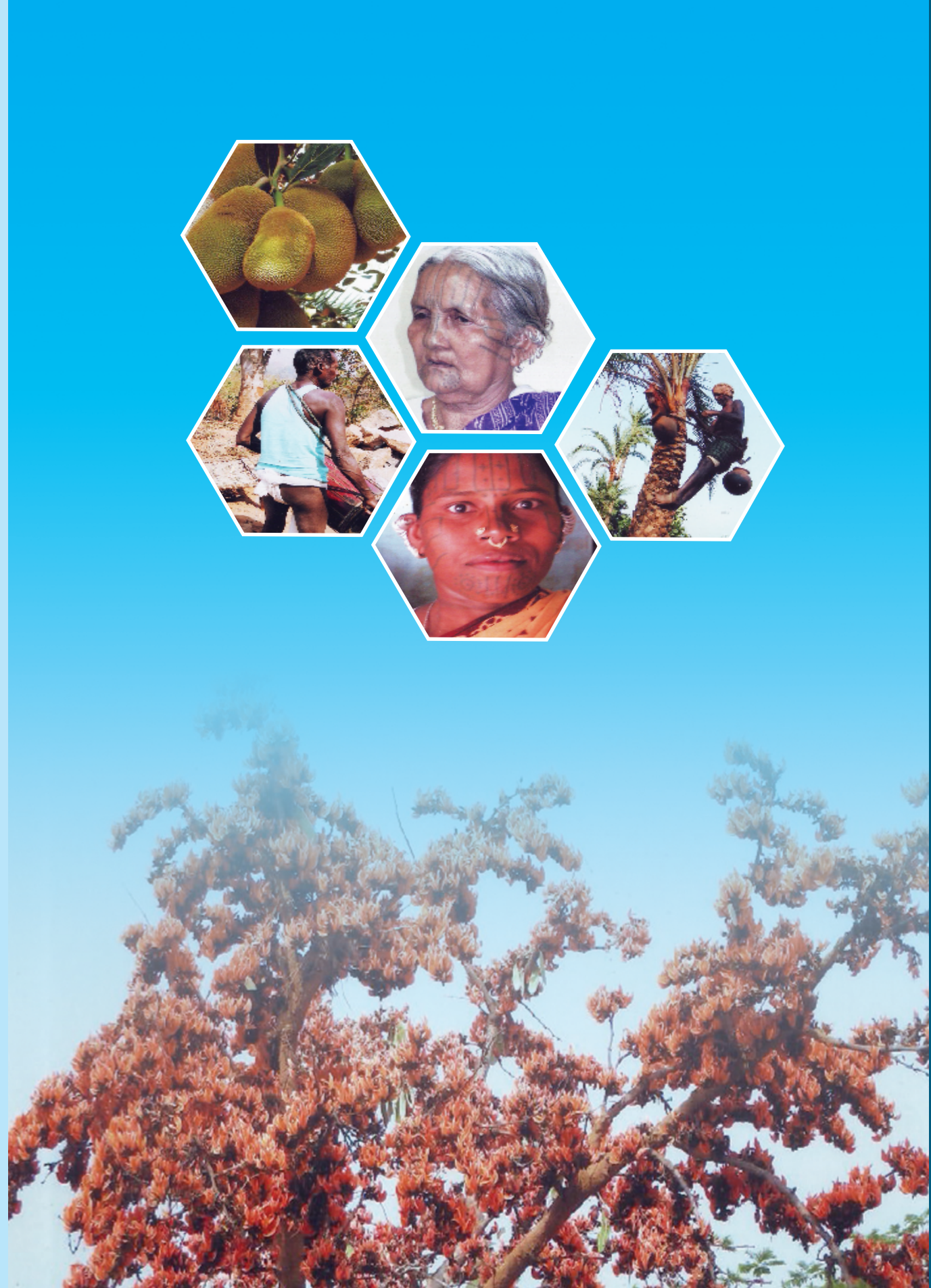

କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଜଣେ ନିଷ୍ଠାପର ଗବେଷକ ହିସାବରେ ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ତାହାଙ୍କ ଲେଖନି ନିସ୍ତୃତ ପୁସ୍ତକ ‘ଡମ୍ ଭାଷାର ଲୋକ ଉଚ୍ଛି’ (୨୦୦୦) ରାଜା ରାମମୋହନ ଲାଇବ୍ରେରୀ ତରଫରୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲା । ତାହାଙ୍କ କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଡମ୍ ଲୋକ କଥା ସଙ୍କଳନ ‘ହୁଁ ମାରିଲେ କହେ’ ଶିରୋନାମାରେ ୨୦୦୮ ମସିହାରେ କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶିତ ।

‘କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଡମ୍ ସଂସ୍କୃତି’ ଡ. ମାନ୍ସେଠ୍ଙ୍କର ବହୁ କଷ୍ଟ ଲବ୍ଧ ସମ୍ବଳିତ ଏକ ପରିମାଣିତ ପୁସ୍ତକ । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ସେ କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଲୋକ ସଂସ୍କୃତି ଆଧାରିତ ପ୍ରବନ୍ଧମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ, କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ଵ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ଵ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ, Indian Folklore Congress, People’s Linguistic Survey of India ସମେତ ଅନେକ ଜାତୀୟ ତଥା ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ପାଠକକୁ ମାନଙ୍କରେ ଯୋଗଦାନ କରି କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଲୋକ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଗୌରବମଣ୍ଡିତ କରିଛନ୍ତି । ସମ୍ପ୍ରତି ସେ କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଏକମାତ୍ର ପ୍ରାଚୀନ ଜନଜାତି (ଚଞ୍ଚଳ) କୁଟିଆ କନ୍ଧଙ୍କ ମୌଖିକ ଲୋକ ପୁରାଣ (ଡଃକ୍ଟରସ ରକ୍ଷଣା ରକ୍ଷଣ) ର ସଂଗ୍ରହ ଓ ସଙ୍କଳନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଛନ୍ତି । ଡ. ମାନ୍ସେଠ୍ଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଆଗାମୀ ଦିନରେ ଆହୁରି ଉଚ୍ଚମାନର ଗବେଷଣା ଲବ୍ଧ ତଥ୍ୟ ସମ୍ବଳିତ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ଲାଭ କରିବା ଦ୍ଵାରା ଓଡ଼ିଶାର ଜନଜାତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ନବ୍ୟନୂତନ ଦିଗ-ଦିଗନ୍ତ ଉନ୍ନୋଚିତ ହେଉ; ଏହାହିଁ ଆମର କାମନା ।

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ

କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଡମ୍ ଲୋକସଂସ୍କୃତି

ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ
ଭୁବନେଶ୍ଵର

କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଡମ୍ ଲୋକସଂସ୍କୃତି

ଡ. କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ମାନ୍ସେଠ୍
ଜନ୍ମ : ୦୨/୦୩/୧୯୬୧
ଗ୍ରାମ: ଲାଇନ୍ପଡ଼ା, ପୋଷ: ତୁମୁଡ଼ିବନ୍ଧ
ଜିଲ୍ଲା: କନ୍ଧମାଳ-୭୬୨୧୦୭
ଦୂରଭାଷ: ୯୪୩୭୨୪୨୯୭୯

ଜଣେ ଅର୍ଥ ବିଭାଗର ବରିଷ୍ଠ ଅଫିସର ହିସାବରେ ଡ. କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ମାନ୍ସେଠ୍ ଅଧୁନା ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗର ଅତିରିକ୍ତ ସଚିବ ଭାବରେ ଅବସ୍ଥାପିତ । ସରକାରୀ ଉଚ୍ଚତର ଗୁରୁଦାୟିତ୍ଵ ଓ ପାରିବାରିକ ଜଞ୍ଜାଳ ସତ୍ତ୍ଵେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗରୁ ସ୍ନାତକ ଡିଗ୍ରି କରିବା ପରେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରୁ “କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଡମ୍ ଲୋକସାହିତ୍ୟ ଓ ଭାଷା” ଶୀର୍ଷକ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଯୋଗୁଁ ୨୦୧୫ରେ ପିଏଚ୍.ଡି. ଡିଗ୍ରି ହାସଲ କରିବାର ଗୌରବ ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି । ଏକଦା ସେ ବନଶ୍ରୀ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ପରିଷଦ, ତୁମୁଡ଼ିବନ୍ଧ ତରଫରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଲୋକ ସଂସ୍କୃତି ଭିତ୍ତିକ ପତ୍ରିକା ବନବାସୀର ସମ୍ପାଦକ ଓ v ବିଜୟ କୁମାର ମହାପାତ୍ର କାଦୁଅପଡ଼ା, ପାବନପୁର, ଜି. ଜଗତସିଂହପୁରରୁ ପ୍ରକାଶିତ ସୁନା ଭବନ ନାମକ ଡମ୍ ଭାଷାର ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକାର ସେ ଥିଲେ ମୁଖ୍ୟ ସମ୍ପାଦକ । ପ୍ରକାଶ ଆଉକି ‘ସୁନା ଭବନ’ ପତ୍ରିକା ୨୦୧୧ ମସିହାରେ ବିଶ୍ଵ ଶହେଟି ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ଫଳରେ ‘ଲିମ୍ବକା ବୁକ୍ ଅଫ ରେକର୍ଡସ୍’ରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା ।

Kŝcûke
WcpùfûKi òÄžò

Kṣcīke WcpùfūKi òÄZò

Kandhamalara Dom Lokasanskruti

ùfLK :

W. ùl Zàùí ú cí^p̄i Vp̄
Mā fūA^p̄_Wj̄, ù_ú: ZēWj̄S
Rò Kṣcīk - 762 107

Writer:

Dr. Kshetrabasi Manseth
Village: Linepada
P.O.: Tumudibandh
Dist: Kandhamal-762 107

_KīgK :

@\àùí ú bñù l i òÄZò GKùWcú
@^i PZ R^RiZò l @^i PZ RiZòC^ù^ abòM,
lWj̄ú i eKie

Publisher:

Academy for Tribal Language and Culture
ST & SC Development Department,
Government of Odisha

_Kīg Kík :

2019

Year of Publication:

2019

cÀY :

Kyú_ùl fpaRù^i pi bō pGŠpK^p̄ fpl̄ú^p̄ ò
aø51, gj_ú\ ^Me, bàù^gē

Printer:

Capital Business Service & Consultancy
B-51, Saheed Nagar, Bhubaneswar

cifý :

Price:

@MàfL

IWjue @l\èuú i òÄZò@ú]ieùe ePZ _ÉKùò_Kíg Keàú \Mùe @l\èuú ú bñù l i òÄZòGKùWcú GK @M\ú i eKíeú i òi Ûö @]K«è LèpKcp @ùfiPZ aú @^ùfiPZ i òÄZòC_ùe i mèq MùahKu i j idZùe Zij ie @æd^ Kù-ÿ j iZKù^A ùfiKùfiP^Kè@Yèú_èú Gj ò@^Áí^ i aLúRíeò eLQòò @agy IWjue Z` i fbeq R^RiZu C\_ùe @]K MùahK cù^í^ùag Ke[èú ùj Zèu i òKà« aj k bíàùe \_ÉKùò\_KígZ ùj úAQòò Zú i ùZB Z` i fbeq RiZoi µKZ ùfiK i òÄZe @ùfiP^iKèù_è_ùj ^ _àí^ Keàú ùl Zùe Gj ò@^Áí^ @ù\èKù_Yý_àgè Keò^ùj óó W. ùl Zèuú ú cù^pi Vp IWjù i eKíeu @]í^ùe KcèZ RùY @[òabùMe _É @]Kíeú, ùi ^R @ k (KŞcìk) I ^Re _RiZK (Wc) i òÄZòC_ùe ^Re aýqMZ C\ýcùe 1c MùahYùKù-ÿ (1st scholar work) KeQ«òò Gj ùlèuW. cù^pi VpGK RiZùd Kù-ÿ (National work) Keàú i ùw i ùw ^Re i cùRK \idZB ^bùAQ«òò @ZGa _ÉK cæùe i ùZ Z[yúZ [ý ÊbíàKbùa @]K_èúY i è , i Zý^Á Z[ùagß ^id ùj íA_íeQò

Gj ie @æd^ ùl ZKè@Lì@Mùe eLò_ÉKUè ^ic KeY KŞcìke Wcp ùfiK i òÄZòKei-íA [ùf ùj íGj ùcùlùcùlùbùa i cMálWjùWcpùfiK i òÄZKè j ó_zò`j ZBKeQòò @igù_ÉKUò@Mìcú_è_ùj MùahK Z[ù@^í Şò_è_ùK cj fùe GK ^bèù~Mý i j idK Má'ùj ò íaùe @l\Zòfìb Keàò

_ù`ie (W.) @Lk ajíeú IZú
i \i y i Pè
@l\èuú ú bñù l i òÄZòGKùWcú

Ābċò

'KŠcike WcpùfùKi ōĀZò _ÉK Uòucie _GpPwò i ; bĕ @aKk _Kig^ ùj ūA ^
[ŭf ùj ñui jò MùahYü f² Z[y C_ue @]ieZò Gyê_ÉK i pKùe KjàikéMfūaùk GVüe
ucie MùahYüe CùYgý I KQòCùfL^ùd @^bZòC_ue i P^ù_àì^ Keàù @_ài wK ùj a^ùj ò
uairfòcù^ Kùeö

WcpùfùKi ōĀZòC_ue MùahYü Keò_ÉK _Kig^ KeiAaù _Ùe @i f CùYgý ùj fū
~M_Zp@Yü\Lu KeòeLi~ūA[àù ūMiuG_àY_@Pè-ÿ beù Riù{Ńfýcì^ i ōĀZKèZij ūe aiÉa
Éeì I aùghZKèùfùKùfùKP^Kè@iYòZij ūe @wfiP^ue i ucZ ùl Zà_ei eKè@]K C^q Gaò
aÉZ Keàù aj Z \òeè_GpPwò Keàù @igùJic^ue Cucie[ŭf ùj ñucùZ i è~ìM ckè [fìö
ucie cùMò^ŭYgK W. \Mìcù]a ^ ; i èp2004-05 uakKèQZà_e amù^ cj ùadlyùkde I Wpù
abimùd cLý [èùaùk Zùj ū i ò_ù^ùe 'eic ùfùk i ōĀZò ^ucùe GK_ZKù_KigZ ùj C [fìö
ùì _ZKù_ūAñù\A[èù_à\$ I ucie_àð_KigZ_ÉK 'Wcpbiñie ùfùKCqò ū\Lò^ ; i èp
ucùZ_GpPwò Keàù_ūAñ_eicgù\ùfö 2007 ci j ūe C}k agbalyùkd _GpPwò_ùagKù
eùl ūù\fö ùì òbimýagZù cù^ùZ ùj aùeè~KZ ùj ūAMfö MùahYüe ahd ùj fū "KŠcike
WcpùfùKi ùj Zý I biñù"ö Wcpi ōĀZKèù^A aj ò_ZàùLiRèùKè~ūA RùYò_ùeifö~ G RùZie biñù,
i ùj Zý Z[ù@^yù^y i ōĀZK \M C_ue_àèèl Wjgùe ùKòYi òagbalyùkdùe MùahYüKei~ūA^ùj ò
aj Z ùLiRùLiRò_ue ckfùciZà\A LŠ_ÉKö ùì \AUùj fū 1. The Ganda (1984) I The
Aduria Dom (1997) ö \AUè-ùK_ÉKe_KigK ùj ūf - @^i PZ RiZìR^RìZòMùahYü I
_gò Y i òi ū^, bèù^gèö_ÉKMWkùe [èù Z[yùZ[y aÉéĀ ùj ūA [ŭf ùj ñucù_ūAñ_~ÿ
^[fìö @^y_Ùe ùì i aè @æd^ ùl Zà~ [ùKùc aeMwý(i ^f_è) I @abq ùKieù_ù [fìö

ùcù^àðPZ ahd i òKàùd_ÉK_ūAaù^ùZ biñue KÁi ð [fìö @agý GK[ùcè@Meè
bf biñue RiY[èù i ù ßc^ue i ùj i aiSòahd Pd^ Ke[ŭfö ùì [ò_ūAñQùdò ù\LòcSùe
cSùe ùcù MìnZèWpS_~ūA fūA^p_Wj, aWù_Wj, cŠMwýbkòWcpMìni aèafòafò]ùe]ùe
Z[y i òMj Kù-ÿ PùfèL[ŭfö dū bZùe ucie LùŠ aj òùK ; ài ùj Zý GKùWjçù \beù 2007
ci j ūe_KigZ ùj fìö aj e ^ic ùj fū "j icieŭf Kùj "ö Gj ùKŠcike ck Wcpbiñie ùfùKK[ù
i òKk^ò Gj ù_ue_ue 2008ùe W. ùMù_ù^ù[aùMp(@)èù i j_èù_K, i ^f_è agbalyùkd)
ue 'Wc i ōĀZò I W. aùì è\à i èù^ue '\kZ i ōĀZè AZj ùì ', 2009ùe_Kig_ūAfiö
^kùe ùcùZ G \A_ÉK cæèèù^K_ùcùYK Z[y C; ue Keàùe i è~ìM ck[ŭfö ùj ūf G

\AUò-ùK _ÉK c² _½ic I Wjgúe Wcpi òÄZKèù^A ùfLú-ùA [òù új Zèùcúe ^òùPZ ahnd i j Z
 i ò _WòùckLúAaù i , a ^ [fíò @ZGa ùcùZ i cÉ Z [y ^cZ ùl Zà@²d^ C_ùe j ó^bè KeàùKè
 _Wj fíò

MùahYúe ùgh _~jùde Kíc 2012-13 ùe cãA | òaZú _Kl ùe cLý j ó ùa @] Kíeú
 [òùauk ùj úA [fíò Kíc ùi AVùù ùZ bWj^ [òùúj Zècã_XpùùfLòù_ùAñ@] K i cd ù\A_ùe fò
 G \Mùe ùcúe Kíc c^è ùj aù ù\Ló^ | i ùepK ùaù-ò bair^ù_ùUÝù, A | òaZúKèùù 2/3 \ò
 ùfLúGñejòùcùZ cùMògò ù\A C>ùj Z KeQ«ò cã_ùSfò_ùù^A Zúu Ne _èùKèMùf ùi
 i ùgù] ^ Keù\ùf ùi VùKíe ù_á ùe WòUò_ò Kíc ùj C [fíò cãZúu Nùe LúA _A ejò Zúu
 MâùMùe @ìagyKùd _ÉKcù^ ayaj ùe KeòWòUò_ò Kíc i aè@ùMKéaXjA [fò GbKòKíc Pùf [òù
 bZùe ^ | i ùep@²d^ ùl ZKè^ùR _Zýl bíàùe _eLòù\Lòù_ùAñùcùr i j Z 2/3 [e WèWjòS
 MÈKeò@ùL_-ùL WcpMùù i aè_èògò KeQ«ò Z [ù_ò MùahYú Kíc @ìgù^èj bíàùe @ùMKè
 aXj_ùeè [fíò Gjúe @^yZc KíeY ùj fù Wcpùhùe 'i èùbG^p gògò ùj Zý _ZKíe _Kùg^ò G
 _ZKíe cùcLý i ò_ùK, aRd Kècúe cj_ù_Zà i ò_ùK l ùcúe KKù_@ bíA _[òùeùR cSsk i j
 i ò_ùKò # aRd cj_ù_ZàGjò_ZKùKè_ [òùe gùj Uòbùhùe _Kùg Keàùeè2011 cìj ùe
 @ùc i CùÉ Limca Book of Records ùe i ù^ _ùA fò KScúke Wcpùhù l i òÄZò_ùAñ_òGK
 CùfL^ùd NUYùNUMfù2012 cìj ùeò ùi ahò bñhùa i èj ù^ ùcK GK _ZÀù^ \èù People's
 linguistic Survey of India (PLSI) @ùKífyùe i ùaù Y Kù-ò Keù-ùA [fíò GjúKèùe MReùùe
 àùeùùeù i j eVùe Rì^èùeù cùù ùe Zòòò^] èòagbùhù i ^k^ù @ùdùRZ ùj úA [fíò G [ùe
 agòè 50Uòù\geè_òd 900Uòbùhùe _Zòòò_ùù_ùM ù\A [ùfò ùfLK ùi i ^k^ùe KScúke
 WcpùhùKè_Zòòò_ZKè [fíò @agy ùi j òagbùhù cj_ù i cùagùe KScúke# eNèù [e [(KA
 bñhù) i ùcZ I Wjgúe èùcù 35Uò@ùùùù ù bñhùe i ò_èj i \ì y W. cùj | àKècúe cògàl W. ù\àù
 _á ^ù...^ùdKu ù^ZZùe àùeùùeù_ùA [fò MùahYú Kù-òjùe ak^ ùj aùe @^yZc _èL
 KíeY ùj CòùùMùUG Z [yKè i Zý ùaùfòMj Y Keàù_òèèZ^Z^ùKèò_òGKù] K ayquè_Pìeò
 aSòùò RYKVùeè Mj ùZ ahnd @^yçù^u @^ècù^_ùAùf_ùA Zùj ùKècùù i | bñe i ù^ ù\c [fò
 KíeY ùl Zà@²d^ Kùkù^ @^òZòRùY MùahKe mù^ aXjAaù i ùw i ùw cùRZ KeqùGò
 ùfùKPKò_ù ùl Zàe _ZUòùfùK Jh]e i `k_ùdùM_ùe j ó ùi MùKèMj Y Keqùfò G_eKò
 ùfùKagbù @ù] ùeZ PKò_ù (Faith Healing) _á wùe c² i è k_ùA [òù ayquèù Zyù Zý_Pìeòù
 _ùe j óZùj ùKèCùfL KeQò ùXj^f, fì ù^pòkòàùù~^e ^còY ùKògk ÉPI èe ù\Lòù\LòùfLòù
 CùYgýùe i ò_èj KkùKíeùèPcWj @ùùò i e-ùc KYù\A Kíc Pùf [òù @aì ùe j óZùj ùe aèeYù
 i aùfLú-ùAQò a fì^p-ùZà GK ayaa j k _Rù_àùj úA [òùúj ZèùfùK @ùRKùfòLèpKPZ] Gj ùe

@üüdiR^ Ke[ükö G \ÁèèMùahK a]à; bíàüè afir^p~üzäe _iepeK ^üzödc @^èüdü
i _eäüè C_üaZ_ük^ Keäü i jZ _Zyl @^bZöü]üèüè üi i aè Z[yüüi dMj Keü-iAQö
_üvKu i ^Lüè GK[üÁÁKeY Keü\aitKePüj KöRüY MüahK jö üaüè ücúè ^Áü, \I Zü Z[ü
mü'e üMüUG i ücü ej Qö^hZdö KkèGZKö\XjKYäe Kj_üèè ü~ ücü MüahYüaük üKöYi ö
Z[yKèLüCüf bíàüè, Zeaeüè KücPkü ^yüdüè @üYöG _ÉKüè i ü^Z Keöüj ö @üj eö
ücüè ^R i öÄZüüaüföbíà_äY üj üA Gj üKüMreair^Z Keäü @üguè Q|, _ä ^ü ai @i Zyè
@ügd ü^A^üj ö Kkèi ö_èj ahdKè^yüü _äü^ Keäü_üAn_Zülog±, _ZüüaükY_üdüM Kfüaük
üi [ö_Zö~Zp_üèüüÉöi ZKZü@af^ ^ KeQö

G \ÁèèKj_äüKeMüf, ücü ^R WcpRüzè üfük i öÄZöi jZ ücüè \üNö_Pig ahèèC;ö
Küke @«ew i ö_èp _äd 25/27 ahö] eöMüahYüçK Kü-ÿüè ^eazöÜbíàüè ^fö ej äü
\üèü@üjZ @bünZü I MüahYüCüYgyüè _~KZ üj ai _eVüèè_äd i üZahöi cde aÉèÁ _Zyl
üi Zä@ad^e `ki ZöÉèj_ _Kig füb KeQöGj_ö_ÉK - 'KŞcúke Wcpüfükü öÄZö

@üRè \ö'e i Züü\Lüf RYü-iG - Wcpbihü ceiceöüüi füYö MüdK, K[K, aülyKüè
i eöi eöüü üfYö _üvGüV _XjPüKüè LüŠ Keüi j eüè ej äü _üè @üè aüaèüüè^R bihü,
^R i öÄZöK[ü@üC @üüücü^ _üW^üj ö @ü] èKZüè _bíàèèMüMj küè i ü]üèY Phü-cifèüic^
i ö_üöcèj ej öüj ükö]cüèèZ üj üA~üC[äü bíA-bCYüüüü bZèèèü^K _[üè ^R üKökK
_epeü, _[ü^üüüüZ eüZüüZVüèè\üèA ~üA[ükö Gi aèKüèYeèWcpü öÄZè aÉZ üi Zä_eü e
\öKè\ö aŞè _üYöglöglöüüi fübKöi dKPZ üj aüè füMöü ücüè MüahYü Kü-ÿ GbköGK
@al dcüY üfük]üèüC_üè Züü` e üMüUG NWjü Şicjü üèö @üèè _aRcüü^ Ébíai ö bíàüè
G i öÄZè]üèK, aüj K Z[ü_Áü_üK [üfö Kkèüi cüü^ Gjüè i èl ü\Müè @üüü i üPZ^
^[üfö KüèY Gjü \ü^ ü~ i öÄZK i ücäRyüüè gKüè üj üA aÉè üj aüKéai ä üi @üguü
üi cüü c^KèQüüü [föü VKpü~cZö@eYy c^üè ej [üü a^aüü ü ad üèü_Y, a^üKeY I
_eüag i èl üè K[üKjüf @üüü-Küüü üj üA[ükö ücü ^R @^bZèèü\LQö@üRè \ö'üè RüaZ
[üü_èLü_èLüäyqöüü^ c^ ^Re bihü/ i öÄZè cjü^Zü i ö_Küè üi üZÜü i üPZ^ ^g «ö
KÉèü cM RüYö [üG ü~ Züè ^üüüüKüè KÉèü bküüMüUG i è e i MŞ beü \äy ej Qö @üè
@ ke üKöYi öWcpKküKüè i ö_üöèü_ ü_güüè ^g_üö WcpüülyKüèü i ücZ aRè üaR^p
MüdK, K[K bküü cüÉ Pühaüü Ke«ö cif cRèü Ke«ö KñgüK bíàüè LUüf Lü@ükö Z[ü_ö
_Aü üè ücüj ü\LüA üi cüüüVüèèK[ü@üüüü Keäü i _a ^èj ö Kkèi ücüüü ^üü (]@üü_ZäMŠ)
üvüUG aüèPüü\LöLReü, i f aücj fübKüèèè_üüü @I ~üPüf üi cüü^ GjüKèi ^ü^R^K

cù^Keò@í^ |Z ùj úA~úA [íkð ~ùj ùeò` kùe KòZúu cǵ ùeakùeéi ú_ aùj ùefù bkòc^ bZùe
Q_ùej [èù i cÉ MüZ / K [ùe i @ @^Mk QùPùfö ùl Zà@d^ Kicùe ~úA [èùauk @ù^K
WcpMùe ùi cù^u Ze` eèucùZ @ùZ [ý _àí^ KeQ«ð G \ÁèèucùZ fùM ùi cù^ I FUò
ùcùZ _Áù_ùhKZù ù\AQ«ð

'KŞcùke WcpùfùKi òÁZò _ÉKe ahdaÉéi ò %ðeù_ MùahYù fa] C_ùí^ C_ùe
_~ÿagZ ùj úA [èù \ÁèèGj ùc^ùe i ^ùagZ KQò@bò'a Z [ý I aùghZbi ò_Kùe \ÁèèiKhV
Keàù CPZ]cù^ Kùeò _ÉKe _èe_ K PeYùe Pè ùMèacŞZ ùcùe _Z _aZàKŞcùk cùùe
HZj ý I AZj ùi i ò_Kùe i òl ò @ùbùh ù\auKè~úA Z^èùe AZj ùi Kùe \Beù @Yù\Lù
Keù-úA [èù @ù^K _èè NUYùKè@ùfùP^ù _eù e bǵ KeQð @agý MùahKKèù [ò_úAñi ù'ùd
ckauù ùùe ùcùLk ùfùKc [pl R^gZòC_ùe c^ ^bè KeàùKè_WQð Z^èèèLèPKPZ]pùfùPZ
ahd ùj fù- Lí.@. 1855e KùèùKŞ ù^Zù i j ù èùSùcùSùècùkù^Afpi ùj a \Beù Cfùù'ùe
j Zýù, Lí.@. 1865ùe WcpùPŞ @ ke KùèùKŞ aù\ùj , Lí.@. 1868ùe KùèùKŞ Mù KèWj_Rè
(cŞMW) MYj Zýù, I i è%Mèe _aZùe _Ée al ùe C }ù%ùj úA [èù @^iaÁZ 181 `ù CyZù
agùá aǵ ù\au ci òAZýù\ò

WcpR^ùMùÁùe i ùcùRK i Zòì ùcZ Zùj ùu ^Z òò K _ePdKèabò'IZ [ý @ù] ùeùe ùLùRò
^%òl Keàù ^èZ bìaùe ùcù MùahYùe @^ýZc @bò'a \Mö @^í Sù'èèRùYàùKèckQòKòWcp
MYù, MŞù I _ùY bkò i k ùb\ùe bò'ùbò'ù'ic aj ^ Ke [èù RùZè ^Z òò K _ePd ùj fù-
'Austro-Asiatic Racial Type with Mongolo Dravidian Features'ò @ùgùGj ù\Beù ~M_Zpèù_Yù
_ePde KkKò'èeù_ùC^ [èù G i cÉ aMè ùfùKùe _RùZK _ePZ @iaÁZ ùj aù i ùw i ùw
Zùj ùu @i Zù _eò_Á ùj úA _RùZK Èùbcù^ C\RùiaZ ùj úA_ùeQð

ùQùU ùQùU KùV, aùCǵùe SùUcùUòNe ^còY KeòPkèùù [èù \ÁèèWcpùfùKùe Rùa^
ùgkù _ùad~ù-ùae (Nomadic) / @j ò~ù-ùae (Semi-Nomadic) [fùùatùfòRYù~úA [ùGò Mǵ e
ùMùUG ùKùVeùe]ù^ AZýù\ùgi ý Kùèù, cùSèù Pèèù, WùfòeMùWù, ùeùùhA Keàù, ai òLùAaù
ù` epù i jòùKùVeùe jò_ùkZ KKè, ùQkò KKùj i ùcZ _eàùe i cÉ i \i ý ùgùAaù Wcp
i òÁZè GK Cùfù^ùd ahdò WcpùfùK ^R Mǵ PUùYe C_e gr'ý i ù^KècKù, SùWèV AZýù\ùe
aWj, i @ù(Millet) RùZùd gi ýKè_ZàWfù (_Wj) aùSòSfùA eLòì èl Z Ke [íkð 'Wcp GK KcùV
RùZòùj úA [èùèèa i èù_ùAñàWj aWjPCKò/ ùi ù` ù aù ùgùAaù_ùAñàWj aWj_fu / LU aýaj ùe
Keàù K [ù @ù\ù Pkù Keò^ [íkð

Wcp]icK/@icK aPie c^α L^αh[^]@ieil! Gci^u^ _aZ,]eYiciZi, i-ÿu\laZi i ucZ
bici, ubGuei, ubia[^]i, L^uM^h^iGKⁱ^^hbkou\au\aiue@ieü] ^i Ke[ⁱ«ö Gjü]c^hagbi ue
u\au\aiue ci ðaiPZäKeò_RüKeòuK[üü\Lu~iG ^ij ö @]K«üi u\laZici^u c^αeé@ü^K
Khò gKie, aiYRy AZyü\KcⁱKe[ⁱ«üaifra%ðüej Qð K«^hKGZ aM^eüfiuK ^Re Rúa^ugkü
@^èü_ ^R ü\au\aiueai ðai òuKak ubiM LüAai K[üj óZijüü \ðP~ÿüue @«b^h Ke[ⁱ«ö
@ij èc^α j ðü\laZig^hu _Rüaük \Mð/ i eÉZüü@iaij ^Keòü_äü_PK^ ^ij ö VK^hi j bkò
\Müu _Rüaük fl ä ai i eÉZüü CüYgyue ubiMeiM \@i~iA ^[üGö K«^hWcpRiZ^e ü~ uKóYi ò
_RüC>a @ai eue i cÉ _c^h @ie^α u\laZiu i ucZ AZe/@_Kieüü\laZi I ^RKke _z^eèhu
Weicüi^uec^α @ij ð^h KeòübiRy \ay @_Y Keü~iA [üGö G[è^hWcpüfiK^hRúa^ i üiRK GKZü
i öj Zoi i ucj K büa i jüai Ý C_üe _~ÿüagZ üaiföRüYüiKèck[üGö üfiKagbi @i]ieue
@i _aKéi _a Keòüü\@aiÉa ^èj ö cYh c^e Subconciuous ai@aùPZ^ c^e cü^iÉü K
@üfiP^üj óGjò_eüz\le _c^h ahdö

üagü_ühiK \ÁeWcp_èh I ÈüüfiKue aüghZKè\güAai i j Z _ÉKue WcpecYüu
\beü ayaj Z i aüciU 56Uò@kuiee a%ðüüMüUG ÊZ^a i ueYü c^αcüe _ägð Keü~iA@Qð
_ÿòfl Keòüe K[üGjüü~ aKgz i ciRe üfiuK ^R Nüe _öüü_üAnkü~ÿükd_üAn ~i^è~iZä,
ubiRiC>a Gaieizüe ügüAai_üAn_üzü b^hcY_üAnb^hüb^hüü_ühiK ayaj ue Ke[ⁱ«üaük Wcp
I @^ÿi^y i cÉ @ü\auü ü i ö_äide üfiuK üagüéüagü \ALS ü]üzMücQüaiKeZüue KhüI Zäè
eiRKü~ÿ _~ÿ« i aèZfiA_üe[ⁱ«ö

^Re ÊZ^a _RiZK K[ⁱ«^h bihiKéü^A ü~uKóYi òR^üMüÁü \è@üue _ePZ üjüA [üGö
GjüKScike 'Wcp_üKZ' _eü_ä üue i ö_%ð_ä-è-ÿö KScike WcpR^üMüÁü \beü ayaj Z 'Wcp
_üKZ' _ä wüe Gjò_ÉK c^αüe _ä KQò@b^hä Z[yü\Ké_üVkuèahd_üag_äèè GVüue
i PiA ü\Qö

- (K) cYh i _aZü_äüç - @ü, ~ü, Lü, _ð ^ò(ü^^h) bkòGK]ßòag^h g±, \Züid PeYüe -
@üLò ^üK^h Kⁱ^^h jüZ^h ü_U^hbkò\A]ßü ag^h g± I i cd K^hic - ^w^h R^hüf^h K^hèf^h
Z^hieòbkòZ^hßòag^h g± CyüeY Keòüue i I c üjüAQð
- (L) KScike Wcp_üKZ bihié C> - 'ÄüSü-Aeü^id' güLüe I 'bieZüid @i~ÿ' _eäüee
Z[ü 'i Zc^h bihiüMüÁüe üaifö_cüY i j Z _äc Keò^%ð Keü~iAQð
- (M) Wcp_üKZ C_^ü bkòlW^hü bihiKé_Ä KeQò: güLü^ü bkòüi [èèi ÁüjüA^ij ö KieY
K[ⁱ«^h bihiéèc^h bihié i ÁüjüA [üG; c^hK bihiéèK[ⁱ«^h bihié i Áüjü ai \Áü« ^ij ö

(N) 'P~ÿüMüZKü'e eP^ü i j Z 'üWü'ò I i cüRe Z [üK [Z @^yü'y ZkaMë i j Ri ü] K [üfö @ZGa Wcp_äKZ I Wjüü bihüVieë@üj èò_üPü^ üaüfö_üüYü üj üA [üGö

(O) Wcpbihü c^ue _[c KeüyüKeYMZ i Zai Sür^ Keü-üAQö Gj üe aP^, aüghý, i aüic, aüghY, aüghYe aüghY, Këü, KëüaüghY, Kë«, Z; Z, _Zýd, C_i Mð i Sò i cüi , KieK, abqò I Kük^%ä ZüfKü AZýü\ò i \Áü« CüfL Keü-üAQö GZ\jáyZüZ gÁaP^ i 'kZ i ðbühY, ü\azüü bihü, gýüü bihü I _eÆe ayaj Z Mē bihü AZýü\ò_üVkuë ^@ü Keüü\LäüKëckäö

ücdLK i üj Zý üMüUG RüZie bia i µlö Wcpü üÄZë ücdLK]ieüe _PKZ üfükCqòl üfükK [üKëü^A _aëè\ALS ÉZ^ _ÉK _KügZ üj üAi ied[üf üj nüfLKKëa üü^ Gjò_ÉK Re@üe üi i µKüe aügh @üfP^ü KeüKé@aie cKQö WcpK [üòbZüe MüZ I MüZ (Mü[ü) c^ue K [üòWcpüfükü üj Zýe GK aüghZb eüi üZü%ðWcpüfükMüZ üi j ò_eòä_f' góvüe, i ü_üM góvüe, j üi y, KeY, aü fy AZýü\òei üe be_èò \üL\ cji i ð Éefj e MüZ Kü; YüKëahd _ü] ü'y \ÁëGj üKé'Kü; YüMüZ' ^ Kj ö'MüZücd Kü; Yü Kj üü ~ [ü[üü^ üj üA [üGö üfükCqò@ü_ I üWcpüfükK [üMüKëaMüKeY KeüüGK \eý ayü_üeö KüeY üQk@ü_üfük [üüe ~üüéca K [ü, eRü_@ K [üüe ü_üccK C_üLýü^ Gaö aKjüKj K [üücaüe i öi üe R-ük aü Kíüü_ea ð' (_üfUü aüN) e K [üa%ðü i aëü` ü` üüj üA ej [üü fI y Keü-üAQö `küe Wcpüfük Küj üYüMüKë^q Á biaüe aMüKeY Keüü@] K MüahYüe @ü_ I üeüLö K [üüobZüe eüRüü gKüe @bè-ü^, eüYüü üagbhüe a%ðü \Müe i üKZ bihü LëpüeiPKö _Yò_üZýK K [üüobZüe PüLpüMüZ MÜKë C_i ü_ü WcpüfükK [üe GK @^yü \Áü«ö Zkëüü MüZ I ^üPpü MüZ MÜKë i ö-éj Qöü_ \ @^yü'y i üÄZë üfükMüZüe ü\LäüKëckä [üGö @] K«ëWcp K [ü^MÜKë PeZäl ücÜüð (Motif) Z Këü^A c^ ~ZpKö Zp@üfP^ü i ÜüZö i ücZ g± bSüe @ügüüe Wcpbihü cYh j äde Mj ^eëMj ^Zc _ü\ge biaüaMKë_Küg Keüüe ü~ üKüZ i I c GK [ü Wcpüfükü üj Zý @üfP^ü _á weë_üV K ^j üZö@^ba Keü_üeüa! _ePZVieë üfükü üj Zý _~ý« i cÉ ahdKë i il üZü il àbiaüe Züj üe i üÄZK cifýüaü] ü_á ü...üe j ö @üfPZö GYé@ü KŞcike _üPüü@ü/_Yi , aüüfj j k\òai üPZüü üe c j f e c^üfübü c j c j c j K bkò_ÉKe _ZÜü_ÁüëKŞcik cüüe aüi Ü@agy_üVku ^üi ü üMüPe üj aö

_ÉKe ahd aÉë Mÿa ü \ÁüKüYeë@üK Rüzüé Éë MüahYüMZ _j Zü@^èi_ _ÉKe ahd C_i ü_ü_ü_eü ÜüaüghYicK (Analytical) I _eü üLýü^ckK (Statistical) _j ZüG üL Züe ^Áü_e biaüe @^gZ üj üAQö üL Zä@^d^ Kü-ÿKëi Mc Keüü \ÁëKŞcik Rfäe aüfMüj

C_LŠùe ai aii Keòej [èù WcþR^ùMùÁiù C_ùe MùahYù Keù~iA [ùf ùj ñGj ù ~
_Kùeùe i ùcMK bìaùe I Wjùe Wcþi òÁZKè_žò [žBKeQò GK [ù Kj èù aij fÿò _ÉK
c^ùe KQòahd / MùZ AZjùe @ù^KZá@^žùKZ _éèièè òùj iAQò ùi i aè_á ùwùPZ Z [ù
@_ej ù~ž cù^ ùj iA [èù ùj Zèaù ùj iA @_eè ž eLù~iA@Qò ùZùaaò_ÉKe ahd i mKùe
i KùeùcK i cùfùP^ù Gaò_ùVKùd cZùcZ ÈùMZù~ùMjò WcþùfùKi òÁZè _eèŠk LèpaÉZò
G \Áèè_ÉKe_žùò_eùz\ ~ [ù WcþR^ùMùÁiù _ePZò WcþùfùKRùá^, WcþùfùK agþi Wcþ
ùfùKbùhù Z [ù WcþùfùKi ùj žý G_eòKòGj èe ùfùKMùZ, ùfùKCqòl ùfùKK [ù C_ùe c^ @]K
MùahYùe @ù_I ùeùL ö [ùe MùahYùKeò_ÉKUG_ùKùž ùj iA ~èù\èùPyùe @« ùj iAMfù
ùaufo bìaù^ ai VKþùj a ^ij ò Gj ù aèò bahýZe MùahK / MùahKùu fùMò@ùfùP^ùe aiU
KWjA ù^AQòùaufoaŠèùKèùj aò

G_á wùe @ij èòc^ Kj òeLèùKèPùj ñKòG_ÉKe i cÉ i ò ùcùe i ùcZ mù^ I ùi
i cdùe C_fa [Z [ý @ù] èùe _ÉZ Keù~iA@Qò GYèi è [ò_ùVKùèùcùe aècá@^èù] _ÉK
@«MZ ùKòYi ò_žò_ùý ahdkèÈdòì ò ùaufoMj Y Keùa ^ij ò ùi bñ Keùai ùf GùZ PkP k
ùMùUG Rùá« ùfùKi òÁZè_aj cù^] èùÉa [ùj iA CBJùù_ùfUè_èiè @ùguùC_Rèò @ZGa
Gj ù C_ùe LŠ^, cŠ^, aù\, _žèù\, @ùfùP^ù, i cùfùP^ù Keùèe ^èù_I \èù\g i aùù
C^èj èj ò

ùcùe cùMùgk W. \Mò cù] a ^; i èèè akÁ \Mùgò ù~ùMèj óùcùr_ I èe Gbkò
MùahYù Kù~ž Keùù i ,_a_e ùj iA_ùeQò Zùjùu ùi jgùk i j ù~ùM I_ùŠžý_èè_eùcgò
_ùA [èèèè èèè ^KÙe cùPèEYù ej èò Wcþi òÁZòC_ùe Kùc Keùù_ùAùùÉa_ùI ùcùe
_ [c_eùcgùùZù ùj ùf W. ù\ùkùMùad agù, I Wjù abùMùd cùý, Èdògùì ž cùjùalýùkd,
UùfùMwý afùwùeò ùghùe ùi ùcùe ^èŠKè_ÉK eù_ù\àùùàùk i j ù~ùMè j ùZ aXjA
i àgù] èù\òKù~žùe i j ù~ùM Ke [èèèèZùj ùeùcùe KžmZù RYùCQò W. ù\ùk ùMùad agùù
_ùe I Wjùe Wcþi òÁZKè@«ew bìùa Pj [èù @^ý RùY aýqòùj ùf W. cùj ; àKèùe cùgò
Wcþi òÁZè C}hžùC_ùe adù^ KeùùcùZù Zùr C_ùe Kùc KeùùKè@ù^Kaùe ù_èYùù\A [èù
ùj Zècùj ; ài èèè ^KÙe cùì \ùKZù [ò KŠcùke @ù\èùì ù i òÁZòC_ùe i \ùMùahYùeZ #
eNèù [e [ùcùùZ MùahYù Pùf [fùùàùk aýqMZ_ùMùèèèè@ùagýKùd_ÉKùùù\A ù~ùZ
aù] iàNùùj ùf c^ Wcþi òÁZòC_ùe Kùc KeùùKèaùe ùe ù_èYùù\A e [@ùmù i aùù C>ij ž
KeQò ùZ YèZùu @ùMùe cùÈbùak bìùa Kžmò

@i\æüí ú bíhú I í ðÄZòGKùWcú (ATLC), bæù^gê KŞcike WcþR^ùMúÅòbkòùMúUö Z` í fþbq í málíde í ðÄZòC_ùe ePZ ùcie _ÉKUKê_Kig Keðíe MeðíðZþ^A ùcie j Zúí c^ùe @íqú í ùe KeQ«ð Lúfòúí ZKò^èj ñ Gj ú\æú GKùWcú I Wjù I I Wjù aúj ùe ai aúí Keðej [æú fl fl WcþbúA-bCYúue RíZúð Éúðicú^Kéi ^ð^ RYúAQ«ð ùZYécáGKùWcúe í \í y í Pæ W. @Lk aáj úeú I Zú í ùep _æZ^ aeÁ MúahYú @]Kíeú W. _ecí^ ; _ùUfþ í j Kíeú ^úYðK ùRýúZæR^ cj_úZú í cùZ í cÉ KcK ù ^KUùe ùcie Mbúe KZmZú mü_ ^ KeQð Z[y í ðMj úaúk - úKí þeúMúVj, fuA^þ Wj, aðVj_ Wj, cúfo_ Wj, cŠMWj fuúMWj KúCMúVj, Seð_úYú,]æVá ð aíficúk, úafNe I Meú AZýú\òMú cí^ue WcþK[K, MúðK, aú\yKíe, aRè úaR^cí^u í ùcZ @ù^K í ú] ùeY ùfúWk c^ úcúZ @KðZ í új ú-y í j ù-úM KeQ«ð úi í cÉú ^KUùe ùfLK aðcZúe í j EY ÉúKíe KeQð

W. ùl Zæú ú cí^þi Vþ

C > Mð

eað P | á j Rieð údK, fuúMWý-MúdK/K[K

cŠfþ^AKþ^údK, gëüb...ú-K[K

Kaðcú^þi Vþ fúA^þ_Wþ (ZëWþS) - ùaR^þ

úi cüú^ `f bkòúi ðeb aZëY KeòSWþ~úAQ«ð \ú_bkð@úcké
@úúfúKZ Keò^ùR ùKCñ@RYú @ŠKúe bZúe j Rò~úAQ«ðö @úRò
a [úf, _Xþ^RúYúf aò\A Kú^úe gY[úú« úi cü^u aúOþd
]þ^éúgòKò_eðWéúe _éRð^ðbkòfò_úe ei_ú«eZ ùj úA @^ýe cLúe
CyúeZ ùj CQ«ðö

ùfLK

cŁaŞ

R^RiZu i oÄZi@ad^ \ÄüKüYeécir^aamir^u I üfikü oÄZe QüzâMüahK cir^u _üAn üKieü_Ü _üe KŞcik j_ó_KÁ üI Zâü üKieü_Üe @ü\üüü üu i ücürK I i üÄZK Rúa^P~ÿü C_üe @igüR^K MüahYü üj üAi üe[üf üj ð ^Re i cę R^RiZoi oÄZe cj ^üdzüKëü^A Gúa i q üKŞcik ^RKê_KügZ Keü üeðüj üai MüahK cir^ue i \d\ÄüGj üC_üe _Wÿüj üKŞciküe KŞcir^u i öLýü MeÄ ö üi cir^u ^KUZe Wcp@^i PZ RiZoc]ý GK i cę i oÄZKêü^A PkP k ö KŞcir^u i j Gcir^u ^WÿZü Lëp@üicüü ö Cbüü Cbüü i oÄZic]ýüe PkP k ö Gj_ö_eü_ä üe aMZ Zö\gŞoc^üe KŞcike üfikü i oÄZKêi Mj I @ad^ KeüGj üC_üe MüahYüK i |b_ö_Küg Ke[üü gü; d W. cir^pi Vpü ^Äü I i ü] ^ü _ÿü] d ö @^i PZ RiZö 'Wcþue biñü, ücöLk _e_ü_eü I ücökK üfiküPieKëüK, äKeüüi ayü_K biñüe KŞcikKej ö @ad^ Keü«öü Keü«üü Gj öMÄÜe c^ KŞcike Wcpüfikü i üj zý I biñüC_üe ayü_K @ad^ _äK @ü^K ücökK Z[ý I aäeYü f_ü; Keü«öü G_eöMbüe I ayü_K MüahYü _äK Züu i üÄZK cj ^üdzüKê_Küg Keüüe W. cir^üi Vpü i ü] ^ü EüKü-ÿ ö

abðÜ^ic I _ebüñü aj^ KeüWcpü müüü i cMäbüeZahë i cÉ @ küe ej Q«öü KŞciküe Gcir^ue @ai Zü@üj eö^@üüü büeZ i üeü Gcüü^ _üü _Pügeë@]K ^üüe ^icZ üj üA @Q«öü KŞcik I üKieü_Ü i ücZ i cMä_½c I Wÿüüe Gcüü^ 'Wcpü 'MYü RiZöbüe _ePZ üüKj üKj üü\g aüj üe I _-üaüe ej [üü R_ü_j ü (~ü-üae-a-eü) cir^ueGcir^ue GK güLü büeüe aüaP^ü Ke[ü«öü 'R_ü_j ü' cir^u ü~CñüMüÄü i wüZm büeüe aé ö^@üj Ke«ö i _aZü üi cir^ue i ö_KüWcRiZe ckgüLü i j z ej Qöü 'güj ir^ücir^eëRYü_üWÿü~, LÄÄüü _cgZüüe büeZe RüY eüRü_üei ye i cÄü aj eicþüMæþü \eateKé12,000 (aiej Rie) i wüZm aüYKieüe_VüA[üf ü Gj öaüYKie cüü^ [üf füI Neüü büeZüü **cjür WcpRiZö** (The Great Dom Caste) e _äR I Gcüü^ aj e KŞüü\gþi üeü, KŞ Rúa^P~ÿüe _e_ü_eK RiZöbüa ej [üf ü cir^pi VpaüaëGj öMÄÜe abðÜZ[ý I \Äü« C; üe KeüWcRiZe _RiZK _ePdKê^%äü Kfüaük KŞciküe KŞcir^u i j @iaüj cir^ Kikeëej @üü [üüWcpücir^u cküi üZ Via Keü«öü üi [ü_üAn üi KA biñübüñü Wcpücir^u i äK_üe i P^ü ü\AQ«öü agüÄ aäü^ G.s. Ghurye Züu Caste and Race in India MÄÜe üKüZK _icL R^RiZö~ [ü@üüeüü, MReþ üfij ir^ü, biü@ü, cöü, büfþ I eicþ cŞü, i üküfþ üKüPþ @j üeþ cj üeþ ^üdeþ ceüMü, üMiŞþ KŞ cir^u i j 'üWic' (Wcþ) RiZe üfiküüc^ Tribe (C_RiZüüiethnic) aMüe Mj Y Keü«üü Sir, H.H.Risley c^ Gcir^ue"Tribe Caste" büeüe @büj z Keü«üü

Wkëþ^j üe e~^ eüü j üWÿ Wcpü aiCeüI aüMwÿ@üüRiZKê "Tribal by origin, and they have been gradually absorbed in the Hindu social system, relegated to occupy a lower status"üaüföKj Q«öü Wkëþ@üeþüK cüLü üüüü 'Wcþ RiZöi ö_Küe i cir^ cZ _Küg Keü_ÿö

Kj Q«ò-“The Bhumij, Khatwal, Khoira, Kora, Dom, Musahar, and Bauri have been absorbed in to the social system of Bengal, in course of time and this cultural contact has merged them with the Aryan civilization (T.B.W.B.-P.3/P.4) WcþRiZæ cküi äZKê_äciYK büa Mj Y Küf ÈüKie Keir-üA_üie ü-- j_cükdeë@ieiakü ~üGj_Üäöÿeëi üZ_ëü I @ceK K ü\A_äPü^ cika, üKigk, cj üKikie, Kkiv I CKke KDò@igKêü^A _eäyü [äü ^hü\üMüÄü i cäpa gae I KieüZ üMüÄieëRiZ abðÜ@ü\äüü ü cü^ue _ä_Éöaj e IWjöue _eü ücü c^ue ej ò @üi QòI GVüie j óGcüü^ aj èüMüÄü, C_üMüÄüie abq üj üAQ«òü üi c^eëKŞcik- Kkij üŞö c]jüie aä_É üKöYi öGK @ü\c üMüÄüie güLüeëWcþMüÄüie aä_É üj üA[äü i _a ü

KŞcik i ücZ_½c IWjöue WcþüfüK ^RKëaiCeüI j üMj cü^uVieë_RiZK_ePZö \ÄeëC; äie eLQüüü ‘Wcþ cü^u i j_É ‘aiCeüeZk^ü Kfüüük cü^ eLäüKëuj a ü~, ‘Wcþ RiZöc^ue @i äLü üMüZäl ‘füL Ne’ ai ‘GKfI aMö ej Qäüüük, aiCeicü^ue üKak üMüÜG j öüMüZäej Qè ‘Kgy_’ ü füL Ne@ü ‘Wcþ cü^u aMöäöj I i üw@ü c^eëüKüZKu ahdüe üI Zäüü ü äiaëGj öMäÜe CüfäL KeQ«òü

GVüie CüfäL Keir-üA_üie ü~, Kkij üŞö üäöj, _üYü _bZö_ëüZ^ MWriZ eüRý I KŞcik @ küe _üäðMäcçL@ü (cfK, üMö@ü), Cçpü, Rçäüie I eRüNe cü^uë WcþüfüK ‘üi V@ü’ büäüe ^è_çj_üA[üf ü @ü\äüü ü @ k I i cüRüe üi cü^ue cü^yZü [füüüi cü^ue i Ü^üü eüRü/_üZäcü^u \ëü cü^üi Üþ aWþi Üþ i Üþi Üþ \gü^AKþ i Üþ^AKþ að@ü^AKþ @ü\äi 1ü^R^K _\ bò K C_ü]öckë[füü

WcþRiZöi ö_Küe _ZýI I _üeüI CüfäL aj_äPü^ MäÜe ej Qüüüi i äeCüfäL c^ue @agy_RiZK_Züa\^e KeYÉe cçbZ üj üAQüü_üZ-kòI _üYüüGcü^ue^cZ_’ I @_üZä üäüföCüfäL KeQ«òü Lä_ü 2d gZüüie @ü^K üäöj MäÜe Gcü^uei cüRe ^cÉeüe a [äü RiZöbüäüe a%ðü Keir-üAQüü C e üä\K Küküe Gcü^ue^‘Kä’ büäüe CüfäL Keir-üAQüü _üZ-kò_ü büMüe güäcü^ueäMöKeY KeQ«òü üi \Éüü aMüe PiŞük I ‘üWic’ cü^ueLQ«ò (ayüKeY cj übühý-2/4/10) üKüZK üR^MäÜe j üai I WcþRiZæ CüfäL ej Qüüü@üfþaeYü u aäeYüie Q@ÜüügYüie a%äyái Ü [äüe i P^ü ej Qüüüüi c^eë_ cügYüie ^ic ‘@«ýR’ ö @«ýR cü^u c^ue 4ÜöRiZöej Qüf, üi c^eë\AUöRiZöüj CQ«ò’üWic’ I ‘PiŞük’ ü ZI gükü I C{dðü i cü_a ü Mäc küe ai äüi KeQäü WcþRiZæ üfüüK GK ÉZ^ üäüföe K[üäü ü KeQäüe üKüZK Më ~Müü MäÜeRYü_üWjü_ä_ç ayüKeY güÉü üj cP; äZüü ‘ü\gü^üccikü’ üe ‘W’ ai ‘Wc’ g±Kêü\gü g± büäüe i PiAQ«òü _äü 7c gZüüie ePZ P-ýüMüZKie ‘üWü’üP-ýüüe ‘^Me äüj_ëüe ‘üWü’ü’ e KÜWjü ej Qäü K[ü i ç Kij_ü ü Kj Q«òü

Kügäe äüj_ä eüRkaöGýZj üi K Kj_ä Züü aLýüZ MäÜe eüRZewYü’ üe (Lä:1150) eüRü P; äçðþKê [üe ~üA GK Wcþi wüZmu \ARY i ç eü K^ýüü ü_äüe _Wj_äüe a%ðü KeQ«òüüi K^ýü\äü ^ic ‘j öi ü’ I ^üMfZü’ ü G \A bCYü c^ MäÜ^, aü\^, I ^_ð Kküe

@i\òKŞçúke _KZòì j Z @ířiv^ a; ùj úA ej Q«òú Gj òi úcúKéřúMòej Qò' řuúMŴý ù řuúMŴý
i úcZ ùafMŴýI MeúMŴýúj CQòWçpRúZè @i ř i ùÄZK MŴýú GK _ài\ @^í ùe WçpřúK
Gj řuúMŴýA řúKieè_½c I Wřúe abòř\ kKéai eZ ùj úA [àié RYú_ùWřú i , aZú Gj řuúMŴýe
HZj ý @ú] i eZ GK 'cř [p ùe WçpřúK řuúMŴýe eiaYúí èe aúřúKieú bíúa ej ř [àié a%řú
Keúř-úAQòú CùřL Keúř-úA_ùe ù~, GK\ù GyZj úi K WKéř^ai^ Kéúe i új èúí ř^_èKéieiaYe
řuú [àié CùřL Keř [úř, KkèaiÉaúe úi ř^_è eiaYe řuú^èj , ZúřK úař;] cè i ú] ^ú bícò
'řuú_èú' [řú ù VK ùi j ò_eò řuúMŴýGK\ù RùY _eúKéú 'řúK^pWçp ^úK \ùeú _ZÁZ
MŴý [řú Gaò GVúe WçpRúZè i ùÄZK abae aKúg NU [řú ù @ú\c i byZú I i úÄZKéò Keò
ařý_aZè \ I ř _úgúe [ài R^_ \ cí^úe _úKZ bíhúe @ú] i eúe ù~CúMYRúa^] cù
ùřúK i úÄZè aà ř I aKúg _úđ LúÁúđ \Zúđ gZúeúe@e_ ùj úA [řú Zj úe ař e KŞúř^ú\g
c^úe ai aúí Keòej ř [ài KŞ I Wçp RúZè aúgh bícKúej ř [řú ařýú keè@MZ @úZKŞ cú^
RúZKŞ cí^u i j cğúaj e'KŞú ř^e úbúMúK K_eò úcú c^úe gúq I i ce i úÄZòò K GK
ař e @úJaK i úcúřý _ZÁú Keò_úe [úř ù \q řò I _eúKéú KŞcí^u i j Z Gj ògúq I i ce
i úÄZè _àiY aúřúKieú RúZò(aRř@ú) bíúa Wçpçú^ ej ř [úřò ùřúKcř [p^í ùe Wçpçú^
bíeZúđ c j ř^_eò_eúeáúghZú gəu cí^i _Zábiaúe Zúú aúřúKkúeí ÁúWceK (W^e)
I WúceZ^e aú\K-i ú] K bíúe Gcú^ WçpúáúřúAúř ù WçpRúZè C_ò òi ò_Kúe ù~úZ cř [p
_PkZ ùi [èè@] Kúg cř [p e úga-gúq c k j ò_Zò kZ ù Gcú^ řul Neřú, @ [úřp_RúZK
ařúLýř^ @^í ùe i cMábieZ ahúe Gcí^ue _úđ řul Uò_úe aMòI C_aMòej Qòú bíeZe
àiZjK @ ke a^ \ I R^_úe Gcú^ abòř^úeúe úi j úi j òi ř^e _úe aúřúKieú (aRř@ú)
I řNeáyi úđú (a^ř@ú) bíúe ej Q«ú _úřú^bíeZe 'i ú [ài j K' RúZòcí^u c^úe Wçp [úř
@^ýZc ù úa\K I C e úa\K Kúúe Gcí^ue j òi , aZú ' _Yò RúZò (_Yý-aýai úđú) bíúe
@úřúđZ Keúř-úAQòú _úđ I Wřúe Wçpçú^ _~řúđáúřú ' _úY' cú^ i , aZú Gj ò' _Yò RúZè
C e \úđú ù 'MYř g±Uò'MY' ai 'gəMY' g±eé^_ ^új úAQòú C^aúg gZúeúe ÁúeR cí^u
aèq ùe aY eúARE KŞçú^ aú\aj KřúúúK WçpřúKcú^ Me cúMúe KŞ cí^u i j Z i ò_Kò
eLòLúř \áý I aýaj ù~ř Ròřcí^ ù~úMúC [úř ù ` kúe 'cúřú -ù_á ùWř^èe aàeYú úřLřú
úáúK ÁúeR Kçg^eçú^ Gcí^ueCriminal Classes bíúe @_aúúe cŞZ Keř [úř ùúař; -
KŞçúk i úcZ_½c I Wřúe i ađ úJKú ùřúK i cíRúe i cÉ _Kúe gúq] cùřúe I cwk @^Áúřúe
WçpřúKúe cúwKk aúřúe @] Kúeú eú_ aeY KeòWKú-úG ù aieçúí e i cÉ 'gúúqúí @^e
ař [èđ] ř^úe Gcí^ue gúq aúřú ^úđúRZ ùj úA [úG ù aúřú i wúZe KkúKúe bíúe Gcú^ @i úcúřý
_Zbíe @] Kúeú ù aúřú i wúZe i ú] K I aúghZú \q bó (^húY) aú\K bíúe ^Re Rúa^RúaKú
^àj Keř [ài GKcíZá^q Á RúZòbíúe Wççú^ i cMáú\gúe @\Zúđ ù Gj ò\ÁeéWçpRúZè
ùřúKúe_eúř a%Z MŞaðbíúe Mj Y Keúř-úA_ùe ù _úřú^_èúř Mářúe MŞaðçú^ \q bó
aú\K bíúe _eřZ ùj úAQ«ú Gj òRúZò\ùe@^í Z aúřú @ú] i eúe i , aZú MŞaðgúE_eKĪ^ú
ùj úA [řú

G[æWcPR^ùMùÁúe _gúí Kúd GyZj yKéÉúKúe Keù-ùA_úe ù GK\ù KúgùùKúgk (i ùKúgk cæé@^yZc) ùe WcPèRù [æúe _àù\ I @ùLýr^ ej Qòù _èùZ^ MWFrüz gúí ^ KúKúe I Wgúe ùKúZK @ kúe WcPèù^ gúí ^ \ùdzBie ej [ùf ù RUK ahd ùj CQòWcPR^ùMùÁúe cæúe ùl Zid bkòCy aMùd i ùLie i Šìr^ ck[èùàùk ùi cìr^ue @ù\èùí ù ckZè cæ ~ù[Á _èùY ej Qòù cìr^pi VpàiaèGRüzè GyZj y @ùfùP^ù Kfùàùk @iC UKG @ùMKèMZKèòKA bìhù Kj[èù 'KA Wcùwìr' aMè WcPùfùKu K[ù Kj Q«òù WcPR^ùMùÁúe cæúe C_f^2 226Uòàg I i ùwèù cæúe ~iaZùd _RüzK aög I RüzZ è @ù^K Z[y fPèej Qòù 'Mù' C_ùe (i wùZ) @ù]ieZ i ùcùà\ Mù^ Keòù _ùÀùí j òi cdùe aáj Y cìr^ue 100UògùLù ej [fù ò ùi cæé 'ZùŠý' gùLù @^yZc ù i _aZù WcPcìr^ue 'ZùŠò aög I i ùwèùe C_ò òGj ò 'ZùŠý' gùLieè ùj ùA[ùA_ùe- KùeY 'ZùŠý' I 'ZùŠò cìr^ue i ò_Kòì wùZ i j ej Qòù ùZua, cìr^pi Vpàiaè C; Z WcPì Ác[è ahd @ùMKèMZKèò'gà i ò_Kò I 'WcPè ~ùGì_j Qòù WcPùfùKc[è^i ùe @ù\òWcP_èh I @ù\òWcP^ùeùKéGKù gà j òi ÁòKeQ«ò KèèaiCeòc[è @ù\òaiCeò_èhKègà i ÁòKe[èù àùk @ù\òaiCeò^ùeùKè_ùazù i ÁòKeQ«ò ùi ~ùj ùj C,Gcìr^u ck i ò_Kòùga-gùq i òÁZòì j @azòùej Qòù Gj ù_ùe cìr^pi VpàiaèWcPR^ùMùÁúe i ùcìRK Rùà^]eù C_ùe @ùfùK_ùZ KeQ«ù (\Zùd _èùZ\ ) Gj òKèùe @ùfùPZ WcPcìr^ue LùY_ìr^id àyá i ù^Zd _ùVK cìr^ue@ùMj Z Keòù i ù[i ù[^Z^ Z[y _àù^ Keò ù ahd i ù]ieY ùj ùfùj ùG[ùe a%Z LùY àyá i ù^y ù WcP_emeù cæúe ù _Kùe cLý I ùMòY LùY (ùFA- _èè Zek LùY, bìZ, ùRAfòùLPW) @Šì-cùŠèPìr^i f_ MQe Pìr^èè i Ròbkò_ÉZ ùj C[èù LùY, ù_R) Z[ù i j ùbìRý LùY àùày~^ i ò_Kòùe ùag ùeìPK Z[y _Kúg KeòGj ùe _ÉZòGàò_ùK _Yùkù i ò_Kòùe ùi @ùfùP^ù KeQ«òù_ùQf(àèòWùfùe gùLùA eL[èù Paò-èj cùì òKècùùA _ÉZ Keù-ùC[èù ày~^) i _aZù WcPùfùKùe GK ùcòkK I _ùPù^ ày~^ ù i ù]ieYZù WcP ùfùK i ùcìRK Rùà^ùe àùYKùeù bìùa _ePZ ù Gj ò\ÀèèGcìr^u àùY-àù^ I àùY ^èùY ùgkù C_ùe i àùgh @ùfùP^ù KeòùFLK Gj òRüzKèàùYKkùKùe I i wùZm bìàùe c~ùùù cŠZ KeQ«òù

i a%òcìr^u \Áùe WcPèù^ @i a%òaùaPZ ùj C[ùf ùj ùWcPì cìRe ù~ Cy i ùcìRK aPìeùàù] I cìfùàù] ej QòGj ùKéPyò cìr^cùe ùl Zàùí ù àiaè_èùY Keòù\LùAQ«òù WcP ùfùKùe i ùcìRK Rùà^ Rmùí ù @pd^ Kèùe ùi Gj ùùMùÁúe ùfùK Pfyò ùfùK aghì , ùfùK]cò I _aò_àùYù Gàò ùfùKù\àZù i ò_Kòùe ajè@mùZ Z[y I aèeYù _àù^ KeQ«ò (ZZùd _èùZ\ ) ò G i cÉ cæéùKùZK @ù\èùí ù i òÁZè _eò_èK [èù àùk @iC ùKùZK @ùPìe aPìe I aghì @ù\èùí ùu Vùeòòù\Áùè Èeì 'WcPù i ò_Kòd aghì 'KèGVùe C; ùe Keù-ùA_ùe ù WcPù_Rù aùgh bìàùe gùgìr^ i òi ù àù @^Áù^ i j i ò_KòZ ù gùgìr^ i òi ù àù _Rù ùgá i òÁZòì j I Zùù_àZ bìùa RWZ, KùeY c; ù~ùMù gà Zùu gàMY u i j gùgìr^ùe àùí Ke«òù ùKj ùKj òèù\ò WcPù _RK bìàùe Gj òRüzè ^ùc 'WcP ùj ùA[èùe Kj «òù àùÈàùe WcPù _Rù WcPcìr^ue GK

_icL]ciPie @^Ái^ ú cZý_úe Ríá^e i ÉZKèLúRòùLúRòabòÚcír^a úMúÁú @ícíe ei_ú«eZ
 ÉZKèRúC, ú_Z, cgrú^l Wpú@úú^ícúe _ebúhZ KeòÉúKúe KeQ«úú @úúúú ú bíhúe 'Wpú'
 g±Kè@úúC 'ú_Z' e _-ýúdaúPú _ebúhú bíáúe Mj Y Ke[úCúú cZ áyqé @ícú j óWpúúú ú_Z
 új úA [úG úáúfóúúC RúYáú@ícúWpúúú ú_Z új úfúj ú WcpúfúK agbí e Wpú I @^yú^y i cíRe
 úfúK agbí úe i ú^ _úA [áú Wpúúúú ú_Ze Ée_ bòÚ[áúe Gj óMá^úe \gò-úAQòò úa\K Kúúú^
 'áícú^e agbí eé@úúfúP^ú@úe _új úA ááj \ @^é-úúú i cíR, @úúúú ú i cíR I Wcpú cíRúe [áú
 Wpúú agbí e bòZúKé\gò-úAQòò @úúúú ú i cíRúe Wpúú agbí e j Qò KèGcúú^ Wpúú Kèú\áZú
 úáúfóÉúKúe áú i ú^ú ^ Ke«ú^úú ááj \ @^é-úúú i cíRúe @ícú (Wpúú) ^R Kcð k úbúMáú _úÁú
 ÉMáú ^KòKè-úG áú@bú_Z j G úZYéZúKèú_Z Kj ú-úG ú Wcpú cíRe Wpúú agbí UKG bòúú Wcp
 úfúúK agbí Ke«úú-, cZý_úe cYúe @ícú Wpúúúú úáZúe ÉeKèC^Z j G ú úZYéWpúú I
 úáZúúúúA [áúeGj oi úKèWcpúfúúK 'Wpúú-úáZúú Kj «ú Wcp agbí úe Wpúúúú ^ ÉMáú ^Kè
 -ú@úú^úú áú i cúÉ cZý_úe ^R R^úúúúú míZúKéú u Mj Yúe j @geúeú i \ i y bíáúe e j [úúú
 @úagúK cúZ i cd i cdúe úi cí^u C_ i ZúRúú e Ke«úú ^R KkKè@úú úR^áj @«òl _ýúú geúe
 Kkúe e j «úú RkèéRúáúúúú @ícúe R^áj G úZYéúZý_úe @ícú áú Wpúú -úA Rkúgdúe eú j ú
 Gj óagbí eéúZKéúú i ó_úú^ Keúú i cdúe WcpúfúúK Rk c^eéWpúúKèWúúúúúYóMj @bý«eúe
 [áú _úe gúú úe eL«úú Zú K I i úúúK \Áúe aPúe Kúf @Zý« RUK]ciPie c^úe _úúZ
 új C [áú WcpúfúúKúe cZúú áúe Kcè \Áúú @^yZáú \LáúKéúúúú ^úú WcpúfúúK agbí úe 'Wpúú
 i ó_Kúe agbí ' C_úe PyòKfúúúúú úú Záúú ú áúáéWpúú I @ícú (ú_Z) c^úe [áú \gUò_úú
 _úú\Ké\gòAQ«úú

círúúú VpáúáéGj óMá^úe Wcp bíhúKè 'Wcp_úKZ' úáúfó^úúZ KeòGj óbíhúe i cq
 g±bŠúe, áyúKeY gúúú, úfúKCqò _KÁ LŠáúúKý I bíhúZ e @^yú^y \M C_úe i áúúeé
 @]K @úúfúP^úúKeQ«úúGj úGj oi ; bè i áúúeéáWý_eúú\ úúú WcpbíhúKè'úáúfó áú 'C_ bíhú'
 eú_ cí^ó^úúúúú WcpbíhúKèú áúúú _Kúú i c [òGK ÉZ^ Z [ú i ó cq 'úúúú bíhú' bíúá
 Mj Y KeòZú i _I úe @ú^K ~éúú C^úú eY Cúfúú KeQ«úú Wcpbíhú K [Z bíhú eú_úe e j Qò
 úáúfóZúKèC_ bíhú K j áú VKp^éúú úú Zúú cZúe ck ^úúúú éZKèú-Cúú^úú Rk ú-úMúA _eó_Á
 Ke[úG ZúKèC_ ^úú Kj ú-úG ú VK úú j_ó_eóúhúúú Zúúe c^ K [Z bíhú ck bíhú új úA [úG I ~j éé
 cí^K bíhú bíáúe fúúZ bíhúe Cú^úú NU[úG úúZYéúKóYúú úK [Z bíhú C_ bíhú ^éúú úú Zúe,
 úKóYúú ófúúZ bíhúeG_ ~ý« C_ bíhúúG R^úúúúú i cÉ fúúZ bíhúK [Z bíhúeéúúí Áfúúú KeQ«úú
 Wcpbíhúe _Pú^ _úKZ bíhúe Ée_ I úáúÁúe _Zò k^ NUQúúúZYéúúúú Vpáúáéú cZúe
 KŠcúúe WcpR^úMúÁú c^úe _PúúZ bíhú _úKZ @_báúe GK Kúúúú Z eú_ ú KúeY, Gj úe
 @ú^K g±e ckCúú íc^ú-úúeZúú @ú-ýbíhúú, _úKZe@_báú cúúúe @úú [áú RYú-úG ú@_báú
 i új Zý P-ýúMúZKú I I Wpúú _úKZ i új Zý i úekúú c j úúúeZúe Wcpbíhúe g± i Šú^ KeòGj úe
 _úúúú úKúúKéúú i ú\úúú \AQ«úú Wcpbíhúe 6UóÉe]úúú 28Uóáúú-^]úúú ó_Kúe c^úú

@üfip^ü KeQ«ü@^guk^eRyü_üWyü~ KŞcike Wcpbihü I @ülaüü ü cî^u ü\g@ü bihü Z[ü Kkuj üŞ_üYüie Wcpbihü I @ülaüü ü KŞ cî^u KŞî^pbihü_üd i cî^ ü Cbd ü\g@ü I KŞî^p bihüie Êe_ üj fû_üKZ ü

Wcpüfiki üj Zý i ö_Küie Gj öMâê _ c _eüz\üe C_f^2 Z[yKé@ü]ie Keö_üäw büa @üfip^ü Keü-üAQüü Wcpüfiki üj Zýe aü_kZikéGj ö@üdeêRüYj G ü Wcpi öÄZöC_üe @üfip^ü Kfüaük @^y RüY Ê^üc]^y MüahK Wcpbihüie üfukMüz ^ücüe _½c IWjüie cî^K bihüie üfukMüzKéC; Z Keq[äüie AZöc^üe ücü \ÁKé@üü Qüü cî^pü Vpaiaéü Mâüie Gj ö \äKZü @ü\ü ej öüj öü üi @akK I ücökK Wcpbihüie üfuk i üj Zý (Kuj üYü, MüZ, Mü[ü I üfuk^üY) i öMj Keöüfip^ü Kfüaük_üKZ Wcpbihüie MüZ I Kuj üYüie\ÁK cî^ CüfL KeQ«üGj ö_ÉKüie Wcpüfiki üj Zýe i cül üe \Müag aÉZ üM\y, _\y, \gyKiaý I üfuk^üY Kicüe Wcpüfiki üj ZýKéZöbüMue abq Keü-üAQüü M\y _-jüdüe K[ü^ö Cqö üaPZj, _äü\, _äP^ @«üiböj [äüaük _\y _-jüdüe MüZ I Mü[ü@«üiböj üj üAQö @^yü^y i cîRe cüwKk Kcüre cwK MüZe _eö_eüüfü_üA @üü [äüaük Wcpi cîRüe Gj üGua c^ aka e ej Qöö a|üY MüZ aü cwK MüZKéMüahK i ö_üöbüa i öMj KeöMâüie i öfMüKeö_üeQ«üü Gj üZüie GK aWy@aü^ ü üfuk Mü[üie Wcpüfiki üj Zý üag]^üü 'eGcüWc^', 'ai «eü\äepaRü^p, 'Me-fü\A' AZyü\WcpüfukMü[ügüüf ügüZü aücüj Z ^ üj üA ej ö_üeä ^üj ö üfLK G i aë Mü[ü i ö_Küie @üfip^ü KeQ«üü

Wcpüfiki üj Zýüe i aMieêi cä abüM üj CQök [ü^üaü üfukK [üü aüeMü[ü Kicüe 5Uö üQf@ü_üfü Kicüe 3Uö aKjaKj K[ü Kicüe 4Uö Kídü_eä ö K[ü Kicüe 3Uö i üZ büA bCYü K[ü Kicüe 3Uö bZü_ZK [ü Kicüe 3Uö ü_cüLýü^ K[ü Kicüe 3Uö Gaö Rúa^ R-ük K[ü Kicüe 5Uö G_eö@üVUö abüMue ücüü 29Uö üfukK [üe ZRcü Gj öMâüie i ü^ _üAQüü Gj öüfukK [ü MäVKe _büa IWjü üfuk Kuj üYü MäV K_C_üe _Wjüäüie i _üa^üKé@üüKüie Keü-üA ^ _üie ü

KŞcike Wcpüfiki öÄZie CKhZü ej Qö I IWjü üfuki öÄZKéGjüe @aüü^ KQökcp ^ej nü cî^pü Vpaiaéü üetae c^üe ci j_eöej ö^R @üw^bü Mbüie I ayü_K @^ba mi^eWcp RiZie i öÄZö bihü I üfuki üj Zý i ö_Küie GMâüüfL[äüieGj i aüÉaüe ücökK Z[yü]ie bö K Gaö aüjü ^üü üj üA_üeQüü üfuki öÄZie alyü[ö I MüahKcüü^ ü~, Gj öcifyair_ÉKé@ü^K ücökK Z[y @üj eY Keö\Mjgö^ füb Keüa G[üie i ü|j ^üj öü

MeRü WjKé ü\üküMüaü aüjü
üfuki öÄZäüj
_üü_K I abüMüü cLý
I Wjü bihü I i üj Zý abüM
WjG.bö Édüüü Z cj üaüyükd
UüfüMWj Rö a füüie- 767033

i Pú_Zâ

Kâi õ. abnd	_Âû
1. _[c_eüz\	1
KŞcîke _RîZK HZj ý I WcþR^ùMîÁú	
KŞcîk: ùl Zâ@æd^ / _âKZK ùæjÁý	2
LYR i µ\ / Rwf i µ\ aúfMèVj C_LŠ: HZj ý I AZj ùi	3
KŞcîke @]èúí ú	12
Z` i fbeq C_RîZò	13
KA Wcîwú (KA bìhù-bihú Wcþ)	17
@^ýú^ý Z` i fbeq RîZò	18
WcþRîZè i Áq cù cçp/ _[c i Ácçp	20
\Zúid i Ácçp	24
Wcþi cîRùe i ùZK _PkZ aõgiakòl i ùwèù	27
^Zú K ei_ùeL	35
aé òl aúí i í^	38
_ù\UúKú	40
2. \Zúid_eüz\:	43
WcþR^ùMîÁúie i ùcîRK Rîa^]ieú	
@èaúí i kú / Mj ^cðY	43
Lú\yù_d	50
_eç]í^	64
@tþhY	68
_á ú] ^	77
ùfíKgò ú	79
]cè e aõgi	80
Èúí j i ùPZ^Zú / Kèòl @^ýú^ý aé õ µKZ mir^	81
ùcdLK bìhù l i új Zý	83
aé òl RîaKú	84

	_gê l ú _ik^	88
	aúlý- aúl^ l ^cðY	89
	ùfíkKkly	94
	ùfík PKò ú	103
	_ù\UúKú	112
3.	ZZíd _eùz\:	113
	i icíRK cifyuaú]	
	ùfíkPkYú	113
	Mbđ íeY	114
	aàúj	118
	Qwly_Zá	127
	aWýK^@ú ađ óaú eRKcð	129
	cZ i óÁíe aú cZ Kòú	131
	Wcpùfík ađñi	135
	Wèú i µKùd ađñi	138
	ùWA^òWèú aú Wój úYú	141
	aRú^pI i Zú_Kú (_Sò) _đú	142
	_é Rđ à i ò úk	145
	ùfík]còl _ađ_ađYò	146
	\@úfp_eap	148
	^@ùLA aú ^@ùLA^ò	151
	afú^p~íZeú	152
	ù_ùWj_Rú	163
	ùfíkú\azú	165
	ùMøY ùfík ù\azú	169
	ùfík ù\azú i íeYú	171
	_cL ^íeú ù\azú	172
	_ù\UúKú	175

4.	PZĕ_èà\:	177
	Wcp^ùMúÁúe _RíZK bñú	
	bñúe i òmú	177
	ùfík bñúe i òmú	178
	Wcp_áKZè C>	179
	CyieZ]ß ò/ Wcpbñúe g±bŠie	182
	g± i ieYú	183
	Wcp_áKZ g± i ,ie	198
	~Mj±	206
	P~ÿMúZKú I Wcpbñú	207
	i òekú cj íbúeZúe Wcpbñúe g±	210
	_èh/KíeK/abqò	215
	i ađíc	216
	aùghY _\	218
	aùghYe aùghY	219
	Kòlúeì	220
	Wcpbñúe Kík ^%ò ZúfKú	222
	Kòlú aùghY	226
	fiv ^èè_Y	227
	KÀ«	229
	Zj ž- _é	231
	i cú	232
	]ß ò_eà đ	233
	Wcpbñú-i új žýe ùaegÁy	237
	ùfík ^èèò (Folk etimology)	238
	@ai ie ! ù (@bğú_ aP^)	240
	@igúaP^	242
	Mē bñú	244
	_ù\UúKú	246

5. _ c _eùz\:	248
WcpùfùK i ùj žý	
ùfùK i ùj žýe i òmù	248
WcpùfùKMùZ	249
WùfùLA/ei epùKfùP_KeùJò	251
RùA` f/RùcWùfùbe i epaùweò	252
ùfRùMù\p	253
Ai Kò^d WùZAi ò^d W	255
KfùWùeùj WùN^ù\	256
KèŠA ù\azù^· AaùMùZ/ j kPhùMùZ	257
Zkè@ùMùZ	259
a!ùYMùZ aùcwKùMùZ	260
MùZcd Kù! Yù	263
WcpùfùKMùZe ùKùZK ùaegÁý	265
WcpùfùKMù[ù	271
Mù[ie _ebùhù	272
eGcùWc^p	274
ai «eò\àèpaRù^p(Éž)	275
Mè·fòù\A	276
WcpùfùK Mù[ie ùKùZùJòùaegÁý	278
WcpùfùKCqò	279
XM	280
_àù\	283
_àP^	284
ei_K]cùeXj	287
gÁ aP^	289
@gùk Cqò	290
WcpK [ù^ò(ùfùK Kùj ùYù)	291
WcpK [ù^è _Kieùb\	292

	WcpùfùK K[ie C_i_ù_ ^ùùgkù	295
	Kùj ùYú c^ùe MùZe @aZieYù	298
	Kùj ùYú c^ùe · LpùMùZe i c^ù	299
	Kùj ùYú WcpùfùK K[ie PeZá	302
	WcpùfùK K[ie ùcùù ò p	304
	aLù^ò(^ùù\@ù)	306
	^ùYùKkù	310
	^ZùYùKkù	311
	_ùùUùKù	315
6.	C_i_ùj_ùe	
	WcpùfùK i òÄZè C}hZù I IWpùùfùK i òÄZKèGj_ùe @a\ù^	318
7.	C_ùù^_ù Kù	322
8.	bùeZ / IWùùcù^PZùe KŞcùk I Wcpai Zè Pj_ùKeY	333
9.	aùùK[Z bthù i ^k^ùe Wcpbùù	334
10.	aùfMùùC_LŞ @«MZ 6UùWcpMùe R^i òLýù, @ù[K i ZòZ[ùgò ù i µKZ_è òLýù^	335

KŞcike WcþRûfiKi iÄZö

KŞcik: ùl Zâ@pd^

ùl Zâ@pd^uauk ù~CiRiZie i iÄZK _ecŞk Z[ù bihùùl ZKê@i] ieuI Zâbüa Pd^ Keir-iAQö ùi j öül Zâ aæeYü ckK _ePd_ ðu^ Keau ^j iZö@iagyKö @ice @pd^ ùl Zâ ùj CQöWcþR^ùMiÁú aj k aúfMwü C_LŞ i ucZ i cMaKŞcik Rfäö IWjüie ZeöüMiüRfä cæue _kZK ùi ð! ~ÿe M«iNe büa KŞcike üagÁý ej @üi Qö GjòRfäe übaüMikK I _kZK _eüag GüZ cù^iec ù~ G[ò Zö@KÁ ùj iA aj éau\gü _~ÿUK _Zyj GVüKê@üi ö ùi ð! ~ÿ cü] ieu C_übiM Keç[üköü _ç[æue ci^PZKêfI yKüf KŞcik Rfäe i ücü i ej \ 19°. 34 I 20°.54 C e @i üg Z[ù 83°.30 I 84°. 48 _jad\ðNcü cæue @ai Z ü Gj ie _jad i ücüKêM-üc I ^diüMwüRfäEgöKeç[æüüauk Kkuj iSöI eidüMwüRfäe @ù^Küüg_½ic \Mue ej @Qüü C e \MKêuau; Rfä Gaö \I Y\MKêM-üc, eidüMwü Z[ù MR_ZöRfäe üKüZKüüg i öfMüüj iAej Qüü Gj ie ücüü ùl Zâ k 7650 aMöKöcö ùj iA[æüüauk üi [æé 4457.78 aMöKöcö @ kKê_kZK Rwf @üaieiej Qö GK _iaZyü k ùj iA[æüü\AéGj öblŞe CyZü i cãâ_ ^Vieé1500 `Üee3000 `Ü Cyue ej @Qüü KŞcik Rfäe abðüMiÁüe @ü\æüü ü i müid ej ç[æüüauk aügh büaue aúfMwü C_LŞüe WcþR^ùMiÁüe üfüK @iaüj ci^ Kikeéej @üi Q«ö ùi ci^ue üfiKi iÄZö üfiKbihü I üfiKi üj Zye i iÄZK @^guk^ j öGj ö _Küü^e ck CüYgyö i aügh büa i ö_ç @ ke _kZK _eüag, LYR _ü[ö Rwf i mü Z[ù Hzj üi K] ieu i müKüe GVüe @aZieYü Keir-iA@Qüö

_kZK üagÁý

_jæéCüfäL Keir-iAQöù~, aúfMwü C_LŞ @^a\ý _kZK ùi ð! ~ÿe GK M«iNe ü fuüMwü^KUI i'Wcþf-þwep Rfäe i uay _aZ ü Mè ü _ idZ @«MZ KöüüMäc ^KUI i'KUKþ Wwep Rfäe \Züid CyZc _aZ ü Gj öMüahK 2004 ci j üe ÉMZ _eücgæ ü\göüdk (fuüMwü) I gäci^hj üeg cŞk (cüfö_Wj) u i ucZ GK 12 RY@ü _aZüüej ü \k i j _\aRüe Gjò\A _icL _aZ e gæe _ü\gKê@üüej Y KeüGK @bð'a @^bZöföb Keç[füü üi j ö_eö @^yü'ý _icL _aZ üj fü- PmuSe^þ ceçfoi eç WWj i eç CKWwé \üücüüj i eç \Sü i eç ewüMwü i eç cKö i eç ceüüüüj i eç _ü Rëü i eç _ü üüKwü i eç _\ð'ü _aZ, Ehçik _aZ, bZüüj i çeqö. AZyüü Rwf cæue _Pè büa i Mö(gük), aRü (_@igük), M_üeü cŞþ(j k |),]icY, P! ^, Kê c I Pmu@üüad ej ö _kZK a^ i hcüké\MæZ Keç[iGö

üKüüMwüakþ«MZ 'fAé GK _kZK Rk_áüZ ü Gj ie cù^iec \gy _jæé_eügKu \Áö@ikhü Keç[üf üj iia ci^ Gj ö IWjü i eKüe GK _~ÿU^ i küue _eüZ üj aiKê ~iC@Qüü KŞcik Rfäe @i öLý MeSe I ^\ü cæue CüZA, üZfþ eüj k, aKj^ü, EhKifý, üfij eüLŞö aWj^ü, i üfëüü aüN^ü, LWjM ^ü, bZw ^ü, _fü i üfëüüGaö PiCk] @ü AZyüü üQüü aWj^ü _ajj Z üj C[æü `küe Gj ie _kZK ügüüü @üj eö aq ö üA[iGö Wcþbihü I üfiKi üj Zye C> j ö Gj ö@eYý _KZö

LYR i μ\

KŠcik Rfä LYR i μ\ùe beüö aúfMùj C_LŠ Gj òùl Zùe i cę @ kö ü Gi @ü
cj ù\ge \Zùd aj c Mä`ùAUpLYòZèWjŠ C\_KYùe @ai Zö GZ\pò`ùMè`ù _ idZe
cij ùaifòl ařicik Mäc i ùcZ ùafNe _ idZe @ù^KZáad ` bìaùe @bäl Mä`ùAUpbkò
LYR i μ\ cj RAp[äùK[ù i eKieú Z[yèèRùYäùKèck[ùG ù`@bäbkòLYR \äy gÉùú j ùA[äùeè
Gj ùe L^^ Kü-ÿ ùKòYi òi ù`ùe G ~iaZpKeù-ùA`ùj ö ZèWjŠ, Mè`ù, ùafNe Gaö Sèù`ùYò
@ ke aj è_ùazý C_ZyKùe ùMüü\p Mèp`ùUp Kýùlj ùARpl eäòì ùcZ aj ècifyaù` eZÜ_[e
LYè c` i Šù` Keù-ùAQö G i cÉe L^^ ùj ùf bahýZùe Gj òbLŠe c-ÿùù aj èbìaùe
aq ò_ùAaö

Rwf i μ\

KŠcik Rfäe ùcùl Rwf-ùl Zä_ècùY 4457.78 aMòKòcò c`èèaúfMùj C_LŠ
@«MZ Rwfè @idZ^ ùj CQè2772.91aMòKòcò ùGj ùe N @eYý c`ùe aiN, bífè j ùZù,
PZùaiN, M]@ùaiN, ak@ù KKè bkòj òi àR«èi ùcZ j eY, i `e, Kùèù, aùej ù, ùVK@ù,
ařèù, Sù, i k@ù_Z^ù bkò@`ùr`ù Rùar«èc` aiù Ke«òù i eùì é cù`u c`ùe @RMe,
^ùM, XjçYù, PZò eYù, ùaùWj, ùKùf`p(Wikùe ej [äù i ù_) I ùMù]ò@ùRùä aj k bìua
ù\LèùKèck«òù

GbkòGK a%k Z[ù_ùKZK ùi ò! ~ÿe M«ùNe gýic Kùk KŠcik cùùe aj èiaj cù`
KùkèKŠ, Wcp_ùY, i Ceù, MŠ, Kcie, j ùWj Nùì òbkò@ù^K RiZè ùfùK i j ùai ù` i Zùe
GKZáai aùì Keò@ùì Q«òù @agý _ea ò i cdùe M-ic, _èù, KUK I ^dùMùj@ùRfäeè
aj ÿ, KeY, ùZfò i èòbkòC^Z aMè ùfùK ayai ùd aù PùKèòKeàùKè@ùì òKŠcìkKè^Re
i ùdù aùì ù` bìua @ùèòù^AQ«òù KŠcìke ck aùì ùù bìua ai aùì Keòej [äù_ùZyK
R^ùMùÁùe GK GK ÈZ^ bìhù, i òÁZòZ[ùùcdLK i ùj Zý ej [äù fl ý Keù-ùA_ùe ùKùèKŠu
_ùe Kùèù WcpRiZòj òKŠcìke _Pù^_eµeù, i òÁZò bìhù I ùj ZýKèG ~iaZpa ùA eL[äù
GK_aj`ù` RiZòùÈù]ù`Zù\_ù`e _ea ò Kùkùe i è ùGbkòGK i òÁZò i cę R^i µàùd C_ùe
G~iaZpùKòYi òMùahYicK Kü-ÿ ùj ùA`ùj ö aÉZù ùi cù`u bìhù, i ùj Zý Z[ù i òÁZKè«ew
bìua @`d^ Keòù i j ùfùKùfùP^Kè@ùYèù [fù ùcù MùahYie fl ýò i ò_è R^ùMùÁùe
aùì bcò aúfMùj C_LŠe HZj ùì K_Ábcò i µKùe _á w Kùc KQòZ[y_ù`ù` Keòù Gj ò
_èù_á ùe CPZ ùj aö

aúfMùj C_LŠ : HZj ý I AZj ùì

_č[äùe_ùZyK @ ke _ePdKèù^A aj èHZj ùì K Z[y ej [äù_èòKŠcìk @ ke
c` GK HZj ùì K \_ePd ej Qò a `cù`e KŠcìk Rfä@ZùZùe `faiYù, ùaùj -KŠcìk Rfä

KŚcike WcġufiKi iĀZō

^icġe ^icZ [fġō ū~ūZūaġk ū~Cġgġi K ū~Cġ_eōbūa . j Q«ōūi j_ēōbūa Rfġe ^ic
_eā ū Keġūf cġ ūfġKcū^ ZġKēMġ Y Keġūi Q«ō G[ūe ūfġKcġue bġhū, Lūlyū_d,
ūagū_ġhġK, eġZōūZō _aġ_aġYōI]cġdbġa^ūe aġgh _eā ū @\yġa]ōūj ūA^ġj ū Gġō
\\Āēēāō e Kūf, aġfMġVġ i aġWbR^ġe kūe ai aġi Keġūi [āūWcġR^ūMūĀūē]ēK i bġZū
\\ēūKō\ġg _bġaZ ūj ūA[ūf ūj ū^Re i ūĀZK _epeġKēG~ġaZġaRġd eL[āū fI y Keġi-ġGō

aÉZū KŚcike AZġ ūi I Gġġe ġūi Kcġ^ue eġRūbġMe Kġc aā ū i μKūe aġōŪ
HZġ ūi K bġŪbġŪcZ _āġ^ Keġ[āū ū\Lū-ġGō _Kġg[iCKōHZġ ūi K ^aġ^ Kēġe i ūġē⁽¹⁾,
KġPġā_ūYMġj ū⁽²⁾, ~mKēġe i ūġē⁽³⁾, i Zġ^ġeġdY eġRMēē⁽⁴⁾, j ūeKġ cġ Zġaġ⁽⁵⁾, @ūġġK
Kēġe e[⁽⁶⁾, \Ś_ūYūaūj eġ⁽⁷⁾, ^ġkcYġcġ⁽⁸⁾ I ŪōēġA. cA[ō⁽⁹⁾ _bZūi cġ^u Māġcġ^uē
bġŪbġŪcZcġ^ Cūfġ Keġ-ūAQ«ō ūi i aē aÉZ aāeYū GVūe _āġ^ Keġū i _a_e
^ēj ū Z[ū_ōG _ā wūe ^cġġe ūKūZK HZġ ūi K Z[ŷ Z[ū Kō\«ūKē@ū]ēKeġ@ġRē KŚcġk
Rfġ i ūcZ aġfMġVġ C_LS i μKūe i ūi _ue KQōZ[ŷ _āġ^ Keġi-ūAQō

Lā_ġ ZZġd ġZKūe ZZġd ūcġ-ġaġġū cM] i cġJ 'ēūġġK' Kkġw Rd Keġūf ū Kēē
ūi Kkġwe C e _ġcū kūe @ai Ē \Mġc _ġaZŷū k @WġKēMā e ūj aġKēi ūj i Keġ[ūf ū
Gġġe ^ic ūi Zġj ūū \Zġd ġkġġēġūi ^ue 'ēūJāKġ eġRŷ bġaūe a%āū KeQ«ōū HZġ ūi K
KġPġā_ūYMġj ūū bġhūeū -

"Kalinga had remained under the hegemony of Ashok after the battle of Kalinga, but
he failed to bring this forest region to his own control. It was covered with dense forest & hills.
He did not venture to cross the present kalinga Ghat."⁽¹⁰⁾ cġ ūcNāġj ū^ Lġēūak(Lā_ġ
_ġc ġZġū)u ġkġūfLūe 'ēūJāKġ eġRŷ e a%āū ēj Qōū ūi ^R eġRŷ ġūi ^e 4[ōahūe
'aġyū]e eġRŷ' ^ġcK GK _aZū k Rd Keġūf ū ūKūZK ūR^]cōMā_ūe cġ 'ēūJāġ' eġRŷ
K[ū CfġLZō G[ēēKŚcike aġfMġVġ @ k @JāK, @Uāi I aġyū]e eġRŷe «MZ [āū
RYū-ġGō _āēēGi aēAfġKġē@ūġġK 'ēāRZ' eġRŷ ūNġhYū KeōūfġKcġ^ue i ūcġRK Z[ū
ū^ZK C^ZōKū] @ū^K _āūi Keġūf ū ūi aġ u]cāūYūe _Pġe CūYġyūe 'cġ ūcġZŷ'
C_ū]ġūēū Rū^K eġR_Zūēi ē%Me(ūKūMġV)Vūe @ai ū_Z Keġūfō ~[ū-

"In order to propagate & spread Buddhism in the hill tracts of this district, Ashok, the
third Maurya had appointed one Mahamatya who was entitled as 'Aryaputra', lived at the feet
of hill fort of Subarnagiri. The Subarnagiri mountain consists 411 feet. The ancient dilapidated
temple & the remains of hill-fort are remaining in this dense forest."⁽¹¹⁾

i ē%Meē fġēRk_ā ūZ _āēēēj k ^\ūe C\Mc ūj ūA[āū ūi j_ōMġē GK _aZē
_Ēē aġ ūe aġ ūe GK _KġS _ZKZōūLū\A ūj ūAej Qōū G aġd ġāfūū (_Pġġ^ i ūj k aġ
i ūfġ^ġe GK ūāġj]cMā_ūe cġ a%Zō

“Hon’ble Pratap Keshari Deo, MP. (Lokasabha), Kalahandi Parliamentary constituency during his tour to Ceylone in 1978 came to learn that there is a mention in Buddhist Literature (Datha Vansa) in Ceylone that an eighty feet Buddhist sculpture remained near starting place of river Rahul at the dense forest in Subarnagiri hills & which has not been discovered.”⁽¹²⁾

“i öj küe ‘\Miaög’ ^icK üMüG _úfö _ikZ biñue flZ uaog; Mäñé _üYZü] cKò ò Kkwaui ü üj üA [äteé ü j ò Mäñé äyäj Z biñüKé Kkwaé K [Z biñü üaúfö ^éé_Y Keü-üA_üeö”⁽¹³⁾

ü _üWjcieò@] ú^ue RùY Mwaögüdü eüR_žai ä%Meë eüRü biaue @ai ú^ Keđüf ü üi j ò eüRüci^u c^eëRùY GK\ü KÜöü KŞ I KÜöü Wcpue _icL @ieü ü\au ‘eüYü@Wj_üaü!@Wj_üeZüü _üV i`üwüWj Vüue \gđ Keäü i j Z ^R eüRye \Mic AfüKü _eügđ Keäü CüYgyüe MeüMWj@ k MÉ Keđüf ü KÜöü KŞ Rüzé ücLk üfik_eüY (Oral- Epic) c^ue üi eüRüé_üaWj_eüRüKWj_eüRü I Züü aög _ePZKé ‘Mwai -^üYiaí’ biaue a%đü Keü-üA [äü _eLÁ j G ü MüZ MüAfüaük üi cü^ ^cöüz a%đü Keđüf: -

KA biñue

IWöübiñke

ciAfü eüRü@iZü-ü cPé
ciAfü ü ^é@iZü-ü cPé
üaWj eüRü_üüfü cPé
KWj eüRü_üüfü cPé
A!ünpü\C \iefü cPé
cđünpü\C \iefü cPé
Mwai Zü-üfü cPé
^üYiaí Zü-fü cPé

üi @ü, ci^u eüRü
üi @ü, ci^u ü\azü
üi üaWj_eüRü^ic]üeü äyqò
üi KWj_eüRü^ic]üeü äyqò
A!ünpü\C Züj üü ^ic
cđünpü\C Züj üü ^ic
üi Mwaüügüna eüR_žai
üi ^üYiaüügüna eüR_žai⁽¹⁴⁾

Gj öüfik- _eüY c^ue @üj èòc^ a%ž üj üAQòü~, eüRü Züj üue j üZü üNüWj] èò ‘Üüü-cifé (üi äy-i üc«) i j Z G @bè-ü^ Keđüf üüi i ä%MeüüeëMeüMWj@ kKé~iZä Keäü i cdüe üKcñüKcñi ü^ü\A MZòKeđüf Züj üe _ä-k a%đü G [üe ej Qò üi [üe i ä%MeüKé ‘i a^MeëeZ^Meö I üKüMWKé ‘üKüMWj- _üMWj’, üaFMWjé ‘üaFüMWj-eüAMüWj’ Gaö ZcWj_äSKé ‘ZcWj_äü; ü-eüAfü; ü^icüe CüfL Keü-üAQò ~ [ü :-

KA biñue

IWöübiñke

“i a^Meöü^ü^ue
eZ^Meöü^ü^ue
üKüMWj ü^ü^ue

i ä%Meö_j üa
eZ^Meö_j üa
üKüMWj_j üa

G i μKúe @új eüèù^K Z[y LcWjeyRye AZj üi @ü]ieüe @üfúP^ú Kúf RYü_Wæö

LáÁúid _id 10c gZiúieê LcWjéŠke ÊZ^a i Žò i μKúe i P^ú cKð [úrf i q ú Gj ú
^ei ój ù\à au Kkúj ^1ueu i cdej ó Mwaögú eiRíci^ue @] Kíebéj új úA [fíö i i-ÿaögú
i ê'ic] ^ý MR_ZòK_ük | á ù\au ùRyÁ_žá (ùKùZKu cZúe Mwaögú K {k bû^è\à,
eiR] í^úe ~új ie \úNð^ @^ê i ŽòK_ük | á ùe eiRi ój üi ^ @üej Ye i è~M ù\A [fíö] _žé
i ój üi ^ @] Kíeeéa ž új úA eiRy Zým Kfú_úe LcWjeyRyúe @igð Mj Y Keč[úrfö üi j ó
aj e LcWjeyRye @ü\ò _žÁúZü eü_ ÉúKžö Ziu _aééGj ú [fíö GK cŠk cüzö üi MúVieò
KUK Vúe ^Re eiR] í^ú i Ű_ ^ KeòLcWkèGK akÁ eiRyúe _žÁú Keč[úrfö üi ùZuaük
aWjüLcšö i í^ ùLcšö _iekú ùLcšö aÉe Gaò ùKíeü_úe KQò@ög Gj ie @«bòj [fíö Ziu
eiRZBi cd 1245 eé1265 úaúföHZj üi Kcí^u \beü ÉúKžö

“LcWjeyRye i úceüK MežBüi ùZuaük Kcp^ [fíö C eüe C}k Gaò \IYúe
@iŠa K%úK I cá fci^ i úciRy Gj ú Žò i aúúúfúfê \ÁòeLč[úrfö üi [ò_úAñLcWjéaúe íe
Gcí^u @iKíYe i ^Lú^ új C [fíö KèêLcWjé MR_Zcü^ @] Kúg @iKíYKèKéjKZúe i j
_žj Z Keč[úrfö Gj ú I àáeiRy új úfúj ñGj ie i úceüK aba [fíö @Zy« i cq ö \úNð_id
i úXyZð'gj ahð] eò@LŠ bíáúe Gj òeiRye eiRíciú^ MúVieò KUK Vúeé \IY I C eüe
^Re _bía aÉie Keč[úrfö Gj òeiRaóge gbfiw bí^ú (1566 eé1590) bížé_žòLcWjé
eiRyKè\A bíMúe abq Keč[fíö gbfiw bí^é I Ziu K^Á bíZü eícP | á^wbic ùKgeüu
c^úe bížü_č [fíö @Zy« ^èWjé Cbúd i i-ÿaögú MR_Zò_žü eàú\au cžý_úe C}k
i úciRye i úceüK \èkZúe i è~M ù^A ùLú; Ű ^KUa Ű e [ú_éVúe KQò i cd _úAñGK
güi ^ úK | á i Ű_ ^ Keč[úrfö Gj òCbd bíZü LcWjeyRyKéabq KeòaRd^Me (@ü] éK \M_j Šò
^KUúe) Vúe @^ý GK eiRye _žÁú Kúfö ùRyÁ bíZü eiR] í^ú MúVieü KUKVúe ej fíö
_iekú ùLcšé güi Kcü^ ‘MR_Zò^ieídY’ Gaò ùLcšé (_úe aWjüLcšö I i í^ ùLcšúe
abq) güi Kcü^ ‘MR_Zò^wbic’ eü_ ^R ^RKé_ePž KeiAúfö gbfiw bí^úe _ú_žá
cKé MR_Zò^ieídY ù\à (1656-1674) aRd^Me eiRy i j i úciáüü ù\Lú\áieé
_iekú ùLcšé eiR] í^ú KéMúVieVieé_éVü_úYúKéi í^úke Keò@üYč[úrfö _úe Gj ú_žü eàá
MR_Zò ^ieídY ù\au eiRZBiKúe (1748 - 1766) cej...ú@iKíY R^ž ^eü_ ú \Áéé
@ü] éK _iekúLcšö i j eKéi í^úkež új fíö”⁽¹⁹⁾

@^ýúKùZKu cZúe “\úNði e bMaZúic | e @bùfL (Lú.@.1075) @^è-idü Mwaóge
eiRü ù\úa | á cü eiReiR-1 (1070-1078) ue a^_Zò^icK üi ^ú_Zò\úü YúZyúe ùLcšö
I Lšej ñp@] Kíe Keč[úrf ú”⁽²⁰⁾ Lšej ñpKj úf aúfMúVj @ kKéaŠúA [úG ú @Áúg gZiúie
c^úgúe ùLcšöúciMf güi ^ú] í^ú új aú` kúe Mwgüi Kcü^ Ke\ eiRü új úA ej č[úrf ú

KŠcike WcþufiKi iÄZi

AũeRciũ^ 1762 ci jũ ùakKèùLcŠoiRý cªue _aiag Kei ue[ũf ù Kèè 1776 ci jũe _eèhũ c @^w bicù\au czý_ue ùi ciũ^ ùLcŠoi ùcZ M-ice l cZi\Lf Ke[ũf ù @^w bicù\au czý_ue Ziu ùRýÁ_žá_\\a`tb ùla le`pcYù\la gũi ^\\idúZBù^A[ũf ù Kèè Zij ùu K^Á bZi RM^Ů[ù\la G[ue l eþ] ùj iA AũeRue geYù_ ^Ůj iA[ũf ù Gj_ùe AũeR i eKieue j Éul_ue aWþiA cYù\la aRd ^Me \\idZBe ej aieèZij iKèaWþLcŠo l i r^ biA RM^Ů[ù\la _žù_MeòeiRýbte ù^aieèZij iKè i r^ ùLcŠo@lYù \\e-iA[ũf ù 1806 ci jũe RM^Ů[ù\au _žáP;icYù\la ^R eiR]i r^ _žù_Meòèèù_ŮjicteKè i Ů^ikeZ Ke[ũf ùi ùZuauk i r^ùLcŠoücũ 2164 aMòKicò ayù [ũf l ùcũ 178 UòMàcKè27Uò cVũe abq ùj iA[ũf]-

1. i iewMWy
2. Kè ċMWy
3. cŠMWy
4. ZeWþS,
5. Lc^ ùLũfþ6. ùKũJMWy
7. aŮŮMWy,
8. cju i i vþ
9. KŮZfõ
10. aũfMWy,
11. cèKèù,
12. _á Ůvèù,
13. M\ù_e,
14. _üMŠù,
15. eá ċõ
16. aieLci,
17. Pù;_ù,
18. ^eŮMù,
19. i e%Mèõ
20. gæic_e,
21. ùa fMWy
22. MèiMWy
23. Šeò_üYõ
24. fũiMWy
25. _ieMWy
26. P;Mèò l
27. Kũv@ŮMWyù

“AũeRciũ^ 1803 ci jũe lWþù cªue _aiag Ke[ũf ù Kèè i r^ùLcŠoiRýKè\Lf Keòù_ iAñZiue_Ůõ77 aħi cd fM[ũf ù aũfMWy@ ke i Ů^id ŮfũKue \\xý_žùeù] ù-ŮMàGj ù 1880 ci jũe AũeRu jZKè~iA[ũf ùi ciũ^ KeWj, eYai, \\ŮMo@ kũKè1885 ue \Lf Ke[ũf ù aũfMWyKèi ZKòuauk i r^ùLcŠoiRýeèfMù Kei-iA cù;Rþù_á ŮW^þ òi jZ i õ-èj KeieLi-iA[ũf i r^ (21) i r^ùLcŠoiRýe @^yZc _čL cVù Kũv@ŮMWyKè^k aige eiRiciũ^ [ŮeiRù biaue GKñKàic 1552 eè1869 _~j« gũi ^ Ke[ũf ù RYi-iG ù

@iRè KŠciK ùi ùZuauk (AũeR ciũ^ u _aiag ùakKè) Zr^òbũMue abq ùj iA ej [ũG :-

1. ùaõj i jZ `faiYù C_LŠö
2. Nèi e i jZ NèC\dmèõ PKù_ũ, UKiaũfõGaõ eiAKèü
3. i r^ùLcŠoi jZ ZeWþS, ùKũJMWy aũfMWy l \\eivþŮWþ

“1830 ùakKèajè_žèi\ _ue aWþWj l i r^ùLcŠe gũi Kciũ^ AũeRu agýZi Èũkie Kũf ù ùj Ůf i r^ùLcŠe @^yí^y cVũe cLèù ~[ù-M\ù_e, ùMàèũWj ùKũJMWy aieLci, ZeWþS, cju i i vþ KŮZfõ i e%Mèõ aũfMWy, Kè ċMWy K. ^eŮMù, Lc^ùLũfþ i č^þũWj i iewWj]eçl_eþ 1880 ~iGiãŮjþaù_l ue i Miac RieòeL[ũfõ eYai, KeWj, \\ŮMo_ue aũfMWy ZũfKie @agÁ @ kKè1878 ci jũ i i ^; akùe 1880 ue i r^ùLcŠeè _žýj ùe Keù^A i õj i i kL AũeR gũi ^ù]i r^ Kei-iA[ũf i r^” (22) “_ue 1886 ci jũe Gj iKècũVai þù_á W^þ ùe cõgA \\e-iA[ũf (Nèi e i jZ) ” õ(23)

fúa^þMWý (i Wj @ k) e eü ; ù císú ^ícúe _aèèùceþù akò_KúA [ãù @bù~ìM
[üG ù 1854 ùe ùi [üe KãþMüe (üaieKëúçVü)] eþù _Rü Keđ ãù uauk Züu _@ _fþ ù
císú i j Z Züüea ; ù KeüAüer i eKie ei fþKúSüüRfþie eLđ ùf ù 1855 ùakKéKýü_þU^þ
cúKþ^Aþþúceþù GüR [ùf ù @^ý aò_ãú c^ue @üzü i ÁòKeãü CüÝgyüe ùi eü ; ù
císúeüMüWýe, @ üe I jüzüe fþ ù gKkòaiŞòPfiA PfiA Cefñüí^ò~üGñü^A~üA [fü ö
Gjü ù \Lò i V^úd @] ãü ù aüghKeòKŞcú^u c^ue _ãk ùKá] RiZüj fù ù Wai ' e cüi e
i _azü Zü.06/07 @MWKëcúKþ^AþþCefñüí^òKýüþie eü ; ù císúeLđ [üG ù Gjü ù \Lò @L_üL
KQòKëþù KŞ ùfiüK cúKþ^AþþKëùBüü aüj ú^ù Keòeü ; ù císúe cKkúAaúKéC\ýc Kùf ù
ùj ùf i `k ùj üA_üeüf ^üj öü ùi cü^ fudMWýcVie @üj eòKQòKëþù KŞu i c [đ _üAü
_ue Gjüe 3/4 \đ _ue Zü.10/12/1855 ùe cúKþ^Aþþ KýüþC_ue i gÉ @üKéY
Keđ ùf ù GjüLŞ ~q ùe Cbd _I eéGKú] K áyqòcZüj Z ùj ùf ù Këèüi cü^ eü ; ù císúe
cKkúA ù^A_üeüf ^üj öü GjüNUYü _ue ùi j ðð CZþ ð cúKþ^Aþþ MkoùPüüe eü ; ù
císúe _áYaidéCWj~üA [fü ù KŞcúk cüüe C\ d ùj üA [ãü Gjü C\üdcú^ i ðj Züre c^üj üe
j òKkúj üŞöcúüal ùe @ÉcZ ùj üAMfü ù

Gi aè NUYüe Lae _üAü cüüZá aüü þ i eKieue _ü\PUü Kkë, Z}üki^
LŞcúk (KŞcúk) e Zj i fñüe \ü^aŞè...^údk ùi Vüe _j ðüA Kýü_þU^þ cúKþ^Aþþ
i _iaý aò \eéa üA ù^A@üi [fü ù \ü^aŞè...^údk bkòüfiúKe i j ù~ìM Káuc 1870 _ue
_ue aüj üe Rfñü^ueéKeY, aüj ý I gèòbkòakgZ RiZüe ùfiüK KŞcúke abòüi ú^ue
@üi òej ãü @ie, Keđ ùf ù

abü þ i eKie ^eakò_đü Cüz\ ^ícúe 1845 eè1861 ~üGñ@ZyüPie PfiA [fü ù
üceþù GüR^þ ðe \üdzBaQü aQü @ZòKie ~q ù` e«ú Kýü_þU^þüRü^eüfþ~ [ü - Kýü_þU^þ
Gwþ Wjüei fþ cúKþ eþ ^þ ùKüW^þj Wþ Kùfiü^fþKýüþia fþ Kýü_þU^þ@ü [ëþfW^þ Kýü_þU^þ
cúKþaKieþ Kýü_þU^þcúKþ^Aþþ jüzüe ^ýÉ Keãü _Üe Aüer i eKieue @«^j Z c ;
CüÝgyü ej [fü ù üceþù GüR^þ Ké@_i ieY KeðüMfü i ðü ùi j ò^eakò I ggèj Zýü bkò
ùKüZK i ücúRK Ká öÁüe MWKéCüz\ Keãü @iküe \c^fukú Püfëej [üG ù "Mj \üj I ^è ög
MYj Zýü bdüe Nèó e, ùi ú^_è (\ieüvüW) Gaó i ú^LcŞè @ü^K aò_ãü Aüerü agýZü
ÉüKie KeMüf ù Këèj üZicŞü Gaó Zicüwò@ kaüi ù Züj üü _Zëü\ RieòeLüf, `küe Züüe
güÉöü\ aü CüÝgyüe úf` þþ ù þfö þZü. 10/12/1863 ùe ùi áyáüj ðü] eþüA ajéi öLýüe
ùMieéMüB Gaó] ^èZüe, Uüwòbkò_üemeK @ÉgÉ RaZ Keüü^A@üi [fü ù" (24)

i _azü Gjüi cdüe ZéWþS cVü @«MZ cŞMWj I fudMWýcSüe [ãü 'KèWý Rë
aYüwüfè ^icK GK Këþù KŞ Mäcúe AüerCüü^ GK ab> ^ieKúid KúS bèüA [üf ù @agý
Gjü _aèèüi j òMäcKéZ\ «üe _Vü~üA [ãü Rüy ù_üfö þKcþüeüéKëüWýüi MñüfiüK ge

KŞciKe WcþuFiKi iÄZi

abiR^ Kei-üA_üe ü (1) KÜþü KŞ, (2) Lcþü KŞ, (3) i jeþü KŞ ü Gcü^ i cüÉ i üüd WcþR^üMüÄüi j \üNüð'eéGKZá i jüai ü^ Keþüi Q«ö

KÜþüKŞ

bieZüd i ´q ü^e]üei 342 @^é-üdü eiÄá_Zü \þei ücüW 623UöR^ i müüdké Z^ i fþeþ C_RiZü(Scheduled Tribe) büa üNihYü Kei-üA@Qö Z^þeéücüþ75UöaMüé @ü\c @]üüi ü (Primitive Tribal Group) eü_ ÉüKZü\þü-üAQö _aèéCüfL Kei-üA@Qü~ I Wþüüe _eþj Z ücüW Z^ i fþeþ C_RiZüü i öLýü 62 üj üA[üüaük, Z^þeé^cþLZ 13Uö @ü\üüi ü üMüÄüüéPrimitive Tribal Group e cí'ýZüçkQö:-

1. aŞü, 2. aþþj üþ, 3. WwüA, 4. _üCWþübdüj 5. fü-þü i Ceü, 6. _üj üWýLeþü, 7. cüüWþü, 8. **KÜþüKŞ**, 9. Wwþü KŞ, 10. Rþüw, 11. PKÜþü bþ-þü, 12. üfü]ü I 13. i Ceü⁽³⁰⁾

KŞ i müüde i aðüPü^ aMüüj üf KÜþü KŞ ü üi cí^ue biñüGaö i üÄZKé^guk^ Küf RYü-üG ü~ üi cü^ ^Re _epeiké@\ýia]üa üA eLþüi Q«üü Gjü\ÁéGcí^u RiZKé GK Primitive Tribal Groupé cí'ýZüçkQöü Gcü^ cLýZü ZcWþüŞ akþe Mëü, üafNe, füüMwý cŞMwý Seö üYö Z[ü Lüi þZcWþüŞ _ üdZüé ajk biaüe ai üüi Keöej Q«üü üi cü^ ej[üü _cL MacMüK üj fü, gëüü...ü, _üMieþ üXý Kcþü _Wý, Mfcb_üwü, Meüw, Kóüþü biñüMüj, füüwþ eüwü_üéé aefüaieé _Kþ ü _Wþþ Ká-ü, ^þücŞü, KüfüwMeü, Wë ö _Wþüwþþ ZüWý MþKü, eüwü_üéé aüüü Wý, i üWwö _üŞüüi þü, Meö üÄü, üMeþcþþ ZþüKfü, _Ká þ Ci üaüfö Mcieþ i ü_üþ KÜWý_ü^ü, ü\IMüWý, afcb _fcb K\cb üMüüj üþþ KÜWþKÜWý aüŞKü, Kq þþ üü, ücYüwKeö i üfeþRþé cí'fKþ _üüaieé aüfAi eþü, @Wüaüfö Xþüi eþ üPeþüPMüYü, fþKüö CüWþü_ü, ü\i Nüüö üi ücþþ\þþ WüWý I KÜþüKüþ...AZýüö

_Küj [üKü'Küö gþe @[üj füMüZ aüLüf ü Gcü^ cüüe MüZ cþeéR^füb Ke[üüe aþþü Ke[üüeüaü]j G @^ýcü^ Züé'KÜþüKŞ' @üLýü ü\AQ«üü @^ý_I üe KÜþü KŞcü^ i cZk biñüééj üZ ü\Xýj üZ MüZ KeöNe ZþüéöKeöej [üüééKÜþü eü _eþZ ü KÜþü KŞ I KÜþü WcþG \A üMüÄü cþüe i üÄZK i c^þ @Zü^aüWýü\üaü eüYüüüü _Züö_Rü_üüe Wcþcþeé'MüŞü üj üA[üü aýqö_Rü \ü_, i kZü, RWýüZf, Nþeü I KKWý AZýüö_äü^ Küf -üA ü\üüe übMfüMüüj üA[üG ü

LcþüKŞ

Lcþü KŞ RiZé üfüüK i je ^KU _aZé _üü\güé ai üüi Ke[üüü Gcí^u KA biñü KÜþü KA biñüMieéi ücí'ý @füüü _éñcü^ KÜþü bküüfwüö^cieöüÉé^ fþüfü _eö ü]üZüMüüü_ö«üü Éü üfüKcü^ KiŞKéüL _AZü KeöZCþüKéüWýD; þew aÉ biaüe aýaj üe

Keč[íkö @iRKúfó@ú^úK gúXý _ŠúfYö Kú bú ù _Wpíh Keč[úf új ŋ Gcú^ cLýZü afadWý
C_úe ^bè Ke[íköú ÈúfúKcú^ cǵ úe a^ú ùKú\úAaú(úMú\úAaú) _epeú Lcþeú KŠ
i múidúe ej þúí QúúGj ú\úeúúí cú^ ~c\Šeécǵ új aú agbú ej Qú _é½ Gcú^ cǵ úe úSúú
aú a^ú \úeú^Re úPúj eú@]K i é e \úg úaúfóúúúú@ZýúPíeú eúRúú úfúfē \Áééú ú_úAaú
_úÁñGbkò _epeúúe _Pk^ új úA[éú K[ú ùKj òúKj òKj [íköú Gj ú Lcþeú KŠue i múidúe
GúZ _búú aÉúe KeQúú~ a^ú ùKú\úúj úA ^[éú SþKéúKj òK^yú Keú^aúKé_ú | Ke«ò^új úú
Gcú^ú i cúR c^ _úepeK bíhúGaó i ÁZúe @Zúí cǵ ú QúPúú, i úí úeMú, búfþú_úYó KúKfúú,
aúWúMúú AZýú\úMúccú^úe Lcþeú KŠ aúú Keč[éú \úLú-úGó Gj úQWý Ké éMwý_ údZ i úcZ
aúfMwý_ údZ i cZúúúe aúú Keč[éú KŠuéc^ Lcþeú KŠ Kǵ ú-úA[úG ú i cZk aú _aZé
_ú\ú\úgúe aúú Keč[éú új ZéGj úe' _úwú KÁwú' aú ' _úwú-KŠ' úaúfóúú Kǵ ú-úG ú

i j eþúKŠ

ù~CñKŠ úfúKue Mú i j e új úA MXcúVúfúYó^Zéú ù~CñKŠúfúúK ^Re ck aúú i ú^
_eZýúM Keúí j eúe @úí úej MúfYóZúúeú j eþúKŠ @úLýú \úþú-úA[úGó úKj òúKj òZúúeú\úgþú
KŠ úaúfóúú Kj [íköú KŠcike eúAKþú, Né C\úMþéú UKúúaúfóúúú j e Gaó _úL^Kúúe Gj ò
_Kúúe i j eþúKŠ ej Qúúúú Gcú^ i j e aú i j e ^Kú Múce aúú úú új úf új ŋ^Re cúZbíhú
KÁKéG~úúZþayáj úe Keč[éú \úLú-úG ú @agý úí cú^ú c^éé@ú^úK LúÁ]cKé]cúkeZ
új úA ^Re _epeú ZýúM Keč[éú ú\úLúúKéúúú ú @^yú^y KŠúMúÁú Zk^úúe Gcú^ú gú új úe
Lþþ@]K ú Kj éúKéMúf Gcú^ aj áð^ééRúZúú cLýúú áZúe i úcúfþúj úAí úeQúúúú j k\ú, @\ú
bkò@[Kúeú ` i f Píh Víeé@úe_ Keúí eKúeú PúKéúú aúYRý áyáí úú _~ý« DYú @]úK
i cÉ aé úe Gcú^ @QúúG \Áéé@^yú^y KŠ úMúÁú @ú_ú Gcú^úe i úcúRK PkYóC^úZúe ú
gú úZ új úA i bý új úA~úA[éú @úKúe _epeúMZ LRéú I i f_ (ZúWýC_úKúeú ad) MQMwýKé
Kúúú^Á Keúj úŠþú_ú^ Keúú @býúú Víeé\úeA ~þúe _úPÁú Gcú^úe GK ÉúMZ ú~úMý
_ú\ú _úKúé @iRKúfKúe ^Z^ _Kþe @ú^K ~éK c\ý_ú^ bkò@úúú _áé éé^RKéí múúúúú
Keú_úeú^új úúú @úMúúú \ú^úe G RúZúG i úKúúe i ZKZú @af^ ^ Keú_úeúf @akú´ Gj úe
@ú[K i Zú@]K i áKýúj úA_úe«úú

GZ\þýZúZ @^y GK_Kúúe i j eþúKŠ ` fáiYú i j e Z[ú LRéú_Wý, fúA^þ_Wý,
PKú_ú\, a f i Kþú, MúWýéúAZýú\úMúccú^úe aú aúú Ke«úú Gcú^ KŠRúZé KÁbíhúú\úúe
i ú^úú I Wþú bíhúKj [éú RYú-úG ú @^yú^y KŠR^úMúÁúúeú\úúf Gcú^ú Lú\ýú_d I ú_úhúK
_eZ\ cúRZ ú]cúke j úe Gj úú c^úe LþKþú\úLúúKéúúú KŠcúú _eú_ú úe Gcú^
@aúPú^ @ú\úúú ú úMúÁúe @U«úú úí cú^ú _úepeK ú\úú\úúú @ú_ú j úéú\úú\úúúé_Rú
@yúú Keč[éú \ÁééGcú^úe j úé@ú\úúú ú @úLýú c^ \úþú-úA_úeó Lú\ýú_d, úagbþú Z[ú
bíhú @^yú^y aKgz aMþe úfúKú i j Z úckLúC[éú \ÁééGcú^úe' i úí úKÁwú' úaúfóúú
Kǵ ú-úG ú

MŠ

KŠcik Rfäe \Züd i öLyüMeÄ Z` i fBëq C_RiZöüj üf 'MŠ'ö cª_ü\ge 'MŠj B^ü fiŠp Gcírue ck R^ä kòüjüA [äieëüi cüü^ 'MŠ' biaüe _ePZö Gjüü biñú ai uairfo 'üMiŠír' üjüA[üf üjü ZëWpŠ aKp@«MZ MŠ üfWüK GKeKc i Ÿ'üd IWpü Kj [ü«òü MŠ RiZë aüghZBüj füüi cüü^ i a%òüjüA cª @ü\èüü üü Gjüü cLý Riakü Kñòü GK ~q üLüep Gaö RñpLüepRiZöj ö iaüe Gcírü LyüZöej Qòü Êü]ü^ Zü _jäëMŠRiZë üfWüK cñü üj Wp _izáj ö iaüe güü ^ Ke[üf ü Aüer @cküe Gcüü^ i Ÿ'üd KŠ, WcpRiZë _Riüë@cír^ñK biaüe \Š aqü^ Keäie ^Rë ej Qòü Gi aei ü ßZijüe _ZÜö_Rü_aüe Wcpai\yKieciüü^ i jü~iM Ke[äü ü\LäüKéckQö ü\au\au aqñi j öMŠ Gaö WcpG \A R^üMüÄüKë@iRë \ñüe GKZie i Züe aiŠöeLü_ieQö

gae

"KŠciküe ai aüi Ke[äü i öLyüfNëckaiü qüü cªüe gae R^RiZö@^yZcö üi cüü^ i Ceü biaüe cª i cíRüe _ePZ ügae üfWüK KŠcike `faiYü C_LŠ @«üMZ aik;ü_Wj, i fiMwü Gaö fAi ö _idZüe ü\LäüKéck«òüi cüü^ aüi Keëej [äü MäcMwK üj fü aWpŠü, aik;ü_Wj, MüŠA_\e, ü\j Rü, KUWj_Wj, aiNWüweü, UÜëŠü, i fiMwü, Kë_üeuLüf p üMiQü_Wj AZyü\òü"⁽³¹⁾ ^Re _RiZK i Ceü biñú Kj ë [üf üjügaeciüü^ @\yia]ó^Re ÊZ^ i iÄZK _epeüMZ üagÄyKëa üA eLQ«òü Gjüü _jäëñ üaü; MWRiZ eiRyüe aüi Ke[üf üüaü; e ZZKikü^ eiRü i jz i µKüüKöYi öKieYeëZq üj aüj ZëeiRüü @ZyüPieëëckKäü_üÄüi cüü^ üLcŠMwüAfiKiké_küA ~üA[üf ü_ea ö i cdüe üLcŠöMwüI üaü; e eiRüü cªüe GK ~q i öNUZ üjüA [füüüi ZKüaük üaü; eiRü aeiü\aiüe_üüc a;Mwüe I _üe afi KpüMüe @ai_ü_Z Ke[üf üüi j öi cdüe KQögae üfWüK aüj Wpüü ö` faiYüe _iaZyü küe ej [üf ü i cdKäc aügaq öNUäü ü~iMäbðügae _fäe i ÄüjüAQöü

"gae RiZë C_ü] öMwKëü\Lüf üi cüü^ GKü]K üMüZäC_üMüZüe abiRZ üjüA [äü K[ü aieüüjüA~iG ü G RiZë i üwëü cªüe – ^idK, übüA, cíSü, üaüj eü, aëWk p eiCZ, Zëëëü, aqñk, Küfi üG, ^iM, aiN, aqñ Meë cfK, hik, aieü^Wpü, bñ _\eëü, j üZüüLiRëü, _eëü, aüMö) i üj üYü AZyü\òü\LäüKéck[üG ü"⁽³²⁾ "üMüZäabiR^ ayZiZ gaeciüü^ _ä]ü^Zü ^üclq PieëMüe abq – 1 ai égae, 2. Riëü gae, 3. KeüJ (KeüZ) gae I 4. aëüJ gae ü"⁽³³⁾

@ZüZüe Rwf i `üKeüü\_üWpüih C\_üe ^bë Ke[üf üjüü@iRKüfögae üfWüKue Riá^~RiáKüügkü a\kò~iAQüü@iRë \ñüe üKak Rwf RiZ \äy i Mj I aKäü KeiahZcic beY ü\_üY i \_a\_e ^ëj üü Rwfë @al d, i eKieü KUKYü Z[ü R^i öLyüaq öNUäü `küe üi cüü^ _üepeK üKakK aé ëëlj eüüü öckZü Rci_\e Pih C_üe ^bë KeüRiáKü ^äüj Ke[üü«ö

gae RiZie ùfiK_emeü cþue R^à aähj Z[ü czÿ R^Z i öÁieü\ö@ZöÉZ^a büa
^q ïeZ ü _ZÜö@aie eüe üi cü^ ^Re _đü^ëüü\Z]ieüe @Zö^Áie i j Z üi i aKë@iRö q ü
_ük^ Keü@üi Q«öü gae RiZie i üciRK ađ äyáí ü LápGwKZ ü Gj öRiZüe GüKüAg \ðüe
R^ài öÁie I Mj _üag üj C[äü üaük aie\ðüe gq Kädü i µ^ÜKeäu _đü _PkZö Gcür^u
aähj ađö@^ý RiZcür^u @ü _I ü ÉZ^ö

aähj _üÁiae_I j öi ađü K^ýü NeKë~üÁ _đüü _Éia ü\A[üköü aähj C>acür^uüe
Cbd _I eê ^Re I czü aj bZ LyðKeäu ahdÜöa ðür^ gae i cürüe LápC\üaMR^K
üj üÁ_WÜöü _üađü~üZK _đü G i cürüe _PkZ ^[friu ü KëëGbkö i üciRK ayü] äd e üPe
@üÉ @üÉ gae bköR^RiZü bZëKëcüWÿ~üC[äü Güa fl ý Keü~üCÜü

@^ýü^y @ü\äüü ü i µ\üid bkögaeue]cđüieYü cþue _KZöC_üi ^ü GK _üü \M ü
gae cür^ue ügÁ ü\azü ai Bgüe ^ic üj fü 'KZöüü ü KŞcike]eYü ü _^ë CüYgyüe
üj C[äü ü _ÜXäköü 'üKWÿ _aüe Gcür^ i Käd @üG Mj Y Keü[üköü]eYü _Rü aiü\ üRyÁ
_Rü gae RiZie GK _üü _ađü Gcür^u \üü _ükZ @]Küü _ađKëbö K ü bf ahü I bf
` i f üj ai _üÁj üüi cü^ ^Re _iepeK ü\au\aiü CüYgyüe ~iaZüid _Riyðü Keüüi Q«öü
^Z^ ggë R^ài öÁie üaük ggë cwKkic^ü Keü'gaeü ^ieidY^u _Rü Keäu _đü _PkZ ü
_ZÜöC>a üaük üi cü^ \äwZ _Zé ehu @icüé^Vzd i eY Keü[üköü

KAWcüwü (KÄbühühü Wc)

gaeu _eöKŞcik Rifüe ai aüi Keüej[äü WcpRiZie ùfiKüeüi cür^u aüi i ü^
I bihü@ü]ieüe ađü^üicüe ^icZ Keü~üÁ[üG ü ~[ü- 1. KÜ@ü Wc, 2. PeK@ü Wcp 3.
CW@ü Wcp 4. K|pü^pWcpü Gcür^ue KÄ bihüe ~[üküic 1. KÜ@ü Wcüwü, 2. PeK@ü
Wcüwü, 3. i üri öWcüwü I 4. KÄ Wcüwü Kjú ü~üG ü KÜ@ü WcpKÜ@ü @ küe (ZcWj aKp)e
PeK@ü Wcp i ä%äMeö RädüMj @ küe (üKüUMWj aKp)e 'i üri öWcüwü' `faiYü i \e
cj Këü _üLü_üLü@ küe Gaö 'KÄWcüwü' (KÄ bihüKë^Re cüzbihüeü_ ayajüe Keü[äü
üj Z) KÄ bihü~üL Zäcþue ai aüi Ke«öü G i cÉ C_aMö@«MZ WcpüfüK @ZüZüe
LcWj(üLcS) @ ke aüi q ü üj üÁ[äü üj ZëZüeKkuj üSë aÄ@ü WcpGaö @abq üKieü_ü
@ ke ^|püeü Wcpü^ 'LcWjü Wcp Kjú üKöü

KŞcike Wcpbihü GK _RiZK üaiföü KieY, Gj üKëüKak Wcp i µ\üide üfiüK j ö
Kjú üKöü @^ý_I üe 'KÄ' GK _üüü üaiföü Gj öbihüKëKŞcike üKüZK ^YÁ @ k ~[ü
C\äMeö eüAK@ü, ÜKüaüfö gueüLüf, \ieüwäWj Kë äMWj aüfMj, cSMWj i ä%äMeö I
i eüfj _bZö_ üdZe KŞ, Wcp i Zä, Kcúe @ü\öaMë i cÉ i üüid aüi q ü ^Re cüzbihüeü_
ayajüe Keü[üköü Gj ö\ÁüKüYeëKŞcik _äü_äüe 'KÄ' üKüYi öGK ^YÁ R^ i cäüde
bihü~i µ ö^ëj üü C_~jg @ küe ai aüi Keüej[äü Wcpür^ue 'KÄWcüwü' Kjú ü~üÁ[üG ü

WcpRiZe i Äöcücöb

_[äüie icÉ R^üMüÄüie i Äöi ö_Küie aäö] c[äüi^ ej Qöü üfukcür^u] c[äüieYü I agbii i ö_Köd Kö\«ü ~üj ü ü_äüYK agbii üaü] aü _eüK[ü büa _PkZ,Zij üKé@üic c[äü Kjö fLZ AZjüi C_f2 ^ [äüüj Zé@icKéWcpRiZe ücLk] ieiüe [äü c[äü @ü] ieiüe Gj ö üMüÄüie HZjý @üKk^ KeäüKé_Wjöö aÉZü fLZ AZjüi @ü_lü üfuk cLüe a [äü i cükeüküfuk-AZjüi j öMüUG RiZe _äü^ AZäé ö üZYéWcpüfukc[äü_~jüüfP^ü Küf @icKéG RiZe C> i pKüie KÖZ[y i j Rüe ckö_üä üüfukcLüe _Xj_üe _Xj] eüü~Cüagbii üaü] e üeLüUG @üüjüA ej QöZij üj ö@ic @^gük^e GKciZä@ü] ieiö

_äc i Äöcöb

WcpRiZe i Äöi pKüie üfukcLüe _PkZ _äc i Äöc[äüGjü_eö-

_üaöZep_Zö^icüe RüY eiRü [üf ü Züie üMüUG üaüfö_@ ü Zire ^ü] ^äaöKepüüi [üf \b_ZÜKö aWjü 'eiGcäü' I i ü' 'Küzjü' ü i cdKüic üi cür^u Jei eéüüW 17Uö_Zä i «ür R^äüj üf ü _äc Eü eiGcäü MbëëRiZ 11Uöi «ür ^RKé'Pj ü'päöj (üPaj ü'päöj) üaüfö_ePd üüf ü 'aögj Pj ü'püj üf üj n ZZKükü^ i cürüe üi cür^u RiZbö K_ePd 'MYü (Wc) [äüüüi cü^ üj üf -1. MRp_Zö 2. ü\übMj 3. i ääfi üG, 4. KfjübüRj 5. c^pübüRj 6. SürpüK, 7. cürpüK, 8. ü\IMYj 9. üKüfjü\j 10. _Zügeü 11. GWjüü

@_e_lüe i ü' Eü 'Küzjü'ü MbëëR^äüjüA [äüQ@ _@ Q'KfMYj(MŠ) RiZe üaüfö _ePZ üj üfö ~[ü:-1. eiRjMYj 2. cj ieiRj 3. [Kfj 4. aüü, 5. @ü\MYj 6. RiZMYjü RiZMYj_ÄöQ'UöC_aögüe abüRZ üjüA [üfö ~[ü:-1. Pü;üMWjü, 2. j eüMWjü, 3. üaüMWjü, 4. fü-MWjü, 5. KéjMWjü I 6. MWjüjü

Gcür^u cäeëüRýÄ büA üj üf 'MRp_Zö üüi ü\IMWjü eiR_eäüee eiRüRcü ü\IcZüüäüj Ke[äüf ü

eiRü] ^äaöKe I \ÄeiYü aü; Ky @ai üe _j äüeüi cü^ ^Re] ^ i mü öj jZ ü\äü\äüüé17 _@ü cäüe aü äü fümöi ä Küf ü eiGcäü 11 _@ü bMüe \fjüüü\, aWjüü\ Gaö UK\ALÜöaü cüGföAZýüüü\äü\äü bM _Wjüü @^y Q'KföMYjübüAüé^R eiRye Pieü_äüe [äü PieüöbŠiejbüM _Wjüü ~[ü -1. Müw_äü MwjüfA bŠiejb 2. üKigfjü äü üKigfjü_üjübŠiejb 3. ~g_äü aüfüRü bŠiejbGaö 4. Cü_äü bGii icšü bŠiejb icÉ _@üeü\äü\äü, eiRý I] ^ i mü äüüü\äü_üe eiRü] ^äaöKep\ÄeiYü i jZ eiRý QüWjü@^yZä_küAMüf ü

] ^bŠie _üAi äü Q'KfMŠ büAcü^ ü\äü\äü bM _üA^ [äüe@Wjüüe _Wjüf ü üi cü^ aWjüA MRp_ZKéü\äü\äü bM ü\äü_üAü\äüRYüAüfö MRp_ZöKj üf - "GK[ü

ücie aü_ü] ^éaðKepMfiuauk Kj ð-üA^üj ükòü" GYêZècú^ueü\au\auü bñM \ði-üA_üeð
^üj üü `küe 11 büA üPøj ír^pI Q'KföMŞ büAu c^ue ~ê üj fñü ~ê üe i dLyfNèQ'KfMŞ
büAue _eiRd üj fñüüghüe ^èè id üj üA üi cü^ ü\au\auue geY _güf üü\azicüü^
ZüüC_üdüG aZüAü\üf ü Z\^é üe üi cü^ ^ fñüüepüaep ^ick N RwfKê~üA ^@'fI
Ria R«üécieòZüre cSüre üMüUG Kükü MüAKécieòeLüfö _ue ü\azü AwZ @^é üe
eiRü MRp_ZKéG i aégKüee cñü büMü\auü _üAnWiKëiKéMüf ü @ic^Y Küc MRp_Zü^Re
'i üfpa;ür üNüWüe PXp` fñüüepüaepRwfKéMüf ü jüzüe Züue LüS PmüWük [üG üüNüWj
Lèpü~ieþe PKKepKüüfñü üauk MRp_Zü jüZèPmüWük Li òKüküMiBe KUü cñü C_üe
_WjñüüGj ü GK @gb i üüZ [fñüü Zü_üe Züü üNüWjü] eígnüü üj üAMfñüü Êdö eiRü c^
KPñüüjüA _WjñüüPZüj eiAai üf ü Gbkò_ei Züüe ü\au\auicüü^ @i «Á üj üA üi i ü^ Qñüü
_küA ~èüKéai üf ü GZKüauk Q' KfMŞ büAcüü^ ü\azüüé^R NeKéWiKüü^A Müf ü

üPZü_üA eiRüü\L«òZ üi Vüüe @iC üKj ò^üj ükòü ^Re üNüWj c^ ZüüeQñüü_küAaiKé
ai Qñüü Züre \A üMüWjKéeiRü] eð_Küüf üüi \AüMüWjQðe j Mfñüü i ðüüNüWj ü\üWjüG ü eiRü
üNüWjé üaKüe I j k[èü NüMüWj cükKé I Uieò] eèieèZüj ü c^ QðöMfñüü üghüe eiRü ^èig
c^üe üNüWjé \AUòQðüMüWj I NüMüWj cükKé] eòNeKéü` eüf ü Nee _Q aieüe _Wjñüü
LUüe üi [Kküü cieòai ò [èüü\LòeiYü @ü/2~j üj üf üüi i aèNUYü eiYüü @Müe aLüYü
Kj üf ü i aèYüü i èòeiYü G \Yüü ü\azüü üKü_eé^Zèü _èR^è @_KcèèüjüA [üA_üüe
üaiföaPüe Küf üGYèüi cüü^ gèu ^KUKé~üA _ü[èü Küf üi aèaè ük gYüügè I _iaZüü ^R
^R @weéckòajüe Keð ZiKéYh _Zkü KeòRüa^yüü ü\üf ü Züre ^ir ü\üf 'aig ü\à' ü
Gj üKé\ir^I Yüü i j z i «Á Küf @bgü_eéçòckè üaiföc^ Kj ü\üf

eiRü-eiYü NeKé@üi fñü_üe RñYü üeüf ü~, aigp\apñüMüUG @_ü[èü üi üKüa \ir^
\I Yüü cñüMfñüü ^üj öKò^R Aziüe üKcñüüWjMfñüü^üj üü eiYü _Rü Kcði üeèü_üe ü~CèüWjMüf
üi AèüWjñüü òaRüA aRüA _üQ_üQ a fñüüKéfiMfñüüGj öK [ü eiYüüèaèqñüü] üj fñüüGYèüi
aigü\àKéga_üaZüüèü` eiA ü\auü üaiföeiRüüé_Éia ü\üfö eiRü gè_üaZüü _üLKé~üA
aig ü\à a\küe @^yGK \ir^Mj Züü i ÁKeòü\auKéKj üf ü GK [ü gYüügè_üaZüü Gj ü@i , a
üaifögYüAaü i üw i üw eiYüüèü^A @üi èü _üAñeiRüüé_eicgðü\üf ü eiRü i ÈüK C_üi Z
üj aü_üe üi aigü\aué'QZüü_ü' @ küe bñY Keèü_èK \ir^ i Mj KeòRüaKü ^èüj
Keèü_üAñae ü\üf ü aigü\à üi Vieéaüid ü^A Püfèèü_üe gè_üaZüü eiReüYüüè@^y
KQüae cñüMüü _üAñèü\g Küf ü eiYü gèu Zügk cSüre bñj-üA [èüü fñüüewe aü^ü \èüaifö
cñüMüf ügè @Wjñüüe _Wjñüü üüi Kj üf " ^üüi AUüü\A üj a^üj üü Zèc @^yKQüücñüü" eiYü
ü\IcZüü I èpü üj üA Kj üf, - ~\òG i aèKQüü\auü_üAñèü_Y_ÉZ ^j «òüZüa @icKé'cZjæe'
\è«èü gè_üaZüü ^Re i «ir^ue j ViZpcZj æe ü\auü_üAñèü i ; Küf ^üj üü gè eiRüüé^KUüe
[èüü MÜUG PmüMQ KüüèüKéKj üf ü Kèè Küj KùüKRñYèeiRü MRp_Züü^ü Keòü\üf üüi AVèÉdö

gə PpüMOKeKiWöLŠG W´eēZöieoKüf ü KiM Küc i eifü, üj üf ZiKèPcWjy Q_e Keəü _iAñ
i ci yü üj fii PcWjy _iAñüi cüw^ ^@fI R«ēcei-üA [əü` f] ðeþuaepRwfKèMüf üüi Vüe
_j ö _ðeēceö_Wj[əü KükMiBe _ðüe W´eēQ_e Küfö eiRüu]e[əü üaZaiWjē _[üç
üMüUG ´üPcþfır (Ring) ZöieoKüfö W´eēQ_e _ue Ziü\j üe üOüü QüüUG Keəü _iAngə
eiRüu j üZue [əü üNüWjē fMiçþi ZiKè´Kä þr´üe _eyZ Küf ü üghue üNüWjüaKe NüMüWjē
üKüZüüü^A W´eēe aiŠöZire ^çüY Kü-þ i cü_ Küf ü W´eKè]eəü _iAñäŠü-iC [əü i Zie
^ü fMiçþü eiRü MR_Züe ^´Mþ (ZüM) i ZieēZüj ü _ÉZ Kei-üA [fii ü

Gj ü ü\LöeiYü Kj ürf – “W´eēZ üj fii ü~, a çir´ ZiKèaRüAa KG ? gə Kj ürf
i ZK [ü, üi AVëüi W´eēaRüAaü _iAñRüY aülyKiee ci öMXþüKè fiiMüf ü üj üf üMüUG ci ö
MXMXþ\AUöcè öZöieüj iAMfii” gə üghue üMüUG _eh I @^yüMüKèÉü ei_ue Riä^yüi
ü\A eiYü ü\IcZüu Azü@^ëü _ _ehÜKèKj ürf “G i öi ieüe ZèW´eēaRüAaü @üRüieW´eē
aRüAaü KcöüZüüZ \öMfii ü ZèGj üKèPXjAKe (@üej) Gaö Ij üAKeö (@aüej) aRüAaëir´
Gbkö@igüaP^ i jZ gə ZüjüZKèW´eēüaXjA ü\üf ü

gəu @imü _iA üfiiKüüW´eKèN^N^ aRüAaüKè fiiMfii ü W´eē c|äM_üe ^ü\üe
ÉMö c þ, _üzik _KpZ üj iACVfii üüi @nZ aülye c^cMKe ^ü\üe @iKhZ üj iA ÉMè
ü\äü\äü üi Vüe Vk üj iAMüf ü eiRüeiYü \j üéZüue i öj \be _~þ« QüWj-üA üi Vüe
W´eēaRüAaëüaifögh _þöW´eēüKè@üü\g ü\üf ü aüüid _ðeēgə eiRüeiYüüéKj ürf–
“Gcüw^ üj üf Zce \ir´ü(\ir´-bKieü) ü Gcür´u üMüWj üZ ü]üA a|_ü´r´ Keə^üj ö LU aü
_ðüe ai üAa ^üj öü Züüéai äiKèüKak Q_ü/cgYüüüi ^ ü\äö W´eKèi i ´üw^ @e@ü PiCk
I]_ü\A a|_ü´üaü_RüKeə ir´ _é ½ gə \ir´üKèKj ürf “ZèR^äüaük \äþjüþ (\Mþ\ir´),
aəüj üaük ´aj ü\ir´þ (aəüj \ir´)Gaö ceY üaük ´ce^þ\ir´þ (cZþ\ir´, cZ ayqöZire
RiäZiaÉüüe ayaj ie Ke[əü C_KeY) Mj Y Keəö”

W´eēGK aüeaüly üGbköaie aülyKèaRüAaü KcKèüKakK ae biaüe @üaieüü^A [äieé
üfiiKcLüe \ir´ü ´aüeaü\er´ j ö iaüe _ePZ üj fii KükKüc ´aüeaü\er´ g± @_bÄ üj iA @iRö
´aèZer´ (aö þü) ^icüe _ePZ ü aö þüüeWcþ aWþüA aü ´aWþcþ biaüe üfiiKcüw^ @bj Z
Ke[üçöüüi cüw^ WcþNe QWj @^yüKöY i ö i a%äi müüid Neé_üYöç Mj Y Ke«ö^üj öü

\ü^ MR_ZöeiRü ^Re @^y 10 büAcür´ueWüKöKj ürf ü~ ´@iceir´y @üç QüWjüü
^üj öir´ GK [ü Q´ KföMŠ büAcür´ueKj üMfii üüi cüw^ c^ eür´y ^ QüWjüüKè^R Rðþe @Uk
ej ürf ü` küe 11 büA üPöj üþ (Pj üþ) ´MYür´ (Wcþ) Gaö 6 KföMYþ (MŠ) u c^ue Zèk
füXjA fiiMfii ü Gj ö ~ë i üZ\ð´ i üZeüZöPüfäü _ue 6 KföMŠcür´ue _eiRd üj fii ü
_eyicZü üi cüw^ eür´y QüWj Qü^Zäüj iA Pie@üWjy_küAMüfö ~ë Püf[üfäüaük eür´y
ü\IcZü büA büA bZüe fiiXjA ^ Keəü _iAñ@ü^Kaie aŠüAaüKèüPÄü Küf ü KèkèüRü

I Zide _Y eLó“cúeàò^Zèù ceàð’ Kj ò~q bicèùKj ò I j eùf ^ú j óú ~q ùl Zieê_eiRd
ÉúKie KeòOZbw ù\A _kid^ Keđèù Q’KfòMŞbúAcü^ @^yZá ai aii Keòej ùf ù
Kicgü ùi cí^ue aög aÉie új úA Q’Kfèè 18 Kfò I 18 Kfèè 36 KfMŞ biaue aög
aÉie új fù úMŞcí^ue i òLýiaé òùj aieèù i cü^ aie íie MR_Zü eùRyKè@úKicY Keàiké
fùMùf ù ùghue ~q ùaùk eùRü MR_bZò~q ùl Züe aúeMZò_ã^ új ùf ù

eùRü MR_bZò cZýaeY KfùakKè eùYü ù\IcZüu Mbèè Q@Uò_žá i «ú^ R^à
ú j úAi íeđíkòú ùi i cùÉ aàij c^ Keò i íeđíkòú Züe i ^c i «ú^ eùYüu Mbùe [úGö
eùYü ùi Mbùe [èù Q@ie eWjgèYò íeđ úf ù \ù^ ùi Mbü ÚQ@ú Kj fù “ cí^ cá_e\ù fMüA
R^àú j aòù” G K [ú gYòeùYü Q@ùòù\Zý, \í^a aù _gèùj úA [úA_ùe úaùfò@iguù Kùf ù ùi
Züe i cÉ Q@_@ueGK [ú RYúAùfö j VúZp\ù^ eùYüue_á aùa\^ù új fù ù eùYüue ù_U
Pèòù i R^àù^fù ù GYèeùYü ceMùf ù @iC ùi Q@ùòR^àù^fùaùk ùRùWj É új úA _ã[đù
Keàù cÀùe ej đfù ù Gi aeNUYieèaW Q@búA _cú\ MYùf ù ùi cü^ ^aRiZ ggKè’@Şieú
_ùKèù^A cùòù\àZú ^ùe akòPXjAù\ùfö ùi AVè@ù ò círe ga i }ie Kùfö ^KUue
aj è iC [èù ‘Kùdú’ ^Bùe i cÉ cZý i òÁie Kù-ş i cù_ ^ Kùf ù ađ cZiaK Zò\òùe ‘úZf’
I \g\òùe \gùr Kùf ù ùgh \ò i cùÉ aŞàisau i jZ cğicj r^ù\ù KkKùMùf ù ùi ZKùaùk
cj r^ùe be_e _ùYò [úG ù ^R Kk/RiZò i µKùe @ùfùP^ù Keđèùaùk ù\Lùf ù MùUG
cùV@ù _ùYò i @ue bùi bùi ò@ù Qòù cùV@ùKèC; íe KeòùYòù\L«Z Zùr bZùe ^@ù RkQòù
Gj ù\LòRùY cùV@ùKèKhKeòùMùUG Pù_Wj cùeifù ù ùi AVècùV@ùòù Vùe `ùMfù ù
cùV@ù `ùWàieè Zùr bZèècYh Q@ùUG aij íeifù ù

@^y _ù bìA j úŞKèbùwđèù bìAe gùeieK akKè_ğò i KeòZikè’ZiR^p úaùfò^ic
ù\ùf ù Zùr_ùe @^y bìAcü^ c^ ^R aPie I KcKèù^A abòù^icùe _ePZ új ùf :- ~G
Q@ùKèù\Lòù\à@ge új úA [è bìaò\ù_UG Rikò_Rü Keò@ieZü Kfù ùi új fù ‘\ù_paög’e,
~G @] ù bìwđèù cùV@ùKèUùWj(^W) bìwù\ fù ùi **UiŞò/ ZiŞò/UYèù/UùYèù** AZýù\ò^icùe
_ePZ új fù ù ~CibúA ^aRiZ ggKè_ùYò i òòMù] úA ù\ fù I ^òR Mù]A_Wj fù ùi új fù
‘cèùr aige, ù~CibúAUòQ@ie cŞe aùkKè’Leùr (Lè)UG @ùYòPù, ù\ fù ùi _ea ò i cdue
‘Leùr/Qèù/aieKj)aige úaùfùA fù ù

GZKòKeàù_ùe c^ Q@ùòK [ú Kjë^ [fù ù Zikè-ù i ùKcùVieèKò_eò @ù i fù, ùi K [ú
_Pieàieè adù^ Keò íeifù ^ú j óú ùghue Q@ùKèc j r^ùe ùhij k]ie _ùYòc^èè_úA [èieè
Zùre aög _ePd bìAcü^ ‘**cj r^ ; @ù**’ úaùfò^ic ù\ùf ù Zikè^Re @^yZc bìAe cí^yZü
ù\A RiZie ùKùZK ÉZ^ Kù-ş i µù\^ ^cù« \idZBZùr j úZùe ^yÉ Kùf ù Z\^è-ùdù
ù_ùK_Wj [èù Nùe, aùN]eđèù Nùe ùi _đc _ù\ cùWjZüu Nùe_đc MŞibúZ LiA ù\ùf
ù ùi cü^ gè òùj úa ù_ğòùMùj Zýù ù\ùh I Kùr QŞđèù ù\ùhù\ùh AZýù\òùl Züe c^ ùi Züe

KŞciKe WcþuFiKi öÄZö

gq _aZáKeðu K[ú i é új fú ú _jëKj ú-úAQöú~ 'aö þ' cü^ MYú RiZe 'bU' ú úKöYi ö
'Wcþ Nüe i «í^ R^/aöú G_eKöcZj új úf c^ aö þú Ziu NeKé-úA \@ieaŞ ^KUúe
V@új úA W´eéaRiA \ír cüM[úG úú Zíre MüZúe WcþRiZe _jëðeñu C_ö ö úKöKk aé ö
_jëðeñue aieZBZ [úWcþ_emeú i jZ i mç i cÉ C_üLýú^KéPc}ie biaúe a%öú Ke[úG ú
Zíre MüZ úgh új aú_úe úi \ñe i ^Lúe MücQúú)úZö_úeöZír C_úe W´eKéV@ú KeöeLó
úcfúYöcM[úG ú WcþfúK c^ ZúKé^Re _úemeK bU Z[ú, aWþúA biaúe ~ú[iPZ i ^í^
I \ír ú \A[úKöú aö þú cü^ ú-úKöYi öRúZö i µKZ MüZ Mü@úKö^új öú úi cü^ ú-úKöYi ö
_Rú_áð@aieeúe c^ W´eéaRúKö^új ö G_eKöúLúf«òc^ ^új öú WcþQWj @^ý i µáúde
úfúKu Nüe úi cü^ @^úbiR^ KeðuZ \ñe K[ú G_eKö_úYöc^ Q@«ò^új öú Gj_ö_emeú
a þí^e WcþR^úMúÁú c^úe aka e ej Qö Wcþi µáúde Gj_öi Áöej i ý K[ú 'Mú[ír biaúe
ú_húñe aö þú i úcZ úfúKcLúe a þej Qö

\\Zú i Ác[þ

\\Zú i Ác[úöc^ a þúe Mü[ú I úfúKcLúe _PkZ Gaö_á i cí^ö G[úe Wcþ
RiZe C_ö öK[ú^úöúZ a%Z:-

fúL^þ ZúSö eúRaöú PZbR eúRú W@vö Pj ú^µe úMúUG úaúfö_@; ^ú új fú
'úKúfþúþú eúRKéúe úKúfþúþúe Púwpc^ú, eúGc^ú, KúZþú I búi i þcZú ^úúe
PúeöeYú [úf ú· eúeYúú MbéR^úúj úf PúeöeRKéúe úú cü^ új úf Mwþ MüMþwþ
~\é@úC K\cþú 'Mwþue _ea ö _Kje C eú]Kúeú cü^ GKúlgú MYþ \Núgú MYþ
@ú\MYþ i _éþMYþAZyú\ó^úúe _ePZ új úf ú ('MYþ IWþú 'MŞ' g±e 'úKú[þö eú_)
K\cþue aúg]e KŞ biaúe _ePZ új úA [úfö _ea ö i cdúe Gcú^ Mej fþKú K|þ
cúfþúK|þ Pó\ú K|þ ~\éK|þ @úe i þK|þ I aúe i þK|þ AZyú\óC_úMúZúe abúRZ
új úA [úf ú_úe '~\éue Jei eé36 RY_@ R^úúj úA [úf úú cü^ @^ý_Kúe 'QZgþ
Kfþaúþ úUKþ (aúC^) búúa _ePZ úú cü^ új úf úMúVjRiZe @ú\ó_éñö 'MúMþwþue
aúg]e új úf @úRe 'Wcþ aú 'MYú aMè úfúK ú MüMþwue Q@_@ö _úáúú cü^
'UY@ú^ úúe _ePZ [úf ú UY@úúú eŞ^ Kkúe ^ú_þö Kúgú úi cí^u _eñúe
R^ i öLýú aXþúKé fúMúú ú GKúVö ej þú, LúAaú, úgúAaúe @i þú] ú \Lúú\ fú ú Bgþ
Gcí^ueþúM búM Keðu CúYgyúe úMúUG fúKú eP^ú Kúf ú

j ViZþUúþú aXje_úúe úMúUG aWja [CVfúúa[e _ak_úWj_ú-úMúUY@ú aXj ai ö
CVö_úeúúú ö Gj ú \Lú_@cú^ Pkúe _Wþf úú cü^ aPúe Kúf Kú aXje \Ácöú~Mú
_ú_ aXþGbkúúj úAQö Gyè_áúZ KeðuKéúj úf Gj úKéGKaWj^ú ^KUKéú^A~þúKéúj aö
úKcZúú^aú, K'Y Keðu, úaúfúaPúe Ke[úúú aúK úMúUG búA C_úúUG úLiRáú_úÁñKÁŞyú
MWKéMfúúú Vúe úi LúŞ fú ú i Mj KeöZúKé12 LŞ Keö_úúú MúVjKé_þö24 úMúúfúú

Kükú i új ú-yúe i ü~üM KeòGK aWyfö ú'p^cüY Kfiö fö ú'pe Zk _đe üK|ábiMüepüMüUG
üQüü QüáQüüWjZükéi é'ie GK K ü\beú ^áR Kfiö üi j öfö ú'pe ai_Kéuajj öRkZú[Kéu^ai
üaiföbiAcí^ue_Éia ü\fiö Zír K[üe i cÉ bíA c^ eiRöúj iAMüfö üZua Zükéuajj üa
ükczö? üi AVéZiu bZeeRüY bíA ^kZü \CWKéuakögKüUG Z@ieòKfü ü @^y RúY Gj ü
ü\LóKüVe aGwü (üajj áü üVwü) UG _ÉZ Kfü ü LeiahieeáXjKéi éi ü ü\aiK [ü Pkü Keò
Ziu bZeeRüY bíA g@ikò_ZáI aiCg _iz@ü AZyüü\beú 'OZpö (OZü)UG _ÉZ Kfü ü @iC
RüY eizúe ~üzükéi Mc Keáü _üAn\g j izé ü]üzòLüŠ PëòZükéi kZü Keò\ü_UG _ÉZ
Keò]efüüG i cÉue ü~üM\ir ü\Lóugh bíAUöbfc|Ké@üüe eLóLüŠ fjúe giak a^iA
^R ^KUüe eLfüü

_ÉZüi üeüüi cü^ ~üzü@ie, Küf ü gKüe bie `ü!áaXjKéfi ú'pe ai üA @Müe \A
Qüe \A új üA PiebiA üajj üf ü \ü]e[áü bíA @Müe I giak aifü _Qüe ej öPüf[üküü
GcZüi iz\ó i üZeiZoaZMfü ö üi cü^u aXj ai_üe _ed½Z _üAnCYÁ RkZü[é Via ckéúj üü
biAcü^ Ká-gá« új üA ááZ új ate ü\Lógiak aifü bíA bQüüMüUG ^@ü C_üde _eicgö
cüMáü _üAnBgüe ^KUKéMfü ü Zíre Kj áü @^i üe @^y _ü bíA ~üzü i MZ eLüüi i ú'ue
agác Keòej üf üüi i ú' GK^ü Kk ü ^\üü [fü Rkgr^y, gÁ ü

Bgö _iaZüüVieéaiN _üfUö_üef[áü ae_üA giak aifü bíAUöü`efü üüi üfCUö
@üi áü_üe i cüÉ ^B _üeüj üA _YöPüfáü@ie, Küf ü aiü PüfPüfëgiak aifü bíA Kj ifü
ü~, üi Bgö _iaZüüe Ké_üeéaiN _üfUáü alyü j üi f KeQüü@^ycü^ Zír K[üüKüZ\ie i Z
RüYáüKéPüj áüéüüi üMüUG aáü @XpükKé~üA aiN _üfUáü@ie, Kfü ü _đuc ü\je PcWj
ücdüüj üA aiNe \üM _Wfüü Zír_üe j izüMüWj@üwVe ^L i aef'ü f'üüj üA aXj\ü«MüW
üMüR@üüMüR@üüj füüGcZüi p%áüüNüe _eYZ új ai_üe üi bíAcí^u i ic^iKéWjüUG cieö
@üi füü Züké_đuc \ü_aifü bíA ü\Lóbdüe [eöCVfüüüi]e[áü \ü_ Zük _Wj_áüéé
Pie@üWj@Šie új iAMfüü aiNKéü\Ló@^ybíAcü^ c^ UY@ü aXjKéfi ú'pbie i j Z Qüüü\A
ü~Sü aiüU _küAMüf ü aXj fö ú'pi j Z Zük _WfüüakKéfi ú'pe i éüLüö(i é'ie Kkú) Zíre
a[üe ü`üWjüj iAMfüü @Zy]K eqi áa Z[üüi jý ~^Yü`küe aXje _áYáüdeCWjMfüü

KQüi cd _üe aiN _üfU[áü bíAUö_YöcYü ü\j Kéé_ükeZ új füü_é½ i cüÉ
bíA GKZáj üf üü\Lüf,üi üZüakKé@iC KQü^új üü ai_ aXj ceü üeQö üi cü^u Zü[é-üzü
üi Vüe @«új füü ^Re ^áq @ü Kcöü~üMáaXjái_üe _áYMfüüüaiföi cüÉ c^üL Küf ü
üghüe ü^A[áü giaküe cüüüLüküüüi Vüe aXje gaKéü_üzüüfö \óáie ü\Ló_üL
^KÜe aŞáüŞauéLae áieZü KeòáXje gá Káü Kic ügh Küfö ga i }ie_üe aÉ _Lükü
Mü]üAaü ^j üZü\ekie ü ü\LóüakKé^Büe _üYüüüü_üG ^új ö gáY cüü üe GbküNUYü
ü\Ló i cüÉ PKZ új üf üüi ZKüaük Züüe aŞéü^u c^eéRüY @MKéajj üeö@üi ö^BKé

"@üWýgüw cíeò_ùQ fùZ ù\ùfö" ` kùe gÄ ^\úe @Ve]ie ùi ÄZ i Áòú j fù ù i cùÉ Lú úe aWþWýMü] úÀüfö

gá òNe \ò cŠaik Løe új aü _üAni ci yü új fù ù ui ZKùaük fí ú'þüfú búA Zír fí ú'KèuMüUG aü] ú cíeòLŠ LŠ Keòui [èèfj ú _üZòLùŠ aüj íe KeòLeü (Lè) UüG a^üAfü ùi [úe i cùÉ bíAaŠèùl æ új ùf ù ^g \üXjKüÜi íeò^\üþbZúe _gòMü] úA _íeüf ^ú j öü Kij Kò^ü^\üúe ùi ùZuauk \AKk CQkò_üYò_Le úaMüe aj [fú ùi ZKùaük aŠè_ l e RúY K j fú "UüYþj úf MÜþ' ð' úUüYþZèíeòKeòüúe @i c[òú j aieèüi Bgè-_íeZüu ^KÜúe ^Re i ci yüü^A Mj íeòKfüúZírVieèi cÉ aé ík gYí íeògà Züu fiv l _íeZü ^Re ù-ü^PKá _äí^ Kúf ú PKá_üAaü_úe ùi 'UüYþ aü Kè íe PKUG ZèíeòKfü ú @agý cüJKèPKÜò_üM Keòüúe @^ycü^ ZíKèi j ü~üM Kúf üüi AVèciMèUG ZèíeòKeòZíKèü_üWýaj íe C_ü~üMü Kúfö_üYúe Mü] úAaüüauk Züu bZèèRüY aŠèü\Lüf ü~_üYòbZúe i èüLŠUG PKþPKþ Keòüüi i èüKè Rífüe_üYèèQüYò@üYüfö ùi j ò^\üKkúe ùi \òVieèüi cí^ue^cÜ_ Kúe ÊZ^þaöge _ePd ck[füö ~[ü-

1. ù~ fí ú'þl Lè ZèíeòKfüüi **fj** úaöge új fù ù
2. ù~ i cÉúeLøe Keò\füüi **Lèü' aieKþ/KèKèü** aöge új fù ù
3. ù~ ^kZü \CWþe gKü ZèíeòKfüüi **gKü** aöge új fù ù
4. ù~ bíe_üAn' aGwír aü üVwü_ÉZ Ke[füüi **aGwí/auj wü** aöge új fíö
5. ù~ gèkò_Zúe QZè/QZü ZèíeòKe[füüi **QZèü/QZþèü** új fù ù
6. ù~ \gj úZe ù] íZKèPèò\ü_ RkúA[füüi **\ü_þaü 'Kfþü_èü** új fíö
7. ù~ _üfÜü aüN új aie Kkú-üNéj üi f Ke[füüi **aüMþaöge** új fù ù
8. aŠè_ l eèü~Cíayqògüfú ^Beè18]ie _üYòagüA 'cüj ú' þ aü c j ú' \ü i ÁòKfüüi **cüj ú' ;èü** aü **c j ú' ;èü** aög úaüfúAfü ü @VeUòRK]ie i ÁòKe[füüeèüi j ð'èè cüj ú' ;èüicü^ 18büMüe abq új ùfö
9. ù~CüüfúK cíÜúe cíVèü MXj[fü Zíre aög]e **Kèíeþ/Kèíeþ** aöge új ùfö
10. _üYèèi èüKè~G Rífüe QüYò@üY[füüi új fú **Rüfþaöge** @ü\ò_Züü
11. ù~Cíayqò^\üéè_üA[èüi èüKèü^füüi **i èü/i èü'ü** aöge _ePd_üAfüü i èü16 cíü új úA[èüèèi èü'ü i èü'icü^ 16_Kíeèe új ùfö
12. UYèü aKþe cZj_úe RwfèèRüküü ü_ŠüG]eò@üY[füüi aýqòj **^èü'þaöge** úaüfö ^ícz új fù ù

Gj òbúbaüe @íRe Wcþi cíRüé ej [èü aögíakò_emeie @íe_ új úA[füü _èLü üfúKcü^ K j «ü'fül NeþWcþ ö @[üþWcþaögíaküü\LèüKèMüf @i öLý ö ZèWþaŠ / üKüÜMüY

@ kùe WcpùfúKue aögKèi úwèú eè_ i ú]ieYZü aýaj íe Ke«ò^új öö ~[ú cj ír^ | aöge úfúK cír^pi Vp cír^úí Uþ cŠk, aúeK I aWþi Vþi úwèú _KúA [ú«òò @^ýú^ý @ ke Wcp úfúK Kí«éaögú^èè_ i úwèú aýaj íe Ke[ú«ò ~[ú aúN aöge úfúK aúMþ/ aúN, QPèú^þaöge úfúK QPèú^þ/ Qò úYòGaò abíeþaöge úfúK abíeþò úfLKu \þeú i úMj úZ _ád 200 eè Cj ði úLyK Wcpaöge ^íc I ZZj µKž i úwèúMþKe GK i íeYú ^cúe _áú^ KeúMfü ö

i íeYú: Wcpi cíRúe i úZK _þkž aögúakòl i úwèú

	aöge ^íc	aýaj ž i úwèú
1.	cij ír^ èú, cír^ èú/cij ír^ èú(18Neèú)	cij ír^ èú, cír^ èú, cij ír^ , ^ , cír^pi Vþ aWþi Vþ úi VþúSú, cŠk,aúeKþ _eúú, _úYò círfþögò úi Vò
2.	i èú/ Kè ífèú(16Neèú)	i èú, i èú^ú, ^údk, ^úGK, úLúí þú, úKúí þú, Kè ífèú, _eúú Vþ
3.	ZiŠú/UiŠú/Wwþéú	ZiŠú UiŠú Wweú, Wwþéú, Wwþéú
4.	aúMþ(12Neèú)	aúMþ aúN
5.	^úMþ/ ^úwþ	^úM, ^úMþ ^úwþ
6.	Kèíeþ/ Kè_íeþ	Kèíeþ Kè_íeþ
7.	fj ú / \Mò	fj ú, fj íeþ \Mò
8.	@úwþawþ/ aj íeú	@úwþawþ aj íeú, aj íeþ
9.	^èúfþ/ ^j úfþ	^èúfþ ^j úfþ
10.	\òþ	\òþ Kèfþòþ Kèfþòèú (i í-þaögú)
11.	úí Vèú	úí Vò úí Vèú
12.	cMþè/ cíwþè/ cwþéRþ	cMþè cíwþè cwþéRþ
13.	úbúA /úbúG	úbúA, úbúG
14.	bGíú	bGíú
15.	aúeKþ	aúeKþ
16.	Lèú / Qèú / Qeú	Lèú, Qèú, Qeú, Leú
17.	KèKèèú / KeKèú	KèKèèú, KeKèú, Ke, ^údk, ^úGK
18.	úai þéú	úai þéú
19.	eúG	eúG
20.	i Mþéú / i Mþèú	i Mþéú, i Mþèú
21.	beúú úMþ / i úMþ	beúú úMþ i úMþ
22.	cèú	cèú (i èíe bíA aög)

	aige ^ic	ayaj Z i iwou
23.	\e@i ciSò	\e@i ciSò
24.	RMZp	RMZp(^iMpl abiepe biAaig)
25.	QZò/ QZpe@i	QZò QZpe@i (ùKùQù_ùù QZep_ùù)
26.	bZpe@i	bZpe@i
27.	i eD@i	i eD@i
28.	K@ep/Kj ep	K@ep Kj ep
29.	Ke^p	Ke^p
30.	j ep_ùfj/ j eù_ùf	j ep_ùf j eù_ùf, _ùf
31.	PKep@eZò	PKep@eZò PKà ò
32.	ùLP@i	ùLP@i
33.	[_ù	[_ù
34.	aùWKp	aùWKp
35.	c^j eù	c^j eù
36.	Rùf	Rùf
37.	fj Rùf/ fj uRùf	fj Rùf fj uRùf
38.	i eRùf/ i eRùf@i	i eRùf i eRùf@i
39.	\dùf	\dùf
40.	aù\ò	aù\ò
41.	_ùAKp	_ùAKp
42.	ùaùj eù	ùaùj eù
43.	ù_eù	ù_eù
44.	i epwp	i epwp
45.	gKù	gKù
46.	gKfò	gKù, gKfò
47.	j ^eù^p	j ^eù^p
48.	ù_ùM	ù_ùM ù_ùXy
49.	j Zj uZò	j Zj uZò
50.	Kep	Kep
51.	gò_Kù/gàKù	gò_Kù,gàKù
52.	cj_ù_ùf	cj_ù_ùf _ùf
53.	_ùf	cj_ù_ùf_ùf
54.	_ pùdù	_ pùdù

	aäge ^tc	aýaj Ž i üwëü
55.	i üZpüdü	i üZpüdü
56.	@üVpüdü	@üVpüdü
57.	\gübüdü	\gübüdü
58.	aüebüdü	aüebüdü
59.	ücwpüçMüüçN	ücwpüçMüüçN
60.	fj Rüfþ	fj Rüfþ
61.	RMüfü	RMüfü, RM\kü
62.	KüfZþ	KüfZþ
63.	aYKö	aYKö
64.	aeKö	aeKö
65.	cüWüü	cüWüü
66.	aGwü/aüj wü	aGwü, aüj wü
67.	j üüfþ	j üüfþ ü\göüdk (füüMü), ^üdk, ü ü^AKþ
68.	Küf@ü	Küf@ü
69.	MWüfþ	MWüfþ
70.	üQP@ü	üQP@ü
71.	üQP@üþ/QP@üþ	üQP@üþ QP@üþ
72.	að@ü/üa^@ü/üa^@ü	üa^@ü,üa^@ü, að@ü
73.	aüY@ü/üaYê üYö_üYö	aüY@ü,üaYê üYö_üYö
74.	K^þ üüþK þ üüþ	K^þ üüþK þ üüþ
75.	_üüþ	_üüþ
76.	j ^þ üüþ	j ^þ üüþ_üüþ
77.	@üü þü	@üü þü
78.	K _ð	K _ð
79.	übüRþ	übüRþ
80.	i eR	i eR, i i-ÿ
81.	aüüj	aüüj, aëüWüþ
82.	_üZep_üZä	_üZep_üZä
83.	_üÜKep	_üÜKep
84.	_Ü@ü	_Ü@ü
85.	_üÜ@üfþ	_üÜ@üfþ

	aǰge ^ic	aǰaj Ž i ũvøi
86.	Ná ǰéú/Ná ǰèò	Ná ǰèò
87.	_ ^Kú	_ ^Kú
88.	ù_ ^Kú	ù_ ^Kú
89.	MŠøú	MŠøú, ùaùj eú, ^idK
90.	]fMŠøú/]fMŠø	MŠøú, ùaùj eú, ^idK,]fMŠøú
91.	^ǰ úep	^ǰ úep
92.	bGii úfǰ	bGii úfǰ
93.	ùacúfǰ	ùacúfǰ
94.	aie úfaWǰøú	úfaWǰøú, aie úfaWǰøú
95.	KfǰZú	KfǰZú, KǰfǰZú
96.	eúRM!ú	eúRM!ú
97.	_ ũvø	_ ũvø
98.	\èøú	\èøú
99.	Pfǰ	Pfǰ \èøú
100.	KPǰǰúKQ	KPǰǰ
101.	Lif	Lif, aúMǰ
102.	aWǰKú	aWǰKú
103.	K!ǰúǰúUúKǰèò	UúKǰèò cŠfǰ aǰøèie i ø, ^idK, ViKèǰ
104.	RúKúKú	RúKúKú
105.	j AKú	j AKú
106.	j cǰǰKú	j cǰǰKú
107.	ZèKǰ	ZèKǰ
108.	ùLcǰKú/búfè	ùLcǰKú
109.	j Žúfǰ (^úMǰ)	j Žúfǰ
110.	Leú (i èǰR)	Leú, aWǰi Vǰ (Mè ú)
111.	UúKǰèò	UúKǰèò cŠfǰ aǰøèie i ø, ^idK, ViKèǰ cŠk ^idK, i è^ǰi Uǰ j eǰúfǰ úi Uǰ
112.	ciǰǰ(Kǰǰǰ_øú)	ciǰǰ ciQ, \øǰ Kǰǰǰ_øú
113.	ciWǰciŠø (gKà)	ciWǰciŠø
114.	gKǰǰ/gKà	gKǰǰ/gKà
115.	ùKúǰǰfú	ùKúǰǰfú, ùLúǰǰfú

aǵge ^tc	aǵaj Ž i üwëü
116. Kǵjǵeü/üKǵjǵeü	Kǵjǵeü, üKǵjǵü, üLǵjǵü, üKǵjǵyü, üKǵjǵeü, _eüi V(cüfö_Wj)
117. ^cǵfþ	^cǵfþ
118. fcü	fcü
119. fi ü	fi ü
120. Q üY	Q üY
121. Qö üYö	Qö üYö QPëü^þ i ëüfþ ö
122. üPUö	üPUö
123. aüZþeü	aüZþeü
124. aü[þeü	aü[þeü
125. aeþ] ^þ	aeþ] ^þ
126. aüüPfo	aüüPfo
127. LŠþ_ü^ö	LŠþ_ü^ö LŠ_ü^ö LŠ_üYö
128. a^ëüü	a^ëüü aYëü
129. i üC	i üC, i üj é
130. aǵüfþ	aǵüfþ aǵüfþ aǵüþk
131. i ö	i ö
132. üi ^ü_Zö	üi ^ü_Zö
133. Rd_eëü	Rd_eëü, ücN
134. \fþfö	\fþfö
135. CcüüKüfö	CcüüKüfö
136. cüëüi cüfö	cüëüi cüfö
137. aüj ücþ	aüj ücþ
138. Kfëü	Kfëü
139. j é-eþ	j é-eþ
140. b é-eþ	b é-eþ
141. KfüMfö	KfüMfö üKüküMkö
142. XþKep	XþKep
143. NMeþ	NMeþ
144. cfëü	cfëü
145. i öi ëü	i öi ëü

	aáge ^ic	aYaj Z i úwèú
146.	L Pɔwú/_úL Pɔwú	L Pɔwú,_úL Pɔwú
147.	ù_úWɔL Pɔwú	ù_úWɔL Pɔwú
148.	ùaKfú	ùaKfú, ùaukú
149.	aMfò	aMfò
150.	Kèúèèú	Kèúèèú
151.	Kèèèp	Kèèèp
152.	aèò	aèò
153.	K\faífèú	K\faífèú
154.	ùKgeúfò	ùKgeúfò
155.	aieLŠèú	aieLŠèú
156.	a fɔò	a fɔò
157.	cKq ú	cKq ú
158.	MèMèò	MèMèò MèMèò
159.	Kèp	Kèp Kk
160.	Kèúèèú	Kèúèèú, Kè, úèèú
161.	ù_úWɔ	ù_úWɔ ù_úXj
162.	j ii ɔèRj ii p	j ii ɔèRj ii p
163.	Kèú	Kèú
164.	abieɔaèèp	^idK, j Rieò^idK, abieɔ _èú i Vp (Mè ú)
165.	ùWúWj	ùWúWj
166.	Kg èvò	Kg èvò
167.	@úWɔwɔ	@úWɔwɔ
168.	^úwɔ/^úMɔ	^úMɔ
169.	MeWj/MeWjèú	MeWj, MeWjèú
170.	MŠèú	^idK, ùaùj èú
171.	aZfèú	^idK
172.	NèúWj	^idK
173.	aúMɔ aúN	aúMɔ cù^Kpawɔi Vp ³⁴⁾
174.	^úMɔ^úwɔ	^úM
175.	i ^ú/i èú	i ^ú, i èú,_úYò_úYMj ú,ù^Zicp

	aǵe ^tc	aǵaj Ž i iwəü
176.	cü^ ,əw/cij ü^ ,əü	^ ,cj ü^ ,cj ü^ ,əü
177.	Leü	üi Vpüi Vəü, RMZp\Mü
178.	KeKeü	KeKeü, KeKeəü, Ke, Leü
179.	Wwəü	Wwəü Lcúəü ZiŠüügk, üPoj ü^p
180.	cwəü/cwəüR	cwəü cwəüR
181.	UüKəü	UüKəü UüKəü, VüKəüj eü_üf
182.	j Gif	j Gif ^Gif ^əf ^əüf
183.	Rüf	Rüf
184.	Kəf\ə_p	Kəf\ə_p\ə_püaj eü
185.	beü gMəü	gMəü, beü gMəü, i üMəp
186.	Kəəü i ^ü	Kəəp
187.	QüZü	QZü QZəü, QZä_üf
188.	i Kü	i Kü, i ü_Kü, _üf_ük
189.	aəü/abüep	aəü abüep üai pü, üaj eü, üacüf
190.	Kəü/Kə_üep	Kəü/Kə_üep
191.	üi ücəfəü	i cəfəü, KÜü
192.	bZəü	_üZä
193.	K^pü^p	_ü^pK^pü^p
194.	üa^əü	üa^əü, üaYé_üYü ⁽³⁵⁾
195.	Kəfəü	Kəfəü, Kəüfö Kəüfö
196.	_üŠap	_üŠap
197.	cüGü_üepMüLəü	cüGü_üepMüLəü
198.	əfəp	əfəp Mfəp
199.	Kü püfö	Kü püfö
200.	Küü	Küü
201.	cMəp	cMəp
202.	güi ^ü	güi ^ü
203.	a^püQüep	a^püQüep
204.	ZüR^p	ZüR^p
205.	Züf\cüŠü	Züf\cüŠü

	aǰge ^ic	aǰaj Ž i üwëü
206.	Ká ċp	Ká ċp
207.	bGi ü	bGi ü
208.	LčKü	LčKü
209.	Ná þè	Ná þè
210.	aWj	aWj
211.	úaCe@ü	úaCe@ü
212.	Kfǰü	Kfǰü
213.	ùLǰ@ü	ùLǰ@ü
214.	j ii þ/ eüRj öi	j ii þ/ eüRj öi
215.	i ħj	i ħj
216.	RMZþ	RMZþ
217.	ücN	ücN
218.	c \eü	c \eü
219.	üai ^þ	üai ^þ
220.	j fǰMŠö	j fǰMŠö
221.	Qè@ü	Qè@ü
222.	i ic«	i ic«
223.	ùLcǰVè	ùLcǰVjùLcŠè
224.	Ná þè	Ná þè
225.	aWj	aWj
226.	ùLè@ü	ùLè@ü

Wcǰaǰüñe ^icKeY ^cÜ PZ ùKùZK and C_üe c^α @ü]ieZ üj üA [öü RYü-iGö

	ahd	i üwëü
(K)	]üZè	i èü, fg ü, Leü, Qèü
(L)	_gè	aüN(aüMþ) bGi ü, j üZü, LčǰVj ü_üMj Ná þè
(M)	geüi é_	^üMþ aWj, Küfep j žüfþ üaCe@ü, Kfǰü, ùLè@ü
(N)	_l ü	j ii þeüRj ii þK@ü, Qö üYöQ- ^þ
(O)	Mǰ / ^l Zä	i ħj, Leü, RMZþücNþ
(P)	aÉè	Rüfþ i èRüfþ i èRf@ü, gKü, cè ü, QZèü,
(Q)	PeZä	cü \eü, \Mö, j ^èü^þ
(R)	Kcö	aüY@ü, aieKþ
(S)	i ü^	cj ü^ @ü, Rd_è@ü ⁽³⁶⁾

Wcpaögiakúe @^gúk^ eéGj ú RíYáúKéckQú~ KŠcúke ai aúí Keöej č[áú Wcp úfíúK @ú\ó ^R aög @^eí_ i úw@ú(Title) áyáj íe Ke«ó^új ó ~[ú- 1. cj í^ |@ú- cí^pi Vp cŠk, aiekp _eQú, 2. Kí f@ú- ^idK, 3. a@úe - j Ríeó^idK, ^idK, 4. j @úf- ú\gó ^idK, 5. UúKpò- af@úeíj ó AZyú\ó G \ÁééúKóYi ó^YÁ aöge i ae@ kúe i cí^ C_ú] ó ej áú ú\Lú-úA ^[úGó @agý G i aeéúRú eúRWj @ckúe gúXjaŠú új aú \áú _á C_ú] ó új úA[áú ú-úMúGbkó_úb\ ú\Lú\A[úGó

@_e_úI @abq Kkij úŠj afíwúe I úKíeú_ú @ ke WcpúfíúK ^R ^Re aög i «KKé^íc _úe i ó-@ Keó'í úw@ú búa ayáj íe Keč[áú ú\LúúKéckúó @ú^K úl Zúe KŠ, MŠ Gaó MCWjRiZóçúe _PkZ aög/i úw@ú WcpúfíúK i j Z i qúúúck LiA ~úC[áú \Áéé_áú@úfúPZ \ÁúMúúóC[úKéi úúúKí^ú_á Z uáúfóKj új a ^új ó WcpR^úMúÁúe i Áú c[ú aög _epeú I i úw@ú i úKúe @^gúk^ Kfú_úe úi cí^ue ^éZú K _ePZú i úKúe KQú@úfúP^ú Keáú i j R új aó ^úúe úi i úKúe KQú@úfíúK_úZ Keú-úAQó

^Zú K eí_úeL

_áéé CúfúL Keú-úAQú~ "WcpRiZú I Wjúe 93 úMúúZ` i f@úe RíZú c^eéKái ó. 27úe i í^ \_úA[áú GK \_úL R^úMúÁú í" (37) I Wjúe ai aúí Keöej č[áú Z` i f@úe RíZúe ú^A aúá; ^Zú K (Ethnographic) @úKk^ Keáúe C\ýc LápKcpKeú-úAQó G \ÁééWcp RíZúe i VKp^Zú K _ePd G ~úGú^úúú Keú-úA_úeóúj ó WcpúfíúK abóúí í^úe abóúí ^ícúe i úeú I Wjúe Z[ú bíteZahúe aú ó bítaúe ai aúí Keöej @úí Q«úú "G RíZú_úC I Wjúe abóúí í^úe Wcp úWúcp W´, MŠú I MYú bítaúe _ePZ í" (38) aögMZ ^íc _ePZúe abóúZú@^é-úú' fúI NeúWcp úáúfóR^gZúej Qúú KŠcúke úi cí^ue bíú Z[ú i úcúRK PkYúe ZúeZcy \ÁééWcp MYú, MŠú, _úY j ú íaúe _ePZ ú "i abúeZúú Éúe Zúu c^úe _eÉe bíúMZ, ae MZ, aög aúúMúZMZ Z[ú i óÁZMZ i úcyKéFl ýKeú@ú^K MúahK I Wjú, QZgúWj c^_ú\g, _úCaw, @úŠá_ú\g Gaó aú íe bkóeúRýúe c^ aúí Keč[áú Wcp W´, MYú, MŠú, _ZúW@ú, aRfú, aRMeó cwú cwúA, cw@ú, cíwZ@ú, ^KKúe, _úY, _úYa, PKp _^Kú, cúj úZú, i e@úí ú, Z«ú, _^Kú, _úAWj úZúK@ú, _úa, ^MePú PK@úeKp aiekpAZyúúR^úMúÁúeGK Gaó @bóú^Zú K _RiZúe aMúúúáúfóúáP^ú Keč[ú «ú" (39) "bíeZúe Z[ú I Wjúe _éú^ i cíRe RíZMZ aMúKeY GúZ RUK ú~, úKóYi óGK RíZúú a%é C_ó ó (Origin)Kéamí^ i ^Z búa ^Zú K \ÁúKúYeéi VKp j ó íaúe ^úúú Keáú GK \éj ayú_úe í" (40) i Zéú G _á wúe WcpRiZú i j Z C_~j q @^ý úKúZK aMúcí^u i úKúe C_faú Z[ý Gaó @búZúúKé@úfúP^úe _eí ebq Keáú i aú\ó aú, ^úú Z^úéúúKúZúúe @aZúeYú ^úúe KeMfú-

- K) "A general consensus of opinion that the Doms belong to one of the races whom for convenience of expression we may call the **aborigins of India.**" (41)
- L) "One of the **original tribes** of India." (42)
- M) "They are the surviving representatives of an older, ruder & blacken race **who preceeded the Dravidians in India.**" (43)
- N) "**Dom, a Dravidian manial caste** found scattered throughout these (Bengal & Northern) provinces regarding whose orgin & ethnological affinities there has been speculation" (44)
- O) "In Chhotnagpur, however they (Gandas) are still in some places recognised as a **PRIMITIVE TRIBE** being generally known here as Pan, Pab or Chik" (45)
- P) "On the whole it may perhaps be safer to regard the Dom not as a single, individual aggregate, but as a more or less mixed body of menials who have been, for ages in a state of utmost degradation & whose appearance & physique have been largely modified by the regorous of their occupation & enviroment." (46)
- Q) "Supporting the observation of these authorities, the Gandas of Orissa have much in common racially, culturally & occupationally with the Panos & Doms. Although the Ganda, Pano & Dom have now become separate caste groups & each indentifies itself as a separte scheduled caste the Gandas still consider the other two communities as their brother castes." (47)
- R) "A low, weavng, basket making & service caste scattered under various names (Panwa, Pano, Pab, Panika, Chik, Chick-Barik, Barik, Ganda, Mahato, Sarwasi, Tanti) throughout the north of Orissa & the sourthern & western parts of Chhotnagpur x x x & in the western tributary states they are called Ganda, a name which suggests the possibility of descend of the Gonds, a tribe which in former times appears to have occupied a more dominant position than is the case of the present day." (48)
- S) "Thus spread over large area, the Ganda, community at present differ culturally & linguistically from place to place, though claiming as a homogenous community, The difference in culture & economy between widely scattered Ganda groups is also visible that, further exploration may shed light on their origin, ethnicity & racial identity." (49)
- T) "XX Term 'Ganda' may have been derived from the word Gand." (50)

WcpR^ùMüÁú ^Zú K_ePZò

cŁcŞk i ucZ gieieK MV^KéFl ýKùf WcpMŞù/MYú AZjùòaMù c²ue GKù]K ^Z bò K fl ýYùòe Èei_ ej č[òù ù\LòùKéckč[ùGò ùKÇi i eYiZiZ Kúkeèi òNUZ ùj úA @ii č[òù«üaMòd gieieK i oi MòGj ie _čŁ KúeYò @agy a čir^ i cdue aKgZ aMòZ[ù @^yú^y @iòùù í i òmùid c²ue aò^YÁ ew, gieieK MV^ ai cǰie ùPúj eù GKù_eò [òù ù\Lù~ùA^[ùGò WcpùfùKu c²ue i ú]ieYZü \AUò_čŁ ^Zú K _RüzMZ fl Y ù\Lù\A[ùGò ~[ù-

- (1) cùwùfù-\òWjùd (Mongolo - Dravidian)
- (2) @ùÁù-Gi úd (Austro - Asiatic)
- cùwùfù-\òWjùd _RüzùePjù èie ùKùZK fl Y ùj fù :-
- (K) C^Z j ^ǰ Wjù(Prominent Chickbones)
- (L) ùMùfikie Gaò PCWjù [Wjù(Round & Broad Chin)
- (M) _Zkù IV (Thinner Lips)
- (N) _ǰÉ ùj ùf ùj MjùYèùK_ùk (Wide but Receding forehead)
- (O) ùcùù I I i ieèùZkcùXjù(Thicker & wider lower jaw)
- (P) PCWjù I cRaZjgieieK MV^ i j Z c²C CyZù (Broad & Strong bodily form with medium height)

Gi aèfl Y cŁyZù `FaiYù(KŞcik), Kkij iŞiGaòafùwùe @ ke Wcp(MŞù) ùfùKu Vùe ù\Lù\A[ùGò @agy K[Z gieieK fl Ycir^ KŞ, MŞ I i Ceù bkò@ùic _Rüzù ùl Zùe ajkbùa _eLÁò

VKpù i j ò_eòWcpaù MŞù R^ùMüÁúu c²ue _eLÁ @ùÁù-Gi úd (Austro- Asiatic) _RüzK fl Y MjùK ùj fù :-

- (K) MjùYèùK_ùk (Receding forehead)
- (L) ùQZkù I cŞkùKZò^ùì Mài j Z @«üa kùKZò^ùk_Wjù(Broad nose with bulbous tips & concave nasal profile)
- (M) ùKùJemZ PI é(Portruding eye)
- (N) I i ieèù Mùf (Wider cheek)
- (O) aMùKZòù [Wjù(Square chin)

KSciKe WcþuFiKi iÄZö

(P) @ü_l iKZ @MKêajj ied@ii [@ü aWjZkcüXj j Wj(Massive lower jaw often showing Malar-Mandibular Prognathism in profile)⁽⁵¹⁾

WcþR^üMiÄü @«bþ üfiKue cLcŠk Z[ü gieieK MV^ AZyü\Kê@^g yü^ Küf Zij üü ^Zü K_ePZ(Anthropological Identity)Kêi ol õ üe 'cùwüfi-WäWyd fI Y aj ^ Ke[äü@ÜÄ-Gi üd aMö(Austro-Asiatic Racial type with Mongolo-Dravidian features)E üaüfö @bjZ Keäü i cüPü^ üj aö

ae òl aü i Ü^

^Zü K/_RiZMZ_ePZöbköWcþGaö Gj üü i j i mç @^yü^y aMüe ae òZ[ü aüi i Ü^ C_üe c^ @ü^K MüahK aböÜ_Küee aj eifý Z[y_äü^ KeQ«ö Z^æêKQö_ä üwüPZ cZKê ^cüe CüfL Keü-iAQö

1. "bieZe üWicþRiZüüKöYi öKieYeédüeü_~iëkòü dëeü_üe Gcír^u i mü j & 'Rö_j ü' ü Gj öRiZö i wüZue \I ü dëeü_üd i wüZ I üi ö! ~ÿ Gcír^u \üeü _büaZ j & ü @iRäö dëeü_üe @ü^K ü\güe Gj öRiZöayü_ü ej Q«öü 'üWicþ g± i j Rüe 'üeicþ üj iAQöü dëeü_üe üeicü Kþ@ü! ik^ue Rö_j ücír^ue _büa i aR^ ÊüKZ ü Rö_j ücüü^ üi ö! ~ÿ Gaö i wüZe _ZüK ü@iRäöRö_j ücüü^ bieZKê@_Yie ck cüüöcír^«üü Gcüü^ dëeü_üd i iÄZö\üeü _büaZ üj üA[üf üj ü\yia]ö^RÊ ÊüZ^y aRid eLQ«ö; KüeY Gcüü^ ckZü bieZid Gaö Gcír^u C_ö cck üj fü bieZcüüöü"⁽⁵²⁾
2. "The 'Dom' or 'Dombo' casteman working as weavers & menials in the hilltracts of Vizianagram x x x x This caste appears to be an offshoot of the Dom caste of Bengal, Bihar & the North Western Provinces." ⁽⁵³⁾
3. "This caste (Dom) appears to have spread over Bengal, Bihar & Madhya Prades. The Domba weave the cloth worn by the hill people, but they also work as labourers, scavengers etc. Some of them are extensively engaged in trade & have more knowledge of the world than the riyots who dispise them". ⁽⁵⁴⁾
4. "The Doms are not only found in Orissa state but also in other states which is evident from earlier ethnographic records." ⁽⁵⁵⁾
5. "The bulk of their population is concentrated in the western part of Orissa comprising Dist. of Sambalpur Sundargarh, Balangir, Kalahandi & Phulbani." ⁽⁵⁶⁾
6. xxxx having thick concentration of the target population in each of the five contiguous Dist. (Sambalpur, Sundargarh, Balangir, Kalahandi & Phulbani where 98% of the Gandas live." ⁽⁵⁷⁾

_iAUuKu

1. i uj e (W.) ^ai^ Kcie-1977, IWpu RiZe AZj ui (1c LS), IWpu eiRy _iMy_EK _Kig^ i oi U, bau^gbe, _e77o
2. _iYMaj u, K4P!â1981, History of Orissa, KitabMahal, Cuttack, p- 8,14 & 15
3. i uj e (W.) ~m Kcie- 1991, IWpu AZj ui (1c bM), ^ik!u, au^i\aj ieu, KUK, _e34 I 57o
4. eiRMe e (W.) i Zy^ieidY -1988, IWpu e i uAZK AZj ui (3d LS), IWpu i uj Zy GKulcu, bau^gbe _e3 I 134o
5. cj Zia, (W.) j ueK4 -1983, IWpu AZj ui (1cLS), KUK Aiw p p uAie, _Au-48, 49 I 325o
6. e[, (Wu.)@ugik Kcie-2000, IWpu e i Ru^ZK AZae , ZieZieYu _EKikd, aj a e, _Au-11
7. Behera, (Dr.) Dandapani-1984 Freedom movement in the State of Ghumsar, Punthi Pustaka, Cuttack, P- 1
8. cga ^ukcYe1996, ua\ eiRaogiak(Kaò_Zu'e b-), uk\ie^i[MùahYu _ZAr^, bau^gbe-2o
9. Maithy, T.I. - 1918, The Ganjam District Mannual, Reported by the Superintendent, Govt. Press - Madras.
10. Panigrahi, Krushnachandra -1986, History of Orissa, Kitab Mahal, Cuttack, P. 14
11. _iXj, \iucilve - 1996, 'uaj @ ke uaj Ku o (_a), @ic u\au\ai biA~j, uaj Rfã C^u^ _eh\, uaj, _e 4 o
12. Singh Deo, Jitamitraprasad-1984, 'Search of Unknown Civilisation of River Tel and Rahul Valleys', O.H.R.J. Vol. No. XXIX, No. 2-5, P. 43.
13. eiRMe e W. i Zy^ieidY - 1985, IWpu e AZj ui , Mâc!e, au^i\ aj ieu, KUK-2, _e47o
14. czk K i Mj uZ ZcWoaS @ ke uclK KluikS ufiK_eiY
15. ZuZa
16. i uj e ^ai^ Kcie-1977, IWpu RiZe AZj ui , Opp. Cit. - _e- 324 u
17. i uj e ^ai^ Kcie-1964, U.U. History of Orissa, Vol.-1, Opp. Cit., P.-113
18. cga uMreigue-2003, M-ic AZj ui _eKcu, %au u cga @i Ku M-ic, _e251
19. @i ~j, (Wu.) i Agd-1992, (i o) RM^i[u\ a Mâiakú, aj a e agbaljukd , aj a e, cLaS

20. Thyadi, Sashibhushan-1965, Phulbani the Khond Land, Sashibhushan Thyadi, Bhanjanagar, P. 19.
21. Rajaguru, Satyanarayan-1972, History of Ganga Dynasty, Vol.-II., Superintendent, Museum of Orissa, Bhubaneswar, P.-75.
22. ଶ୍ରୀମତୀ (W.) -1988, 'ଓଡ଼ିଶାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା', ଓଡ଼ିଶା ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା, କୁଟ୍ଟାକ, ପୃଷ୍ଠା 184
23. Guru, Giridhari Prasad-2009, (Ed.) West Odisha : Past and Present, Giridhari Prasad Guru, Sambalpur, P- 21.
24. Behera, Dandapani-1987, The Bhanja (The House of Upendra Bhanja) and the Khonds of Orissa, Punthi Pustaka, Cuttack, op.cit. P. - 58.
25. Pattnaik, Nihar Ranjan-2007, Comprehensive History of Modern Orissa, Kitab Mahal, Cuttack- P-59.
26. Behera, Dandapani-1987, The Bhanja, (The House of Upendra Bhanja) and the Khonds of Orissa, Punthi Pustaka, Cuttack, P.-130.
27. ଶ୍ରୀମତୀ (W.) -2009, 'ଓଡ଼ିଶାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା', ଓଡ଼ିଶା ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା, କୁଟ୍ଟାକ, ପୃଷ୍ଠା 588
28. Population Profile of Scheduled Tribe in Orissa-2010 , S.C. & S.T. Research & Training Institute, Govt. of Orissa, Bhubaneswar-P-226.
29. ଶ୍ରୀମତୀ (W.) -2007, 'ଓଡ଼ିଶାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା', ଓଡ଼ିଶା ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା, କୁଟ୍ଟାକ, ପୃଷ୍ଠା 2
30. Population Profile of Scheduled Tribes in Orissa-2010 , S.C. & S.T. Research & Training Institute, Govt. of Orissa, Bhubaneswar-P-226
31. ଓଡ଼ିଶାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା, ଓଡ଼ିଶା ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା, କୁଟ୍ଟାକ, ପୃଷ୍ଠା 150
32. ଓଡ଼ିଶାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା, କୁଟ୍ଟାକ, ପୃଷ୍ଠା 150
33. ଓଡ଼ିଶାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା, କୁଟ୍ଟାକ, ପୃଷ୍ଠା 140
34. ଶ୍ରୀମତୀ (W.) -2008, 'ଓଡ଼ିଶାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା', ଓଡ଼ିଶା ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା, କୁଟ୍ଟାକ, ପୃଷ୍ଠା 20
35. ଓଡ଼ିଶାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା, କୁଟ୍ଟାକ, ପୃଷ୍ଠା 20
36. ଶ୍ରୀମତୀ (W.) -2009, 'ଓଡ଼ିଶାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା', ଓଡ଼ିଶା ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା, କୁଟ୍ଟାକ, ପୃଷ୍ଠା 115
37. Mohanty, A.K. & Gamango, A.K.-1997 "The Aduria Dom of Orissa", S.C. & S.T. Research Cum-Training Institute, Bhubaneswar, P.5
38. ଶ୍ରୀମତୀ (W.) -2008, 'ଓଡ଼ିଶାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା', ଓଡ଼ିଶା ଉପସାଧାରଣ ଉପସ୍ଥାପନା, କୁଟ୍ଟାକ, ପୃଷ୍ଠା 3
39. Russel, Quotted in 'The Ganda'- 1981, T & H, Research Cum-Training Institute, Bhubaneswar, P.8

40. cju kò i èe | à 1981, 'IWpù i ùj žý I @ù\èùì ú i óÁZò, IWpù i ùj žý GKù\cú, bàu^gè, @MùfL ù
41. Risley, H.H.-1891, 'Tribes & Castes of Bengal', Bengal Secretariat Press, Calcutta (Quoted in 'The Aduria Dom'), 1997, P. 4
42. H.M., Elliot, (Quoted in 'The Aduria Dom')-1997, SC & ST, RTI, BBSR, P. 3 & 4
43. Caldwell-1896, (Quoted in 'The Aduria Dom')-1997, SC & ST, RTI, BBSR, P. 3
44. Crooke, W-1974, 'The Tribes & Castes of the North-Western India', Cosmo Publication, New Delhi-1986. (Quoted in 'The Aduria Dom')-1997, SC&ST, RTI, BBSR, P. 3.
45. Russel, R.V. & H. Lal-1996, 'Tribes and Castes of Central Provinces of India', Vol. - III. Cosmo Publication, New Delhi. (Quoted in 'The Ganda') 1981, T&H, RTI, BBSR, P. 6.
46. Crooke The Tribes & Castes of North Western India, Cosmo Publication, New Delhi-1986. (Quoted in 'The Aduria Dom')-1997, SC&ST, RTI, BBSR, P. 3.
47. The Ganda - 1981, T & H. Research Cum-Training Institute, Bhubaneswar, P. 6.
48. Risley, Sir, H.H. -1891, 'The Tribes and Castes of Bengal', Vol-II, 1991(P.- 155-159) (Quoted in 'The Ganda') -1981, T&H, Research & Training Institute, Bhubaneswar, P. 2
49. The Ganda-1981, T & H. Research Cum- Training Institute, Bhubaneswar, P. 9
50. Risley, Sir, H.H. -1891, 'The Tribes and Castes of Bengal', Vol-II, 1991(P.- 155-159) (Quoted in 'The Ganda') -1981, T & H Research & Training Institute, Bhubaneswar, P. 12
51. N. Pattanaik & Sarat Ch. Mohanty-1981 'The Ganda', T & H Research & Training Institute, Bhubaneswar, P.17
52. ~èMgè-2004 (j ò, ù) 'ùKùKòfù àùfùej ù' (_ÉK), ù\gùù\gùùK ~ùZù ùèicù^ùù(_à\$), àgèùùùkd _Kùg^, àùèùùù ù, 1c _Kùg^, _é27
53. Thorston -1909 Thorseton E-1909, quoted in 'The Ganda', T & H. R.T.I., BBSR, P. 4
54. Quoted from Orissa Dist. Gazetteers Senapati & Sahu -1996, Orissa Dist. Gazetteers, Koraput. (The Aduria Dom of Orissa - 1997, p-4)
55. Aduria Dom of Orissa -1997, T & H, Research Cum-Training Institute, Bhubaneswar, P -3
56. The Ganda -1981, T & H, Research Cum -Training Institute, Bhubaneswar (introduction). P -1
57. The Ganda, 1981, T & H, Research Cum -Training Institute, Bhubaneswar (preface), P -1
58. The Ganda, 1981, T & H, Research Cum -Training Institute, Bhubaneswar (introduction), P. 6
59. Sir H.H. Risley, Quotted in The Tribes and Castes of Bengal, Vol-2, 1991, P. - 155-159. (The Ganda - 1981, Introduction - P-2).

ü \Züd _eüz\ ü

WcpR^ùMúÁúe i úcúRK Rúa^]úeú

ùKóYi òGK ^YÁ RüzE Rúa^úgkúKé@^gúk^ KeúúKéú j úf úi j òRüzE Rúa^P~jü C_úe _fúc @úfúK_úZ Keúú @iagyK ú _ad_eüz\úe aú\g i úcZ biezahð I Wjüe KŞcik úe ej@úí fúú WcpRüzE C_ò ò i úcúRK I ^Zú K _ePZòGaò i Zoi ò_Kúe @úfúP^ú Keú-úAQúGj_ò_eüz\úe KŞcik Rifíe aúfMúyC_LŞúe @múZ Kúkeéj @úí fúú WcpR^ùMúÁúe úfúK-Rúa^]úeú cúe aKgZ i óÁZòe Ée_ i ò_Kúe @úfúP^ú Keú-òò @úfúP^ú e _á w @^á úe úi i cÉKé @úMúMúJòbúMúe abq Keú-úA_úeö ~[ú:-

- K) @iaúí i kú / Mj ^cúY
- L) Lü\yü_d
- M) _eó]ú^
- N) @ibhY / _á ú]^
- O) úfúKgd ú
- P) aé òl RúaKú
- Q) úfúKKáWj
- R) úfúKPKò ú

@úfúPKu cZúe "ùMúUG RüzE Rúa^~úZá aúRúa^~ú_ ^ _YúKúKúKj úKj úfúKí óÁZò Kj «ò ayqòáú RüzE Rúa^~ú_ ^ _YúKúú~, 'i óÁZòe @^yZc ei_ Gj ú ^j úZoi Zý ö aÉZú aúí , Mác, ú_úhúK _eüz\, @ibhY, RúaKú, KáWj I PKò ú _bZò\ÁúKúYeáyqòáú RüzE i úÁZK úPZ^ú @^cZ új úA [úG" ö ⁽¹⁾ úi j ò\Áeé^cúe _fúc WcpR^ùMúÁúe aúí i ú^ I Mj ^cúY úgkú i ò_Kúe i úl _úe @úfúP^ú Keú-úA@Qòò

(K) @iaúí i kú / Mj ^cúY

KŞcik Rifíe úcúJ 12 úMúUaKjpcæéaúfMúyC_LŞ @] óúe [aú 9 úMúUaKjpcæMúZ i cÉ 153Uò_ údZúe WcpúfúK @iaúj cí^ Kúkeéai aúí Keúúí Q«òò úi cí^u cæéaúfMúy aKj KQòWcpúfúK KA bihú Kj fúú aúK KQòúfúKu cíZbihú KA ö úi cíú^ i fúMúy, i úVá, i qjéòMúj aWjMúj LReú ^k, cŞúí új ò i éú_úwú, aúWKéú, aúJúMúy, aúWjéúKéú, aúéúéú bkò @ú^K Mácúe ad ò búe ej Q«òò aúghKeú@úfúPZ bihú i óÁZò WcpúfúK ZéWjSe - fúA^p_Wj, cúfo_Wj, aúVú_Wj, cŞMúy fúúMúy KúCMúy, Seò_úYò úafNep aúfúK,]Wj ò Mè ú, Ké cMúy AZyúò Mácúe; úKúJMúy aKj-úKí jéúMúy, c] Múy, i é%Méò gáeic_é,

KŠcūke WcþufūKi ōÄZō

-ēūMūWj, fūūi ep _Kūeō MMeþcūj ū, i ūfKō _ūKþēō cūSMūWj, Uēicūj ū, I eū, i q MūWj, KūMūWj, cūefūwū, aiŠMūWj, i ūeþf, ūwūfþ \e, eWMe ū, aŠū ō Wj _KūeōAZyū\ōMācūe i ūdū aui q ū ūj ūA ej ū ūūaūk \ūewþūWjāKþ - ūKeādūWj bīceadūWj ūMā'ēūWj \ūi ūwþūWj j ūZicŠū, aāj Ŷū Mū i ūwþūcūj ū, i c^þūWj aūAcūfū AZyū\ōMācMūWjKe @] ūūi ūbūā ^R^Re ÉZ^ ai Zōi ū_ ^ KeōūKCñ_āPū^Kikeēi ūdū bīaūe ej þūi Q«ōō GZ\þyZūZ gēgūb...ū, i ū ūeþ Mēcūþ _KēþI Kā ū bKōūKūZK Mūie KŠ I WcþcKcūgōej ū ū ūLūūKēcūk ō @agý Gbkō_eĀe i j ūi ūj ūYj_þāūZīaeY i ÁōKeiGKZāi j ūa i ū' Keēj ū ū \Áū« eūAKþūaKþ ZūfMūWj, aui «ò fā, ūaeWūKēū, i |Kēū, cŠūi eē bīfþū_Wj I Nē C\dmēōaKþ Mūā_Wj KfþūMēō cūfKū_Wj KūūW^ūRē Kē ūeKē ū, ū_ ^ūfūj ū, i KūfūŠū, M\Mūū, ūZfūwēū, ūaKū, KūKūcūj ū, fūvūMūWj gāKfū, Kkūvū I Kē ū'ūRēbKōgZū] K Mācūe ūLūūKēcūk ō G \ÁēēKŠcūk i aūūC\ūZ KYūe bāZbūā, GKZū, i ūj ZoZ [ū cū^ aūd cūfūaū] e RdMū^ KeōCVē ū ū _aZācūūō ū \Lū-ūAōōKō_KēZ _ūI ū~Cūcūū^ KŠcūk cūūcūe i «ī^ ūi cūū^ i cūÉ RiZō] cū^āūghūe ÉbīaMZ būā gū«ò_ā i j ^gūk I C\ūeūPZū ō

WcþMāccū^ue NeMūWj i ū] ūeYZū] ūWj] ūWj ūj ūA ej ū ūGō ūMūūG Mūie \Ā] ūWj Nei aē_eĀe cū ūcū ūj ūA] ūWjMūWj _āēē_½cKēf` ū ūGō ` kūe i ūj MūWjKe Ne \I Ŷ I C e cū ūj ūj ūA [ūGō Gj ū\ūeū i cÉ NeKēcē _a^ Gaō i ū-ŷūūfūK @ūi ūūe @i ēā ūj ūj ūA^ [ūGō MūūŠ Cy^ūy I @ūāWjLūāūWj ūj ūA [ūf ūj ū_ ūj i ū ūj ūZōNūūōRwf bZūe [ūū Mē ū, ūafNe, Šēō ūYōbKōWcþMūMūWjKūe \ūŠ 25/30 ` ūēēKþ^ūj ūō ~ū^ō-ūZāāūj @ū\ōC>a ūaūk aū\yāūRYū i j Z ^ZyMūZe @^Āū^ _ūāū_ējē \ūŠ WcþMācūūi ūcū^ue GK cēc _ēōKū-ŷ Kūeō WūWē a j ū. eōI KāūWj@ū\ōMācū ūLk ūLkū ~ūC [ūū \Áēē ūLk_Wjþū, _ (Mū_ ūdZ aū ūaj eY) ai ū ūēēūMūūG i būi ūkū, ūbūRbūZ ai ūLūC [ūūēēcē ūbūR^cŠ_ Gaō āūj ūaūū C_ūe ūūēēēū @ū\ōZēūēōKeōi ūcūRK aā ūyāi ū(Kū-ŷ)ZkūAaū ^cū« Gj ūMū \ūŠ cēj KfūūYcŠ_ _ēōKū-ŷKūeō ūKak ūi ZKū^ēj ū cM, aēō] ū^ @ū\ōgi ý cKū ~ūC [ūūēēGj ū GK ūMūĀū-Lkūe Kūc c^ ZfūA [ūGō \ū_ūakū @ai eūe Nūēō_Rū Gaō afū^þ ^ Wūū ūj C [ūūēēGj ū GK _aZā_Rūi ūkūe Kū-ŷ Zf Keū[ūGō i ūāū_ēdWcþRūZē] cūāgūi I aē e @^Ā ūe Zūk aui Kū Gaō C_ūe i ū-ŷ, cūZū I _Zū _ēōej ū ū«ō aÉZū Mūū\ūŠūej ūi cÉ _RūKū-ŷ _āū\MKēcLKeō i μ^ūKeū-ūA [ūGō G_eKōWcþfūKcūū^ Mū] @ū_ū] @ū Keō [ūf ūj ū ū« Nūōj ūZ-ūMūWj cū ĩ Kū^ ū] ūA i ūēū _ue cŠūe i ūcū^y _ūYō_KūA @ūCū ūj ūA i ū-ŷūe^cĀūe Keōū GK i ū] ūeY PKYōZ [ū] cūPieō

_ū ūūe cYh ūKCñi cdeē^Re i L I i ēā ū ū^cū« Ne ZþēōKfū ūi i ū_Kūe @ūRō ~ŷ« _ūcūYK Z [ý cKō_ūēōūj ūō ūaū] j G @ū\ōc cYh _KZē aýē ūZ I j ūi ā_āYūūVūēē^RKē el ūKeāū _ūāūMj ^cūY Keāūe _eKĀ^ ū Keū[ūō Wcþbūhūe ūōūū KēūēKē'KūWjū Nep I Zūj ūVūēēi ūKū%āūKūe ūj ūA [ūf ZūKēZūZfý Keō'K^', 'RK', 'i Keō ūaūfōKj ū-ūA [ūGō @^y

_I ue I i ue@ü I `yö Ne üj üA [üf ' @üwüfþ aüwüfþ, 'Ci ueþ_ü ueþ Kþ «üGaö üKüVüNeKé
'ücüj WþNep I eüRC@üi Ké'C@üü Nep ^ücüe ^ücz Keü-üA [üG ö Gj öNe MþKé @üKüe I
^cüY i µKüe ^cüe @üwüfþ^ü Keü-üAQö

WcpMþ MþKé PUüY PZüÄüYü ö Zk PUüY cüKéaüWþ UüY Keü-üA [üwüaük Kir^MþK
aüCüj · aü SilüaüMþe cüUöüf_üV@ü Keü-üA [üG ü NeMþK aYe'QY'(GK _Küe Nüi) \Beü
Q_e üj üA [üG ö QY ^ cKüeüé@üRKüfö@] Küg Ne cüUöSKe aü L_þü\Beü Q_e Keü-iCQö
@ü[K @ai üÉzk [üü WcpüfüK ^R Ne Kir^KéPKUü cüUöe PCWþ KeüCVüA [ü«ö Nee ^q Ä
CyZüe KüV`ük@ü aü \_Uüü\A ZüC\_üe ücüUü Keü cüUö\_ \_ü@«ö` küe Züj ü Nee GK QüZ
bkö_Züdcü^ üj üA [üGö Gj üC_üe cüUöZ@üeKé @üKüe L`cü^ CVüA üi [üe KüVe üi Yü,
üüüfü aü acþf\üQY Kóü L_þü (SKe) \Beü Q_e Keü-üA [üGö cüUö Gj öMþY@ü QüZKé
'üceþü Kþ ü-iG ü Gj üceþü Zük Nee bMþ [üG ü Gj öbMþKé @üüé Kþ «üü cSNeeéC_eKé
CVüü_üAüGK PZüÄüYüKüe aüU [üG ü Gj öüüée aýaj üe üj C^ [üü Köi üaüi ^, @ck üj üA [üü
]ü^ @üüeLü@ü-iG ü@üKéCVüü_üÄü_üZyK üceþü Neaüfü 'ü\Wþvü' aüi Wþyáj üe Keüüüü
SilücüUüNeMþK VieüceþüNeMþK I i üeüe 2/3 j üZ I f`üe 4/5 j üZ @]K [üüü\Lü-iG ü
i cÉ _Küe WcpMþ cüYZü · ebüMüe abq üj üA [üG ü üi MþK üj CQþ (K) i üc^üe _Üü I
SfþKW_ü(L) Ne cSé cüY_üKüÄ(M) ZüKéfüMo`bZepNep I (N) aüeü UKé [üü 'I üLüfþWþvü ö
WcpMþ e SfþKW_ü GK Lüf@ü @üG I Mþ Ké_gfüaük _üüü üi [üe j ö_ü\ _üWþü Züre aüc aü
WþüYKé [üG _Üü ü Gj ü UKG Cyü I ü\LüüKéüaüü bküü Nee I i üe Gj üe ü\Äþ i j Z i cü^
üj üA [üüaük Gj üe I i üe 3/4 j üZ cüZüj üA [üG ü SfþKW_ü_üe cüYNeKé_üag Keüü_üÄü
füMüüG cüY Käuü ü SilücüUöNüe aüCüj ZüUkäuü füMüüüaük üceþü Necü^üüe üKak
KüV _Uüü\Beü^cüZ Käuü füMüüüG ü Gj ü GK `ük@üüG [üe fþ üe gKkófüMü@üagýK üaük Züfü
_WþüG ü_üaüüKüY i WcpNüe Züfü _KüAaü @üagýK _Wþ [üüüaük i cde _eü ü i j Z
üfüKPeZé @al d ü~üMü@] éü Necü^üüe Züfü _KüAaü @üagýK üj üA MfüYöü Nee bZé
@üWþKäuü a; Keüü_üÄüKüVe üQüü 'Lüfü (KüKü) aýaj üe Keü-üGö

WcpNeMþK i ü] üeYZü_ü_üüüüj üA [üG ö KQüfüKu Q@_üüüüNeüe · k aüeüMþKé
ü~ZKüüüS@üMþKüi ZKüf`üüG ö Kké\_ü\_üüüüNee ZKüüüaücSé i üaüü 'Wfö (L`) I _üüü
Vieé_QKéüMüUG _üüü I Ne i üc^ü @üMþKé\AUö_üüü_WþüG ö Nee ^cüY _eü_üüüü~_eü
üj üA [üf aü WcpüfüK ^R aüi Mþ KéGK Édüü µþ@üaüi i Küüüa Z@üeüKeüüü«ö ^R aüi Mþ Ké
GK i el iKaP I _azác; üe büüa a%üü KeüZüj üKé`azgþaü; þepNep (azgþ aS^ e Ne) üaüfö
Kj [üüüü

Mþ e cüY aLeüe WcpüfüK aj @ü Kü~þ i mü^ Keüüüü Gj öNe cSüe KÜYü
ü_üZü üj üA [üG ü G [üe cü@üS@cüü^ _üCeüüü\Beü ^R j üZüe]ü^ AZüüüügi yKéKüüüüüüü
Gj üKéNee 'KU^þþüüaüföKþ ü-iG ö Gj üaLeüe üMüUG üKüYKüüKj üKj ö'Nep'ü' aüüNüeYü

ü_üz[ü«öö G[üe Èüüfukcüü^ cüŞöüPëäüüü ~üA eMWjüü Küc i aëKed[ü«öü Gj üe _Q_üL
 Kü^KëföM[üG eŞü Pfüü Wcpbüüüe PFKë'Pfp I _üGPFKë'@füPfp Kğ ü~üGö PfüC_üe
 [üG GK üQüU c üüKüZK üL Züe üfüK PfüC_üe GK aiCüg ZüüSfüA eL[äüe ü\Li~üG ü
 Gjüe ^üc 'Pö wö ü ahüüüüe G[üe @iagyKüd Lü\ygi yMWKëgüü~üA [üG ü Pfüe aü_eüZ
 _üGkü^KëföMö [üG üMüUG @Ï Cyü üa\ü ü G[üe Ne _üAnayaj Z cüUcivüü i aëLü~üG
 GjüKë' _üKëPëir Kj «üü cLý aLeüKëföMüüMüUG @ü_üKZ üQüU aLeü Ne [üG ~üj üe ^üc
 'bZepNëö Gj öbZëNe i müë KQö_üL MüahKu cZ üj fü - "They perform various
 socio-religious functions in the 'Bhitara Ghara' or sometimes in the entrance room. In this
 room they worship their household deities & offer prayer. They say that the household deities
 live in the Bhitara Ghara." (2) GjüKëM_üüNe, üKüMNe aiVüKëNe biaüe Pj Z Keü~üA_üe ü
 GjüüKüVeü cLýZü Nee @üeüü\üüü _Rü i e~üc Gaö @küüüüüdeLüü _üAnC; Äö Gjü
 i j Z Uüüü êüü _Wj RcRcü KüMR i j Z gi yüüüüüüü cü üfüK bZepNüe eL[ü«üü bZë Ne
 I cLý aLeüKëbüM Ke[äü Kü^Lë ^üc 'ZfëüKüWpö WcpRüzë] cüPüe a[üü\Äëé'ZfëüKüWpë
 bcKüü@Züa MëZëB_üüüü Gjü _üZyK Wcp_eäüüe c|ë i \ëg ö GjüKëKüüüK büüüe '@üWjüP
 KüWp_aWjüP KüWp üaüföKj [ü«ö Wcp_eäüüe üKj öRüY @i ä üüj üf 'aRëüü üaR^p @üü öGj ö
 'ZfëüKüWp Zük ai öZüre 'aRüC^ir Kü~j i mü^üKed[üG ö Wwepüü\azüüe_Rü _äëëKüWp/
 üQkö@üüüü_üYüüëaküüüüü_üe_K C_ e cü Gjü ^Küüe i mü^üüj üA [üG ö afü^p_Rü ai
 Mj_Rüe i cÉ Kü~j 'ZfëüKüWp Vüüe i cüj Z üj aüe a[üüëj @üü Qö NeëgbKü~jüe aiü üeäü
 _äëëGj ö Kü^Kë'@KZü PCfp (_aZä@e@ü PüCk) `wöüüüüü\azüüëc^üüüüü_ü[üüKed
 WcpüfüüK ~üZä@üe_ Ke[ü«üüüüüEa_üL Nee cLý aLeüGkü]üeüe üeüühANe, gi yüüüe,
 üaVKNe I gd^ KI biaüe ayaj Z üj üA [üG ö

^R Nüe i by i cüRe üfüüK _[Kpbüüa _RüNe, üeüühANe, übüR^i ü^, gd^KI
 Gaö@Z[öKI üüe äyüü üKed[äüüüüK WcpüfüüK üKak üMüUG aLeüe j ö G i cÉ Kü~j ^äüj
 Ke[äüüüü\Li~üGö Gj ö_epeüü@yüüü] öWcpR^üMüÄüe aiü Mj ^cüü ügküüe aka e ej Qö

^R _üAnÉZ^ _Wj aiŞöej [äü WcpüfüüKcüü^ cLýZü KhKcöL @üGK biaüe äyüü üd
 KeüPK[ü«ö WcpRüzë KQöMëä _eäüe Kä~ü, gëgüü...ü, i ü_üe, Mcüep KôüWpübköKüüüü KŞ
 Müüe @Ï i üLýüüe [äü fl ý Keü~üGö üi cü^ü bZëëaj Z 'Mj Wpëir (MCW) biaüe üi Müë
 üMüëëPëüA ü_U ü_üüQ«ö Wcp_epeüe \üüüü üj üA [üf üj üüi cü^ü Rüa^ügküü KÜüüKŞü
 _eö KÜüüKŞ Müë Züüë'üQ\p ai üghKëNe Keëj äüKëüj üA [üGö aMWjüüü_üWpüh Keäü
 üL Züe cü Müë KÜüüKŞ üfüüK @^Mj Keöügh @üGKëü\A [äü i ücZ RwfKëü_üWp_ h Keö
 a [ü«ö üi cüü^ i ö_ë KÜüü Müë LaeäüeZüüüüüüüüüüü 'Qüüüüü Küc cü Zf Ke[ü«ö

WcpMüüüüüüe Ne _QKë^Zd aüëö (aiüü) I i üc^üKë\üS ej [üG ö aüeüe i f_,
 LRëü bküei C_üK ad i j Z _Rkö _Yi, i üZü k @üüüMöCüüü fMü~üA [üGö Gjüüe _Rü

KSciKe Wcpfiki iAZo

WcpfikiKue uMieMj ik ^ciYugku@Zi^@ieuuMieMj ik i u] ieYZu Nee _Q_ ilUe
[uG u Gj u Q_e \AeZd uU@u I Zk PUuY GK @fCy c u u Gj oc ue i icir'y `uu eL0
ucilUucilUu KiMSoL-0eLü-iG u . eKir^këKüVü_iz0^Zau aiCty . \Beü uaXj ~üA[uG u
Mj ike _uag \beue `uJK [uG u Gj ie \A KWje \AU0ucilUu _Uü ü_izü ~üA[uG u Gj 0_Uü
\AUüe @iWüV MküAaiKëeSicir^ Keü-üA[uG u Gj 0eSicir^uue aiCty /KüVüVwü MküA \be
a; j G u Gj 0\beVüe@im @iWüKëMwüY@ü KeüKüVMSicir^ auS0\@ü~@ü \beü üMieMüB Mj ikKëPXj
_uag Keüue i @ü ü üj üA[uG0

Ne Z@ieüauk L´ ü_iz0 Ieü, üi YoAZyü\0VKpbüaue @ai ü_iz Keü_ehcüü^ . k
Q_e KeüüKë Eüüfuküü^ Kü^üe cilU0f0 @u I PUüYKë i cZk Keüf0 ü_üü Keüü Kic
KeüüKë SülüüüKü^üe _üüü cilU0f0 @u I _ue gl0 @ü `küe i üki ük `üü-üA[uG0 GYe
Gj 0_Küüüe 3/4[e `üü i aëPë 0aue `ie cilU0f0 ü-üA[uG 0 Kü^üe cilU0gl0@üü üf ZüC_üe
üMiae cüü cilUe ügh _üüf_ cWüA \@ü-iG 0 WcpNee Kü^üüKëGZKüaüK Eüüfuküü^
j üZe @üwü\Beü [üK [üK @; @é üKie üeLü \Beü i RüA [üK0 GbküSülüüüKü^üe _ad_ adüMwüKë
@ayaj iz _@eüMeeüüKë_üYüe Nü 0Pë cieüü _eüPüü K_Wje 'i eKü^ \Beü üaikü-üA[uG u
Gj 0_KüüKë@ü kK biüüe 'afü^ Zfü^ Kj [üK0 Kü^üe f0 übkoNee PUüYue c^ üMiae
_üY0I ^Wj ü_üWj ~üA [üü Kkü bi KeNü üaükü-üA[uG0 Gj 0KicKë'fSüKü^ Kj ü-iG 0

üMüUG au \AU0aLeü i j iz i adüüZ0d üU@ü Ne. k QYO_e üj üA [üf Züj üKë'KüVüü
Nep au ' _epKüVüüü üaif0Kj ü-üA[uG0 Ne i ü^ au aWjüj üf c^ KüVe üi Y0Ieü AZyüüü
ayaj üe üj üA cilU0SKe QüCYüüj üA [üf Züj üKë'L_üNep au 'SKëNep Kj ü-iG 0 @^y _I üe
Nee QüZ SKe Q_e üj üA au QY cilUüe Kü^üCüVüKüVe \f0 (aüü) _Wjüceüü (büü) üj üA [üf
Gj üKë'üceüüNep Kj ü-üA[uG 0 üceüü Nüe SeKü ^ [üf üj üGj ü aüü ü_ü~üMü Mj biüa
Mj üZ0 KüeY G[üe @Mübd _üü ^ [üG u G_eK0^@üe QüZ RkMüf c^ Nee @üü aüa_Zaüü
@^yüü] ^ i mü 0^Á üj üA ^ [üG ü üceüüNüe cilUe ücülUü Kü^ü [üüeüü cilUü Üie büüj e j [üü
üj ZëGj üGKeKc güZZü_ ^üüü Mj e Kü-ü KeüüG0 aÉZü _adüKüüe WcpfüüK aRk0^ [üf
c^ üceüü Nüe Leü Z [üü güZ \üCeüü j Rüe eü ü_üA ~üC [üf ü

WcpfüüK üK0Yi 0i ü^ue ^@ü KeüNe Z@ieüKeüü _@eüü ü^ U0ai aüü Keüej @ü _üAü
@^Kk K0^üj ü_eLüü\LüüKë, Këégbüüü K [üüü cüü^ a0 eKüü^A^ [üüüü _üüü Mj ^ciY
KeüüKë [üü i ü^eéfUüaüü i `ü Keüüi Vüüe üMüUG L´ ü_iz0güüe_ KeüüKë0

Gcü^u Mj ^ciY üaüü _üüüüüü b0 ü_üe _KüAüü ü\Lüü-iG ^üj 00 Mj e i cÉ IR^
Sülüüüüüüü üj üA [üf 'Wf0 / _üüü C_üe Ga0üceüü Nee üj üA [üf cilU0Kü^üü ücülUü KüVe
\f0C_üe e j [üG 0 ü~CüWcpfikiKue @ü [üK @ai üÉzk üi cüü^ üceüüNüe KüV_Üie Küüü

(L) Lülyü_d

_äYüci^ue _KZöc^ue @ij üe @^yZc ü @^Üj öaj öö GYéKj ü-üA [üG “@^Üaj ü^ j öi ü j ü^ö ü~üM i ü] äéKüj ü üN^öü” i öi üeüe _äYü Lüly LüAüf au , Lülye fiKi üe cüe ü GYéa äiKéüj üf Lüly ü~ ^j üZö\ekie GK [üe Küj üeü\éZ ^üj ö cYhe Lülyü_d R^Z gávkü ~M_üe ~M a\kò· fQüü @Më äyaj üe _äéüi K ü cüü LüA RíA^] üeY Ke[üü LülyKé^üüe ü_üWj i SüA LüAai @üe , Keüü \ðVieécYhe LülyePöC_üe GK üa: ak _eä ð ü\Lüü\fü ö üi j\ð Vieéüi @^yüy _gê_l uu VieéGK bðÜ_äYü üaüfö j äþraü] Ke[üü ö

i üci^y üKüZK `kck QWü @üü LülyKéü_üWjü, i SüAai, büRäü_Käüüe _ÉZ Keü LüA [üCüö KŞcike WcþufiK ckZü GK @üü R^üMüüüj üA [äüü~üMüi cü^ue Lülyü_düe @ü^KÜüüüZ^y_üf l Z j G ö @ü] éK ePüaü] _ZüüKéüð @KÁ üj C [üf üj ü_üepeK Lülyü_d _ÉZö l Mj Y KeüüeWcþufiK i ö_üð^äé üj üA^ [äü ü\LüüKéüüKö LülyePöR^Z XwXüw Gci^ue @cüRZ üaü] üj C [üf üj üüi i äé@üüü @Eüü YKe ^éj üö Rwfééi Mj Keü-üC [äü Lüly\äyMüK c^ue QZé KeWj güM, `k, K|ü (ck) AZyüü_üü^ ü j Rie j Rie ahö] eü^Re @^bZüe KhÜü [eüe i j i äüe _eüü ü ^eüü ü KeüGcüü^ üKcü_üü [ðLüü\yü_ü~üMü Gaö üKcüü @Lüly, üi K [ü ^q üeY Keü üeü«üü üi j ö@ü] üeüe üi cü^u RíA^ MZgük üj üAPüfQüüüi cü^u @büa @^U^e i öi üe ZüüégLüAQöLülye GK ^üüü_ebüüüüZ^ü üe ~üj ücYh LüAüf _Äö i ü] ^ j G, geüee äé öj G üKak Züj ü Lüly ^éj ü ~üj üKéLüAüf aiÉaüe ü_U_üe, übüK cüe KéécYh cüe^üj ö Züj üj öLüly ü

\Ä l kò LüAaiKé_üC^ [äü äyqüéWcþufiK 'übüüKüepj eü', 'übüüKüepNeþ üaüfö Kj [üüüö GVüe 'übüüKüep Kj üf Meüae @ [ðKéaSüA [üG ö WcþufiK äö eüe übüüKüepj ai GK @büü_ö üZYéüüüüü_üüü^ Qüü @cü^üüüj üf 'KÄepübüK cfüWcür Kj öMiköKe[üüü ^cüüe WcþufiKu ü\^|ð RíA^üe äyaj Z Lülyü_d i µKüe @üüüP^ü Keü-üAQö:-

WcþufiKue Lüly_üü [öc^ue i aäðüü Lüly üj fü_Lük büZ ^ZäüüfA ai RíC üKQö ahö_üaüü] üeY üfiKue @ü[K @ai ÜÉzk ^ [üüüüü \Äéüüi cüü^ 'üfA'Kéj ö_üL Lüly (Stapple Food) büaüe Mj Y Keü^A [üf üüfA GK Zek Lüly üj üA [äüéGj üKé'ü_d' Kj üf c^ bfþüj a^üj öü @üRküüüüi cüü^ gLüü büZ \Ä l kò LüAai ü\LüüfYüö _äd 25/30 ahö Zük ZeWj @ ke WcþufiK üKak ~üZü_äüüüK j ügüüüüüü _ÉZ KeüLüC [üf ö i üaü_eö WcþLülyKéKVð l Zek üb\üe \üüü abq Keü-üA_üe ö WcþufiK büZ l Wüüü j Z Zeküü LüAai @üagYK j öcü^ Keé [üf ö ^cüüe G i µKüe @üüüP^ü Keü-üAQö

büz

üMüUG Wcp_eäüeue 'büZ' Kjörf üKak]ir^ . Cke büZKëaSiA^ [iGö WcpüfiiKue ü_üWpüñ I _\e Püheef^2 i @üRüzid Lülygi y ~[ü- Käeð i @üj MeþRö Süeð @ieKü AZyüñie i eäir^ü eë_ÉZ PüCküe c^ büZ eŞü-üA [iG ü @üMKükue WcpüfiiK Gi aë- Ckeebüz _ÉZ Kfii üaük ü_R Mikê [üf ü Gjò_Käüue . Cke \AMy _üYöai üA _üYöi ö_þäUKþKþüj üA `Üüf PiCk \_KüA Rük KcpKeüü\üf . Ck i Ðë-üC [fiiö \_üYöceð@üi üf büZ jüSKêPfeë I jüA \@ü-üC [fiiö LPWjokobüz KeäüKëuj üf Züj ue \_ÉZöi icir^y b'üü GbköüL Zäe SÜv, Kü!f aüKUwþbköWüföRüzid gi yKê\_üC @fMü i ÐüA `Üüf @ü_üYüe Zükê@üM _KüA Zü_ue PüCk _KüA \@ü-üC [fiiö büZeëü_R ^Mükäü \üüüKöYi öLülyi ue ^Á j G^üj öü Kj äükêMüf Gjüü_R Mikäü büZVieë@]K _ÁKieK ü büZue cçü-üC [äü Gbkögi yKêWcpbüñue 'üb\þ'ü üaüföKj ü-üG ü üb\þü Cbd büZ I üfA (RiC)ue c^ _WjLüly _ÉZ üj üA [iG ö

aKgz i ciré üfiiKu _üÄñ-üj ü WüfRüzid Lüly üi MWK Wcpbö@üñ: i ö_äüð cir^u _üÄñcLý Lülygi y ö KüeY WcpüfiiK Kü!f, SÜv bkögi yKéajZ \ð _ue Wüföbiaue äyäj ue Keäü gLüf ü Khöai äyái üd i Zäe _üA [äü Kü!f, SÜv AZyüñKëüfA aü büZue üb^ü Keäü \üü Züre _eicüY aXj-üA [iG ö cLý Lülye _eicüY aXjü \üü KÜé e i cÉ i \i y ü_U_eü Lüly _üA_üe [i@üKö CüfL^üð ü~, Kü!fKêWüföGaö üKak . CkKêbüZ eiŞäü \üü büZe _eicüY @ü_ü I üKZ Kcpüj aü EübiaK ö G \ÄëWcpüfiiK Kü!f AZyüñKê üb^ü KeöbüZ eiŞöaeö i icir^y güM UKG aü fY ceP . Lö büZ LüA ej «öGcüw^ @bia \ð cir^ue aþ ð LüA GbküKçk @af^ ^ Keü^KÁ \e Keü_üe [üf , ciZä cir^ Gjò_j Züre i icir^y _eä ð fl y Keü-üCQö

üRAFö

WcpüfiiK üLPWkê'üRAFö Kj [üKöö Gjü i aäð@ü Lüly ^ëj ñö üKüa üKcZöaügh KeüQ@ü fiiMüRAFieŞü-üA [iG ö Kü!f aücMRüKê_üC i ÐüA \@ü-üG öüi i aëi SMfü_ue üi [üe . Ck _KüA \@ü-üGö Gjüe ü_R Mkü-üG^üj ö . Ck i icir^y @]K i Ðäü` küe Wüfö büZ üPKüüj üA cçü-üA [iG ö G [üe i icir^y \_eicüYe fY \_Wfäüeë\_ficüw^ aüZüKieüue GjüKê LüA [üKöö Gjü i üwKëüKj üKj ögüLü ZeKieü . LöLüA [üKöö \_üaüWcpüfiiK gLüA eL [äü Pað-ç cüi KêWüföi jZ cçüA i ÐüA üRAFö\_ÉZ Keüüfö `küe Lüly @üj eüüeüPK üj C [fiiö cüi e @^ë i Züre i Kþü,]f@ü aüZkübküZk aüRe MŞ cçüA c^ üRAFö_ÉZ Keü-üA [iG ö @agý üRAFöLüAüf aie`ue ügüñ üj üA [iG ö üZYéLüA [äü üfiiKuë@]K _üYö_ÄaüKê_üWj

@Šü

Wcpbüñue 'aŠü'e @ [ðKKWjye @Šü ^ëj ñö Gjü GK _Kiee eŞü Lüly ö ciŞ@ü MŞ aü i f_ MQe MŞeëi Röbkö_ÉZ üj C [äü LülyKêWcpüfiiK 'aŠü' Kj [üKöö @Šü eiŞäüKê

KŠcũke WcþũfũKi ōÄZō

ũj ūf ūRA fōbkō ðæēKū; f, SŌwōv _bZKēi ņuAaiKē_Wŕ ūGō Gi aēc-ōaū 'ūb\ŕ' i ņō-ōū
ue `Ŭŕōū ūYūe cūŠōv i f MŠKē @ūÉ @ūÉ _KūA Nū ōūKē_Wŕ ūG ō G[ūe _æē
i ūcīr'ý fY _Wŕ ūG ō GYē Gj ūKēi ō ūi kL LūA j G ō LūY \ÁæGj ū LēpMeĀ I _ÁKē ō
_ūađNe RēūAcī'ueSē Nūe aj Z LŪāūKē_Wŕ ūf ū ō ūZYē ZūūēcūŠōū MŠēē_ÉZ @Šū
LūAaūKē\ēū-ūC [ŕfūō ūi [ō ūAñWcþũfũK KaōūcōL K XŌM-Xjōkũk cūcūe MūA [ūkō:-

"[Zēþ cZēþ _Zēþū_Šū; NēþRēūGūK cŠōū @Šū ū]"

@^ý GK ūfũKMūZūe :-

"^ē ūK @Šū NūJū cēŠ fū_ū, ūMū VŌKōVū_ū... " AZýū\ō

ū_Rþ

Wcþ_ebũhūe 'ū_Rþe @ [ð ūZūēūYō ^ēj ű ūZūēūYō i jZ eŠū _Lūk bīZ ūj CQō
ū_Rþō @agý @ [āyūō \ÁæēgŁfū bīZ AZýū\ōLūY LūAaū @ [ūe c^ "ū_Rþ_ŕfō þ^ Kŕ"
"ū_RþMeKþ_ēūi ū..." ūaūfōKj [ūkōō 'ūfA' _ue ū_Rþūj CQōWcþũfũKue i aVūēē@]K
Māy LūY ū Gj ūKēbīZ eīŠfū Xwūe eŠū ~ūA [ūG, ūj ūf ūZūēūYō^MŌŷ ~ūA^ [ūG ū Pŕēē
I j ūA fū _ue ZūKēgūZk Keāū _ūAñ@]K _ūYōcōgū~ūA [ūG ū _ē ½ cSūe cSūe '@^Lū'
(fūC Wuđ) i ūj ū~yūe 'WēŌŪcþ āū` ū~ūA [ūG ū Gj ūū_Rþ@ēū Kō ū Chē ū. Ckūe _ÉZ
ūj ūA_ūe ū] ū^ . Ck QŌŷ KAēþ Sūēþ i ēū.. AZýū\ōi eĀ ū^ ū agĀ . Ckūe c^ WcþũfũK
bīZ, ū_R eīŠōLūA [ūkōū bīZKē'ēū; ūPē, 'ēū; aīēþū^AZū' ūaūfō_Kūg Keŕ āūāūk 'ū_RþKē
'Z_ūGūfū^', 'Z_ūGfūi þ^ Kŕ' AZýū\ōXwūe @bāyq Keŕ [ūkōū ū~Z @bīāū Ne ūj ūA [ŕf
ūj űWcþũfũK ū_R/ūfA bkōZek LūY ūKak \đ ūāūk (Lunch) j ōLūAaūKē_i | Keŕ [ūkōū
ūi cū^ eīZā ūbīR^ūe gŁfū bīZ LūAaūKē_i | Keŕ [ūkōū _ūađWcþũfũK N Rwf c^ūe
ej [ŕfō eīZūe ū_RþūfA _Ā ūgūAūf cSūe Ne aīj ūēKē_ēgā Keāū _ūAñāj ūēāūKē_Wŕ ūf ūō
`kūe ūi cū^ aīN bkōj ūi Rēē @ūKēYe gKūe ūj C [ŕf ō ūZYēūZūē] ūe Neē^ēū \ \Áæē
_ŭKē^ aīj ūēāū CūYgýūe eīZā ūbīR^ūe gŁfū bīZ LūAaū @byūi Keŕ [ŕfō @agý @īRē
\đ ūe @ūC ūi bkōēgūū ^ūj ūKj ūf Pūk ō

ūfA

_æēCūfL Ke@Ōū~ I Wþūe ~ūj ūKē'RīC' Kj ū~ūA [ūG Zūj ū Wcþũhūe 'ūfA' āū
'fūA'ō @agý RīC I ūfA c^ūe KŌŪū `ēK ej Ōōū ūKj ūKj ōcūŠōū RīCKēI ūe, PđōAZýū\ō
_KūA ZūKēGK i ĒūKē LūY bīāūe LūC [āū ū\Lū-ūCŌū i bý i cūRe ūfũK ^Re ūēiMe _ [ō
j ō ūāūe āū i CKūe LūA [ūkōū KēēWcþũfũK] ū^ . Ck Kŷāūe i ūc [ŷ ^ [āū ūj ZēGaō cūŠōū
@ū_I ūKZ gĒū [āūēē'ūfA' _Ā @^ĪKĀ \ē Keŕ [ūkōō Gj ū _ūēūl ūe Zūūū_ĀK @ij ūe ū~MūA
ū\A [ūG ō RīYāūKēcūk ū~ cūŠōūe _Pē _ēcūYūe ūfōj i ūe ej [āū ūāūk gKēū @ēg Lēþ
Kcþej [ūGō ūZYē@īR KūfōŪīqecū^ c^ c] ēc j ūēiMū i ūcZ @^ý ūý ūēiM ūl Zūe cūŠōū
RīC LūAaū _ūAñ_ēīc gōū\ C [āū RYū-ūGō

ay-^

_äëë CüfL Keü-üA@Qöü~, Wcpüfiku _üAnbüZßü_RßüfA i jZ WüföZeKieöaü
ay-^ @ZyüagyK ^üj öö \d [fü Kü; f/SWv AZyü\ögi yKëWüföKeo^LüA büZßü_RßüfA i jZ
j öcLý Lü\ybköLüC [üf ö @üRküföi byZüe Ägüre Wcpüfiku ÉZ^ biaüe WüföZeKieöLüAaü
@byüi KüfYöö Z[ü_öglüfö büZ i jZ WüföUG üj üf ~ü[Á cü^ Ke«öö üKüa üKcZöcküf
aböÜgüM ^Zäü ^R adüWp _iepeK _eäu gö, Rj Übkö_eäüKëZeKieü KeöLüA [ü«öö Män
Mj kë i ü] üeY Wcpüfiku e aRüeeë_eäu KYöLüAaü @byüi @üRö~üGnüj üA^üj öö üKak ü~
Éüi Ü i üPZ^Zü ^ [äu üj ZêGbköüj CQöüi K [ü ^ëj ñ @ü[K @büa c^ Gj üe @^yZc KieYö
üKüZK üL Züe Wcpüfiku ^R adüWp i R @czbSü, gö, Rj Ü KLüeë I füc AZyü\äKäKeöj üL-
aRüeeëglü @ü ciQ KYö@üYöLüAaüe \Äükcü^ ü\LäüKëcükö

\d [fü i ü] üeY Wcp_eäüieue Wüföaü güM aNeü üj üA L@ü ~üC^ [fü ü Müe üMüUG/
\AUö_eäüe, Ézk @ü[K i Züe [äu MücL@ü aü MüCüü@ücüw^ j üWüföZeKieüKëaNieöLüAaüe
i l c üj C [üf ü ~\öKüj üNüe üKüa Qüü aüi ^ü @^y üf üKü ^üKüe _Wüfö Z Züj ü Müe Pýte
ahd a^è-üC [fü ö Wcpüfiku cSüe fMüAaü _üAnRWj üZf äyäj üe Ke[äuüaük LüAaü _üAn
üUüf/Meü üZf äyäj üe Ke[ü«öö üUüföZf _Zü ö Züf ü\j üe c j f _è- _KüA `ÜüA ü\äü
\be _Zü @ig ceè-üA [üG ö Züf _ue üi [üe WüföZeKieüKeäu i jZ _Mü_Yü c^ Keü-üA_üeö
^cüe Wcpüfiku Nüe _ÉZ KeöL@ü-üC [äu üKüZüJöZeKieü i ö_Küe @üfP^ü Keü-üA Qöö

i üMþ

Wcpüföie ücöLk g±üKüñ c^üe ZeKieü üaüföKQö± ^üj äü i cÉ _Küe WüföZeKieüKë
üi cüw^ 'i üMþ Kj [ü«ö büZ ü_R i jZ · LölüAaüe _cL äy-^ üj fü güM üüi cü^u \beü L@ü
~üC [äu güM KëC_f^2 i Ü^ üb\üe ZüöbMüe abq Keü-üA_üe:-

- K) Rwfëëi äMj Keü-üC [äu güM :- KUüi üMþ beüWü i üMþ MG-üeöi üMþ _üMþü i üMþ Kelfö
i üMþ i èSfþi üMþ UŠþþ i üMþ ü_üeü i üMþ cü\ü i üMþ AZyü\ö
- L) aüföik/SeYü ^KÜeëi äMj Keü-üC [äu güM :- PKŠü i üMþ NeþWj i üMþ ücŠþrewü i üMþ
üRüaü i üMþ i èþ è@ü i üMþ üK^ü i üMþ cüföi üMþ SäMþKelfü i üMþ KKþþ i üMþ KUü i üMþ
AZyü\ö
- M) KëöC_f^2 güM:- i èþ èi üMþ cèþvü i üMþ büRöi üMþ KëþWü i üMþ _A i üMþ AZyü\ö

G i cÉ _Küe güM KëüUüwKAcü^üe üZükö@üYfö _ue Züké'aü-þö ^üCk GK eŠä-ëj
RüföUüwKAüe beö^ük/SeYü _üYüe bfKeüü]üA\@ü-üA [üGö _ue üi i aKëKüUöKëüi SöA
\@ü-üA [üGö güM i Söüüi üf üi [üe üKak fY _Kü-üA [üGö üi [üe j k \äüi ceP _üWýüj ö
üghüe güM LüAfü üaük üföüK üi [üe K üföü c^üLüA [ü«ö Wcpüfiku agþi Ke«öü~ güM

i ßifüüaùk fuü _ùKAüf KëüWjüi [üe füM^üj öö @iRKüfKü üfüüK KünbüngüMKëQü ü\A
biRöLüAaü gLüfYö

üi üeh güM, beþjü güM bkögüMKë@]K _eciYue _üAüf üfüüK gLüA MŠ KeübaþjZ
^cù« i ðeL«ð ~üj üKò_üe güM @búa üaùk Lëü-üA [üGö

@icfþi üMp (@ü´k ZeKüeu)

'@icfþi üMþe @[ðLUü ZëYö i ü] üeY WcþüfKüeUciüüe LUü ZëüeðKeüLüAaü
RYü^üj öü LUü ZeKüeuüe üi cüü^ @ü´f ^üPZþüZ«kò_KüA LüAaü ü\Lü-iG ö LëKëi ßüA
üi [üe @ü´f aüZ«kò_KüA üi cüü^ Wüföbkò_Zkü GK ay-^ ZëüeðKeü[ü«ð ~üj üKë'@icfþ
i üMþe @üLüüü\A [ü«ð Wüföaü _^ð_eaü aüa\ue LyðKeüüKëi ´k ^ [ëü_eaüe _üAüGj ü GK
i j R aKl ö

KüeWþi üMp (KeWþZeKüeu)

Këk aüCjge ^ic üj füKeWþö @ihüXjgüaY cüi üe NWNWjüciüf aüCjg aüieðRwfüe
KeWþMRü aüj üe[üG ö üi jòKeWþMRüKëaüü ckeëbüwö@üYöZü'e _eÉ _ue _eÉ @üaeY
QWþA _[ü« _Zkü _Zkü Keü'@Wþü'Küü«ö ZüKëüKj üKj öi ßüA Zü'e _üYKë^MüWþ` övü\A
ZeKüeu Keü[ü«üü _üaðWcþüfüüK KeWþKëüQPö]ü'/Këü. Ck i j z cüüA büZ eüßöLüC [üf ü
KeWþe Éü\ Khüüj üA [ëüüj ZëGj üÉüi YKüeK ö i ßü KeWþKëüi üeh ü\A i üci'ü üZfüe aNüeð
LüAaü@ü^K @ küe ü\Lü-iG ö WcþüfüüK güM I KeWþZeKüeuKëMöüZüüüe ^LüA i ü] üeYZü
_Zeüe aüXjLüA [ü«ð

WcþüfüüK güaY cüi üe _Pë KeWþC _fa] üj üf ZüKëPëþPëþKeüKüüü üi [ëe_üYö
Pü_WþgüLüA eLü[ü«ð GjüKë'j Šëü' aü 'Kü-òKj ü-üA [üGö G[üe 'SRëf'ü' aü @; ðMKëü
eLü-üA [ëüüQüü ciQ cüüA ZeKüeu Keü-üA [üG, ~üj üKò üi cü'ü _üAüGK Éü\Ke ay-^ö

QüZö i üMp (QZëZeKüeu)

ahö \ð'ue KeWþMRü aüj üeëü _aëeRwfüe @ü^K eKce QZë` Ü[üGö ahö. eciü
WcþüfüüK QZë KeWþLüA ZeKüeu @búa bþü-üA [ü«ðö abð'üQZëbZüe fMüQüZö KKþjüce^þ
WüüKWþQüZö LëþQüZö_bZöRwfëei ðMj Keü-üA [üG ö GZ\þayZüZ Rwfë aüCjg aüci'üüe
KeWþ_üe _ue GKëKce QZë` Ü[üG ö Gjüe ^ü' aü-òQüZöö Gjü @^yü'ý QZëZk^üe gq
GaüÉü\Äö üKj üKj ö' aü-òQüZöKëgüLüA MŠ Keü« i ðel z KeüeLü\ëKüeu aùk ZeKüeu eüßö
LüC [ëü ü\Lü-iGö

aüfëQüZö Kë üQüZö LëeQüZö cü'üG QüZö(güaYü KX) bkòQZëaëaëKëü Rwf aü bÜü-
_üe @üüëei ðMj Keü-üA [üG ö _ëYü @ü'MQ Lë eé'@icþQüZö Gaü RücëMQ Lë eé' RücþQüZö
` Ü[üf ZüKëüZüKëüYöLüA [ü«ðö Neaüeicü'üüe QY aü]ü' ^Wj i Xjüi [ëe' _ëþQüZö/'_üfþ
QüZö CV[üG ö Gi aëc« LüAaüKë@Zy« Éü\Ä ö

KKWj cCi p(KKWj cüi)

_epeü Kâc _âiZyK Wcp_eâúe KKWü ü_ühaü KâcKêÉübiaK büa Mj Y Ke[üköü
KKWj_Riaü]úe aköeü_ füM, NeKê @ü [âü aŞâüŞau i ^üü [âcâü ZeKüeu j G ö
KKWjKêcúeü_âü üfüc gr'y Keâü _üAü ^@üe 'ci p@ü' (@ ü_üM)Keü_eÁúe Ke[ükö
KâfüKê CaWjA Zü'C_üe cüi KüUü[ükö ö cüi KüUfüüaük KKWüe abü^Ü@üM ~ [ü
'üVüMjKü'r (üMüM), 'M@üWj(üaK) I 'VKp@ (@ üI _Pü) AZyü\Kê@I %âeLü~üA [üG ö geüee
@^yü'y @üge cüi KeUjKjKpKeüKüüü i j z j üMjWjKêüKj üKj äaZêü. Ck i j z KêüüQüüüQüü
Mkü KeüZeKüeuüe _KüA [ükö GbköKeâü \beü KKWüe @i üI @i ü {üe [âü Kyüfj @cp@üü
Lülyi üee i \p@ü~üM üj üA [üG ö Gbköü\gü KKWüe ZeKüeuKêWcpfüüK i ü]üeYZü üSük
Ke[ükö KieY _üU KKWüe cüi Kê5/7 RY@üKüé i j z Kâ@üKêi }üe Keâü \eKüe _WjüGö
Gjü i j z Nüe KKWü cüeüf i üj ö _WjüüüüSüfj (ZeKüeu) ü\âü üi cü'u GK üi R^yckK
_âü KKWj cüi KeWcpfüüK @]K cüZüe i Gkô^üj ö üi cüü^ Züj üKêü. aiA LüAüü _i ;
Ke[ükö cüi i SMfü _üe Mj Yü ZüKêPUüe QüY@üYüMj K üü i üc^üe ü [üA ü\A [üG ö üi
cüi KêKfüe KüüKüüü~üZ büM Keâü K [ü büM Keü~üGö Zü_üe M@üe üSük KüXjüi [üe
cüi büM _KüA _ei ü ~üA [üGö Gjü i j z üQüüQ@üüü'üVüMjKü'r (üMüM), Nee cêâüüeüS,
ÉüüfüKüéVKp@AZyüü\@ü~üü K [ü Wcp_epeüe GK _p@ü^q üeZ]ieü ö üQüü Q@üKêRúa^
ü\üWjüe büM ü^A ZüKêi Mâc Keâüe @QüüZYêZüKêüMüMjLüAüüKê\@ü~üA [üG ö Mj K ü cêâü
j ü üaüe cŞ LüAüü~üMjü Éü Mbü]üeY Keüi «i^ C_ü^ Keâüüe i I c [âüüj ZeKKWjüe Mbü
i ö~é al üg LüAüüKê\@ü~üc [âü K [ü @^cü^ Keü~üG ö

Né pü cCi p(Nhéöcüi)

KKWj bkö_âiZyK WcpfüüK Nüe Nhéö_ük[ükö @agü @iRKüfö` i f ^Á Ke[âü
\ÁeêLâpKcpfüüK Nhéö_ük^ Ke[âü ü\LâüKêcKQüö Z [ü_ö_Riaü]üGâü Kâ@ü ücZâNeKê
@üü üf üi cüüüe@Z[üPyö Keâü ^cü« Nhéöcúeü\âü GK üKâKk aü]üj üA ej Qö Gcüü^
NhéKêakö_KüA [üf ^Zâüüi cZüüeü[üf ZüKê_âü üc^@üe j üfKüü_üMj [ükö _üe PcWjüe
üfüc@ügKêKüZüe üKüeü_üYüe bf büaüe ü]üA \@«ö Nhéé PcWjüaj k@ü Paö é I ücüüü
Z [yü^âi Şü^eéRYü_WQüKüüi j ücüüü PaöbZüe Kêâüi ü aiŞ[üG ö üai] j G üi A [ü üAüWcp
üfüüK NhéKê_âü üc^@üe ü_üMj [ükö üQkôKüü@^yü'y gKüe Ke[âü aYR«KêGbköKeü~üA
^ [üG ö ü_üMjüü_üe Nhéé PcWjüKêcŞêZKkêf` f` KeüKüü~üA [üG ö Gjü Küüüü üaük
ai@üj üZe _ü_fë. eü@üwKöI i üe cü_üe]eü~üA [üGö KÜü ~üA [âü` üüüe aÜü j k\ü üf_
\@ü~üA [üGö RYü~üG ü~, Gjüüüüe c^ Kêüü_ük cêü~üA [ükö WcpfüüK gü ü \üü üe _Q@ü
üj üA [üf üj ü^Re _üepeK aü]ü@^â eY Keü. fâü \beü üi [êéfübâü^ üj C [âü RYü~üGö
@ü]éK amü^ Re@üüe @üc Lâpâk üe RYüüKê_üAfüü~ Nhéé ücüüü PcWjüe PaöbZüe

KŞcike Wcpüfiki iÄZö

Këäü \gü_ük [üGö KëäWcpüfüK j Rie j Rie ahö_äëNñeKëü_üWö ZüKé` Wj` Wj KeöKüJö
j k\ü \A i ŞüA LüA @üi Q«öö

Nñeë cüi @Zý]K cüzäue Pañj k üj üA[äü üj ZëäüZ AZýü\öüeiM[äü üfüKue
LüAäü c^üü @iRKüfe WcpüfüK üZfüe biRöLüAäü @byüi KüfYüü_üadcüi Kë_üYüe i ŞüA
fY ceP i jZ_@iR ei Y äüJö_KüA LüC[üf ü Rëü,] ^@ü, MRëiZöAZýü\öci fü äüi ^ü i jZ
WcpüfüK_äë@byÉ ^[üf ü a üü i aëci füe_äüüM @üÉ @üÉ Keäü gLüMüfYöö

WcpüfüK aŞëi `Şüüë~üZ aWy`a]@üNó pür (Lüi é Nñeë) cüëü biRöü \A_üëüa
üi üZ äüj üñeü ö Wcp_emeü@^ä üe NeKäüKj öc]ë i µKäü_ü[c Keë@üi üf KKWj cüëü \äü
c^ü ö GbköüL Zäue ZüüëüQüü aWyNñeëj öcüëü \A @ü_üüdZ Keäü ügäÄe cü^Kei-üGö
Wcpü iÄZüe Nñeëcüi ZeKüëüe GK ÉüZ^y ej Qöü \ü_üakë_ü[c \öüe `Npëü WcpüfüK
i ücZ @^yüü^ Nñeëcüi ZeKüëü, büZ I cj füc \ ^R ^Re_äRu Weicüü@_Y Ke[ü«ö

cCüü p(@^yüü cüi)

@^yüü @üüc_üRiZöbköWcpüfüK c^ Rwfüe gKüe Ke[üf ü @iRKüfö gKüe Keäü
@üA^Zü @_ëü] üj üA[äüëüi [ëëüfüK ^äë üj üfYüü WcpüfüK KünbünQköü_üñ[ü«öü üQkö
cüi übüRöbüZüe ^Zäü_üRü_ä@ai eüe j öLüA[ü«öü

@üMKüüë üMüë ü_üX bköR«Këc^ MüüfüK ckZ büäue . |ü KeöKüö cüëü
LüC[üf ü cüzäc^Z aKgz aMë üfüKcüü^ Gi äëLüüyübyüi KëNéYü PI äe ü \Lü[äü üj Zë
@ü^K üfüK Gi äë@üüc ePKëaRð KüfYüü üKüZK Müie `WKpëüü \aZü` äü] eYü cüzüKë
ü_üXj köü \C[üf ö Güa c^ @üagyK i ük] eYüü \aZüë`aWjü \aZü` ^üüe akö_KüAäüe
aüj öej Qöü_äëëKöüWcpüfüK aYe `cüëpür` bköchü I cüüWycüi c^ LüC[üf ö Güa
üi i äëNéYü Lüüyübyüi KëaRð Keäü üfYüü gKüe i ücZ @^yüü cüi _Pë_ëcüüYüe_üAüf
WcpüfüK `Wüwþð (äüCjge i eëüMüR@ü KüM)üe MëüLeüe gLüA eLö_üe @üagyK cüz
LüC[üfö @iRKüföüi i äë_äü ü \LäüKëckëüj öö akö_W[äü ü_üXj cüi Kë_äü \ bköi cüÉ
LüC[üfö Gi äëcüi KëüZfüe biRöLüAäüe aüj öi `Z ^ [fü ö @iRKüföü \LüGüGj üe äyZKë
üj C[äü ü \LüMfüYöö

cüi Kë^@üüe ü_üWjLüAäüe @üüc_äë öWcpüfüK PkYüe @iRöc^ ej Qöü KQöüfüK
cüi KëüQüü üQüü KeöKüüüi [üe fY, j k\ü I fuüMŞ üMiküü üQüü_Zä Wjüe äüSöKüV ^@üü
@wüëüe ü_üZüü_üWjLüA[ü«öö Gj üKë'_ëMür Kj ü-üA[üG ö üKak cüi ^ëj nWcpüfüK äbðü
_Küëe üQüü cüQKëc^ Gbkö'_ëMür ü_üWj KeöLüA[ü«öö

KŠcike WcɸiFiKi iÄZö

Kjäu aij fý ü~ üMüUG i f_ I LRèue ei _iPü^ aiü ü_æiYK üi ic ei e @aiPü^ ei_ QWj @^y KQö^äj nö Gj üKéVKpöiaüe Gaö_KÄ @ai eüe aýaj üe KeüRüYüf C_übüqie üKöYi öi ZoNUö^ [üGö ^cüe WcɸiFiKu \æü aýaj Ž KQöcÄê_üüü \äy i ö_Küe @üüFiP^ü Keü~üAQö

LRèpc|p(LRèü ei)

KŠcik @ kee LRèü`k ei ük ^äj nö Z[ü_üGjüKéi ük ad Kjüf @Zýqöüj a^üj ö KüeY Gjüe ü\j eáj iŠj iŠöei ^MŽ üjüA[üGö aiüEa _üI LRèü MQe ei e @M @ige K!üKé üKogkKäic KüJüf üi [eéei Se[üGö @ie_üe K@k K!üe ei LèpcMü I aj kèü üjüA[üGö i_ÿ KeY_Wjüü_æéi MjüZ ei ü\j _üI j ŽKüEK üjüA[üGö KèLèü aiüRèü_üe Gjü KWj üj ai i üwi üw ü`^k üjüACV[üGö GjüKé@üj èöKWj Keüü _üAnüFüK KüVPmü MQe Qüfö @eèü. Ck AZyü\ö\äy ei jüŠüe_KüA [üKö @agy K!üe Reü@igKéKüJüüüaük ei @ü_@ü_ KWj üjüA~üA[üGö LRèü MQe ei \ðKè\A[e Ijü~üA[üGö _[üC i Küküakü I Zü_üe i Šyüeö üMüUG aWj LRèü MQeè\ðKè_ü /g fWj _~ÿ« ei aijüe[üGö KüJüü@ie_ Küf Gjü_Kèü _äd Zðÿ. èöcüi _~ÿ« . f[üG ü Kèèaijý Rfäe gèiküüü^ üKogkKäic üMüUG LRèü MQeèKèM Zbiaüe _Zö\Aahüe [üe ei aijüe Keü_üe[üKöö

if_p|p(if_ ei)

LRèü MQ_üj üWj ^cüü\g Z[ü Ne aieüe aXjüe[üüaük i f_ MQ_üj üWjgLe VieéNeaieöi aMüü\LèüKécük ö @agy i f_ ei eüüFüK fibaiü^ üj C[üieéaüWj aMö üe c^ @iRKüföfMiAai @ie_ KüfYö i f_ MQ Palm RiZüü gülü_üjüLü ajüü^ MQ ö übeGep @üf I ðü bkö_üüZy MüahK GjüKé'Sago Palm', 'Toddi Tree' @üLüüü\AQ«ö c~ö]üeY Z[ü Cnè amir^ \ÄèèGjüKé 'Decotilendon' Z[ü 'Engiosperm' aMüe @«bñ Keü~üA[üGö Gjüe CyZü_PgüZegö`ü \_~ÿ« üjüA[üG ö ad üj aie \_äd \_|e/ühij k ahüüakKéadü\_üj G Gaö Gjüe Püüe üMüUG `k]üeY @ig aijüeö GjüKé'üRŠö Kj «ö Zü_üe C_èèZkKèZk _Züüj èüüe üMüUG Keügnv aijüe ö Gjügnve @MKéKüJüü\æüei @ü_@ü_ ^MŽ üjüA[üGö Mÿ I fI Y \ÄèèGjüe ei LRèü ei bküj üfujüGjüe aiü ^ü Gaö Eü\ ÊZ^ ö Eü\ \ÄèèGjü LRèü ei Vieéi üciry KWj ö üMüUG cRaZ i f_ MQeè\ðKèLRèü MQVieé\A/Zö Mÿ @]K ei Seü_üe ö Gjü _Aüf üfükue übüK c^ ceèüA[üGö Nüüö_aZ @ küe GjüKéLüY Gaö _üüüü bköaýajüe Keü~üA[üGö i f_ Wèü_Rü, ü\au\au_Rü Vieé@Z[üoi }üe _bZöi aè Kücüe füm[üGö Bgüe i Äüe i cÄäKküe ü~_èö^WjüMQ (_AW) ej Qö Mèèüü üü _üAn i f_ üi j bköGK @^a\y \ü^ö Gjüe i \ðèü~üM Keü_üeüf cYh @cZ fib Keü_üeö Gjüe \æè_ü~üMüe Zijüe i adüg e i_üa^üKéc^ GWjüA \èü~üA ^_üüeö

cj fþc |þ(cj fú)

cj f MQe ` fe ^ic cj f Gaö Zíre ` ke ^ic üUírf au Meü MæR^u _üAíncj f cª
 _KZie GK @^a\ý ae\íö WcþfúK GjüKégLúAaü_üe i ßüA Lüý eü_ LüA [íkòö @agý
 Gjü bZúe SUü, Kü'f @í\òc-ò_KüA L@ü-üA [üGö Éü\ Áéé@Zý]K c]e üjüA [äu üj Zé
 GjüKéü_üP Küf _Pé c\ C_ü^ üjüA_üeQö ^Re _Rü _aé ~ü[Á _aéécj fKé_ A,
 i ßüA _üZ^ _ýiküüe c\ aij üe Keü-üA [üGö MähEZüe . eü_ü \ðüe ü_üP üj C [äuüaük
 güZ \ðüe i üZ/@üV \ð fúM[üGö aäuüj C>aüaük cª aŞüé@ü_ýüdz Keäu_üAíncj fú c\ e
 aü|üaÉ WcþfúK Keü[ükö WcþfúK ^Re _aRu Weüüü^ü CüÝgyüe \ü_üakü @ai eüe
 Z_Y Keü[ükö üi ZKüaük ^@ü]í^eé_ÉZ . Cke büZ I Nhéüüüü i j cj fú c\ cª @_V
 Ke«ö Lü òcj fú c\KéWcþbühüe ` fð üaüfóKj ü-üA [üGö ` fKé@üj eòRk-é (Dilute) Keü
 cj fú c\ aij üe Keü-üA [üG ü GK KüfúMücþj f eè` fój üeüj üeü\A fÜe Gaö i üüü c\ üj üf
 _ü /Q@ fÜe aij üe [üG ü ^Re ü\au\au _Rü_üAí@üMeüfúK Q@ü@ü@üaüeY Keü^R j üZüe
 Gjü\Ké_ÉZ Keü[üf ücüZ@üRKüfíc\ _ÉZ Keäu@üA^Zü \S^üü üjüA [äuüeGüa c\VKüüüe
 VieéKY@üYöküic ZfíC [äuü\Lü-üCQüü Kj «ò bf ` fócj fú c\ _Aüf j üZüMüWý\ Kcö-üA
 gic Káüüüe üjüA [üG ü @üüüü ü cü]þ^ü üe i é\ü _üAüí ÁKüüüüü\auü cYhKécj fú c\ _ÉZö
 _ýükü aZüA ü\A [üf ü WcþfúKue R^a aäuüj Gaö cZýeKüü Küküe cª cj fú c\ e @üagýK
 _Wü[üG ü K^@üü^@ü @ai eüe _@ _I S@_I Ké'Wüüü c|þ ^üüe cj fú c\ ü\auü aüüWcþ
 _epeüüe _PkZ üü` eþaŞNüe ceY üj üf aŞéj ü üaüe cj fú c\ ]eüceY NeKéCZé@üü
 _[üej Qüü@üRKüf@agý ^gü^@üüeYe _I _üZüüjüA üfúK c\ a\küe . j üZ@üüeKeüü\ C [äu
 GK gbfl Y ü _eýü Küküü _Rü_aüI aŞéPyüüe c\ aüa\Ké@]K @ [ðayd üjüA [üG ü
 cj fú bkòI ZKüeK cü\K \áýeé^@é üjüA_üeüf G Rüzüe @ü[K @ai ü @Püe Ézk
 üjüA_üeüö

KüüZ fþc |Kj üS@ü)

KüüZ fþc \Kéi í'üü KÄ büüüe 'ük^üküfê cKkúfê Kj ü-üG ü KÄeöbüZKéü_hüüi [üe
 'ük^þ ^ück GK _að_ÉZ c\ýKüeK \áyKé_KüA KüüZ fþc\ _ÉZ Keü-üA [üG ü GK \üNö
 c@üüü _Küüüe 'ük^þ _ÉZ üjüA [üG ü KÄeö Cke büZKéc^üüüü [üe _üYüüüüA @j Zek
 Keü\AUüae_Zü üP_üü Vöüüe beüZüKéNe bZüe UwüA gLüüKé\@ü-üGö üK^þ_eü_KB
 üjüaü _üAü_üü GüKüAgö\ð i cd fúMö _ü@]K \ð ej üf Zíre \áyMý CWþ-üA [üG ü
 KÄeöbüZ i jZ üK^þMŠ ü` üüi [üe @üagýKcüZ _üYüüüüA jüSüüüüüe beüZíre cüKé
 g@üüü_Züe Xüüüüüüü\@ü-üG ü EZéüüüüe Gjü_ü /i üZ \ð cªüe _ü^ ü~üMý üjüA~üG ü
 cüS@üü RíC _Afü bküüfúKcüü^ Kóü üüüüüüe KüüZ fþc\ _A [íküü Gjü c\ @]K _Aüf ü_U
 _eü-üA [üG Gaö@^ý Lüý LüAaü @üagýK _Wý^ [üG ü Gjüe ^gü geüüe @üÉ @üÉ PüXýGaö
 @üüÉ @üüÉ QüüWýü WcþR^üMiÁü KüüZ fþc \Kécª _aR WeüZ [ü ^Re ü\auü\auüe_Rü üaüK

Kqé(üK;): _iPfü üK;ëüKcZòL@ü ~üA[iG Z i cüÉ Rüy«ü WcpüfüK K ü üK;ëe LüAaüüKqk i µKüe _ePZö K ü üK;KëüZükò@üYüüi cüü^ Züké\A/Zöò\ö _üYüe aZëüA \@«üüZü_üe _üYëüüi i cÉKëajüe KeigLüAaü\üëüüK;ëKhicq üj üA~üA[iGö Rküd @ig glè-äü_üe üK;ë gi cMü I Lüü\yü_ü~üMü üj üA[iG ü

GZ\jyZüZ WcpüfüK EZê@^á üe abóÜi cdüe aYeê· eüKükü üQeü^µKükü @icfüKükü RücèKükü Këfê aeüKükü Ká c AZyü\ò` k i ðMj KeòLüA[i«üü WcpMün_eü eüe i ü]üeYZü aY@ü @ü'MQcî^ ej[iG ü WcpüfüK K ü @ü' KPZpLüA[i@ü«ö Kkë _iPfü @ü' üj üf cüüi \Acüü Lüfö@ü' LüA ejü_üe«üü abóÜEü\ë @ü'e ü· _ü Pü, öZü'e gi KëKöü üe i ðMj Keüüi [üe fY ceP aiJö_KüA LüAaüKëWcpüfüK _i ; Ke[i«üü @ü' LüAaü_üe Zü'e ü· _iKëüMüëüQküëü\A i cÉ UüK@üKëi üAZöeL[i«üü Gj ü gbaY cüü üe übüK i cdüe Lèp Kücüe füM[iGö ciZü]K @ü' @üü [äü ahö@ü' KëPüµAZ KüUjgüA eLü-üGö KQüfüK c^ @ü' i Wj Z@üëiKe[i«üü

RwfeêWcpüfüK büZK;ü, Kò K;ü, ^ü_üK;ü, _üK;ü üLüRòüLükò@üYüi SÜA LüAaü _i ; Ke«üü K;üKë@üü\ö ZeKüëü KeòLü@ü«ö^üj üü` kK;ü, K;ck, ^wfK;ü bkòK;üKë^R aüëMPüë üeüA Pih KeòLüAaü c^ ü\Lü-üA[iGö

Pëp(^üü): KŞcike KÜ@üK;üI KÜ@üWcpüfüKue @ZüüfüK_üü ^güüay üj fü^üü i Gjü KÜ@ü WcpüfüKüe 'Pëp I KÜ@üK;üpbüüüe '\@üü ^icüe _ePZ ü Rüy WcpüfüK c\ ^ LüAüf c^ Pëp^üzd LüA[iG ü @üM Kike üfüK _üEü Cbüd PëKëGK ` èpüö(üüü)üe beü @ üe üLüü]e[iüf ü \_eEee PëpüüMöLüAaü üMüUG i qe \_üepeK \_üüü aKj @üüüü I ZRöü@üüüüüü üj ü-yüe Uü\_üG ^üü ü^A Züké\_üüe ZkcüXjé Qücüü«e i ücîr'y ai@üüKWKëgü^üü ckKëfMüA ^üü KëRüköeLü-üG ü` küe üfüKcüü^ Küc\üc Keüüüaük ü~üZ SWjähüüj üf c^ i j-üA_üe«ö ^üü ü~ LüföKüc\üc Kfüaük ü\jüe `i ö@üY[iG üi K[ü^ëjü Gjü aŞë ck^ üL Zäe c^ GK _üü C_üüü^ üj üA[iG ü NeKëaŞKY@üüüü üf ZŞüZSüüj ai_üe _üüü Züüé^üü ~iPüYüe @üë, Keü-üA[iG ü Gjü_üe c_üYü RiCü_R \@ü-üA[iG ö ^üü ~èK-èZüü c^üe ü_ü I ck^e GK @üüüN @É ö KÜ@üWcp_üS@ü c^üe ^üü adöcdeë_eEe ü_üü @üë, üj üA[iG Gaö Züj ü_üe c^ \XjüZ KeòLü[iG ö üKöYi öKüeYeè\Aayqü c^üe gZüü [üf Züü büüe ^üü adöcd üj fü cüü^ Züj üe @ai ü^ NUfü üaüföWcpüfüK aè eüe i q ük ^@ü-üA[iGö G_eKü^üü WëüüüZüüüüüüüüüü @_üY KeüZüüëi «A Keü-üA[iG ö WcpüfüK _üüü^Re Ne _Q aüëüe]@üüPih Ke[iüfö]@üüMQ cküe LZ @üKüëüe üKak üQküüfSö _Kü-üC [füüGj üüü] @üü ZäaWjaWjüj ai i üwi üw Züj üC c MŞ-ëüj C [füü_üKk]@üü ZKë WcpüfüK QüAüë glüA ücüüü @Lüüü^üë MÜüA eL[iüf ü @üagYKi ük üi [ëüüMüUG \AUö _Zäüj üe Keüü ücîr'y Pë cüüA gküë aiJöPëpau^üü _ÉZ Ke[iüf ö @üRKüfö@agü aRüëe ^üü C_üe @] Küüg üfüK ^büë Ke[iüüü\LüüKëckQö

úaúföKj áú bþþj a ú KíeY Gbkò@«üaÉ _eð] ú^ Keð[áú ü~úMáGj òi μλúde ÈüüfúKuèLadies
Prostrate bKòúeúM _áð új úA^ [úG ú

KQúahð_üaðWcþfúKue güZaÉ KÝðajaj úe Keáúe I cZü ^ [fúü úKúYi ò_eáúeúe
GKü] K güXý [úf Zúj úKéúZúe Q@üüéúgúAfiúauk úNúVúA ú\c [úf ú_ýúú i j ógúXýKéMj K ð
Neé@^ý MúKé_új úkúeéájúeúf · \e bKòú\j úe úNúWjA új úA ~úC [fúü i aLú PkP k I
KcZ_é ej ð[áú \ÁééGcüú^ ú\j úe güZaÉe @íagýKZü cú^ Ke«ò^új úú áyáí úd i ðKáúe
~úC [úf Cq Máceéckú[áú KÁeð cíS@ú, RWjAZýúúRð^hKúú i j ógúXýúe aRkúúáúSòKúL _AZü
úgkúúe _Múe _KúA úájú ðNeKé@úY«ð

C_úeúq i cÉ @üüfúP^úeéÁÁ RYü_úWýü~, WcþR^úMíÁú aj éahðZKéaÉ-_eð] ú^
Kkú I úKogk Mj Y Keð@úú Q«òò G i μKúe Gj @ kúe úKúZK cðp_PkZ [áú RYü-úGò
Z^æéé\AUòcúKé ^cúúe a%ðú Keú-úAQð

_ú c cþ: _aKúúe Ká-ú Múúe cèþwúGeú ^úck RúY Kú@ú KŞúfúK Zúe Èú
i j Z ai áúú Keð[fúü úi úZúauk úi \j ú i j Z Zúe _fúú@úúú^ cª CfMúúj úA ej ð[úfö
Q@úúú^ úQúú úQúú [fúúauk KQúRYü_Wj [fúú Kkèúú cúú^ aWj aWj új úA~áú_úe G
Éúú-Éúúe fúR fúMfúú úi cúú^ i ÁKúéYú ú\áú ^éú;úfö-Kú_ú;úfúú ^KUKé~úA ^Re
úL RYúA Kj úf-"@úce MúWjG _@-S@ @Q«ð úi cúú^ a ðú^]wþWj-]úwþWj új úA
ai úfYð úi cíú u @úLú@úMúe @úúc úKcZúfWkúúj úA ej áé? úi cúú^ @úckéáú @úúc Zúúe
ú\Lúf _eÁeKéú ec fúMúð

ú\áú ^éú;úfúúú cíú u j úZúe KQúK_ú c-úú\A Kj úf "Zéúc Gj úKéú^A Rwf bZúe
Zéúe ú_úWj h Keð[áú aMúúe úeúAaó MQ MúWj aWj új úA `k ]eáò úi `k RèMúf Zú
bZééK_úájúeáò úi A K_úúe i Zú Kúúáó" úi cúú^ ú\áúú ^úYð cúZ K_ú · hKeúúú [éé
i Zúájúe Kúfö úi j óú ZúKéRúY WcþfúKáú\A úi [úe Zúú_eáúe _úAíáÉ Z@úeúKeú\áúKé
@^éúú] Kúfö új úf Wcþáúú\A[áú K_Wj ~ú[Á új fú ^új ð úZYéúú cúú^ Zúúe ^R ^R
geúúe úKak ^cú@adaKéXjúúúe i `k új úfö \A ^Z´ i úcZ geúúe D; þ@ada _abkò
@^úéé ej fúú

\Züd **cþ** @úM Kúúe i cÉ cYh fwkúúj úA ej ð[úfö úi úZúauk i éúcf I eúAcf
^úúe \A RY WcþfúK áúú Keð[úfö aéúú_^áúú \j úúKQúK_ú c-úú\A Zúú áúeúe úeúAáúKé
Kj úfö aéúú_^ú K[ú cíúúúúú cúú^ úi i áéú-ò úeúAáúéé áhð_Wj ú_úe úi [ééMRú áúj úeð
MQ új fúú güZ \ðúe úi MQe `kMúWj_úKkúúj úA K_ú áúj úeáú_úe aéúú_^éZúú ^KUKé
Múfö úi Vúúe úi ^úR K_úeúú ZúKúúáúúKogk i éúcf I eúAcfúé aZúA \úfö úi cúú^
úú AVéKj úf " i Zúúj fúü~ G[éé@úúc fMúúKcZúáúáé?" G K[ú gýúáéúú_^éZZú YúZþ
úMúUG Z« Z@úeKeúúú Vúúe úi \j úeúú ZúééKòkòfMú aýáúKéúj a Zúúj ú cª aZúA ú\úfö
aéúú_^éaZúAáú@^úúe Z« áyájúe Keúúú cúú^ aj Z fMúáýúfö úi fMúMúWjKáú^A @]K
úfúKuéaKáKúfö x x x úi AVé_úe _úe i cÉ úfúK fMú_úáúúgúúfö"(8)

@ibhY i ieYü

KöK i dL_yü	@kuiee ^ic	]ieY Kei-iC[äu @w	^cZ]izf aEé	]ieY Keäu ayqö _éh / Èü	@ibhYe i dL_yü	c«ay
aüke:						
1.	MeiKÜü	ùLihü	fjü, _zk, e_lü i êü	Èü	üMiUG	Oë ØKZë ö C_e_igüe cŠkiüj iA üÜü_iUG [iGö
2.	Lëþ_ðö	ùLihü, üaYü	fjü, e_lü, _zk l i êü	Èü	üMiUG	ùLihikëÜY Keiaišö eL[iGö i qü, aiü l Spü, GbköZðiekceö
3.	Pöþü	cÉKe i 1L biMüKg	fjü, _zk, e_lü i ei	Èü	Gkü]K	Pöþüe üXc üXcKü_iZþü ajj iekë ü\Lü-iA [iGö
4.	i wþ_ ^þü	ùLihie C_ebM	i w	Èü	üMiUG	@RKüföGjüü\Läüaekö
5.	_ir^Zþö	ùLihü	fjü, _zk, e_lü i ei	Èü	üMiUG	Lëþ_ðöbköiaikë_ö] eL[iGö
6.	üPAëcŠö	ùLihie C_e @ig	fjü, _zk, e_lü i ei	Èü	üMiUG	Gjü Sei-þö
cjê:						
1.	WŠö	^iKe \A_ÞijcSö	i êü l _zk	Èü	üMiUG	^iKeöC_e IV _ülKëSfö ej[iGö IR^_id @]üZiküibZüeö
2.	Méü	^iK_Þije \A_igö	i êü, _zk l ei AZyüü	Èü	\AUö	PKëMëü l j ietMéü, Gbkö \A ekceö

KäK i ä_yü	@kuiee ^ic	]ieY Kei-iC[äü @w	^cZ]izä aÉé	]ieY Keäü ayqö _eh / Èü	@ibhYe i ä_yü	c«ay
3.	Lü@ü	^ik_äie C_e VA_igö	i éü	Èü	VAÜö	GjüGK jifKü@kuieö _id . e@Yü IR^e ö
Kir'e:						
1.	`í @ü	Kir'e C_eigüe	i éü	Èü_éh	Èü/Q@i-VAÜö _é-üMüG	VA]ie@iKeö üciMij üj iA [ig ö
2.	üaUfü	Kir'e VKö `í @üZKé	i éü	Èü	VAÜö	Gjü i éie KiMö \A_igüe üQüü üQüü `f ai ü-iA [igö
3.	Sfjü	Kir'e Zk@ig	i éü	Èü	VAÜö	Kir'e_Q_üLee`e fMöbMij üj iA [igö
4.	RücfjRfKö	Kir'e Zk@ig	i éü	Èü_éh	Èü-VAÜö _é-üMüG-ai VAÜö	VA]ie@i, i icpüKé i éie `f [igö
5.	K%ö fß	Kir'e Zk@ig	i éü	Èü	VAÜö	i éie Zü^üö SeifMü `fKé Mä`üj iA_Q@üMe`e \Bei bMij üj iA [igö
6.	Mü@ü	Kir'e Zk@ig	i éü_äK	Èü	VAÜö	üMüG_üü i éücäö

KcK i ðLýü	@kuiee ^ic	]ieY Keü-üC[üü @w	^cZ]üZf aEé	]ieY Keüü ayqö _eh / Èü	@ibhYe i ðLýü	c«ay
7.	^üwffþ	Kir'eZk@ig	i êü	Èü	\AUö	\A]ie@KeüüciWjüjüA [üGö
8.	iKfö	Kir'eZkê C_ekê	i êü	Èü	\AUö	Gjüi éie gükö Kir'e Zkê C_ekêf'ej [üGö
üaKe:						
1.	· _j iep	üak	i êü	Èü	üMüG	Gjü@fMi]ize i ezieue Mëü I üakue · _üjüA ej [üGö
2.	LKfivLMfö	üak	eüü i ctejüWj	Èü/ _eh	Èü- GKü]K _é üMüG	üMirfKue aWjakü, cSöig üciüüi \A @M@Mjüei eö üKak aüjü üakü _ö«ö
3.	i Kär'þ	üak	i êü, eüüi ^üKf	Èü, Qeüi _eh	üMüG cik	· e@Yü KG^þ GK cikö
4	@\föür'þ	üak	i êü, eüüi ^üKf	Èü, Qeüi _eh	üMüG cik	@ü@Yü KG^þ GK cikö
5.	Uwüür'þ	üak	eüüi ^üKf	Èü, Qeüi _eh	üMüG cik	Uuk@üKG^þ GK cikö
6.	Kir'cufö	üak	MYeüikö	Èü i Qeüi	GKü]K	Èüüü Zie gb_ä, ggüé KÄÄeicq eüLö
7.	]Aþufö	üak i jüZKPö	MYeüikö	ggé	GKü]K	Qeüüé_öüAuf Züé I ierfüM I i í lej «ö
8.	Küüufö	üak	MYeüikö	Èü	GKü]K	Kkü ciköVieaWjüür'ie, Gjüi ê^fü eweö

KcK i d_yü	@kuiee ^ic	]ieY Kei-ic [äu @w	^cZ]izZ aÉé	]ieY Keäu ayqö _eh / Èü	@ihYe i d_yü	c«ay
9.	Müjicifö	üak	MYcifö	Èü	üMÜG	]izé _äKb ü_üj küAZy\éé Zéiejü iA [iGö
10.	iéj icifö iéj icifö	üak	i éü	Èü Oäu	üMÜG	üi ieh \ir'ü@Kiee MYMÄKéi Züie Mé'cSüe . öfMü-iA [iGö
11.	]ir'icifö	üak	i éü	Èü Oäu	üMÜG	MYMÄK]ir' @Kieeö
12.	Wéicifö	üak	i éü	Èü, Oäu _eh	üMÜG	MYMÄK üa füb küMifKie Lir'äu, cSüe . ö[iGö
13.	Kü f)Pé_ü	üak	i éü	Èü, Oäu _eh	üMÜG	MYMÄK Küj'fe üPü_ü @KZé, _ZMY@Müe üi ieh \ir'übküi éü fümüö
13.	aöj Zie cifö	üak	i éü	Èü, Oäu _eh	üMÜG	ükak i é'iké_üö_üZéiejö jé, i Zü fümü ^jü ö
jizé:						
1.	KZéäu	\A j izKPö	e_ü, ciepüij ^üKf	Èü	\AUö	C_e @g ciü_Möbkö]ieäu, üMifKie _müö Püj_äu _äé_äu-iGö
2.	a éäu	\A j izKPö	e_ü, ciepüij ^üKf	Èü	\AUö	KZéäu bkKé\ «éZ, Püj_üé _ü_ fücj Kieuj ö

KcK i űyü	@kuiee ^ic	]ieY Kei-ic[äu @w	^cZ]izf aÉé	]ieY Keäu ayqö _éh / Èü	@ibhYe i űyü	c«ay
10.	cé (cA)	\Ajüz @iwVö	i éü, eiü,	Èü_éh _zk I Z 'ü	GKü]K	@iwVö Šü cÄue _[e aui ^ijö üKak _ir^ Zäui 'fOü_ ejfIGö
11.	OZicéö	\A@iZ @iwVö	eiü I ei	Èü	\AUö	cÄe C_üe eiü Uuiüi ^üKf Uuiüi ir-iA [iGö
12.	afü	\AjüzKPö	i éü, ei I ciejj üüj	Èü	GKü]K	_éh _fiiüKak aic jüzue ciZäüMüG _Š«ö
13.	Pëö	\AjüzKPö	i éü, eiü, ei ,KüP, ^üKfpi _üAKp	Èü	GKü]K	WcjecYiciü^ @iRküföKüP Püjy_ Šäui gLüfYö
_üe:						
1.	_Aëö	_üe üMüAVö	_zk	Èü	\AUö	Gjüü_üfii I Zübzue üMüü [äieŠcKübküiüRö @iKëue üXCüXCKiö
2.	aüKö	_üe üMüAVö	_zk I ciejj üüj	Èü	\AUö	LWjöküP_üü, üMüfKie I üMüKé_ö]e fIGö

KüK i üLüü	@kuüee ^üC	]ieY Keü-iC[üü @W	^cZ]üZü aÉé	]ieY Keüü ayqö _éh / Éü	@übhYe i üLüü	c«ay
3.	_üRffþ	_üü	eüü cieþüüü	Éü	\AUü	Gjü WcþecYüue _iCRüü
4.	UŠffþ	_üü üMüAVü	eüü, ei cieþüüü	Éü	jük	UŠffþe `f ai ü-iÄ [iG, _Äüü _üRffþi jZ _Šü-iGö
5.	@þüü	\A _üüe aXj @üüü/ü	eüü, ei cieþüüü	Éü	\Äü-üüü	Gjü _üü aXj @üüü/ü cÄü
6.	SüKü PüKü	_üüe KüY @üüü/ü Züü _üü @üüü/ü	eüü, ei cieþüüü	Éü	. eü-üüü	@Küüe @Lüü Vüüüüü ü
7.	@Lüü	aXj @üüü/ü ^KÜ \A @üüü/ü	eüü, ei cieþüüü	Éü	\Äü-üüü	ZüüüüZüüüKeü-iÄ [iGö
8.	Süüü	aXj @üüü/ü üüüü @^yi aüüüü/üe	eüü, ei cieþüüü	Éü	. eü-üüü	Gjü c_üe üüüü üüüü `f ai ü-iÄ [iGö
@ üe:						
1.	@üüüüPü	@ üe PZüüüü	eüü, ei	Éü _éh	üüüüü	_üü GK A i üe ZüüKü Küü üj iÄ [iGö _éh üüüK ü]üüü _üe _Š«ü

KüK i äLyu	@kuiee ^uc	]ieY Kei-iC[äu @w	^cZ]iZf aÉè	]ieY Keäu ayqò _eh / Èü	@ibhYe i äLyu	c«ay
2.	@üri Kfö	@ ie PZé_tgß	eé_ü l ei	Èü	üMüJG	Gjü@ ie GK eKc guikö
3.	@üri i Zü	@ ie PZé_tgß	e_l_ü l ei	Èü	üMüJG	GjüGK]iZé^cZ ZieKgö Kice \CWp
4.	@üriüWiep	@ ie PZä_tgß	üciüri i Zü	Èü, Qèü l _eh	üMüJG	^iföewe i Zü, Gjü@ iüe ^ ejüf @gb aè e Ke«ö

C_~j q i ieYieäKSciK Z [ü aifWüj C_LŠue aüi Keèüi fäu Wcp_èh l Èiciü^ Èid geieK@ibhZ Z [ü cŠ^ Keäuë
 üKüZ\ie i `k üj iAQ«öZijü i j Rue C_f² Keüj iA [iGö

_ÉZ Keü-iG ö Gj üKéj üSüre _üYöi j z üMüküA i SiA \#ü-iGö N üG/ü\XN ü i Säu
bZue Gj üKéite 'ie Nú äü@iagyK _üWpö Gj ü` küe üZF @ög _üYöC _ue i e _Wfö _eö
büi ö Zij üKéKkWj _e \#eü i üCüö@^y GK cüÜö _üzäe i Mj Keü-iGö _ue üi j ö
_üYöcögü üZFüVKKéPfüe ai üA Mec Keäu \#eü Zie _üYö@ög aü; üj üA CWj-äu _ue
gä RWjüZF ej-ü-iG üGj üe a%äi üciry Kkü ai i aR ^ükö i äeKce üZFVieéRWjüZF
üCüÜö Gj üZF _eh I Èü Cbüd cSue fMüA [ükö aÉZü Gj ü cS [Sü eüL I üKg
KküKüeö ^aRüz ggüüi Käu I cüfö #Keäu e c# Gj üZF äyaz z üj üA [üG ö RWjüZF
i j z aUj k\ü üMüküA ü\j üe fMüAüf j k\üe ew ü\j eei j Rüe QüWj^üj ö üKüZK
üfük ü\j üe eügüüZF c# fMüA [ükö

(M) Wcpüfük 'L f@üCüÜö ai PKüü cüÜö\#eü cS i ` ü Ke[ü'«ö G_eKüü\j e cAkü 'Mwj'
(üQüÜ _[e) i üj ü-yüe Nhüüj üA QWj«ö @agy @üRküfö@ü] éK üfük i üpé i äe e
äyaz üe aj k biaue Ke[äu _edÁ j G ö

(N) · haii i cdue @[üzpahüü^ üfük Ke- üZF ai f'üZF ü\j üe üaüküüj üA [üköü
Gj ü\#eü _üüe _üYK ! ü j G ^üj ö I geüeKüü _üKüRüKu \iCeéi eI ü cK[üGö _üadÈü
üfüküü^ cüüe üi ü-üCWe fMüC ^ [üfö @üRküfKü S@cüü^ j ü aRüeue cK[äu
Gbkü@Zyü] éK _á ü ^ i ücMä äyaz üe KeüfYö aüj zü WcpEüüfüküü^ c [üe i üe
^üAüü _üü _üüc ^ [fö a üir^e ~Müe üi cüü bZee@ü^üK i üe I K{k _Säu
ü\#eüKéckQö

WcpEüüfüküe üKgaüyüi ügkü i üciry ^@eüü ü üi cüü^ \#eü _üLüe \iK [äu
PZüÄüYüKüe KüV_ü@üe cS KSiAüKé_i | Ke [ükö Gj üe \iK i eüüj üA [äuéé [üe KSiA
ü\üf cSeéCKYü SWj-üA [ükö Eüüfüküü^ _eAe CKYü ü\#eü\#eüj ai (@ai eüaük) GK
_eYü _äé ö Eüüfükü cSe aüK cKkü eLäuKé@gb üaüföaüaP^ü Ke[üküüGYüi cüü^ i aüü
üLüi ü aüS[üküü üLüi ü Wjü üY Kü^ _ügKéI i hëü KüSe \I Y büMüe @ai ü^ Ke[üG ü Gj ü\#eü
RüY EüüfüküKéüeüK _eügü Keäu _üAni Mc üj üA [üGö aY Rwfue _[e C_üe Püfifüaük
Li ö _Wjüf c# Gj üLüi üi ä eü KüSKei eI üü\A [üGö Keüü ZeYüüüü^ _ad aüYö\üüüüüe
üLüi üe KäuA, aYPüü I @^yüüü ` f üLüi öi RüA üj aüe _eüf I z j G ö _eh üfük Küübü
Rüü-üZü @ai eüe \#eü Küüüe ` f üLüi üüj üA ^Zy-MüZ Keäu ü\#eü-üA [üG ö

_ehu geüeP~jü

^ieüü @ü_ I ü _ehcüüüe geüeP~jü @]K fI Yüü ü Wcpüfükü cSe aüKéZüké
_~j« Lëue L@e üj üA [ükö Züké_eVieé ½ü\#eüMe \üNüüKgMzKé'Süw' aüSüeLäuKé_i S
Ke[ükö Gj üSüü cYh cÉÄe 'Antena' bküKic Küe üaüfö@ü^K _eLü äyqöCZayq Ke«ö

Gjü aýqie i VKþ^e òù^aie gqòaq òKeaü i üwi üw @iþücK üPZ^ie Cù\K KeqúG úaifö
agñi ejþüi Qð @^ý _I üe Gjü cÉÁe C_ü\ð @ig i hceÜ Kiš (Spinal Cord) Kêi ðeI ü_äi^
KeqúGö @]Küig _eh _Rü_Zþü ^g eLqúü úauk üKj òüKj òücüü ^g c^ eLqúüö ÌüXj
eLüü üfúK ajZ Kcþ WcRüzòbZüe _Pe ^g\üXjCVqúü üfúKue i üwi üw cüwüfAWþ
bkòLþKcþ^g CVqúü üfúK c^ ü\LüiKéck«ö Gcü^ ^Re ^g\üXj'Leü' \þeü Pü, qúüö

C_üeiq i cÉ @üfiP^ieðWcþ_eh I Éüicü^ue @w @ibhY I _á ü) ^e ej_üeL i ö_Küe
KQü@a]ieYüüjüA[iG ö aÉZü Gjü I Wþüe KŠcük RfäZ[üKkij iŠ] a fíwüe I @abq üKíeü_Ü
Rfíue fl ý Keü-üA[iG ü

(0) üfúKgd ü

cYh Rúa^ue gd ü GK @i^hwK NUYü ^ëj þ Gjü GK _Käü ö R^àVieécYh ceäü
_~ý« gd üe @« üjüA ^ [iGö i ciRüe @icKéKQüK[ü @^ýVieégLüü @iagyK _WjüG GaöKQö
ahð @^ýüegLüAaüKéç^ üjüA[iG ö 'Charity begins at home' ^ýüdüe _üZýK cYhe gd ü
^R_eaüie Gaö_eüage@eie, üjüA[iGö ^R i ciRüe Pkäu I ^R_eüagKéPj þüüI Züe
~ij ümir @iagyK üi [éé; ö]K Rüy gþéZüre \gahðadi bZüe gLü-üA_üeiG ö gd üe
ckZü \AUü\M @ice \ÁüMiPe üjüA[iGö _q cUüj fü_üepeK gd ü Gaö\ZuidUöadyükd/
cjüadyükd AZýü\ogd üdZ^e _üVýLi Wj @«MZ gd ü ö Rüy üKj öWmä jüi f Keü\üf ü~
gd Z üjüA~üG Zijü ^ëj þ ~\öZij üe @i^Ái^K gd ü aðcä PeZäi^, bf I c; aPie aüeaüue
i jüdk üjüA_üefü ^ij äüZüa @üuc ZijüKéüKak i ül eckK gd üaüföKj þüüj ö~ëj þ üjüaö
@^ý _I üe Rüy @I emü^ ^[üA i é ü ~\öbf-c; ,]cþ@]cþ_ü_-üý bZüe [äüüahcyKé
VKþbíaüe aüeü_üe, Züüj üf i ciRüe üi j óaüÉa _üI gd Z I C_~ëj cYh _läiPý
üjüA[iGö

_gê_I ü, KüU-_ZwUG c^ R^äüj C üj C Züre ü\^;ð Rúa^e @iagyK cZüaK gd ü
@ij eY KeöPüf[iG ü üi \ÁeéWcþi müüde gþÜG Gj ö]üeiééayZKé j @«ü aü Kü eð G
_á wüe WcþfüKgd üKé^cþüZ @üfiP^ü Keü-üA_üe ö ~[ü :-

_üeaüek gd ü

gþÜG ^R_eaüiee ci@ü I aü_üé_üüC Pjü[iG ö Püfäu GaöK[ü Kj þü gLüü_üe
_üe i ciRüe Küjü _ZòKòkòayaj üe Z[ü Kòkòbithü _üdüM KeöK[üaü ð KeaüKéj G Zijü
gLqúG ö ^Re i üwi ü[ü, aü_ü, ci@ü_eaüiee i cÉ @iZüð ÉR^u Vieéc_~ëj gikü^Zü gLqúGö
cYh gþé^KeY_üð G \ÁeéWcþ@icü^_eaüie/i ciRe aüdüRýÁue K[üaü üayajüeeé
@ü^K K[ü ü\Lüö^KeY Keü@ü_@ü_ gLü-üA[ü«ö _eaüie I i ciR j óWcþüfüKgd üe GK
_KÁ gd i^Ái^ ö

i ùcìRK gò ù

i cìRùe RùY i ` k ^ùMeùK bìaùe Rùá^ ^àòj KeàùKèùj ùf ^R i cìRe PkYò ^ùZò @^ùZò KeYùd-@KeYùd @ì\òì ò\_Kùe ]ieYù ej àùReèù ò i cìRùe i cÉu \_Zòbf ayaj ùe Keàù I i ZK[ùKj àùWcpùfùKgd ù\Àèè\_~jù^ ^èj nò LkùfùKu \_ZòKe ayaj ùe GaògVùfùK \_ZògV @ìPeY Keàù \èù j òRùY Rùá^ i òMàcùe i ` k ùj àù i _a ùaùfòGj ò i cùR gò ù ù\A[ùGò ùfùKgd ù]cìcù àù àùù]ó Rùe ZYùM I C>MòC_ùe agòbì Kùe ^ùj óù ~ [ù]j aj ù^ ZYùM, @_ùZàe \ì^ Gaò ^àPte bìaùe i ZY I ^Yùdùe ^Áù eLèù K[ùKèWcpùfùKaPte Mj Y Keò [ùGò C\ùj eY Èè_ aCkùMùB Mù[ùe aCkù àùN _Zò i ZYá; ùj ùA Zùre ZYùM _àgò Keàù@àùÉa ùj ùA CV[ùù RYù_ùWj KùeY àùNe aCkùMùB _ZòùKòY i ò@a\ì^ ^ùj nò ùZYèG ùI Zùre àùNKè^Re Rùá^ C>MòKeù\ fùbkòì ZY_ùk^ KeàùK[ùKèWcpùfùKu aò e _ZYùL_ùj^ Ke[ùG ò KèèGK WcpùfùKK[ùc^ùe 'KèpùQ _\cp` fùp _á wùe RùY Mj i ùi ù_e aSj Wjèè PYùì ùM @ìYòLùAaùKèù\A Zùre Èùe Rùá^ a ùA [fùò ùi i ù_ _ZòKZm ej àùÈùbìakò i Zèò i ZY @^è-ùdù ùi Zùre SpèKèi ù_ j ùZùe @_Y Ke[ùfùò⁽¹³⁾ @^YZàGK WcpùfùKK[ù@^è ùe KùVj ùYò-ùA [fùwàùk RùY aXùKèaYe cj ùak àùN LùAa Kj [fùò aXù ùi Vùe àùN @ìMùe cò _ZògZòù\A ùKògk Kùc ZùrVùèLi ò_kùA @ùì fùò ùi K[ù ù\A [àù @^è ùe @ìC Zùre _@KèaùN ^KUKèù^A ù\ fù^ùj òò aèò àùN ùLùRòùLùRòZùrNeKè@ùì àùèè_@KèPmUjpcùèò_kùA ~àùKèAi ùeù ù\A [fùò⁽¹⁴⁾ Gj ò\A UòùfùKK[ùe ahdKèaò e Kùf WcpùfùKcì^u i ùcRK Z[ù_èùagbò K ùPZ^ù i j ùfùKgd ùe eì_ùeLUòì j Rùe aùèùj ùA_ùWj

ùfùKgd ù Rùá^e ayaj ùeK \MKè@]K MeZùù\A[ùG; ùKak i ZY aP^Kè^èj nù ~ùj ùe i ùcìRK gò ù GbòGK aPte C_ùe @ù]ùeZ [ùG ùi Rùá^ I RMZKèVKp bìaùe Pj ù_ùeò i ùaù_èòì ù^, Kìk I _ùZàù\ùe CPZ @^PZ mìr^ Zùre _èò_Kùj ùA [àùK[ù_ùcìYZ ùj ùA[ùGò

]cùPte agòbì

WcpùfùKu @ìpùcK aò e C_ùe ùi cì^ue i ùcìRK Rùá^ _èò_Áö G_eKò]cù]ùeYù R^Z gò ù ùMùUG Wcpùèù aq òùj àù \òVùèè_à_ùj ùA[ùGò R^àùj àùe @Ì ùKùZ\ò^ bZùe _èàùeè ùfùùK _jàògRu ùKCìcZ ayqè Weù Zùu Nùe Q@ùUGùj ùA R^àùì Qòù i K[ù^èàù Ke[ùkò RùY QèùKè_ fù\ò^èè^R Nee ù\àZù, Kke ù\àZù, af, _aZ Gaò _\ecì^ùe ùKCùùKCùù\àZù@]ÁZ ùj ùA ej Q«òùì ahdùe RùYàùKè_Wj[ùGò ùKCùù\àZùKèùKCMùe, ùKCìcùì, Z[òl aùeùe _ùepek _Rù Keù-àù CPZ Zùj ùc^ RùYàùKè_Wj[ùGò ~ [ù, LùWjèp ^ùGKì^pù\àùù _Rù Ne bZùe, Wwepù\àZùe _Rù_àZe _ù\ù\gùe I i emP_èpì^p ù\àùù _ùAñ_ùeùKè^cùèòùKak @ùKùg al ùe CWjAaù_Kùù\ùèù gr^yùe ùbùM @_Y Keò _Rù Keù-ùA[ùG-G K[ùZùKèRùYàùKè_ùW ò R^à_àòùj, cZy AZYù\òì ùcìRK @^Áù^cì^ùe K^Y K^Y ^ùZò i aè_ùk^ KeàùKèùj ùA[ùG ZùrC_ùe _àùZyK WcpùfùKe _fù\ò^è]ieYù

ú j úA [iGö Wcp_emeüe _Rü_üAñEZ^a Kk aáj Y ^ [ükö ùKak aRZüaR^pí^u i j ù~üMue
Mj i íüü^ _Rü_adi mü^ Ke[ükö Kj ðaíkE Müf WcpüfüK] cðWeü I @^yü'y ü\auígqöC_üe
_MiXýbd-bqöi j Z @üi Ü_KU Ke[üG ö @üföKK gqö Pc]ieZü@i _aKü~ i _a Keüüe
Gj ö]ieYü i cÉu c^ue \Xýbüa ej @üi @Qöö G \ÁeWcpüfüK ù~ÜZ Með ú j úA [üf
c^ ^Re _Rüa] ö_emeiké_eZyüM Ke«ö^ú j öö _Kig [üCKö@ü_ \aö_\, üKüÜöKüPeü ai
aö_\%ö_\-üZü uauk üi cüü^ gácl Z [ü gáB Rüe @ai Ü^ Keüi uU ücúP^ Ke[üköüaifö
WcpüfüK aqöbi Ke[üköö

Éüi Y i üPZ^Zü

WcpüfüKue geüe Z [ü Éüi Y i µKZ mir^ ^ú j üaüfö@^yü'y gð ZüfüW K Kj [ükö KkèG
]ieYü i µ%öV Kp^áj ö KüeY i eKieü Jh] G~iaZpZüü ^KUüe VKpöüa _j ö_üedüj ö @^y
_I üe i eKieü Güfü_ü[KpJh]MwKe C}U M\$ I Aü~Kj ^pü`üWj i j Z @byÉ ^ [üü ú j Zé
G [ö Zü@ü^Kue @ú j ZK bd ej Qöö _iaZyü küe ai aüi Keüej [üü i ü]ieY WcpüfüK ^RÉ
_üemeK mir^ üKagk aküe a ðej Q«ö üfüKPKö ü@üfíP^üKüe üi j ð^üz\üe Gj ðahdüe
@üfíP^ü Keü-üAQö Z [ü_ö_üi wk büa ^cÜe @] üKüZK i P^ücüZáCüfL Keü-üAQö

WcpüG R^áj C ú j C üfüKcüü^ Züre ^ú j Ké_éYü j iŠe L_eüe KüÜ[ükö üKöYi ö
fj üKüZüe ^áj ö fj üR^Z I Züj üf UÜü^i þj aüK [üü] éK Wüqeu alyü Züüekj ðaáj é_ðéé
üi cüü^ i üPZ^ [üfö Q@üaWþj úA [üf @] K_üYüe Mü] úA \ü~üA [üG GaöaWþj úA^ [üf
^@üe üi Kü ~üA [üGö Zij üe ü\j üe eüZicZþj k\ü fMü-üA RWj üZf cüfö þKeü-üA [üGö Gj ü
@ü üi _þKþl ZPü_üAüZRKüeKö @] K«é RWjüZfüe Q@üe ü_U üi Käu \üü Züre j Rc gqö
VKþeüj I eq i ik^ VKþöüaüe ú j úA [üGö üi cüü^ RüY «öü~ cí@ü KüKüLüAaü \üü Q@üe
[Šü I Kfeü LüAaü \üü Kéöb f ú j úA [üG ö @üj èöc^ WcpüfüK aqöbi (üfüK gð ü) @^é-üclü
cí@ü cVü Rðh LüAüf Q@üKéKéöI cí@ü K|ck LüAüf Züre Q@üKé'@fZöNü ü j úA [üG ö

Khöl @^yü'y aé öi µKZ mir^

KhölWcpüfüKue _j ír ü_üi üö aY Rwfbeü@ küe ej [üü j ZéGj üe Rcü_écüY
i ücZö üi cí^u bZeeKöüfüK üQüÜKüÜ@ü ayai üd c^ Ke[ükö aiCüj aYðü I aüly aRüAaü
@ü\öGcü^ue _cl üKökK aé ö \ó [fü WcpüfüK i ZüKÜü, fMüaYü c^ _Xj_üe _Xj
Keüü [üfö Khöllyü i µKüe @üj eY Ke[üü üKüZK üfüKgð ü aü mir^ ú j CQö :-

- fwk, R@ükö KeüVéAZyü\öKüV C_KeYe ^cüY üKagkö
- \CWj aYðü, ü_üXpCWjüe 'ü;é(Ah I R@ükKéaiŠaü_üA) üaükaü üKagkö
- j k Keüü, Zköl_üWþü, ZkòüeüAaü,]í^ KüÜü,]í^ üMüej k i ú j ü~yüe cWjA Kfüe
CWjAaüö

KŠcike WcpufiKi iAZo

- aj ^ i ōel Y Keāü
- @^Kk EZē \d'ue CPZp· h ūaCi ūKeāü
- \icWjyQWjKéj kKeāü _ūAñ ' Kēpēue cY Keāü AZyū\ō

Gi cÉ gđ ū WcpufiKcū^ _epeū Kūc Mj Y Keō· h Kū-ŷ Keēui Q«ō Gj ū amī^ bō K gđ ū ^ ūj ūf c^ Wcp· hū] ū^, cKū, cM, aēō KĀeō cūŠēū @i\gi y ^R RceēC_ū^Keō ^R _eāūee Lüly i ci yūKē\ē Keāūe i l c ūj ūA[ūGō

aiCjg aŷū

ū~ūKōYi ōKcđ _xj_ūe _XjKeāü \ŷeū ūi j ūūMūĀūe ūi [ūre \l Zū aXj[ūGō aiCjgaŷū Kūc ~ [ūūUūKA, Kfū, _UōAZyū\ōaŷūGK ÉZ^ Kkūō _aKūkeē@] Kūg WcpufiK Gj ūKē^R _eāūee ūKkK aē ōbūaūe Mj Y Keō@ūi Q«ō ` kūe Gi aēRōh i ēe Z [ūcRaZ KeōZēūeō Keāūe mī^ Gcī^ue ejēūi Qō i cīRūe Gj ūe LēpūfiK_đZū ej QōaiCjgūe abōū i ūcMā aŷūKūc i ūcZ aiCjg \Šēēi eēi eē _ūZēūaj ūe Keāūmī^ -ūKogk _ūAñ~Cñ_ēđ Ye @iagjK Zūj ū Gcū^ ^R ūMūĀūeē_ūA[ūkōō Gj ūaē MZ gđ ūeēūi cū^ _Zđō ūeūRMūe KeōMRēūY ūc ūA[ūkōō

aūly aRūAaū

WcpufiKaūly j ū ūaūe ūXjF, cjēū, Zūi ū, fō ū^pAZyū\ōaūly~^KēWcpufiK ^ūR ZēūeōKe[ūkōū aūly ^cūY WcpRiZē ^RÉ _RiZK mī^ ūKogk ū Gj ū GK i l āKkū ūj ūA[ūf ūj ū Gj ūe ~ [Á aŷūaj ūeK \M [āūūj ZēGj ūKē_ūđūMK aūC_ū~ūMū Kkūe @«bē ūaūfiKj ū~ūA[ūGō ūMūēē ūŌKō@ū\ōR«ūe ū\j eēPcWjyQWjAaū c^ GK ūfiKadlyūō Gj ūKūc ū~ūKj ūKeō_ūeūa ^ūj ūō ūMūJG RiZōū~CñKcōKēāē ōbūaūe _epeū Kūc Keō@ūi [ūkōūi cī^ue KcōcīRZ ūj ūA _epeūKūc \l Zū @ūi āū ÉūbūaKō ū~CñRiZē ūKōYi ū_ūđūR^ūđ Kcōckeē^ūj ūūi cī^u c^eē @ū^K @ūc \l ūaūfōaūj ūaū cīeāū ~ēpō q cū^j G^ūj ūō

Gj ū_ÉKūe @^yZāWcpufiKaūly C_ūe aŷ\ būaūe @ūfiP^ū Keū~ūAQōō

fMūaŷū

_aKūkūe WcpufiK ^Re fMū ^ūR aŷō_Šāū i jZ @^ycū^ue aKā Ke[ūfō ūi ūZūaūk ZZ\ūf _^ēū, Wwū AZyū\ōÉZ^ ~^ūg KūVūe ZēūeōKeōi Zū KūU[ūf Gaō _i |e fMū aŷ[ūf ū ad^Kkū@ūc i cīRe GK _ēē _ūđūMK Kkūō WcpufiK Gj ūKē^R _RiZK ūfiK gđ ū j ū ūaūe ~M~M]eō@ū\ēōū^A@ūi Q«ō Z« aŷū fMū cīfpaÉ Zk^ūe aŷđi ū_ l ūj aū ūj ZēGj ūKkūi i ^f_ē, ūi ū^ _ē @ kūe j ūi ^f_ēū aiŠ KūeMeu Vūe i ūcZ ūj ūA ej ū~ūAQōū

ücdLK bihü I i üjZý

WcpüfúKgdíe aiPK \MUò@ZòMèZB%òü GK ÉZ^a Z[ü ücdLK bihü _PkZ [äu R^üMiÁue \idü\ j ò iaue WcpjgüÜG Zíre üggaeeWcpbihüKé^Re cúZ bihü biaue gL[üGü ^R i ciR ai Müaij üe Ziké@agy @ü kK IWpü bihüe Kü[ü_K[^ Keäu @iagyK _WjüGö @^éir^eéRYü _Wpüü~ KŞcike WcpbihüÜò_íPü^ bieZúd @i-ý bihü e @_big GK @aiPü^ e_ü üZYelWpü i ücZ @^ýir^ý _üküdü @ü]éK bieZúd @i-ý bihü ~ [üawkü, @i cüdü, MRèüÜi GaòK[Z bihüOZgMWj, übiR_èü, üKüjfü, ü\gòü, j üfaü, i ü\á AZýü\òbihüci^u i j Z Wcp bihüe @ü^K i ücy ej@Qò

Gjò bihüe ücdLK _epeie üfúKCqò _äu\, _äP^, aLü^ò (^üü \@ü) _bZòWcp üfúKRúa^e _ZòÉeue @iagyK cúZ _üdüü üjüA @üi [äieéZüj iké^Z^ _Kjè \idü\cü^ @ü_ @ü_ gLò~üA[ükö Gi aeücdLK i üjZý WcpüfúK mi^e @^^ý MküNe Kjüf @Zýqò üj a^üj ö GVüe Z^æeüKüZüÜc; üe KeüMfüö ~ [ü: -

1.]eþepWwü aèWýü^Äñ	]cè Wývü aèWýüj ö
2. KfíeþcGñ@iGü\, i RíeþcGñ~iGü\	(]^) Kfíücjüe @üi KkèMfüüaük i èòcèüe ~üGö (RYü_üWý^üj ö)
3.]eþepMPþK MeüMþNüzþ	]cè MQKèKeüXjü· Uö
4. _hèü KKèþMè @üK aAeò	^Re ü_üñü KKè j ócifKe aAeò
5. Gü^~ü, üZü^~ü, Kecz]ieü~ü	A@üWý~ü, i @üWý~ü, Kcò]eü~ü
6. SüMþK Müf aiMþK Wep NeþK Müf ccüK Wep	aYKèMüf aiNKèWe, NeKèMüf cücüèWeò
7.]^þ@Aeò]^þaAeò]^þi eüMüf PŞüfþi eò	]^ czá]^ gZi,]^ i eMüf PŞüke i eò
8. ~Ä SÜþieþüZA cèþieþ	ü~CivòSè üf üi AViceäuKéj Gö (aaüj i µKüe)

WcpüfúK i öÄZòe ücdLK i üjZý üfúKK[üe be_è ü K[ü^òKj äue KküÜòLèþKcþ üfúKue [üf c^ i cüÉ ^R i öÄZè Küj üYü RüY[üküü @üB, aKjèRü G_eKü^Re cü@ü, ai_ü, KKü-\üü VieégüYgüüi cüü^ Küj üYüci^ gL[üküü@ü^K i cdüe adK^Äcüü^ K[Ke K[ü^ü I MüZ C_ü_ü^ Kfüüaük _ükèü] e«ü_ükèü] eü] eüi cd Küc üi cüü^ c^ \ü^ MüdK/K[K a^è_üA[ükö üfúKgdíe Gjò]ieüe WcpüfúKgdíü @üRè_üGüa òej_üeQò

üfúKgdíe @^ýir^ý \MKéFl yKüf RYü~iGü~, K^ýücüü^ i ciRüe ^Re PKYòZ[ü gÁ @iPeYüü^Re @üB, cü@ü, LÜþüü^u Vieégü ü Keü[ükö cüi K EZèC_eük üfúKiPie, üeühAaüi Küc, üagü_üñüK, üKgi {üG_eKüüdü_ä_ò_üe ^Re i el üZ[üi ö-cZüahdüe [äu i üciRK ^üZòü\gKègdíü Keü[ükö

S@ Q@iu bkò_@ciù^ cª KùV aiCtj jùYðu, Pèðu, ^R Nùe ceù-ùA [ðu KKùVjKé KùUðu @ù\òùKogk _epeùMZ bùa ù\Lù\LògùL[ùkò ^R ^Re Nhèò ùQkòI \ùcùVjùéLùì é Keðu ùfùKmir^ ùMùUG Wcþ@ù ùbŠ@ù ùj au ùakKégùLò~ùA [ùGò c j f I @^yù^y . Ckeéc\ _ÉZ Keðu _Yùkù, Nee QY Q_e, LU Q_e, Qù YòMè^ù, ùcXjù ùMùRùA ZùKèù_ùZò aùMj aùŠàu, i f_ I LRèòMQèèi KùUò i Mj Keðu, _ùPfü @ù^KèPùμAZ Keðu @ù\ò~iaZùd ayùajùeK Kcùir^ _èh _fìciù^ KeKeégùL[ùkò S@ciù^ ùQùU ùakeèKfùe]ù^, . Ck AZyù\Kè_ùùQùMjù,]ù^ KùUðu, cùŠ@ù Pèðu, _eàuèe aùù ^Kù ^ cùRàu, fMù KùPàu, Ne fù_ù_ùQù Ne\ùe SùMjùKeðu, ùQèù_KùAù AZyù\òKùc @ù_@ù_ adi aXjù i ùwi ùw gù ù Ke[ùkò

_epeù Kùc Wcþù^ _fùUò\ùèèj ó_@ S@ ^àughùe]ùe]ùe adi @^è_ùZùe ^R ^Re RùakùKè@ù\èòù^A [ùkò RùY ad_ù_ Wcþ_èh ^Re Rùakù bùa Khò gKùe, LùY i Mj I _eàuè _ePùk^ù i ò_Kùe ù~_eò@amZ ùj ùA [ùG VùKùù j_ò_eòùMùUG S@_fù cª Zùre i àù ùeùK Rù^ùe KòKòKcòKeàuKèùj a ùi i ò_Kùe gù ùfùb Ke[ùGò

(P) aéòI Rùakù

i cùRùe Pkðu ùAùWcþùfùK abòù_Kùee aé ò@a f^ ^ Keù@ùù Q«ò ùi cù^u cªèè KQùfùK aùY aRùAù KcòKe[ùùàùk @^yùù^ aiCtj _ùZ@ùe Kfù, bèKò(ùUùKA) Wfù (aWj_ùQù), aèPùù (]ù^ eLàu ùQùU @ciè) Q_ù, UKfù AZyù\òàYòùèùRMùe Ke[ùkò @^y ùKùZK @ kùe Wcþù^ue _ùL ùKòK aé ò[fù fMùàYùù WcþùZùe Èù_Šù gùXj 'WcþK_ùù^ ùcùe ajZ ùfùK_ùù [fùò @ùRòù è ù KùUùKŠ RùZùe ù~ùKòY i ò_Rù_àuùàùk RWjùZf i jZ ']ePù MùŠùr ùj ùA [àuWcþùfùK ù\A [àu i Zùj ù\àZùù _Rùe fùM ùG\ÀèèKùUùKŠ bùùùe WcþùfùKue ^ùc ùj fù ^fMùé_ùMùé ù _á wKùc WcþùfùK RùakùRò ^ùù« @af^ ^ Keùùù [àu ùKùZùUò_ùL ù_ù_ù C_ùe Gj_ò^ùZùe @ùfùP^ù Keù-òò _àuè~ [ù i f^ùe Gcù^u Rùakùe i ùcù^y i P^ù CùfùL Keù-ùAQò G RùZùe ùfùK @ù_Yùe ùKòK aé ò_Zòù adù i ùPZ^gùk ù

WcþùfùK Rwf èèRwfRùZ \àY i Mj KeòZùre ayajùe Keðu i ùw i ùw ZùjùKè aKKeò_eàuè e beYù_ùhY Ke«ò KQòMèò ùfùK KùV, ùKùA fù I aYe gùkù _ZàùZùkò aRùeùe aKàKeòPkeùù Q«ò ŠYù, fùL AZyù\òKùù bùùck[ùGò Leù\ùe @ù^K Wcþ_eàuè gùkc_ò ùK_è_ZàAZyù\òàKàKeòKQò_Ai ù_ùA~ùkò

1. Khò

@ùaj cù^ KùkèèKh\àY cªùe]ù^ ùj CQùWcþùfùKue cLý ` i fò ^ùùe WcþùfùKcùù^ . h Ke[àu abòùeKce]ù^ C_ùe CùfùL Keù-ùAQò-

] ír: Wcþ hú cLýZü Zðò_Kúee] ír aj ^ aýaj úe Keð[ú«ö ~ [ú:-

- _üYòRcò- 120 \ðúe @ck ùj C[áú] ír, ~ [ú fúQA, Kfþú i eê j eYþ cMþò @^Ü_þð AZýü\ð Gj úKéú cüú^ 'aWþ] írþ Kj «ð
- Xò Rcò- GbkòRcúe i úcdK Rkúí P^e i éð] ú [úf aWý] ír . h Keú~íA [úGö ~ [ú:- ~RúZò fúQA, f fúU, @^Ü_þð, UúAPéþ au^A, _á^A, KúfL Rò j íe^þ LŠMèðAZýü\ð Gi aè] ír 100 \ðúe @ck ùj úA~úGö GZ\þayZúZ ahð _üYò C_úe ^bð Keúc C_úeiq] ír cþeéú^K Kú ce] ír úfúUk . h Keð[ú«ö
- _\e bícðú_úWþíh i ír - Gj ò_Kúee Rcúe Wcþ hú 90 \ð bíZúe @ck ùj C[áú] ír . h Keð[ú«ö úi bkú] ír új fú- aðúic-ò úKúSú] írþ cð fKþò úi Kþú, b...ú] írþ i éú_íróAZýü\ð

_\e Rcúe i ú] íeYZü K ú-é]] ír j ó . h Keú~íGö Rwf e aYý _gê_ l úúí MúK i j Rúe LúA_úe«ó^ú] óó Gj ú 90 \ðþú új úA[áúeéP k @ck ùj úA [úG ö _\e] ír _KZúe Meðe aSðKj úf @Zýqúj a ^ú] ó Gj ú i ú] íeYZü bí\á/@íð cüí úe @ck ùj úA [úGö úi úZúakKé^@ú_þ, aúf-úZá, \g j e l \ú_úakò_áð_Wþ] úG ö @^ý] ír K ú [úfú úaúk b...ú _\ee] ír _úPò_íA [úGö úi i aè_áðúaúk ^þú . Cke @íagýKZúKéGj ó] ír úc úA [úGö WcþíFúKue cLý_áúj fú\ú_úakúòXò Rcúe] ír \ú_úakú úakKé_úPò_íA [úGö \ú_úakúúe ^þú . Cke bíZ ^Re _Zé @ícúúe@_Y Keáúúe G] ír j óKúe fúM[úG ö

_üYRcè Píh \úNò i cd fúM[úf cþ G] eYe] ír @^ý] ír Zk^úe @]K @ck l c ö ZðòKú ce] ír Keáú \þéú Píhúúe i aè_Kúe] ír Ké@úÉ @úÉ @ck KeáúKé@ai e ck[úG ö áfúe Núi @]K ùj C[áú ú~úMá Gj ò . húcúú^ eþú h Keð[ú«ö

2. Mèþí @íSúeðKÁeò

Mèþí @íSúeðKÁeò@í\òLú\ýgi ý i eéúíú agÁ ú Gi aémillet RúZúd ` i fKéRkúí P^ @íagýK _Wé [áú új Zé _\e/áíeíú_úWþíh aMwýe Píh Keú~íGö _ÉZ Rcúe úRyÁ cüí úe aYú-úGö MèþíSúeðí @í80eé90 \ðúe @ck ùj úA [úG ö . húcúú^ i @úKéLé ò @ck Keð[ú«ö Súeðl MèþKé \íeúúe KúUò@ck Keú~íGö

3. WúfòRúZúd ` i f

WúfòRúZúd ` i f bíZúe úKúK[, aèð cM, Kú|f, Sþýv, aúj úfPYú, @cð íPYú @í\ò gi yKé hú] ír KúUúú_þééaY [ú«ö @cð íPYúKéú\áZúú Víúe úbúM fúúM ^ú] ó Kú c

ub\ue Gi aKegiaY/bu\la cui ue aYi-iG I ciMgye/u_dhcui i q u @ck Kei-iGo
_uaWcpufuK C^Zci^e Pih-ukogk RiYo^ [uf o a ci^ ~Mue ui cu^ C^Z aj ^
Z[u KiU^igK bk0R0^he ayaj ue Keau \beu@]K @ck Keauue I I c uj CQ«ou RckE
j kue Pih Kei-iG, KkaAMWKeKWKo\beu j uZue uLukouLukoc~oe@i-iG au aj ^
aYi-iGo WcpufuK j q euj uA [uf i q u MiB I cj hKekj Ke[au u\Lui-iG, ~uj uKo
I Wgye @^yiy @Y @i\auu i @ kue KPZpu\LauKecuk0

SUu (go)

_auZyK Wcp_eauue aieue ^vd SUu fuM[ig u Gj u i ci^ue cLy _eauo Gj ue e@i
i cd gaaY _%ci Viee^@ul@u _adbZue uj uA [au uauk Gj u ciMgye @MWKé` uk0 SUu
` kae \_id GK cui c^ue L@i-iG u \_[c ` i f _ue _Y0_uY0_uAuf SUu@iC [ue
` uk u Gj u Ke' i fpa' Kj «ou @agy \Zid [e SUu@] ueeKcp@ck uj uA [ig u gLMfu_ue
ZuKeWuf0Ke0L@i-iG u Gj uLapMeA Z [u i EiuKe u SUu WufocguA 'uRAfoau uLuPWj
c^ _Ez Kei-iG u

uKuk [

uKuk [uNuWj \ir'u uaufoauaPZ uj C [uf i q u Wcpufikue GK _aj ir' Wuf0RiZid
` i fo Gj u i j z aeWufKecguA Wuf0eUS«ou uKuk [Kei SuA MWyi j z K0GK i EiuKe
RkL@u Z@ie0 Kei-iG ~uj uKe'baep Kj u-iA [uGo uKuk [u~uKoYi o gA Z [u @^ae
Rcu c^ @] Lyue . h Kei-uA_uieo

4. uZk auR

Zku, eig0 ui ieh

Zku, eig0 ui ieh AZyu\Wcpufikue _aj ir' uZkauR Pih o ui [eeKQoufik uZf
u_WjA Nue ayaj ue Ke [uk0o Gi ae uZkauR gaaY cui ue aYi u j C [au uauk u_dh/
cuiN cui @MWKé@ck Kei-uA [uGo ufuuK Zku ui ieh aKofMu_Uu, uMieMiB G_ek0
i eMiyuKY0_ie[auuj Z@gjuWcpufikue _at @ [Kieú ` i f o

i Kpu /]fou

i Kpu GK _Kiee uZkauR u MOZk OuA I u _iWjciUoLZ RiMue Gj u Pih Kei-iGo
Gj ueo\ir'u ui ieh bk0l MQUoaauk@u i KeiKebiRoMWyi j z K0_Mue _e \@i-iG u
Gj oMSKeuLuPWjue c^ cgu-iG u]fou uj fu cYh ayaj ue Ke[au i aViee l AZc
gi y u Gj u c^ i Kpu bk0aauaau MQ j Gu Gj u _iKk uj uf gLau@iMee(` ke c j n` uJau
_iab) i ua] ir'ue uKSu i aKe\i@u \beu KiUoC _ecj ueL@ck Kei-iG u Zi' _ue aiCjge

Wirfüe i uAZöeLü~iGö _ue gL Müf Q_ü C_ue fMü aQüA @ck Keü~iGö Gj üKê
aYfWüaük aüfö i jZ cöüA aY«ö LüAaiKêüj üf Gj üKê @k_ biRöLÀ i jZ cöüA
_üCeYü \beüKüYüue KÜaiKê_WjüGö ZikêChê _üYüe üMüküA i SÜA _ue ei Y ü\A
aNieöbüz i üwue fMüA Li«ikö]f@ü MŠue _aKüküe gLfü cüü _küA GK ay~^
_ÉZ KeöLüC [üf Zire ^ic ' _üQfþö

@^yü'y üZkauR

RWjü üZf Wcþüfükue cŠue fMüAai üZf ü Gj ü aj k@ü üj üfuj ñcŠ [Šü eüL ü
^ieüue üKg KküKüe I aq üe c^ i j üdK üj üA [üG ü üZYê Wcþüfük @ü] aj êZ RWjü
Püh Ke[üküü @agy G RiZie üfWüK \ðKê\ð ü _üWjPüh _eöRWü Pihêc^ ^RKê\üeA
ü^üfYüü

Wcþüfükü \beüaYaj Z @^y GK üZkauR üj fü 'üUüf' ai Meüö üUüf cj f MQe `k ü
cj f Zire `f ü Gj ü Püh Keü~üA ^ [üG ö KieY cj f MQ @ü', Ricê _Yi bküaWjüic ü
cj f _Wjü i ie@ue _äd GK cüü eéü\Xcüü bZüe üUüf _üPö ^R ^R MQeéüfWüK
_üPäu _pêc^ SÜWj@ck Ke[ükö K ü I @] _üPüf üUüf ü. _ükêZeKieü KeöLüC [äu
ü\Li~iGö G_ekö @] K _ecüYüe üUüf ü. _ü gLüA ahü\ðue Zij üKêLüAai _üAñ
i ðel Y KeöeLü~@ue \Áük ej Qö Gj üUüf ai Meü üZf Lep_Zü, üZYêZikêü\j ue
fMüAüf PcöeüM j G ^uj ö Meü üZfue KQöcWü cj f _küA `ÜüA üüf Zie ügü] ^
üj üA~iG ö Zire _Zü @ig ceè@ü _ue Wirfö ZeKieüue c^ aYaj üe Keü~üA _ue ö
_Zü @ig ceè@ü _ue MeüüZfue _Mü _Yü QiYüf M@üN@ bküi Éü\Ke üj üA [üG ö
_üadWcþüfükue MüMüue üUüfeüZf ü _Wjü 'üUüfNü^ö ai NYü [füü @iRKüfö _üLüe
[äuüZf cüfKü^A Meüü _WjüAai ü\Li~iCQü KQüüfük Nüe ej öc^ GK ^YÄ @^é iZüe
üUüf Wirfö\A üZf a\küA aYaj üe Keäu _i | Ke[üküü

5. _^ü_eäu

_aKüküe i ü]ieY Wcþüfükue WirföZeKieü LüAai I cZü ai @byüi ^ [fWö MüKüMüüU
@ü]]^ü (ahKe PiCk I Wirfö _üC [äu ayQö Nüe WirföLüAaiKéi I c [üfö i ai ü] ieY
WirfKéaNieüLüAai@ek [fWü _Lük aiüiŠ@ü, cKü, Uik@üü_R/ RiCkêai@üj üZ _ü fWue
fYfuü]eö. Lö. LöLüC [üf ü G \Áieüi cüü^ _^ü_eäu ~ [ü: - @ikê aiAMY, üKiaö
UcüüÜü@ü\ö h Keäuue @byÉ ^j köö üKak @czbŠü aiüecüü ~üK Züü aiWjüe [üG ö
Gj üaYZüZ Rj þ SÜü, üaiAZükê fiC AZjü\aiWjüe Püh Ke«ö ~üj ü' küe Züue _äd \A
/Zðöcüü _üAñZeKieü i ci yü \e üj üA~iGö Wcþüfükue üaiAZükê ZägüMe @ü\e
üagöö @czbŠü ayZüZ KüñbñaiWjüe cêwü I aeWjü güM MQ [üGö aYe QZê aiCüjQZê

KeWjyAZyü\ö\leü Wcpüfukue ahö\ö'e ZeKieü Pkè-üGö üi ieh aYäu _ue üi ieh güMüe cüü / _! e \ö Pkè-üG ö Gj üayZüZ- aeWjy güM, üi ieh güM, aiCjg QZê KeWjê Kü-öäu j Šëü, AZyü\KégLüA eLô@iagyK i ük ZeKieü KeöLüA [ü«ö

6. _gê_l ü _ük^

üMieMüB/üQküc<ü

KhRüaü R^üMüÄü j ä itaüe Wcpüfukue _l üe üMieMüB, ü_üXjçj hð üQküc<ü, Nheò bkò _gê_ükäu GK @^äu~ÿ i ücüRK @iagyKZü Z [ü RúaKüö Wcpüfük @iRò i ê ü ak\, ü_üXj i ücZ MiB l cj huèü~üPòj k Ke«ö gMWjUYü l KüMÿ (KüVMŠö AZyü\KéüNühüMjUüYäu) _üAñakëü j kuèayaj üe Ke«ö ü~üZ \MŠ üj üf c^ ^R ^Re üMieüü_üXjMj ükMwKéaüeü_üLüe NeKéFüMöKeü [ü«ö üMüaeKéi Mj KeöPüh Rcüe _KüAaü @üMeüKj öRüYö [üf ü @üRKüföüMüae e i \páj üe KüfYöü üMieü ü_üXuèNüe üKj öKŠü-üZüüYö\ö«ö^üj öö MüBMwK \ê @ükü ^j «öö Wcpüfük . aü l üe LüAaüe @byÉ ^ [äu üj ZeMüBu l üe \j ðö^üj öö

üQküc<ü_ük^ Gcü^ue GK fübR^K ayai üd ü ayai üdK bö üe @]K i öLýüe eLô ^ _üèüüfük @l i öLýüe _ük«öö Gj üKéaKö\ö_Ai ü üeüRMüe Keäu i j Z KYëü aŠë Pyüaük KKwj, üQküc<ü, Nheò@ü\Ké cieübüRö Ke@Z [öPyü Keäuüe Wcpüfük @byÉö Gj ü @ü_l ü Gi aè _gê_l üue @]K @iagyK _üWj_Rü _aðüaükö Wcpüfük üQküc<üuePcWj i j Z ü_Mjçcüü KüJ«öö @] Küg üfük üQküc<üue^Re ügüAaü Nee üMüUG üKüYKéXKüA aiŠ«öö

KKè

cYhe _[c Mj_ükZ _gêüj fü KKèö üPiej üeü l aYe R«ü bdeéel ü_üAaü _üAñ KKè ü_üh«öö aYKéMüf KKèKéi üwüe ü^A~ü«öö \ðKé\ð gKie Vüé\üeA ~äu `küe KKè_ük^ c^ KcKcö@üü aü fl ý Keü-iCQöö

Nheò

Nheò_ük^ Wcpü äÄZö GK @aüz\ý _[ü ü üMüUG cüB Nheü ahKé\A [e Q@ü R^a KeüüG ü [eüK @üV\gUöKeüü ahKé_üd üKüMÿGÜöQ@üü\A [üG ü Gj üe _ük^ üi bkò Lyäj k ^èj nü \ð i teü aüj üe Peañföi ŠyüKéNeKéü` eüf üi cü^ueü_R-üZüüYü l KŠü AZyü\öWwüe LüAaüKé\öü-üA [üGö NeKéFüMöaüeü_üLüe _üZyK _eäuüe Nheò _üAñüQüü Ne Z@üeüKeü [ü«ö Gj üKé'Né jüMwÿ Kj «öö ü\LäuKéMüf Nheò_ük^ @l Lyüe üj üA_üeü [äu GK fübR^K ayai üdö

c^α @bǰǝ Keǰir'«öö KQðhð_üaðGjò aüý \küë \AUò fò ú'þaü\K ejǰüf ö
üi cü'ue fò ú'þe \AUðKeü\A aü@üXjA jüZ aǰÁ fǰüë gw aü@üüWjL-üüj C[ǰüü
Züj üKé@ üë aüSògwüföü^ aüý aRüA ^Zý Keðü i jǝ abðÜ_Küë @üLWj üLk
ü\LiC[üfö " ^Zý MüZ üake ' ^üPþð_üþVüëëcZǰKüü^ 'cëZKü_üþ i ücZ aüüj
I _RüC>a bköi cÉ üfük @^Äü'ue aüý @_ëǰ ü-ÿü _üPü^ Küëëcüwkk KcKüS,
]üCk I i üciRK @^Äü^ Z[ücü^ie-^ _üAüCYÄ ^Zý-MüZüë üfüküü^ \üëüajajǝ
üjüA @üi ǰüüaüý~^aKüüfüküüye @üLýü \üü-üAQüüüfüküi iÄZöI _ëpëü i jǝ Gjüë
i ö_Kð@Zö^@Wjü @agý RüZöI @ k üb\üë üfüküüýMwK c^αüë üKüZK üZ^ay
_ëfIǝ üjüA[üG ü'^(16)

WcþaRüë aüý\küë @iRKüföcLýZü · eRY i \i y ejǰü«üüüi cüü^ üjüf:-

1. cǰëüü - cǰëü`üüü aüfü
2. Xǰüü - üXǰf aü\K
3. fò ú'þü - fò ú'þaü UüCk aü\K
4. Züü ü]üë - Züü üaü\K

_üað\AUüUüCk aüRǰüü I aüRü\ke i \i y _ü eëKcþejǰ [üf ü@iRKüföc^α üKüZK
\küë SëKü aü\K ejǰüëëüi bköüL Züë aüýKüë i dLýü _ü üjüA[üG üüi cü'ü
c^αëë i ü]üëYZü cǰëüüë _@ cǰëüü, Xǰüüë _@ Xǰüü üjüA aǰü'KüC aüý
aRüA[ü'«ö ZëWjSe Wüëcǰëüü [üf RüY Kö\«ü _ëh ö Züü \A _@ Keüc^ö I
üëMþ^öc^α [üf cǰëüüü ö _üë Keüc^ü _@ i ü\ cǰëüü I ^üZüëcP; äcǰëüü
(aWjü V) c^α aǰü'KüC cǰëü aRüA 'WcþaRüë _Äü_ühKZü Keǰüf ö

WcþaRü@«MZ abðüaüý ~^a i ö_Küë ^cüë Z[ýckK aëYü _äü^ Keü-üAQö

cǰëü(cǰëü)

'WcþaRü' \ke aüý~^a MwK c^αëë'cǰëü @MMYü üGjüKüüfük_üü i üjüü'üAë @ü\c aü
üföKK eǰ_Kǰü-üA_üë ü Gjüë aü\KKé'cǰëüü' Kǰü-üG ü aüRü \ke i cÉ aüý~^a
C_üë @bñZü [üü RüY aëÄ i \i y jöcǰëü aRüA[üG ü aüP PüföPüföaRüAfü üaük
_ü]ü'ý \Äëëcǰëüü i aüü @üMüë ejüü @^üü-ÿ ü Züë _QKë_Q üXǰüü, fò ú'þü,
Züü üaüfü I SëKü/Sü- aüfüküë ejö^R ^R aüý~^a aRüAaü\üLüüKëcük ücǰëüü
_ǰüC Züë cǰëüüë ü-Cü' _üþe i ë]üë ZüKé^ü eY Keü^y aRþüüüü^ aRüAaü
@üë_ Ke«öü i cÉ aüý~^aüë ü\azüüü^ @ai ü_Z üjüA[üü aǰüi Keü-üA[üü üjüZë
aüý~^aMwKëWcþüfük ü\azüü _ZüK eü_mü^ Keǰü«ö

cǰëüë C_öö _aKüüüë WcþaRü\küë aǰüjüüaüRǰüüüü i cdüë üfük cǰëüë K[ü
Pëü Keð [üfö aǰüë c]ë Éë i jǝ aüRü aRüA ^üPMüZ Keðüë üKüYi @ëi äǰü^ [üü
Këüü\üü\üüüëüjþ^ Keðüë aǰü i `k üjüfü ^üjüü aǰüë üKüCk Éë üXǰf, fò ú'þkö

üXirf _üAñCYÄ KiV MŠKèPKKY Keò_ÉZ Kei ueäu _ue Zire Cbd cġ KèPcWj \Beü
QüCYü Kei~üA [üG ü üMüUG cġ Kè üMüèè Pcwjüe QüCYü(i ü^üd bñhüe Q_e)
Kei~üC [äuäuk @^y cġ KèüQkòPcwj \Beü @iaé Kei~üG ü @^yü^y @ü^; aiüý bkò
QüCYòKeäu _jäèüMüèèaiü üQkòPcwjKècüJòZük K ü _üòUüYòLeüe gLüA \@ü~üG ü
Gj üKè@iagyk ci_üe üMüfA KeòPKüUü~äu _ue eüZüe _üYòbZüe aZèüA \@ü~üG ü
_e\ò i Küük Pcwje üfuc @ögKèaij üeKèeLò QüCYòKei~üG ö üMüfKie Pcwje
PZä_ügnüe aiCġ ^cZ LùŠ i eèaiCġ KiVKè_eġ obZüe eLüücüWj\@ü~üG ö Gj òaiCġ
KiVKè'i èir Kj «öò 'i èir VieéCYüi üZ(cü_ aügh)@] K üMüfAe GK üMüfKie aiCġ
_üZ@üKè_üþZirC_üe MkiA PcwjKè_ü^aèe ücüWj\@ü~üA [üG ö Gj òaiCġ _üZ@üKè
'cŠfir Kġ ü~üGö \A_ügnüe 'cŠfir I 'i èir fMü~üA [äu PcwjKèMŠöC_üe bWjyeLäu
_üAñ@iagyk üj üA [üG Pcwje e{èö

_üaðùKak aiN LüA [äu üMüèèPcwjüe üXirf, fò ü^þAZyü\òaiüý QüCYòKei~üC [füü
i ü^üd üfuk agþi @^i üe üi Pcwjüe aiNe üKä] ai üaüŠò [üG ü GYèüi aiüý aiN
MRð Kfö _eöġ± KeòaiüR ü Kèè@üRKüföaiN @üKèYüe üMüèMüB ceäu \Áü« Lèþ
aèk üGYèi ü] üeY cZ üMüèMüBu Pcwjü aiüý ^cüYüe aýaj Z üj C [äuü \LèüKèckQöü
üMüèèPcwje üfucMüKèQüCYòKeäu _jäèèaiü _ue Lèè Kei~üA_üèü KèèüQkòPcwje
C_e @ögKèQüCYòKeäu _jäèèüficgr'y KeL@ü~üG ü

fö ü^þ: Wcþaè aiüye \è bñüj fü fö ü^þü @^yü^y @ü^; aiüý bkòGj üe c^ cLý \AUò
büM ej QüGj üe geüe aiüLükUöGK üföj ^cZ j üŠü cġ üe üMüfKie üLüfö @ögKèüMüèè
Pcwjüe Q_e Kei~üA fö ü^þ_ÉZòKei~üA [üGö üQüü @üKèZè fö ü^þKè'UüçKþ Kġ ü~üGü
cġ èüe Zük aiü_üeKèè^é eY Keòfö ü^þü fö ü^þaRüA [üG ü fö ü^þKèWcþaiüýKüecüü^
üKak Pcwjü QüCYòKeòayaj üe Ke«üü Zire fġ üj üŠöKcüeu j üZüe ^cZ üj üA [üG ü

göüþRü: KQöahð_üaüWcþaiüý \küè \AUòUüçKþaiü fö ü^þaiüRè [füü \ke \A RY ~èK
i \i y Gj üKèè_üèe bWj_üZyüK \AUòüfLüGüPcwj \Šüè fö ü^þKèaRüA Pò üKhk ^Zý
i j Z üKkú^üü bkò@üLWjüLk _äġð Ke[üfö üi cüü^ ü\LüC [äu üLKMüK c^üe
]^èüi ^ Keò_üüüe _Ai ü CVüAai, G_eKò@üLü_Züüe Qè ö CVüAai üKogk \gKuè
cMġ Keü \C [füü _üZyK fö ü^þe aic I \I Y_ügnüe \AUòüfLüGüfġ üe göü L~ü
üj üA ej [füü aiüföGj òaiüý \ke ^ic ' göüþRü' Kġ ü~üC [füü GbküüKogk ü\LüAaiKè
üj üf KkiKüe GKü] üeüe ^Zý, aiüý Z [ü @üLWjü üLküè _üewc [äu \eKüè ü
^Zýaiüýüe \I ġð üj öġüüüföüj üA [üGö Gj ü i üwKèüi cü^ue güèüeK I cZü ^ [üf
üLk \LüAaiü i _a ^èj nü GYèi ü] üeYZü \ke K^Ä i \i y cüü^ j ö'göüüfö bïcKüüe
@aZü%ðüj üA [üKòü _üaðèüj C>acü^üüe GKü] K 'göüþRü' \k GKZä^Re Kkü

Züi ü: Züi ü @ü] êK ^üMeüe _@Pü^ ei_ ö WcpRü \ke @^yü^y aüly~^a cçö~\öZeKüèö
jG, üZüa Züi üKêfY eü_ a%ðü Keü~üA_üe ü KieY Züi ü aðü üXjyf, fî ü^pAZyü\ie
cj B` ÜöCVö_üe ^üj öö

aüly~^a j ö üaüe ü\LäüKêMüf Züi ü GK aWjKüWjA @üKZëö üMüUG cüÜöKüWjA C_üe
üQkòPcWj QiCYòKeòZüi ü _ÉZ Keü~üA [üGö üKj öüKj öcüWjPcWj c^α ayaj üe
Ke[äü ü\LäüKêcükö Gj ü K&ei cüÉ _i | Ke«ü^üj ö cüWjPcWj ^üZ Züi ü KêüWj
eüZüe bf aüüR ^üj ö cüWj eüZüe ügüA_Wj[äü ü~üMäGbkò üj üA [üGö üaüfö Wcp
üfùKaçbi ej Öö Züi üKêü\K \CWjüe aiŞüaKüe SfüA \AUöi eëaiCçg _üZüü i üj ü~yüe
aüRüA [üGö

(Q) üfùKKäWj

üfùKKäWj üfùK i öÄZë GK Ki eZ _%ð\M ü "KäWj GK cü^aüd Kkü, GK i öÄZK
_eö_Kügö i öwiZ, ^Zy, @bð'd Gaö PZKKü bkòGjü cYh i ciRe AZjüi e i öÄZK
@ü]üeö"⁽¹⁸⁾ KŞcike WcpùfùKue RúaKü ckZü Kêbò K üjüA [üf üj nüi cü^ue üLkKä
C_üe GK ÉZ^a @bèPòej@üi Öüü gäc bZüe cü^üe~^ @agý üfùKRüa^e GK ÉübiaK
NUYüüj k Keaü i cdüe, ZkòüeüAaü i cdüe, MüZ MüAaü K [ü@ü, _äèèCüfL KeðQö
@ai e i cdüe gçgè Kügüe-Kügüeu i ücZ c^αc adÄ _èhcüü^ c^α üaük üaük ^Re
_iepeK üLk üLkòcRü~cRfù þKe[üköü gäc fùNa Keòc^KéjüfKü Keaü _üAüüLk GK
cü^αc üaüföi cüÉ bia[üköü @agý üÜüÜ üÜüÜ Ö@üü üLk@üWj_äè èÉbiaMZ ü Gjü c^αüe
KQÜü ücäLK _epeüMZ 'eüj ü] eir' I 'üLkMüz' RWZ [üf üj nG _á wüe Züj ü üMöY ü
_üZyK üLk üKüZK ^YÄ ^üZödc \beü _eö kZ üj C [üf üj nGi aëi Ü^ I Kük üb\üe
_eä ðgük ü _fäüWjüLk I aüÜüLküe C_KeY @üagýK üj C [äüaük Wüü üaüj ü~ eö
_PòAZyü\öaðü C_KeYe üLk ü

Wcpü müid c^αüe @«Mj KäWü aü 'Indoor game'e _PK^ ü\LäüKêcük ^üj öü üKak
üKüZüÜöaj Mj KäWj aü Outdoor game e _PK^ ej Ööü ^cÜe üi i ö_Küe KQöCüfL Keü
~üCQö

üLk cüü^ j ö_zü~üMZü ü Gjü \A RY aýqöc^αüe üjüA_üe ^Zaü \A \k c^αüeö
üLkKä ü~ güeüeK ak Z [ü aýqMZ üKagk C_üe _~jagZ GK [ü i Zö Z [ü_üüLk MZgük
üj aü bZüe ^Re aýqMZ aü \kMZ i Üö@^è-üdü C_i Ü aq öLUüAaü \eKüe _üWjü " KäWj
_ägð _üAüi aëaük i üMVZ @üüdüR^, \A RY Köü \A aü Zü ü]K \k,..... _Zü~üMüZüe
aRd fübe ^YÄ i Zäl KQö@i^hWK ^d^aYe @üagýKZü [üGö"⁽¹⁹⁾ Rüy üLkükü ü~üZ akgükü
üjüA [üf i q ü_zy_ðèZüüjüA^ [üf üLküe aRd jüi f Keaü i j R üjüA^ [üGö G \Äè_züü
üLk ü~ ak I aq öG \AUe i c^üüe _ägZ GK Ki eZ, GK [ü cü^äüKê_Wjüö

aip u \AUo\ke uLkikuMY RYK _ue RuY _ikokoKeoGj o_eoelj u]e[ikou a_ I \ke uLkiku
ceou a\kue @^y \ke uLkiku a oCVou ^dc WWe e ^uj ou Gj u ` kue uLke _ZUoeiCS
guNaguNough uj au i j z @]K MZguk uj uA [iGo

GbkouLkue gieueK ak i j z PZe uKigk c^ @iagyK u @^y^y Macy uLk bko
WWe c^ uag u_ ihik au uKoyi oC_KeY @iagyK _Wj^ [ou uj Zou- uKj ou- uKoyi ocj i ue
Gj uKe@uidiR^ KeoC_ ubim Keo_ ueQ«ou

uaij u- eu

Gj u GK S@ue uLk u Gj ouLk c^ @^y^y uLk bkoMin\iSue cLyZu uLki- uA [iGo
uLkUo\A\k c^ue I _uZyK \kue i ad\U5 (_u) RY uFLiGn uLkiku ej ou \eKie u
^dcZu i uZ, i uZ RYKeouciU PC\RYue uLki- uA [iG u@]K i uw i u[u [uf Ziu ecj uA ^@/
\g _-j« c^ \ke i oLy u aXyAaue KQo _ZaSK ^uj ou

uLk @ie_ ue _Wje uMUG cSue \AeZdRY V@u uj uA ej o_iefu bko uMUG
ae iKie Ne KUu- uG uui Ne Viee_ ad _Pig/huVG ` u \eue @ie cSue uMUG @idZiKie
uI ZaKei- uA [iG u Gj ue @iKie Q@/ i uZ ` u f ` I . e[_u ` u I i ue uj uA [iG u \A \k
c^ue caie MŠ/cŠ (Toss) _KuAai \eou _fuc uKc\k uaij i ai uAa I uKc\k RMa GK [u
^ad uj uA [iG u Ui pRZou \k i u] ueYZu uaij i uj uA [iG u uaij i uMUG uOiu _ [e C_ ue ai o
euj u Zire ^R \ke @^y i \i ycu^ @_e cSe @idZKieul ZabZue ej «ou ui cu^u c^e
uKak RuY ad uai] ue uaij i ^KUKe- uA Zire Ne bZue _uag Keiej o_ ue u @^y uLkiku cu^
uaij i _uLKeMfu aiUue a_ I \ke uLkiku OAu \uf ui ceo- uG; @ [uZpuLkeaij ue- uA [iG u
uZYeuaij i Ke[ou \ke RuY uLkiku uaij i NeKe- ou _ue a_ I uLkiku cu^ @^y aiKouLkiku
uKczouaij i ^KUKe- uA ^_ ueia ui [o uA nQKoej «ou GbkouK_u_fue uLk MZguk j G u uaij i
Ne bZue ai [ou ~iGnu i a_ \cej uui V@uj uf Zire \ke @^y cu^ a_ I \ke uLkiku ue
'KZp... KZp... KZp...' Keo^u\ ]e oNCWj u^aie cCKu cS[ikou uaij i i ^Le NeKeu \Wj
kuAaie C\yc Ke[uG u aiU cSue Zike a I \ke uLkiku OAu \aicu^ uaij i 'PKir
uj uA [iG u Zire cZy NU[uG u uaij i ceou @ [ui _ I e _eiRduj au I ui _-yide uLke @«
uj au u uaij i ceou ayZiZ uMUG \ke uaij KeOiwj i ae uLkiku ceo- ou \eou c^ ui \ke
j ei (_eiRd) uj uA [iG u Gj u Wcp_ epeie K^y (uaij i) UY u _f u @^KeYe GK _fuLk u

_fpuWj

'_fpuWj uLkUoQ@ue uLk u i e- ic [ou uLk bZue Gj u @Zoi ek uLk u @ZiZue
cYh _fuc ad u i uR- i e- ice uLk uLkou _ue Kiuje aKig Kicue i _aZu \Zid PeYue
@Zoi ek i uR- i e- ice uLk uLk[ou ' _fpuWj g+eG uLk ahdu e _ePd cke- uA [iG u

'_fþe @ [ð_fü ai Q@ü Gaó 'adWþe @ [ð\Š ü üMúUG f´ adWþGaó ZírVieê@^ý üMúUG üQúU
adWþi j Z üLkUóüLkú ~iC [ðúeGj úKéG_eó^icKeY Keü-üA@Qúü

_fþadWþMüüüSúe _fíciü^ üaüküaük üLk«òü Z ; üj üf Gj ü üLk _üAn_KÁ üL Zä
^èj ð KúeY, _fþadWþüLkfü üaük Zij ü @^ý Kúj üe cǵ nü\j üe aiRøúe bd [üG ü @j èòcª
üQúU adWþNe Qüz C_üe fUKóej ð-øúe @íguü [üG ü G \ÁéèüLkUKéC^ñ _Wþúe üLkú-øü
j ó^èü _ö R^Mj kó^ [øü eiÉü KWþe cª G üLk üLkú-üA [üG ü

_fþadWþüLk \A\k ai \A RYü cªüe üLkú-üA [üG ü üLkúü \A \kúe abq üj ai
_üe RY RY Keò_Zò\ke i \i ýciü^ adWþ'VUüGair KúC Ke«òü aWjadWþKéWúj üY j iZúe I
i ú^adWþKéat@üj iZúe] eò_üC Zír'e C_üe üMúUG j úfKú _j üe \Beü GK MYòZüKégr^yue
üi cZòQúU\A Zük _WþadKé^ü\A ü~üZ [e Zk @üWéaiüWA _üeüf üi üZ i dLýü ai _G þ
\kKéck [üG ü RùY üLkúüe 'VüUGair @u i ü] üeYZü _ü /Q@eè@] K üj üA^ [üG ü \ke i aè
üLkúüe VüUAai @u cǵüf ü~Cñ\ke @] K üj üA [üG ü üi ciü^ MüZ RM«òGaó aò_I \k
_fþadWþüQK«òü üMúUG üMúUG \kúe Zð· eòRYeè@] K [øü ü\ü-üA ^ [üG ü

üLk @ie _ _jèè_äð · LüŠ f´e üLkú-üA [øü üQúU Wwük@ü MüZ ^KÜüe Vøü üj üA
\ke RùY üLkúü _fþadWþVüUA üLk · feKúe üüi Vieèüi \ke @u MYZò@ie _ üj üA [üG ü
Zír_üe üi üLkúü üQúU adWþKéMize i 1L bíaiue @üWøü ü [üA aWjadWþe üMúUG _üGKé
Mizúe i ü~üM Keòüi j öadWþi üj ü~yüe üQúU adWþKéü~üZ \e _üe `üvøüKéüPÁü Keü [üG ü üi
i ü] üeYZü aò_I üLkúü RMð [øü `üüü RíMü @üWþKé\_üfKüVKe` üvøüKéüPÁü Keü [üG ü KúVüKé
C_eKéCvüA `üvfü üaük aò_I \keèüKj öüLkúü ~\òZüKéZük _Wþü _jèè] eðG Zírüj üf
üi ceò-üG ai ZükéüLkeèüü\øü ~üA [üGö üZYè_üfþKüVø` üvfü üaük i ZKZü @af´^
KeüüKé_Wj [üG ü MizéèQúU` üvü ~üA [øü üQúU adWþüü~üZ \eüe _üWý\k _I üe üi üZ bf ü
aò_I \ke üLkúü üQúU adWþKéüi AVøVøü üj üA MüZ ^KÜKé` üv«òü Zij üKéMiz VieèüMúUG
adWþaya] ir^èéKç\éZüe _KüA ü\A_üeüf aò_I \ke üLkúüüöceò-üA [üG ü @^ý _I üe
Müz RMé [øü üLkúü ~\ò` üvü ~iC [øü adWþKéMüz QÁøü \_jèèel fÜü aiüWA \eKé` üvü\A_üe
üZüa Zúe \ke @u aXþüüe Zij üi j üdK üj üA [üG ü KúeY üi ü~üZ \e ZükéaWjadWþi üj ü~yüe
`üv [øü ai AVéMüz ~üGüü~üZ adWþüj a üi ZKò@u ^R \kúe cǵü ü adWþcü_e i ö %ðGKadWþ
QWþ @üGK cú_ MYZüe ~üG ^üj öü Gbkò_Kéüüe üLk MZgúk üj üA [üG ü üMúUG \ke i cÉ
üLkúü ceMfü_üe @ie \k MüZ RMøü KúC Keü [ü«òü üi ciü^ i cüÉ ceüü bZúe ~üj ü @u
ü~üZ üj füüi A [èéj üe RZþ^%ð Keü-üA [üGü

GcZòawÿùUAKéFl ý KeòùUAñÙeù ùUAKéi Sù^ Keđ[úkòù i cÉue _úkò· eđ_ù [e ùfLiGñ
i eòùùakKé~G i ađ]K [e fl ý ùb\ Keđ[úG ZúKèù i j òùLke aùRZie c~ÿù\ @ù~ùA [úG ù
fK|fKí^ò

fK|fKí^òùLkúe ùLkúkúcí^u i òLyù i úcZ eùj ^ùj óù RYKèùLiRòùKéKj ò@^ýcü^
fUiaòù aù Múie ùj ùf LU, Kí^ÿ _UòCj ùMÿe fPò-ùA [úkòù ùLiRòù _fù @^ýcí^u fPòù
bZúe 'j AfKò, 'j AfKò ùaifòWúK QúMÿ[úG ùùì Gcí^ue ađ_eùZ \MKécj KeòùLòRòej [úG
ù fPòù ùLkúkúcí^u 'j Afb (ùj fù) ùaifòeWÿQúMÿf ùi ùLiRòù@ie, Keđ[úG ù_đ[úc ~ùj úKé
ù\ùL Zúj ùe ^ù] eòZùr_ùLkè~ùA Qòù\ùf ùi 'ùWúAñ ùj ùA~ùA [úG ù_ea ò _~ÿùùe @^ý
i cùÉ fPòùf ùi ùi cí^uèùLiRò[úG ùGj òKèùe ùLk MZgúk j G ùùLkúkú i òLyù i úcZ ^[òùeè
Gaò\ùù _ZùùùK [ùùG ùLk bZúe ^[òùùj ZècSùe RùY \ARY NeKé fMùf c^ @^ýcü^
@ùKèùe ùLkKé fèeLòùe i c [ùj ùA [úkòù ùKòY i àyđ aeù\ ^Keò \úci i e~ùc aýaj ùe
^Keòaj Z \òeWcpùfùK GbkòùLkKèMùMj kùe ùLkò@ùì Q«ùùGj ùj ùfùKkùMÿe i aùùeèaWÿ
aùghZò

ùVwùVfù

Gj òùLkúe ùMúUG · eđ_ù j ùZe cRaZpùVwúKé\ARY _Zù~ùMú \AcŠèèKùLúe
~ùKò\A_Uè] eò_eEèKèùVf«ùù RùY ùVwúKèaù@ùùKùLúe ~ùKò] eđ[òùùak @^ý RùY Wùj ùY
KùLúe] eđ[úG ù ~G @^ýKè_QKèùVfò_ùe fù ùi G ùLkúe RZfù ùaifò] eò^@ù~ùA [úG ù
@agý aùe 'ùe ùVfùùVfùùj aùbZúe ~G @]K [e _QKèj UùA_ùeđ[ò ùi aùRZieù_ aùaPZ
ùj ùA [úG ù Gj òKèùQùU QòùMùeèadÄ ùfùK _~ÿ« i cùÉ (_èh) ùLkđ[úkòù MùùùS,] ^Lkù,
@ù' ùZùùùAZýùùòì ù'ùe aùgh KeòGj ùùLkù ~ùA [úG ù

XfùXfò

Wcpùhùe'Xfùg± Zùk] eùgùdù Keòù@ [ùe aýaj Z j G ùG ùLkúe \ARY _eEèe
ùakKé\A j ùZúe] eòZùk _KùAaùKèùPÁù Keđ[úkòù ùVwùVfù bkòG ùLkúe c^ ~G ađ_ |
_ù[òKèZùk _KùA ù\àùe i | c ùj ùA_ùe fù ùi aùRZùùj ùA [úGò Gj òùLk ~òKcí^u bZúe
j ùj ùA [úG ù Mác \ùSùe Gj òùLke \A _Zùùùùe@^ý i ù[úciù^ Pd^ Keđ[úkòù i ù] ùeYZù_ùd
i cí^ adi e Gaò i cí^ gùeùeK ak [òù \A RYueG [ùe bùM ù^aùKéKj ù~ùA [úG ù

KCWùLk

KCWùLk Wcp_èpeùe GK ^@ùeùcù^ùe~^] còùLk ù_đ[úc ùLk @ùe, eècùùj ùSùe
_ùYòbeòùì [ùe Q@/i ùZùòKCWù_KùA \òù~ùG ùGK ^ÿù\ ùeZùe [òù ae K^yù | ò_àMZùe
~ùA j ùSùe j ùZcùeòKCWùKèj ùZcùùe i Mj KeòùKèùPÁù Keđ[úkòù Zùù bZèe~G KCWù

Wcpüfikkälj i äeYü

KcK i äYü	Käljje ^ic	KG üLk«ö	üküz \k	üküZRY (_zAkue)	ükMö üLk«ö	üküzüak üLk«ö	ayajž C_Key
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1.	Wlë	_eh	\A \k	i icZ ^äjñ	MñNüŠ / J'ü Lkü ^ü _Vü..AZjüNö	i Kik/i Šjü	-
2.	ajju. eu	S@_fñ	\A \k	7RYe@JK	MñNüŠ / J'ü Lkü ^ü _Vü..AZjüNö	i Kik/i Šjü	-
3.	_fpaWj	_@_fñ	\A \k	GküJK	J'ü Lkü, ^R@ eifü üLüfñ _Wpü	i Kik/i Šjü	-
4.	i ëpLfb	_eh	\A \k	i icZ ^äjñ	MñNüŠ / J'ü Lkü ^ü _Vü..AZjüNö	i Kik/i Šjü	-
5.	üUAüLfb	üOU_fñ	ckž	GküJK	MñNüŠ / J'ü Lkü eifü Kij. AZjüNö	i Kik/i Šjü \ö'üak	üUAñ(Mf)
6.	fKpfK'ü	üOU_fñ	ckž	GküJK	Mñ_eie	i Kik/i Šjü	-
7.	üVwüüVfñ	~@K	\A \k	RüY	MñNüŠ / J'ü Lkü eifü Kij. AZjüNö	i Kik/i Šjü	üVwü
8.	Wfñ Wfñ	üOU_fñ ~@K	\A \k	RüY	MñNüŠ / J'ü Lkü eifü Kij. AZjüNö	i Kik/i Šjü \ö'üakü	-
9.	KCWüLk	_eh/ëü/ ü\aziv aeK^yü	\A \k	GK\A	aëij / Rie QicŠpüZuk	aëij / Rü @üdr^'üak	^ëicüj iŠö _iYö _ZL fñ I KCWj
10.	KiN@üLk	_eh/ëü/ üOU_fñ ü\azii	ckž	i icZ ^äjñ	aëij / Rie QicŠpüZuk	aëij / Rü @üdr^'üak	^ëicüj iŠö _iYö I KiN@

(R) ùfùKPKò ù

ùfùKkàWj _eòWcpR^üMüÁüe ùfùKmir^ bò K PKò ò _; Zòc² ùaPZj %òü ù\j @i é Ü
ùj ùf cYh ayÉ ùj àü GK ÈüüaK K[ùü KèaY, Rwf I _uj üWjNeü@ küe Wjge \é ü ü
ùZYèüfùKcü^ Mäce Rüy üa\ý _üLeéj óJh] LüA[ükòü Gj ò_üemeK PKò ò _; Zò@ \ýüa] ò
ùfùKRúa^Kéi é íleL@üi QüWcpüfùKcü^u PKò ù _; Züe _emeüe _Zò k^ Fl ý Keü-üA[üGö
aüghKeòMäcy _eüagüe ej[üü cYhcü^ üi cü^u aY Rwfüe C_f² ùj C[üü abòÜ
Jh]üü ad ,fZü I Mkà@ü\è _ZàüPe Z[ü akKkü\Kéayaj üe Ke[ükö @üRKüföPKò ù amir^
Kjüf ùfùK Güfù_ü[Kéj óaS[ükòü Güfù_ü[òGK _üüZý i býZüe mü^ùKogk @ü]üeZ PKò ù
]ieü ö Gj ü @üc ù\güe _á üe ùj àü _äéé@üüaü i ^Z C_ . e aü PKò ù- _Yükü _ä]ü^Zü
@af ^Z ùj C[fü ü RWjüüaü abòÜaü fZüe abòÜ@w (_ üw)Kéayaj üe Keü@üüaü PKò ù
Keü-üA[üGö Gj ömir^Uò_üü_e _üKäcüe Meéghý _emeüi cü^cüe @\ýüa]üa üej @üi Qö
Wcpüi cüRüe _PkZ [üü@ü^K ùfùK-PKò üe üKüY i öfLZ ù_ü[üü\LüiKécük ^üj öö

G-üaZpWüqeu Jh] \üügüi , @]K_ükü, Q@üü @fZüNü (GKeKc GKpüü), \ük aSü,
@_i üe, Kück üeüM (RŠü) Z[ü@ü^K ÈüüüMe i `k PKò ùKeü-üA_üeéüj üü-CüKQüüüMe
PKò ù @QöZüj ü @Züaydaj k ü _äòKüküe Wcp@üüRüZüc²eéKQö_éLü ùfùK üKüZK ^YÄ
ù\äü\äüüé^Z^ -_Rü _; Züe i «Ä KeüZüüeüüüüe KQüenZ Jh]e @] Küüüüj üA_üe[üf ü
üi i aüJh]üü C_ . e @ü^K WcpMüéé Gj üMüahK i äMj KeQö üi j öZ[yü]üe c²eé^cüüe GK
ZüfKü _ÉZ Keü-üAQö ùfùK-PKò ù \üüGcü^ üKak cYhüe PKò ù Keü[ükö_gé I ü,
` i f, aj ^ I @^yüý C_üü\ü ad fZü c² Gj öPKò üe _eü e c²Ké@üi [ükö üi i akéGK
i üeYü cü^cüe \güA \@ü-üAQö

ùfiKPKòù i ueYú

Kái ò	ùeùMe ^úC	Jh] I ùia^ ađò	C_Pie ađò
1.	gğàeùM _j kù Rê	j úZú aù Nheù ckKèù ùWj Zùre]èù ^KÙue _fiKè eLù-ùA[iG ù	i Şyú i cdùe fMiZie Zòòò KeùKèjG ù
2.	_fiù Rê	K) @_eIRZù `fe KXj aù ùPeKè i Zùe aìŞòùakùe SfùA \è«òù L) @_eIRZù ùPe i'ùe ei Y Kkò ayaj te Kùf [ŞiRê jG^ùj óù	
3.	Kèò	K) ùf`èùPù_ùe MŞ i j Z MùVj cğùA LiAaiKè \èi-iG ù L) ^Wjèù KZiKè i ŞiA Zùre _ùYò _AaiKè \èi-iG ù M) Wikó ùPù_ikè QiAùe gùùA Zùre ùPù_ikè \jò i j Z \èi-iG ù N) Kfeù_Zè ei KèfY i j Z LiAaiKè \èi-iG ù	i Kùk Lùfù_ùe
4.	ù_ùe ùK èù	bf RWjüZF _èùA ù\ùf ùK èù ajj teò -ùA[iG ù	Qèie adiKè]eòùZfe _eùùY ^èù Kei-iG ù
5.	Peşù (Kè)	K) cùr fò_Zà Kfeù_Zà_bZò _Zù LiAai \èù... ù L) ùMùG KKùVj @ŞiKè bùvò Qèie ck\èùe]eèLèù \èù. M) ck\èe cğùe biAn fò_Zà aùJò fMiAai \èù... ù N) fò_Zà I K ù \kùKè i cùr _eùùYue aùJò LiAaiKèù\ai\èù.... O) ajj ùVj P%è@]PicP è]Mifù Chè _ùYue \èi-iG ù P) 2/3 KkòK ù ei Y aùJòè _ùYue cğùA \èi-iG ù Q) ei Y,]kPZù_èè I ùi teùKè aùJò Kòòòò LiAaiKè \èi-iG ù	Gj ù_Zùg]K bkòc ^α cùù Kè 2/3 [e \èi-iG \òKè 3/4 [e \èi-iG ù 10/15 \ò Kei-iG ù

Kái ö	üedMe ^ic	Jh] I üi a^ ađó	C_Píe ađó
6.	<p>Èü-üedM cúi K EZè àùk cúZà]K eqi ña</p>	<p>K) cè-èþPfoùPe, ađfýKeYú _ZáI _üzikMeWjüPeKéađJó \\øi-iG ü</p> <p>L) c j f MOe QúfKéađJó_üYúe ùMíkúA \\øi-iG ü</p> <p>M) GK PicP _eÁúe Sýü MŠKé Chè _üYúe \\øi-iG ü</p>	<p>üedMú i Kíkè ^ZýKcð i ièò Lúfú_Uúe ü LúA [iG - ZúZá - - ZúZá -</p>
7.	<p>cúi K EZè àèè ù_Uay[i</p>	<p>8/10 Kkòei ðKéađJó_üYúe cđúA \\øi-iG ü</p>	<p>- ZúZá -</p>
8.	<p>]kúí ña aú ùgZ_àe</p>	<p>K\kú bŠúe ` f cMúG @üYò\jò i j Z ađJóZúKé_üYúe cđúA \\øi-iG ü</p>	<p>- ZúZá -</p>
9.	<p>_á a _ue ` f (Placenta) ^ _Wjüf ü</p>	<p>RWj (Ma) \\kKúMò` Wjü Keò Z üe _èiA aúkò@üYúeKéjG ü</p>	
10.	<p>círe lúe ^ új aú</p>	<p>K) aúNúe lúe Chè _üYúe cđúA LúAaúKþ \\øi-iG ü</p> <p>L) aèWúfoaú@cZbŠü ZeKúeú LúAaúNúe lúe új úA [iG ü</p>	
11.	<p>Mbò öPieúe aya]ú^</p>	<p>Zú^úJóRWj aú Ma c-KeúPü_ü QWjA LúAaúKé \\øi-iG ü</p>	<p>cúi K EZè ð^ i ièòú _ue ü</p>
12.	<p>cúi K EZè a; Keòú</p>	<p>_üzik MeWjüPeKéađJó fúMúfúMò Zðò ú^ Zðò ð^ \\øi-iG ü</p>	<p>i Kíkè i ð^ ùgðP i ièò Lúfú_Uúe LúAa ü</p>
13.	<p>Mbò üZ Keòú</p>	<p>K) _üzik MeWjüPeKéađJó _üYúe \\øi-iG ü</p> <p>L) @cZbŠúe üPeKé fV i j Z ađJó_üYúe üMíkúA ü~ð^úw c^úe \\øi-iG ü</p>	<p>[ue \\øi-iG ü C_-èj úa\ýu _eicgð@^è-ídu ü</p>
14.	<p>Sø eùRúZú új C ^ [úf</p>	<p>K) Zú^úJóeqc; íe ` fKéađJó _üYúe cđúA \\øi-iG ü</p>	<p>@iagyK @^í úe `k_à ^ új úf 3/4 ú^ \\øi-iA úe ü</p>

Kái ö	üedMe ^ic	Jh] l üi a^ ađó	C_Pte ađó
23.	_ikRê	M) 8/10 UòDA (ù_ik) Mŵyáú K\kú ijZ L@i-iG ú Kê ie ù_ik ai ie cüJKêüedMie fikúe ùNieò Zkk fMü-iG ú (ùfik agbi)	
24.	i ^ü_iz	_id 25 Mäcpi üZü k MQe Qúfö ijZ 7UòeiA üi iehKéaiJö _AaiKê \@i-iG ú	@iagyK @^i üe
25.	@_i ie	K) cê-epPföüPe, @cêfú Qúfö @ü MQe Qúfö l eG^p MQe Qúfö GKZá aiJö _üYue üMiküA _AaiKê \@i-iG ú L) GŠ@Kécieò ZikéüQPò Ziké_üYue Mec Keò@ \ü l üMüfcep _KüA _AaiKê \@i-iG ú	Gjü [üe ai \A[e ü - ZüZa -
26.	gbi	K) KüA Wö KêLü òcjfú c\ue @l i ðüA \òKé2[e Keò_id 5 \ò LüAaiKê \@i-iG ú L) Kùeüi ðpüZF 10/20 üUü_ü \òKé2[e LüAaiKéjG ú M) aüi w _ZKé aiJö (GKPicP) cjé ijZ L@i-iG ú N) @ie_ikéN@ue biRòüi MŠKé M@üN@ ijZ UòüG ùfLiGü 4/5 \ò \@i-iG ú O) @ie_ikéiðüA üi _üYue Pür Keò _AaiKê \@i-iG ú P) cüWýKfRü ijZ cüi LüAaiKê \@i-iG ú Q) aiNŵycüi LüAaiKê \@i-iG ú	üeiMiké [Šü_ü^id / \jò LüAai c^ü ü
27.	Kü^ay[ü	cjf MQe c\üwKéPfö_üCgüe jüfKü ü_üWýei Pò Wý Kü^ue _Kü-iG ú	

Kái ó	úeúMe ^íc	Jh] l úi a^ ađó	C_Pte ađó
28.	Kick úeúM	<p>K) Agê RUú úPe, bA@kú úPe, c-@iZóúPe, _ZcfþúPe l cđáGKZáaiúó5/7 \đ 2 _ú^ úfLiGñ \@ú-iG ú</p> <p>L) ú` Yú` Yó_ZKé_úYúe i óiA úi _úYó_ÁaiKé \@ú-iG ú</p> <p>M) c-@iZóúPeKé aiúó PiCk]@ú _úYúe cđúA_ÁaiKé \@ú-iG ú</p> <p>N) _Zúđ 2/4Uóc-@iZó_ZáúPíaiúA LiAaú \úú ~KZR^Z úeúM új úA^ [úG ú</p>	<p>úZF, N@, PaðRiZúid LiY LiAaú c^ú ú</p>
29.	ckK K	<p>K) @eL l úeKé_eÁúe _iZúe gLiA, ae@úKíee MkiKeó \đ KéúMúG Mko LiAaiKéj G ú (_úđ 10/15 \đ)</p> <p>L) fó _ZKé_úYúe i óiA úi _úYóChê [úú úaúk 10/15 cò ai úúKéj G ú (15 \đ eé1 cú)</p> <p>M) ^L Chê l úeúe @]ú úf`é PúWj_Áaú \úú ckK K R^Z eqi úa a új úA [úG ú</p> <p>N) GK PíC P Sýú MŠ i jZ GK K_pChê l úe _ÁaiKéúj a ú</p> <p>O) aiN LiA [úú aRKú_úZe KiZKé aiújZ ag@úúWúe còò bkò]ieY Keú-úA [úG ú</p>	<p>úQkúúú , KuWj, PúúWj @]K eM l úZF LiAaú c^ú ú</p>
30.	@]K_úku	<p>K) Zki ú _Záei 4/5 ađ ú ^úK _Wúe _Kú-iG ú</p> <p>L) ay [ú új C [úú aúk gèMúKé Qé úe ú` WjZír C_úe @eL l úe fMú-úA [úG ú</p>	<p>Qé óKkuò ađ ú^ új úA [úú \eKíe ú</p>

Kái ö	úedMe ^ic	Jh] I úi a^ aðö	C_Pte aðö
31.	\i«áy[ú	M)]kú K^@e _Zë MŠKé gáúAaú \leú Qú új úA gLfü i kúYó aij ieo @]K_ikú bf új úA~iG ú]í^@ú ceP MQe úPe/@_iciew úPeKé@bíc^aZ Keú i Zúe MúyA ay[ú új C[áú cúXp aò_eúZ Kírúe SfiA \@ú-úA[iG ú	Zír^K C_Pte / Zíð aie ú\Ló Keú-úA[iG ú
32.	ai « úedM	ai «/ckkú új úA[úf Sýú]i ijZ fó Wikúe aò úf C_i c ck[iG ú	ai «eú ú\áie aRí^p Keú-iG ú
33.	_ZkúSúWj	K) @í MQ Qúfë ei _Aaú, L) K ú K\kú úPíúA LíAaú, M) Wikó úPú_úe MŠKé_úYúe úMíkúA _Aaú, N) PíCkKé KkúKeò bRòúí MŠ PíCúP úfLúGí MíFúí _úYúe \@ú-iG ú	i úú _úYó úf ^éFý _úYó ~ú[Á _Aaú \eKúe ú ggúe _úÁñGj ú ^úh] ú
34.	^úkSúWj	K) KúeA MQe QúfKé aúJò_úYúe _@ú-iG ú L) K ú úafe gLfü i i Ké_úYúe ú` ó_@ú-iG ú	
36.	Kúg	K) aúú w _Zë ei I cjêL@ú-iG L) eúZúe Ché I úeúe j k\ú cguA _@ú-iG ú M) Q@úúe 2/4 KkúeiY ijZ @Ì úi ieh úaKúe aúSò SfiA \@ú-iG ú N) úi ieh úZFúe ei YKé` úúA _ú/úúZú_úúe cúFóþ Keú-iG ú	@ú`k aúú úLúY / KúKúy LíAaú ^úh] ú
37.	cjéúQò KúúWj	K) _eYú cjéKé aúJò I Z i úúe fMú-iG ú L) _@úR ei I Zi úúe fMú-iG ú	_úúc cjéúQè gè I Zi úúe aúj ié Keú\áú \eKúe ú

Kái o	úedMe ^ic	Jh] l úi a^ ađo	C_Pte ađo
38.	@iLó @if@	K) ÈúfiK úQúW \@e / _Zéú ù~r'úwKé@iLó@if@úe @iCi ó \@«òú (úfiK agbi @ú]ieZ) L) _eYú j iSò L_eiKé i-i-ÿÉúauk Leúe eLóúí K \@i-iG ú	
39.	I ZR^Z eqi ña	K) agfý KeYú _Zé ei fMú-iG ú L) ^Wpú KZie _iCg fMú-iG ú	
40.	^úKeéeq _Wpú	K) i KikéLúfòú_Uúe LúŠ LúŠ ^Wpú _Zúó LúAaú \eKie ú L) @] PicP SýúMŠ LúA Ché _úY _Aaú \eKie ú M) i R úMiae gáúKé \@i-iG ú	
41.	KKé KicWj	K) @eL KXKéMúy i j Z \@i-iG L) cŠe SWjake _iCg Múy i j Z \@i-iG ú	
42.	i ú_KicWj	K) 12 ahèKcþaukKe _egá ZZp YiZp _AaiKé \@i-iG ú L) KicWj i ú'e _OKéKhKeòK^ú_Uò aiSòeq i óPik^ c^é Keò \@i-iA[iG ú	
43.	KuWjaQú KicWj	K) I Z i ú'úe @czbŠú l úe ùf_ú ~iG ú L) @_iciew úPeKéaUòúf_ \@i-iG ú	
44.	ah LúA[úf	K) Lú óMiB N@ _ad ú_úh _@úA \@i-iG ú L) aeúWjck L@úA \@i-iG ú M) _eYú úZ«kóPKUòúí _úYó_@úA \@i-iG ú	Gj ú'úeú ahaúkò új úA~iG ú
45.	CyeqPú_	CyeqPú_ ú~úMú cŠafúA _Wj-úA [úf aúcj úZ KúYó@úWú@MKéQé úe ú` úWjKQòeq aúj úe Keú\@i-iG ú	Qé ó_eÁie [úú \eKie ú

Kái ö	üedMe ^ic	Jh] l üi a^ ađò	C_Pte ađò
46.	ajécZá	K) LuŠ _@igúk KíMkēMfūi _üYüe eüzüe aZéiA eLó i Kük üi _üYó_@i-iG ü L) i Kíkē@]PicP üc[óMŠ Lüfo ü_Uüe L@i-iG ü M) _Zúð K üüZieWj 3/4Uò LiAai \eKie ü	geüeeéSik aij iefü bkò_egc _Zúð Keai \eKie ü
47.	@i t{ü ü\raifý	MiB l iéüe cKj_KiA _Zúð LiAai \eKie ü	KíkMiB l ié üj üf bf
48.	@Šie KYü	_iPfü @czbŠü LiAai \eü @ŠieKYü üedM üjüA^ [iG ü	_Zkj Šü l ei üWKPaue eŠü Lüý LiAai c^ü
49.	_egá KÁ	K) K\kü c-iKéaiWò _AaiKé \@i-iG ü L) Mec ^üfoPü i jZ [ŠüüYó_@i-iG ü	
50.	P icŠüe aík CVai	iüzü k _Zá l]@ü_ZKéaiWò cŠüe fMi-iG ü	@üLó_Zó iüa]i^ ejäu CPZ

Khol _gê l üü üedM			
51.	]i^MQü_üK	]i^aifüe i f_ aijüüü ü_üZó \@i-iG ü	
52.	SUü_Záü_üK	Pfo_üCj Qòü-iA [iG ü	
53.	giý iöelY	fó_Zá l gLüfü fuü cüüA eLi-iG	
54.	KüU^ügK	fó, Ke-, @eL l @ceü_ZKé ic_eaiYüe _üYüe _PiA ZijüKé ` i füe Qòü ~iA [iG ü	
55.	KKüWj ceai	eiY l j k\üKébiZüe cüüA KKüWjüe LiAaiKé \@i-iG ü	
56.	cüi Ké i SiAai	K ü @czbŠü ei _KiA \@i-iG ü	
57.	iü_NCWjüü	^@üe j k\üMŠ ü_üWj]i_üüüf iü_üKiA ~iA [iG ü	
58.	üMieMiBu `ü@ü üedM	iüzü k _ZKéaiWò fMi-iG ü	

* Z[yüZü: 1. gá Mwü] e \gòüdk, fuüMwü 2. Waþeü ^üdk, KíCMüWj, 3. gá c]é^üdk, Mcieþ Mē ü, 4. gá ^ei ö aWjü i Vp cüfo Wj, ZéWjüS, 5. gá WMéaWjü i Vp füA^þ Wj, ZéWjüS, l 6. gá \ó üke ^üdk, Uüvflüfü, ZéWjüS ü

UúKú

1. úXj, (W.) ùaYúCú] a - 1977, RM^ú[ZÁúe i ĀZè eúKúÁú (áŠ), ùKúYúKè 32g i dLý, I Wjù i új Zý GKúWcú, bàu^gè, é4
2. A.K. Mohanty & A.K. Gomango-1997, 'The Aduria Dom of Orissa', SC & ST. Research & Training Institute , Bhubaneswar, P. - 13.
3. A.K. Mohanty & A.K. Gomango-1997 , 'The Aduria Dom of Orissa', SC & ST. Research & Training Institute , Bhubaneswar, P.-13
4. úCú \Beú i dMj úZ ZèWpŠ @ ke Wc̣p̣f̣i KúMúZ
5. úCú \Beú i dMj úZ ZèWpŠ @ ke Wc̣p̣f̣i KúMúZ
6. Ansari, M.A.- 1957, Islamic Culture, Dress of the Great Muguls, Mayurbhanj Gazzeteers, January , P. 255.
7. cú^pi Vp ùl Záuú ú-2007, j ácièùf Kùj , ùK |áí új Zý GKúW\cú, ^èù\íü, é234
8. Elwin, Verrier (MA.D.Sc,Oxon.)-1958 , Tribal Myths of Orissa, Geoffrey Cumberlege, Oxford University Press, P.- 598/599
9. úYMáj ú, ^cúÁiPeY-1999, ùKúí fíèúG @fúie) (á), afúwúe ùfúKC>a i èYKú, é-1
10. új eúR, ùMú úK P |á 1936, úP |á búhúKúh (5c LŠ), C }k i új Zý ù á p KUK, é6135
11. cú^pi Vp ùl Záuú ú-2007, j ácièùf Kùj , i új Zý GKúW\cú, ^èù\íü, ISBN - 81-260 -2500 -X, é169
12. úYMáj ú, ^cúÁiPeY-1999, 'ùKúí fíèúG @fúie) (á), afúwúe ùfúKC>a i èYKú, é1
13. cú^pi Vp ùl Záuú ú-2007, j ácièùf Kùj , Kùj úYú-Kè p Q \cp` f p i új Zý GKúW\cú, ^èù\íü- ISBN: 81 - 260 - 2500 - X, é26-33
14. cú^pi Vp ùl Záuú ú-2007, j ácièùf Kùj , Kùj úYú- 'úCúWj úCúZ', i új Zý GKúW\cú, ^èù\íü, ISBN: 81 - 260 - 2500- X, é114-122
15. úWú, (W.) eúR |á -1999, 'ùKúeú úJe @ú\èúú ú aú\ý~^a: GK i ol ò ePd' (áŠ), @úC ùfúKú i ĀZò (i ò.ú) W. \MúCú]a ^ |, ùfúK i új Zý MúahYú eh\, a_j à é, é7
16. eWú, (W.) i ueúR Kèúe-2000, 'KŠcike ùfúKai\ý' (áŠ), @úC ùfúKúMúZ I ùfúKai\ý, (i ò.ú) W. \MúCú]a ^ |, ùfúKú i ĀZò MúahYú eh\, a_j à é, é177 ú
17. cú^pi Vp ùl Záuú ú-i dLý-2007, 'a^aúYú', (i ò.) áŠ- ZúK ùláú Rf̣cZú, ùl Záuú ú cú^pi V, a^gá i új Zý I i ĀZò eh\, ZèWpŠ, KŠciK, é -
18. Cozens, F.W., F.S.- 1953, Stump sports in American Life, Chicago, University of Chicago Press, Page.
19. Robert, J.M. Atal-1959, Games in cutuse, American Anthropologist, Vol- 61, pp- 597-605
20. cZK K i dMj úZ ùfúKúWj MúZ

ù ZZíd _eùz\ ù i ùcùRK cifýuaù]

i ùcùRK cifýuaù] Kè bò ò KeòùMùUG ùfùKì òÄZKè@^gùk^ Keòù ^ùZbùua GK MùahKùd] cò ùfùKùPìe @«MZ ùfùKPkYò ùfùKaòbi , ùfùK] còùl e ZRòùcùcùe i ùcùRK ùagÁye @ùKk^ Keù-ùA [ùGò ùfùKùPìe Kj ùf ù] ùeY ùfùKue @ù e-aPìe, . fPkYò AZyù\KèaSìG ù Gj ùeòcùcùe jòùfùK i òÄZòKòùgùk Z [ù aKgz ùj ùA [ùGò i Zèw ùMùUG RùZè cùRZ ùfùKù ej òù i jòRùZKèCyùw i òÄZòì μ^ÙRùZòuàùfò _ùcùYZ Keù [ùGò ^YÁ i òÄZò @«MZ GK R^ùMùÁù àù i cùR 'ùfùK' j ò ùaùe Mj ùZ ùj ùA [òù ùaùk 'e' g+e @ [òùj fù "eùZò Kù-ÿ, aù ò gùÉù^ùcù\Z @ùPeY, PeZà ayaj ùe, fY, ùZf-ci fù @ù\ùeù i èl Z `kò" (1) @^y Kòòaðùu cZùe "i Zòì ùj Zýe aù òù^ù cùe fù ò; ùj ùA^ [òù ù-Cùe e ayaj ùe ùfùK i cùRùe ~M~M] eòPkò@ùì Qò Zùj ù ùfùKù e ù" (2)

"i ù] ùeYZù ùfùKùPìe Kj ùf ùfùKcù^ue @ùPìe aPìeKèj ùaSùA [ùGò i ùcùRK Rùa^ùe RùY RùY i ùcùRK Rùa bìaùe cYh ùKùZK @ùPìe àù^ùZòùc _ùk^ Keòù CPZò Gj ùùKak Zùre _ùeùeK Rùa^ _ùAù^ùj ùaèò Zùre i ùcùRK Rùa^Kèc gùkZ I i è e Keù [ùGò Gj ò @ùPìe Zùre aòbi ùaù] C_ùe j ò ZÁZ ù" (3)

G \Áèèi ù] ùeY ùfùKue i ùcùRK @ù e aò e cùcùe `ùcVè [òùeùZò^ùZò aù òù^ù, ùfùKaòbi , ù\àù\àù aòbi Z [ù] cò] ùeYùcùe _Zò kZ i il ùZò il à@ùPeYù\Kè@ùc i ùcùRK cifýuaù] e aùj K ùaùfòaSù [ùCò

_àò ò _eùz\ùe WcùRùa^] ùeù C_ùe Pyò Keù-ùAQò ùi cù^u i ùcùRK PkYò ùfùKaòbi , ùfùK] cò_à_àYùZ [ù ùfùKù\àZù @ù\òì ò_KùeGj ò_eùz\ùe @ùfùP^ù Keù-òò KùeY, ùMùUG RùZè i ùcùRK Rùa^e _Zò k^ Zùre ùcùLk-i ùj Zýe _Zò kZ ùj àù ÈùbìaKò i ùcùRK ùPZ^ù\ùeùj ò ùfùKcù^ i _bìaZ ùj ùA [ùGò Gj ò_eù_á ùe @ùfùP^ùKèaÉè Á KeùKè ~ùA WcùR^ùMùÁùe i ùcùRK cifýuaù] Kè^cùZ abùMKeY Keòù _àK @ùfùP^ù KeùMfù ò

1. ùfùKPkYò
2. ùfùKaòbi
3. ùfùK] còl _à_àYù
4. ùfùKù\àZù

(1) ùfùKPkYò

ùfùKPkYò_á wùe WcùR^ùMùÁùe i cMài ùcùRK Rùa^ aé , (^ùeùe Mbù] ùeY, i «ù^ R^à Sèe aWýK^yù ùj àù, aàùj Z [ù cZòKùkù^ ùfùKPkYò) cùe Zùj ùe i ùcùRK cifýuaù] e

KSciKe Wcpüfiki äÄZö

@^i Šir^ Keü~üA_üeö Mbđ] ieY VieëRüa^PKë @dcie_ üj C[äüeë@üfip^üKüi AVë@ie_ Keü VKpüj aö

Mbđ] ieY

aäüj e aj ähdaZö~üA[äü i ü BQ@ü ifü ^ üj üf üi j ò\μZoc^eë_ëhKé'a~ür I Èü Ke 'aü~^p üaüföKeđ[ü«ö Wcpüfuk üi cü^u cL\gð` Küf ü~ @gb j G G ađbi Ke«ò^üj ö i «ü^i «Zö_üAnüi bkòWcp\μZö@ü^K_Rüađ] öKeđ[ü«ö Wcpüfukađbi @^i üe üi cü^ aRē üaR^pü^u cü^cüe ^Re Mj ü\äZü Z[ü@ ke _aZ ü\äZicü^uë@iaüj ^ Keöc^üi öj @«ö GZKöüaük üi cü^ ü\äü\äüüü^j eü üj üA Kj «ö:-

"ü\LpüMü cü @icpüK KüGKëë` fp^fönpü\äüe ü^Aö ai~ä~ü Keü i önpüQö p @icpüK Kēpü `ëöi ëüep` fp(\_@) Küe\_üep` f (S@) üMüüKpü\ö @üic j eiQc]Wü ađ ü Qc]Wü Keü Cz]pa ZüK i üRfü fülü^p cŠfü fülü^pKeü ^ü]pü!..." AZyüö Gj ie ađ\ a%äü üfükbühü @^üz\ë 'aRü^p_ä wüe _äü^ Keü~üAQö Gj ügüüü\äZü_ä ^üj üA Kj «ö

"@üe ^epZÄ i ëüep` fp ei\_üep` fpLRpüZi paGüf cÄni ëüep` fp ei\_üep` fpü\fü Küf]K Kfepc]ëö cepaRü ü\ü i pKQ cÄnbRü büwü ^üPü!, Kebüwü ^üPü!, cÄngKf]wüK K- Keü! ö KfönpüK ü~A; pCW]püK ü~A; p cÄnfönpü^ü^p ` fp@ü^p Kfö cŠpüK-Kfö MÜpü ü\ü\i pZ, Zö]SRpü^ ^ü]pü\ü\i pZ!"

- bq : Ze i Zp[üf üMü cü cep] Zp ü~cZpKeü ` ëüep`paüW]pKeü ü\üZ üMü cüö
- ü\äZü : ü\Lp^epKfep^ep]fükpZüc cQ@ü, @üic ü\apKfepüfükpi Z@üö @üic _ü püa büf]pKeü!, _ü püG^paö epKeü!ö
- bq : KföcŠpüK Kfö MÜpü ü\üZ üMü cüö
- ü\äZü : ~ü- cÄn\üf cüK \Zö p ^ü\üf \Zö pü^A# ~üö (QüGü~üG)

Èü üfükUG MbäZü üj üf ZükéWcpbühüe gÄ g± _äüM KeöKj «ö KüQëQW]püQ, MüM]W]p]üeüQ, üVäüQ, _ü^ö` üUAFö _ü^ _W]Fö

@agy üi [ü_üAni ö]üi kL 'ü_üU j @üüQ' üaüföc^ Kj ü~üA _üeQö

RüY Èüüfük @«üi ö [äü i cdüe Zükéi cüRüe _PköZ üfük ađbi Kéi 1ü^ RYüA @ü^K ^üZö^dc cü^öPköüKë_W]üGö ~[ü-

- (K) cüQ KüW] LüAai c^ü- KüeY Q@ü _ü]eëaj Z fük MW]pö
- (L) g@ükö` k LüAai c^ü- KüeY üi ` k bkòNü@üQ@ü ü\j üe ü\Lü ü\äö
- (M) ü\äZü M]W]p(üQüU ü\Ck), cgüYö ü\äZü @üi ü^ üaüföađbi Keü~üC[äüaemQ ^KUKé ~äü c^ü- KüeY Mbö üg]ëC_üe I ZKüeK ü\äZüe üfufë \Äö_Wö üe ü

- (N) GKfú af· f Keüa ^új ö KieY WeMüf Q@ie I ZòNüÜö
- (O) üKóYi ò_èh/Éü_fü Züue üMüWüWAüü c^ü- KieY üi üWCf[üü ayqie @^èj_ Q@ü R^à üj üA_üeö
- (P) @]K i cd ügüA ej üü c^ü- KieY Gj ü\üü Q@ü ü_Uue aXü_üey^üj óI @LüWüü üj üA ej ö-üA_üeö MbàZü Éü güeüek _eüg c Keüü bfö Gj ü\üü_á a ~^Yü KcþjüA [üG I_á a i j R üj üA [üGö @ü] êK ~Müe PKò Kcüü^ c^ @^èj_ C_ü\g ü\A [ükò
- (Q) _Üj ^ü_ü, `kK|ü AZyü\òKhü _Zü RiZüid K|ü LüAüü bfö KêK|ck bkòcVü K|ü LüAüü c^üö Gj ü LüAüf Q@ü ü\j üe K@üWjüM \üM üj üA @fZòNüüü üj üA [üGö
- (R) MbàZü Éü üfüKe QüA i ü_C_üe _Wjüf i ü_küA ~üA_üe ^üj öüaüföagþi ej Qð
- (S) @]K LüAüa ^üj ö KieY Gj ü\üü_Uue Q@ü ücÜüüj ai \üü_á a KÁ\üidK üj üA [üG ü
- (T) üi LüAüüKé~üj ü c^ Küf Züj ü @üYü\èü-üA [üG, ^ü\üf üi `f[üGö Züj ü \üü cZjye bd ej [üGö Q@ü R^àüj üf fük MWjüA [üGö

MbàZü [üü i cdüe Éüüü^ @Z@i ü]üey _\ü[òLüAüüKé^ aküA [ü'«òü ~ [ü: - ^q Ä _Mü, üLPWü güM AZyü\ò Gj ü LüAüüKé^ cküf üi cíu üMüW, jüZ, ü\j cS `fö-üG üaüfö agþi ej Qð Gbküüfük agþi @ü]üeüe @ü^K WcþüfükK [ü c^ ej Qð

Wcþüfük agþi @^í üe _að_èhu @icü ai Wcü j ó_ea ð _Xje _ZüK^yü üj üA R^à ü^A [ükò @agý 'Wcüre fW üb\ ^üj ö RüY _èh üfüKe Wcü S@ üj üA I Éü üfüKe Wcü _@ üj üA R^àüj üA_üe«ð KêüüKüZK üL Züe üaüj i^üZyü bkò i µKüüüüü^ MbàZü [üüaüüK _eüüee RúaZ aq /aq ücüü^ cZj _jèèZüue Wcü R^àü^a üaüföRYü-üGö i ö_üj aq /aq ü \üNüð]e@i í lej üf Gj ü i ü\j Keü-üG ü GbküüL Züe MbàZü Éü aq /aq üue 'Rü eþWcü' (i µq @icü)KéWküA aRü-c^ü (aSüA) KeüUüü_üüA, L@üA _@üA i «Ä Ke[üGö Gj ü\üüüi I j eè-üG I üKóYi ò_èRue Wcü Züre _@/S@ üj üA R^àüj üA [üG ü

MbàZü Éüe _ZüK Éei_ Züre \AUüüüüe _Zkü Z@üüüKeüüMüüG Nüe eL«òI @^yÜKé Ne ^KÜi Ü'ZðüüWf@ü aiU' (Zðüüüüü agþi QK)üe üQPöbüüü\@«òü üi üZüaüüK Kj «ð" ~ü GAeðRü-_küü^Aü Rúa^þ_Küü^Aü^ö _üfþNeüK ~üü^Aü^, ZèþNeþK ~üü^Aü^ö i eMeþ Rúa^þMeþüa _Küö ~ü fWþbüüüü \ifé `fþbüüüü \fö aReþRúa^þKeþ Uwü_ü_üüüüüü, KKþjü cüüüüüüü, ^üföai Zep Sf@ü _Kèþ\üüüüüü... "AZyü\ò

_á a I R^àüake aqüüüüü

Éü üfüKu _üAü_á a Kük ^Zd GK Rúa^ceY i ci yüe üakö G \ÄèWcþÉüüfüüK c^ _üZyK_á a cüi KéGK Nüü (i üKU) üaüföbüa«ð Wcþagþi @^í üe 1c, 4[ðI 8c Mbð

GZKòKj òWuë _üYòQir^ò(QüZ) C_üe Xijkòù\A üi _üYKè@ü-küe]eòNüe _g[äü
Èicir^u bZèèRYKèWüKò\èü-üGö üi üi jò_üYKèù^A _á a KÁ _üC[äü Èü üfùKcŠüe üaükò
ù\ai\üèü gù_üctiP^ üj üA[üG I Züre i Ì _á a üj üA[üGö

@]K i cd]eò^\èü LüGüf' aü _á a üa^\ü üj üf adÄ ÈüüfùKcù^ R^àü^C[äü
WèüKéaŠüA Kj «ò-

"Iù\, üK«ü üj eü Köj èüü~; KíGKèè@ü \èpù\üZi p KÁ ü\üZi p üaüUA MèKp
`èf- _üü^ Rfèè@üö ZeNòüa fù aüüfù üj üfù\pKcRü Mfù^; Z_üGfù _ü^òü züfù Mfù^ò
KüG A«üj Aü^ aüüpù\Lpüèpù^AíKò Nüüpù\Lpüèpù^AíKò Kü üK RíMüQü p j èp wü @ü^è
cŠü `wü @ü^è!"

Q@ü R^à_üe cüü I üe LüAüf i aèVKpVüKp@Qüüaüfö] eò@ü-üA[üGö KèèQ@ü I üe ^
LüAüf Züre WèüüLüRü Püüfö aRüüaR^p_üeµeK aüüi @^è-üdü Kfù SfüA ^Zäü Köi ü Xjke
_üYüe @e@ü· Ck_KüA R^èüü [äü Wèüe ^üc ^èüü Kè[üGö Zü_üe ZüKéaRüic^ü (aŠüAaü-
c^üAaü) \èü Q@ü I üe LüA[üGö

Q@üe ^üòüüüe i è \CWjü_üWj_üCüj aü RWj üZFKè@üCUòFMü-üA[üGö Gj ü\èü
'_üWj aü ^üòüüü5/7 \è bZüe QŠü_üWp Q@üKéaüüfù j k\ü fMüA @I Chè _üYüe Müü]üA
\èü-üA[üGö _Züè ^aRüz ggKèZüüaküüi Kü ~üA[üGö QŠü^üòü«Kè_YüQ@üe j üZ KPüe
akü bküaüŠüeLü-üA[üGö Gj ü QŠMüf üghüe üMüèüMüV cŠüe ü^A `üvü\èü-üA[üGö
_á a üj üA[äü Èü _üAüLüYü_de @ü^K KUKYü ej QüKüeY KüKWj bKò[Šü `k LüAaü \èü
Q@üKéKüg i Yüüj üA[üGö MÜj PðòbkòcMü _ü[üLüAaü \èü Q@üKé'Pèpü (Kè) üj üA[üGö
üZYècü@üKèüj èü^cüüKüZüü@^güü ^ cü^òPkèüKè_Wj[üGö

LüAaü @^PZ

- (1) üaüAZükéüM (cMü ü-üM), (2) SÜv, KUvüp SUü AZyü\üWüfö(cMü ü-üM)
- (3) KeWj- Q@üKéaüCüj aüüj ffü bkòRè üj üA[üG, (4) QZè- Q@üKè_üfj_üj pü Rè üj üA[üGö

LüAaü CPZ

- (1) @cZbŠü (I üe jè), (2)]fèü (I ÄKüü üZkaüRe üSük ZeKüèü), (3) Kfèü
_Ze güM, (4) üKük[WüföI üKük[i ŠüüSükö

Wcþ_eµeüe GüKüAg \èüe GüKüAg@üj è ^üj ö _á Zü_eèüeüe Èü üfüüK i «ü^
_á ae GKcüü _üe j öj üŠö] e[ü«ö dü bZüe 3/4[e KQòKQò\è aya] ü^üe NeKéFü_ü_üQü
Keäü i j z fMü_üü G_eKòLU Q_ü c^ ^ükKèü^A i `ü Keü-üA[üGö Q@üKèM]üAaü _èèè
ZükKèü\L«ö ZükèZKè3Üü\ü^ü [üf üi Q@üKè' _ü^püWj Kj ü-üA[üGö _ü^püWjQ@üüè\èüe
\A/Zðö[e Müü]üAaü \èKüe _üWp aüWj_üfùKèRWjüZf I @^y _üfüüèChè _üYüe Müü]üA

Sø Kóú\A i ö_Kid aög c]è i ö_Küe aiSøj @«ò^új ó @]K«èGj óa\$^ \Beú\AUöMünc«üe i iciRK i ö_KöMXjCV[üGö

Wcpi müidüe _@Søu aaij adi i ö_Küe üi cZiKQö]eia\$ü^dc ^új öüSø _@ue -új ü aoadi új úA[üC, c\ KYü új úA úaaij K i ´Se @dcüe , Kei-úA_üeö G_eKöSøUG R^új ai ciwZá_@ _I Ze` eèK^yü\_ Züu NeKèKüV aWjUG, gük \_ZáüMiQüÜiG I \üKüVö aWjG ]eöü^A S@Ne \üSüe \_KüA \_[üC \_Éia \_Kü-úA[üGö üi j ðð Vieüi \A \_eäüee a\$Zü@üe , új úA-üGö Gbköa%ð ü@^K WcpiFüK K[üC«üe \LäüKécük üGj üe GK \ÁüK `WüföRcþ`r` K[ü^üe @üC _üA[üCö⁴) ^Re @ü[K i ÉKè@üLü@üMue eLöj ó_@ _I i ´Sü üLiR[üKö Gjú ayZüZ Wcpi_emeüe aögMZ i ö_Kü@ZöKüVie büa @^é Zö ^R aög ai üMiZä (Endogamy) bZüe üKüaij üaaij K i ö_Küúj úA^ [üGö _é½ üKüZüÜö^YÁ C_üMiZä üfüK GKü_eäüee bíaiö« _eÆe c«üe aaij i ö_Küü-üWj [üKö ~ [ü:- i éü i cèü, Léü/ Léü i KeKè@ü, · cþl abüeþ cij ú^|@ü/_ezü I _üYöaöge üfüküü c«üe úaaij K i ´S _ZÁü új úA^ [üGö i aèl Züe _@_I j ó_üC S@ NeKè_Éia ü^A ~äüe a] öej Qö aaij ^cú« aög @^Kk [äü Ký yü NeKè_@ _I úaüj i ciMüü _üAüC\ KYüü\aiKè-úA[üKö _[üC Keö KYü-üC[äü c\ üKak S@e ai_, büA bküüfük j ó_üA[üKö üi ciw^ c\ Mj Y Küf _Éiaüe i ^Z üaüföRYü-üG Gaö c\ ^ _Aüf üi ciw^ S@ ü\aiKèeiRö^j köüaüföa\$aiKéüj úA[üGö _eÆe eüRüüj üf üi j öüL Züe _@_I S@ _I Kè_ eö Müü\üSüe i cÉü @üMue c\ KYü \@«ö üi ZKüaük Müü büaüi ö KieY S@UG üKak _eäüee ^áj üi Kke GaöMüe i cÉue S@ö GYèZü'e aaij ^é öaüa\üe c_üYö übüRbüZ LüAaü@] Kie Müüüfue ej [üG üi bü cSüe `WiaüC|þ` _Mübieþ eLö_@_I e RüY _éLüüfük K[üC_ü_ü^ Keøj üZ ü-üWjKj [üG:-

“cij ü_eè_éþ ü_éþ ü Küfè Iü\, ZüC @üC a|ö ZcþK Mfü^Aþ @üCþK Mfü^Aüü Zceþaüe `fþüMüüÜ `ÜüP afü, i üÜü cüS Kü^ LPöj Güf @üC i é eþ\gZéafü i öüKüG Zceþ\@üeþK @üi üPè..” AZyüüð

Gjúe C eüe K^yü_I i ^Zöi PK K[üi büe _Küg Keäü_üe c\ _@ü_~jüð @üe , új úA[üGö üi j öi büe _eÆe _I S@e adüi ÉöKè\Áüe eLöaaij \ð]ü-ý i ö_Küe aö e acñðKe[üKö S@ aWjK^@ü új úA ^ [üf (eR \gð Keð [üf) Gjú @cüüügZ ej [üGö Zü bZüe _@_I \ü_üakü üaük `Lfc\þ ^üCüe c\ KYüü\A[üKöI a\küe S@ Nüe c« `Lfö büZþ \@«ö @üagýK i üK RÁigþjè NeKè-úA Kic\üCüe i új ü-y Ke[üGö VKþüi j bkiS@ c« Zü'e bíaiögügNeKè-úA bfc| Kicüe i j ü-üM Keäü _üAü@ü^K \ð ej @üi öGjú GRüZé _PkZ _[üö G_eöüj üfúj üS@ _@_I j Z K[üaü üüj ai Z \üe K[ü, fiRüe \üeA ej öföPö

_Küg[üC Kþ K\$ciKe Wcpi ciRüe S@Kè`SKü^aü' ai `UüYü^aü' _[üü aj k büa _PkZö _üaö@]Küg WcpiFükue @ü[K @ai ü ÉZk ^ [üfö üZYüi ciw^ aiüY, aiRYü Keö

Sø NeKéi 'S _ZÄü CüYgyüe _@ Ne _I eé_đc Keò@üYđ[äu c\ ùKak K^yüe
_eäüe ùfüüK _A [üköüüi cüü^ _Éia Mj Y Kfü_üe, ^Re müZö_eR^u i jZ c\ _Aai _üAñ
aŞüé_Éia ù\üf, üi cüü^ Mñ\üSue i aäi cl üe i icj K c\y_ü^ _üAñ\Wiaü c;þ @ [üzþGK
UY cj fñ c\ ù^A @üi «ð GK Waü c\ @ [üzþuMüUG aWyuZfUYüe b ðj ai _ecüYe cj fñ
c\, ~üj üKö15/20 KüP üj üA_üe ö üj üf üMüUG Wiaü c\üe Küc i üe ^üj ð üi cñ^ue^cÜZ
üciU ZðüWiaü c\ ù\aiKé_WjüGö

1. _Ppür^þ(_Pieäü aia\Kð) - 1 Wai
2. cüw^þ(K^yü cüMäü aia\Kð) - 1 Wai
3. Rfü Me^þ(K^yü cif i ä aia\Kð) - 1 Wai

üi c\KéMñ\üSue i büe ai đ[äu üfük ^@ü aŞü i üwüe cğö _A [ükö c\ _Aai
bZüe bfc; K [ü c^ · fđüGö _đc Wiaü c\ _Aai_üe ae_žüK^yü_žüKëüi ùKüZ ùRüfü
aiK^yücif LüAüa- üi K [ü · e«ð K^yü_žü ùKüZ LüAa üi K [ü Zire Mñü^AKKëüMü_üe
Kjü\A [üGö Mñü^AKpüi K [üK^yü_žüü Ze` eei büe _Küg Küeö _đüü^@ü üe @üM Küküe
21Uüie@üe, KeüZðüKüMj_ü ùKüMjGaöQ@üKüMj_~j« ùRüfüaiMYöLüC [üfö Uüüei_üUüü
aiL_eüUüüüjüA_üeö aŞü\j ü @ü[K i ŽKëü^A Gjü ^q ðeZ üj C [füö _üadae_žüK^yü
cif aia\üe _ · eüf, Sø ù\aiKéAzü Keé [äu K^yü_žü Kjüü\ C [üf- "ceßö` eþü KfüG
KäFKþ^ j Güf i ü KÜþü KÜþ^ KÜþ^Kþei_ü Uwü \ðüö" Gjüe @ [ðSø _üQWþü Kfüüe KfüG
^Zäüüi KÜđ[äu KÜYüe KÜYGe ei_üUüü\ðö KfüGe _ecüY_ü /i üZ j Rie üj üA_üe Gaö
KÜYGe _ecüY_ü /i üZ gj üj üA_üe üK^yü_žü\iaöKeđ[äu@ [ð_eüY \üS cSüe ü\A ^
ieüf@_I Ké@_cñ^Z üj üA ù` eè-äüKëüj C [füö GYé^Re @ü[K i ŽKëü\Lö^R i cÄ;
Nüe j öWcþüfüK aŞeäuŞäü_i ; Keđ[ükö Cbd _I e i ^ZöKüc K^yücif aia\üe MYöUüü
@eþüPüCk eLü-üA [äuGKKöi ü [ük@üe MYMYö\@ü-üA [üGö _e^½_@_I eKQüUüü`eLäq ö
aia\Ké\@ü-üA [üG ü ~ [ü- 1) Müepcicfþ- U. 120/- ,2) üQK^þ- \iaö^eü_ ( ) wþj \k
_üAñ- U. 5/-,]üwþj \k _üAñ- U. 5/-, aXj \k _üAñ- U. 5/-), 3. ciG i üeò- Søe cñü
_üAñgüXj (1LŠ), 4) ciG i üeò- Søe aWþCYü _üAñgüXj (@iagyK @^ei_), 5) gfü_üü -
U. 5/-, 6) güfö_üü - U. 5/-, 7) @üRö_üü - Søe üRüRcü _üAñgüXj (1LŠ)ö Gjüü\ d
_ecüY i ü^, Kük üb\üe DYü@]K üj üA_üeö

Gi aeađ äq ü^ i ^Z ü\ d ü_ü üj ai_üe aäüj \ðe Zđ[äüe ^äü Keü-üA [üGö Wcþ
üfüüK _üadAieüRü ZieL i jZ @byÉ ^ [üf, GYëüi cüü^ i ü]üeYZü P;ä_I I Z [ü@^ü üe
\ð]ü~j Keđ[üfö @üM Küküe aRkòüf@ ^ [äu üj Zei ü]üeYZü _%äü _I Kej öüfüküü^
_i ; Keđ[üfö _YöPühaüi i cd ai ahü\ðüe aäüj C>a @ü\@^ÄZ üj C^ [füö i büe ^e ö
@^ü üe i c\CWjüe Z [e i öLjü@^ü üe üi ZKöi öLjüMYö_KüA, (~ [üRj ä_ü \ð üj üA [üf

cŁyKír'UZük 'ùPc|fir C_üe eLü~üA [üGö gb_üYö@üYäu _bèèQü YŷSüMéAZyü\òQè«ò^üj ò
@ZGa Sè cì@icü^ gb_üYöNüè ü [üAfü _üe Ne \èüè _j òè'ùQeü-QüUj ai üMüae üQeü
_KüA [ükò aeKè_äd i-ÿ C\äd uauk gb i cd aè è'ü~üMü_ü^ò i jZ @^y _üYöcügüA
Mü]üA [ükò gb_üYöKè Kègük_Zè Lfüè i üZ LŠ j k\ü MèÜ~üA [äu i Züè aiŠüeLü~üA [üGö
Kki üè · üèüJö@ü´ _Zäcª aŠü~üA [üGö gb i cd ü\LòK ü j k\ü aiüJöKöi ü Mèüè _ÉZ Keò
@üY«ò ae _fü _bKècǰñKeò aWý KüV _Xüè aüi ö üaR^b_đuc @KZü · Ck]èò aee
K_üküè j k\ü @èèü PüCke UKü cüèò'C\Zè aWZè (_bè_½è) \MKè] èü\àZüüèi üü ü eLò
@KZü` ñüü\A gb_üYèè_đc Xük ZircŠüè Xükò\Gö Zü_üè cü@ü-bCYüüü^ aee ü\j i üèü
j k\ü fMüA @^y _üYöXükòbfbüüa Mü]üA \è«ò Gjú_üè ae Ne bZèKè~üA ^èü ü]üZò
_üŠö üi @üC LüŠ ü]üZKèKül _AZü Keò_KüA [üGö Zü üaKüè ' _ZüèKp (üMüUG) LK|fü I
KkücükòGK üi èü _ŠüA \èü-üGö cwk_üYöi jZ j k\ü cüLòMü]üAfü _üè ae @üC üKöYi ò
Küc\üè Keð [üGö G_èKü^üü ai RwfKè~üA ^ [üG KöNüè üKöYi öKüc Keð [üGö Zü_üè Zükè
_èMü ai aWý_Xüè ai üA \èfü ^PüA [ükò RüY übŠèü Zükè'_üMèPè (_Müè üaüj) Keò
QücŠèüZKè@üY [üGö üi Vüè Zükè_Xüè ai üA · eQ@RY übŠèü\ŠüC_èKäuUKò_üüQüMfü
bküüQPüQPè èèüMKeáfüA afüA ^ · A [ükò ^ · Afüüauk \AUüÉèüè MüZ Mü^ Keü~üA [üGö
GjúMüZe ^üè '\èfü MüZpö _đc PeYüè 'ü_üGfþ\è|fir MüZ Gjúèè

Mü^ Keü~üG -

*üi Añ\è|fü \è|fü ^èü
Kü^ cZè|fü
Zèpi üi þNüè üN^ü\üfü
@üüèþNüMè|füö*

Gjú i üwüè cǰèüè Èè Küj -

*Uj èj üü, èj èè èüJò
Uj èj èèèèèèüJò...'*

fö ü^þl üXüfe Zük_üW -

*MüMöü Mèü MüðþM\ðþ
MüMöü MèöMü\ðþ
MüMöü Mèü MüðþMü\ðþ
MüMöü MèöMü\ðþ..ö*

[e ùfLiGi 'M^p ü-cwPfir' Keòàò k j hò] ðò i j Z Wifp LüA AZyù\ò ^ùPp'ü MüZ MüA MüA ügübü-üzüe NeKé @üY[ükòl QicS@ü Zük _aèèüLükü ~üA [èü MüZüe ù üZòü\A [ükò MüZ PZä_ügné GK ùQüU cüUò_Škü ai cŠ_ [üGö Zü'e PüèLMüe PüèüUòW@üüaij üe[üG ü Gj ò @^Äir^ _ue gb\@ü Kic ügh üj üA [üGö Gj_üe ^Re i èd] üü\Lo_Mü_Yü bte AZyü\ò i j Z ai\yüaiRYü] eiaè~üzä \k aiü üe[ükò ae~üzä \k _aèèMüe \ARY 'Rfjv@ü' j üZüe üMüUG ùfLiGiQZü I üMüUG ùfLiGiUüwò] eò@üMüe ~üA K^yü NeKéaeNe _j èü i cd I ùfLiKi ùLyü i ò_Küe Lae Ke[ükò üi j ò^ä üe K^yü Nüe _ir^ übüR^e @üüdiR^ Ke[ükò

Rfjv@ü \ARYü VüèK^yü_üzüae_I e ag\ aèeYü _üAaü_üe Z\^èj @üüdiR^ Ke[ükò Rfjv@ü ai @MÄZ \A RY K^yü_üzü Nüe RiCü_R LüA agüic Ke«ò ae_I _j èü üakKéi ü] üeYZü i Šyü ai eüZüüj üA~üGö ae_I e ai\y aiRèügèYü üeK^yü_I ^Re ai\y \k] eüMüe LüŠ \e @üMKé~üA ae_I KeÉüMZ Keò@üY«ò ae Nüe _gäu _aèèZüKéa ;ü ^ü Keò ü^A [ükò Zü i j Z ae~üzä \ke i cÉ aüüüRyÄ Z [ü cü^yMYy aŠaMüèj k\üMŠ @üCUü @e@ü· Cke ZkK cLüA üMüWüe _üYöa ;üA ÉüMZ Ke«ò G_eKöai\y \ke aRf@üicüü^ c^ G @bü [ðüèèai\p_Wjko^üj ò

ae K^yü ^KUüe ai è-èü _ue @üe , üj üA~üG M^i ^pcŠfjKü-ÿKicö Cbd ae I K^yü_I eèÉüüfüküü^ aeK^yüüeM^p ^pKe[ükò M^p ^püaük _üZyK Éüüfük @agý _ü\ @ü] MüZ MüA [ükòò üghüe Zü'e j k j köi j Z cgr@^yü'y Éüüfük c^ ckZ büa j k j köü\A üi _eüagKé_aZäZ [ü C>a cLé Ke[ükò üZüY Ne \üŠüe \A Zðüü [ük aiRüMRicV[üGö] üwPüj] üwPüjüe ^Zy MüZüe Müü\üŠ `üUò_W[üGö M^p ^p@ai eüe _@_I I S@_I _eÆeKé i cüüfP^ü Keòüaüküaük MüZ cürcüe @gäk bihüüe c^ QMküA [ükò Gj_ü_PkZ_üüü M^p ^pau a ;üY MüZeè@ü^K _\ WcpüfükMüZ _eüz\üe C ;üe Keü-üA@Qò Z [ü_òZ^æè \A_\ GVüe Cüij eY Éeü _\güA \èüMfü:-

- (1) C_èèMüW@ü i ir'PòKü! fè
                   _ir'Pfkòü^Añ
 K^@üèpA@ü @füM j ir'eAfò
                   Kir'Pfkòü^Añ. ?(j k j k)
 i é~ü Zep@üie üKüüf üMü
                   `üvü ü\üZ Mwü Rùf
 i üeü ü\üZ V@üüK V@ü üMü
                   üaUü LüZi þR^üf@üö

- (2) @üi ü _ifüücü^ KüVüK ~èüüe
                   bücü Wwee üLüüf

i cüE übüRöLiAi ieoMŠ i ü_ ^ @^Äir^ue @ig Mj Y Ke«ö 'MŠpi ü_ ^b üj CQöK^yü
i c_Y Kü-jKäö K^yü i c_Y i büe Cbd _I e _ëLi üfwiK Zük Q_ü _üei «ö aeNeë
Uüw@iUG ü^A K^yü_I üfwiK üMüU UKWj @ü' QüföKüU@üYöZüküMüUG Köi üPXpüe eL«ö
@ü' QüföGVüe S@e _Zük j Gö i büe ^ir^üK [ü@üföP^üüj üA [üGö üi c^eëK^yü_I S@e
ü\üMj I cü Keäü K [ü Kj «ö üi j öaö Zë KQ@ig Gj ö eö-

"ü\Lü i cLò (@ü' QüföKëj üZüe üUKö] eöi c_Y Keö @üRëp\ð^ëceöZcepj Afö i ü
üLAeöj Güf, GÜVA j Güf, aÜVA j Güf, \üeöj Güf, Pëpöj Güf `ëöPffüüj ZKöPffü;
üZAEë^Pffë üepf @icepüKüVep] ^püKüMjK ü` eöü \üö"

"I ü\ @üRëp\ð^Vir^ëcCüü ~ ZcepGAeöj üMjü ~ @icepüj Afö üZepcëü-j üRüj Gau
\ü^ 'eicö (cZüaügh) cZepü\LüGZüi p ü\Lü@üRëp\ð^ üGfüi p..'' üaüföKj öae _Züj üZüe
K^yü _Züüi @ü' QüföLŠKë] eüA ü\A [ü«ö ae _Züj üKë^R MücQüe MYüA] eL [ü«ö @ü' Qüfö
j Yü ~üA [äü _@Ne Uüw@üKëS@Ne @iC ü` eüA ^ü\A i üwüe ü^A~äü _Züj eüj Qö Gj ü_üe
aŞäüid üj üA~äü `küe aüj üNe _adügh üj üA [üGö

C_e a%öü@^ü üe gb _üYöMüü] üAäü _adS@Nüe c^ i mü^Këü~üA [üGö S@e Nee
^c^Z üfwiK Köi ü, aüi ^ AZyüüC_j üe cöüC [äüüaük _@_I üfwiK übüRö _üAüQkö PüCk
cöüA [ü«ö äüj e i üZ \ð _üe aeK^yü K^yüNeKë~äüe aüj öeüj Qö Gj üKë'üMüMjafü^p Kj «ö
Gj üKë'j fLüQWj KüPMfö üaüföc^ Kj [ü«ö üi @ai eüe S@e aü_Nüe 8-10\ðëë@] K
ej [üGö äüid \ð übüRbüZKë_@_I Kë@ic^Y Keü~üA [üGö G [eK S@e aü_Neë Mü_Yü] eö
güöNeKë@üi [üGö Wcþ_emeüe ü~ZK _Züj ^ [äüüj ZëS@e äüj üi bküydaj k üj üA^ [üG ü
@^y _I üe ü\LäüKëMüf üRüfö, (MYüaü K^yüicif) eLëaüj ö (_PkZ ü\ü) c | p ëp (c_üYö)
bRbüZpAZyüüKëüü\ü ü_ü KeäüKë_Wë [äüëëae_I e Lyö@] K üj üA [üG ü

QüMj_Zä

i L\ ck^ I \äL\ äüz\ bZüe j öice i öi üe . fQö @agý ck^ ü~Cüü@Qüaüz\
üi Vüe @agý ,üaüö ÉicüÉüü bZëeRYKe cZy ü~üMiaüz\ NUäü K [üWZ ^dZë ^dcö cüZä
@Ş aŞicYüaü cü^üicüöy ü~üM@ü^K üI Züe @ÉüüaK büa c^ äüz\ NU [üGö WcþRüzüe
äüj äüz\ aü QüMj_Zäüaü @ZüZüe aj k büa ü\Lü ü\C [fö ,Güa Gj ü j äi _üA [äü
ü\Lü~üCQö QüMj_Zä^dcKëWcþüfwiK 'QüMjüL'ü' üaüföKj [ü«öü Wcþi cüRüe _eäüe PküAaü
üI Züe ^üeüUG i c_eëüYüe KcP k, i Käl Z [ü \üdcZäü^ üj üA [äü i ü BG i cüRüe ~äM
~äM _ëhe _ä] ü^y j öej öüi Qö _ëh äö eüe ^üéü ~üj üüj üfap _ëh-Azüe @] ü^ö Gbkö
_ëh _ä] ü^ aPüe i _I üe _PkZ üfwiKcöc^eë üMüUG \AUöC\üj eY üj CQö

- (K) eLpüf ücARö QüMjüf _ep i ü büf NepNep
- (L) KëfKpQüeepQüMjüö (AZyüü)

Kfiue ü^A @ii [äu KfiG Pfo_üCjg Zü cš C_üe Xiküü\A 'üZiepu~CpüWjAzü üi A@üWj
~üü' Kj iQüWj\A _küA @üi «ö Gbkö@ci^aid _đü@agy @üRe Wcpi ciRüe ^uj öKëüKöYi ö
EüKëQüWj_Zäü\aiüaük ZđiQKieEüie j ö QüWj\@ü~iG üG _đüeicidY bkö_ëüYue c^ a%ž
üj üAQö gäeicP |äi üZüeQüWj_Zäü\aiüaük G _đü @^é eY Keđ [äu RYü~iG ü fI Y i üZüe
@ü~üüéé [üe ü^A ü~CivüQüWj_üf Zij ü Cq ZüQKö [ifüö üMüUG aiJ aüfKüü @igicKé @iC
üMüUG aiJ i eRé^üKéI @^y aiJÜö@ü~üü^MeüKé~üA [äu QKüe üi i üZüeQüWj@üi [üfö

QüWj_Zä_üA [äu ^üeie üI Züe aëüj üaük 'Mšpi ü_ü ađ [äu] ü^ j ö@^é ž üj üA [üGö
QüWj_Zä_üe _ëh aiEüüfKUG Züre c^ cžüaK Ne-ae aiQö^Z^ büa Ne i öi üe Keëüe
üKöYi öi iciRK _žšK eüj ^uj ö

aWk^@ü ađöai eR Kcö

Wcpi ciRüe R^ä aëüj, cžy @ai eue ü~_eöüKüZK_üepeK ^üZđdc_ükž
üj üA [üG, S@ aWk^@üüj üf c^ üi _eü@ü^K ađ [äu] ü^ _ük^ Keü~iGö S@ue aWk^@üüj ai
adi i ücü KükKüc KcüKcü@üi [äu i ažüü\Li~iCQö @iRKüfö12/14ahöc^ue Gj ü NU[äu
ü\Li~iCQö S@UG aWk^@üüj üf Wcpi_ebühüe Gj üKé'Wšü üJ Afö, 'Nüü _Wjfo, ']üwplj
üJ Afö, 'Nep]üefö, 'Üüü _Wjfo üaüföKj [ükö

S@UG Züre _đü c eR \gđ Kfi_üe EübiaK biaüe ci@ü aiüWjbcYüKéGK [üRYüA\Gü
_üe ZüKéQ_ü, ZüÜöAZyüüe üNe ü\A Nüej öfPüA eLi~iGö Gj ü _eVüéS@ ej [äu aLeü
GK_Küe ^hü üKüVeü üj üA~iGö G_eKöZüKüKöYi ö_ëh _füue cL\gđ KeüKé\@ü~iG
^uj öö Gj ü aügh ü\ühüaj üaüföaübi Keü~iGö ^Re müZöKüé e aiMüe üKöYi ö_ëh c^ ZüKé
ü\L«ö^uj öö Gj öi cdüe S@Kéü\Lüf Züe @üLü`Üö@š üj üA~üköüaüföWcpiüfKagübi
ej Qö Gj ögä i cdüe S@ÜöMüü]üAai c^üö üi \üK Nh[üG, üj üf KkKé üKüe^uj öö üNö
5-7 \đ _~j« ZüKéçj üc^ ü]üAaiKé\@ü~üA^ [üGö RkKéWcpiüfWk]cë _žüK üaüfömi^
Keđ [üköüi , aZü GA [üüAü@i Pü@ai üe S@e Rki ü^ AZyüüaüeY Keü~iAQö üi \đKé\AI kö
RWjüZfue @iCUüj k\üaUüKüü\j üe üaüküj aiüađ [ej Qö cšüe üZF fMüA ^ [üG Kö_ü^@üe
cš KšüA ^ [üGö _Pkž WcpiüfKagübi @^é üe _đü c eR \gđ üi ücaie, ađ aie, Mëüe I
gKäie üj üA [üf gb aüaPž j G I cwkaie, g^äüe Gaö eaëüe \đ üj üf @gb üaüfö
]eđ@ü~iG ü aWk^@ü S@KéNee üKöYi üü\^;đ übiR^ Lüý ~ [ü~ büZ, _Lük, Wüfö ZeKüeü
AZyüü\@ü~üA^ [üGö · Ck, WüföI Zkü ai i Kpü AZyüüüZkaiRe Mš_KüA i üüüLPWj ö
ZüKé\AI köLüAaiKé\@ü~iG üüi _ž[üe üLPWjLüAfü üaük UKG 'C\žö (_ašM)KéI @iC
UKG 'aWjfo (_½c\M)Ké `üvöZü_üe LüA [üGö Gj ö5-7 \đ üfK-^Ree @«eüküe M_üü
bžüe ej [äu i cdüe i üj ö_WjüüfWk c^ Zü_üAüüLPWjAZyüüüeüšöLüAaiKé@üYüüü\A [ükö

KSciKe WcþufiKi iAZo

«æ \ðue SþKèi ù'ùgðP Keù-iGö Gjò_KðiKé'CViGair' Kj ð'ükö [ðiaifü üfiuK CViAai \ð aü\yairYüKeiC>a _ük^ Keðuù\Li-iGö ^@ @üüfiK üKak ci@ü ciCi üci^u j k j k üe Kic PkiA^Gö Wcþi ciR cþue _üaüaifyaauj _ðü _PkZ [ðüü Gci^u aüfy aauj G _á wüe UKG ÉZ^ö WcþufiK K^yüüü^ @Züüüü [äu üakéG_eKöR^auj Cüj C i 'S aüð'ükö _aðeK^yüüKéü^aü _üAic\ KYü ~üA[üf i ö_é _@Ne üfiuK aWK^@ü üj aü Lae _üA Sþ NeKé~üA[ükö üi ciü^ ^q ðeZ gb\ðue Sþe fMü_Uü i j Z i ðeþ üZF, üi ü, _üCWe ü\A aü\yairYü i j Z CViA[ükö @agy c\ KYüü\A[äu aSé~\ðGj öi cdüe SþKé CViA @üi «ð^üj ö Züj üf üi _Éia bünMfüüaüfö] eð^@ü-iGö

SþKèi ù'ùgðP Keù_aZüKeY Keðu ^cü« CÝÁ [äu \ð _ðc KkVj WüKäu _aðe (_j «@üüü eüZá_ü 3 N üüakK) ÉüüfiKcüü^ aü k j k j k ö] Þü cþue ^ükZü aü Rkügdké ^@«üü ~\üaüüü aü; ðeÉ üj üA[üG, üZüa aüRüK ~ü[Á \eZü e l ü Keü_Qüe Mc^ Keð'ükö i üwüe ~üA[äu Éü üfiKcüü^ Neéüj üeMfü üaüK \AUüüüü ^@ü ciUüj üSö KQüRik KüV, j k \ü Zð\Š, Pifü _üCg, KQü@e@ü. Ck I 50_. aüGK Uu@üüMŠé] eð~üA[ükö Éü üfiKcüü cþeüüKüZRY ^\ü Kküe AUfü (@i üüü Pff) _üeð^@ü ciUüj üSüe _üYöMec Ke«ö üi j ö _üYüe NeéüüY[äu Pffü _üCg üMüüüA \@«ö Zü'üe Sþe Wij üY j üZüe @l @e@ü. Ck, aü@ü j üZüe Zð\Š j k \ü I cüüe üMŠeUüüKé] üeY KeäuKéKj ð'ükö Gi aé _ÉZü eäu _üe SþKé aüVj_KüAaü _üAü _üYöbZéKé^@«ö üi aüVj_KüAaü _aðeüKj öRüY adÄü ÉüüfiK aü üaR^þ Sþ _üAüü\äu\äuüe _ü[ðü RYüA @KZü. Ck `üvö` üvö^cüüZ 'üaüfþaP^þ Keð'ükö

"\@üepi éð K_üüþi éð ü\LþZA i üeAZö þ i üL@üeAZö þ @üUKüK f@ü KeZö þü^Aü fZü KeZö þü^Aü AZeþKüfþKi Uþüi üüa @ü CüZA ^| eþ_ü^ö cü ^| eþ_ü^öA | eþcSüeþ_ü^ö WëceþcSüeþ_ü^öVüü^ aü þ fA j @ü-iZö i üZþbA^þ RfþKüçþ) bürþKeZüi þ að eþKeZüi þ j ZöfÜ\ cüSZüi þ NüVj fÜ\ cüSZüi þ AZeþKüfþKi UþüLcü Keü ü\Züi þ..." AZýü\ö 'üaüf aP^' e I Wþü bühüke üj CQö

"\@üepi ^þKaüþi ^ö(ü\äu) cü! Zei üj ü üj üA e j ð'æö G SþKéZüe cüi K EZR^Z üKöYi öi ci yü KeüA ü\ae üj ö Gj üe gbü-gb Mj ü\üü AZýüüG CüZA ^\üe _üYüe, c j ü^üe _üYüe, A | eþcSüe _üYüe, WëceþcSüe _üYüe büü üü] üAüj üA Püfö-üC üi üZ bCYü- RkKüçü (Zëic) ^üzd i æö e Keäu Gaö Gj üe üKöYi öMj ü\üü _Wj üf üi [æeZüKéC; üe Keäuö"

Gj üe SþKé_üYüe aüVjüKé^üYüü üj üf üi aüVj_KüA[üGö _ðc aüVj_KüAaü bZüe j öüi] üeY Keð[äu @e@ü. Ck, Zð\Š j k \ü I üMŠeUüüKé_üYüe_KüA ü\A CV[üGö GcZö ZüKéfüMþfüMþZð[e aüVj_KüAaüKé_Wj üGö Zð[e aüVj_üe üi i ðeþ AZýüüfMüA bfbüüa Müü] üA üZF j k \ü cüL[üGö Müü] üA i üeäu _üe ZüKé^üü aü Rkügde Xj Ké@üYö] kü ewe ^@üügüXj _SüA \@«ö üi _SüMüü] üA[äu aÉ (güXj aü ü_üüK) KéMec üj üA[äu _üCg üaüKü

_üYüe aWjA KüPäu _üe Zij üKê^ü _üYüe bi üA ù\A[ükò, Kkê5-7\ð] eò_ej ir^ Keò
@üi [äu @«äaÈe GKü]K LŠKêPfo^KUue i üci^y MüZ Keòü_üzò\A üi jòAUfÜ _[eeè
ùMüUG/\AUKêXüüò\A[ükò Gi aèKü-ÿKic üaük aRþøü \k LüŠ \eüe ejòaiRü aRüA
· f[ükò ^øü fMü_üfUoi üeäu_üe Sø ^üR @^y GK ^øüiciUò'KŠò (üQüU j üŠ)üe ^\üeè_üYò
beòcŠüe 'üPc[ir^C_üe (aè üKie cPkü) ü[üA _üYj üŠKêüaüj òNecj ünPüf ü @^yü^y
Èüüfüküü^ aüeäie j k j kòü\A _eüagKêcLeZ KePüf[ükò i cüÉ SøKê] eò@üM @üM
Püföf aRþøü \k 'aiUþPüfþò_üeb (aiU Püföü üaük aRü ~iC[äu GK ^q Å Zike aü\y)
aRüA aRüA _üQ_üQ · f«ò GcZòNe cü ün` eò@üi äü aiUüe _W[äu 'ZòþüWfue aiUþ ai
ZòQKöeÉüe SøUòZire cŠüe]e[äu_üYj üŠKêüPc[ü i üwüe Zük K· Wj` wòü\A[iGö
G_eiKeäu\üei@^ÄKieü AZe ù\Züü KÄÁSø C_üe _Wj [üG Gaò Zire eüRiaZü üj üA[äu
üakie Mj ü\üüüüi Vüue LŠ^ üj üA[iG üaüföWcþüfük agþi Ke«ò Nüe _j öSø_ÿöbf
Keòü_üüK _Zä_öò i RaiR üj üA ai_-ciü, KKü-LüWj@i\ò i cÉ MeR^üecŠøü cièòZüue
@igüa\ bi üKe[üGö üi \ð K^yü_üzü Zire gqòcZiaK übüRbüZe @üdüR^ KeüMüi üj öbüAüe
@ü_yüdz Ke[üGö

cZ-i öÄie ai cZKäü

R^äüj üf cZy ^½dö Gj üRüa^e]a i Zyö cZy Rüa^ PKê GK \ä\ NUYüö GYè
cYh cZyKê i ai]K bd Ke[üGö Wcþ_emeüe cZyKê@Zia \ä\Lüdk NUYü biaüe
^øü-üA[iGö _öeè_äY QüWjü KäuKê @üic cZy Kj [üCj Gj ü abðÜ_Kie üj üA[iG ö ai; Ky
ü-üMäu_eYz adi üe üKöYi üeüMayü]ü~üMüj C[äu cZyKêÉüöiaK cZy Kj ü-üA[iGö K[ü
Kjäu _aèègöè@aü üe cZyæY Ke[üf, ai « üeüMüe cZy üj üA[üf, Gaò_á a Küküe
cZy NU[üf,üi j öi aègaKê ciUüe ü_üzü \øü-iGö @^y i cÉ cZyèüI Züe Wcþüfük gaKê
^øüie ü_üWj }üe Ke[ükò aiN]eäu ü-üMücZy NU[üf Müüfük cZKe _eäieKêaieY
Ke«ò aügh_üdz I @üagyK eüZü^üZü_üe Züe i öÄie Käu Keü-iGö

_eäiee üKj öRüY i \i ye cZy NUüf Wcþüfük j ViZþga CVükö^üj ö Zire _øSø
ai ^KU i pKüduèLae ù\A i cÉue ügh-\gð _~ÿ« @ü_l ü Ke[ükò i Šyüaük cZyè
üj üA[üf eüZü üeüga eLöi Kük üj üf ~üA Neöjüj üe Ke«ò eüZüi üeüciübcYüciü^ ^LüA
^_A cZ ayqöe Mj aiüj èòCyÈeüe Kq ^ Ke[ükò @ü^K üI Züe cZKe Èü ai cürcüü^ Zire
MjKcKêaiüj èäüj èüKü;[äüe \gy @Zia j äd adüeKö i üj ö Wjüüfük ga aiüj üe Keäu i cd
üj üf]küü]üZüüMücQüü^A cZKe i 1ü^ü[üZüC_üe ai_ügüe_KüA[ükò_èh üfüküü^
UüwøüüMüUG üfLiGi] eöVk üj üA[ükò eüZüe gaKêRMie j äüKüj üf cZayqöe Ne i 1Lüe
Müe @^yüü^ aWjWjKüV MŠòRükò] èöfMüA ai öej [ükò @üi äüKê[äu_øSø cüü^ _j fÜ
_üe NeicXjüj üe Keü-iGö Wcþüfükue ga aiCjü üKüüKAüe ~üG^üj öü cZayqöü~CüLUüe
ügh ^ügi ZyüM Ke[üGö üi j öLUüe j öüaiüj öcgüYKê^øü-iGö

Neëga aij ðe Keðù ùaùk _èh \k i j Z ÈùfùKcü^ c^ Neëaüj ùeò@üi [ükòù cZjé NUùù _ue _ue Ne aie@ùWjGK AUfù (@i ùdú Pf) Z@ieòKeòùì [ùe GK j iSòL_ùù ai _eYùùQüU j iSÜG ai iA 2-3 ù_üi ù PiCkùe (j k\ü cçüA) biZ eiSò eL«òù Neëga CVùù _ue Wcp_emeü@^í ùe ga~iZâ i ð ù cçüYKê~iA^ [iGö Müaüj ùe GK ^q ðeZ QK RiMü/i ù^ ej [iGö Gj òi ù^e ^ic 'ù_!_p_e^pai ù_!_ùe^ 'ò ùi Vùe gaKêLU i j Z KQòì cd _iAñ I j iA eLi~iGö ci@i~bCYüciù^ cZayqè cç üe j k\ü biZ L@iA ùgh adlid RYüA ùi Vieè ^\ü ZV/KèPüf [ükò ùQüùQüU _@S@ ai^iZò iZVüüégaC_ùe W@iAñ@Yü~iGö Gj ù\Beü cZayqò i 'i^Z ùj iA [iG I Q@üeZùre @igüaùk ck [iGö @üj èic^ Q@üe müZ @müZe ù\hüù\h I cü ùj iA [iGö Zùr_ùe ùi Vieëga CVüi ð ù cçüYòbAKê~iA [iGö i üj ò_Wjgüe ÈùfùKcü^ ceY ùj iA [ùù NeKê' fŠü-KM'ir, 'ùQeü-QüUj @ù\òKeògè _Z Ke«òì @^y ÈùfùKu i j Z cçü^ \ùKè Müù] iA ~i@ükò @^yü^y i ciRùe cZKe _@cü^ ga Kü\$A ù^ai aq ðej Qò K&Wçpi ciRe aq ðe^í ùe i üj biAcü^ G Kic Ke [ükò cZayqè _@cü^ _ZéaüðüM \àLùe biwò_W [ùù ùj Zéaè@^ycü^ Züüej üZ] èicçüYKèPfüA PfüA ù^A [ükò Èù fùKcü^ c^ cZKe Èù, S@ci^uè (Küùk cŠ K- WjKü; ùa ùaüf) i ZKZùe i j Z j üZ] eòRMòej [ùr«ò aiÉaùe G i aè i üciRK \idZBai] e @^y \Äükò

'WcpçgüYò i ü]ieYZü Rwf bZùe [iGö @agy 'ùWA^òcçü^p_ùù ai Q@ü _á a Keò ^_ieòce [ùù Èù fùKu ga i }ie _üAñò\cçüYò [iGö gaKèùMüUG aWMQ e Lè Kè@iC~iA C_ùe KüM\ü [ù_ùù_ùWùe aq ðej @üi Qò ùKòYi òMQ Lè KèFMüA ù_ùWò [ùf cZKe Weü 'i Zfùr QüA ai @igü _iA^ [iG ùaüfòWcpufüK aqbi ej Qò _èh ùfùKe cŠ ½cKèl ùMüW _àKèiRA C_ùe ga eLi~iA [iGö ÈùfùKu ùl Zùe Gj òa q òl fUüüj iA [iGö RAe KüM\üK _f_ùc f^ I Zùr_ùe I i ùe Kicjue _ü [üküeò eL@ù_ùe ZùrC_ùe ga eLi~iGö ga ù\j_ùe i ð ù KüV f\ò^ùj fù bkòùMüWyi cŠKèfùMò@üWKeiKüV ù\A ZüC_ùe f^ùe KüV f\ò\@i~iGö Gj üC_ùe ù~ùZ @] K KüV c^ f\ü~iA_ùeò ga~iZùe ~iA [ùù fùKu c^e@Rwfeè_ùZyüK ùMüUG ùQüU aW gLüfù KüVjMŠò^òzd i Mj Keò@Yükòù ùKüZK ùl Zùe RA KüV cYh CyZùe @] K üj iA [iGö GüZ Cy KüVe M\ü Küùk @] üRkfü@a i ùe bhWj_Wj ùaüf i aü@ü-Wj üY \A KWjue GKü] K aWjyaWjMŠüüVi \@i~iA [iGö @Mä] Kùe bò ùe _@, _Zèü I ^iZcü^ j ùcLüMò _àir^ Ke [ükò RA ^@üRkòCVüf ùfùK Mj kòüj iA @iC Zü ^KUùe ej «ò^üj ð @] K ùfùK ej üf ^@übfue] ùe^üj ùaüfòaqbi Kei~iGö ù~Cñ4-5 ùfùK RA ^KUùe [ùr«òùì cü^ ga e cŠ ùVüç± Keò_ùWùù_~j« ej [ükò Zü_ùe G Lae @^y i cÉueKj_ùù_ùe i cüÉ cçü ^\ü ZV/KèMüù] iAaüKè~iA [ükò WcpRüzè ùKüZK ^YÄ aigüe ^\üeMüù] iA i ùeòNüe _gàù _àèè@iC [ùe Nüe _ÉZ [ùù @] Chè _üYocŠùe Xj kòüj ai aq ðej Qò

ceüYü e ađđđđđ:

Wcp_eaieue üKöYi öayqie cžyëüjüA[üf üi jö_eaieue Zđö\đ]eöPfoRük
^üj öü i üj ö_Wgüe @^ycüw^ aügh KeöaŞeüŞaMY RiC, _Lük aü gLfü biZ eüŞöZiu Nüe
_j üköl Kä^eZ @icüduëj üZcǰñ]@üA KQöMüŞ LüAaüKéaŞüA[ükđ Gjú WcpüfiKüPie e
GK cj Zp\Mö G_eöüfiKüPie WcpR^üMüÁü bžüe ü\Lü ~üA[iGö

cžyë ZŽid \hai üe 'i'ü^Küçü ai '_žüPaü' ađđđđđ üjüA[iGö _eaiee i \i yu
i ücZ i cÉ aöüü büAcüw^ Gj öZđö\đ bžüe üZF cül«ö^üj ö fǰ ü QAnüKöYi öKüc Ke«ö^üj ö
@ich Lü@ükö^üj öI ^g, \üXüaü aük KüL«ö^üj ö ZŽid \đ Kcđ@ie, üe i Kükéi KükéüMüUG
üQüU Nhëö(üKüZK üL Züe üQk)e Kü^ cŞüKéUüw@üe jüYöcieö\@ü-üA[iG ü Züre eqKé
üMüUG jüŞöL_eüe i Mǰ Keüüi eqüe KQöPiCk _KüA Ne i üc^üe i Şü ~üA[iGö Gi aë
Küc _eaiee R@üA/bYRüüw^ j ö i ö_ü^ Keđ[ükđ ceü-üA[äu NhëüÜQkë cüüi KëüKak
_üYüe i ŞüA üi [üe fY fuü_KüA üSük Keü-üA[iG GaöZüj üj öLüY eü_ ayaj ž üj üA[iGö
WcpüfüüK _üađG[üe fY ^_KüA Kfeü/fü _ZäAZyü\ö_KüA _žüKëü Keđüfö R@üAñ
bYRüüw^ Züri j ž biZ c^ eüŞ[ükđ Gi aëKüc 10/11Üü bžüe i üeö\@ü-iGö _eaiee
üfüK üi üZüak ~iGüñüK Nh«ö^üj öKöi Ü^ñKcöc^ Ke«ö^üj ö _ad 11Üü_üe '\ü[éPđü' aü
\üKüVö]eäu Kü-žKü @ie, üj üA[iGö aöge RüY aüdüRyÄ ayqöNhëöeque eŞü-üA[äu
biZKëüMüUG _Zä^üe beö @ü]kü MücQüUG üNüñyA \Aj üZ _ü_füe]eđ[iGö \üKüVö
]eäu]üMǰe üi _đ[üC V@ü üj üA[iGö ZüKéaŞeüaögeüKj öRüY KüLüe LüŞ \üKüVöRüKA
ü\au i j ž _Zä^üe]eđ[äu RWjüZfe@ü] K_üküe üaüküü\A[iGö Zü_üe üi ZV @bücL
· üf Zü_QKé_Q aWpëi ü^ Küüe _đ[üC _eh_fü I _üe EüüfüK aö_k Kä^]ßöc^üe
\üKüVöKüLüe Rükö]eö^ü ZV @üñKé· f«đ Gcürü c^eüüKj ö_QKëü`eö· j ö^ [ükđ KQö
aüU Mfü_üe 'ü_!p_e^p (cžayqKëj k\ü biZ L@üA [äu i Ü^)üe KüLüe Rük[äu \üKüVöKé
j üZue ^ QAnKüL ücfü Keö_KüA ü\A ^ü @üñKéPüf«đ üi Vüüe üi cüw^ @^y \üK KüVö
Nh[ükđ ^\üüe üi cüw^ '@Lüfþ_Lüfþ üj üA cžayqë @icöe i \MZö^cü« aWj_KüA[ükđ
eqüe i Şü biZ]eđ[äu ayqö^ü ZV_üe _½c \MKëcǰñKeöaWj_KüA[iGö üi]eđ[äu eq biZ
i j ž MücQüKëcŞ C_e aüU _QKé_KüA ü\A[iGö aWj_KüAaü_üe i üw i üw üi eq biZ
\^üKé_üYüe bi üA ü\A]kü MücQüKë@Lükö(ü)üZKë)]üeö üi MücQüe_üYö^ Pö_WjüZüKé
I \ü i ei e KeöNeKé]e@üüi ö Gj öMücQüe cžayqë Riüa^ ej [iG üaüföaöüüi Keü-iG ü
Gjú, cžayqë @icüKëj Züle ^KeöZüre ^R Ne\üe Kë~äu @üüi äüüüi äü CüYgyüe _ük^
Keü-iC[äu üfiKü e @«MZ GK C_ eö NeKë@üYüüi I \ü MücQüe _üYKëcžayqö_äY Qüñ[äu
i Ü^üe Pö_Wjü\@ü-iGö WcpüfüüK aöüüi Ke«öü~, Gj üñüe cžayqë @icü güZk üj üA[iG I
Wëü Zü ^R NeKë@üüi [üGö Zü_üe eŞü cüüi biZKëj üZue]eö _üYb öcüV@ü C_üe Ne I kö
Zük Xuü üj üA[äu Kfü C_üe _KüA _KüA Wëü CüYgyüe Kj [ükđ-

"Iù\ a@í/A@ú ZùK eù^ ai @ú ù\àieþù^Aþ aùWýai @ú ù\àieþù^Aþ ZepKeþic eGfũK ZA ceþfö þ ZA RfþeáúWýGAZö þ @Mþù_ú j úGAZö þ @MþSòj úGAZö þ ZA Iù\, j úþ i Kþ@úGAZö þ ùMúWþi Kþ@úGAZö þ i ZieþZúM GAZö þ i ZieþZúM ~úZö þ ZA Ai þKúf @icþK aþþj úGù\ö ùfũKþK Qòù^Aþ ùaUþù^Añù\Lþ ùfũKieþK [úgêùù^Aþ j ðþgêùù^Aþ Kfũþþgêùù^Aþ ùfũKþIù\ @ice ù_A KúGùj ù^ cèfũ afþù\Zþ Iù\, Zep_A afũ@úZfþ KeþZC, gèþKeþCö i fþK i èK @iGùZe, ~ùZeö KùùK QZö þ^Aþ aþþZö þ^Aþ" ... AZýùö

G_Kie cí'ý-@^èeü] Kù-þKè: i eàù_ùe aige biAcù^_fũ Q@ú i cùÉ_žibüz LüAai «ö GjüKéþúA aige ùfũK ^Zèù R@íA bYRù j óLúA_ùeüaö aþ @^á üe @^ýcù^ LüAaù^ùh]ö_üaðcùü ZeKüeüe fý c^_Kù-iC^ [fũ, Kfeù_Zá/ ^ö _Zá_KúA Züké_žü Keù-iC [fũ @iRKúfö^úKè@] KQò^ö _Zá_KúA aþúZf Keù-iCQö @iM Küküe ùMúJG gük_Zäe ù-ZKöbiZ] e[úG ùi ZKó j óLúAaiKé\@ù-iC [fũ Kè@iRKúföùMúJG ùQúJKúU@ù ùbiRbüZ @^ÄZ ùj C [èù ù\LèiKéckQö ' _žüPaü Kù-þ i ú] ùeYZü Zžüð \èi ùe j óùj úA [úGö Kèè ùKùZK ùi Züe_ù eèi úZ \ð c^ùe aòKeþú«ö @^ý ùKùZK aige WcþfũK \gc \ðùe gá Ne Kù-þ i j ž_žüPaü aþúKeþú«ö

gá Ne Kù-þe 2/3 \ð_àèè_eèèe ùfũK fMù_Uù i `ùKeòNe\Be fò_ù_úQü Keþú«ö \gc \ðùe NeKé_þòfò_ù_úQü KeòakKù [èù fMù_Uù] eò^ùKéMüü] úA ~ùA [ú«òù_èhcù^ L@eate új úA ZVKe-úA [ú«ö Èù ùfũKcù^ Gi aèKù-þ KeèùùakKèR@íA bYRíçù^ L'ùùLükùùbùRbüZ eíŠèù@ie_ Keù\A [ú«òù_àKüküe WcþfũK ùMüeicüedWcúKèWkúC [úfö @iRKúfögd ùñl ùe_þiaùe ùQkKéù\LúA WeúKéWúKQ«ö gá NeKé @üi [èù aŠèùŠacù^ cžKe Èü, Èicú, aù_úci@úci^u_ùAí^@üMüçQü, aí^@í^þ ù] úZö fèþ gúXý AZýùö] eò@üi [ú«ö ùi cù^ Mü] @ù ZVKe-úA Gi aèaÈ_ŠüA KúŠüe_KúA NeKé] eò@üi «òù@ù^K i ũ^ue cj èie Keý ^ðù\ I aùý i j ž ZVKe-úA i ũ^ i ùeòNeKù`e«ö ^KUùe aŠèùŠací^u bžèè@ù^ùK gá Kèùù ùbiRüe çþúAaù CùÝgyùe KQòUuü, . Ck G_eKòùQkòc^] eò@üi [ú«ö \ð ùake ùbiRüaŠèùŠa Z [ú'KüMècúUùe i j ù~ùM KeþèùMüüüAcí^u_ùAíeŠüj úA [úGö i aò ú] ùeYu ùbiRöi eí eèùak ^Añ@üi ,ùì ùZ ùakKéWeùWKù-úGö Weù-WKúAaù @^Äù^ Wcþ'ùZfþ i èþ aùgá Kèùe GK_èè_~ýüðö Lè ùe aŠüj úA [èù ùQkè cŠüe @KžüPiçK_KúA_KúA aRè ùaR^þi j ž KQòàùðüRýÁ aýqòcZaýqè Weù CùÝgyùe @iaij ^ I @^èeü] Keþú«ö ùi cù^ WeúKé@iaij ^ KeòKj [ú«ö-

"I a@í/A@ú ! Iù\ ù\Lþ ZùK @üç eù^ ai @ú ù\àieþù^Aþ aùWýai @ú ù\àieþù^Aþ Zepù_Aafüù\Lþ@üç ùi ùaùfũKþKù, úŠWý ceþZCö ZùK ùKù_ùwþfù Kò^üi [fũKö Kèþ MQeKèLúeKòKèþù ZùK ùLAföi úK [ù MeþKþKAZö þ @üç MeþKþ\òKù^ i èþZö"

Gbkì@^üei] RYüAaü bZüe aRfuaR^pü\j üe cZ áyqé Wëü@üi [üGö ZüKé_Wp-äü üakKëüNeüej [äü üfüüK i üLükò] eòQ_üe ai üA ü\A [ükö aRë _V@WpRüY \ARY ai ö ZüKé] eòeL [ükö aRë@] i cd @UKòLäpI üY Êëüe K [üaü ü Ke [üG ü aRëü\j üe Wëü@üi äü üakKé^KUüe üNeüej [äü müZKÜé` _äk Kä^ueük i jZ Züre cZye ej i y RüYäüKé_üjü Ke [ükö Wëü Züre c^e K [ü Kj öi üeäü _üe aRëü\j eej ViZpCbü^ üjüA · fë-üA [üGö ~äü _äëWëü Züre Êüü/Êüe jüZ] eò_@/S@u \üdzBfMfMüüaüföKj [üGö aüEäüe Gj ü Wëüe Zü ^R üföKu i jZ ügh Kü [ü_K [^ö Gj öc] i W@Zöj äd Ägö üjüA [üG ü

Gj_üe WëüWKü üQkKé cieòü büRüe cüüA ü\A [ükö Gj öü büRüe üZü büR^ _üAü Keü-üA [üG ü G [üe ^R äge büAaŞëi jZ \e Müe aŞäüŞa @üMj Y Ke [ükö

(L) Wcpüfikağbi

K [üe @Qò^ağbi cük G RMZ'ö i Zëü amü'e aäü] @MMZöi ü B@ic üföK i ciR üföK ağbi Ké@ü] üe Keöaü] äü] ü' C_üe ZÄüej Qö

ağbÄ cü^iamü'ü ü~üüg` |c` öKj «'All religions of the world respect forms of belief & those beliefs are explained in many ways. The law of life is belief.'” (8)

ağbë i cÉ] cö ağbi Këi 1'ü^ ü\A [ükö Gaö üi i aë ağbi bôÜbôÜcMüe ayüLyu Keü-üA [üGö ağbi j öRüa^e ^dücKö

ağbi i kÄüë üi @^yZä_ÜöKj «ö"ü\LäüKéMüf Zëe ^Wädk aè egqö_ŞyüLyr^ Ke [äü i ü B-üj üKäMj Y Ke [ü@, Züj üj öağbi ö” (9) (IWpü@^äü\)

ühüWj gZüëie _[cPeYüe IWjüe @üücK Pkü üPZ^ükéü\üj füA ü\A [äü ağbÄ bqäü\ü üa¼a i ü] égü üPZ^yu @bäyqöüj fü “ağbi i cka j eü ZüKöaj é\ëö” @^y _I üe @ZäWü RM^Ü [\üi cYh Rüa^ue ağbi Ké_ä] ü'y ü\A Kj è-üAQ«ö” ağbi ^üj ö-üe Pü , `k ^ `ük K\iPüZö”

Gi aëZ äa üu CqMwK ü\Lüf 'ağbi ' ü~ @ic Rüa^e GK MeZB_WäZ [ü@_ej ü~j ähd, GK [ü i j Rüe @^cür^ Kej Gö @üüc Kë^Re \Äbwü @^i üe Gj üe _ebihü a\küA _üdüM Keò f [üCö üföK-ağbi cüü^ j öZüj ü~üj üÊübiaK büaüe amü' i q ^ëj #Gj üi cÉue] üeYüö @äüPü^] cöZ ü_üY Ke [äü @üRküfe KQöZ [ük [Z gö Z üföK @ü_Yüe ağbi Kë 'ağbi ' GaöckcŞëü aü i ü] üeY aMë üföKu ağbi Kë@Şağbi e @üLyu ü\A [ükö i öÄZö bihü aü i üj ZyKëaMüKeY Keäüügküüe ağbi Këc KQöüGÄaMë üföK ^R @ü] üeue 'üföKagbi ' üaüfö^ücKeY Ke [äü RYü-üG ü

_äð_ëhu _Zöi 1'ü^ üaü] agZü aüü _eül ü^eül üe _üPü^ Z [ü_üepeK eüZöüZKé ağbi e i jZ Mj Y I _ük^ Ke [äü ähdKé@üüc üföKagbi üaüföaŞ [üCö Gj üáyqöI i ciRe

KŞcike WcpùfùKi òÄZò

ù\^|ð PkYKéc^ _biaZ Ke[üGö ù~Cñ_üemeK agñbi i cÉ i ciRùe Cbd Nùe I aúj üe aýq@ ù\^|ð @üPeY ađ Ké^ü^aY Küe- Zúj ü ùfùKagñbi ö

^el e i ek cYh ^Re _RüzK c[þAZyü\Kéagñbi Keüi @ü_Yükéü\azüe i «ü^ üaüfùC[üüüaük ami^ i üPZ^ cYh ^RKécüüWje aíg] e üaüfùMj Y Keü^AQö i cMácYh i ciR _üAñGjüMieáküaWjaWj^ üe ahd @üC K'Y üj üA_üe!

ùfùK agñbi WcpùfùKRüa^e _ü d i cÉ \MKéEgöKe[üü\Áé@^yü^y _eüz\ci^üe c^ _á wKüc DYü@] üK G i µKüe i P^ü\@ü~üAQöZ[ü_ü^cl@^üz üe É_üagñbi , Wcüaagñbi , KeYüid-@KeYüid Z[ü_écüYþ(ü\üaúgq@igüüe i Zýü^i Şü^) bküüKüZK ÉZ^a agñbi ahdüe KQü@üfùK_üz Keü~üAQö

É_Üaò e

WcpùfùK i òÄZòùfùK agñbi e GK M«üNe üj üA[üü\ÁéÉ_ügð R^Z `kü`k aò e @\yüa] öej Qö É_üKéWcpùfùK biñüe 'i _^þ Gaö GjüKé~Máüüe 'i _^þÜüw^þ Kj[ü«ö i býgð Z i ciRùe É_üKé@üü\üMeZB\@ü~üA ^[üGö KüeY üi ci^u aò eüe É_üWüKé aiÉa Rüa^ i j Z üKöYi öi µKö^üj ö G_eKö@üRKüe gð Z i ciR É_üKéi Zýe aü_eüz @[üai] K g± biaüe Mj Y Keüü^AQ«ö G ahdüe WcpùfùK agñbi @ü]ieZ É_üaPüee GK i üeYü ^cüe _üü^ Keü~üAQö

WcpùfùKagñbi üe É_Ü`kü`k

Ká^ö. É_Ü

1.	^cK_üYö	-	gb`k_ü`ö
2.	üMik@ü_üYö	-	@gb/Kkj/] ^j ü^ügeüe_üWj
3.	_üPfü@ü´	-	ciüi LüAaiKéckä
4.	K ü@ü´	-	@gb/cüW LüAai@igüi
5.	aÄü	-	gb`k/] ^füb
6.	i ü_	-	@gb/üfùKue üKü_ \Áö_üW
7.	aüN	-	@gb/@bia @^U^ @igüi
8.	j üZü	-	gb/] ^füb
9.	Nñèö	-	cj fü(I ZKüeK AZe ü\azü) übÜaü /] ^j ü^üüeiMájü] ö@igüi
10.	ak\	-	^R Ne Wcü übÜaüö _eäüeüe üKj ö^ü üKj ö Rüe _üWZ üj ai@igüiö
11.	R«égKie/K üciü KüÜaü	-	@gb/_eäüe ai^KU i µKüdu ceY @igüi

- 12. ai\y aiRäu/aüj ai - @gb/üacie Kó ü ceY @igui
_Rü C>a/OücŠü
- 13. ^ür `fcük _š[äu - geie @i é üj ai@igui
- 14. ^Re/@^ye cZy üj üA[äu - i é_é ayqò_ l üe gbue
- 15. eq - gb/] ^/aRd-füb
- 16. Neü_üWj - KkKRäu, cir^i K @gikò
- 17. ü\azi bRäu - geie @i é ü
(^R ü\j üe Kükü ü_üag)
- 18. KüVaWj - KY@ü@üi äü i_üa^ü
- 19. KY@ü@üi Q«ò - KY@ü@üi üa
(K) KëkK[üüj C ^üj ükò - KY@ü@üi üa
(L) K[üüj üf - KY@ü@üi üa ^üj ü
- 20. c_A cüzif üj üA[äu - Kq ^ ü~üM/\üL, geie @i é üj ai
- 21. ciQ - KŠüüüeiM üj ai
- 22. _Mü - ciMjLüAai @igui
- 23. üQüü i ü_ - gb
- 24. gKie Keäu/Rüa cieäu - _eäüeüe ceY @igui
- 25. Rë üj ai - gb

@^yü^y üfikagbi

KŠcike KÜ@ü Wcpi ö_äüde üfüK @üic aPie]ieiké^R Rüa^ ügkie GK @bòü @w biaüe Mj Y Keü^A[äuüj Zäüi cir^u üfik agbi bZüe @ü^K KeYüd, @KeYüd, gbü-gb MY^üüej Qö ~üj ü @KeYüd ZükéWcp_ebüüüe '^~püK', '^cþW', 'aü^ü^Añ üaüfö Kjü-üGö '^~püK'e @[ü~ üKak Keäu@^PZ Züj ü^ëj ö Wcpiüüe ücöLk @bü ü^ @^é üe Gjü aiÉa _ü] ücK aè eüaü] i jZ RWZ ü Gjüe @[ö'@gbi PK' üZYé'^~püK' i PüZ Kcö Keäu \üü K ü ai Zü'e _eäüee @cwK üj üA[üG üaüfö agbi ej Qö G ahdüe _äð _eüz\cir^uüe _á w Küc KQòKQòCüfä ej Qö Wcpiüfik agbi e _ei e GüZ aò k ü~ üi i aKéGkü[eük i Mj l i uk^ Keäu^j üZüei_ü aö üZYéGVüüe üfik _PkZ KQò_á üwüPZ üfik-agbi Keü^A GK i üeYü _ÉZ Keü-üAQö

üfikagbi i üeYü

Kái ö NUYü

agbi

- 1. @üLüüWAüf - @NUY NUäu i_üa^ü
- 2. _ü_üföKŠüA üj üf - @[füb

KSciKe WcpufiKi iAZo

3. _Luk bZue ciQo_Wjrf	- KY@i@Mc^
4. j iZeekoi iaui ^ Li o_Wjrf	- KY@i@Mc^
5. Ne bZeKeSo Ku_go@ui urf	- cini LiAaiKacka
6. i eMe'u (KiVj Yu_l u)	- ceY bki@gb Lae gY@u i ,ia^u
aie'ie WiKurf	
7. i ^Lue K uWik QWj_Wjrf	- @NUY ai cZj Lae gY@u i ,ia^u
8. Q@u @ ue Kkui Zü	- üfukue @üLóWjVj ü au K\Áo_üWj^uj ó
9. Q@u @ ue birf@i	- Weüü\aziu QA@ü bd euj ^uj ó
c-o_üAüf	
10. _püVie I o_MZö	- ^KUue ahü uj ai i ,ia^u
11. Rj e PZü_igüe \e	- ^KUue ahü i ,ia^u, WcpufiK Kj «o-
cSk üNeüA [urf	'] epcSfb Qc@aej ir
12. Rj e PZü_igüe üi j bkò	- ^KUue ahü i ,ia^u ^ [üG
^KU cSk üNeüA [urf	
13. ci^üG QiZö(güaYüKXjQZè)	
(K) ^AKeòI_üWjrf	- _ea ü ahüe i ü^_e@ ð uj üA [üG
(L) ai KeòI_üWjrf	- _Yüüi j oi ü^ue j ó` Ü [üG
(M) bü\à cüi ue `Ü [üü	- R@ uj üA [üG
güaYüKXjQZèLiAüf	
(N) Q@üKèl ue L@üC [üü	- Q@üKèR@ uj üA [üG
ci@ü güaYü KXjQZèLiAüf	
14. üKöYi öMQe c\üw ü^A üMüUG	- üi _e@üeüe KkSMWj uj üA [üG
Nee Püküe üLüi ü\üf	
15. bü\à cüi e R^üj üA [üü	- bdükéuj üA [üG
KKè Q@ü	
16. üQüU güve MüB I üQüU	- C c
(i e) fü-e ak\	
17. S@ g^@üe _ [c eüRiaZü uj ai	- @gb
18. @] eüZüe/i Sýüe KKWü WiKurf	- Ne _üAü@gb
(üi j öKKüVikè\üSüe cieüate@WjKè	
`üv\@«òI _ue üMüÜA @üY«ò)	

Weü i ö_Küü agüü

Weü agüü Wcp_emeüe GK üagüü eü_ ej Qö Gj öagüü WcpR^RüZe]üCk Z [ü
i üCüKk Ria^Kéaj k büaüe _büaZ Ke [üü RYü-üGö i ek @ [üe Kj üf 'Weü' @ [üCZayq@
@üCüö _üPü^ büeZüü üa\Kk a@ e @^ü üe geüe ^gü, @üCü @ceö üa\ /C_ ^h\p@üüe

ü_z_R^ _j ZKê_üü \@ü-üA ^[üf üj ü_ea ð i cdüe j d é] icK aø e cæüe ü_z_R^
_PkZ üj üAQö VKþüi j b kòWcp_emeüe WëüKê_Rü Keüü aq] äa] ü^ _PkZö

üfük i äZê @ü^K aüü'u cZüe Wëüü aü cZüüüé_Rü Keü[äüééGj öR^ü MüÄüe ^ic
Wcpüj üAQö

Wcpaüüi üe Wëüüi cü'u _äð_ehu @icüö Gj äaüüi cüZ cYh cZý_üe Wëüü
üj üA-üA ü\azüe ÉeKéC^ÜZ üj üA [üGö üZYéWëüü I ü\azüüé-Mä^icüe 'Wëüü-ü\azüü' üaüfö
j ö_Rü Keü-üGö KÜ@üK | þl KÜ@üWcp_emeüe ü-üKöYi ö_Rüüaük ü\azüü i j Z Wëüüü^ue
^ic cæ CyüeY KeüZüüé@üaüj ^ Keü-üGö _Rüüe ü\azüüéK üeq akö\@ü-üC [äüüaük
WëüüéNheü KKWj ü\LüA Zü'e eSüüüü I büZ WüföAZyü\@_Y Keü-üGö Gj üe KüeY üLüRö
RYü-üAQöü~, cYh ^üR K ü cüü /eq LüC [äü i cdüe ü\azüü_Rü_üü@üe, üj üA [üfö üZYé
G-üaZþZüüéK üeq j ö\@ü-üCQö @^y _I üe Wëüü_R^ _emeü cYh cüü KëüSö(i üüA) LüAüü
i cdüe i , azüü@üe, üj üAQö üZYéWëüüüüüeSü-üA [äü @^äy-^ @_Y Keü-üCQö

WcpR^ü MüÄü cæüe _êRð_aüüüi ej Qö üKöYi öWëüü b f aü Leü_ ^j üKö _PkZ j d é
aüüi @^ü üe cYh _ü Keü[üf ^KöGaö_üy @Rð Keü[üf ÉMöüüüMe _eK^ üü ej Qö Wcp
aø eüe üi bküü\üüü ^üj ö i cüÉ cZý_üe ^R R^äcüüü müZöKÜé u Mj Yüe j üej [üKö
@agý üi cü'u cLý aüü i üü MüücgüYüüaüfö] eü^@ü-üAQöü Wëüüüü^ i - ^Äüüüü üf cgüYö
bÄüé^Re _äüaüü Müü I NeKé@üü «ö üi cü'u 'R^ai ZöKé@üMc^e cüj Ké 'Wëüü-üXŞep
üaüf R K j [üKö Wëüüüü^ GKeKc M, üe Éeüe j üj üKë-äüüüü äü Keü[üKö Gj üKé'Wëüüj KeþZA'
Kj [üKö Gj üKéWcpüfük KaöMüZüe ^cüüZ MüA [üG:-

üfRü ü^ ÄüüMü i üü KKWj
Wëüüfö j Keü...
üfRü üfuj epaüA üfA-üö

Wëüüüü^ Lüi þ^Re _@/^iZöbkö_ea ð aüü] eu NeKéj ö-ü@üKö üi cüü^ eSüj üSüe
Züü CüYgyüe ü [üA ü\A [äü @^äy-^üKé@üNäY KeüZé üj üA [üKö Wëüüüü^ ^Re _@/^iZö
üüüKüe ügüA [üf aüüü \ð eüZöPüföRkò^ [üf @^y NeKé-ü@üKö^üj ö üi cüü^ cæ c^
\äLüe I _üü üe cgüYKé_üj üKöüüüj üf üfCUö_küA -ü@üKö ^R aüü] e] ^üj üA @^yüüüe
EY aüüüü\A ^R Küüüe LUüAüü ü\Lüf @ügh @ü' ; Z üj üA [üKö @_e _I üe ^R üfük
_ee EYMÉ üj üf, @^U^ue \ð Küü[üf, _ee MüKüüüLüC [äü ü\Lüf Wëüüüü^ Këüüüü
Mbüe büa i «- I aüüüMÉ üj üA [üKö

@üM Küüüe Wcpüfük ^Züü@üü i ü] üeY Rúa^üe üj C [äüRê üacüe fíMüJh] üi a^
Keé [üfö Rê Küg AZyü\üüj üf üKöYi öWëüü QÄü [äüééZüj üj üAQöüaüfö] eüü^C [üfö G
aüüü @\yüa] ü@ü^Küüüe ej Qö aüügh KeüQ@üüüüeRê üj üf ZüKéWëüüj üAQöüaüföaRéüü

cYh geieüe ü\Lü\C[äu üeiMMWkêcLýZü güeüek I cí^i K büa \A bíMue abq Keü-üA_üeö KêéüKj òRüY a\ü^ GK\ü Kj íüf-'cYh geie 95% üeiM Psychosematic ai c^É bõ K aKüeeéC_ðb @agÁ 5% üeiMMWk c^ DYü @]üK üeiMue c^Éü K aPie \beü _biaZ'ö

@^ý _Küue ü\LüüKéMüf cYh geieüe üeiM cLýZü \AUöKieYeüü\Lü ü\A[iG ü

1. geiee üKöYi ò@w \ak ai ^Äü üj ai `küeö
2. aij ý RüaiYé bZüYei ðKüY \beüö

WüAüaUü þ eq. _, ckK K, MYäiZ bküüeiM C_üeiq _f c aMue ~iC[äuüak cyüfëü, Uüaò, Küfeü, GKRCü AZýü\üeiMayü] ò\ZZüid aMê @«bñ ü

GbküüeiM i mKZ i ü]ieY mí^ i aü ü]ieYueRYü[äu i ü BaRü^p I `üiSWj Kò_eò üfükü\Z üj üA_üeQ? Gj ü aiÉaKpPküe ahdö @i f K[üüüj CQò üfükügbi ai üfükPkö ü üj füüfükue@[üZMYue, RYue ^éj ð ü~üKöYi üfükü e i ö_KZ _f üfükü\Z^ _üüf Züj ü @üü\ KikRdü üj üA_üe ^éj ð üZüa Gbkü _f üci^ üfükü\Z üj üAQòKò_e? G[ééÆÁ üj CQü~, üfük ^éj ð üi [ééi é k _üA @üi Q«ö Zü ^üj üf `üiSWj \_eüüfükügbi , GüZ üfükü\Z üj üA^ [ükiö ZürbZüe KQüPc}üezüej Qü j GZ Gj öPc}üezü `üiSWj _KüüübZüe ^[üA_üe, Kêéj QüGi aé_üüüM Keü-iC[äuüaqe bZüe [äu\ak @aüPZ^ cí^i KZüeö G i ðKüüe ü~üüg`þceþ òZüue üa_ak _ÉK “The power of your Subconscious mind üe Kj Q«ö“The organ of healing is the subconscious mind and the process of healing is **faith**” (12)

@ü_Yie _ebüüue ceþ ò@^ýZüraith ai agbi e i ömü ^éj_Y KeüüKé~üA Kj «ð “Faith is in a sense accepting as true what your reason & senses deny” (13)

cYh c^e \AUü\Mö üMüUG Conscious mind ai üPZ^ c^, ~üj ü Reüüe @üüc ü\é|ð Kü-ÿüüü mü\Z Keü[üCü @^ýUüüj fü Subconscious mind ai @aüPZ^ c^ üGj ü \ðeiZü Kü-ÿeZ ej [üGö Gj üe Conscious mind bküüKþbf, KeYüü-@KeYüü c^üe _üü\ aiéüüe gqð^üj ð ü\é|ð Kü-ÿ]üei c^üe ~üj ü ZüKéCommand ai @üüüg cüü, ZüKüi i üyüü biaüe i üAZüeüLö cYhe @^aeZ Pk^ KéKü-ÿü^üüü @aüPZ^ c^ i aüü_Küü Keü[üG, _Zü e ü\A[iG Gaö _üügð c^ Keü[üGö ücüüü ücüüü biaüe Kj üüKéMüf RüY ayqò~üj ü ^Re @«üKeYüe _%üagbi e i j Z PküüKüe GaöKeüüe @üüü_üüY Küe Züj üKéZüe Subconscious mind i `k eü_üü^ Keüü\LüA ü\A[iGö

VKþüi j bküüWcþüfükügbi üe _PkZ [äu aRü^þc^ Kü-ÿ Küeö ~\üRüY @i é üayqò _%üagbi e i j Z Mj Y Keü^fü ü~ ZüKéWcü ehüüüeüü \A Wcü QÄüüéRê üj üA[fü; Gaö

KSciKe Wcpüfiki äÄZö

aRir'p `ëüSWj \beü Zire i cü] ü^ üj üAMfü üZüa Zire geüe ü~ i ä üüj üA~ä G[üre @ü/2~ÿ
üj aüe KQö^üj ö

“Whatever you impress in your Subsonscious mind, that becomes expressed on the
screen of space.” (14)

Gj ö_á wüe ü~üüi `|ceß ü “The power of your subconscious mind” _ÉK @af´^üe
i ö_üäügi aküe ^Re Subconscious mind Re@üe @i_ aKéi _a Keü-üA _üe[äü @]
üKüZüJöC\üj eY GVüe Cüfä Keü-üA_üeö

GK:- Rü_ü'p W@üai é(Diabutsu) GK _á q üaüj_üVö üi Vüe Z[üMZue adikg
`ü CyZü agüA GK üaü~ ^cZ _Zci ðej Qö üi j äügiKüid ci ð _ü\ Zük @MYZ gä ükê_Rü
@yðü Keüü i j Z `kck AZyü\öc @_Y Keü[ü«ö

[üe RüY ~äZü j VüZp Zire aüKlgqöüfü_ üAaüeê_ec KieYK aq ue geYü_ ^ü
üj füö üi i äKl Kfüü~ Zü MüZ MüAaüe Ée ü` eüA @üYü\üf üi aq ueKckü übüM PXjAaüö
Zire aq u Vüe GüZ \Xjagübi [füü~ üi @l \ä c^üe KY-ü` eö_üA MüZ MüAaüe i l c
üj füö üi KZmZüe Ée_ aq u _ü\Zük \AUöKckü @_Y Keö] ^yau\ RYüA[äü K[ü üfLK
c` ð_Zyü \gö büa adü^ KeQ«ö⁽¹⁵⁾

\A :- üfLK ü~üüi `c` üe RüY i µKüduéUöäö üeüM üj üA [füö üi @üÁf@üe _[ö
i j ee aüi äüö Züue `ä p ä p @] Küg @g ^A üj üA~üA [üGö Züü _@ @ü^K Wüqeu Jh] _Zä
L@üA c^ j Züg üj üA ej[üfö \ü^ üi RüY i ü] ü @üföK gqöK[ü ^R aü_üeKj üf, i ü] é
RYK d@eü_e GK _á q Zü[üi ü'ue ajéahðej äü_üe üfCU[ü«ö üi ~ügüeaq Keü-üA [aü
Kä pKüVe GK üQüU UKWj j EMZ Keü[ü«ö Gj ükêEgöKeüü \beü @MYZ üfÜK üeüMceq üj C[äü
LaeUöi aZä_NU üj üA [üGö GK[üüi Zire aü_ü(Uöäö üeüMü) u Kü'ue _KüAü\füö üi _@Ké
i ü] ü _üLeéCq Kä pKüVe UKWüKeKQö\ä` _üAnü^A @üi äüKéKj üfö _@UöüKöYi öKieYeüü
Küüe i `k üj üA ^_üeaüeLüŠ _eYüü\Lü-üC[äü i ü] üeY KüV UKWjue _eYüKük@üLüŠ
füKÜpi ä~üM Kfüö Zir_üe ^R üeüMüKä« _Züké@üYüü\füö @i f K[üÜKé Mē eLüfüö aXj
aü_üi j öKüV UKWjKéi Z Kä p @nZ gqöi µ^ÜUKWj biaöeüZüe ZükéQüZüe RüKöügüAüfö
@ü/2~ÿe K[üüi i Kük _üj ifüüakKéi ö_üä@üeüMj üj üA ~üA [üfö _üe WüqeuLü'üü^A Züue
_eüü ü KeüMfüeéRYüMfüü~ Züue Uöäö ^üj ö⁽¹⁶⁾

`ä'p e füWö pi j ee cüWcpäüAÜp^ücl RüY @S cj kü Zü[ü ü'Ké~üA ^Re \Ägqö
ü` eö_üA[äüe i Zy NUYü K[ü c^ Wü. ceß äa%ðü KeQ«ö⁽¹⁷⁾ Gi äeC\üj eYeéRYü-üCQö
ü~, \X agübi \beü c^Yhe j Z i ü] ^ üj üA [üGö KieY agübi Käu^A [äü ayq@ @aüPZ^ c^
Zire agübi KéKü~ÿue _eYZ Keüü\LüA ü\A [üGö @ZGa cYhe @aüPZ^ c^e _Kü~ÿKé
aSö_üeüf, aRir'pC_üe agübi Keü[äü WcpüfWüK üi [äüi é k _üAaüe KQö@ÉüöiaKZü ^üj ö

G _á wüe Wü. ü~üi `bc` ü \leü _á \AUöcZ @Zý« _áŕü^ ü~üMý -

- (1) "Healing takes place because the blind belief of the sick persons released the healing power resident in his/her subconscious mind." (18)
- (2) "The organ of healing is subconscious mind and the process of healing is **faith**." (19)

_êRðai q úk

Wcp_emeüue [äuWëüağbi _küëüë _êRðaağbi Këj öi c [ð KeŕüGö gÁ i ciRe aKgzAMüe aPie bZüe c^ cZý_üe _êRðauj aie ağıbi ej Qð @i\ògueüPü-ju biñüe '_êe_òR^ccp'_êe_òceYcp'_êe_òR^ü RVüe gd^cp' Gjú @agý ci^a i byZie i ađüPü^ Mâüa\ i c [Z cjuöieZüd \gð C_üe @ü]üezö

K^yüi «ir^ _žöcü^übia

gÁ i ciRüe SþKëGK üaiS üaüföaPie Keü-iGö aKgz aMë üfüKu c^ue _PkZ Nýý ü~öZK_đü ü~üMáj óK^yüi «ir^KëGbkö^Reüe ü\Li-iGö KëKëKüüü Wcpi ciRe üfik ağıbi @i\òüü ü ađ eüaü] @ü]üez üjüA[äuüj ZëK^yü i «ir^ I _žai «ir^ c^ue aügh `eK eL«ir^üj ð aeöNüe SþUG R^auj üf _@ R^auj ai@ü_I ü@]K Li e fj eüLkò-iGö KieY, Wcp_emeüue I fUü ü~öZK_đü _PkZö G i ciRüe Sþe @üe üağüö K^yüUG üLiRöZükë üaüj Keü^ai üAi^ð§ i üeüü_üe _@ _I eéMYüRüfü ai K^yücif ü\aiKë_WüüG ü K^yücif i ücZ üi cüü^ Sþe _eüüeaMüüüKüZK i ük üMüëü_üXý Köi üaüü ^ ü\aiü i j ž _Wü_Yü, c\ AZyüüe @ü_yüüZ Keŕüüö SþNe _eüüe Z [üMüë i cÉ 'eLëđü ö ai_đüir^ëcüZ ü\d ü\aiüe i ^Zö_äir^ Küf ~üA _á w @üMkëaXüüGö GbköüL Züe üKöY i öWcp_eüüeüe K^yü i «ir^UG R^auj üf @ir^ |ž üj ai EübiaK K [üö

@^ý _I üe WcpüfüüK ağıbi Keŕüüö~ _žüö^aRüZ ggëRüY üfLiGñ_äđ_ëñue Wëüö \əwZ_äđ_ëñu _žöWcpüfüKue _MüXýbqöbia^ü Z [ü @Zü gá ü i ^ir^ ejŕüGö Mbð üe üj üf üi cüü^ ^Re üKj öRüY_äđ_ëñe _eüüeKë_êeüMc^ i cd üj fü üaüfö biaŕüüö Gjúgá ügük bia^ü ü~üMá bY j Zýü ahdüe üi cüü^ É_üe i q ü bia«ir^üj ð ^Re _äđ_ëüü _žö@üëK gá üe _ägð abðü~ir^ë-zä I _äđ_äüYü@aü eüe üjüA [üGö WcpüfüüK K^yü _á wüe _üZýK @ü^Äir^K @ai eüe gb/@gb i cÉ Kü-juë c\ _Aaü_äëê^Re Wëüüüü CüYgyüe cüüüe \A . eüüüü [üüAfü_üe ~üA _@«ö Wëüüüü _žöG_Kie gá ü bqöeLŕüü Wcpi ö_äüüKëGK i cq _epeüe \üüü üaüföRüYüüKëcük ü

K^yüi «ir^ Kë^Re @RüZ gZicü^ KeŕüüüfüüK cüzMbðbZüe j öZükëcüüü\c [äüe ü\Li-iCQö aüüüe aeüüü üaüföKj ü-iC [äuüComputer ~^a i üj ü-yüe Mbð_eüü üeê_@ üj a Kö Sþ üj a üi K [üRYü_Wþ-iC [äüeëbYj Zýü @] K i dLýüe üj C [äuü\Li-iCQö aMZ KQöahð Zük ^düMwýbköüKüZK i j eüe _äk K^yüüü j Zýüe NUYüKëü^A I Wjü i cMäü\güe ^q ž üjüA [füü @agý ^düMwýNUYü GK ^cëü cüzäü GbköNUYü DYü @] üK i aZäNUQö i öÄZö aüü^ cYñ akKk grý MQ i j ž i ci^ö _áüağıbi aRZ i öÄZöc]grý cju` Yü i \gö @üRë

KŞcike WcpùfùKi òÄZò

@i]êK cYh gđ ù-\\úí ú,]^~R^, _\~_\\aú i aê @]Kieú új úA cª @gikúe ej Qđ i ùciRK agbi @i\\èè^RKè\\ùeA ù^A-úA[èú cYh ùghúe ^úR ^RKècª agbi Keú ùeèúú úú Zír cªeè 'cú^aKZír bkòcj ú^pMª CùbA ~úCQđ `kúe úi ~ªUG _úfUđ ~úA ~ªaZpRúa^~ú^ KeQđò

WcpùfùKagbi ùe '_ecúYp

WcpùfùKagbi cªùe _PkZ'_ecúYp'_cúY' g±e@aKk _Zg± ^èj ñò KèaSiA[úGö i Zý I agbi aP^ \\èú ù\\aú\\aúue ^icúe g_[Keò c^úe CV[èú @úguú I i ú;j R^Z Rímúú ùe @úí ùR^K C e _úAaú _Kòúe ^ic új CQđ'_ecúYpò i ú]úeYZú KQđicfýair^ Rđh ~[ú- i èú, eú_ú aú úMieMúB ù- eòúú úf aú j Rò~úA[úf, ^Re úPÁú I Z\\« akúe úKòYi ò i èiKp^_úAúf WcpùfùK ù\\aúúgqúe @úgđ ú^A[ú«đ '_ecúYp] eúAaiKáj úf _đúe ~új ùe Rđh ù- eòúú úAQđaú j RQđúú ùfúK Múe aRúaR^p_úLKè~úA NUYú i µKúe ZúKè@aMZ KeúA[úGö aRúaR^ \\đ^aúe]ú~ý Keúú ùe @úúúRK Zírè _ÉZúòúe, Ke[úGö '_ecúY' \\đe _đc _j eúe i ú~ý eZ eZ új úA C\\d új C[èú i cdúe Keú-úA[úGö KúeY WcpùfùK i ú~ýúe] cđ ^ýúđ I i Zýe _ZúK úaúfomú^ Ke[ú«đ @^ý_úe \\ú_Kèi úl ú Keò] eú-úC[èú '_ecúY' Zú Şýú fMúe j óKeú-úA[úGö GbkòKeúúe KúeY új fú_úú_ aú@Múcª i ú~ýu bkò i Zý-] cè _ZúKö @]K«èZú Şýú Kúúe i cÉ ù\\aú\\aú i úcZ 'Wèú úXŞp cú^ i Kđ [ú«ò úaúfoWcpùfùKu agbi ej Qđ WcpùfùKagbi @«MZ úKúZúú_úú_ _epúY új fú- 1. LúU _epúYp 2. úaPú_epúYpI 3. aXý_epúYp GZ\\pýZúZ 'úZf _ecúYp I 'Kcúe NYú_epúYp cª _PkZö Gi aèúfúKaPúe MZ _epúYpRe@úe ù\\úhú i úayÉ új aú ahd @úA^ i ^Z új úA^ [èú új Zè\\đKè\\đ _epúYpùfùK_đZú j eúA fè új aúKèaú fúYö

(M) úfúK]cđI _ađ_ađYò

úfúK]cđ

úfúK i új Zý, úfúKai\\ý aú úfúKMuZ @i\\ò_ebúhúe'úfúK'g±e @[đ~új ú,]cđ_á wúe cª úfúK g±e @[òVK Zúj úö]cđg± i òÄZ']é]úZèè^è ^đ @[úZ ~új úKè@úúe]úeY Ke[èú \\kúe, úi cª @úcké]úeY Ke[úG ú "cYhe i Kk Pkú-gqđI cí^ i KZúe D;úe [èú GK @\\gý gqè K] ^úeè]cđbúa^úe i Áđ agbè i cÉ _eúgýcí^ _KZòI _áYú, i PeúPe i Rúa, ^Rúa úi jò@\\Á gqđ\\èú i Áđ" (20) _%P|ábúhú úKúh @^ú úe "Gj úK òý, i ZKcđ _áY, i KZ, gúÉ ajZ @ú e, i cíRe i ZòI cwk _úAú@^ÁZ Kcú\\KèaSiA[úGö _é½ gZò(úa\\), i Zò(c^è@i\\ú ePZ gúÉ) I _èúY (úa\\K, ~M _úe ePZ gúÉ)cí^ue ^YÁ C_ú\\gcí^ i ú]úeYZú]cđ" (21) _ZÁZ úfúK agbi Gaú@\\gý gqđC_úe @ú]úeZ új úA[úf új ngÁ]cđ VieèúfúK]cđ@ú^K \\ÁúKúYeè^@úeú "úfúK]cđ@^ýúý]cđVieèÉZªö KúeY, Bgè, Z ß \\gđ, gúÉúđ ađ òaúgh AZýú\\òfúK]cè ùcòK _gú^èj]@]Kúg úfúK]cđ @^Áú^MúKúe

ad] ð ad] ir^ a%ðü [äüe ù\Li~iG^ij ó ~ij ü güÉüð MáÜ\üe [üGö ùZYèüfük] cðüKöYi ò_Küe
i ðe ^ðcùe aŞü ^uj üA ~M~M] eòüfük i ü]üeyu \beü abðÜ_Rü_üaV e e_l_ ü^A_ükZ
uj üA @üi , G[üe \ðZ ^ij ö" (22) üfük] cð@«MZ @^yü^y @_ülaZü_RüKèu^A @^yZaWü.
_Şiu c«ay CüfL^üdü üi Kj «ð "üfük] cùe üfük i ü]üeyu ePöI agbï eei Áfub Ke[äü
i cÉ_Küe üfökK ü\au\au I_KZö_Rü i j Z aY, _uj üWÿ_aZ, _Zé_Rü, aie_Rü, @_ülaZü
_Rü, _güP_Rü, bZ ü_Zü\üagüKeY I aüeu] KeY, abðÜEZüe _ük^üð C>a, KñòahdK
@^Áü^ü\üüfük] cùe @Züa MeZB_%ð" (23)

üMüUG R^üMüÁüe @üfökK agbï]üeuKé] cè i ömüü\au_üAnZüj üKéZ [üK[Z Religion
aüIsm e @ü]üeue ZCfäü@^üagYKö i ü]üeyüfükue Rüa^~üzüe ~M~M] eð fðüüi [äü
ü\au\au_Rü_ ; ZöI C>a @^Áü^ cir^ ~ij ü cüçcùe Züj üue Rüa^ góvkZ üj üA_üeQöZüj üj ö
@i f üfük] cð ü~Cñad] ö@^üciüZ Kcð\übeü i cüRe Gaðáyqöaüghc cwk i ü] Z üj üA [üG
ZüKj öüfük] cðKj ü~äü CPZö üfük ~ij ü Küe Züj ü üfökKö @ZGa üfüké]üeyü, i öÁüe I
@üfükK @üPie-aPüeKèüfük] cðeü_ @bj Z Keü-üA_üe ü

üfük] cðcùe üfükagbï , üfük PkYöI @^yü^y üfükü e AZyü\öi ^ÜagZ üj üA [äü
`küe i ü]üeyüfükue _ükZ] cð ayüajüek \ÁüKüYeëi ö_%ðbiaüe i üciRKö Gjü@ÉK
bia^ü@^ä üj üaü i üw i üw i üciRK bia^ü_eð_Á üj üA [üGö üi üI Züe Gjüe_KZ Éei_
^%ð Keäü i ,_a_e ^ej ö gÁ] cðbZüe _gè I ü Z [ü üKüZK ^Rüa aÉäüghKèüKak _Rü
Keü-üA [üG Kèüfük] cðcùe ~ij üe _Rü Keü-üG, Züj üe i Zpáj üe c^ Keü-äüü\Li~iG;
~[ü:- h< , ü_ , i_ , ^ü, _aZ, i-ÿ, P|ä _[äü AZyü\ö aügh KeðWcþüfük] cð^eüW´e
^eü_l_ aè ei q_ bia^ü C_üe _~ÿagZö ~ij üVüeëü~üZ C_Küe Wcþüfüküi cüR
üA [üG, KZmZüe Éei Züj üKèüi üZ i 1ü^ ü\au i j Z _Rü Ke[üGö

i ü_KicWjrf cYh cùe; üZYèWcþüfük] cðaPieüe i ü_ @üce gZö ZüKèü\Lfü
cüwZäcùeü\au CPZö i ü_, aiN bköl ZKüek_äYñüZK Rüaüè_Rü Keäü Wcþüfük] cðaPiee
_eð_ ^Üö üi cir^u ^Reüe üi ak\ üj CKöMiB üj C ZüKéj küe ü~iPü~äü CPZö G[ü_üAn~éj
üj fü- Wcþüfük Éü _èh ^äüghüe Kñò@ü\öKcðKe[üKö Wcþüfük MüBe I üe \j öLüAaü
_i | Ke«ò^ij ö KüeY üi cüü^ aPie Ke«ü~, aiQeü Züre cü (MiB)e I üe LüAaü CPZ
ü~cZöcYh Q@ü Züre cü I üe LüAaü CPZö @^ye cü-I üe QWjA LüAaü @] Küe Küj üe ^ij ö
Wcþ] cðaPie @^ü üe üi cir^u ü\azü bücü, übüGüeü, LüWep^üGKü^ö@ü\ö Kñò aüYRy @ü\ö
KcðKe[äü a%ðüej Qö Wcþüfük ^Re Rüa^ RüaKü_üAn~ij ü i aèmi^ üKogk @üagYK üi i aè
^R ü\azüü ü_èYüeëZ [ü @ügüaü\è@üj eY Ke[äü K [ü agbï Ke[üKö RM^Ü], akb\ä I
i b\ä i ücZ aj ü, aMè cüj gè @ü\öi cÉ j q äü\au\au KQðKüc ^Keüa i äa i übüM-eüM LüAaüe
a%ðüci^ ej Qö ü~Cñi cüRe Rüa^P~ÿü ü~Cñ_Küe üi ^R ü\azüü Rüa^P~ÿü üi j ö_Küe
^q üey Keäü ÉübiaKö Wcþüfük i-ÿ, _[äü ( ) eYü) I _aZü Vüeë_üC [äü C_Küe ^cü«

GVüue üÉZüi aKe bicKú ^ñj Ke«ö üi cüu^ MücL@iKé_đ[üc aUü j k\ü fMüA ü\A]ecp
_üòZü cŠüe XjkoMü]A ü\A[ü'«ö Zü _ue _ue @^ycü^uei Ů^ Ke@ue i ü~iM \@ü-iGö
~äKcú^u W@ñCKPüe MüñiŠ KÝcúq új úA ~iC[üf i q ü Gjú GK C_übüMy ^gy új úA [iG ü
Zür_ue ai\yáüRYü i j i cüÉ cğò_üL ^ik/^üiKé~iA bfbüia Mü]üA ü` e«üü\j ue [üG
üi A I\ü i ei e fMü, \üküe ZëYö _üZyüK ^R VüeéadÄ MëR^ue\üküe ZëY]eüi úÁüw
_Yüc Keü@ügiad\ bđ ü Ke[ü«ö MëR^cú^u cLeÉZü Se@üi] ^, R^, üMü_fli e @] Kúeü
új úA ~gEü új aügbKú^ü I @ügiad\ö _äKúküe üfüK @üj èüC\ue, ^Ä_U I j ädair^p[üfö
Mün[fü GK aëüJ ü~ü[_e@ue, _eÆe i L \äL @üi^ _äü^e GK üLüfuc ö @üRüç üi Qü_
@ü^Küügüe @ü\üüi ü _e_füue ej Qüü ck @ü\c i üÄZë @ügK @al d NUÜüi Z Këéi müö
@afë új úA ~üA^új ö _üYüMü]@ü ai i cüj K i Ů^ \ö Müe _üZyK _e@ue _eÆe büZ-ZeKúeü
@üi^ _äü^ KeüLüA_ä C_übüM Ke«ö aiÉaue GbküKÜü_emeüj i@büa @i äđ ü büZue ç
üi cü^u Ríá^Kéi ei KeüeLÜü

Zžid \ö \ü_üakúe C\ü_ü^ C>aö _äü^cú^u bkü^iPMüZ Püf[üGö _Rüe akö
\@ü-iA [üü üQKé cŠKéMüe aüdüRýÁ aýqúü^ ZeKúeü eiŠüüSük _@«ö RíáñbYRüüü^
^R ^R gšje Ne _e@ue Z[ü aüge üfüKüeai cüüüü^ue\ü_üakü @ai eüe 'Lfc |þ ^üüe
LReü, i f_, cüf ü AZyüüöc\ KÝüüüaie äđ üej Qö Gjúe _Zä\küe gšje/cüüi i Ůüü
üfüK ç RíáñbYRüüüe i 'üü^ ^c^Y Keübf Lüý i üwüe ePüçZiaK c\ý_üüe @ü_yüüZ
KeüRe K äý i mü^ Ke[ü«ö üi j äö i Šýü _äëaR^@ü ai aiRíáüfúüü^ GK aëj ücK Z[ü
\üL 'aiüPüf^ü_üëþ aRíA aRíA MüëücfüYüü^A · fäü«ö üXjüf cüéüe g± @_i eü~iG
\eëü\ëKéahK_üe _YüüfCÜü@üü üe _ZgZüü\Aö @üC üfüKüej üRA ü\A~iG ^R ^Re
üi A üKüüüüKüüü, Uüw@ü-KéüXjé Kcüd i öü üe büZue ü

Wcþ_emeüüe \ü_üakü _äü_ëh I RíáZ aü]eu çüe i müKé i ZKé@azöüleL[üü
GK i iciRK @^Äüö RíáZ MëR^u i ücZ \äüMZ _Zé_ëhüéüü ü, bqö i 'ü^ Z[ü KžmZü
RYüAaiKé@ai e ü~iMüA ü\C[üü GK i üÄüe] cü_ük^ _äü Gbküçifüüai]e _emeü çüe
_ž^iKžm büa _üj üMý_äZë i ücüi ej \üWAüü j e~Meaiü üü \üüüMj Z üj úA_üeüf \ü_üakü
bküGK üfüK_äë _Kž CüYgy i äaR^ü^ üj úA_üe«üü

(2) ^@üüLA aü ^@üüLA^ö

Khüüö K i cüRüe ^@ü LüAaü _üÄñ_äü_ük^ Keüü GK i äaR^ü^ üfüK]üeü ü I Wjüe
_½cü küe GjúGK _üL MY_äü @agý C e I Wjüü I \I Y I Wjüe @ü^K @ küe ç G_äü
_üKZ üj úA [üGö KŠcúkaüü üü _üÄñ^@ü LüAaü üKak ']ü^þ^üüe i ücZ ^ëj nü ahüayü_öGjú
GK]üeüaij K_äüü _üKZ üj C[üGö KúeY, KŠcúküe üKak]ü^ _üÄñ^@üL@ü_äü_üKZ
j Š^üj ö Rwf aüü qüü _üÄñ]ü^ @ck @^yü^y gi ý Zk^üe üMüYö aMWj(ü_üWpüü), _\e

(XifêRc) AZýùùe cKù, KÄeð SUù, Kù;f AZýùù` i f c¸ . h Keù-ùA[iGö WcþufiùK
(KŞcike @^ýZc ckaui ðùj ò ìaùe) C_ùeùq i cÉ ` i f _ùAñ i ciRe _PkZ i cdi ùeYù
@^ê-ùdù ^@ù LiA[iùkò ùi cù^u ^@ù aq]ò_ùk^ bZùe cj f I @ù^UùK@ù bkò@eYý ` i f c¸
@«bòjò ahùe ^@ù LiAai ^ùe GuZMùjG _Rù_ aè @ùdùR^ Keq[àù]j ZèZiù _I ùe _Zùjò
_Rù@aù eùe ùbiRbiZ i j ^@ù fMù_eù]i^r Keàù i _a ^èj ò ùZYù i j òahð^@ù KeòLiAaiKè
[àù ` i fKè^R Mj e AÁù\àZù, Kk ù\àZù Z[i @ ke _q]ÄZ i cÉ ù\àù\aiùe@_Y Keò
Zù_ùe _á ù Èe_ i cùÉ LiA[iùkò]cùPùe i `Sùd agbi cù^ bd I bqòCbdKè@ù]ùe Keò
R^àù^AQò KŞciK @ ke ùfiKaùbi @^é ùe ^@ùL@ùe i ùciRK aq]àù]i^rKè@acù^ù Keq[àù
ùfiKKè Zùre _eàùe ùKòYi òi \i yKèKóù Zùre ùMùeMùBKèù\aiùKù_ agZù aiN LiA-iGö
@^ýùý ` i f _ùAñ^@ù L@ù-iC [ùf ùj ñ^@ù]i^e ^@ù. Ck I ^@ù @^ùLiAai CùYgyùe _ùkZ
^@ùL@ùKèj òi aù]ùeYùe ùfiùK ^@ùL@ù^ aiùKak ^@ùñ ùaùfòaùSù[iùkò Gj ò_aKèWcþufiùK
^@ùñùLA^ò ùaùfòKj «ò

(3) afir'p~iz'pù

WcþufiKciù @^ý GK _ùL ~iz'èe ^ùc 'afir'p~iz'pù'ò afir'p @[òalid ù\aiù
Nùe ai Mùcùe @cwK Kùeù gqòcùù^ ùeùMayù]ò i ÁòKe«òùaùfòagbi ej q[iG, ùi _Kùe
@_ù\àZùciùeùeùeùMayù]ò\ùeùj AeùY ^KeùùbùMeùM LiA Mùc aùj ùeKè. fò-àù_ùAñ^ùa\
Keòalid ù\aiù _Rù_ aèe ^ùc ùj CQò'afir'pò @^ý_I ùe afir'p i]ùeYZù _aèèKeq[àù
ciù i K @^é ùe _ùk^ Keù-ùA[iGö _fiQ@ù]j C ^ [ùf, Kóù _fiQ@ù]j ùA ceò-iC [ùf ^Re
ù\àù\aiùeZùe ePòcZiaK ùbùMeùM, akù_Rù_ù\aiù_ùAñùfiKciù^ i u] Keq[ùkò ùKùZK
ùl Zùe]^,R^ I _ùeàùeK gùkò_ùA [ùf Zùj ùù\àZùu Kè_ùe ` k biàòc¸ afir'p_Rùe @ùdùR^
Keù-ùA[iGö afir'pçùZù \ùA _Kùe ~ [ù: -Wùfpafr'pau i ù^pafir'p i aWpafir'pò ùi ~ùj ù
ùj C^ù Kùj Kò'afir'p, ^ù_ùakò I ^@ùñùLA^ò bkò_Zèhò_ùk^ Keù-àù_àð^èj òò

'Wùfpafr'p ayqMZ biùa _ùkZ ùj C [àù_ùauk 'aWpafir'pKèCbd ayqMZ I i ùc] K
biùa _ùk^ Keù-ùA[iGö i ù^pafir'p i ò_ùj C^ [àù_ùKùZK _~ùd aWpafir'p i ùj ùA[iGö
ù i MùK ùj fi: -

Ki ù-ZcùK aG bù;þùù, ZèeNep_ùfeNep: Kò i ù aiù ^Ká ^KèGK Z `èaù_ùk
^ùZ KWþù Nùe eLi-ùGö Zùj ù 'LiWep^ùGKù^p ù\àZùe ùaùfò] eð@ù-iGö G [èèù i aK ai
~Rciù CVùA @ùYàù ù. eò i j Z i ciù ùaùfòagbi ej Qò ù\aiù Vièè Zùj ùKèKYò@ùYàù e
^ùKùd _epeù ej Qò Kò i aiù ^ i ^ùe i ùZùù^@ù ciùj iSò [ùk cièeLi-ùA[iGö

ZòþSRp^ ^ùpù\aiù: Zòq[ùk agù KùV_ùùe GK c ^ùdY Keù-ùA[iGö ù\àZùu
bZèè i eMþ_èþù] G [ùe ^ùP Keq[ùkò . eò\ùe ^Z^ aÈ @ùeY Keù-ùA[iGö ù\àZù^R
_i | e aiùZùk ai_ùep@^é ùe ^Zý KeòZè ùj ai \gý ùag C_ùbùMý ùj ùA[iGö Zk [ùKe

PZÿMKéguXij \leü @iaé Keü-üA [üGö C_e [üKüe ^üP j Gö C_üe _üf ai @^y K_Wij Q_e
bk@ü _kü-üA [üGö Zðò [üKeëZük] eZ^ü ai bicò üMüUG [üKö G [ü-üMüGj üKé ZðòSRþ^
^üUþ KeQòüaiüföKj ü-üA [üGöü\ataÁ aRè^üP i üeòZkKé IjüA fMü üNe üjüA [äu bZüe
_ügö ZüebZüe Zü' _ü\ Zük üMüUG j öi _I üKéakò\@ü-üGö _Rüaük Zü'bZüe üKak aRè
I aiüj K j öej «ð Gj öMē _Rüe KüeY, j öi akKécYh aköi j Z i cir^ aò e Keü-üG ü

i üG-i @fü ai ü-üMüfö afü'þ_Rüe @áyaj Z _aèèüMüUG üQüU gük MQ Gaö
üMüUG üQüU cj f MQKéRwfeèüYòQücS@ü Zük ü_üZü-üGö Gjü afü'þ_aè gbL´ Z [ü
gb@^Kk e _Zükö ^cüe Gj ö-üZüe _aè ÉZò i µKüe üKüZK aèeYü \@ü-üAQöü

-üZüe _ÉZò að

afü'þ-üZü ' _üüfü üagüM' @ [üZüagüL cüi üe Püeüð] eò_ükZ üjüA [üG ü Züð
-üj üj üf aòaié eaèüe, üi ücaüe I cwkaüe üj ai aüüü aüü aüeKéc^ üKj üKj ö_ük^ \üi
eü_ Mü Y Keü [üKö Gjü aiÉa_üI C\þ-ü^ \üi ü afü'þ_ük^e ^q üeZ \ðe 15-20\ð
_aèèakòü\ai _üAüü-Cü _gè I ü MÜK i Müj ai ü-üMüWj Keü-üG, Züj üe GK ZüfKü ^cüe
\@ü-üAQöü

1. aXij üc<ò: übiaü'ü (aXij ü\ aZü, aWj bCYü)
2. üaiüü üQkò (üaKüe] kü Pj üaiü] küewe) : bicü
3. ü_Yüü<ò (KWj cPKü'ü) : LüWep^üGKü'þ
4. ^üf üewe üaiüü (eZüaKü) : i üKeþ üUj _Wj_üUþ
5. j öi (j i þ) : i eMþ_èèü'þ
6. ^üföKkÜWj M-ü (i üZþgüv@ü übüMþ) : übüGüeü
7. _üeü (_èèü) : ai Zèèü'þ
8. _üeü (_èèü) : ü\üküe (i Zk _üA)
9. ^üföKkÜWj M-ü (i üZþgüv@ü übüMþ) : Sè-üMüWj Wwep
10. ^üföKkÜWj M-ü (i üZþgüv@ü übüMþ) : Kü; fþWwep
11.] kü M-ü (i üZþgüv@ü übüMþ) : WüüKfþKè ü Wwep
12. eZü M-ü- @üg · fKþ @üg ü^AK (übiaü'üue @imüaj \Zcüü^)
13. Nheò- (gkü \@ü-üG) - M\ü _èèü'þ- i üZþbG^þ
14. üQüU KkÜWj Qèü- (gkü \@ü-üG) a^ÉZüa^þMj Wjü i ü^ -afü'þb...üe QZäZük ü
15. K üe ü\ükò-KüV_Uüüe fj üK ü ü\A Kcüe ZèüeüKeü [üG ü
16. @^yü'y @ü'á wK C_KeY-

Nüþ(cüUNU), aZü- 4Uð Cü_üþ(cüUò)_ü'ü - 2Uð CfpNüþ(aWjKki), eLü, fö fþ
Nü (üNüWjü i j Z i ü^ Kki), cüUj üSè 7Uð @èèü j üSè 1, ü-üM j üSè 1 (gb _üYö_üA),

aiCġe _eWū (ūbūM _ei ōū _ūAī) - 3Uō ai-ĥō(ūZō\ġē ūG)- 1Uō aō Yū (ūaū^A, ūbiai^ū
I ūi aK]e«)- 2Uō QiZĥō(Zfūē) @MōūMūRēū [ūG,KKŬŷ QēūKēgkū ū\ai _ue Gj ūKēXūō
\ēi-ūGō KPū (PūwŬŷG[ūe] ū^ eLū-ūA [ūG,ūi] ū^ ūbiai^ūū ūLkūe fūM ūūbia^ū (aKŷ
ū\azū)- _eĥŭ bA-UKfū bA, NūĥbA-PēēbA, _eĥŭe Pieō\Mūe 4Uōazū fMūA cŠūe
ūaij ō^ūP, ūLūkō ūKŠāūŬŷ(KūfAadŬŷaYe MCW a^ĥŭġ Ŭŷēū] eō^ūP) gMWĥ_gūūP (ū\ai
ūbiai^ū gMWŷe ai ōMūKē_gD«),]^ēe - (Ŭŷ_ūĤ i ūKep_ūĤWwep] eō^ūP«), Uūwō
QūcŠēū (cLŷ QūcŠēūe RīcŬŷk _ūŬ) i ū^ QūcŠēū (aŬŷQūcŠēū Zūk Zēēōj & I Gj ūZūk
ūaū [ūG, ū-ūMūŷaūi)gMWŷ(gĥkūMŌe 2UūQūĤ PK fūMōZēēūj ūA [ūG) ak\ -2Uō(cūūe
Zēēē ^ūc- 'i ^ēū af\ŷ, 'eē ēū af\ŷ) LūŬb...ū- (aRīe b...ū, afū^ŷb...ū,- afū^ŷ-ūZīe
_Rū i kū)ō

afū^ŷ-ūZēē _ūk^ aġō

_ŷc\ai (eaēē)

afū^ŷ-ūZēē _ŷc\ŷē i ū-ŷū\ d _āēēūŷKūe cūū^ @ūi ō_j ō-ūēūkō Zūēāġ cūZ
aġū _ū _ak ēūMZ Keō@Yū-ūGō ūi cū^u aūŷaē ūe- (1) ūXŷf (2) fġūY (3) Zūi ū (4)
cjēū I (5) ŠēKū @ū\ōaūŷ [ūGōaūŷKūe cūū^ LūŠ \ēēē 'aūĤPūfŷū _ie'ŷaRūA aRūA
@ūi «ō ūi cūū^ i aē\āū\āūē _Rūi kūKē@ūaij ^ Keōū _ūAī i ō_ē aūŷ Zūkūe _ieĥū^
aRūA [ūkō aūŷZūk bZūe 'būcū ū\azūe _ie _ŷūc aūRō KūeY būcū i aē\āū\āūū
@ūēēMūYgu bkō_Rū _ūēūkō Zū^_ue _ue ūbūēū, _Ŭŷ_ūĤ i ūKep_ūĤ LūŬēb^ūGKū^ŷ
AZŷū\ōū\āū\āūū _ieŷaRŷŷfō Gj ōaġō _ue aū\Kcū^ue' CZē^ŷc|ŷ ūaūfōGK KūP c\
\ēi-ūGō ūi eīZūe @ūc aūŷaiRYū, ^ūPMūZ j &^ūj ō afū^ _ūk^Kūeū bq-_ēēē i ūcZ
aūŷKūe cūū^ ^Aūē e j ēēēē aūi ē^ŷ_eī^Ŭi @ūcĥ ūbūR^ Ke«ō^ūj ō ūZYēi cūÉ ūi \ŷ
eīZūe aġō@^ī ūē Nūē ÉZ^ būūa _ūk ūj ūA [ēū ūbūR^ Mŷ Y Keōagūc ū^A [ūkō

\Zūd \ai (ūiūcāē)

_būZūe aūŷKūe cūū^ ~ [ūaġ]ō cwkaūŷ aū^ Keō_Rū \ai e cwk c^ūi ō [ūkō
ūi cū^u 'CZē^ŷ ^ūck GK aūŷ aū^ Kū-ŷKūe @«bēq WcĥaūŷKūe cū^u aēġ _ūēMŬKē
~ [ū[ūe @ū^Aī^K cwkiPeY ūaūfū-ūA_ūēō

iū i @fū i ū-ŷū\ d _āēēi ūA-i @fū ^ūcūe \AUōf] ēū MQK(Kēk gūk I cj f)
aeY Keō@Yū-ūGō _āēēGjūKē Rwfūe jōPd^ KeōeLū-ūA [ūGō Kēk gūkMOUō_ēēē
_ZūKō GjūKē' i ū' Kŷ ū-ūG, ūi j b kōc j f MOUōÉūē _ZūKō GjūKē' i @fū Kŷ ū-ūA [ūGō
i ū i @fūKē12 ahēēCYū \ARY _@_fū j ūYēūYēūāġ ēēj Qōō \ēj ŷ_ūj ūkōēēMū] ēū-ū] ēū
i ūēōUūwēū ūMūUG ūfLūGū] eōaūj ūēō-ūēūkō ūi cūū^ Neēaūj ūēū ūaūk aRē@Kŷū · Ck

Gjü_ue @ie , jG üi icaiee cLý Kü-ŷKic 'ù\Li-` KirüGj @ai eue _üZyK ù\ai ù\vaZiue
Ziu_üAn^q ðeZ ai\ý Zik aRüA @ij B^ Keü-iGö ü- üKöYi öRüY aRžuaR^pu\j ue @iaÄ
üjüA üi cüw^ ^ZyKe«ö ù\ai\aiüw^ auR üj aiüwZaSYü]i_ \@ü-iGö üi cüw^ SYü]i_
_ir^ Keüi ü«ih üj aibkòc\äue üi aiKieü ai @üdiR^K üu cŠ @iCü öKir^ `üü\A @igüad\
Ke«ö _[üç @üi «büciö KieY Wcp] cüd agbi ue bücü j öi Kk i Äe K öö üi _eh ù\vaZiü
@agy Gjüu QWj übüGüieü ù\vaZiü cª RüY @^yZc _eh ù\vaZiü

ai\^ Zikue i üci^yZc bF üj üf ù\vaZiüw^ ai\ýKieü PÜö]eöZüM\pKe[ü«ö
üi cüw^ jüZue]e[üü@e@ü· Ckeüü_ue @l @l KüXjüi aiKieüe jüZue \@«öü üi aiKieü/
bq üi M\VKéü~iM\ü~iM\yKeöL~«ö · Ck i dLýüue ü~iM\yVKp_Wjüf^LWj_ü~ö gbKieK Gaö
aü~iM\y_Wjüf Zuj ü gbKieK ^ëj nüaüföagbi ej Öö _Wj_üj i Kej üj AZyü\öWwe ù\vaZi
güf ü ceP ü~iM\y]i_üir^ Ke[ü«ö @üdiRK Ziu üMüWjZük _Wjü^j eü üjüA ae cüM[ü«ö
ù\vaZi @bdaiYü gYüA üi ai_Rü KeüiKé@üw\g ù\ai cª ù\Li-iGö Ziuue _üü übüM üQkš
üç<üj öi /KKWj _bZüü\LiA Zuj ü akü\@ü~ö üaüföüi aiKieü Kj [üGö üi i akéü\Lö_i ;
üj üf ù\ai ZüC_ue ai äa[ü«öI Züre cš Kécj üe fMüA ^üP[ü«ö

Gj ö_~jüd üghüj üf aRèuaR^püw^ i ü^ KeüiKé~i@üüü i ü^_ue @üi ö'ZceNep
_üfeNep Z@üeöKe«ö'ZceNepüj CQöZ `Ne I ' _üfeNep üj CQö_ük Z@üeöKé_üö ZceNep
bZüe 'Ki üZcü aGa |ir^ aq öKe«ö GjüGK @bšd @igö ù\ai übüaiüü Köi üaüi ^ i aüüüKir^
Keöakä Ke[üü ahd G[üe _ägZ jGö Ziuue 'güj PüfKj~'@üg ü^AKj-ZüéRM[ü«ö
RüY Meö üfik @l _Ai ü]eöKöi üaüi ^ cifPüf KeüiKé~iGö üi KYö^ _üeöLüS aüi ^
üPüeüA ü^aie C_Kic Küeö KëRM@üüü jüZue]eü _üWjü üi Ršh ü` eüA ù\ai _ue
ù\ai Züra\küe ZüKécü^iaü, ž ae _äü^ Ke[ü«ö

üi icaie eüZüe aRžuaR^püw^ i ücZ ^üR üi aiKieü CRüMe ej öNüRMöej üü^dc
ej Öö G[üüAnëiZüüüR^ \üü C_aüi bw Keüüi cüw^ CRüMe _üAn_ÉZ üjüA~ü«öü G
@ai eue aRžuaR^püw^ LüWjüGKü^ übüaiüüue C_ö öej i ý I fükü AZyü\öadü^ Keö
gYüA [ü«ö @iRKüföafü^~iZpüaj ähüya]ir^ue _ikZ üj aiü\Li-iCQö Gjü\Äeé_Zj\gö
büa afü^e aaeYü üfLüü CüYgyüe MüahK Zü.20/5/ 2007eé23/5/2007eL _~j«
· e\ö]eöGK aWjüfü^_ük^ C>ae @üdiR^ Ke[üfö üi jö@ai eue _cL aRégü békö
_eQü I ai\ýKie gä Ke[üf^idK \ARYu Vieé LüWjü^üGKü^ue C_ö öi cjüü ahdüe ^cL
aaeYü i dMj üjüA_üe[üfö

ù\ai LüWjü^üGKü^ue C_ö öi fükü i ö_KüZ c[üj

LüWjü^üGKü^pNüe i üZ büA i üZ bCYüö bücü aWjüA, übüeü \Züü büAö LüWjü
^üGKü^pLéPöj öö (i ai i ü^ bCYü)ö üi @^y aWjüA bCYüue @imü ^ ü^A üKCpüWjü~üA

LüMjþ^iGKî^pKcieKâMüUG · eir@wK f´e üQüU Qeü Z@ieüKeü\aiKkÿ ürf ö Kcie _ · eifü
 “S@ Zëü Qeü aia\KâucüZ üKüZ _Ai üü\ae” Gj ügYü\ai Züue ^R ei_ ü\LüAü\üf ö
 Gj ü ü\Lôbdüe Kciee j üZüMüWj [eâiKêFüMfö üi Kj ifü cîr Züc üMüUG Kij Kö· eò/
 _ü Uü LüŠ Qeü ^@, cîZcKê_Ai ü_ZâcûMaô^ij öö K&ëü\ai Züue üMüUG cüZâbf büa güY
 üj üA [âü üQüU@ü Qeü \eKie üairföKj ürf ö Kcie üi j ö^â üue QeüUG Z@ieüKeü\aiü
 j üZüe ü\üf ö Züü i j Z ~üA [âü S@Uic^ ü\aiü aiÉa ei_ ü\Lôbdüe aeWj _Zâ_eò[eü üG ö
 ü\ai Kciee ^ic _ · eâieëüi Kj ifü Zü ^üüaüj eü f j èü (Kcie) ö LüMjþ^iGKî^pQeü] eò
 üi Vieëü` e@âü üakKêKciee \_@ · UgüküeëNeKêü` eëü` eëNe \@ie GeŠöaŠue _Wj
 ceMfö Kcie ai _Wj ü\aiü üMüWZük _WjZie ü\üü\üü I cü KeâüKêMj üeü KeüZir _@Kê
 a üA ü\aiKêü^j eü üj f ü ö ü\ai Zir K[üue _âZ üj üA _@KêZire a üAü\üf ö _@UöSê ö
 Wj üA [âü bköCVöV@üj f ü ö ü\aiü üi AVêKcieKêKj ürf, üZüK[üue üZü@Kêa üA ü\üf ö
 ZêGYKö_Zâö gük] eâüüaük ücú^üüi ðY KeüMüfMüAaëö ^üj üf câüZüWZ @bgü_ ü\aiö
 Gj ügYöKcie _ · eifü “cîr Zc ^üüK'Y? Kö^icüe ZcKêWüKêö” ü\aiü Kj ürf, “câüj fôgüj
 _üöLüMjþ^iGKî^pö üZie G Qeü ü^A câGVê-icQö Zc eirYe üi cYh L@ü@i êKêcîeâö
 üi Vieëüüi ü\aiü üMüUG aU aeMQ cküe @i êe @üü âüüüKêRMêj ürf ö @i ê ü\aiüüü\Lê
 ü\Lê\A j üZüe üKöü^A Mkü\üf ö ü\aiü @i êe ü_U bZüe ej ürf ö üi AVöüi @i êe
 @«_üü, KFRü, ` á þ á KêLŠ LŠ KeüKüUâüue fûMüf ö @i ê MRð QüWjZük _WjceMfö
 Zire @«Kê_AZü_Šö eqKêZkK cîeüZire ck\be aiüU aiüj üeöüü ürf ö üi AVëüi ^R büA
 bCYüü ^KUKâ` eirüü ürf I @i êKêcîe[eâü_üüY i aü\üf ö ZüüêKj ürf “câa cîr^@i êcîeö
 ^@e _ikföö Güa Kj câRMZüe üfûKüüêKcîe_üe ü\Lüü\âö?” bCYüüü^ Kj ürf, @üüc
 üQüUküU@ü ü\azü ü^üj äö Zê_üüc ~üA eirüü üQkôRMêükö_üf cŠüe Cbü üj aëö üi AVê
 eirü Rüyü_üeüf üZüW ^R ^@eKêü^A üi ai _Rü Keüa ö

ü\aiü Kj ürf, “üZüa a cîr^ câüKcî\MKê~âö?”

üi cüü^ Kj ürf, “ZêGüa \I Y \MKê~ü” ö Gj ü gYöLüMjþ^iGKî^pKj ürf, VKþ@Qöcâ
 \I YKê~icQö üj üf câi aüü Zccî^u _Qüe j öüüüM LüAâö Zirü` üe Ne bZüe; aiü üue
 ^ëj üö

@^ý büAbCYü G[üe i ^Zö_âü^ KeâieëLüMjþ^iGKî^püi Vieëaiüj üeMüf ö üi
 üQkêü^ük Mîe üQkôRMêükö'_üfîaRêe cŠüe Cbü üj aiKêc^i ÜKüf ö üi \ð üQkêü_üf ü
 üQkôPeüA i aâð üQkôüMüVKeLReü ^üküe _üYö_@üA [üG ö üQkêü üMüV Rcü eLâü aeMQ
 C_üe ~üA üi ej ürf ö üQkêü_üf ü aiü_üQcŠ ö Zire cîeü üNüYü@üYü\üf üi LüAa üairfö
 aeMQ cküe [Kü cîeüai üüG ö üi i cdüe j ViZþZiKê^â cîeü^f ü ö ü\aiü ZiKêZü bZüe
 Ê_üü\g ü\üf ö Ê_üe üi Kj ürf, “câü\aiü güj _üöLüMjþ^iGKî^p üZü cŠüe üLkü KeQöö
 GK[üZêZc eirüüêKj äëö câüZie KQöL ZüKeâü^üj öö üi ZKâakKêüi üPZügrý üj üA _Wj üG ö

cir' Zie 'cifrKò (ùQüU cilJòKòì ü) üe _Lük I 'Uivfò (ùQüU cilJòMòü)üe güm ZeKieò] eò
j ifü ö ü\ LQò@ Zie @üPZ üj üA _WQòö KkèuQkic ;ü GKüVòVk üj üA@Q«òö _üU aòG_U
üi _U üj üA ^üj«òö aXj cŠeégüM _Lük Ij üA üi Vou[üA ü\A eüRüu ^KUKè~üA G Lae
Kj ifü ö eüRü ^Re KüRò, c^ü, \Šüi ^ü i cÉue] eòüi i Ü^KeMuf ö üi üQkèü _ifue @ai Ü
ü\ LóMx@iKèWküAüf ö Mx@i@ii ifü ö @ü^K _RükK üi Vüue Vk üj üf ö Mx@ic^_üV Keò
Zür cç KèZòcMü @e@ü· Ck cieèüeè_ ifiaRèüQkèü ifü j k j kòcìeòCVòC\Š ^Zý Keèüue
füMfü ö üi eüRüüéAi üeü KeòKj ifü, ü\aiüé_üüue eq_Rü ü\üf ~üA _üJüüLüfä ö eüRü
üi AVéüRü Kòakòü\üa üaüfö_· eòKj üf,

cir' KKWj M-ü ?

ü\ai-^ü

eüRü-KKWj ü_Y@

ü\ai-^ü

eüRü-üZüa K'Y?

ü\ai-_ifp_è@üi(Ai üeüue)

Ai üeü _üAü _ue eüRüü\aiü _üüue _ifp_è@üiüüQüU _üeiUG akò_KüAü _ue
LèpüRiepj k j kòcìeòüi Kj üf, cäuj CQògüj _üepü\aiü LüMj^iGkü^jö eüRü Züc güj _U
üfüüak\ue üfüüübie _ÉZ Ke ö cYh büe@ü\eküe ^üj öö ak\ cir'u üaKüe 'KWjNüj-
aèNüj aŠüj ai\eküe ö ücü^üue üMüUG ü\ck üZüküA ücìe üi ai_RüKe ö Zce]^R^
üMü_fI ä i aèuj a ö ^üj üf Zce ^@e ^ò_üz Keü\àòö ücü büAbCYücüü^ aüj üue übüM
LüAüa ö cäKèNe büZue j öücìe übüMeüM LüAaòö eüRü ü\aiüue @imü güeü]ü-ÿ Keòü äè
_ük^ Keüa üaüfö_ZgZüü\üf ö eüRüü\aiüue i R aÈ I @übhY K[ü_· eèüeüü\aiü Kj üf,
^üfö_üü güXüC_üe üQüüüQüU üUü_üPj Ü[è, ^üKpXçü (Lè @ü), I fji Kfö(c[ücY), \A Küüe
'ZeKü ~Wj' (^èp èü), Zk Küüe Sfh_ü, ücüZòcKZü` fepSeü, üMüU üMüU afpK KèKèJò
cèü, QüPcürf(üaK _AZübkòNüMüjçük), Kç Wj çüf(üMüMje NüMüj), cdè_è aWj (j üZue
]eèüKè), cKÜ, j üZKèKZpèü, a|pèü, cŠKèUj pèü, Mèò aüj KèUj üMüj aüj üi ZüAZýü\üa ö
GüZK[ü gYèüRü Kj üf, cir' Züc i R_Šòi R^ü, Züc Gi aèi R aÈ @küie ^üR KYò@üYèü
aü\iaÉ Ke ö ü\aiü üi AVèKj üf VKp@QèüRü Züc ü\ck ZèüeüKe; cäücìe aÈ @küie
^üR aüQüü~üMüMjKeü^aòö cäMèp_èpMüViep(Mxè_è-MüVie) Müü~üA üi i aè@üYfü _ue ~üj ü
cŠüe Cbü üj üA üLkQòZüküi i aèaÈ @küie _ŠüAa ö GZKòKj üü\aiü @«; ð^püj üAMüf ö
üi Mx_p_èpMüViepMüe üMüUG i èüüa_üeü Nüe _j üf ö i üvüe Züue güj _U üfüüak\ I
· KeaüKe c^ [üf ö ü\aiü üi üa_üeüe @küie bŠüe Nüe _ürag Keü^Re \eküeü@küie
i aèGküVò] eòZüre \icp_· eüf ö üa_üeü @küiee \icpKj èü _aèèü\Lüü\füü\aiüue @i fö
bdue eü_ ö üi Gj üü\üüü\aiüeüj üZü~üMjZüüVüeèKQò_Ai üü^a ^üj öüaüföKj ifü ö üi i aè

'QGieü bñir' _üAñü\azicüü^ _Rüi ü^eé aüj üeäu _jäë 'Mü@ü^g^ö ü\azüüé _Rü Keü-üA[iGö _Rüüé C\Zö(_jä) \MKéI aWZö(_½c) \MKéüMüUG üfLiGñüQüü KKWj Q@ü akö\@ü-iGö Gjüi jZ]_ , SŸü, @e@ü- Ck GK PCLY(\^ü), i ü` \þ Ck MŠü (MŠ), MRc@ñ AZyü\ò_Rü\áy fñM[iGö QücŠ@ü Zük i cüÉ Vk üj aü_üé aü\yé '\MñMü_üep N^ N^ aüRöCüVö aRžüaR^þüü^ ü\aiäÁ üj üA ^Me _eKicü ai 'QGieü bñir' CüYgyüé aüj üeö_WjKö _ebicY üaük Mäce @^yü^y bqcüü^ ^R^R Mj i ^Lüé ViKéüYü cüüüéSŸü]_ übüM ü\A a|ü_ ^üKeü@igüaü\ bñ üKeü[i«ö Mäc _eKicü i üeäRžüaR^þI aü\yKüé \k @iC _Rü QücŠ@ü ^KUKéüFCU«ö^üj ö üi cüü^ i cüÉ 'añü^þbUüKé~äüüaük @iaüj K MñcŠüé üMüUG üQüü NñéKégküüé ai üA aköü\A[iGö Gjü _Rü_übi þcŠ@ü^þ, '\@üepMñWj^þ I 'Mñü _e@ü^þ ü\azüü CüYgyüé üj üA[iGö KüéY Gjüü\azicüü^ añü^þbUüKé-üA büci-übüéüü i jZ übüM LiAaü ayai ü^üj ö üi AVeübüai^ü ü\azüü _üep(aü\yZük)üé ^Zy KeKéüañü^þbUüKé ~i@i«ö bqcüü^ _RüKeüüKé[äüüQk) KKWj, üc<ü, _üéü, j öi AZyü\ò] eiañü^þbUüKé-i@i«ö Gjü@_eüj ü_ä 4/5Üüüaük @^ÄZ j Gö ü\azicüü^ ^Me bicYüé aüj üefü üakKeKöbq/ aüj K 'ü~üMñWj (gbL ^)KäüNeiej [äüüQüü QücŠ@üKéI _üWjü^A añü^þbUüé ü_üzö[i@i«ö _Rüi kü PUüYKé_äëé i `ü Keüfö_üü_üQü Keü@ü-iA[iGö Zü'üé LŠü, Uüwö KÜéü, \ü_, eLü, gKkòAZyü\Kéüi Vüüé i Rüa eLi-üA[iGü Gjüé i ^L büMüé PiCk Pñüé 'KÜö(üKüVü aü ~^a) KÜü-iGö GjüKé' _Zä_eü' (_é-ö_KüAaü) üaüföc^ Kj «ö _[ü c büci ü\azüü 'KÜö KÜü-iGö GjüGK aMäKüé üL Zä(_ä 4'' 6'')ö Gjüé cŠüé c^ üMüUG üfLiGñüéLiKÜü-iA i cü^üé · eöüKüVeüüé abq Keü-iGö _üZyK üKüVeüüé bZüé ÉZ^ büaüé · Ck _é-ö aXjü-üA[iGö ^cüüé Gjü'KÜöé ^c^ü _äü^ Keü-üAQö

- 1) büci ü\azü
- 2) übüGñüéü ü\azü
- 3) S@-üMñWjü Wwep _Wjü_üþI i üKeþ_üþ
- 4) cüj ü^þ_e@ü, WüüKfKé_@ü I KUK Wwep

2 	1
3 	4

üQüü QücŠ@üé üK|äüé üMüUG üMüR@ü _[e ü_üzü ~üA[iGö üi _[e Zük üaf_Zä [e@ü-iG Gaö ZükéFMKéüKÜKüü_é-öaXjü-iGö _üZyK ü\azüüé übüMakö_ü/ _güéZüüé ^YÄ 'KÜöé · Ck VüüA aü Zü cŠ C_üé · Ck _KüA CYÄ ^icüé @_Y Kfü_üé akö \@ü-iA[iGö (\Ááy: ü\azicüü^ übüMeüMe ab\ a%ü [äüüfük ü\azüü i üeYü)

@^y GK i ü^üé VKþüi j bköKÜöKÜü ~üA[iGö GjüKÜKé]kü (PiCk) ^üfö(i qé) Kkü (@wüé MŠ) I j k\ü MŠüé KÜü-üA[iGö üi Vüüé i üZþG^ü RfþKicþü, übüai^ü, Nñü bÄñ

Pjie bA, aie Quidü - aiecidü, @i\oi cÉ ù\au\au \k(QüZ@iL@aüR@iL)übiM Mj Y Ke«ö
 Züue @üg _^@ü, @üg \^@ü, · UðfþcQðfþi cüÉ cö«ö üi cü^u CüYgyüe KUü-iC[äu
 ÊZª 'KÜö I _ê-@Xj_Käüe GK ^cêü^cÜe _äi^ KeüMfio

2 	1
3 	4

- 1) übiäi^ü
- 2) _epüü bA
- 3) geMp_ê@i^þ(geþM^üü-cüP^üü)
- 4) · UðfþcQðfþ

@^Äi^ i cdüe i cÉ ù\azü aRðuaR^ue cšüe Cbü üjüA ^iP[ü«ö üi cü^u
 CüYgyüe \@ü-iC[äu akë(_l ú/_g)KUüaküe cü nfmüA Köü \^ü I Köi ü [üküe ü^A cü n
 _ülüe]eüA K üeq _i^Ke«ö eq_i^ _üe ù\azüicüü^ i «Ä üjüA Lâ üe C^à biäüe ^Zý
 Ke[ükö G i cdüe aRðuaR^þü^ aWjbdue ù\Lü-i@ü«ö i aëù\azüü _Rü i eäu _üe
 aüý aüRYü i j akö_Kü-iA[äu_gê I ücü^u Mšol C_KeYcü^]eüNeKäu` e«ö afü^þUüe
 i eMp_ê@i^þü\azü Zire _üeiKê@iKügKêCWjA ù\A[iGö Gjüe üaK KüÜakö\@ü ~iA^ [iGö

j öi aköù\aië GK aPZä_üü ej Qö Gjò _l üKê i eM _ê@i^þü\azüe _ü\ Zük
 PZÿMKêi ö_þäE @iäeY KeöZü bZüe akö_Kü-iGö KieY j öi akKêcYh aköi jZ i cü^
 üaüföagþi Keü-iG I GbküüMü_üe aköaü öi ö_^ÜKeü-iGö

afü^þUüe LüWep^iGKü^þKêQüüüi aëù\azüübiM Mj Y Ke«ö üi üKak bqë Nüë
 _RüMj Y Ke«ö Züüê_RüüKüVeüüe 'eZü' (PKþfUþewe) aü]kü 'KWj(üc<ð) akö\@ü-iGö
 @üüdüRK LüWep^iGKü^þü\aiüe _Rü i ücMä I i RaE i aëüMüUG ÊZª üKüVeüüe eL[üG ü
 akö_Kü-iA[äuüc<ö(ü_Yðe cüü Ne bZüe j öešü-iGö üi eüZë übiRöi cüÉ @üüdüRKue
 Ne bZüe j öLü@ü«öI cü n]@«ö G_eKö@Äü j üWjMüWj Lfä^ü cª aüj üe `üü-iG ^üj öü
 ügh _~jüüe Gi akêNe bZüe üMüUG MiZ üLüköü_üZö\@ü-iGö G ^dc fx^ Küf @cwK
 NU[üGö @^ý ù\au\aiü CüYgyüe akö_Kü-iC[äu üQkðKKWj AZyüüe cüü Ne aüj üe
 eišöü I LüAüüe üKöYi öaü]ü^üj ö üi \ðe eüZübüR^ _üe i cüÉ aüýaüRYü, MüZ^iP Keö
 eiZö_üüA[ükö

PZ[ö\ai (aüaië)

@^ý\ð cü^u bköaü aië (cwkaüe eüZüe) übiëp_üj ü«@üëaüýKüë \k CVöi cÉ
 ù\au\aiü _ieþ(aüýZük) aRüAai@üe_ Ke«ö aRðuaR^þü^ i KükêCVüMü]üA aüKê-i@ü«öü
 üi cüü^ I \üfMüüe _Rüi üKüKê@üi öi RaEüe '_epêNepKêübiM ù\au _üAñ_ÊZ üjüA[üköü
 '_ebêNeþe _Rü C_Pie _üAñ@iagyK \äyçü^ üj CQö-

g^æie \ð 'aWþC_ii þ _ik^ Kei~iG úGj ðð @üüdiRK I adÄ Mácaüi úciü^ C_äüi ue ej ð
 _Rü @üüdiR^ Keð[ú«òü WcþufiüK C_üi \ð c\ _üYö_Ä [ú«òKææüi ðLüý Lü@ú«ò^ú] ð @agy
 C_eI kôüeiZüe i R_Lük/büZ LüAäüe úKôYi ð_ZæŠK ^úú ög^æie eiZüe ü_üXý_Rü_üÄñ
 L´ ü_üZü ~üÄ [úGö L´Uöi kL gük KüVe _äð i üZ/@üV `ü f´ agyÄ GK MŠöü Gj üKeMüe
 ~æKcü^ üak [úCf[úCiRwfKé~üÄ üak aWþü _äæèKüUüü^A @üi «ð Gj öKü~ý Keäu _üÄñ
 üi cíu^eç C_äüi ej äüKé_Wþ[üG ö MücŠeéGj öKüV cŠü (L´)Kéäü\yáüRYü i j ÉüMZ Keð
 _Rüi kúKé^@ü~üÄ [úGö üi Vüe L´ äü cŠüü\j üe ^j Y, äüeð üi új ü~yüe ^üü _Küe üLüü\A
 Küc Keð@iKhüüð Kei~üÄ [úGö Zü_üe Zükéj k\ü _üYüe i þ^ KeüÄ MüZüe ü_üZü\@ü~üG ö
 cŠüü_üZäu MüZ bZüe @e@ü. Ck, üMŠéUüü AZýü\ð_KüÄ _[üç gb \@ü~üG ü_üLüe] ^
 [äu üfiüK _üäðGkü]K ei_üUü MüZüe _KüC[üfö cŠüKéI cŠüe @ü]üe cíUkè (ü_üZäu
 i üüw i üüw) GK üQüU Nñeë eq \üeü bRüÄ \@ü~üGöGj öi cdüe Nñeüe cŠKécŠü C_üe
 _üö_üÜceü~üGöG_eðKeäu \üeüü_üXý_Rü Kü~ý ^æNüe i cí_ü^ új üÄ [üG üäüföagþü ej Qüü
 Gi äéKü~ýKé bZüe äüRüäüRYü üRüeüe äüRü[üG Gað]üwþü\k ^æazðÜbüä ^Zý
 Keäuüe fiM[ú«ò @^yüý _RüKé ~[üi cÉ _aZ I \é ^KÜi Ü_ü\é ü\äZüüe@üj þ^ Keäu,
 AZe ü\äZüüeüçüý äj üe _Rü Keäu @üüüe eiZü_üj öi Kük új üÄ~üG ü

eaæie \ð 'üaþC\ü LeüReü @üi þüüäüf'~@[üZ i ü~ü\ð _üe Leü UKG UüY]eð
 @üi äü i cdUüüj CQüü_üXþkò_KüAäe _KÄ i cdö _RK, (aRð) äüj K (NüZK)u Mj Yüe
 @üüdiRK I äüRüäüfiü ciü^ çgöcŠüüe aŠü ~üÄ [äu ü_üXþe PZä_ügüe _eKäcü_äK j hð þð
 KeüC^ä ^Zý Keð[ú«ò _Rüe @I i cd _äæüü_üXþeKQü]ü^/. Ck LüAäüKéI çj þü c\ _ÄäüKé
 \@ü~üGö akò_KüAäü CüYgyüe _üZýK Mücüe üKüZK ^YÄ äyqò'äüj Kþ (NüZK) Küc KeäuKé
 [ü@ú«ò N^N^ äü\yMRð I j hñeüç çüüe 'äüj Kþ ü_üXþe üäKéZü'e Uüwö i új ü~yüe j üYö
 cŠeéMŠð@fMü KeüGö Zü_üe äkæqKéüMüUG _üZüe i Mj Keü cŠü Zük 'äKý ü\äZü'
 i ücZ bícü übüGüeü @üüüü\äZüü CüYgyüe i c_Y Kei~üGö Gj üüce@ü aküüj üÄ ^ [äu
 üj Zéaküü_üXþe eq cíüi _üe-af AZýü\ð h Rcüe ü_üZäu äj @^ä Z j G^új ð eq RÜþüþü
 üj üÄ [äu ü_üXþe cŠKéRüY äyqòKüŠüe üäüj öMüe C_e cŠeéZk cŠ ~üGüü\üNþü\üNþü_eKäcü
 Keäuüäük äüRüäüfiü I @^ý Mácaüi úciü^ Zü i j Z Zük ü\A @^Mç^ Keð[ú«ò Zü_üe ü_üXý
 cŠKéKüV L´ (cŠü) C_üe ü [üÄ \@ü~üGö cŠUüüi j ðð I eiZüZcüc üi çZüeüj ö _Rü\ð
 aküü_üXþe cíüi Keü\äZüü _ä ü\ büä Mj Y Keð Müäüfiü übüRüüZ Keð[ú«ò Zü@üe\ð cŠÜKé
 L´eél j üÄ (üi ícaie) cíüi KüUüGK üQüU übüRüe @üüdiR^ Ke«ð cŠe cíüi KüUü _äæü\äZüüe
 @üj þ^ Keüüi akò_Rüüe i «Ä üj üf Kö^új öZüj ü_ü. eäu äj ðej Qð Gj ð@ai eüe ü\äZüüe
 üi cíü^ bf ahð, bf ` i f, @_çZýeéel ü, j ARü, äüN bd AZýü\ééel ü Keäu Z [ü_@/S@
 ae _äü^ Keäu _üÄñ Mj üeü Keð[ú«ò äKýü\äZü Züüe@bdäüYü gYüÄ @«; þ^ üj üÄ~äu_üe
 ü_üXý_Rü ügh üj üÄ [úGö

i u]ieY ufiKu]c]ieYu ai ufiK]c]ie EúKZ ù\au\aiuej ó@uic ùfiK ù\azie
@ilýù\A[iCö Mäcú kci^uue _úZyK _uj úWýMäc G_eKò^q Å @ ke ùMüUG ùMüUG @] ÅZ
ùfiKù\azü ej [èù\ùLèùKèck[iGö I Wjue _úZyK @ilic R^ùMüÁiu c^ue ^R ^Re ÉZ^
ù\azü ej Q«ö

C_üeiq ù\azicir^u bZèùKùZK ùfiKù\azü \A ai ZüZü]K R^ùMüÁi c^ue _RZ
uj C[èù\ùLü-üA[iGö _YòKQù\azü i icir^y ^icike i j abðùMüÁi c^ue _RZ uj A[ikòù
i cd Kùc ùi cì^u c^eèKQùfiKù\azüu ^ic] icKè @ögK büa a\kiA gÁ/aKgz i cìRüe
C_üi ^ùKei-èù\èüüi cüw^ aj Zp_emeie @«MZ uj üA~üA[èùüaùk KQùfiK ù\azü ai Z
uj üA~üAQ«ö aùgh KeZ^ _Rie @al d_üe @ù^K _ZyI Zì^K ù\azüüfiwK _ad_PkZ
c^ ai akò@ilùùbùMeiM ù\A ^_ieòARð Ke[èù RYü-üG ü C\ij eY Èei_ -1. R^cZü ai
RfrcZü ù\azü 2. P|ep-i èRþ 3. KèŠA ù\azü AZyù\è Gjò]ieüe ùKùZK R^ùMüÁie
ù\azü cj ir^ju\azü eü_ _Zü ù\Z uj aiüaùk @^yùKùZK ù\azü Kùkal üe _è] ir^y jeüA[èù
@^bz j Gó @ij èoc^ KQùfiK j è_üemeK ù\azüe _RüKe[èù _eLÁ j Gó

"cùj ü-ù\üei i býZiKèckZü \èüWj i býZü Kj ü-üA[iGö Kèèüi i býZü bZüe c^
@ù^K @i-ÿ \auPý aKgz _emeü _PkZ [fö Zì^bZüe @ù^K ùfiKù\azü _Rü
_üC[üfö]"⁽²⁸⁾ Wcp_emeüe 'Weir' uj fi cZ @icò cZicò @agy ù\azü ^èj ñ KèèWcpi ucZ
I Wjue @^yir^y @ilic R^ùMüÁiu aùgbi @^i üe @icidu Weü ù\azü ÈeKèC^UZ uj üA _Rü
_üA[ikò GVüe CùfL Kei-üA_üe ü~, ù\azicir^ueK ïeq akò@è-üC[èùüaùk Weicir^ue
eŠü büz, cüüi ZeKieü @ilò@_Y Kei-üA[iGö G \Áèèù\azü _Rü cYh K icüüi LiC[èù
i cdeè@ie_ uj üA[èùüaùk Weü _R^ aù] icüüi Kei ŠüA LiC[èù i cdeè_Pk^ uj üA[èù@èicdö

WcpufiK ^R ù\azüeclýZü]^, R^, üMü_, fl ïe Kùc^ù Keò_Rü Ke[ükö GZ\þ
ayZüZ üeiMgry Rúa^, cWk, cj icieü, ai « AZyù\èi icij K ayü]cì^ueècèjò_üAü _üAñ^R
ù\azüeMj üeòKe[ükö WcpufiK aùgbi Ke«òù~, ù\azicüw^ i adü Züe 'i èpcèL - i èp
bRiG' (gücLue I gèBRüe) ej ò_Zòc]i Kè^èNÜKe[ükö ù\azüeüi èY Kùf KèüWjauJ
I Mikò[èù aYe aiN c^ aiJ QüWjù\A[iG ü G_eKòù\azüu @igüaù\ aküe j üZe j üZKWj
`W[iG, cZÿ\Š c^ Ukò-üA[iGö

WcpufiKagbi üe 'ùZZgþKèùù\azü' ej [èù a%ð ü ej Qö _aZ ayZüZ aWjæ, üK|è
@g[, AZyù\èMQ, _Rü L´, aWj_[e ai_[e M\üe c^ ù\azü @üi ir^ RciA ej [ükö KŠ
ùfiKu bkòWcru^ c^ _leci^uue ù\azü [èie aùgbi Ke«ö _úZyK @ ke]ir^ afue
ù\azü [èie aùgbi Keò]ir^ @ck üaùk ZüeKZmZü Èei_ @Šü ai KKWjü bùM ù\A _Rü Ke[ükòù
Gj üQWj Kkù e @è-èidü WcpufiK ^R ^R Nüe 'Lufü-ePþir' ^icüe Mj ù\ai büaue abðù

ù\àZiüé_Rü Keäuë ù\Lü-iGö üi bZëé_äL ù\àiciü^ üj üf LüWep^üGKü^p i eMp_ëëü^p
ùbiäü^ò bücü, ùbäëü I @^yü^y i cÉ Wwepü\àZiü

"_üj üW-_aZ, ^\ü-^ük, ad fZü, bLŠ-_ä«e AZyü\ò j Z ^äWjü biäüë RWZ [äu
i cÉ üfüKü\àZiü C> üj CQö_KZö fLZ_ëüY i üj Zyüë üfüKü\àZiü CüfL_äü ù\Lü-iG
^üj_ö _aZ, ad , _[e, KüVL^ AZyü\Ké_ZüK mü^ Kej óGi aëù\àZiüë _Rüyö^ü ü
'üfüKü\àZiüKéüKöYi ö_ëüY aü üa\üë i Ü^Z Keü-üA^üj_ö Gcür^ueüKöYi öGK ^YÄ ci Kë
ü^A GK ^YÄ i Ü^ë _Rü Keö [üköü" (29)

Ziüë i ü«üH Keö_üëüf üfüK ü\àZiü bqe i cÉ @büÄ _ëY Keö]^, R^, üMü_,
fL ä beüü\A [ükö @üC üi aü _Rü, übüM eüMüë äyZKäc aü @aüj kü üj üf ^q ö, ^äüj
Keüü\äiKé_Qükö^üj_ö @ZGa 'bdeebqö üaüföü~CüüfüK CqÜëj QöZüj ü üfüK ü\àZiü
üI Züë j_ö_ä_Rj_ö

WcþüfüKue i cÉ ü\äü\äüü gKä_Rü aü eq (akj) _Rü Keäu _äëë_RK (aRZ
üaR^þaiü bq ^üR) ü\àZiü _ZüK Éëi_ü_üZüjüA [äuÉ_üKie _[e aü KüM Lé e i 1L @ügKé
_ëÄüë KeüMüäë f_ü_fiGö Zü_üë üi Vüë. CkMŠ/j k\üMŠ/KküMŠ AZyü\ò\ëüKéü(-^a)
Küüüf_üGö üi j_ö-^a c^üë @KZü. Ck ü [üA akö_KüAäiKé [äu KKWjüKé] eü@KZü PüCk VëüGö
KKWjü ZikéVëüüVëü^ LüAfü _~j_« üi Zü cŠ C_üë @üÉ @üÉ üi A @KZü. Ck_KüA i ö_ëj
ü\àZiüé_Rü ÉüKie Keäu _üÄi@^üëü] RYüA. f[üGö

üMöY üfüKü\àZiü

üfüKü\àZiüci^u @üi Ü^, ae aü@ügüäü_äi^ I cZü, üagü_üHüK Z [üübüMeüM Mj Y
Keäu @bëPöAZyü\Ké@üL_ö@üMüë eLöZiüëcL_yZü \A büMüë abq Keü-üA_üë ~ [ü:- 1)
cL_y ü\àZiü 2) üMöY ü\àZiü

bücü, ùbäëü, ùbiäü^ò LüWep^üGKü^p i cÉ Wwepäü _aZ ü\àZiü(- [ü:- _Wj_üj
i üKeþ_üj_ü _Üiäüf_ö üMÄäüf_ö WcþWwë, KUKþWwëþ I ägÄ MWjüäi eüR^Mee @] ÄüZä
ù\àiciü^ (- [ü:- aÉëþMWj_ë aÉëëü^þ Reüi ünëü, üKüüMWj_ë übüGüëü, i a^þëë _üj_Šü
AZyü\ò) üj CQ«öcL_y ü\àZiü üi cü^ @ZüZüë eüR_Äü_üHkZü fib KeüëüR ü\àZiüë cü^y
_üC [üf_ö Gj öügä_üë ü\àZiü ^Zy, aüly, üag ü_üHüK, übüM eüM, LüAäi EP @ü\ëüüRKüü
Xjve üj üA [üGö üMöY ü\àZiüci^u c^ëë@ü^üK eüRüëüRüjü \ëü_RZ üj C [üf c^ üi cü^u
i Ü^ i äüü cL_y ü\àZiü Zük ej f[üf_ö

üMöY ü\àZiü c^üë Lf_ö Nwö cj f_öAZyü\ò_ä] ü^ö KŠcike WcþüfüK ~üj üKé^cj f_ö
Kj «üi j ü\àZiüë ^ic I Wj_üë _½cü küë 'cüCfü' Gaö I Wj_üë @^yZä cüCkü^ö cj f_öi ü] üëYZü
aüf, _\e, aWj_äeMQ, @gß MQ, üK_ëMöCü^üë @üi Ü^ Keüëj f[üGö üZYëGj üKé'Möëþ
Lëþ üaüf_öKj f[üK_ö WcþüfüK 'cj f_öKüüKj öbqüë _Rü Keö [ükö Gj üë @^yü^y I ZöKeäu
\Mj_ëë^RKéä üA eLäü CüYgüë j_öGj üKé_Rü Keö f[üK_ö

úí j ò èò ÊZ^a bíáúe Mǰ ù\áú eü_ _Rú Keí-úC [áú cíCfíué^cú]_Kúe _ú bíMúe abq KeQ«ö

1. `fǰcíCfú	2. @MǰòcíCfú	3.]^ǰcíCfú
4. bMaZú cíCfú	5. Kú ^ǰcíCfú ⁽³²⁾	

G _á wúe WcǰR^úMúÁú \úeú úi áú_Rú Keí-úC [áú ùfúKú\áZúu GK i úeYú ^cú]e _áú^ KeíMfúö _Kúg [úCKòGj òi úeYúúe i ú^ _úA [áú KQòúfúKú\áZú Wcǰi úcZ Kš, _úAK, Mš bkò@^ýú^ý i máúid \úeú c^ _RZ új C [áú fú y Keí-úAQòö

ùfúKú\áZú-i úeYú

(K) _cú _éú ù\áZú

Kái á	ù\áZúu ^ú	úagbhú	@ídǰ AZýúò	úbíMeíM I @^ýú^ý aǰò
1.	búúú	j k \ @ú aÈe _MWǰI ú]úZò	Lšú	úaKúe Pǰ ú [áú úaúúú
2.	úbúeú	]kúáÈ	fú ú^ǰC_úe a i «ò	1. ú_úXǰakè Mǰ ú @ kúe 2. úaúúúakè ^ _é @ kúe 3. ^úfóM-ú- ZcúWǰš @ kúe
3.	úR^ú (aúWǰ)	]kúáÈ	Uúwò]^ége I @ úe KúZò	Rk«ú i kZú, ú_úXý úaúúú, _úeú AZýúò

Wwǰé ù\áZú

4.	Sò-úMúWǰ	\ALS]kúú]úZò	Uúwò]^ége,	KKWǰ M-ú
5.	WǰúKfǰKé_@ú	"	"	"
6.	WǰcǰǰWǰve	"	"	"
7.	KUKǰWǰvǰ	"	"	"
8.	i ú^ǰKUKǰ	"	"	"
9.	eé_YòKUKǰ	"	"	"
10.	ù_Uíaúfò	"	"	"
11.	MáAaúfò	"	"	"
12.	_úWǰ_úWǰ	"	"	"
13.	i úKǰ_úWǰ	"	"	"

KŠcike WcþuFiKi iAZi

- 15. _uLŠu " " "
- 16. _uþcö þè " " "
- 17. Kü! fþWýveþ " " "
(bücü ù\aziu
i í^bíB)
- 18. \úZi èè " " "
- 19. cùj í^þ_èèù " " "
- 20. \Mö bicü " "
- 21. eíRþ bicü " "
- 22. MRþ bicü " "
- 23. j í bicü " "
- 24. j í Kíeþ bicü " " "
- 25. Sè-iaZèWweþ ÊMùe ej «òù Kùj úVieéKQòLúèù«ò^új ó
- 26. \Míþþ Sírfèù "

(L) _éL ^ieú ù\azú

Kái ú ù\azú ^ic ùagbhú @idē AZýlò ùbíMeM I @^ýí^ý ađ è

- 1. ùbíáí^è fúfþewe gúXj aXj úcŠú
(fúfþéí^è `fþéí^è)
- 2. i eMþ_èèù^þ fúfþj k\èù Zèòù~úR^ue Kkúú<ú, j òi , _ieú
gúXj Qú[è ^úP Ke«ò KWý(ù_Yèc<è) -]kú, Ki èè
KKWýù_Yè Kkúú<ú
MRcèù ^Wþù, K\kú i aè
ùbíM _i eú ú
- 3. LúWþ^úGKí^þ]kú úU_ù [èù
^úFò gúXj
- 4. @Wj Múèí^þ
- 5. aèNúèí^þ fúfþewe gúXj ù_úXj]kúúQkò
- 6. MúGi èè

- 7. Lùci ìeò] kùQkòuài\üaKùe Pj [è
- 8. Wkèò aWj] kù gùXj
- 9.] eřò ciZù ùeVùCecř PùwWj\ ùQüU KùZù_üXj üai\ü, _ieü
- 10. Kfij üŠò KkùgùXj Kkiewe ù_YKKWj
Kfù_ìeř
- 11. \@ìeř ^ò ùeVùCecř ù_üXj
- 12. ai řeřü^ř fùř ewe gùXj _ieüakř ù\azü
(ai řeřMWj) aÉeřMWj (Q ügMXj)eè
fř üa_ìeüü i ü[üe
Kkùj üŠòü\A @ü [üř ü
- 13. Kğ Wj cüřeř^ř üÜ_ü[èü cde _è] kù_ Yğ üQkò KWj (üc<ò
^üřgùXj ü_Yğ -] kù, Ki řeřKKWj
- 14. MŠò ai «eò (ùbiar^òü\azü @^ý^ic)
ùPü_Kü
- 15. Müřj @ü ..
- 16. ^ğ řeüazò i eMř_èëř^řü\azü @^ý \AbCYü _ieü CWjAai, _ü\ue _Rü,
- 17. cG^üazò cëřeř-gkzübüm
- 18. Kù\řjZò üÜ_ü [èü ..
^üřgùXj
- 19. \@ìei ^ò (^ügř / _ügř e ü\azü) cëř ^Wjü, K\kü, MüřŠe
- 20. K_üři ^ò (] kùgùXj) KùZò _èüe GK übüm, _½cüe GK
übüm, ü~üMü(RMie)

(M) i j üdK/ AZe ü\azü

- Kai ü ü\azü ^ic üagbhü @idğ AZýüò übüm I @^ýü^ý ađ ò**
- 1. a^i řZò] kù]üzë jüzüe üK|è fëü, cëřAZýüògkzübüm
a^Mğ Wjü üřwëò aWj _Kü "
  - 2. cüj ři ò-KWj\ř üřwëò Üüwëü,] ^ge "
KŠ K|^ř ùeVü, becř Wjřü, üQüU KùZò "
  - 3. i èü řwëř^ř (^ieü) übiar^ü I LüWj ^üGKü^je i üj ü-ýKieü ü\azü ü Gcü^

KSciKe WcþuFiKi iAZi

4. ei_ü fiv@i^þ übiai^úue Z`Ñue [æü Köi íaií ^ RM«üü
5. ZcþNe@i^þ übiai^úue übiM aiü öLi@í«üü
6. _üfþNe@i^þ
7. bþüfþw bæfi eþ(_é) ,,
8.]æü ü]ia^þ übiai^úue fMü KiPæü üfiK ü
9. KðUþ-KðU^þ bíciü, übæieü, übiai^úueciQ-KuWþ AZyüð] eð@üYü\aiü ü\azüü
10. c-@ü ÞüfKþ übia^úue i üj ü-yKieü ü\azü
11. S_UþÞüfKþ(_é)
12. aiaë ÞüfKþ(_é)
13. QÜæcÜð(^ieü) übia^úue üi aKü/ üi Z`Ñe RM«üü
14. eYþüfþ(_é) a^i þZüa^Mg Wþü bkiGcü^ üfwÜð _§«üI
15. MYþüfþ jüZüe _Kü, KiSüe MicQü _Kí«üü
16. ecüü(_é) ,, ecüü,]cüüie bíAcüü^
17.]cüü(_é) ,,
18. aWþKü(^ieü) aXj ü\azüe üi aKü
19. eKZL@ü(_é) bíciüue üi aiKieü ü\azü
20. übiMþL@ü(_é) ,,
eüMþL@ü
21. ecüA(^ieü) ^ükaË K\kü, cXj c@ü
22. ScüA ^üfþMicQü gKaübiM
23. _fÜR^þMceü(^ieü) K\kü, cXj
24.]üwþü] wþüj KSKSýü u üag aWjMþje ü\azü
Kü\@ üLkðMü]üA~í«ü
25. @üg] wþüj übiai^úue üi aiKieü ü\azü
@üg]üwþüj
26. aüü ÞüfKþ(_é) bíciü, übæieüue üi aiKieü ü\azü
cüü ÞüfKþ
27. aic^þü\azü aij Ý - ü]üZü_AZü gKaübiM Li@í«üü
(aic^þaicþ@i^þ) aij Ýü - giXj

_Kúg [úCKò_ÉKe \Zúid _eüz\ cªúe WcþR^úMúÁúe úfúKRúá^ i ò_Kúe i ðMj úZ Z[y CùfúL Keú-úA [fú ö úi jòKúe @úfúPý _eüz\úe cª úi jòRúZúe i ícúRK cifýuáú] i µKúe _~ýúfúP^ú Keú-úA@Qòò _àèèCùfúL Keú-úA@Qòò~, Wcþbíhú l i új žýe úKóY i ò fò_@\ýúá]ò_ÉZ új úA^új ð `kúe úi j@ ke bíhú l i új žý úfúKcúe j áa òej Qòò úi cù^u i ícúRK PkYòGaò i óÁZò@]èúMZú^MZK bíúa úfúKcúe j áa òej Qòò G i ò_Kúe cª úKóY i ò _íúYK MúahYú @\ýúá]òúj úA^új ð úi [ò_úÁúú i cù^u bíhúe eí_úeL _ÉZ Keòú ^cú« _ea ð _eüz\úe GK @Zò_â-ZžúúK C\ýc Keú-úA@Qòò

_ú\UúKú:

1. _j eúR, úMú_úK P|á- 1931, _%P|á l Wþú bíhúúKúh (1c LŠ), C}k i új žý ú_á þ KUK, _é 718
2. cògá ^úkcYò- 1978, úfúKú e l úfúKú óÁúe (_á\$), (l Wþúe úfúKú óÁZò l Wþú Kfþeúfþú`úeþ MáúC|e, KUK) _é 56
3. _áj ú^, (W.) KþP|á 1998, 'l Wþú úfúKú új žý l úfúKú óÁZò, alyú_éú, KUK, _é 311
4. cù^þ i Vþ ú l Záuú ú-2007, 'j á cúeúf Kúj ', úK|á új žý GKúúWþú, ^@ú\úá, _é 145-146
5. cZK K i ðMj úZ ZcúVþ\$ @ ke WcþúfúKMúZ ú
6. cŠk, _f þeúR-2011, 'i éúóG^þ, aRd Kéúe cj ú_úZá(i ó.), ú l Záuú ú cù^þ i Vþ(cúý i ó.), _úK^_e, Kú\@ú_Wþ, RMZþ új _e, _é 14
7. cZK K i ðMj úZ ZcúVþ\$ @ ke WcþúfúKMúZ ú
8. Murphy Joseph- 2006, 'The Power of your subconscious mind', Pocker Books Sumon & Schuster U.K. Ltd., ACBS Company, P.65
9. Murphy Joseph- 2006, 'The Power of your subconscious mind', Pocker Books Sumon & Schuster U.K. Ltd., ACBS Company, P.49
10. i éú^ú (W.) aúú à\á-2009, '\kž i óÁZú AZj úú ', Agú^ @už _Kúg^ú, cù^Múý, ^@ú_Wþ, _é 351
11. Murphy Joseph- 2006, 'The Power of your subconscious mind', Pocker Books Sumon & Schuster U.K. Ltd. ACBS Company, P.68
12. Murphy Joseph- 2006, 'The Power of your subconscious mind', Pocker Books Sumon & Schuster U.K. Ltd., ACBS Company, P.53
13. Murphy Joseph- 2006, 'The Power of your subconscious mind', Pocker
14. Murphy Joseph- 2006, 'The Power of your subconscious mind', Pocker Books Sumon & Schuster U.K. Ltd., ACBS Company, P.51

Kšcike WcþufiKi oÄZò

15. ZùZà, P. 52
16. ZùZà, P. 53 Books Sumon & Schuster U.K. Ltd., ACBS Company, P.49
17. Murphy Joseph- 2006, 'The Power of your subconscious mind', Pocker Books Sumon & Schuster U.K. Ltd., ACBS Company, P.53
18. ZùZà, P.54
19. ZùZà, P.54
20. cõgà(W.) cùj |àKèie - 1996, Kkùj iŠe ùfùK i oÄZò ù` Ši þ_aõgi ð KUK- _é62
21. _j eir, ùMù_ùk P|à- 1934, _%P|àl Wþù bihùKùh, 4 [LŠ, C}k i ùj žý ù_á þ KUK, _é 3975
22. _Šù, (W.) bMair^ - 1978, ùfùK] cò( ) I Wþùe ùfùK i oÄZò I Wþù KfP eirfþù` ùecþ bàu^gþe, _é 48-49
23. ZùZà, _é 49
24. \ig (W.) Kè-aj ùeù-1958, 'I Wþù ùfùK MùZ I Kùj ùYù', aõbteZù, gù«ð`ùKZ^, _é 58
25. cù^þi Vþ ùl Zàiù ú-2000, 'Wcþihie ùfùK Cqò, a^gà i ùj žý I i oÄZò_eh\, ZèWþŠ, KšciK, _é 187
26. _eRù, Mùgg _á ù\ -1978, 'ùfùKù\ aZù' (_àŠ), I Wþùe ùfùK i oÄZò(_ÉK) cù^ir Kèie cù_ùZà Málc|e, aù^ù\ aj ùeù, KUK-2, _é-89
27. ZùZà, _é89
28. ZùZà, _é80
29. ùaùj eù, @RžþKèie - 2006, 'Kkùj iŠe @^ùfùPž ùfùKù\ aZù: GK \Áò_ùZ', (_ÉK) 'KkùSeY', i Cùb^eþ Rfù i oÄZò_eh\, Kkùj iŠò _é28
30. cõgà Kùkù_á ù\ - 2007, '@ù\èùì ú i ò_ùide PžKkùr, KkùSeY(i ðYKù), Rfù i oÄZò_eh\, _é
31. ^ùMþ i ùcù k -2010, '@] ÁùZù ù\ aù cùCfù' (_à), i ðYKù, _eùcgþe cŠ(i ò), cùj ùaie i ùÄZK @^Áù^, bai^ù _ùYù, Kkùj iŠò _é21
32. ZùZà, _é 22-25

ü PZËð_eàz\ ü

WcpR^ùMùÁúe _RüzK bihù

bía^úe aúO|cd @bàýqòú j fù bihù ö cL_e bihù ù~ùMè@ùRücYh @^ý _âYúicí^u Vieè
bò'üö Vie I güeúeK bihù (Body Language) bihù _\aúPý új úA [ùf új ñcYhe cL~^a \Beú
C_ò'ú @ [ò %òg±ù\Kéj @úuc aúÉaK bihù u aúfúKj [úCüö bihù AUúúj úf i új Zý Kír'ÜG; ùi j ò_eò
bihù KúV új úf Zíre i új Zý LU aúPCKòö @ZGa ùMúÜG akÁ bihù\Beú j ói cè i új ZýÜG i Áò
új aú i _aö _RüzK bihùcír^ue bihùZ ß(Philology) Z [ú bihù aúñ^ (Linguistic) \ÁúKúYeè
ùi MúVKe ùamú^K aúghY I @sd^ Keùù \Mùe @]éú @«Rüzid Éeúe LèpMeZúeú_
Keù-üC [òú ù\LèùKéckQòö

]ßýúck _aè òú j CQòGjò bihùe @^ýZc úagúÁyö Gjò bihùe C> i Šù^,ei_Máck
@sd^,ayúKeYe i cÉ abía C_úe @úfúP^ú Gaò g±iakú Pd^ @ù\òahndúe @^gúK^ Kúf
Gjùe C}hZú i j Rùe C_fZòKeùj aö Gjò bihù i j Z _ùWjú @ú kK bihù Gaò i cùMúZid
_eàúe @«MZ @^ýú^y bihù, ~ [ù, - ùKúgfú, ù\gòú, i ùá, j úfpaú @ù\ò bihùe Zk^úZK @sd^
c^ @iagýKò ù\ge abò'ú kúe aú ò új úA ej [òú új ZeWcpùfúK @ú k ùb\úe bò'üö
^úeúe Pj Z [ú ^úeZ új úA @úú Q«ò Gjò KúeYeè ùi cù^u c^úe bihùMZ ZúeZcy ej àú
Éùbúakö Gcír^u bihùe ckC> bueZid @ù-ý bihù új úA [ùf új ñG_~ý« i á új Z bíaúe
i abúeZid Éeúe Gjùe MúahYúck _eúì ú^eúì ú Kó'ú fLZ ej _ÉZ új úA^ú j ò i úkúú fò ò
(eNè'ú [cèè), új ú fò ò (Wü. fúK a\èù), KA fò ò (· eò Kúe) I i Ceú fò ò (cwúA Mcúwú)
ayZúZ I Wjúe @^ýúKóYi úK [Z/@ù\òúú ù bihùe fò òi Áúú j úA_úeò'ú j ò Wcpùhù G_~ý« úcòLk
_úKZ ej_úe ej Qòl Gjò bihùe c^ ÉZ^a fò ò_ÉZ új úA^ú j ò _RüzK _aúúM \ÁèéGj bihùKé
'Wcp_úKZ'^úeúe ^úeZ Keù-úA_úeö

fLZ ayúKeY ^ [ùf új ñGjùe ayúKeYMZ i ùeP^ú @Zigú/kZ I _búagúkiö i úeZ g±
bŠúe @igúúe cYh c^e i cÉ bíaKéayq Keàúe Wcpùhù úagpi c [ò ùMúÜG R^ùMúÁú
Zúe ÉZ^a bihù cùcúe @^ýcír^u @ùMùe _ePZ új úA [úG ö @ZGa bihù ùMúÜG _RüzK
i óÁZè @aúQ\ý @w; Zíre Éùbúicír^ Z [ú @i Zúe i «K ö _ÉKe ahdír^Kúic Wcpùhù _á wúe
^cúe i aúgh @úfúP^ú Keù-úA@Qò

(K) bihùe i òmù

i óÁZ 'bihù]úZúe KcèùPýúe 'aú' _Zýd~èj új úA bihù g±e i Áúú j úAQò @ [òZp-új ú
Kj ú-úG Zú j j óbihùö Gjùe _Zg± új úA_úe aP^, aqay, K [ú aú aúYúö 'bihù' g±e Gjò
aý_ò MZ @ [ò bihù i ò_Kúe @úckéGK i k _ePd ù\A [úG, %òw _ePd ^èj ò bihùe i òmù
bZúe ej Qòcír^a Rüzè Pèúgqò @bàýqòl C_fa]è GK ayú_K bíaúaú]e _ePdò bihùe

_j Zo[uG üi bihü@]K i é, KieY bihü_ea ðKéfl^ _j Zoi j Rüe_ea z üj aik\G ^üj öö üi \Áéé fl^ _j Zj ú^ @i\áüi úcír^u bihüue_ea ð i j R I ÉübiaK ö"(9) cúZá fl yKeáue K[ü Gjü~, adMüi üj zý i Ái j i cíkeék büa bihüe úcLk ei_ _abkò_PkZ üjüA Púf[üGö @ZüZKé@^éüí Kúf @üü RiYó_üeaüü~ Gbkoi Şü Yüe _[áüie abðÜ@ küe bðÜbðÜK[Z bihüe i Áüüj üA[frü Z^p^eéüKüZüÜöC\üj eY GVüue_áí^ Keü-üA_üeö :-

(K) ügüeüi ^ü_áKZ (_ü\gk_áKZ) c^eéügüeüi ^ü @_bíg (flZ) i Áüüj ai bZüe 'aR bihü' bkòK[Z bihüe i Áüüj üA[frü

(L) @; ðcúM]ü_áKZ (_ü\gk_áKZ) c^eé@; ðcúM]ü@_bíg flZ bihüe i Áüüj ai bZüe 'eIü' ^üüK K[Z bihüe i Áüüj üA[frü(10)

Mádepi ^p_áL bihüZ b\pMY_áKZe@_bíg bihüe i Áoi µKüe cZ_áí^ Keü-üAQ«ð_áKZ üaéüKeYKMY ~üj üKéüfóK üaüfö CüfL KeQ«ð Gað ~üj üe ^üüüe 'eaj UP' (@_bÁ) ö Züj üKéj óMádepi ^p@_bíg' eü_Pj üAQ«ðGað_üZýK_ü\gk_áKZ I @ü]éK K[Z bihüe c^a ü@aí üKüMüÜG üfLüGí@_bíg' @ai üei_üe CüfL KeQ«ð ü~_eüügüeüi ^ü_áKZ > ügüeüi ^ü @_bíg > aR bihü AZyü\ð @; ðcúM]ü_áKZ > @; ðcúM]ü@_bíg > @a]üAZyü\ð(K[Z bihüe C\üj eY_üéé_á_üj üAQ)ö

(M) VKbüi j bkò@_bíg (c^ bieZüð @i-ý bihü)e abðÜ_ü\gk ei_ c^eé@ü]éK @i-ý bihüMVKé flZ ei_cír^ aKgz üj ai_Küü c^üe Wcp bihü i ücZ üKüGfþ, j üfþü, i ülá, ü\gþü, feþü@i\ó^Z^ K[Z bihüMVKé aKüg üj üAQüü

aÉZüüfúKcLüe ~üj ü_PkZ I _eÁe bia @i\í^_áí^ ^cú«@iagyK_W[áüKü[ü_K[^j óüfúK bihüö Gjüe @^ýüü_áKZ üaüfö bihüa\püü^ aj é_üéCüfL Keüüü Q«ð @ZGa Wcp_áKZ üj CQüGK K[Z_áKZö

(L) Wcp_áKZe C>

"c^hýe c^üe aeíae GK üKüZj k ejüüü Qü G bihü_üüü üKcZü@üe_üj fí? D^aüg gZüüüe bihü_ea ð ahdüe ü~üZüaük @ü^K Z[y ÉüKZ üj üAMfúüi üZüaük üKüZK bihüa\p bihüe a_üí^e_ea ðKéfl y eLü bihüe_üPí^Ée i aèüKcZüüj üA[á Pkü KeüüKé@üe_ Kúfö Gjüö\ÁééAüSü dèüü_üü bihüüüü Zk^üüK @^d^ Keü-üA üi cüü^_üaüi üe üKcZü[üf I KükKüüü üKcZüGK aj é_üPí^ bihüe Kic_eüZoi Züe R^fub Ke[üa, üi ahdüe \üNKük MüahYü Púfíüü_QKéü` eüü` eüüghüe c^hýe i aü_üüü bihüe Éei_ü\Lüj a üaüföü~CíK] ^ü [frü, Züj üGK_üüe @aüÉa üaüföa_üí^_eZýqö" (11)

_üüüü abðÜ@ küe abðÜüKce bihü_PkZö " üZüa_PkZ bihü i cij Ké ebiMüe abq Keü-üA_üe :- @üüceKü PKá @ü Kú PKá_üüü PKá I dèüi üü PKö bihüZ \Áéé

KŠcike WcþufiKi iÄZö

dëei @ü PKái iZ biMüe abqö Gj ò_eäie MWK ùj ùf :- 1. üi ücUKþ_eäie, 2. KüKi i þ_eäie 3. dëufþ@ifþüAKþ_eäie 4. GKül e_eäie, 5. \äWj_eäie, 6. @ÄKþ_eäie I 7. AuŠidëei_üid ai büei_üid_eäieö" (12)

aðe i aVieëaWþihü_eäie ùj CQöAuŠidëei_üid bihü_eäieö bieZe i cÉ bihü Gj ie @«MZ ùj üA[äü ùj ZeKŠcike Wcþihü cª Cq bihü_eäie @«bðöGj ò_eäiee GK akÄ güLi 'AuŠi-Aei'üid' güLiö KŠcike WcþihüGj ie@«übðö] ÞöäiaP^ü \Äëë' AuŠi-Aei'üid' güLiü' i Zcþ ügäüibq ùj üA[äieëWcþihü cª 'i Zcþügäüie @«üMZö

'Wcþ_äKZ'e ckC> i Šir Kfiüaük Gj obihüie _PkZ gþiakü, Käüei_Z[ü@^yü'y ayüKeY MZ fl Yü\Kë@^ëü' Keäü @iagyKö G_eü@^ëü'eéRYü_üW ü~,Gj ie ücckK C> cM]ü_äKZüej QöI i cdKäic_eä_äZ ùj üA @ü kK üb\üe K[äZbihü eü_üfüKcäüej ayaj äZ ùj üA@üi @Qö ü~üZüaük CWä_äKZe fl_äZ e_l akgZ ùj fü,üi üZüaük Gj ü üKak K[äZ bihü eü_ @ü kK MŠöbZüej Mfiö Gj öüMüÄie üfüKcü^ aY, Rwf I cik @ k cªüej ai aüi Keüej [üfö_eÆe cªüej bia ad^cd ^cü« üMüJG üMüÄü cªüej Gj ü i ücZ [üü Züj ie @fl_äZ ücöLk ei /ayüKeY/ i üj äyüüüfüKcü^ue K[äZ bihüie j öej Mfiö ~üj ie MüahYü@yüa] üj üA_üej üj ö üi i ö_Küe KQö@üfüK_üZ Keäü GVüie _ai wK ùj a; KieY Wcþihü i j äZ Gj ähde i ö_Küej Qö i ü_ZK Küüej WcþR^üMüÄü I Wigüie i cÉ @ küe Z[ü I Wigüü aij üej üf cª @ü kK ZieZcy (Regional Variation) i ü Büi cü^u cªüej bihüMZ HKy_ëfI äZ ùj üA[üG ö

AuŠidëei_üid_eäiee ü~Cñ_äL güLiKë_üad@ü-ÿbihü ai bieZüid @ü-ÿbihü üaüfö Kj ü~üC [üü, Züj üKäüKj üKj öAuŠüAei'üid üaüfö cª Kj [üü« j Rie j Rie ahZük ü~CñMüÄie üfüK Aei' cª ü\A bieZ @üi [üf üi j cü^ue bihü Gj ögüLie @«bð ü bihüadþüü^ Gj ö bihüKëbieZüid @ü-ÿ I Aei'üid G_eü\A biMüe abq Ke[ü«ö "bieZüid @ü-ÿ güLiue aj ö bihü @«bð I üi MWK @]K c j ZB_öGj ögüLie bihücü^ueZö öbiMüe abq Keü~üAQö:-

(K) _äPü^ bieZüid @ü-ÿbihü (L) cª bieZüid @ü-ÿbihü I (M) @ü] éK bieZüid @ü-ÿbihüö _äPü^ bieZüid @ü-ÿbihü (Old Indo-Aryan) Kj üf üa\K_äKZ bihüKëäSiGö Lä_ü 1200 gZüü _äëälycür EMPä\ Gj ögüLie _äPü^Zc \Äü«ö_eüüüej Gj ü MäKþi üj äye Af@üWþI I üWj ü Cbd Vieë@]Kö KüKäic _äPü^ üa\K bihü ü~üZüaük aböÜEe I üI Zä ü\A ^üü_Küej e_l]üey Kfü, üi üZüaük _üYüü_eüaüþälyüZ ayüKeY-güEü bihüKë aüghäY Keü~Cñi äZe e_l_äü' Küf, Züj üj fü i iÄZö "cª bieZüid @ü-ÿ bihü (Middle Indo Aryan) Kj üf cüM]ü, ügöüi ^ü, c j üeüÄü I ü_güPü AZyüü_äKZcü^ueäSiGö i iÄZ ~Müe i ü]üey üfüKu cªüej ü~Cñi äëK[äZ bihü _PkZ [üü Züj üüa\K ~Me_äKZ @ü_I ü @]K ÄÄ I fl_äZ e_l Mj Y Keü üej üfö GMWkë' cª-bieZüid @ü-ÿbihü' Kj ü~üGö Gcü^u

CyieZ]ßö

(1) Êe]ßö(a%) :- @, @ú, A, C, G, I
(‘H’ Kê’@A’ Gaö ‘J’ Kê’@C’ CyieY Kei-iG)

(2) ay-^]ßö(a%) :-

K	L	M	N	..
P	Q	R	S	..
U	V	W	X	Y
Z	[	\	]	^
_	`	a	b	c
e	f	j	d	i

G[êeRYü_üW ü~, Wcpihüe Êe]ßöe i dlyü- 6 (Q@) Gaö ay-^]ßöe i dlyü -28 (@üVAg)ö ‘g’, ‘h’ Gaö‘i’ cæêi ‘UöüKak ayaj ie j Gö ‘Wye CyieY ej QkêXy^üj ö üKöYi ö I Wpü g± ‘Wjue @ie, üjüA^ [üGö KêeWcpbihüe ‘Wj @i\y]ßöüA g±cîr^ ej Qö ~[ü- Wpüü, üWjüKü (üKüY), Wjü Wjü pAZyü\ö

üKöYi öbihüe i aêcÜGKK üj fü Zîre ‘]ßöö Gjü f_êi _eMj Y Küf ‘a%ö ^icüe _ePZ üjüA [üGö f_öaj ü^ bihü ai ücÜK bihüe a%öü^]ßöÊei_üe j öCyieZ üjüA [üKö Wcpihü a cîr^ Gj öÊei_üe ej Qö ayüKeY ^öc @^i üe GK ai GKü]K]ßö(a%)e i cîj üe @ [ü\yüZK üj C [üf ZiKêg± Kj ü-iG, Gj ö\ÄêeWcpihüe g± bŠie Kê@^gük^ Kei-üA_üeö

(M) Wcpihüe g±bŠie

_aêeCüfL Kei-üA Qöü~, K [Z Wcpihü GK _Kie _êKZ bihü Gaö Gúa cæ _êKZ I @_bäg Êeüe ej Qö Gj üe bihü Zü K @^gük^ _äd üjüA^üj ö CWä_êKZ ai I Wpü _êKZ (K [Z bihü) Kj [äu üfüKuVieéaj éaya] i’üe RiwFK _eüagüe ai aii Ke [äu WcpufiKcîr^ue bihüe @ü kK üaëcy ü\Lü\ai ÊbiaKö _üZyK @ küe @ü^K ü\gR g± _RiZK Êeüe _PkZö @ü]êK bieZid @ü-ÿ bihüe g±iaküKêcLýZü PiebiMüe abq Kei-üA [üGö ~[ü :-

(K) Z>c (L) Zna (M) ü\gR I (N) üaü\gK

Wcpihüe GjüabüM KêKê@^gük^ Kei-üA_üeö

Z>c g±: ü-üKöYi ö bihüe i iÄZ g±e @akK _ädiM üjüf Züj üKê’ZZp-i c’= Z>c g± Kjü-iGö KêeKŠcike Wcp_êKZ bihü üL Züe Gjüe ayZKê _efI Z üjüA [üG ö I Wpü bihüe aj êZZj c g± _ädiM üj C [äuüaük Wcpihüe Gj ö] eYe g± _e\Ä üjüA^ [üGö Gjüe _cL KieY üj C Qöêic @üLüe @üRöWcp_êKZ ei_üe _ePZ üfüKbihüüi iÄZ bihü i Äö

új aie ajê _aèèüfùKcLüe _PkZ új úA@üi [fú ö @] K«èi óÄZe ùfðKK aú K[Z ei_ úKóYi ò
 Küküe, úKóYi òi Ůüe _PK^ ^ [èú új ZèWcp_äKZ búa aðcd i Züe _ea ò i cdüe cª
 i óÄZ \beü _búaZ új úA_üeŮj ö

Zna g±: i óÄZ bihüe [èú g±MŮK @^y _äKZ bihü cªüe i ücŮy _ea Z új úA
 aýaj üe új úf Zij iKèZna g± Kj ù-iGö Wcpihüe @ù^K g± _äKZ cª ü\A aýaj Z új C[èü
 fl y Keü-üA[iGö bihüZü K i q ü« @^è-üdü _äKZ bihüe i óÄüeZ ei_ új CQòì óÄZö úZYé@c
 cZüe Zna _eòRYü_W[üf új ñ@] Küg G_eòg± (Wcpihüe) Zna ^èj ð (\Áay-^cüe
 \èü-üA[èü i üeYü) ö

Z\þa (i \g) g± i üeYü

i óÄZ	Zna i \g Wcpg±	lWþü @[ò
@wz\	@Gòò	MücQü
Hi cü	Ai è	Gahò
KeKü	Keü	Kèü_[e
Keèü	Keèü	fMü
Keüh	Lej ò	ùMüae
KKöj	Le Li ü	L\Wj
ùK ä	Kq ep	Neèü
I Y	Qù^Kp	I Y
LRŮ	LüRèü	KŠüA új aü
PaŮ	· aþü	ù· aüAü
^ Ůü	^èò	Sè
_eieò	_eèüf	MZahè _aèhò
_eZþ	_èè	MZahò
_iŠè	_Šèü	Kjeü
aŮd	aŮþü	cküA~è/^ig~èü
üa\^ü	üa\þü(üeiM)	áy[ü
aé ò	aèZò	KcŮae ò
aè	aèþ	ck
bKÜò	bèKÜò	QA
üeih	eü þ	eüM(üKä])
fMŮj	füaWþ	ù` ü_Wj
fKKidZ	fKþü	fPèü
gŮy	Qòü	gŮy/Lüfò
j küj k	j fj fVj fVj fþ	ZZfü ⁽¹⁵⁾

KŠcike Wcpüfiki äÄZö

ü\gR: Wcp_üKZüe ajêü\gRüZ ai ü\gR g±e _Pk^ [äu_eÄ jGö Z^æê @ü^K g± \äWj Q ügMXj, üKüi fü, @Iü, jüfäü I i üü bköK[Z bñü cü'uüe G-iaZp ayajie üjüA @üi [äuRYü-iGö üKak @ü kK ZieZcy (Regional Variation)\ÄeGMWk c±ue i üc'ý _äb\ ü\LäiKécükö ^c'üe C_~jq bñü MWKe g± i jZ Wcpbñie g± c±ue ej[äu@[MZ i ücy/_äb\ Kei ö ö büa i PüA \äu ~üAQö

Wcpbñie äyajZ ck \äWjg±

\I Yü küe äyajZ üj C[äu \äWj_eäiee aj êg± Wcpg± bŠieüe_eÄ jGö ^Zü K \ÄüKüYeêWcp^üMüÄü \äWj_eäiee @«üMZ (Austro-Asiatic Racial type with Mongolo Dravidian Features) üäifüKüZK aLb^ cZ \«ö Wcpbñiepg±iaküe _I ö \äWjg±e üKüZüJö \Äük ^c'üe CüfL KeüMfö

i ieYü

\äWjg±	ck Wcp(ü\gR) g±	IWjü g±/@[ö
Iep(Rcö· h i µKZ)	Ceü	IWj
Küy (fMü_Šü)	KPü	KQü
Kedüçp	Keøü	Keøü/fMüLŠ
KWj	KWj	Mü
üMüf(MŠüMük)	üMüf	üMük
Mæê	Mæü	Mie
MŠü	MŠü	MŠ
· yü	PQøü	_ [e Pü Wj
· ü_ (_Uj)	Q_ü	Q_ü
ü\^ü (_Zj)	\^ü	\^ü
^füfö	^fö	^kü
_Wj	_Wj	ü\K biZøü
_Šüf	_Šü	_Šü
ü_Pö	ü_Pp	ü_
aieê	aiep	aWj
ücWj	ücüj Wj	üKüVü
ü_üeü	a_øü	aü_Wj
^üKé	^üKü(bf)	i Wic
Pæp	Pæp	Pæü
UüKüA	UüKü(RMæü)	· jiejüü

\äWjg±	ck Wcp(ü\gR) g±	lWpü g±/@[ò
ayê	aQp	aòâü (ü`ü_Mpü)
@Wjvþ	@Wjvü (i êü i ëü KUü KeWþ)	@ü e
C]üe	C]üep	]üe
K«üe	KZie(\fb)	\bð
KðVövü	KðVövü (KA Wcpbihüe)	]ü^
ùKüeê	Ke{ 'ü_üXy-KA Wcpbihüe)	ùMü_gê
Mêü	Mêü	aWjçüJü_üZâ
Züi	Züi þ	· h
R@üep	R@üep	Rj üe
SüWj	SüWþ	@eYj
UKü	UKü	PZü
ùUüKö	U'Kö(KA Wcpbihüe)	ùceþü
]üvWjþ	]üvWjþ	~êZü K^yü
\füc	\fû	Mäj ü_KeY KüÂ
^^ò	^êj^^(üKiglfü)	K^yü_Zoi üi j i ü´ü] ^
^kò	^fò	a K
_üi äWj	_üQWjþ	_üQWjþ
aMþiWj	aMWjþ(ü_äWpüh i ü^)	_üaZy]ü^
üafþ	üafþ	i ð-þ
aiaê	aiaê(_äPü^ g±)	aü_ü
i R	i Rþ	@küe
@{	@üRþ	@üRò
@_þ_ü	@_ü	@üA/üRüRcü
C_Rþ	C_Rþ	RiZüj aü
L	L þ	KüS
Kêj üe	Kêüep	Kê_üe
L{ê	LReþ	LReü
L_þ_e	L_ep	L_èü
MWþV	MäWþ	MäWjMüZ
ùMüUþ	ùMüUþ	ùMüV
RRþA	RSþRR	füXjA
VüY	Vüþ	i ü^/[ü^

\äWjg±	ck Wcp(ü\gR) g±	IWpü g±/@[ö
[Y	V^p	KP/É^
\ügb	\ö p.	\gäu
_i@	_ij ün	_ü\Zk
_Xc(_f c)	_é@ü	_Wpün
_ê k@ü	_zlfü	ci ö
ù_üZf[@	_f ö	ù_ü[ö
aKLiY	aLi^p	ag\pa%öü
aMjN	aMj	aüN
a{	aRü	aüRü
aöü	aRü(aüRö-Éü)	@üEKW/aSjü (Éü)
aüj e	aüj eö	aüj üe
a@Wj	a@Wj(aüü)	aKz
aRfS	aRf	aöü
aj üY	b@ic(@böd)	b@üY
cy	cPp	c (i öi üe)
ci üY	ci ü^p	cgüYö
cYá j	cé á p	cYh
cz@ü	cQö	ciQö
ej ü	eü	eüj ü
üi Ujü@ _ä. (ügÄü-i öÄZ)	üi Ujüi Ujü(KA)	üi V
Cä - _ä.	Cp/Cä (üKüjfü Wcpbüü)	C^z
Ccj - _ä.	Cüca	Cüj A
QY - _ä. (i ö. I üY)	Sö-p(_üzf)	Sü^ (i il ä)
eö j - _ä.	eö p	üká]
üj Uj/- _ä. (i ö. @]ü)	üj Uü(cö)	Zk ⁽¹⁶⁾

@abq üKieü_ü Rife _Pkz ü\g@ü büü i j z KŠcike @üfipz Wcpbüüe @ü^K
i üc-ü y ej Qö Gi aéGK ^YÄ @a]öc@ue aKgZ üjüA[äu i c fl Y~@ K[z büüö büü
amü^ü Mäei ^pu i ä ük @^é-üdü Gj ü IWpü bkö@ü]éK @i-übüü aKüfüb Keäu i cde _äö
ciM]ü @_bäg bköc@büeZüd @i-übüüe @Zö^KUZe GK üfükbüüö Gjüe f_öai adMj
i üj zý ^ [äu\ÄeK [z büübüüe Pk@üi Qö KŠcike Wcpbüü, üKieü_üe ü\g@ü büü, aÉeþ
(Q ügMX) **jüfpu** I **iüä** büü _üebüK g±/KüvZ[ü ayüKeYe @^yü^y i cÉ \M _äd
üMüUG büü_eöRYü_Wjü üKak @ü kK _üb \ÄeGcür u c@ue i ücür y uahcy ü\LäüKé
cükö Gjü büü\bl büeZüd @i-übüü_e@üee uairf@üeüj üA_Wf üf üj ü@i-ü, \äüWjI giäe-
G_eöZü^üü büü_e@üee @_ädi c^blüe Gjü MVz uairfö_züZ j @«ö Gjü\ÄeGj öK[z
büü cür üKcñbüü_e@üeeäaKgZ Züj ü ^YÄ büüa ^%äü Keäu G ~üGñ i ,a üjüA^üj ö

“Mádei ^pi ò_éj biñü bò K MùahYü_üe QZgMWjé aÉe @ kùe **bZá** biñükéIWjéúe GKciZá RúaZ C_bíñü úaúfòùNíhYü Kei~iAQ«ö”⁽¹⁷⁾ GYéKŠcúke ‘Ccpíñü’ aú @abq úKíeü_üe ‘ù\g@ü’ biñükéIWjéúe C_bíñü Kj @ü ‘_ZÁZ biñüZü K i q ú» aúeü]ü Cqò úaúfòùKj @üKj @ biñüa\pcZayq KeQ«öò G_á wúe Wcpiñüe g± i j Z ù\g@ü biñüe g± Kù_eòúck LiCQò Zij üe ùKüZiÜò\Áú« ^cúüe CùfL Kei~iAQò Gjü cæé@ù^K g± IWjéúe g±bŠíeüe _e\Á üj úA^ [úGö

i üeYú

Wcp	ù\g@ü	IWjéú
cÁñ	cÁ	cÁ
cùK	cùK	úcüZ
@ic c^piK	@ic c^piK	@ü_cí^ué
ZÁ	ZÁ	Zé
Züc	Züc	Züc/Zü_
KírùK	KírK	Kíj úKé
Kíep	Kíep	Kíj üe
cá	cá	cá ñ
UŠp	UŠp	_üÜò
ùW^ü	ùW^ü	aúj é
KA^ò	KA^ò	Kj Yú
@üw Üò	@üw Üò	@üw Üò
· cp	· cp	PcWj
cúŠò	cúŠò	@üEé
@üi é	@üi é_ü^ò	fj
_é ò	_Zò	_é @ü
_ü^ò	_ü^ò	_üYò
úa fp	úa fp	i í-ŷ
R^p	R^p	P í á
aü\ fp	aü\ fp	úcN
C@üi p	C@üi p	@cíaüi yú
R^ü	R^ü	cKü
i ep é	i ep é	ùgüeh
i cò	üi cò	gǒ

Wcþ	ù\gøû	I Wþû
aê\fp	a\fo	_fui
`^ip	_^ip	_Yi
ieMö	ieMö	gük
fçþ	fçþ	^ö
K\cþ	K\cþ	K\´
Qü^ò	Qü^ò	QüZ
K_üþ	K_üþ	KaiU
Wfö	üWfö	L´
^wfp	^üwfp	fwk
Afü\üñ	Afü	\i@ü
aGi üMþ	aAi üMþ	üægüL cüi
\i þü	\i þü	@igß
\@üfþ	\@üfö	Kü K
_Šþ	_Šþ	cüMgë
`éþ	_éþ	ü_oh
`Mëþ	`Mëþ	`üfMë^
j Šþ	j Šþ	· fæü
üN^þ	üN^þ	KVæü
i övü	i wü	eLæü
RüMþ	RüMþ	RMæü
KüGUü	KüAUü	K´Y
a@ü	a@ü	aü_ü
A@ü/dü	@üdü	cü@ü
@üP	@üP	@Qö
@üPüi þ	@üPüi þ	@Q
Züi þ	Züi þ	`if
^üKü	^K	bf
C_Kü	CaKü	cüMYü
cêéþ	cêéþ	_eh(awkü, ´cü^éþ)
ücARö	cüARö	Ëü
Vü^þ	Zü^þ	i ü^
Lc^þ	Kc^þ ⁽¹⁸⁾	Rwf

Wcþ	ü\gøü	I Wþü
@Gëü	@Geü	cPki
@Mfû	@Mfû	akKü
@wò	@wü	Ké ò
@Šü	@Šü	cüŠëü MŠe i Rò
@^Kü	@^Kü	füC Wuò
@fRþ	@fRþ	füLè-äü
@fi þ	@fi þ	@ki
Ci þü	@i þü	Ne cǰ ñPik
@iZðþ	@iZðþ	@«
AUfû	AUfû	@i üdü Pfo
j Šþ	AŠþ	Püfëü
A@ü	@üdü	cü@ü
Afû	Afû	\i@ü
CVirþ	CUirþ	aükcŠòNü
CQF	CPF	QWjAaü (PcWj)
KüVþò	KüVþò	KüVþò
KüfRþ	KfRþ	KfRü
Kf@ü	Kf@ü	aíf@ü
PKþò	PKþò	PCKþò
QüWþè	PüWþè	Èücü _eZyqü Èü
Paeü	Piaüeü	Piaüeü
Rcü^þ	Rcü^þ	j ö ïa el K
UUò	UUò	üaK
Wüfþ	Wüfþ	Wük
WKþè	WKþè	aKj
Zëü	Zëü	Zé ü
\EWj	\EWj	ü\üj Wü
_fü	_fü	Zkò
_žlfü	_žlfü	ci ò
a@ieò	a@ieò	üaüj i
üb\þü	üa\þü	büZüè/RiCüè _Wfäü
		gi ý\ir^ü
üc^'üübA	ücI^'üübA (19)	cücä_@/_C i ü_@ büA

'Kik' (Tense) ^%ðl ùl Zäie c² G \A biñü c²üe i ücy _eÄÁ üj üA [üGö

i üeYú

Wcþ	ù\gøù	I Wþù
cÄñüLAù' (bahZ ei_)	cÄñLüAaò(b. ei_)	cÄLüG
ZÄ ~üZi þ	ZÄ Müfá þò	Zè~üCQè
(ZŽüü _èh ùl Zäie 'i þ aýaj üe fl Yüü)		
cÄñMüf	cÄñMüfö	cÄMfö
cÄñ~üZeGüf	cÄñ~üÄZüefö	cÄ~üC [fö
cÄñ~üeGüf	cÄñ~üÄZfö	cÄ~üA [fö
ZÄ Mfá þ	ZÄ Müfá þ	ZèMfè
('i þ fl Yüü)		
ZÄ ~üGü\i þ	ZÄ ~èá þ	Zè~èè
ZÄ LüZüeiGü\i þ	ZÄ LüÄZ üeaá þ	ZèLüC [èè
üi ü ~üGü\	üi ~üAi ò	üi ~è(_è)
(üKügfü@^è üeü)		
Züc Lü· i þ	ZcüLüAfü @üPüi þ	Zèc LüAQ
Züc j ün þüi þ	Zcü@ün þüi þ	Zèc j i Q
Züc ü^Züi þ	Zcü^aüi þ	Zèc ü^CQ
Züc i ün@üPüi þ	Zcüi wüAfü@ü i þ	Zèc eLQ
Züc Rí^þüi þ	ZcüRí\^þüi þ	Zèc RíY

^cðli üeYüue Wcþ± i j ù\gøù, _eRü, j üfþü l i üñá biñüe g±cü^ue i ücyZüKè\güA \èi-üAQö

i üeYú

Wcþ	ù\gøù	_eRü	j üfþü	i üñá	I Wþù
cÄ	cÄ	cÄ	cüj ün	cü þ	cü ñ
UŠþ [Zþü	UŠþ	UŠþ	üUüŠþ	[[þü	_üü
@üKö	@üKö	@üKö	....	@üALþ	@üLö
Ræþ	Ræþ	Ræþ	Röþ	Röþ	Röþ
üW^ü/bRþ	üW^ü	aRü/bRþ	üW^ü	aüj ün	aüj è
KA^ò	KA^ò	L_e	üKüj ^ò	Kü þü	Kü þü
@üwþö	@üwþö	@üwþö	@üwþö	@üwþö	@üwþö
Pó@üwþö	Pó@üwþö	Pó@üwþö	Pó@üwþö	Kü^@üwþé	K^Äüwþö
LüKþ	KüLþ	LüKþ	KüLþ	Mžè	KüL

Wcþ	ù\g@ù	_eRù	j úfþú	i ðÁ	I Wþú
Pücþ	Pücþ	Pücþ	Pücþ	PücþWj	PcWj
fWþ	ùfWò	ùfWþ	ùfWþ	ùMüÄVò	ùMüÄVò
@üi é	@üi é_ü^ò	@üi é	@üþüi é	ùfuj é	fj
MüMWþ	MüMWþ	MüMüWþ	ù\üj ñ	i üeþ	geie
MÄò	cZò þ	MÄò	c\ëþ	MüÄò	cÉÄ
aKþ	QüZò	aKþ	QüZò	QüZò	QüZò
L þ	Kü þ	L þ	i Züj üWþ	Lü þ	KüS
VWþ	SWþ	VWþ	ùUüWþ	ù [üWþ	ù [üWþ
\Äþ	^^	\Äþ	\Äþ	\Äé	É^
cZKÉü	cZKÉü	cZMÉü	WcþRaþW	cZÞüeþ	cZüKüñ
GŠþPUþfò	....	GŠþ	PUþfò	....	_ëü~ø^üw
cöþ	cMþ	....	cöþ	cöþ	cM
cá þè	cá þè	cá þè	cá þè	cüi þè	ci èò
Zfþ	eügò	eügò	Zfþ	Zfþ	eügò
i eþ é	i eþ é	i eþ é	i eþi ün	ùi eþi ü	ùi üeñ
@fþ ò	@üfþ ò	@fþ ò	@fþ ò	Zò ò	@ki ò
\üfþ	\üfþ	\üfþ	\üeþ	\üÄfþ	Wüfò
i cþSUü	ùi cò	ùi cò	ùi cò	i öò	i ö
Wëceþ	Wcþè	Wcþè	Wcëþ	Wë´eþ	Wcëò
cj fþ	cCfþ	cCfþ	cj é	cüj @ü	cj f
i eMMþþ	i eþMMþþ	i eþMMþþ	i eþMMþþ	i üeÄiMüQþ	gükMQ
üaüeüMþþ	aeMþþ	aeKþWjMþþ	üa´eþMQþ	üaepMüQþ	aeüKükòMQ
aepþMþþ	aeþMþþ	aWþMþþ	aWþèþ	aüeþMüQþ	aeMQ
üa´Wj(Mþþ)	aü@üWj	aüWj	üaüj Wj	üaj þWj	aüj üWj
ùì ücfþ(Mþþ)	ùì cfþ	i cþfò	ùì ücfþ	i ü´A	gçkò
cŠ@ü	ciŠ@ü	cŠ@ü	cŠ@ü	ciMþþü	ciŠ@ü
Mþþ	Mþþ	Mþþ	eLþMþþ	MüQþ	MQ
`^i þ	_ ^i þ	`Yi þ	_ ^i þ	KüVüeþ	_Yi
Ki cþ	Ki cþ	Ki cþ	ùKüi cþ	Ká èþ	Ká è
ùKü\ü	Rieü	K\	ùKü\ü	aüRþü	ùKü\@ü
R^ü	R^ü	R^ü	R þü	Rj èþ	cKü
ùLWR^ü	Küvé	ùLWR^ü	R þè	MüwA	MwüA

Wcþ	ùlg@ù	_eRù	j úfþú	i úÁ	I Wþú
RícþKúfþ	RcKfö	RícKWþ	Rícþ	Rícéþ	RícèKükò
K\cþ	K\cþ	K\cþ	K\cþ	Ki\úcþ	K\´
ùMúeþ úfþ	Méþ úfþ	Méþ úfþ	KUúPþ	Mj úeþ	Mj úk
Qú^ò	Pú^ò	· CYò	OZþ	QúZþ	QúZ
\fcþ_úUò	\fúcþ	-	_úUò	_úUò	KWþ

ùKòY i ùMúÁúe Kü-þùl Zè _eì e ù-ùZ ayù_K Zú\beù ayaj ž bihú l i új žýe (ùcòLK) _eì e c^² ÈúbiaK búua ùi ZKòaÉZö GK Kkú i iÄZö i m^UR^ùMúÁú l aj äö] i úciRK aé ò @af´^Kíeú WcúMúÁúe bihú c^²ue GK i c_q g± bŠúe ej [æù fl ý Keù-úA [úGö Gj òbihú c^²ue ayaj ž g± c^²eé@] Küg _úPí^ @_bäg bihúe @Zò^KUa òö GZ\þayZúZ i abúeZúð Éee awkú, @i cúú, @l þ ú, _-úú, j ð ú @ú\òbihúe ayaj ž g±MúVþ i j ž Wcþúhúe ùKúZK g±e i úcý fl ý Keù-úGö @] K«è I Wþúe @^ýú^ý _áúú l _RúZK bihú ~ [úúKúgþú, ùlg@ù, i úÁ, j úfú, bZú @ú\òbihúe @] Küg g± i j ž Wcþúhúe g±e i úcý ej Qö Gi aé_bia ^èj þ aeóÈúbiaK i ò_Kúuáúfú-úA_úeö Wcþúhú i úcZ Gi aébihú, _úfö _áKZ, @_bäg (c^²bieZúð @ú-þúbihú) bihú KúeéC_ò òfúþ Ke[æúeé_eÁe i ò_KúZ új úA [æù ÈúbiaKö G i ò_Kúe GKò Zk^úck i úeYú ^cúe _áú^ Keù-úAQö

i úeYú

_áKZ	ùKúgþú	Wcþ	i úÄZ ck	I Wþú
@fi ò	@fþ ò	@fþ ò	@Zi ò	Zkú
@ú ú	@úZú	@Zú	@ícú	@ícú
@fä	l fþ	l fþ	@ú\úcþ	l \ú
Cy@ö	Cþþ	Cþþ	Cúy+	Cy
CW´ueú	Wéceþ	Wéceþ	C\é'eú	Wcúeò
l j ö	l úi ú	l úi ú	Jh]cþ	Jh]
ùKfú	K\þfö	Kú\þþ	Kefú	K\kò
Lú þ ú	L þ þ	L þ þ	ÄŠú	KúŠ
Lcú	ùLcú	ùLcú/ùVcú	l cú	l cú
Lf l	Lfú	Lfú	KúkKcþ	Kúkú
MWþúWú	MúVþ	MúVþ	MZö	MúZ
MÝú j ú	M]	ùMúú] ú	MÝúþú	M]
Pj éö	Pj eú	Pj eþ	PKéú	P@é
Zžcþ	Qè	Qè	Zžcþ	Zžú
QúYú	Q^þ	Q^þQú^Kþ	l Yú	l Y

_kKz	ùKúgJfú	Wcþ	i óÁZ ck	I Wþú
Séò	Séò	Séþéò	]ßò	]ßò
^ò þùYù	^ò úþ	^ò úþ	^hùYù	^ò úþþù
Zaøò	Zaþò	Z_Zþ	Z^-cþ	ZZfù
`^i	`^iþ	`^iþ	....	_Yi
@	@ù é	@ù é	....	fwk I RøikúKè aiþøù Pçie{é
aizð	aQé	aQé	aøKù	aizù
b_p.cþ	bàéù	bàéþ	bi à	bi ð_üCg
cgùYcþ	ci úþ	ci úþ	ggù^cþ	cgùYò
fUþù	fGUþ	fùþ	~Áù	fùVò
aù þ_ù	`ùþ	`ùþ	aüz	aüz
i ðKfò	i Kfù	i Kfò	gù/kò	gùkò
j WþVA	j Wþù	j eþù	j eZKù	j eþù
j f\þù	j fþù	ùj úþùþ	j eðù	j k\ù
Mùj ù	Mðþ	Mðþ	Mëù	gùMù/Më
a_p_þù	aéþù	a_þù	a_Zé	aù_þù
KieGf	Keþù	Keþù	Kieüaf	Kfeù
aøij	aþù	aþù/aøù	aøij	aþù
Kfjù	Kfèù	Kfèù	gMik	afèù
CKþùfè	LùWé	LùWé	---	LüCWj (ùMüèMüV)
fKKøù	fKþ	fKþfKþù	fKKùdZ	fþaù
Keþ Wù	Keþù	Keþù	Keþù	ùaiAZükè
AZfò	A^	AZò	@Zá	GVüe
@üQ	@ùQ	@üQ	@Éò	@Qò
KùAñ	KùGñ	KùG	Kò	K'Y
a_p_é	a_p_é	aøù	a^-é	aù_ù
bA^ù	ajðù	bG^þ	bMðù	bCYù
Keøù	Keù	Keù	KeKù	Køù_[e
....	RG	RÁ	ùRýúZù	^øùùRýúZò
....	ùcQù	ùciþ	ggj	^g
.....	Kiþù	Kiþù	Kh	...
_ \þ	_ \ep	_ \ep	_ \ð	_ \ù
....	Pèþ	Pèþ	ùQ\^	ùQ\øù

_äKZ	ùKúg fú	Wcþ	i iÄZ ck	I Wþú
_Xþ	_ej @ñ	_e@ñ	_f c	ù_ùXþñ
cK KWj	ciKWþ	ciKWþ	cKU	ciUWj
KPþ	K.	K.	Kyú	K ú
Mf þú(j d ú)	Mf þú	Mf (au)	....	Mé þú
cRþé	cSþ	cè-þ	cdeü	cdeü ⁽²⁰⁾

@a]ú biñie @ù^K g± i j z Wcþg±e i ci^Zú ^c|li ðeYúie fI Yüdü

i ðeYú (K)

ùKúg fú	Wcþ	@I ú	i iÄZ	I Wþú
\fKþ	\fKþ	\fK^ú	\f(aðeüY)	[e@ú
_ùfú	_ùf (]ú^e)	_ùfþ	_fä	_Zä
Cfþau	Cfäþú	CfúPþú	CZþ- fè	Xjkaú
Qè		Qè	Q@	Z@/e@ LúfjZèú
PKþ		PKþ	PKþú	PKæ(ay[ú^)
				a z új au
a@eü	a'Wj	ùaeüj	aiZk	aüü ⁽²¹⁾

i ðeYú (L)

@I ú	Wcþ	I Wþú
[f	[fþ	i k
ùi úA	ùi úA	ùi j ò
@iQò	@ùQ	@Qò
Rú^ú	Rú^ú	RúYKeò
KúM\þ	KúM\þ	KúMR
aW®^è	aWþ_ ^þ	aWj_Y
ci ú^	ci ú^þ	g@jú^ (ZZþ c)
^ùKú	^ùKú	b f
ùKú	ùKú	K@
CR@ùþ	CRèþ	@ùfúK
RZ^	RZ^þ	~ZÜ
^i úA	^i úG..	^ÁKe@ú
ùK (\Zúdü abqð)	ùK	Ke ⁽²²⁾

KŞciúke Wcþbiñü üKúgfú I Q úgMXj@ ke ùfúKbiñü Cbùd c± bieZid @ü-ÿbiñü
 aü ck _ikZèC_ò új úA [äü új ZèG \A biñü c±ue @ü^K g±MZ i úcy _eifl ž új úA [üGö
 Zij üe GK i üeYü ^cÜie _äü^ KeüMfüö

i üeYü

üKúgfú	Wcþ	Q úgMXj	I Wþü
Kaüep	Kaüep	Kaie	Küc
Zè þü	Zè þü	ùZü þü	ù_üzäü
eö þ	eö þ	eö ü	eüM (üKá)
Ló äü	Ló (äü)	Ló þü	Bhü
ùLüRp	ùLüRp	ùLüRp	_ü\PjÜ
PNþüPMþ	PNþü	PXþü	PXþü
Rj ü	Rèü	Rj ü	_èYü
üi üRp	üi üRp	üi üRp	i kL
i _ep	i _ep	i _ep	i eè
i Keþi üKe	i Keþ	i üKe	i äKü%ä
@ceþü	@ceþüGai	@ceþü	_j äü/aXjüA...
ewþü	eüwþü	üewþü	MeŠäü
LKþ	LRþ	LRKþ	NüYü
Uw@ü	Uw@ü	Uw@ü	Uüw@ü
UKep	UKep	UKep	aýw/ [...ü
^^ü	^èü	^^ü	i ü^S@
KüGfþ	Küfþ	KüGfþ	Küfö
füMþ	füMþ(eöþ)	füMþ	EY
KüGRü^	KüGRü^	KüGRü^	üKRüYö
KKþü üPcþü	KKþü üQcþü	KKþü üPcþü	KKþü AZýü\ò
ùUWjñ	ùUŠü	ùUWjñ	ùZŠü ⁽²³⁾

üaè\gK g± i _üe

bieZahè _äZyk _äüid biñü c±ue aj üaè\gK g±e @è_äüag NUQö Gj üe KieY
 Èe_ Kj ü-üA_üie ü~, cí fcü^cüü^ _äèè aj èKük]eöbieZüe güi ^ Keüüf, _üe_üe
 _ MüR I AèüRüüü^ aüYRý Keüü@iküe @üü öbieZe güi ^bieKè@q@ie Keüüfö Gj ü\üü
 1947 @MÁ 15 _~ÿ« bieZ üaè\gK güi K cí^u \üü güi ž új C [füö i Zèü, aüYRý I
 _üüü ^K Kü~ÿ cí^cüe üaè\gK biñüe @ü^K g± bieZe _äZyk @ü KK biñüKè_biaZ Kfüö

_ea ð Kíkùe c[±] aùgh bíàùe @ú]éK Rúa^ ùgkú(AùeR _bíàZ) KèùfiùK Mj Y Keàù
 \Ùeù Gj ò] ùeù aj é _ecùYùe aq ò _úAfiù Wcþùhù c[±] G _Kùe úaè\gK _bíàeé^Rkécèj eLò
 _ùeùj ó aeòùì j òg±cù^uðMj Y Kei^Re g± bŠùe Kèi cq KeQù Wcþùhùe [èùúàè\gK
 g±e Pj ù i Küg ^èùì ùeYù cù^ \Áay ö

i ùeYù-1(@ùeay/_ùe i úd g±)

_ùe i úd/@ùeay g±	Wcþg±	IWþù @[ð
Kèþ ò	Kèþò	PCKò
Kù^éþ	Kù^éþ	^ðc
Rèþcù^ù	Rèc^ù	@[ðŠ
Ra\þ	Ra\þ	RaZþ
\iaù	\iaù(..\èþi þ)	ùcùKÝcù
^gù^þ	^ù^þ	Pj ù
^Kþ ù^þ	ùfùKþ ù^þ	I Zò
j ùKèþ	j ùKèþ	@]Kùeù
j ùReþ	j ùReþ	C_i Æ
j Kèþ	j Kèþ	@ù\g
aKþ	aþKù	MYfò
@Zèþ	@Zèþ	i èùì Z ùZk
RaeþÉþ	RaeþÉþ	ak_àK
\èþùR	\èþRù	\Ùe
cùfèþ	cùfèþ	RYù
i ùaéþ	i ùM^þ	i ùaéþ
@ùA^þ(_ù.)	GA^þ	@ùA^
ASùeþ(@ù.)	ASùeþ	Z^Lò
ARZþ(@ù.)	ARZþ	A{Z
AfùKù (@ù.)	AfùKù	AfùKù
i ecþ(_ù.)	i ecþ	i ec
gðò(_ù.)	i ò ò	gðò
Rðþ	RZYRðþ	Rðþ
@ùcþù^ò(_ù.)	@ùcþù^ò	@ù\ùd
Ki èþ(_ù.)	Ki èþ	ù\ùh
KùMRþ(_ù.)	KùM\þ	KùMR
`ùfþZè(_ù.)	`ùfþZè	`ùfþZè

_üei üd/@üeaý g±	Wcþg±	IWþü @[ð
`üA\ü (_ü.)	`üG\ü	`üA\ü
aüa\þ(_ü.)	aüa\þ	aüa\
a\þp(_ü.)	a\þp	a\k
a Kþ(_ü.)	a Kþ	a K
cRbZþ(_ü.)	cRbZþ	cRbZþ
eüRò(_ü.)	eüRò	eüRò
ecüüfþ(_ü.)	Ceþüüfþ	ecüüf ⁽²⁴⁾

i üeYü-2 (_ MüR g±)

_ MüR g±	Wcþg±	IWþü @[ð
.	. ñ	. / . j ü
_Éfþ	_ö þfþ	_Éfþ
`Zü	`Zü	`Zü
üaüZfþ	aZfþ	üaüZf
Qü_ü	Qü_ü	Q_ü/Qü_
^fücþ	Afücþ	^füc
cüKü	cüeKü	cüKü(Pj Z)
AÈü	Ai Zieò	AÈü(Iron)
\eLüÉ	\eKüi þ	\eLüÉ

i üeYü-3 (AëüRü g±)

AëüRü g±	Wcþg±	AëüRü g±	Wcþg±
A^þ þ_Kþlep	A^ò þ_þò	üUafþ	Uüafþ
üUeKÜþ	üUeüKüÜþ	UüC^þ	UC^
ü_üfö þ	_fö þ	ü_þþ	_üfÜþ
`üUü	`üé	afþ	üaüfþ
cöþþ	^cÜþ	üeüWj	üeüÜþ
Äf	Ai Kfþ	i MüeÜþ	i MþeÜþ
RRò	SRþ	üa	aðPò
üaWþ	aüfÜþ	eaep	faep
UyðfüAUþ	Ueþ üfAUþ	üi þþ	i üfÜþ
j üepicü^üþ	j üepcü^ò	WüAbeþ	WüGaep
üi ü(_á ü)^ i ücMá)	i e	i üÜò üKÜþ	i üÜ_Ki þ
üj üÜfþ	j üþþ	üÁi ^þ	üÜi ^þ

AëiRú g±	Wcþg±	AëiRú g±	Wcþg±
WKêþ	Wikþj ep	KùFKþj ep	KfþKUþj
i Mþ'úfþ	i ðvfþ	K ðKêþ	KiUþeiG
UyúKþ þ	UKi þ	Mýui þ	M@ui þ
`úÁþ	`úÁé	úaMþ	úaKþ^ú
WbR^þ	WMR^þ	ù`fþ	`úÁfþ
aþþ	aþþ(aþþaþþ= · fê-ðu a%ð'ü)	úafþ(Bail)	úafþ('ú'úa' g±e'G' Kiebkò CyieZ)
üefþ	üefþ('i'üé', 'cüé' g±üüé 'üé' bkiCyieZ)	@`ö þ	@_ö þ I beþ @eþaeþi ep
Kþi'ü	Kþi'ü	ùKüÜð	ùKüÜþ(KüPeü)
KþiCŠep	Kicþj_Uþj	AüRKþj ^þ	AðRü ðþ
cýüfe@ü	ücf@üeið	UüAUþ	üUAUþ
j üA-Äf	j ü-Ai þfþ ⁽²⁵⁾		

@iRKüföWcþufiK @ú^K AëiRú g± aýaj üe KeQ«ð @agý üi cü^ üi i aég±Ké^R Xwüe CyieY Ke[ü«ð ü_äq i üeYü-3 üe üi j_ö_Küüe @aZieYü Keü-üAQð

K[Z Wcþbihüe ü~Cig±ci^ _Zýj üfúKPkYöI Rúa^~RúaKüe _ei e cþüe aýaj Z üj üA[üG Zijü _äd G RiZe _KZ g±, G[üe \cZ ^üj_ð ^cüe üi i_ö_Küüe KQð@üüfP^ü Keü-üAQð

Wcþ_äKZ-g± i , üe

ü\Li~iG ü~, cYh Kj_ðuKê@ie_ Ke[ðu i cde @ü\c Z[ü_þPú^ bihü bZüe üi aýaj üe Ke[ðu @ZýüagýK g±MþWk Lþþi ek Gað GK]þðagþÄ [fíü Wcþ_äKZ g± cþüe Gj üe üKüZüÜð\Áü« fI Yüðö ~[ü:- @ü, Rü (~ü), Lü, _ð ü\, ^ð(ü^), i ê Ké(Kj) AZýü\ð

i , aZü cYh ^R geüeKê_ëüieKéZ[ü_eüagKéPj þü _üAñ\Züð Éeüe \A]þðagþÄ g± aýaj üe KeQð üi bKü\A]þðagþÄ üKüZüÜðg±KéWcþbihüe i Šir^ Keü-üA_üeö ~[ü:-

- (1) geüe i_ö_Küð :- j_üþ üMüMþ cŠþ Kír^þ ^üKþ @üL_ð Rþþ(Rb), ü_Uþ ^Kþ(^L), @üü AZýü\ð
- (2) _eüie i_ö_Küð :- a@ü(aü_ü), A@ü(cí@ü) KKü, \ðu(aWþüA), ^éü(i ü^büA), úaA(aWþ bCYü), büUü(büYüA), @Zü(_C i ü/cüA), ccü(cücd _C i ü) AZýü\ð
- (3) _eüag i_ö_Küð :- cüÜð _ü^ð ^üfþ ücwp(ücn)]Kü(_a^), RA(^@ü) Mþþ i fþ (_[e) AZýü\ð

(4) RúaR«ei ö_Käd :- j zö aüMþ bífê üMüeb ü_üMþ üQfþ i ü_þ üawþ AZýü\ö

(5) Mq GaöMäü ü_KeY i ö_Käd :- Nep Qir^o(Q_e), KþMþ(Kür^), Wfö(L^), _üÜö(üi Yð Ieü) \éþ @üüé Q_ü, LüÜþ SüÜþ Kfú, [Fþ Nðü AZýü\ö

Gjöküüe @^éü^ Küf, cYh KþKcði üwKéüföj C_KeY Gaö @kuüeü\ò ayaj üe gLüüüakKéi ,aZü Züre Êe~^e C^ZöNUÜ[äüRYü_üWþ Gjü`küe üi j öÉüe üi Zðö]ßö agüÁ g±cír^ _üdüM Keäü@üe , Ke[äü@^ücdö WcþbihüeG_eüKüZüÜ\hü« \éü~üA_üeö ~[ü :-

(1) KþKü~ý i ö_Käd :- ^wþþ Rþüfþ \üzþþ Kþfþ ZZüeð(aüMþ) AZýü\ö

(Zü_äéé`üfþ j i þ @ü|ébkö\A]ßö agüÁ g± cír^ ej [Fü)ö

(2) üföj C_KeY :- Uwþü, KUþö(KüZ), i üaþþ Züaþö AZýü\ö

(3) @kuüe:- LKfú, _Aéþ @wþü, Süþü, aAUþ Uüj üMþAZýü\ö

VüLüMþ üRfþaUþ KeKþþ _éþ þþ j ^KÜþ _éþþþ CŠþé þAZýü\öè I üKüZüÜg± QWj Wcþ_äKZüe ck · eü]ßö agüÁ g± aj k biaüe ü\Lü~üG ^üj öö @ü^KZäüi bkög± \AUöck g±e i cüj üe üaüföRYü~üAQö ~[ü :-

_üÜK^þ= _üÜþ+ K^þ(_Mð), i eþ|é= i eþ+ c|ö(i qü%äcSð)

PGNüÜþ= PG + NüÜþ(ceYüake Mü]@ü Zü)

Gj bök· eü]ßö agüÁ @ü^K ~Mg± @agý @ü^K i öLýüe ü\LüüKéck[üGö C\üj eY Êeü:- ü`fþ`fü, üj fþj fü, Lfþfþ, WKWKþ ZKZKþAZýü\ö @agý @kuüe cüe KZþþü, a|þþü bköaj éKþ· eü]ßö agüÁ g±cír^ ej Qö

GZ\þýZüZ ^cLüKüZüÜ@äüPü^ g± (Püeü]ßö I _ü]ßö agüÁ) I Wþü Z[ü@^ýüý bihüeé @üi öGj öbihüe ayaj Z üj CQö ~[ü :-

i cþ|éþ= i cäá \éþ^þ= _ð, `Uþ Uö= ücüüei üAükf, Ai Kfþ= Äf, A^þ þÜö-A^þ ü_Ké

ayüKeY ^dücír^ü üe üMüUG äü ZüZü\$]K]ßé i cüj üeüe MVZ üj üA GK ^YÁ @[Ké aSiC[üf ZüKé@üüc g± Kj [üCö bihü ~\ögeüe j G üZüa g± Züj üe üKüü ü üMüUG bihüe ayaj Z g±eüüi bihü \äK Köi ak, ^üÉ Köi cq, ücökK Kö_eügZ, GK[ü i j Rüe aüeð üj üA~üA[iGö "g± j öbihüe geüe I Züj üeðöZüü~üMöbihüGK ÊZ^ @ÉZþ @]Küüüj üA[iGö " " " " @ZGa üKöYi öbihüe C^Z i üj Zý [üC äü^ [üC Köü^Re ÊZ^ fð äü^ [üC Züre g±i , üe ~\öÉüaf´ü, üi bihü ÊZ^ j ö@üÜö"(26)

KŠcūke Wcþūfūki ōÄZō

aÉZū KŠcūke WcþR^ūMūĀū c±ue _PkZ biñū _ĥKZ/@_bāge GK Kāc aā Ź ei_ū
KieY, Gj ūe @ū^K g±e ckC> c± bīeZūd @ū-ŷ biñū, _ĥKZeē@_bāg cīrcūe @ūi [āū
RYū-iGō

Wcþūñūe ūcōLK g± bŠūe c±eē i dMj ūZ KQōūcōkK g± Z[ū ū~dMK g±Kē@^yZā
a%Kācūe @aZūeYūKeū-iAQō Wcþūñūe _PkZ j Rūe j Rūe ūcōkK g± c±eēGj ūGK @^būM
cīZō Gi aēg± ckZū _ĥKZ I @_bāgeē ^ġ^ūj ūA @ūi Qō

C_-ŷq \ĀūKūYeē_e_Āūcī^uē i PZ K[Z biñūMŪKē_āū\gK cī^K biñūe 'C_bīñū'
Kjāū VK ūj a^ūj ō KieY biñūZ ē _ZĀZ i q ūk cZīaK ūKōYi fLZ biñū c±eēūKūa K[Z
biñū i Āūj ūA^ [ūG aēōK[Z biñū c±eēj ōi aāū fLZ biñūMŪKē R^ō ^\ū/C_ ^\ū \Āūk _eō
Gi aēK[Z biñū ūl Zād-fLZ-cī^K biñūcī^uē^RĒ _āPū^ g± bŠūe \ŵeū_eō_Ā Ke[ūkō I
Gj ū cī^K biñū Ēeū_e aā ō ūl Zāe _āē KieY ūj ūA [ūG ō ^\ū, C_ ^\ū \ĀūKūYeēj ōūi j ō
K[Z biñūMŪKēC_bīñū Kjāū _āi wK ūj aō

Gj ū@agŷ i Zŷ ū~ ūKōYi ōbiñūe fLZ ei_Uōgō/kūa; ūj ūA [āūāūk Zūj ūe K[Z ei_
Ēū] ū^ Gaō aōcōō Gj ūeō` kūe fLZ biñūe biñūMZ _eā ō Lēþc^ē ūj C[āū ūāūk
ūfūKōē K[Z biñūe _eā ōe _Kāū @ū_ I ūKZ \ZZe ūj ūA [ūGō fLZ biñū GK j ā ū
_ĀēYū ūj ūf, K[Z biñū ūj CQōĒAQūe, ĒZ! ūe aj ō-iC [āū GK aōcō ^ōēYūō

ūKj ūKj ūKj «ū~ fōāj ū^ biñū C_bīñū Gaō fōō [āū biñū aĒEa _ūl biñū _āi Pŷō cīZi Gj ū
bācīcō KieY, @ū^K _ZĀZ biñūe ĒZ^ fōō ^ [āū @ūc RūYō ~ [ū:-

- (K) AēiRū i ūcZ i cĒ dāeū_ūd biñū - ūeicī^fō_ō
- (L) j q ū I Zīre i cĒ gūLū biñū - ū\a^ūMeū fō_ō
- (M) i ōĀZ biñū - ū\a^ūMeū fō_ō
- (N) Cŷōbiñū - ū\a^ūMeū I _ūi ō fō_ō
- (O) @i cūdū biñū - awkū fō_ō (27)

G i aēi ū Bi ōĀZ _āPū^ biñū, j q ū bīeZ bkōGK agūk eūĀē i eKieū biñū Gaō AēiRū
agfbiñūe cī^yZū_ūA_ūeQō @^y_ I ūe, i ūkū, ūj ū, i Ceū GaōKĀ biñū bkōl Wjūe KQōūcōLK
@ū\āūi ū biñūcī^uē @]ēū fō_e aKig Keū-iAQō Zīr ūāifōK'Y AēiRū, j q ū, i ōĀZ I Cŷōkō
biñūKē'C_bīñū I i ūkū, ūj ū, gCeū I KĀ AZŷū\ōR^RūZūd biñūKē'biñū Kjāū VKþj a?

'biñū ai q ū^ ĩcK GK _ZĀĀ^ \ŵeū MReūe aūeū\ū Vūe MZ Zū 6/1/2012 Vieē I
8/1/2012 Zō\ō]eō^ĀZ K[Z biñūcī^uē agfbiñū 1k^ū @ai eūe ūj ūA [āū @ūfūP^ūe
^āi-ūA [āū i q ūk @^ē-ūdū _ZūōK[Z biñū c± 'biñū'ō

_Kig [üCKö Cq i ^k^üue agbe _ . geêCj Bi dLyK ù\ge _äd 900 _Zöq] öi cúaZ
üj üA[üfö MüahK AZyai eüe KŞcuke K[Z Wcpbühie _Zöq] ZKeöCq i ^k^üue ü~üM
ü\A[üfö Gaö ücdLK Wcpbühie i ZöI Êeü_ i µKüe GK aÉZ aaeYü C_ i _^ Ke[üfö Gj ö
@a i eüe I Wjüeei Mj üZ ücüdÜp35 üMüüK [Z biñüKü^A Peoples' Linguistic Survey of India
(PLSI)\üeu _KigZ i äKk^ue KŞcuke Wcpbühü i ÜZ üj üAQö

_á w Kâc Wcpbühü üe áyájZ i j i ä] K g± cæêi ÊäPZ I a%äKäcüe _ÉZ GK
_üebühK g± i Pü i j Z _PkZ KÖüccökK g± I ~Mag±MwKé GK ÉZ^ ZüfKüic^ ^cüe _äi^
Keü-üAQö

- (@) @MfÜ aQfÜ = büMeêakKü, @fÜM aÜüfÜ = ÈüEZèR^Z Q@ü @aWpRaWp = Leü_Lüý,
 @Lpü^p = ^Á, @wfwüüÜp = aeK^yü j üZ] eü] eüj aü, @fÜäq ü = Q| üj aü, @i KÜ@ü
 = @_eiz^Ü @|fÜ = @ŞYü/üMük@ü (K[ü), @aiRäü = ~äZü, @afÜ = büMeêakKü,
 @i Mèp = \MÄ, @eP^p = @_äðPRö
- (@ü) @üfÜü üfÜ = ü i j _%ä @üKp üe!ü = @bügü, @üwüfÜü aüwüfÜ = _gÉö
- (C) Ci üep_ü üep = I i üe@ü, C\ü-aWj = @^Zü áyái üd, CzüfÜQ\p = aü«ö
- (G) Gü^~üZü^ = G_üU üi _üU, Gi p = üKöYi ö^ic/ahd cü^ ^ _Wjüf Gj ög± áyáj üe
 Keü-üA[üG, ~[ü -'AG', GüW!-@ü½~jü PK @bäyqö G|pWj = I fÜö
- (I) I üZiaüZi=cj Z MfÜ _eiKbühie Mükö I fÜ-I \ü, I epfÜ-üatepüfÜ = @i RWjö
- (K) KücKaiep = Küc] ü, KüPpLèp = fMüküPäü, KÜpM~^p = KÜ _ü äü, KeKp@ü = _Zö
 K[üe LÄ KüXjMüköKeüüáyqö KüSü-Qeü = . Ck KüSäü, KüfÜ-SüKü = cŞ afüA @Süe
 \gäü, KüÜ-cüSü =]i^ AZyü\ögi ý @ck, üKüMjüZü = I _üWjü a%äü, KüfÜ-Kf = K[ü/
 g±üe cLéZ, K@ü i fÜ = i Xäü, KPKö = @i è e/ @_eÄüe, KüKpü^aKpü^ = ü\^! ö
 PKYüue @biaö
- (L) LüK cäS = KüLüe cŞüe (Q@ü), üLfü-bfÜ = üLkäuafäü, LRü^èü = üLiRüfWjü,
 LüfÜSfÜ = LüfLcü, üLüi pLR@üep = KŞ@ü üeM, üLüRp = _üPj Ü Lè pè ü = VKp
 PK_Pk, LèpLfü = LèfLfüj i /j üf@üüj aü, Lèè^üÜ = @_ ^üZö Lè pü; p = üKC@üWjü
 ~ä Rüyö_üeiG_U üi _U üj aü, LèKpceKp = @gä ü, LèWjü = LÄ KüXjMŞüMük Keüü,
 LèWjü@ü = i äaZ cüü, Lèpöj ü\p = UKWjü, Lüe Zü_ = Leüe, Lö p j Küep = Bhjü
- (M) üMüWjü = @iagyK Vüee@] K \üaü, üMüZpçZp = KY@ü, MfMfÜ = \öL KÄ _üAaü,
 M^p ^pçwfp = ääüj üake cwk @üeZü, MäüMwçp = ^gè, üMüj p\üfÜ = @ü^ @ü\ö` k
 _Pe _üP[äü i cd, MÄMÄp = ^@üRkäu j k . fäü, üMüefÜ = üMüV, M^M^è = ü~
 ^üKüe K[ü Küj , Mwçpü = i µ%äbüa, M|üM|ü = LŞ LŞ Keöj üYäü, M\epM\ep =

üUfübfbü = (üUkübkü) bdüe ZUi ü UeKüfö= Mü]üAfü üaük _üYKé\A jüzüe
aüWJA üLkäü, Ueji ö= i ücür'Yzc K[üe ü~ @bicür^ Keäüi , Ud -Uü = üaüfwaüfö
Uieþ_ÞüKé^ü KeüüUKöeLäü @ai ü

(V) VUj_üVj= \üi KüVö VWj/Wj = i ö_%ögÄ @ai ü, Vepö= j üWjü, VefpaiKfþ= GKZä
üj ai, VeföVefö= I Uieü^ai a%öü, Vepicþ= üQüU Qeü· faü a%öü

(W) Wj ü'paij ^þ= ga\üj , Wëü üXŠþ= cZayqü ü_žüü, Wwep_üZep= _aZ AZyüü
WKþWKþ= üKöYi öRðh _üAaü _üAñ_äK j üAñ_üAñüj ai, Wepicþ= Zek Lüly _ü[Ké
ü` äü, WMë Xü_ë= WepüCKPü, üWepre-üZüZ = j k Phfü üaük Wj üY _üL üMieKé
'üWepre' I aüeü_üL üMieKé'üZüZ' Kj öafäüKé^üYü \eü-üA [üGö WfþWfþ= GK
i ü'üe @ü^K ayqöüüA [äü a%öü/C_eë_Wjü a%öü, WþWþ= @üLü ZeüJö ü\Läü
a%öü, WþWþ= Nee ^L Y QY Q_e, Wfþüfþ= Wük fZü AZyüü üW^ü _üWjü= UYü
I Ueü(jüz]e)ö

(Z) ZZWjG üZA(a.) = @^Mk Kj äü, Zjü üRi'ü= i cür^ üZüe, Zeü_i þü= KWjue, ZepKüfþ
= cü|ü @ai ü QüWjü

(L) ü [üzfþüMü | fþ= @Zy]K c\y_ü^ Ke[äü @ai ü, [üKü` üü = j üf@üj üA, [ZepcZep
= Zeae, [ü_KþfþZKþ= cü|ö

(N) \ür_ _ür_ = aWjKÄüe, \ö'iaüü = \ür^ @ü], ü\LþüQKþ= ügh @ai ü (üedMüe),
\üfþüfþ` üfþ üfþ= `Wj` Wj üj ai, \ür'þüSü = üRieþre _üL [ü_ö \MþMü = ÄÄ, \äþ
übA / bG^þ= üMüUG cüüü Mbëë \AUöaü_üü üIæi eëRiZ bö'übö'üi «ür, \eþi eü
Zepi eü = ücLü ücLü, \ü[ieþ\üVj= üMüUG K[üKéaüe 'üe Rðþ] eöKj äü, \ü_ji üep=
RðþLüe / KkMüküe @üMkëcüVj-äü, \üMüfþ= j ViZþQüZöPcKäü/ü\Läü

(J) ü]iaþ Kfþ= i `üi Zëü,]üKü- Kü=]cKüAaü,]Kö e'ö=]Añ Aþ]üeüfäüü= üi j agZü
üKüüKA]eäü,]eþüwü = ü_U` föUüYüüj üA~äü a%öü,]föieþMŠþ= @Zöcüzäue
c\y_ü^ ai ^EK cüWj a%öü,]epi Kfþ= LèþKÄö

(^) ^üceZü = üMæa, ^üþi üþ= @ük, ^eüVëü= I üY geüe, ^-þüK = @gb i üüZ,
^eþi_ü = Eüü, ^iGü_ü = Eüö

(_) _üRü = i ücüüeLü/aiM, _ü\ _Güe = _ü\Zük, _eþüReþü = _eYü, ü_üWjüZü = Mað
_föü = cüj üKëü, _wþ wþ= übüeþi Kük, _üþ= _ü /KÄ, _žü = _Yi e üKük/üQüU
_žüüi j _%öi ü`ü^, ü_üewþüfö= @Zö_Zkü, _üþ üþ= guZ üj ai, _üþeþþi eü = @Zö
@ki eü, _^þ- _\ai, _^þ(Käü) - KUü ~üA [äü KüMkë\Ajüzüe üZüköi ü'üke Keäü
_Käü

(j) ùj Zpi eZú= i eY gqò ùj ùfùMùf=]è bíàúe/@aùj kù, j ^KUp=Ké_Y Ébúa, j ù_ð_è_þ =]è SYù, j ùZ_ ^þZ=j úZúe-_YZúe (_Ai ù_Z), ùj eùùUKù=CŠòù\ Lèù, j fñj fñþ= ZZfù (LùY), ùj ùWùMù¬ = I úY geúe, j Rñj RþMRMRþ=ùfùKúeYý, j ùfLùfþ= i ò_þò j ùf@üö ⁽²⁴⁾

^cùie Wcþbíhúie _PkZ _KZò_eùag, ad fZú, Rcì geúee @w_žýw, _ieaieK círý AZýùì ò_Kùd g±iakié GK ZúfKù_ ùí^ Keù-ùAQò:-

_KZò_eùag

è[ð]eZð]eZ^è _[èù, cðþð@Múì þ@ùKùg, i eMþ_ÉMò Wweþ_ùj ùWý_aZ, SùWþ =aY, Se^þ-SeYù, ^ùfþ^ùk, ^!þ^ù, WweþKé_fþ_ùQùU _ùj ùWý i fþ_ _[e, PQþi=_[e PUùY, MWþ=ùQùU _[e, aùfè-aùfò _ù^è_ùYðahù, ùafþ= i-ý, R^þ-Rjù Zeù=Zúeù, CRèþ_ùf@/KéY,]Kù=_àùj cír^ aùdè_ a^þ_a^, aRþaRþ_þ_aRkò NWNWþ-NWNWþ ùcwpþ aùlfþ_ùcN, _èþ_þòù, C@ù þ_þciaùì yù, R^Me^þ_P;Mj Y, ùafþ(ùK) Me^þ-i-ý_eùM, CRèþ_Lþ=gKè_I, C@ù þ_Lþ=Kè_I, Mþþ=MQ, Weþ=fZù, Lùþ=Lè, Wùfþ=Wùk, _Zèþ_Zà ùPeþ_ùPeò

Rcò

Keùè-Rcò Keùè-aieþ_afadùWý MùWþKeùè-Lùf Rcò ùX_þKeùè-Xù Rcò _\èþ_C_e ahúe Pih ùj C[èù MWýeù Rcò ùRiapKeùè-ahò_ùK i «i «èù ej [èù aif, aieþ_Ne_Q_ùL aieò cèùþKeùè-cj ùY aùSò_Zèùèò Keù-ùA[èù aif, cŠù=aWýaif, WfðWLèù=ùQùUaif, Lcèþ_aÉù%ò. hRcò ùSùfù=M ùZþLùf@ù Rcò

ad fZú

i eMMPþ_gùkMQ, aRùMþþ_èùgùk MQ, i ùj ù\Mþþ=i ùj ùR MQ, ùi ùc fþMþþ_gùkòMQ, ùZùZ fþMþþ_ùZ«kòMQ, @fù Mþþ_èkù MQ, aèþMþþ_aeMQ, _ò fþMþþ_ò_k/@gZf MQ, WèceþMþþ=WècèòMQ, Kð èMþþ_ùK!èMQ, . j ùèþMþþ_ eùKùkòMQ, j eþWù Mþþ_j eWý MQ, ùa^Wý Mþþ_àùj ùWý MQ, K\çþMþþ_K\ MQ, RìcþMþþ_RìcèùKùkòMQ, @ùcþMþþ_èù MQ, `^i þ Mþþ_Yi MQ, cç fþMþþ_cj f MQ, fçþMþþ_fç MQ, Ki çþMþþ_Kè è MQ, fçèMþþ_ùf ´è MQ, ùaùeù Mþþ_aeùKùkòMQ, aCii þbèù =aùCùg aèù, Kù\þþbèù=K\kù aèù, _èþbèù=QY aèù, i ðþbèù=i ðò(ùQùU LReù aèù), QèþWþWeþ_gèùkòfZù, Sùù Weþ_gò fZù, fCþWeþ_fùC fZù, KèþWù Weþ_KLèèèfZù, R^òWeþ_Rj ùfZù

geúee abòù@w_žýw

@ì_è_@ì_ò_@ì_Wcì=èLùWùkù, MÀè-cÉĀ, ùci þ^g, ùQùèþ_ùXý \Zþ_ùk, VùWþ_ù[ùWý cii_è-cùXý UUè_ùaK, L!þ_KùS, @ùWþ_è_ùWù/ò _ùUþK^þ_M/ò _Wþ_è_ùbò cZþKè_è=cZàgd, Wcþ_è_ŠùKùh, ù` Šþ\_þù, @Šèù=j Zþ\_Š, KùfRþ=KfRù, @ùZòþ\_è«, `è þ_ù=`è þ_è þ

KŠcike WcþufiKi iÄZö

Wwÿ=ck\æ, NüNü=N Kü(uaK), KA^è-KjYú, ciŠè@iEè@üí=@ ú, RwfRx, _Šè-ù_Šü,
_üÿ_üj_üí_ü, fWÿ=üfXÿ eèþ=üfuc, aüfþ=auk, GŠ/Puÿfè_èh R^ù^!ð, 'jüZþe _[c
@I e 'cwþ@ü'e \Æüð @I e I 'ü^ðe \Æüð @I ee i cüjüèe MVZ g±=Èü R^ù^!ð,
`é þ\_ü=`é þ é þ _òKüfRþ_ž fúMü[èü üQüW KfRü,]KþKè-jZþ_Š/QüZè ^cÜI ü_Ue C_e
@ig, \àþ-É^/I üe, Lèí=Lèü (KíŠe ügh @ig), j üMþ-j üWÿ · cþPcWÿ, I üþ-I V, Müfþ-Müf,
_Zþü=_ü_fü @-þí=@í-küö

_üèüèK/i ücúRK i ö_Kð cü'y

A@í=cí@ü, aèí=aü_ü, übA=büA, bG^þ=bCYú, @üRü@_ü=üMüü Añ cí@í/@üB,
üüè=üMüü Añü_ü/Rü, KKü=KKü, KüKè-LWÿ ücAi è-cíCi ü, c'í üG=cCi ü, aWÿ=aWþü_ü/cí@íe
aWÿbCYüe Èicü, aWÿG=aWþí@í/cí@íe aWÿbCYü, @Zü=cüAñ_Üi ü, ccí=cíç_Üi ü, ü_ü=@,
Sè-Sè, ^üZè-^üZö ^üZ^þ=^üZVü, _Zè-^üZü^üZVüe _èSè, QüZè_žè_è, üRVüþ-üXgeu
Èü, ü\jþüþ-üèee Èü, \ðeþ-üèe, ^!^þ^Y!, i cþè-i cŠü, i cþ^þ-i cŠVü, ^cþ_ü/
cèè þ-Èicü, ^iGü_ü/cARè-Èü, büGüfüKþ-i Wþ

~Mg±

Wcþbíhüè @ü^K g±Kè@iC GK i cü[üaü] K/aü_eüZü[üaü] K/^è[K aü_èèöckK
g± ü-üWÿ-Mg± ZèüèKeü-üA [üGö Gj ü K [^Kéi è e Z [ü i èjüy Keü[üGö ^cüè G_eüKQö~Mg
g±e \Áük _àü^ Keü-üAQö-

i cü[üaü]K g± i ü-üMue

Reþ\Kþ= RèüèL, Zü þaüü þ= Þühaüü, \èè-ü\àZü= ü\àü\àü, Kfèbžè= Küc\ic
(LUèü), i fþ-MWÿ = _[e, i ü^è-NüJè= Nü ÞKUüj aü, ^-WMü= ^PiAaü (ü\àZüüè), ^ü_ü-
`Pü= cü\_èü, eü!ü-aüü=eüŠèü, c!þ-i èþ-c\, j fþ`üfþ= j kPhèü, KfRü-üaüü=` i f
i üLüèü(@cküaük), UKeþaKeþ[...ü Züci ü, Uüü-j Kü= ZŠüAaü, üMüZþcZþ= KYèü-ücZè
I üi ü-Ki ü= Jh] _Zè cü ü-Müaü= cüüAaü, Kèü-eþü=Kèüü I Pèèü, i fþi üaþ= aü\è_ü,
übüKþüü üü þ= übüK-ügüñ, büfþaþüè= bükaè e, Ci þèZüWþè KÁKe C\ýc,]fþaüfè-
]kèüfö eLèaüè aüèçZüaK ü\ð, @fi þ`ü Zþ= @üki ý, eðþaeþi þ= EY, KKüWÿ-üQcþü=
KKüWÿ, PüWA-Peþvüfþ= PüXÿA, i _^þUüw^þ= È_ü _Rü-SRü= _RüKç KüþLèþ fMü i `ü
Keèü, üQèü-Qüüþ= Qèü_KüAaü, j èþKfüþ= MükMfR, K^_üWÿüKü= üKüYZWÿ @ü\Wÿ-LüþKü=
K· Wþü, üUwþaüweþ aeq üj aü fI Y, Qèü-üQ\þ= ^Qüüèü, _ü^èR^è _üYè übA-a!þ=
büAaŠè _Zèþ@üKfþ= _ZèWüK, _üüüüþ= _üV_Xÿ _üVi üV, C_üü þZèüü þ= I_üñ, Kèfèþ
èèþ è= Pèüè Keèü, j üüþaüüþ= j üJüü AZýüü..ö

úi Kúke i iÁZ bihúe ePZ i új Zý i ciRe i úc«/_ZÁZ aMè úfúKu _úAñj ó i Áó új úA [fú ö i adi ú] úeYu úcúLk bihú [fú @_bág ö i j R@ú _^ú úa@; i q ú ~ýu cæé @ú^K W´, gae bkò@^éZ aMè [úfö úi ciú^ KÁ i iÁZ i új ZýKé_ZéúL KeúúKé~úA i adi ú] úeYu K[Z bihú-@_bágúe i új Zý i ÁóKed[úfö Gj úKé_ea ð Kúúe bihúZ ðáþciú^ I Wþú bihú I i új Zýe i ad úPí^ fLZ ^ðgð úaúfúMj Y Keú«ð úi i adMúZKú cæúe úi i cde] cè i iÁZK I i ciRK Rúa^e _Zð k^ i úú [i úú [_PkZ @_bág bihúe _Zýl Éú e ej Qð Gj ó@_bág bihúe g± cíu i j Z Wc_úKZ g±e @ú^K i úcý fl ý Keú~úGö P~ýúMúZKú@af ^úe úi bkò KQúg±e \Áúk ^cúúe _áú^ Keú~úAQð:-

“^Me aúj úeúe úWú´ú úZúj eðKúúþú
 úQúA úQúA **Rij úú ú** aáj á^úWþúú” -**Kúþ úú-**

(1) @_bág bkòWcþbihúe cí^yú [úe aú aj éaP^úe ^úYð/@^éú] @úúe Kúúú _\e @«ý Ée @ú^KZá^j úú új úA [úG-

Rij ú = ~ú@, Lúj ú = Lú@

(2) Wcþbihúe fW @^í úe ZZúð _éhe i adúc Gaó Kúúú eú_ a\kò [úG ö

úú ú = úú (_á), i ú = úú (Éú)

“**Kú^Uú ú** úe^f @] eúZð -**KKéú _ú-**

Kú^Uú > Kú^eþú (Wcþ) = Kú^e

^f > ú^úfú (Wcþ_á) = ú^fú

(3) Wcþbihúe ‘**i é þú**’ e [ðú\Xgèö Gj úe a%ðú P~ýú MúZKúe @aKk búúa ej Qð-

“**i é éú ^þ úMf aúj WþRúM@**” - **KKéú _ú-**

i é éú > i é þú (Wcþ) > ú\Xgè

^q > ^qþ (Wcþ) > ^ð

úMf > úMúfú (Wcþ_é) > Mfú

aúj Wþ > a@úeð (Wcþ) > úaúj i

(4) ‘új eþ] úZéé @ [ðWþnúú\Léúö Gj ó] úZé \úe ‘A’ _Zýð ~éúj úA ‘új eð Kúúú \ (@i cú_Kú) i Áóúj úAQð Gj úe @ [ðú\Lð Wcþbihúe ‘új eþ] úZéé ‘@í’ _Zýð ~éú új úA ‘új eí’ Kúúú \ ^é ^úúj úA [úG ö P~ýúe C\új eY-

“**újeúúú Kúj úa@úWþ\ð^be ayA**” -**Kj þ ú-**

(5) “P@] úC Lúú _úWfú i aúeú cj úú L úú {óQúAfú” -**i ej _úú-**

Lúú > Lúúþ (Wcþ) = LU, QúAfú > CúQAFú (Wcþ_Éú) = aQúAfú

- (6) "aic Wij Ÿ · _òckòckòcùvù
 @^úĵ ü Wcĵê aiRA aúe^ù\ " -K´kú´e-
 cùvù > cùvù(Wc) = cùMKeò ck]úZé'cùvù= cùMèù
 @^úĵ ü > @^úĵ ü(ùKùġfù Wc) = ù\L, Wcĵê> Wcĵê(Wc) = W´eé
- (7) "i ej Cù^:M@ùYò i ci@ " x x x i ci@ > i cù(Wc) = _èi@
 'i cĵ ck]úZé 'e@' ü~ùMùĵ úA 'i ci@' Kòù\ ^ġ ^Ĵĵ úAQòò Gĵ üe @[ò_ùag
 KeùAaù, _èùAaù AZĵù\ò
- (8) "aùw Ridù ^ùfi ò_ùebùMf ùZùĵ e aYùY" -i ej_ù-
 ^ùfi ò> ^fi (Wc) = Zèù^fè
 "@c@ù @Qù« ai Mùfi ùe P@_eai @_ù"
 (K) Mùfi ò> Mfĵ ò(ùKùġfù-Wc) = ùi Mùk
 (L) Mùfi ò> Mfĵò ĵ(Wc) = ZèMkifè(@ZĴùe fUp' i ò ù~ùM)
- (9) "gùLòKeà RikŞeò_ùG" - KĴù -ĵ_ù-
 _ùG > _ùG (Wc) = _ù\ùe
- (10) "ù'ù Zeàe ùciCkifùe M@YZ fùMfòWùkŸ" - gae_ù-
 fùMfò> fùMfò(Èù/Kàfùw aiPK-Wc) = fùMfù
 "GKfògaeù Ga' jĴA Kù%òKĴk aRĴùeù" - gae_ù -
 jĴ > jĴĵ(Wc) = · fèù
- (11) "ù`UfC ùMiciG @«Ckò· jò" - KKeù_ù-
 ciG > ciG (Wc) = ci@ù
 (Wc)bihùe cùAĴ _C i ùKè'@ZiciG' I LùKè'KùKciG' Kĵ ù~ùA [ùG)
- (12) "i eae bù-@ ùWù´ù Li@ ùcùfùY" - Kùĵ_ù-
 bù-@ > b-ù (Wc) = bùwèù
 (aWĵùùUpb-ùA Pifeù Keàù @ [ùe)
- (13) "GK ùi gĴò\ANùe i iŞ@
 PùY aùKk @ aieYù aiŞ@" -aèê_ù_ù\ -
 i iŞ > i ;ù (Wc) = i ù~ùM Keàù
 (aù;ù-i ù;ù = aiŞaù~M@±)

KŞcike WcþüfûKi öÄZö

P~ÿü MüZKüe ayaj Z ùKùZK g± Gúa c± KŞcike Wcþ_ikZ biñüe ej [äüe ù\LäüKé cùk ö G_Kie KZö_d g±e GK i üeYü ^cüe _äü^ Keü-üAQö-

i üeYü

P~ÿüMüZKü	Wcþg±	I Wþü @ [ö
L_p_e	L_ep	L_ë
[ë	[ëþ	i ë (+i)
Uëþ	Uëþ	ZU(U > Z)
füw(^Më i ö.)	^wþü/fwþü	fwkü
cKé	cùK	ücüZ
aüS	aüþ	aŞyü
i üS	i þ	i Şyü
üfjê	üfj (ä)	ü^C
Wceê	Wcþê	W´eê
üfAüfA	(üfRüMüZ)	ü^A
füMfö	füMþ(Ëü/Kä)	füMfü
cüQü	cüP/cüQ	cQüe
@P&ü	@PZü	P&üg´y
eü üeZü	eq (füþ)	
cüZf	cüZþfü (_ö.)	cüZfü
üj eü	üj eü	ü\Lö
üi ü	üi ü (_ö.)	üi
NU^	NU^þ	MXy
^PZ	^üP	^½Z
@üi	@i ü	@üü
ZMþ	ZüMþ	i Zü
`üUfö	jüþfö	`üþfü
cgüY	ci üþ	cgüYü

i üekü cjüüieZue Wcþüñie g±

i üekü cjüüieZue ayaj Z ajê_üq^ I Wþü g± c±eê@ü^K g± @\yüa]öWcþbiñüe ayaj Z üj CQö üi c±eê KQüüg±e GK i üeYü ^cüe _äü^ Keü-üAQö

i úeYú

i úekù	_PkZ IWpù @[ò	Wcp
@Kúf	\bì	@Kúf\šŕ
@Wývù	@iPie	LŠ LŠ KeòKUù-ùA [òù KeWj
@«e	aya]í^	@Zek(\ieKeòù)
@a]í^	gd K	@a] í^p
@. b@ù	ai ž/@ÉayÉ	@. b@ù(ùKúg]fù)
@_ù]	@_eù]	@_eù] p
@iKU	RMòù	@iKU p
@ùMù	@ùfù	@ùMù(i ù 'ù] ù^)
@ùJè	bùWj	@ùJè
@ùWj	Nè àù	@ùWj(ùQKòùj àù)
CNiAaù	_èYù K [ùKè] eòà i àù	CNiGai (Rcù Keòù/@^ye ù\ihKèMYùA] eòù)
C· U (C· U _a^i ž ~j à_ùAfùK ùb\)	@i èZù	C· Uj(aš^ cèj ùj àù_ùAñ WjùnCKè Keòù)
CziA	aQùAaù	CziGai
CZ_Zò	C_ŕÙ	CZp_Zò
C]úe	]úe	C]úep
C ù Cyù	C]PùCñ	
Caè-òù	C_è-òù	CaR]pZA (a.)
CaùWj	CaùWj (c] ñcùWjgùAaù)	CaùWj (C_ùe _WjKj àù)
MWj	Xjk	MWj
("beùMWj_ùWjù~ i úci ù^ i àèùWeŕ)		
Ci Z	@í^ ž	Ci Zp(Relax, \icùZ]R-ùkcèj ùj àù)
Cfai	@í^	Cfai p(@í^ , @K]ž PZ)
CZí^	C_ecj ùñ ùgùAaù)	CZí^p(C_ecj ùñj ùA
KKWj	KuWj	KKWj (_à. KKWj@)
KQùWj ('i èùk i è e MèòC e KQùWj)	GK_ùLùe	KQùWj(KQùWj+ G, ^ pKQùWj)
K_ùJ ('K_ùJ _ùWj bWj ai [ùA \ùe')	KaiJ	K_ùJp

i ũekũ	_PkZ IWǫú @ [ǫ	Wcǫ
Kǫé	Kǫǫ	Kǫé
(‘cǫ ũ\elǫǫj Ǻ ũcũZ \ũ^ ũ\ǫú Kǫé)		
ũK	Ké	ũK (ũZũK, aRũK --)
(‘ũKũWǫK = GKũKũWǫé/ũe’)		
ũKũ_	eĩM, ũKǫ]	ũKũ_ǫ
ũI Zǫ	I Zǫd	LZǫǫ
Le	ZũLǫ	Lǫǫ(cũZǫ] K)
ũL\ǫ	NCWǫAaũ	ũL\ǫ(NCWǫ)
ũLũeǫ	cũUǫ_ũZǫ	Lǫǫ(Kǫi ũ Lǫǫ)
M↔	Kǫũ\ǫú	M↔^ǫ(KhY)
Meũĩ ǫ	Mǫi Keǫ	Meǫ ũ (LũAaũ Mǫũ)
MWǫWǫaũ	MWǫaũ	MWǫWǫ (MWǫaũ)
NU^	MXǫ	NU^ǫ
NWǫ	j ũŠũVKǫ	NWǫ
NũG	[ũe	NũG (‘[ũe’@[ũe ũKĩg fũ bĩhũe)
· ũŠ	P k	· ‘ũŠ
ũPZǫ	ũPAĩ	ũPZũ(ũPAĩKeǫ)
ũPũeÁũ	ũPÁũ	ũPũeÁũ
Rǫũ\	cM	Rǫũ\ǫ
Rũ	Rũa	Rǫ (Rũa^/jǫd)
Rǫ	^ǫĩ(gǫjũ^)	Rǫ (^ǫjũ)
SU (SUZǫ)	gũNǫ	SUǫK
Seǫ	Xǫj/cũVǫũ	Seǫ(Xǫj)
		(j ũZ SeǫZũaǫũũ[ǫé _ũ^ũK aRC ~ũZ --)
SũWǫ	RwF	SũWǫ
UKe	Cyĩ ũ^	UKǫǫ
VũGĩ	i ũũ^	Vũũ^ (ck g±=Vũũ^ _ũ. VũY)
Wǫg	\ǫg(\ǫg^)	Wǫgǫ
Wǫũ	@Ĭ CyũaũWǫ	Wǫũ(Nee GeŠũaŠ)
Wǫaǫ	\ũ_	Wǫaǫ
ũWũe	\CWǫ	ũWũeǫ
Zeũi	@ũfũK	Zeĩ ǫ(@ũfũK/Leũ)
(Zei +G)		
[ũ_	i ũ_ ^ Keǫũ	[ũ_ ^ũ

i êekú	_PkZ IWpú @[ò	Wcp
[e	i ê	[ep
ù[ie	ù[úWý_ù	ù[iep
^i ifù	^úi új fù	^i fò
^@c	^dc	^@cp
^ò	i c_Y @[ùe	^ò(ù^)
^i Z	^ak	^i Z(@ki @ù)
Ke@ù	Mù]@ù Mic@ù	Ke@ù (fMù)
_ ùg	_ : g	_ ã i p
_ ê	Mìci bù (_ù e i cùj ùe)	_ ê
_YZ	_YZ Kù^ò	_ ^Zp(_ã _ ^Z)
_ù	_ù\	_ù_ùj ù
_@e/_de	_ze (i ò.)	_de(_ze_êh)
ù_ùd/ù_ùG	_Z(i ò.),_ê (_ã.)	ù_ùG ('ù_ùG -- I-
('ùa\ cù ^a ^RZ aij Ye ù_ùG')		ù_ùG, ù_ùG --')
aQWj	a>ù(i ò.)/_@/aiQeù	aQWj(@Sèù aiQeù)
aeZ^	ùaz^	aeZ^p
a@[àò k	a@[ka@ù[ò aò k,Z@ùe)	
aùgiAaù	aùgic ù^aù	aù iGai
('_SèùaiAùf i ßfìe _uè@^ù		
aùgiAùf j @Aù i @k_ aù ù')		
ùajeY	i bìcŠ_	ùaje^^(ai @ù), Pf^^(. f@ù)
b-	aùg	b-iGai(bùw@ù)
bù-	bùw@	LPeù bìwAaù
ùbù\@	bù\@ (cùi)	ùbù\ù
cRè	cdie	cè-e(_ã cRèe)
cùj ùbùe[	cùj ùbùeZ	cùj ùbùeZp
(cùj ù_ùZK, cùj ùcidù, cùj g@ù)		
cKA	ùcùZ	cùK
('cKA KfýùY Ke@ù j eh')		
e e ^ù	eP^ù Ke@ù	e ^ù
('i _Z \ù_ù_ù[òe ùfK aù ò)		
ecp	ecY Ke@ù/ùKkòKe@ù	ùecp ùecùùQ
		(_eÈù i j _eKùdù_ùZ)
		_ùkZ _gè I ú Ne Pj @ù /@ù @ù)

i iekū	_PkZ IWp̄u @ [ō	Wcp̄
eē_θū	ūeūAaū	eē_θū
fZūūd	Kō Z cūZā	fūZK([@], [ū_Kp̄ fūZKp̄])
gf	K ū, aNū	i fp̄
i ^cZ	eūRō	i ^p̄ZK(eūRōi «Á)
i eī c	i cZf	i eī cū (. Ckūe @]K ūMūWp̄bkō--)
i eī ēē	i ū^/ūQūU	i ēē
j Kie/j ūK	WūKūū(_ā. j Kp̄Kie)	j ūKp̄(WKū j Kū)
j Wp̄ū	MūKū\āū	j ēp̄ū
ūj V	ZkKē	ūj Uū, ūj UūcŠō(cŠ ZkKēKeāū)
'Qūcēe ūj Vcū[ūj ūA Cbū` ūfMēō)		_ā. ūj Uū > ūj U

_ \g gZiēie i iekū \ūi u _ue ūhūWg gZiēie akeic \ūi ue 'RMūcij ^ eīcūdY',
@P̄yZīr' | ue 'j eāōg' | RM^ū[\ūi ue būMaZūe āyāj Z ūKūZK g±iakūe i Šīr^ c± Wcp̄
bihūe ck[ūGō i ūPZ^ _ūVK cūū^ Gj ū ^θd j ādwc Keū_īeūāō

ūi j_ēō_ŠZ ūMū_ū^ū[| ^| gcūū IWp̄ū bihūZ BMAūie ūKūZK Wcp̄g± C_f²
j G ū ~ūj ūe i P^ū ^cūi ūeYūe _āi^ KeūMfūū

i iēYū

IWp̄ū bihūZ β	Wcp̄g±	IWp̄ū g±
RŪ/Rō	Rōp̄	RŪp̄RŪθū
~q̄/Rē	Rēp̄	~q̄
Zē/Uē	Uēp̄	Zē / Zēθū
[ū_(j ūZ [ū_θū)	[ū_p̄	[ū_θū
]ūa/]ū	]ū	]ū[ū]ūAθū
^Zy/YūP(_ā.)	^ūP̄	^ūP̄
cwū/cMM	cūwp̄	cūMθū
i P̄/i ō	QP̄p̄	Qō_θū
ūj e	ūj ep̄	ūj eθū
MZ[	Mēū(aWj)	ūMūQū(²⁹)

Wcp̄_āKZūe āyūKeY gōvkūe eī_ūeL

Wcp̄bihūe ÉZ^ fō_ō^ūj ō, Gj ūe fūLZ i ūj Zy i Áōūj ūA^ūj ōKēK[Z bihūe āyūKeYe
@īagyK gūkū | @^gūi ^ ej Qō Gj ōbūhū @i ōLý ūfūKCqōZ [ū_ūcōkK g± i _ūe \ēi i cq̄ ō

I Wpüe aböü@ küe ej [äu _id ZejöfI eé@] K üfüK Gj öbühüKéayaj ie Ke [äu @iKk^ Keü-üAQö I Wpü _ü\g aüj üe c^ _ü\g, Q ügMXj ü\üüM, `fSep eidMWj P;ä_e I @iSä _ü\ge _iaZü_e @ ke Wc pR^üMüÄie üfüKu \beü Gj öbühü @\yia } ayaj Z üj üA@üi Qöo

Wcpühie ayüKeY aüj öKéI Wpü/i öÄZ ayüKeY @ü] ieüe @üfüP^ü Küf G bihié C } hZü i j Rüe RYü _üWp ^cÜe üi i ö_Küe i aügh @üfüK_üz Keü-üA@Qö

(K) _éh/KüeK/abqö

I Wpü bköWcpühüe c^ Zü^üJö_éh ej Qö~ [ü- _f c_éh= cÄñ \Züd_éh=ZA Gaö ZZüd_éh= üi ü (_é)/ i ü (Eü)ö

aüKye ü~Cñ_MWK i j Z Kädie i `S [üG, Zij üKäKüeK Kj ü-iGö ücÜü i üZ\_Küe i `S aü i c^ÄKéü^A i üZÜöKüeK Gaö ZZj ö_éj i üZÜöabqöj Gö

i Zeü ayüKeYMZ \ÄüKüYeé_éh, KüeK I abqö_e/é i ü_L i µKöel ü Ke [äu üj ZeG _ä wüe GK i ieYü cürcüe Zü^üJö_éKe i P^ü aüKý MV^ i j Z _äü^ KeüMfüö

		1c_éh		2d_éh		3d_éh	
abqö	KüeK	Wcp	I Wpü	Wcp	I Wpü	Wcp	I Wpü
1cü	K KüeK	cÄñ	cä	ZA / Züc	Ze/Zéc	üi ü / i ü (Eü)	üi
2dü	KcKüeK	cüK	ücüZ	ZüK / Zc pK	üZüZ/ ZéKé	ZüK üZüK (Eü)	ZüKé
3dü	KeY KüeK	cej üZ	ücü \beü	Ze j üZ/ Zcej üZ	üZü\beü/ Zé\beü	Züej üZ/ üZej üZ (Eü)	Züj ü \beü
4 [ö	i ö_äü^ KüeK	cüK ce p_A	ücüZ ücü_üÄñ	ZüK/ Ze p_A	üZüZ Zé/üZü	ZüK/üZüK/ Züej p_A/ üZej p_A	ZüKé Züj ü_üÄñ
5cü	@_ü\ü^ KüeK	ce pVü^é	ücü Vieé	Ze pVü^é ZcejVü^é	üZü Vieé ZéVieé	ZüejVü^é üZejVü^é	Züj üVieé
6Äü	i `S KüeK	ce pü	ücie	Ze pü/ Zcej pü	üZie/ Zéce	Züej pü/ üZej pü	Züj üe
7cü	@]KeY KüeK	ce pü^	ücüVüe	Ze pü^/ ZcejVü^	üZüVüe/ ZéVüe	ZüejVü^ üZejVü^	Züj üVüe

ù_äq i üeYü _Küüe ùKüZK aiKýe C\ij eY ^cüüe CüfL Keü-üA@Qöö

i üeYü

abqö	WcþuFiKý	IWþuFiKý
1cü abqö	aWüj eü üMüU NepRüMüOö	RüY aKüfK Ne RMÖö
2dü abqö	ZüK cÄiKüfepir^eLRZiGö	ùZüZ cÄKüfVeuLiRÖö
3dü abqö	RRir^pK[iG Nepbüwþ\ö	fMü~üüK[iüe Ne büwö
4[ö abqö	cwþeüK PCfþcèVKþ\@üi þ	bKüeuKé· Ck cVIG \@ö
5cü abqö	KUKþWwþeMè ü \i þZAþ	KUK _aZèeMè ü \gÖö
6Äü abqö	WceþfÜKü,ai-þSÜKüö	Wce KÜk,aiCþaüi e Wikö
7cü abqö	@ü au! _ir^ò[ü_Kþ`èòü^Aö	G aŞüe _üYüüü_iG aö^ij ö
(büa i ^cü)	KKWj Wkþf CRþj üZA	KKWj WiKüf @üf@ j G(eüZö_üj)

ùKüZK üL Züe 'e' ü~üM üj üA c^ i ^cü abqöüj üA [iG,-
 j üŞeþbüZþ- j üŞwü^ eGai büZþ (j üŞüe [äu büZ)
 Lfiþ]ir^þ- LfiG eGai]ir^þ AZyü\ö (Lküe [äu]ir^þ)

_äPü^ IWþüüe g±e ügh ay~^ a%üe 'G' ü~üM Keö 3dü/7cü abqöe i P^ü
 \@ü-iC [fü ö a cü^ üi i üe 'üe' ayaj Z üj CQöö @agy @l üKüZK üL Züe _äðayaj üe
 ej Öö:

Ne + G = Nüe,   c^ + G = cü^, Zk + G = Zük AZyü\ö

K&Wcþbihüe i aZä'G' ü~üM üj aiü\ü-üGö g±e ügh]þj k« üj üA [üf (ay~^ük)
 üi]þoi j Z 'G' ü~üM üj üA [iG ö @^yZüüghKéÉZ^ büüe 'G' ü~üMüj üA CyüeZ üj üA [iG:-

üMüþ + G = üMüWj = üMüWje = 3dü abqö
 ^|þ + G = ^ü! = ^\üe = 7cü abqö
 _Wj + G = _WjG = i üj üe = 7cü abqö
 Nðü + G = NðüG = Mðüe = 7cü abqö

i aðüc

^üc a\küe ayaj Z _\Ké@üc i aðüc üaüföRüYö i ü]ieY a%ðüü ai Küj üYüUG büüe
 K üe ^ücKé_ZüüüKýue @akK aié 'ie ayaj üe Keüü gZKÜeGaö @^iagyK üaü] üj üA [iG ö
 @üü ^üc i üe ayaj üe Ke[äu Gbkö _\ÜKéi aðüc Kj [iC! Wcþbihüe a%ðücK aüeYüüe

c^ic a\kùe i ađic aýaj Ž ùj úA [úG ö KúeK I abqò@^è-ùdú Wcþbihùe aýaj Ž i ađic MŰK i ú]úeYZü _eñ ùl Žùe ùi ù, ùi , ùi ùcù^; Éù ùl Žùe i ù, ùi ùcù^ Gaò ^Rùa ùl Žùe @ùù, i ùù, i ùùùK, i ùùùp_A... AZýùùùj úA [úG ö Wcþbihùe i ađice GK ŽùfKù ^cùe _đù^ Keù-ùAQò:-

i ùeYú

Wcþ	I Wþù	Wcþ	I Wþù
cÁñ	cá	@icþK	@ické/ @ù, cí^ue
ZÁ	Zè	ceþù	ùcie
Zùc	Zùc(cí^ý @ [ùe GK aP^ ùj úA [úG)	Zceþù	Zè, cí^ue
Zùcùcù^	Zè, cùù^	@iceþù	@ice
i ù	ùi (Éù)	GZieþù (_è)	Gj ùe
ZùK	Zùe	AZepþù (Éù)	Gj ùe
ùi ùcù^	ùi cùù^	@ùù	GAUù
ZùK	ùZùZ	@ùùcù^	GMŰK
cùK	ùcùùZ	ùKù	KG
ùZepþù	Zùj ùe (Éù)	KùGùùep_A	Kùj Kò
ZùK	ZùKé(_è)	KÁ	ùKCMò
ùZùK	ZùKé (Éù)	i ùù	ùi AUù
		ùZA	ùi Vùe

aùghý _

i cÉ _Kúe ^ic aùghý _\ ùj úA [úGö GZ\þýZùZ MŰ, RiZò aÉè Kùù, i cÁòaiPK ùb\ùe @ù^K _Kúe aùghý ej Qòò Wcþbihùe Gi aè aùghý _\e \Áù« ^cùe _đù^ Keù-ùAQò:-

- (K) ^ic aiPK aùghý (^ùMù)
ùSùfþ_Űþ i eþè `Mþù, Kèþè `^i þKù òAZýù\ò
- (L) RiZòPK aùghý (RiZþaeMþ)
cí^úG, j Žò ùMùep i ù_þ ^ùfþ MPþAZýù\ò
- (M) aÉèaiPK aùghý (Ròò þ_Zep)
]ùþ fèù, K_þù, i èù, Rwfþ beþKòAZýù\ò
- (N) KùùaiPK aùghý (KùcþKaùep)
G]eYe aùghý _\MŰK Wcþbihùe _ad ~Mà_ùe j óaj j Ž ùj úA [úG ö
ai ù-CVù, gèù-_Űþ, @ù ù-~ù, Lèù-@ù, ^ù -WMù, ùj cþfù- Kè , P f^þùaj þ^þAZýù\ò

KŠcike WcþufiKi iÄZö

(O) MÿaiPK aùghý(Méþ fL^þ)
]wþþý, `ó þé,]^ò ^ó þ@ú AZýú\ö

(P) i cÁöaiPK aùghý(VfþaiKfþ^ú þRü_þ)
ù_Šü (KüV), Mþ þý (üMüV)
_ZþreKþi úþþ aèþþWKþ] ú^þAZýú\ö

aùghY _\

"ù~Cü_\ aùghý _\e Mÿ, @ai ú, i ðLýú l _eèüY AZýú\ö_Küg Küe Zij úKéaùghY
Kj «ö"⁽³⁰⁾ Wcþüñú cþúe fl Y @ü\Kéi é C[ðu@ú^K aùghY áyaj Ž j Gö Z^þedKQ@aùghY
_\e ^cèú ^cúe _ðú^ Keü-iAQö-

@w_Žýw bò K

Mé-fþ@üLé@; ð^ckŽ ^d^
ùXý þý @üLé aWyaWýúWükú [ðu@üLó(^Kieick)
ùPüPeþ@üLé @üLó_Züue @]K aik[ðu@üLó
ùWwþ^úKþ-f´ú^úK, ùP_þú^úKþ=ùP_ú^úK
LŠú^úKþi eþfó^úKþaYþKó^úKþi þó^úKþ-f´ú^úK
aWþcŠü=aWýcŠ [ðu áyqò
ùRUþcŠü=RU[ðu cŠ
bŽþcŠü/RWþcŠü=@íféaúfíeèúKg (cŠüe)[ðu áyqò
@; íeþc@ü= Kkúcj ü áyqò
cþòKíþ=úcüWþj úA[ðu úQüUkí^
ù[üzþeú UŠú = ù[üMó@üMKé f´[ðu áyqò
úairúZü UŠü=IV ùc fú ej [ðu áyqò
KéþWü Müfþ` fKü Müf
ùXKü \Aþ=C^Ž aú l úR
ùU_þú Kíþ=I i íeþú ùj úA C_eKéCV[ðu Kí^
fj Kú@üü=i eè@ ü
AUfú ù` Šþ=aWyaWý_Qü
ùP_þú ù` Šþ=ùP_þú_Qü
aèþý ù_Uü=aWýú_U@ü áyqò
cú; fþú_Uü=[«fú ù_Uü
ùi _ðú_Uü = gèú ù_U@ü áyqò
_úw^þú_Uü = ~új íe ù_U _úwY ù~Má` f[ðu bkò\g[ðu Gö

Ébúa/Kkú bò K

ùj Rúj ePú= @Zój ò úaú, KeKPPú= i aLúMúMfR Ke[áúáyqò j ú fPú= ^R ÉúKé_e _eh i j Z _Ydúe fō úaúfóí ù |j Ke[áúáyqò ùVúþ= a\péMú/MŠúMúKú

` ò fPé= \údzéLi ò kúAaú cú^úáé é úfúK, j kúeò= Ahýúké GúVA = @AMú ^ ú]úA ej áú Éú úfúK, aM/aèVA = @i ^ú(_é-Éú), UŠúf^þ= Kkj Wj, PK^pŠ ð PKKY K[ú Kj ò ùcúj ò_úe[áú Éú úfúK, \úefú = @Zý]K ùÉY Z[ú ecY Kúci áyqò M^M^ò= ^úKúe K[ú Kj [áú Éú úfúK(_éM^M^), j ^KUPú= K-é þ ù_úWþZú= MaðMað,] é é-KZNV^q K, ^ò fPú= @ki Pú, ` |ò= cQ/cQú, K[C = Kj úkú

ù_gú bò K

úabúeò= úa_úeú, Zúí ð- hú, aRþPú= aú\yKúe

@^yú^y

eWpúvúUú= MQaLúaj ú^ _\eRcò úSúúeúKúþúeí=ege-ñ új úA [áú a%ú, Zéj eò b...í=aÉú\ _e Rcò LfL fú _ú^é-aj ð-úC [áú _eÁúe _úYò QePúú _Rþgá _eÁúe _LúK

aù]d àùghY

aù]d àùghY àùghye _úe i ò-éj új úA [úGö Wcþbihúe áyaj Z KQúàù] d àùghYe C\új eY ^cúe _áú^ Keú-úAQö

ZepaPúeòPK^pŠò= úZú úaúj þe LúfóK [úUú PKKYö

i ú ùcARòLúŠKþj úZfcpò= úi ÉúúfúKUòú- eYúö

ZcepMQep^ ^i þLúŠKþj Wj= Zc MQe _Yi c-òaWj cúú Kcþ

C_e_à Zú^úúúúúú c^úe [áú àùghY:- 'PK^pŠò, 'j úZfcpò | 'j Wj i qúé àùghy _\ 'aPúeò, 'úcARò | '^ ^i þ _Qúe ej [áú új Zéaù] d àùghY biúa Mj Yúð

aùghYe àùghY

ù~Cú _\ àùghYe Mj, fI Y,] còú\é @ú]Kj, C}hZú Z[ú @_KhZúKé i PúC [úG Zúj úKé 'àùghYe àùghY' Kj ù-úA [úGö Wcþbihúe ÉZ^a biúa _úZýK àùghYe àùghY _\cú^ i é új úAQö Gj ò] úeú | Wþú Z[ú @^yú^y aKgz bihúe ù\LúúKécúK^új òG_eúúKúZK \ÁúK ^cúe _ÉZ Keú-úAQö-

` Kþ KúMeú= úZú` úMúeú, SòþSò úKúfó= KúKú Éú (i Kúeúck), aWþúú Kúfó= KúKú Éú (^Kúeúck), ùLúZþúKúfþaWj = i μ%ðaxj, fúþfúLú^þúWwþ= @ZúúWwú, @MþVúSúçé þ= aj Z cMú, LŠpçé þ= aj Z cMú, Seþþé | úeþ= cúQò@Súe, _wþ_wþCRéþ= aáj cáj i ð SKþSKú CRéþ

KŠcike Wcþúfúki áÁZó

= AÉÁ @úfúK, `èþ èú ù]úþ= _èú]kú (aÉú\òùl Zàre), Ueþeú Kfþú = KúKúú KúKéú, KúKúú@Mþú = @Zý]K aMþú(· Ck), KúKúú@áú-^þ= i μ%áaŠýú, UfþUfþUúþ= @ZóUúY cúUe a%áú, Vþþ/vþéú aXj = aXj K&ei Kál, KeúKþfú _žú= @Zó_žú, aiG cwþMþ= C}U MŠ, WþþúSúfþ_ú^ò= _úYéú Wúfóáú cúú ùSúK, ùSúfúáúþ@!úþ= KúKúþ@Šúe, ùUeþúUeú/ új fþj fú @icþ= @ZóUú, QMþþú_ú^ò.= @Zó_Zkú WúfóAZýú\ò

Kátiel

“]úžé Kú-þ i ú] ^ e]Uóú~Cñ_\\þeú RYú-iG, Zú]úKéKáú _\ Kjú-úG ö Kätiel ck _ŠKéKjú-úG]úžéó]úžei j ž _žýd ù~úM új úf Káú j & ö” (31)

Wcþúþúe ck]úžei j ž abóú_žýd i ó-éj új úA ^cúúZ Káú _\cú Zþééj &,-

ck]úžé- _žýd	Káú_ \	IWþú @ [ð
ù\þ+ úZA	ù\LþZA	ù\LQò
bé+ @úQ	b@úQ	úajj Qò
Nóþ+ @úGúZA	NóúGúZA	Nýú KeQò
_ò + úZ@úQ	_ùZ@úQ	_CQò
~ú + úZúeiGúfú	~úZúeiGúfú	~úC [fú
^ò + Aú!	^òú!	ú^aò
úOKþ+ @úQé	úOKúQé	@úc úOKQé
Kéþ + fò	Kéþfò	Kéþfú(Éú)
eþþ + ú\	eþþ\	Peþ
céþ+ Aú!	céú!	ceþ(c)
@íþ+ fò þ	@íþfò þ	@íYf(Z)
Xþþ+ @úGúfú	XþfúGúfú (_á)	]eigúúKfú
QMþ+ ú\ú^	QMþ\ú^	ceþY(úí)
]ieþ+ úf	]ieþf	]efó (KYf/]ef)
@Šþ+ @úGúf	@ŠúGúf	SúMþfó(c)
UŠþ+ @úGúf	UŠúGúf	ZŠúA fò
_ ^þ+ GAfò	_ú^A fò	_j úA fú (MúB)
úaUþ+ fú	úaUþfú	úMúUúAúf
eú_þ+ Aú!	eú_ú!	eŠúAaò(c) AZýú\ò..

Wcþúþúe úMóYKcúe úKúZK Káú_ \e bóžú _efl ž új úA [úG ö ^cú\Áúkeé Gj ú AÉÁ új úA [úGö

cŁý Kcäre-NëKëj fþZi þZA (NëKëj k PhQð)

ùMøYKcäre-i Kieþj fþZi üGüZA (i üj Kie j k PhúCQð)

Zi þ+ üZA = Zi þZA (cŁýKcð)

Zi þ+ @üGüZA = Zi üGüZA (ùMøYKcð)

Lü + üZA = LüZA (cŁý Kcð)

Lü + C@üGüZA = L@üGüZA (ùMøYKcð)

bé+ e@ü\i þ = bée@ü\i þ(aj üAü\)

üi j_èò 'Lir' e - Lé@ü\i þ'gé e gée@ü\i þüj üA [üG ö

i ü]üeYZü Käüe Zü^üJöei_, ~[ü-

1.]üZR aiücokK (Radical)

Wcþihüe C\üj eY - bé ^ð Këþ @irþ eü_þAZýüð

2. KÄ« ^ë^ü(Participial)

Wcþihüe C\üj eY - bé+ @üQ = b@üQ, ^ð+ Aü! = ^ðü!

Këþ+ fð = Këþfð @irþ+ fð þ= @irþfð þ eü_þ+ Aü! = eü_ü!

3. ü~dMK (Periphrastic)

ùKüZK @i cü_KüKäü]üZèI _Zýd Cbd ~ëüj üA aiKýüe ajaj üe j Gö ~[ü-

@ü: \ðü! afü (afþ_@ü) KäüeGüf ü\i þü\aðüaüfðKj fðf, \ðö

C: @üi þ_üZirþK ^C-^C (^þ-C) aWýaüU QWþü-j i þ_üfþKäü^C ü^C aKýüaüÜe ceMfüö

üf: üi ^ KAüf (KA+üf) cÄñKiG KeþZ !-üi ^ Kjüf cÄKY Keað!

eþ LüGfüeþMfü, _ðfüeþPfü - LüAüf _Äüf i L ^üj ö

^ü: `üKüfþü (`üKüfþ+ ^ü) WMüGfüK KüG j Afö! - `KþðüüWAüf K'Y üj fü!

I Wþü Käü_ \ bkòWcþihüe Käü _\Kéc^ \A büMüe abq Keü ~üA_üe:-

1. i cü_KüKäü I

2. @i cü_KüKäü

i cü_KüKäü\beü üMüJG aiKý i m%ðüj üA [üG Käë@i cü_KüKäüe _aðüMüe aiKýe
i cü_òNUð [üGö i cü_KüKäü aP^, fW, _èh I Kük üb\üe a\k[äu üaük @i cü_KüKäü
@_eà Z ej füG :-

cÄñQüzþè CWý (cZðþ) j fþZi Müf - cÄZfüeü cŠüA j k PhäiKéMfü

üaR^þI fM^þ]üeü (cZðþ) WeüK WüKfö- üaRýü @iaüj ^ü]eðWeüKéWüKifüö

aRþþü ücü^ bRòLü (cZðþ) ~üGü\Zþ- aiKýKüecü^ übüRòLüAi üeð- fð-üaö

R^ieþA@ü NeepKic i eþü (cZðþ) _ü^òNüþK ~üZ@üQ - R^ie cü NeKic i üeð
_üYñüÜKé~iCQð

C_e aiKýci^uue [äu @i cü_Kü Kólú CWj,]üeu, Lü I i e@ü Kük, aP^, _eh I fiv
 üb\ue i cí^ ej [äu üauk i cü_Kü Kólú Zi Müf, WüKfö ~üGü\Zp ~üZ@üQ üj üA _eä Ź
 üj üAQö

Wcp̄h̄ue a cí^, @ZüZ I bahýZ Kük ^%de \Äü«KéaiKý eP^ü cí^cúe ^cúe
 \güA \@ü-üAQö

Wcp̄h̄ue Kük^%äi ZüfKü (Tense Chart)

1. a cí^ Kük (Present tense)

(K) @^%Z a cí^ Kük (Present indefinite)

Wcp̄	I Wj̄ü	AöeüRü
cÄüüLAü ai cÄüLiZiG	cêLiG	I eat
@üuc LCü ai @üuc LiZC	@üuc LiC	We eat
ZÄ LiGü\i paü ZA LüZi p̄	ZêLiC	You eat
Züc LiG\üi paü Züc LüZüi p̄	Zêc Li@	You eat
üi ü LiGü\ ai üi ü LüZA	üi LiG(_è)	He eats
i ü LiGü\ ai i ü LüZA	üi LiG(Èü)	She eats
üi /üi ücù^ LiGü\Zpaü üi /üi ücù^ LüZZp̄	üi cüü^ Li@ikò	They eat

_gh̄üPK- cÄ LiZiGkò? / cÄüKiG LiZiGkò?

^üÈöaiPK- cÄüLiGü^Äü / cÄüLiGaij̄p̄^Äü

(L) @_%ä a cí^ Kük (Present continuous)

Wcp̄	I Wj̄ü	AöeüRü
cÄüLiZiG ai cÄüLüZ@üQ	cÄüLiCQò	I am eating
@üuc LiZC ai @üuc LüZ@iQ	@üuc LiCQè	We are eating
ZÄ LüZi paü ZA LüZ@iQò p̄	ZêLiCQè	You are eating
Züc LüZüi paü Züc LüZ@iQüi p̄	Zêc LiCQ	You are eating
üi ü LüZA ai üi ü LüZ@üQ	üi LiCQQ(_è)	He is eating
i ü LüZA ai i ü LüZ@üQ	üi LiCQQ(Èü)	She is eating
üi /üi ücù^ LüZZp̄/LüZ@üQZp̄	üi cüü^ LiCQ«ò	They are eating

_gh̄üPK- cÄüLiZiGkò? ai cÄüLüZ@üQKò?

^üÈöaiPK- cÄüLiGaij̄p̄^Äö

(M) ^qÄ a üí^ (Present Perfect)

Wcp	IWpü	AöeiRü
cÄñLírüQ	cñLiAQò	I have eaten
@üuc LírQé	@üuc LiAQè	We have eaten
ZÄ LírQö þ	ZèLiAQé	You have eaten
Züc LírQüi þ	Züc LiAQ	You have eaten
üi ü LírüQ	üi LiAQ(è)	He has eaten
i ü LírüQ	üi LiAQ(Éü)	She has eaten
üi /üi ücù^ LüQZþ	üi cü^ LiAQ«ò	They have eaten

_gñüPK- üi /üi ücù^ LírüQZKò?

^üÉüPK- üi /üi ücù^ Lír^ü[Zþ

IWpüe Kjú-iG

üi cü^ ~üAQ«ò- @[üZþüi cü^ ~üAQ«òI KQò\ð/i cd _üe ü` eþüi äüe i _üa^ü @Qò
 üi cü^ Müf - @[üZþüi cü^ · fMüf _ðüüKüa @üi ò_üe«ò aü ^@üi ò_üe«ò) Züe KQò
 ^þZüü^üj ö

üi j b kò“cÄMZKüfMüBUG KYQð üaüfö^ Kjú”cÄMZKüfMüBUG KYfð üaüföKjú [üCö
 KüeY MüB KYü Küc i µ%üj üAi üeQò Wcpbihüe VKþüi j b kò‘cÄñKüfepMüG _üUKþüN^üQ’
 üaüföKjú äü a\küe ‘cÄñKüfepMüG _üUKþüN^üf’ üaüföKjú ü-iGö AöeiRüe c³ üi j ò_eò I
 have purchased a car last month üaüfö^ Kjú I purchased a car last month üaüfö
 Kjú ü-iGö

(N) i cǖ Kè a üí^ Kük (Perfect continuous)

Wcpbihüe Perfect continuous aü i cǖ Kè a üí^ Kük/bòÜKöüMV^ üb\ ^üj ö
 G üL Züe Present continuous e jóayajüe j Gó ~\ð cñLiA @üi Qð Kè cÄñLüZ @üi þüG”
 aü “cÄñLüZ @üi þüZ@üQ” Kjú ü-iG üZüa Züj üe @[ð cÄPüfPüfèaüÜ i üeü LiA LiA @üi Qò üaüfö
 Wcpbihüe aSü-äö

2. @ZüZ Kük (Past tense)

(K) @^vZ @ZüZ Kük (Past indefinite)

Wcp	IWpü	AöeiRü
cÄñj fþZi þf	cñj k Phfò	I Ploughed
@üuc j fþZi þþ	@üuc j k Phfè	We Ploughed

Wcɔ	I Wɔ́ú	Aɔ́eíRú
ZÁ j fɔ́Zi fɔ́ ɔ	Zéj k Phɔ́fɛ	You ploughed
Zùc j fɔ́Zi fɔ́i ɔ	Zèc j k Phɔ́f	You Ploughed
ùì ùj fɔ́Zùì ɔ́fù	ùì j k Phɔ́fù(_è)	He Ploughed
i ù_ì^ò@ì^fɔ́	ùì _ùYò@ùYfù (Èù)	She brought water
ùì / ùì ùcù^ j fɔ́Zi fɔ́	ùì cù^ j k Phòf	They Ploughed

_ɔ́hùPK - ZÁ j fɔ́Zi fɔ́ ɔKò?

^ùÈò@ìPK - ZÁ j fɔ́Zi ù^Áò

(L) @_Vò@ZùZ Kik (Past continuous)

Wcɔ	I Wɔ́ú	Aɔ́eíRú
cÁnj fɔ́Zi ɔ́ZeGùf	cáj k Phɔ́fɔ́	I was Ploughing
@ùc j fɔ́Zi ɔ́ZeAfɔ́	@ùc j k Phɔ́fɛ	We were Ploughing
ZÁ j fɔ́Zi ɔ́ZeGfɔ́ ɔ	Zéj k Phɔ́fɛ	You were ploughing
Zùc j fɔ́Zi ɔ́ZeGfùì ɔ	Zèc j k Phɔ́f	You were Ploughing
ùì ùj fɔ́Zùì ɔ́ZùeìGùfù	ùì j k Phɔ́fù(_è)	He was Ploughing
i ù_ì^ò@ì^ɔ́ZeAfɔ́	ùì _ùYò@ùYfù (Èù)	She was bringing water
ùì / ùì ùcù^ j fɔ́Zi ɔ́ZeGfù	ùì cù^ j k Phɔ́f	They were Ploughing

_ɔ́hùPK - ùì ùj fɔ́Zi ɔ́Z ùeìGùfùKò?

^ùÈò@ìPK - ùì ùj fɔ́Zi ɔ́Z/ùZùì ɔ́Z ^[ɔ́fùò

(M) ^qÁ @ZùZ Kik (Past Perfect)

Wcɔ	I Wɔ́ú	Aɔ́eíRú
cÁnj fɔ́Zi ùeGùf	cáj k Phɔ́fɔ́	I had Ploughed
@ùc j fɔ́Zi ùeAfɛ	@ùc j k Phɔ́fɛ	We had Ploughed
ZÁ j fɔ́Zi ùeAfɔ́ ɔ	Zéj k Phɔ́fɛ	You had Ploughed
Zùc j fɔ́Zi ùeGfùì ɔ	Zèc j k Phɔ́f	You had Ploughed
ùì ùj fɔ́Zi ùeìGùfù	ùì j k Phɔ́fù(_è)	He had Ploughed
i ù_ì^ò@ì^ùeAfɔ́	ùì _ùYò@ùYfù (Èù)	She had brought water
ùì / ùì ùcù^ j fɔ́Zi ùeGfù	ùì cù^ j k Phɔ́f	They had Ploughed

_ɔ́hùPK - ZÁ j fɔ́Zi ùeAfɔ́ ɔKò?

^ùÈò@ìPK - ZÁ j fɔ́Zi ù (^ ù; ù) ^[fɔ́ ɔ

(N) i cū Kē @ZiZ Kik (Past Perfect Continuous)

a cū^ Kik bkò@ZiZūe c^ GjòKūke ayaj iē Wcḅbihūe ^ūjō Gjò@[ūe Past Continuous Kik jōayaj iē Kei-ūA [iGō

3. babýZ Kik (Future tense)

(K) @^bZ babýZ Kik (Future Indefinite)

Wcḅ	I Wḅū	AōeūRú
cAnKūVoj ūYū /j ūŠū	cāKūV j ūYəō	I shal cut wood
@ūc KūVoj ūYə /j ūŠə	@ūc KūV j ūYəē	We will cut wood
ZA KūVoj ūYḅ\ i ḅ /j ūŠḅ\ i ḅ	ZēKūV j ūYəē	You will cut wood
Zūc KūVoj ūYḅūi ḅj ūŠḅūi ḅ	Zēc KūV j ūYə	You will cut wood
ūi ū KūVoj ūYḅ\ /j ūŠḅ\	ūi KūV j ūYə(_ō)	He will cut wood
i ū KūVoj ūYḅ\ /j ūŠḅ\	ūi KūV j ūYə (Ēū)	She will cut wood
ūi / ūi ūcū^ KūVoj ūYḅ\ Zḅj ūŠḅ\ Zḅ	ūi cū^ KūV j ūYūa	They will cut wood

_gḅūPK - ZA KūVoj ūYō ḅū^AnKō? aū ZA KūVoj ūYḅ\ i ḅKōū^An?

^ūÉōaūPK - ZA KūVoj ūYō ḅū^Aō

(L) @_bōbabýZ Kik (Future Continuous)

Wcḅ	I Wḅū	AōeūRú
cAnKūVoj ūYḅZ eAū	cāKūV j ūYēəō	I shall be cutting wood
@ūc KūVoj ūYḅZ eCū	@ūc KūV j ūYēəē	We will be cutting wood
ZA KūVoj ūYḅZ ūeiGū\ i ḅ	ZēKūV j ūYēəē	You will be cutting wood
Zūc KūVoj ūYḅZ eG\ūi ḅ	Zēc KūV j ūYēə	You will be cutting wood
ūi ū KūVoj ūYḅZ ūeiGū\	ūi KūV j ūYēə(_ō)	He will be cutting wood
i ū KūVoj ūYḅZ ūeiGū\	ūi KūV j ūYēə (Ēū)	She will be cutting wood
ūi / ūi ūcū^ KūVoj ūYḅZ / ūeiGū\ Zḅ	ūi cū^ KūV j ūYēūa	They will be cutting wood

_gḅūPK - ūi ū KūVoj ūYḅZ ūeiGū\ Kō?

^ūÉōaūPK - ūi ū KūVoj ūYḅZ ūeiGū^Aō

(M) ^YĀ babýZ Kik (Future Perfect)

Wcḅ	I Wḅū	AōeūRú
cAnKūVoj ūYēAū	cāKūV j ūYēəō	I shall have cut wood
@ūc KūVoj ūYēCū	@ūc KūV j ūYēəē	We will have cut wood

Kjäu), _üWjwßü ü\üf(ü\Aü\äu), ü_iPßeü^ü..(KPüWjßüüü\äu), üLüeßü_ü^ü cüßüf(KüP @ü\üüüüü), Scßü V@üü jüGüfü(V@ü üj äu), \Wjßü. (j kPßü^üj üA..) üceßü. (ü\Läu), _Pßü (üQ__KüAäu), XKßü(Mküü), i Kßi Kß(_Aäu), KWjßü(adü cüäu), bKßbKß(cüü jüYäu), [_ß[_ß.(üYü_Wjßü/KüV AZyü\üj üYäu), Ze_ßü(KAPüe KüJäu),]_ßü(ge aßäu), f\ß^ü(üaüj äu), QßQßß \eß\eß(cZäu), üMi ðüMi (LüAäu), P_ßP_ß(· fäu/LüAäu), _Wjßü(üCWjßü), P_ßü(]äu), üKüeßüüKüeßü(cüüKüWjßüKüWjßüPüüAäu), KPßü(büüü), KëKëü ^ü(ü_üWjßü), MëKëü Müf(üZy]K i ðäu), üKüWjßü!ü=i cüK I_üWjßü, S_ß_ßü· _Wjßüäu, f\ßf\ßüüVwüe _j üe/büe üaüj äu, fUfUßü= üVwüe _j üe Keäu, \eßeßü= _eßgä Keäu, üceßüceßü=KQü^Keü· j üe j äu, üaüWjßü\ü^ü=üWAäu, üMüWjßü MüWjßü^ü =Lüfue üMüWjßü, QKßü= j ä_eüCVäu, WjßüWjßü=üLüZeüü· j üe j äu, e_i ðe_i ðü=· fäu, cPßPßü=cëKj i, IüZüüZü^ü=MükKeäu, S_ß_ßü^ü=ëküe_ßäu, S_ß_ßü^ü=· _Wjßüäu, UßWjßüü=ü_U UüYüLüAäu, WjßüWjßü=üa_e@ü büüa ügüAäu, i Kßi Kß= _Aäu, SKßü=i cüÉ ügüA [äu, _ßü= Rjüüüf@ _Wjßü, ü\eßü\eßü^ü=i i-ß C\ü, üSü-üSü^ü= _äK ahü, fKßKßü=ügüZk _a^ aj äu, ScßScßü=\Xj _\aRüe · fäu, VëßVüç=Q@ü _[c · fü Uëßü=Q@ü üQüü MßüLüAäu, üSüüüüKüeßü=eq e-Z, i eß eü=i `ü`üYü\üj äu, j eß eß = _äK ügüü-üMëZ ügüäu/üYügüäu, NüWjßüXüWjßüücNMRü, Ußü=üQüü R^h Zük Li ü Wjßü,]_ß]_ßü=geaßäu, L_ß_ßü=Uüüüe KüV @ü\üj üYäu, übWjßüZ^ü=^üKe g@üYü aüj üeäu, üi üeßü^ü=üWjßüYäu/ i ücß K _á ü^ aü@üMc^, ü` Züe^ü=bcüe K· WjßüA ai äu, \Mßü=i üü/ÄÄ büüa \üüäu, üNUßü=Z üe ]äu, üeUßü=Kükü aü \CWjßüUüYKeüü\äu, P`cëßü=PZüMëüNëüMüWjßü MüWjßü aißäu, `ZKß`ZKß=üaw/üVK@ü AZyü\üüQüü Rüü W@ü NüWjßü=üNüWjßü üj äu, bá ðü=Neéaüj üeäu, MüWjßü=i cüÉ GK i wüe j i äu(@...j üi y), Wjßü=^Zküj üA _Wjßü, bUß^ü=ü_R/_Lük AZyü\üe j üZüWjßüAäu, üKüeßüPü üKüeßüPü ^ü=üM-@ü/KüKü@ü\üü· aüAäu g±, \Wjßü (ai üüQ)=K@üWjßü fPßü^üj üA üMüüG i ü^ue @ü^K i cd]eai üe j äu, `eWßü(Cfßüfü)=j VüZßü fUäu, a\ßü\ü (PK^ßüLüüP)=@üagjK Vüe@]K cüZüü üZf cüL[äu, MüWjßü`üüüQ (`fß)=be\_ë üj üA \_f` üü[äu, Pëßü.=· Uäu, aßü CVfü=cKZ büüüe üKü]be üj üA @üKëY Keäu, üUüeßüü^ü=ü`üWjßü, MäpMäp-güak/ ücXj AZyü\ü\üüüüe cüäu, aMi ðü (M|fß)=\Mß j VüZßü^üKüe aüRäu, WüWjßü (_WjßüQ)=· eKüZücfüA C_e cßü _Wjßü, üKüWjßüZü^ü Nßü=ckeüPe i j Z I_üWjßü, aüßüüßü .=@^y Küj üeKëbäl _^Keü^R AQüüe · fü· fü_küA ~äu, cüßüKëçpKëçp= cKjPüWjßü AZyü\ügüLüfü R^h üPüüAaiü

füw ^eü_Y

I Wjßü aüYKeY-^üdc @^ü üe füw Züü_Küeö ~[ü-üfüw, Éü füw I Këa füwö Këë Wcß bihöüe üKak \A _Küe füw [äüe ü\Lü-üG- 1. _füw I 2. Éüfüwö ü~CüüL Züüe füw ^eü_Y ÄÄbüüa üj üA_üüe^üj üüi j üüL Züüe @ü_üZüü Éüfüw aüPK g± _äüüM Keü-üA [üGö C\üj eY-

KSciKe WcþuFiKi iÄZö

(K) bF@üNiUüüü^ üMüU üj eüK aiMpü**LA F** bíf@üNiUüe RüY üfikKëaiN LüAMfü ö

(L) ZüK cüj **ü_eé\LF** üZüZ bMairüpi jüd üj üf ö

C_~jq C\üj eY 'K'e'üLAFö Éúföw aiPK Käüei_ I C\üj eY 'L'e '\LFö_öföw aiPK
 üjüA[üf üi i aë~[üKäc- 'LüGüfir' I 'ü\LFüfirüjüA[ükiö C\üj eYüe [äu K ö 'aiMp I
 'cüjü_eé e i VKþföw ^ëi_z üjüA_üeö^ [äu \ÄëëG ül Zäie Kädü ei_ MvK Éúföw aiPK j ö
 üjüAQö

WcþuFiK agþi @^i üe HgþüK i üföwübl\ e C; üeö Käaföw I Éúföw aiPK áyajüeeé
 Wcþi ciRüe ^üeiRüZie MeZBej [äu K [ü_cüYZö

Käaföw _á wüe Wcþbühüe ^cëüZ Éúföw i PK g±e áyajüe üjüA[üGö ~[ü-

]ü^þ_üPüfö=]ü^_üPüfö

R^ö þþ`üPüfö= Rjü þ þ`üPüfö

KüVöi **üPüfö** KüV gLüfö

föw _eä ö

^cüie Wcþbühie föw _eä öüe @^i z KQö^üce i P^ü_äü^ Keü~üAQö

(K) '@^þ_zýd ü~üMüe-

_öföw	Éúföw
Kaüeö	Kaüe^þ
jKüeö	jKüe^þ
aRë	üaR^þ
Wcþ	Wc^þ
aiMp	aiM^þ
a~ü	ai~^þ

(L) '@ü^þ_zýd ü~üMüe (I Wþüe '@üYö_zýd)-

_öföw	Éú föw
] ^ö	] ^@ü^þ
üafMwþü	üafMwþü^þ
_Zü^q @ü	_Zü^q @ü^þ(ü\ai)
K[üKüeö	K[üKüe@ü^þ
ü_AKþ	_GKü^þ

(M) 'A' _žyd ü~üMüe-

_öföv	Èú föv
KKü	KüKö
i fü	i üfö
i Zpü	i üZpö
i çpü	i çpö
MépcZp	MépcZö
QÜü	QÜö
LGeü	üLAEö
LC	üLA

(N) üKüZK üL Zäe _žyd _üdüM \Beü Èú föv ^käd ^Keö 'ücAñ (cüA)g± ü~üMüe föv
i PZ Kei-üA [üG:-

_öföv	Èú föv
KKèp	ücAñKKèp
jžö(j üZü)	ücAjžö
cè-èp (cde)	cAñcè-èp

(O) üKüZK i Ük _öföv I Èú föv üb\üe ÈZ^a g±e aYaj üe Kei-üA [üG:-

_öföv	Èú föv
aF\p	MüG
aQü	QWj
M-ü	ü_Vü/_dö
ücŠü	KWj
ü_üMj	bGñ p

KÄ«

I Wjü aYüKeY ^äc @^i üe "]üZei jž @^, @K, Z, Zöüü\ö _žyd ~èjüj üA ü~Cñ_\
i Äoj G Zij üKé'KÄ«' _\ Ké ü~üA [üG, ~ [ü- _ükp @K = _ükK, MYp- Zö= MYZöAZyü\ö⁽³²⁾

Wc bihüe aYaj ž KÄ« _\ MjK cæèüKüZüÜe C\üj eY ^cÜe _äir^ KeüMfüö

(K) 'əɪ _Zýd ù~ùMùe-

Peɪ+ əɪ = Pei (Peəu _Kòlú/RcKè_ɟuc Phəu _Kòlú)

eɛ_ɪ+ əɪ = eɛ_ù (ùeiAaù _Kòlú)

NPɪ+ əɪ = NPù (Zkòl _ùMəù/K^yùUYù _Kòlú)

KiŠɪ+ əɪ = KiŠù (· Ck KiŠəu _Kòlú)

Keɪɪ+ əɪ = Keù (Keəu _Kòlú)

ePɪ+ əɪ = ePù (Peəu _Kòlú)

(L) '@^ɪ _Zýd ù~ùMùe-

Pfɪ+ @^ɪ = Pf^ɪ (PKY), bùwɪ+ @^ɪ = bùw^ɪ

(M) '@íɪ _Zýd ù~ùMùe-

aRɪɪ+ @íɪ = aRííɪ (aSiAaù), RRɪɪ+ @íɪ = RRííɪ (fMù~ùJù), a!ɪɪ+ @íɪ = a!ííɪ (a!ùAaù)

(N) 'A' _Zýd

i úɪɪ+ A-NùJɪɪ+ A = i ú^è NùJò (Nù òPKUòùj aù), fVɪɪ+ A-`!ɪɪ+ A = fVè`!ò (`ù!-`Ke)

(O) 'aí _Zýd ù~ùMùe-

Keɪ+ aù = Keəù (Keəù), cùwɪ+ aù = cùwəù (cùMəù), XKɪ+ aù = XKəù (XKəù), fKɪ+ aù = fKəù (fPəù)

(P) Gùfù/Afò _Zýd ù~ùMùe-(fòw aùPK)

@ZùZ Kùkùe _eh ùl Zàe 'Gùfù' | Èù ùl Zàe 'Afò ù~ùM ùj úA [ùG ò ~ [ù:-

Lù + Gùfù= LùGùfù -_è- (LùAfù), Lù + Afò= ùL Afò-Èù- (LùAfù)

(Q) 'C' _Zýd ù~ùMùe-

Uicɪwɪ+ C = Uicɪwè (ù~ @Šùk), cieɪɪ+ C = cieé (ù~ cùe), Mùwɪ+ C = Mùwè (ù~ ù_ùZ), _wɪ+ C = _wè (ù~ ù_ùMù-ùAQ), `ò fɪ+ C = `ò fè (Li ò kùAaù Èbíae), i efɪ+ C = i efè (\ùdùZèLi ò kùAaù ayq), NŠfɪ+ C = NŠfè (ù~ MùW)

(R) 'eò _Zýd ù~ùMùe-

Kù!ɪ+ eò = Kù!èò (Kù!è), j ùMɪ+ eò = j ùMèò (j Mè), Qùwɪ+ eò = Qùwèò (~ùj ùKèQùwè_Zà \èù-ùAQ)

(S) ' ^p _žyd ù~üMüe-

üPMþ+ ^p= üPM^p(PXþü _Kðü), CZþ+ ^p= CZþ^p(IjüAaü _Kðü), _Pþü + ^p = _Pþü^p(K^yü _í wüe _ eäu _Kðü), cŠü + ^p= cŠü^p(]ü^ @ü\cWjAaü aia\Ké cRëü), afü + ^p= afü^p(aðüü ù\au _Kðü/Rü_að)

(T) ' ^ð _žyd ù~üMüe-

Küþ+ ^ð= Küþ^ð(Küþü aia\Ké...), aüþ+ ^ð= aüþ^ð(büM aü ðü aia\Ké)

Z;ž

"abðÜ@ [üe g± i j ž ù~Cü aè_žyd ù~üM Keü~üA ^ž^ g± MV^ Keü~üG, üi j ð_eð _žyd MÜKéZ;ž _žyd Kž «ð ^ğ ^Ü_j ZKéZ;ž Kž ü~üGö⁽³³⁾

Wcþñüe c× ckg±üe @ü, A@ü, A, AZyü\ò_žyd ù~üMüe ^@ig± i Äüj üA [üG ö ^cüe Gbkü üKüZK C\üj eY @aZüeYü Keü~üAÖð:-

(K) '@ü _žyd ù~üMüe-

^fþ+ @ü= ^fü (^kü)
i eþ eþ+@ü= i eþ eü (^ck)
Lþ+ @ü= LÜü(Lé)
C-þ+ @ü= C-ü (C-ð)

(L) '@ü^p _žyd ù~üMüe-

ü_AKþ+ @ü^p= ü_GKü^p_GKü^ (_üAKüYü)
cüfþ+ @ü^p= cüfþ^p(cüfYü)
üi j bküüKüfþ; @ü^p _žü^q @ü^p @WjNU@ü^p AZyü\üü\auüü^u ^ic ej Qüö

(O) 'A@ü _žyd ù~üMüe-

cüj ü^ |þ+ A@ü= cüj ü^ |@ü, j fþ+ A@ü= j f@ü
Zfþ+ A@ü= Zf@ü (· k Nee i uaiy @ig)

(P) 'i üeð _žyd ù~üMüe-

cü + i üeð= cüGi üeð(cü@üü CüYgyüe)
i üi þ+ i üeð= i üi þ üeð(ü\Xgyüü CüYgyüe)

(Q) ' _þü _žyd ù~üMüe-

i fü + _þü= i fü_þü (gküe CüYgyüe)
i üfþ+ _þü= i üfþ_þü (gküe CüYgyüe)

(R) 'eö_žyd ù~üMüe-

K[üKüe+A = K[üKüeò(Kj ük@ü)
 Ri^Küe+A = Ri^Küeò(RüYöü üfik/aq @ü)
 Uü_üKüe+A = Uü_üKüeò(WiKaij K)

(S) 'eür_žyd ù~üMüe-

Lü+eü=LGeü(LüCeü), \Zþ+eü=\Zþü(\ü«ëü), PüUþ+eü=PUþü(PUëü)

(T) 'Küeþ_žyd ù~üMüe-

i üj ê+Küeþ = i üj Küe> i Küeþ
 üaARþ+Küeþ=üaARKüe(aü\yKüe)

(U) ' _^þ_žyd ù~üMüe-

aWjþ_ ^þ = aWj _^þ(aWj_Y), cj Z + _^þ = cj Zþ ^þ(cj Z_Y)

(V) 'cZþ_žyd ù~üMüe-

aÄö+ cZþ=aÄcZþ(aq c«), Mëþ+ cZþ= MëþcZþ(Mëc«/Mëa«)

(Y) 'C@ür_žyd ù~üMüe-

c|þ+ C@ü = c|@ü/c|@ü (c\@ü), i üe + C@ü = i üe@ü(R@üW),
 Wüfþ+ C@ü = Wüf@ü (@)K Wik _Zä~ë)ö

i cüi

bihüKëi üü _ue _Küg Kei-öü eüZKë@üic i cüi Kj[üCüö aüky c@ue _eÆe i `Š
 [öü GK aü ZüZü]K _\ MëVKüe GK_ü aP^Këi cüi Kjú ü-üA[üG ö⁽³⁴⁾

Wcþbihü GK K[ž bihü üj üA[äüeeG[üe i cüi _\e _üdüM Lëpi ücZ [öü ü\LäüKë
 ck[üG ö ^cüe Wcþihüe KQüi cüi _\aMj _\ Z[ü i _ëj i cüi e ^üc CüfL KeöGK I Ää
 i üeYü _ÉZ Keü-üAQö:-

i cüi _\	aMj _\	i cüi e ^üc
Lá üZüf	Lá üeþZüf	6Äü ZZþ ëh i cüi
^ þXj_	^ epüXj_	6Äü ZZþ ëh i cüi
@üi ü~ü	@üi ü GAeò~ü	\ŕ Bi cüi
Lü _@ü	Lü GAeò_@ü	\ŕ Bi cüi
Wüfö_üVö	WüföGAeò_üVö	\ŕ Bi cüi

i cüi _\	aMj _\	i cüi e ^üc
CPKòWjü	CPKòj @ü cèfÜ Wjü	aj èj öi cüi (CfKü_üzKèaSiC [èüj Z])
PK^pUŠò	PK^pK [ü KAaü UŠepj èò	Kcò]üed i cüi
PK^pKŠò	PK^pi òviGau KŠò	c^_\ ùfÜ_ü
` ü pj üŠò	` ü p_KüGau j üŠò	Kcò]üed i cüi
` ü pj üŠò(@^ý @ [üe)	üNüWj c\èü	Kcò]üed i cüi
i üZpbG^p	i üZpü bG^p cü^ cü fÜ a fÜ	\Mèi cüi
aie j üZöi dWj	aie j üZpfücepi dWj	\Mèi cüi
cwfpèü	cüwü LiGau üj eü	C_\pZZp_èh i cüi
KOicüéé	KOicüéü eGau üj eü	C_\pZZp_èh i cüi
@i p^q pü	^q ep@bíaþ(i èü ^ [üf)	@áyü bía

]Šò_ea ð

ü~ üKöYi obihüe K [üKj èüüaük i cd Kàc aiKýüe [èü g± aü] ŠòMüKüe @ü^K _ea ð i dNUZ üj üA [üG ö üaük üaük ^Z^] Šè @üMc üj C [èüüaük @ü^KZá] Šèü^ue üfÜ_ üj üA [üG ö Gj üe üKüZüü_üü KüeY üj fÜ:-

- K) CyieYüe _â ^gükZie @bía
- L) gèfÜNa Keèü C\ýc I
- M) _ügè üð]Šè _bía

"bihüe ü~Cñ_ea ð ü\Lü-üG Zij ü\èüü üe bihüe ü~ i dNUZ ^ j G, üi _eobíaèü bfö aeöü~Cñbihüe fL^ _j Zò [üG, üi bihü@]K i è; KüeY bihü_ea ðKè fL^ _j Zò i j Rüe _ea Z üj aiKè\G^üj ö üi \Áèé fL^ _j Zj ü^ @ü\èüü ücú^u bihüe _ea ð i j R I ÈübíaKö" (35)

WcpühüGK fÜèj ü^ ücöLK bihüö bihüZü K i q üc @^é üe fLZ bihüZk^üe K [Z bihüe _ea ð \Z e üj üA [üGö G \ÁèWcpbihüe] Šò_ea ð e \Áük ajk bíaüe ü\Lü ~üA [üG ö Gj öbihüe] Šò_ea ð ahdüe @üfÜP^ü KfÜ üaük @üKècù^eLaiKèüj a ü~, Wcpbihü_üKZ/@_büg @^é üeü GK _Pü^ bihü ö Gj üe g± ei_Kè @üRe I Wpü bihüe _PKZ g± @ü] üeü Zk^üKeèü ^j üZöbücK üj a ö KüeY, I Wpübihü VieWcpbihü@ü_ I üKZ _Pü^ üaüföRYü_üWö @ZGa Wcbihüe ayaj Z g±cü^ @_bügeè] Šò_ea ð cüpcüe @üü Wcp i ücZ ü\gèü, üKügfÜ, j üfpaü, i üü bköi cüMüZüid K [Z bihü (beZüid @ü-ÿ bihü_eaüee) üI Zäre c^ Gj üj öKj ü-üA_üeö ^cÜe Wcpbihüe] Šò_ea ð ^üdc i ö_Küe üKüZK i P^ü _äü^ Keü-üAQö

KSciKe WcþufiKi iÄZö

(1) bÜþ]ü^þ WeþAZyü\òWcþg± IWþüie _PkZ büZ,]ü^ I We g±eé@«ýÊe üfü_ üjüA @üi ðüj ö @^yü^y büeZüð @i-þbühüci^u c±ue _PkZ Gbkòg±cür^ue fl yKüf RYü-iG Köaeò IWþübihüie @«ýÊeüMc üjüA üi MWK e ei_- büZ,]ü^ I We @i\ò Êeik g± i ÄöüjüAQö

(2) Lüþ C]üepbkòg±, LU I]üie @i\üie ÊeüMc \üei i ÄöüjüA^üj öö KieY Wcþbihüie aýaj Z 'Lüþ I 'C]üepg± üj CQò_äKZ/@_bäg g±ö G[üie _eä ðe ÊeüMc ^äc füMäjüA ^üj ö @ZGa ck_äKZ g± 'Lüþ' Gaò 'C]üie' c±eéÊeüfü_ üj aü `küe IWþü bihüie Züj ü 'LU' I ']üie' ei_üe aýaj Z üjüA @üi QöuairfoaSaikëüj a ö

@^ëir^eéRYü_üW ü~, @ü^K Wcþg± _äKZ /@_bäg I j ä üie @Zö^KUZe üjüA[äü üaük, IWþü g±Vieäyá]ü^ el ü Keü[üGö ~[üKäic Wcþbihüie'Lüþ I 'Lüi ürg±e _~þüdaüPü IWþü g± üj CQòLU' Gaò 'Jh]'öG \AUòWcþg± IWþü 'LU' Gaò 'Jh]' g± ÊeüMc NUö üjüA^üj ö KieY, CfüLZ g± \AUò'Lüþ' Gaò 'I i j ö _äKZ g± eé^ë ^üüjüAQö bihü AZjüi @^i üie _äKZ/@_bäg g± cür IWþüVieé_üPü^ üjüA[äü üj ZéCq g± \AUò c± IWþü Vieé _üPü^ö ^cüie ck_äKZ g±,Wcþg± Gaò IWþü g±Käu^A GK i üeYü _ÉZ Keü-iAQö Gj i\üei]üö\ÄeéWcþg±cür IWþü g±Vieé_äKZe üKüZ ^KUZe Züj ü i j Rüe @^cür^ Keü-iA_üeäö Wcþ_äKZ g± i ücZ IWþü g±MWK ck_äKZ g±eé]üö_eä ðe üKCi^äc @^i üie aä Z üjüA @üi Q«òZüjü c± fl Keü-iA_üeäö

ckg±	i ö_ébihü	Wcþg±	IWþü g±/@[ö
I i j ö	_äKZ	Iüi ü	Jh]
aWVkj	_äKZ	aWVj	aKj
ci üY	_äKZ	ci ü^þ	cgüYü
VüY	_äKZ	Vü^þ	i ü^/[ü^
ü^cö	_äKZ	ü^ci(üKigfü)	ü^aö
\üfö	_äKZ	\üfö(Éü)	ü\fü
KieGf	_äKZ	Kelfü	Kfeü
C]üep	j ä ü	C]üep	]üie
RRß	_äKZ	RR	~é
üa{	_äKZ	üaR^þ/aRè (ü\azüu @iaij K /_RK)	üa\ý
PKK	_äKZ	PKþ	PK
cKkWj	_äKZ	ciKwþ	cüuWj
RRÁö	_äKZ	RRá þö	~é Áe
MWþV	_äKZ	MüWþ	MüZ/MüWj

ckg±	i ó_ébiñü	Wc g±	IWjü g±/@[ò
aü{	_äKZ	aRü	aüRü / aü\ý
@{	_äKZ	@üRb	@üRò
^ü_p	j ü ü	^ü_p	cü_
Räpü	_äKZ	Räp	Rò
c¬	_äKZ	c¬p	c ^α /cSò
Wüj	_äKZ	Wüj ü^p	\üj
Mäp	_äKZ	Mäp	Mé
j [ü	_üfä	j üZò	j üZü
üj üZò	_üfä	j üZA	üj aü
_é	_üfä	_ép	_é\ý
_zic	_üfä	_Picp	_½ic
^üwp	_üfä	^üwp	^üM
Uüfe	_äKZ	Uüfe	Züké
KKüü	_äKZ	KKüüj	KuWüj
Nüc c	_äKZ	Nüc c	Mec / Sük
K_üU	_äKZ	K_üU c	KaüU
_é	_äKZ	_Zü	_@/_Zä
KKüüéé	_äKZ	KKüüéé	KLüüéé
PPüü	_üi ö	PPüü	Pi cü
cPP	_äKZ	cPü	c / c ü
_zic	_üfä	_Picp	_½ic
Kfj ü	_äKZ	Kf ü	af ü
Kéj Wü	_äKZ	Ké Wü	üaiAZüké/KLüüéé
@	_äKZ	@ü é	R@ükòl fwkKé ü~üPüü Pc é
bA^ü	_äKZ	bG^p	bCYü
KPPü	_äKZ	KPü	K ü
Lcü	_äKZ	üLcü	I cü
cR é	_äKZ	cé·é c	cdie
e @	_äKZ	eZü	eq (a%)
Cza	_äKZ	CQap	C>a
_ze	_äKZ	_ä c	_@e
\ä	_äKZ	\ä c	\ä

ckg±	i ö_éþihú	Wcþ±	IWþú g±/@[ð
Méz@	_ðKž	MQú	úMúQú
aQđ	_ðKž	aQé	aQú
I i j ö	_ðKž	I ú i ú	Jh]
QúYú	_ðKž	Q^þ(Qú^Kþ)	I Y
LfI	_ðKž	Lfú	KúKú
@fi ò	_ðKž	@fþ ò	Zkú
CP	@_bíg	CPþ	Cy
Lù'ú	_ðKž	L'þ	KúS
@fö	_ðKž	I fþ	I \ú
b_p cp	_ðKž	bæþ	bi à
a@ij	_ðKž	a@i'aj ú	a@ij / aij ú
@_þ ú	_ðKž	@_ú (@úA/úRúRci)	@_ú/ ^ú'ò
@Rciúú	_ðKž	@úRciG (@úA/úRúRci)	@úA / úRúRci
KUe@ú	_ðKž	KUþé	KUeò
KKKWþú	_ðKž	KúKþ'þ	KúKþ'þ
NU^	_ðKž	NU^þ	MX'Y
Pò k	_ðKž	Pž fþ	j e'Y
i i ú	_ðKž	i Rò	Qé ò
\úK@	_ðKž	\úfþ	Wúfò
[Y	_ðKž	V^þ	E^
[k	_ðKž	[fþ	i lk
\@i@fú	_ðKž	\@úfð \@úfþ	\ú_úakò
_ ai	_ðKž	_ ú þ	_ Púgò
_zWþú	_ðKž	_úQWþ	_úQWþ
aze	_ðKž	aQe	ahò
aiAwY	_ðKž	aiGw^þ	aiAMY
Qúe	_ðKž	Qúeþ	Lúe/_úCúg
_é k@ú	_ðKž	_ž'fú	_é kKú
@MM	_ðKž	@Mþ	@úM
Lé'ú	_ðKž	Lé'þ	L'Y
i Ck	_ðKž	i C fþ	ú i Ck (ciQ)
aiRþú	_ðKž	a-ú/ai-^'(Éú)	aSýú
cz@ú	_ðKž	cQò	ciQò
új Uþ	_ðKž	új Uú (cS)	új V
úgUþ	_ðKž	úi Uþ/ úi Vþ	úgÁ

C_~ÿq i ùeYü c^ue [äu g±cú^uêfl ý Kùf RYü-üG ù~, Wcpg±MwK _äKZ g±e @akK eL Kó üüKüZK üL Züe ü\Z aRð, ay~^/Ée üfú_ újüA ck _äKZ g±eê^ÿ ^ÜjüAQö G[ééÉÁ RYü _WQüü~, Wcpg± IWpü g±eé] ßò_ea ð cîcúe i ÁüjüA^új_ö aeö IWpü g± ck _äKZ g±eéaj äü] ßò_ea ð e ^dcü]ü^ újüA ^ÿ ^ÜjüAQö

(O) Wcpbñü-i új Zýe ùagÁý:

Wcpbñü c^ büeZüd @i-ÿbiñü _äKZ/@_bäge GK aä Z I RúaZ eê_ újüA [äu \Áéé Gjú @^ýr^ý aKgz/K[Z @ü] êK büeZüd @i-ÿ biñüci^u i j Z @ü^K \Áééi úcy eL ü Keé [äu üaük, üKüZK ücäKZü \ÁüKüYeé@ü^K biñüci^u VüeéßÜüaü] újüA [üGö _äéé@üfîPZ ayüKeY ^dc I @^güi ^Kêfl ý Kùf Gjú RYü_üWp Gjú_á wüe Wcpbñüe @^ýr^ý üKüZK ÉZ^ ùagÁý C_üe i P^ü _äir^ Kei-üA_üeö

(1) Kälü_ _üe 'Zir', 'ü^' AZýü\é ayaj üe \üüKälü_ \Uü@ij éè@] K @ [äy~K újüA [üG ö Gjú IWpü Z [ü @^ýr^ý @i-ÿbiñüci^uüe ü \LäüKêcük ^új_ö Züj üe üKüZüJö \Áük ^cúe CüfL KeüMfü:-

(K) 'Zir'

aüKý	IWpü @ [ð	ck Kälü_ \
(@ij éè) Qü^Kpe'Zü	@ij éè@l i cd ej	e=e/ej
(i üe) ZÄ @Mfpü'Zü	Zé@üM ü\ / ü\Ai üe	ü\=ü\@
(i üe) üi ü@üi üZü(_ä.)	üi @üi ö üeé	@üi ß=@üi äü
(@ij éè) GAeüü\äieZü Kö?	@ij éèü\äöKö?	ü\äieß= ü\äü

(L) 'ü^'

aüKý	IWpü @ [ð	ck Kälü_ \
(GYK) Weþ^Äü^	@üC GYKöWüe^ü	Weþ= Weäü
(ak´ ^Keö.) ZÄ @üi þü^ I aWj cèþ\ü^	Zéak´ ^Keè@ü	@üi ß= @üi äü
(j ð) ZA WüKþfü^ üi ü@üi þ\ cèþKücþcèþfü^ i eþ\	aKj ceäYö	cèþ= ceäü
	ZéWüKüf j öüi @üi ä	WüKþ=WüKäü
	ücüKüc cüf j öi eä	cèþ= ceäü

(M) [ü^ ('^újüf'e i cü[äaü]K)

aüKý	IWpü @ [ð	ck Kälü_ \
cÄñ-üzíG [ü^	cä-üCQö^újüf	~ü= ~äü
ZÄ @üceþNüe e [ü^	Zé^újüf @üCNüe ej ð-ü, AZýü\ö	e =ej

KŠcike Wcǫfũki ōĀZō

(2) Kǎlũ aũghY _ue i ō~ēj 'ˆir, 'ˆiwr (j ViZpNUǎi @ [ũe)

PũXjA `ēpũ CWfō- PũXjA `ēKōũ CWfũ

ũi ūũcepũũ\\Lpřũ - ūi j ViZp@ũLǎafũA ū\\Lřũ

OKpřũũ CVpřē - ak ` ^KeōCVēē

(3) _ǎKZ bihũbkǎWcpřũue '~' (@aMj) ^ũj ōō i Žeũ IWpřũg±ũ\\e Wcpřũũe CyieY

'R' bkǎCyieZ ūj ūA [ũG: - ū~ũM > ūRũM̃ ~c > Rc, -ũZũ > RũZpũ AZyũũ

WcpřũũGK K [Z bihũũj ūA [ũř ūj řGj ūe ūcǎK g± bŠie Z [ũ@^yũ^y aũdKē@^ēũ^
Kũř Gj ūũ- GK ĚZ^ bihũG [ũe i ūj j ^ũj ō KaēũR _ǎũM \\ ūRũũũ bihũe-

"..... @ZGa ūKōYi ōbihũe C^Z i ūj Žy [ũCaũ ^ [ũC, Kōũ ^ Re ĚZ^ řũ ūaũ ^ [ũC Žře
g± i , ūe ~\\ũřaũ řũ ūZũa ūi bihũ ĚZ^ j ōũũ" (36)

(4) IWpřũũe i c_~jũdaiPũ g± ^ [ũũ Wcpřũũe KQũcǎK g± ^cũũe Cũřũ Keũ-ũAQũ: -

KeKũ= KeciMjũgũAaũ, CZũřũC_eKēc j řiKeũgũAaũ, _ēpřũZkKēc j řiCũMjũgũAaũ,
beKũ = @_ePZ/^@ũ ūMieMũAue WpřũCKPũ Keaũ, eŠKũ= Ěũ ceũ ūA [ũũ _ēh, \\ueřũ =
ũĚY, jũřũ = ĚũKē_e_ēh _Zũ i ūj j Ke [ũũ aýqũ LRpũ=^ũ\\A ū\\aũbkǎKeōPũWjAaũ,
SPKũ = ū\\aũKēũ\\LũA ū` epũ` eiA @ũYũũ

5. ū_ũZũũ Kũ-ř

(K) Zē pũ/Zē ū = MũZ ūLũkũcũũbũZũe i m%ũũ_ũZũũ; C\\ũj eY - c-ř cXj _ [e AZyũũ

(L) MũMj/ MũMjũ = L ` @ũ\\Kē@ũgK bũũa cũũe ū_ũZũũ

(M) MũRp/MũRjũ = ūcXj @ũ\\ũũMũRpũ RřũhKē\\ũcũũe VpřũKeō_j ūe Keaũ
C\\ũj eY-ũcXj, gũak, ZŽũeũũMjAzyũũ

(6) aũghYũcK a%ũũ

cSũ= i ep ; ō eiZũ= i -řũKũřpēũZũ @Šũe = WpřũMjũũ @ ; ūep _ũYũũ = WpřũũSũřũQũMjũQũũ
_ũřũ \\ř = \\řp cG] ūřp @ũhũXjũũ = Iũ\\ũ-@ i Mjũ... AZyũũ

(7) ūřũK^ēēũ(Folk Etymology):

@ũ^K @_ePZ (aũ\\gũ) g±] řũi ūcý [ũA @ [ũbũũũj ūřũj řũ\\gũ g±e i ū\\ēy řũb
Ke [ũG ō Gj ūKēũřũK^ēēũKj ū-ũA [ũG ō ūi bkǎ] řũ_eũ ř i řũũZ ūj C [ũũ KQũ\\Aũk
^cũũe Cũřũ KeũMřũ: -

AöeüRü	Wcþ
KüfKÜeþ Collector	KfKÜeþ
@ieþþüPdüeþ Arm Chair	@ieicþüPeþ(MQüPe bköCyieZ)
CüRüÄÜþ Magistrate	üciþeÜþ
cýüKþcf^þ(Aö. i üj a) -Mac Millan	cKcþþ
Küüaþþ(Aö. i üj a) -Camp Bell	Köücfþ
aÜþþüð (Aö. i üj a) -Bottleby	aiÜþöi üGa
äþþ Brush	bëþþ
cýüfeþþ -Malaria	ücfþüeö
üeiÜþ Road	üeiÜþ

I Wþü g± bŠieüe i ů ^_üA^ [äü KQöWcþg± ej Qö~üj ü @^ýü^ý @ü] ê K @i~þbñü ~ [ü j ü, MRëüü, awkü AZýü\üe _eñÄ üj üA [üGö ~ [ü-

Wcþg±	I Wþü @ [ö
üXKüeþ	ICWþ
@fþö	GKeKc Nü
Mëü	ü\ih
ai\þþ	ücN
R&ü	@ÄVü
NU^þ	MXþ
üaiM(aVü, KëVA)	@_eÄüe
aiþë	aiþö
KWþ	ü_ük
Nicþ	Sük
^üþ	cü_
Keþü	Kfeü
C]üeþ	]üe
füþþ	üMþþüi þ
üRVü^þ	ü\Xþëu Èü
KüKö	Lþþ

Wcþbñüe abðüi ücürK, i üÄZK I]icK Kü~þKc Z [ü@^Äü^ @ai eüe @ü^K_Kiee aügh g± Gaö _\ cí^ aýaj Z üj üA [üGö G_Kie üKüZK ÉZ^ @bäýqKë^cüe @aZieYü Keü-üAQö

ÊZ^a @bàýqò

(K)	@Kþi ù e!ù (@bòù_ aP^)	IWþù @[ð
1.	ù_ùUir^ù@iKù ~ù` êð	ùZüZ @Kik cZÿ ùj Cö
2.	aùKüŠ ~ù	ZêgeiNüZüe ~èù (ceà)ö
3.	C` Wÿceþ^ @iKù ~ù	ùZüZ @iKi K ceY ùj Cö
4.	ZùK aiMþuaUir^i	ùZüZ aiN]eù^Cö
5.	aiMepUüŠ ~ù	aiN ZŠüe ~üö
7.	i ù_epUüŠ ~ù	i _Äög^üe üZie cZÿ ùj Cö
8.	Küfþbi cþj ù aifü @iKù ~ù` êð	bi àùj üA ~üö
9.	cüU cþù ~ù` êð	cüUie cþè-üö
10.	@ù cüUaifü fülir^þaifþ	G cüUakifü bkiake-üö
11.	ZùK j ü_epcüeü	ùZüZ @_i ðe üeüM ùj Cö
12.	ZùK Kè! fþcüeü	ùZüZ aWÿeüM ùj Cö
13.	cùK _üþfj üZþj üf QWÿ ù_ùWÿ	ücüZ _üþ[èùj üZ QŠè-iCö
14.	Zep]üepù ùL^ùj üf QWÿ @iKù _Wþö	ùZie]eùü güLü QŠè-iC ö
15.	Zep@gü ^eüi þj Zö	ùZie @igü ^eüg ùj Cö
16.	ceþi eü_eü @iKù j` êð (aü ai Èü cü^ Kj «ð)	ücü@a i ü_ür (aü ai)ö
17.	büzþLiGaü UüŠ Qieþ@iKù LüZö þ	biZ LüAai ZŠüe _üÄg _Wþ
18.	ceþKAai K[ü ùj üf _LþepMieþj Zö	ücie Kj èù K[ü _[ee Mie ùj C ü
19.	@iMþ~ ceü j Zö _Pþ~ Qeü j Zö	@iMüe (ùZie) ga ~iC, _Qüe Qeü _Wèü
20.	@i üþcüüi @iKù ceþZö þ	@ihüXÿcüü üe j öüZie ceY ùj Cö
21.	Ci þieþ_ür^òZepUüŠ _Wþö(ahä\ür^ cZÿ)	I kèie _üYüüZü _üUie _Wþ
22.	ZùK üNUþf üNüUü, ^ùj üf ü^Äþ _èMþZ eAü!, biRþZ eAü!	ùZüZ fiMé^ fiMéceþbòù_ ü\C[èö
23.	ceþ@Ki ü ùj üf ^èþfiMfü üfLüþ- fiMþZö, PèþfiMfü üfLüþfiMþZö	ücie @bòù_ fÿ fiMfü _eòfiMè Pè fiMfü _eòfiMéö
24.	aüüUw@ieþbiMþj Zö þ	Uüw@ü üPiUüe üZie Ria^ ~iCö

@Kf ü e! ü (@büg_ aP^)	I Wpü @ [ð
25. fül KpKüf _ül KpNüZü^Äñ	fül @Rüf _ül ^ ~iCö
26. ü~ü^Müf üZü^ @!üepa^pj Zö	ü~Cñ\MKëMüf üi \M @Šüe üNüÜö
27. Zük ceþVöLC	üZie cj ücieüue ceY üj Cö
28. Zük P'ewö]üei	Zë_wëuj üÄ~iö
29. Zük Kfü_ü^äeZü_ü^öj ð	SüWj j ARüue üZie ceY üj Cö
30. j üZKpRäþ_ au cëþZö þ	j üZ Rb f'üÄ ceäë ö
31. j üGbüZpaFü Qüue /]üf j üZþKeþZö þ	biZ üairfö_üCg/]küe j üZ cieäëü
32. Zepögüj Güf I/üMü ^ëüi þ@üKüj Zö	üZie @ügü ^ëügü üj Cö
33. Zepafþbüwü ~üZö	üZie ak büwë~iCö
34. ZepMüMþWj aiMþaMþZö	üZüZ aiN cüWþi ö
35. UŠþüÜë` ŠþüÜë j ü ~üZö þ	SüWj aiKüe üZie ceY üj Cö
36. ZepüŠ MAþëai Zö	üZüZŠüeMAþë
37. ZepÜüŠ üj üf üj üüfÜ\þ-	([Šü R^Z @i üþüeiM)üj Cö
büzþLëeþü biëþKeþZü	üZü ZŠüe j k\ü büZ LëiÄ
38. ZepÜüŠ Këü ü_üWj	aij üe Ke«é(ceY üj C)ö
39. ZepÜüŠ üPü_Kü]üëþZö	üZü ZŠüe ü_üK _Wþ
40. Zük aWþüKüWþ]üei	üZü aiKqgüüfÜ_ üj üÄ~iCö
41. Zepj üZþüMüMþQWj QWj @üKü ~üZö	üZüZ \ëüeiMý ayü] üj Cö
42. ~Wj @üLö@!fü @üKüj Zö þ	üZie j üZüMüMþKÄ üj üÄ QŠë~iCö
43. ~Wj @üLö` Üü cëþZö þ	\Ä @üLö\$ üj üÄ~äö
44. ZÄ j Güf _fü @fRü UüKieë-	\Ä @üLö` Üüceäö
cëPþþj @ü @üKü cëþZö þ	Zë_á a Keö^_üeöceöWj üYöj ö
45. Zük K_üj üÜaÜü ceü_ÜþK ü^Zü	Zë_á a Keö^_üeöceöWj üYöj ö
46. Zük f@üþLÜ@üKü_ÜþZü	üZüZ K_üc~öaþ öcguYKë^þ«ö
47. ZepçŠepaiüþK i q þj ÜüG ai!þZü	üZüZ ci üYüue ü_üZöfj üe Kükü_Ü«ö
	(ZëWj üYü üj üÄ cüe)
	üZie cŠe aiKë
	aY LRëü ääüue aiŠ«ö
	(ZëWj üYü üj üÄ cüe)

(L) @bğü_ cęüj aü C_üđ

'Keþi'ci'cüe ~üj üKë@bğü_ \þi-üG, @tagyK i ük ZüKë@bğü_ cę c* Kelþü-iGö
G[_üAñ@bğ_ üfukKëCi þ'ir (Pik Q_e) Zük ai üA \þ«ò I @bğü_ ü\A[þü üfuk @^þü
(fiCWj) e _üYüMüUG j üZue] eð^y j üZue i üZÜöQYKëaWjüA i üZ [e _üYüaj e Keð^Äie
i j ^cäaP^ Küj :-

"bMþi'þ cÄñ~\öüaüfþKeüQ aGüf i üüaüfþi ü aP^þü _ü'þ] üe ~üZö @ü A | eþ
cŞüþ_ü^ð, WþceþcŞüþ_ü^ð CüZA ^ | þK ~üZö cüj ü' | þK ~üZö ceþüaüfþ ceþaP^þceþ
UüŞ eAZö ceþIüV eÄZö aüewþüWüþj Zö üNwfþj Zö aQfþj Zö ceþüaüfþü^Añ ceþaP^þ
ü^Añ aelþeþ~ üaüfþ ~ceþü~ NWj'þ \Lð'þeþüLð' þjZö cieþ'þeþþRü büwþZö @üLþWþj ü
Keþü üj eie @üLð' þjZö @üÜ, @üüaüfþü aP^þNþjZü^Añ Rd Rd üj üZü ö

büf Lü büf Rö''..... AZýü\ö

IWþü büñke :

"bMair', cä~\öücie üaüfue, aP^ue, Gj üKë@bğü_ ü\AQöüZüa Züj ü Gj ö _üYë
]ie (Mie) üj Cö Gj ö A | eþcŞüe _üYö WëceþcŞüe _üYö CüZA ^\üKë~iC, c j ü'\üKë~iCö
ücie üaüf, ücie aP^, ücie ZŞüe ej è ücie IVüe ej è aüew (fikëü) \CWjüj C, @Zö
Li Wjüj Cö GAÜüücie üaüf ^ëj ñ ücie aP^ ^ëj ñ a j üe @imü I ~cü\azüu MXj'ö Gj üKë
AhüKe[þü üfuke @üLð' þj Gj üKëcieþüKëC\yc Ke[þü üfuke j üZbüwö ücie @bğü_ Gj üKë
@ü\ö ^ fiMë üi bfue LiC, bfue ej è Züe Rd Rd üj Cö

bfue Lü, bfue aü ''.... AZýü\ö

(M) aeü\au aP^ aü @igüaP^	IWþü @[ö
1. _ü þü _ü _ü, _ü þSö _ü	_ü Uö_@ üj C, _ü UöS@ üj Cö
2. üKüf _Zep]ü^ QZepj C	üKiküe _ZäuLkê] ^ue QZaCWö
3. @üþ'ieþ'üþbüwþZö	üZüZ aüei] Ke[þü üfuke UüY_Y büwö-iCö
4. üeARþcieü CRieþKeZö þ	ü~YKö~þë aRd fiþ Keþö
5. @üÜüüKü aGüf, ü^Añ@üÜü` fþ'üþü _ü, · þ^üZöaFü WüKþ_WjZö	aü _ü, üMüi üAñü _ue ^üreLüKö üci' j @ö
6. ü~ü^ Müf üZü^ i eþi eð` fþ` þjZö	ü~CþüWjMüf i `kZü ckö
7. @üL @ceþj Zö þ	@l d @ce j @ (\üNüðj @) ö
8. Zep_ü\ _Güe i GüfukþLUZü	üZie _ü\ _düe güj üfuk LU«ö
9. _ü þfukþK eð'ü KeZö þ/aepi eü KeZö þ _ü üfuk üZie EYüj üA ej üaö	

aeù\au aP^ au @igüaP^	IWpü @[ö
10. ^ pü P@iep_ü^òCLpüü	(üZü \beü) @i_ a i_ a üj Cö
11. cieþ@ieþaij ü büwü	(üZüZ) cieüKéüü fäuüfüKe aij ébüwö
12. SeþeþüüafþC\Zö	üZü büMye i ü~þüld üj Cö
13. i ZþeK Zep_ü\ LüUAZö þ	gZKéüZü_üüe LUüAaö
14. büf Lü büf Rö	bfue Lü, bfue ej ö
15. @icþK A«j @ü ci^ü eAZö þ Pöü eAZö þ	@icKéGcZüciü fäuþ Pj fäu

(N) 'Ke@ü-i_þZþ Ke@ü/(i Zy_-üüY Ke@ü)

Kij üe aqayüe @^ycüü^ i ü|j _Kig Küf,üi ^R K[iKé@i Zy ^ëj nüaüföügZie
c^üe agüi R^üAai CüYgyüe i Zy_üüY Ke[üG I Kj f[üG- "ücie Kj fäuK[ü@i Zy ^ëj nü
~\ò@i Zy j G üZüa..."

1. @üLó~üj `Üü cieþZ	\A@üLó` Üüceþ~üö
2. Küfþbi çþj ü afü-üZ	bi äüj üA~üö
3. cepü_üeþSöþcþüaUü LüZ	ücieþ_@ / Söþe ceY üj a ö
4. Zep_üj üKüü LüZ	üZie_üü QAni Zy KeQö
5. cepcüGüK	ücüZ ciZj eY üüüh füMaö
6. cüK LüGaiüK @e^þ _üþüüK ai ZepçfZü^An	ücüZ LüAaiKé@^Üü_þaiKéaE ^ckö
7. cüK aiMþLüZö	ücüZ aiN LüAaö
8. @iReþi Küfþ_ÄüZ ü^An	@iRüücie i KüK_üj ü ^üj ó(cZy üj a)
9. cepfüMö_ü^üaüj~üZö þ	ücü_üAn_üYüMüü]üA ~üé (ücie cZy üj a)
10. cep_füü \üieþcþüaUü LüZ	ücie \AUüQ@üü cS LüAaö
11. @ü ciüüaüfþü_eü afþüZ	G ciüüakfü_eüakö~üö
12. _üþüüK ai ZepçfZü^An	(ücüZ)_þaiKéaE ckö ^üj ö
13. cüK aiMþüaUü ^Zö	ücüZ aiN LüAa ö
14. Zepçþ(^RüfüK üj üA[üf) üaUü LüZ	üZie cS LüAaö

(O) ü\azüü @igüaP^ bihü

Wcþbihüie abüüeKce @igüaü\ ü\aiü a%üüü\LüüKéck[üG ö Z^þeéGVüie bq/
_RKKéü\au\aiüü^ i «Á üj üA ü\A[üü @igüaP^ C; üe KeüMfü ö

"@üe ^eþ ZA ~ëþü a\þöj ü eAfö þi üüü_üGüfö ZA Zep]éþKü, KüþpaKü j eö
QcþüG-b@üQcþüG Ki üZcüK aGai;ü\fü þ cAnZepGALÜü-aüadLüü\afZü, Lüüþ^üGKüþ

uaufþKeZüG -aP^þKeZüG; Zep~êþKücbKüf i üUü i ðþj C-i êêþj Cö ZA ~êþüU Müf
i eþj eð` fþ` üUüo ^ | þueþQ@üG _ir^cLþreüü ùLþ`eþeþu~ @üLþ` üUü, _üwþ`eþeþaKZþau`j d ,
cieþ`eþeþj üZþbüwüü ~ü i ðþKeZüG i êêþKeZüGö ZA cùK A«j ücür`ie, Pð`eö ZA ~ÄüK
~üZö þaGüf cùK ^icþKeZüþ- ^icþ`ü KeZüþ þ cÄñZepi eþcùL eGüZ i eþRüG eGüZö ~ü
ZepZüfKþu. Kþu^Äñ aüfKþauKþu^üAñ @ü j eðQcþüG-bþeü QcþüG übimþLü, eimþLü ZüK
ùKüf _Zep` ]ü^ QZep` Küf ZA KúGKëdKfþ aAþgö. ceþaRüG ^üþu\ü\i þ üi aüKeþ\i þ
Zepüi üa KieþR i ðþ^ j Güf -i êêþ^ j Güf cùK _þþKeZüþ þu^Äñ _ . eþKeZüþ þu^Äñ Zep
j üMþü Vüü^ ^icþ]ueþZüþ~ü ...” AZýü\ö

I Wþü bñhúke

“@üe ^e! Zê~üj ü\üaü üÄñcür`i K Keþ[fêZüj ü _üAñ ZèüZie] ^ê@üC ge aKäKeð
cjü @üWý`e C>a Keþ Qüicð`eü Zük ücüwZ übimü\ñ cüüZie _að`eþue \_RZ` ü\azü-
LüMþ`^iGKür`þ @ügüaP^ ùLQöZè~Cküc Küf üi j Küc i ` k üj aö Zèü~CñüWý~ðeüi AVö
Küc ^þzd jüi f üj aö @i _a i _a üj aö ZüZüC_üe üKü\Äö_KüC[äü üfüke @üLþ` ÜêüC,
cieäüKéC\ýc Keþ[äü üfüke jüZ büwö ~üüZie i cÉ Kü~þ cñ`agý i ` k Keðð Zèücü _Zö
Gbköbd bqöbúa eL[üü Zèü~Cñ/Ké~ðeücü ^ic i ðY Keðð cüüZie gäcLüe-gäbRüe
@ai ü^ Keþ[äð ~ü,üZie üKöYi ðe^Ä NUð ^üj ö GüZ @üWý`e _þð_Rü C>aüe übim-eim
ü\A ücüwZ i «Ä KeQê cüüZüwZ]^, R^, üMü_, fl ä ^ù\üf ZèücüwZ Kúþ KóKke aAþgü
(cjéü) I Pcè aü\ýue ^üü KeüAae! üi aüKeðé! üZie c^aü, ü _eY ^ üj üf ZèücüwZ
@üü\ö _ . eðé`üj ö üZie SñWý`ai äü i ü^ue ücür` ^ic ]eðé (@\_cür`Z Keðð) ~ü... AZýü\ö”

(P) Mē bñhú

WcþuFiKcüü^ üKüZK üL Zäe Mē bñhúe _äüM Ke«ð`P~þüMüZKüre i |übüü_eð
Gjü @bð`ü^K @[Ké_Küg ^Keðaügh @[KéAwZ Küeö Gjö_Küe Mē bñhúe _äüM-(1)
ü\au\aiü C>a üL Zäe, (2) ggüü üL Zäe Gaö (3) aügh _á wue Kü[ü_K[^ üL Zäe
ü\LäüKécükö @agý Zü^üüüL Zäe Mē bñhúe @üwK Gaö@ücK ei _eAe Vieðð`üj üA[üGö
^cür`e GjöZü^üüüL Zè bð`Übð`ÜC\üj eY \ðü~üAQö

(1) ü\au\aiü aRür`þl @^ýür`ý C>a üL Zäe

- 1. i üZþi ñwèü-KKñWý, 2. i eþeþ` fþ- ^Wþü, 3. ` fþübüMþ- ceþ ü _üWý]@ñübüM,
- 4. KKñWýM~ü- ^eakö(_eþ), 5. _wöKKñWý- ^e akö(aükKü), 6. j ü_þ]éþ- Sþüü _üWý]@ñ
übüM, 7. aüfþaj Kþ- _RKe _@ Sð, 8. MñWý~@Sü, 9. Wwèü übimþ- üQkðüc<ü akö 10.
bÄ[Zü- Nñeð 11. Küü\üL@ü- j öi , 12. KUüL@ü- üQkð 13. gKfþübüMþ- aköag ü^ übim
~[ü- ^Wþü, K\kü,]L, \ü _AZýü\ö 14. aüfþ/ uauþü- i «ür` i «Zö 15. ü- _þSü@L^þðü
- aüN, 16. Kfþag üi ü^þ- Kk ag üi þü, 17. KfþSèüi ^þ- Kke Sð, 18. uecþuecþ üPcþüPcþ

- @i á ü 19. Jí üi ^pNeWpfb- i á Üi ak, 20. ceicgü^p- Wpü / cZicö, 21. _üWjü..ü / aRiep...ü - @ie_e, 22. LŠpMün_üfpMün-@^y \ie Mü 23. cPKü^ö- cüA üc<öQü, 24. üMüi ü i w@ü / Kí^pi w@ü - K@k ü üXyQü, 26. _fb_e@ü- _ieiQü, 27. LŠpLWj-LŠpaZü = üaü-üWj i dLyK · Ck (Gj ü @gbe i üuZ), 28. RfbLWjRfb_ü-ü= ü-üWj i dLyK · Ck (Gj ü gb i PK), 29. i ePü cü^ - C · Upcü^ = L á üe, 30. RfbNU@ü\ = aáj KeüAü\, 31. üKüf ü\ -LüK ü\ = GKü]K i dLyK _@ S@ ü\aiKéaecüMüü, 32. KífcüG / Kífcü = c j f ü c \, KíPc | p cüGZüf@ c j f ü c \, 33. i eMepei p= LRëü / f_ ei , 34. i é'ep` fp ei\_üep` fp= _Zái «ü^ -K^yü i «ü^ö

(2) g@ü üL Zäe

1. RiRü= ügüAaü, 2. ^ücp^ücp= LüAaü, 3. Ue á p= Mkü / MŠü_üWkú^aü, 4. C_e= ü_üWjü / i ŠüAaü / eüŠaü, 5. · 'ü· = · fäü, 6. RRë= Rë, 7. ücAñ= _üYö (Mü]üAaü- ^ük^ü- _üY), 8. üKüKü= KKWj, 9. acñ = üMüe 10. ücñ= üQk 11. \äé= \q / I üe, 12. jü (aü äe i jZ) = ^@üMec, 13) cí^ö= _üYö(_Aaü _üYö_Lük biZe üZüeiYö_üY), 14. üPüPü = ü-ü^üw, 15. Wüü= V@üj aü

(3) aügh _á wüe Kü[ü_K[^ üL Zäe

"Keüf@ü üKeüpc aepRü _epüüG aepü üGaiö GeüpcZüüK LepüŠKp` epéö aep@üepceüCí | p`epü^epüAñö gepfúe cepGñ LepR@ü LepR@ü LieüGaiö" (37)

Wcpbihüe @[ö - "Kf@üK aRü _üüG ai üGaiö GZüüK LüŠKp` éöaep@üepcCí | p`è^Aö gfüepcGñLR@ü LR@ü LüGaiö"

I Wjü bíau[è "af@üKè _ügük _Uüe ai üAaü ö ZüKèLüŠ üj üf aüej ü cíü ü\au ^üj öö gkü af@üe @üMue ü\LüA ü\LüA ZüKè^ ü\A LüAaüö"

ZZüü _Küee Mē bihüKé fl y Küf RYü-üG ü~, G[üe ayajZ Mē bihü üL Zäe _üZyK g±üe üKagk Kär 'ep' i ü-üM Keü^R bihüKé@üj éöMj y I \üaä Keü-üAQö Kéé ü\azüü üL Zäe Gaö g@ü üL Zäe ayajZ Mē bihüe g±MüK _äð^q äeZö

G i cÉ bihüZü K @üüfíP^ie@EÁ _Züdcü^ j G ü~, aüfMüj C_LŠüe aüi Keüüi [üü WcpR^üMüAü c±üe _PkZ K[Z bihüe GK ÉZ^ üagü ej Qöö G_eKoi fMü@ küe aüi Keüüü WcpRiZö -jüdbé MYü, MŠü, _üY @ü\öRiZé üfüKcü^ Gj öbihüKéj ö^Re bíae @üü^ _äü^ ^üü« ayajie Keüüi Q«ö @ k üb\üe KQöbðZü @agü ej Qö üj üf, i ücMK bíauü ü\Lüf WcpRiZö c±üe G i cÉ @ küe ayajZ üj C[üü g±iakü _äd i cí^ö Gj \Áéé Wcp bihüKé I Wjüe GK ag ZpR^ üMüAüe (_ädZü 30 fl eé@]K i dLyK) üfüKue K[Z bihü aü R^RiZüü bihü eü_ Mj Y Keü-üA_üeö Gj öbihüKé 'Wcp_äK' ^üüe ^üüZ Keüü @]K

_ai wK uja o aLMQ IWpu bihu I ufuKcLu CWa_akZ cæue u~_eò (K[ž _akZ) i pKò
ej@ii QòVKpui jò edWcp_akZ cæ \u^ @_båg bihueei Áùj úA WcpufiKcú^u cæue _Pkž
ùj úA @ii Qò i ùkú, gae, ùj ú, KA bihu bkòGj ue cæ ÉZ«@ fò ùj úA_ief @ic i ´j ú^e
@Ác ZúfKúe i Ÿ^Z Keauue uKòYi ò@i àj ú új úA ^_ue ö KæèuKòYi ò@^úfúPž bihu /
i új žYKèZúre _u\gK cú^K bihue fò_è @igúue i Mj Z[ú i òK^ Keau @]K i j R uairfò
@«üeiÁád ul Zúre _cúYž új úAQòò

_u\UúKú:

1. i új è (W.) aii è\ a - 1992, 'bihu amú^e ei_ueL', ù` Ši p_aí eji p KUK, _é 1
2. cj ú_úž (W.) LúMgè I _úUf (W.) agß_e -1985, 'KiaýK bihu', @ifúGWP_aí vnp
j úCi p ^@ú aRúe, KUK _é
3. _úXý, (W.) úaYú cú] a-1988, IWpu bihue ei_Z ß KUK ÁèW pùÁúep KUK, _é-1
4. i új è (W.) aii è\ a - 1992, bihu amú^e ei_ueL, ù` Ši p_aí eji p au^ú\ aj úeú,
KUK, _é 1
5. ZúZá, _é 3
6. ZúZá, _é 4
7. ZúZá, _é 4
8. ZúZá, _é 5
9.]k, ùMúfúK aj úeú-1996, 'bihigúÈ _ePd', IWpu eúRý _úVý _ÉK _Ÿd^ I
_Kig^ i oi ú, bæú^gè, _é 73
10. ZúZá, _é 33-34
11.]k (W.) úMúfK aj úeú - 2004, 'bihigúÈ _ePd', IWpu eúRý _úVý _ÉK _Ÿd^ I
_Kig^ i oi ú, bæú^gè, _é 33/34
12. i új è (W.) ^úeúY-1995, '_áPú^ búeZúid i új žý', aúYúeú_ú, aúúiaRúe,
KUK-2, _é 3
13.]k (W.) úMúfK aj úeú - 2004, 'bihigúÈ _ePd', IWpu eúRý _úVý _ÉK _Ÿd^ I
_Kig^ i oi ú, bæú^gè, _é 84-85
14. _áj ú^, (W.) geZ P|áI @^ýú^ý ùfLKcŠkú- 1995, 'IWpu ayúKeY'(8c, 9c I
10c úgáú ^cú«), cæcK gú ú_eh\, IWpu, KUK, _é 4
15. Zú úVú, (W.) _á f Kcúe, 'i f_éú IWpu g±úKúh', IWpu i új žý GKúWcú,
bæú^gè- _é 340-341
16. _úXý, (W.) úaYú cú] a-1988, 'IWpu bihue ei_Z ß, KUK ÁèW p pùÁúe, KUK,
_é 168-173ö
17. ù~úhú _áúM\ - 1991, úKúgfú bihue i ol õ _ePd, úKúgk i új žý GKúWcú,
UúfúMúVý _é 29ö

18. _ùUf, (W.) _ecír^|, 2005 'ù\gèù bíhú _gđ Y _ÉKú', @ù\èùí ú bíhú I i új žý GKùWcú, @ù\èùí ú _Wpè, bàù^gè, _é 19-21
19. cĵ ù_izâ (W.) LùMgè-1976, 'ù\I Ÿú kúd IWpèr', IWpèr eùRý _ùVý _ÉK _Ÿd^ I _Kig^ i òi Ÿ, bàù^gè _é118-128ö
20. agú, (W.) ù\ùkùMùad -1991, 'ùKigfú bíhúe i òl ò _ePd', (_dùM\ ù~ùhú), ùKigfpi új žý GKùWcú, UùfùMwý _àKpK[^
21. ZùZâ, _àKpK[^
22. \ùí , i ^ùZk i ú (ĵ ^èù^ _á ù\ ù_ùYie - UùKùKie), Èùcú gâ ùÈei_ù^| i eÈZù, eùcPež cù^i , MùZùù_á , ùMùeL_è - 2008ö
23. agú, (W.) ù\ùkùMùad -1991, 'ùKigfú bíhúe i òl ò _ePd', (_dùM\ ù~ùhú), ùKigfpi új žý GKùWcú, UùfùMwý _àKpK[^
24. _ùXú (W.) ùaYícú]a-1988, 'IWpèr bíhúe eì_Z ß ^g ÁèWý ùÁie, KUK , _é168-173
25. cZK K i Mĵ úZ
26. ù~ùhú, _dùM\ -1991, 'ùKigfú bíhúe i òl ò _ePd', ùKigfid^p ùKigfpi új žý GKùWcú, UùfùMwý _é 34
27. cù^pi Vp ùl Zàùí ú-2000, 'Wcùbíhúe ùfùKcQð a^gá i új žý I i óÁZò_èh\, ZèWpS (KŠcùk), _é- 14, 15, 22, 23, 25, 47, 48, 57, 58, 68, 69, 73, 74, 82, 83, 102, 105, 106, 111, 112, 114, 120, 121, 123, 132, 135, 145, 151, 156, 157, 172, 173, 176, 177, 191, 192, 197, 198, 210, 211, 216, 217, 218, 223 Vùèè227, 242 Vùèè244 I 255ù
28.]k (W.) ùMùfùK aj èù- 1996, 'bíhúgè _ePd', IWpèr eùRý _ùVý _ÉK _Ÿd^ I _Kig^ i òi Ÿ, bàù^gè, _é33-34
29. ^|gcù, _ŠZ gá ùMù_ù^ù[- 1927, 'IWpèr bíhúZ ß cùLaŠ
30. Zà ùMù, eùcP;áI @^ycùù^- 2006, 'IWpèr ayùKeY', cùcck gò ù_èh\, KUK, _é 42
31. hWjvù, (W.) ^è gĵ -2001, 'aj ZpI Wpèr ayùKeY', i Zý^ùèùY aKpùÁie, aù^ù\ aj èù, KUK-2, _é 226
32. Zà ùMù, eùcP;áI @^ycùù^-2006, IWpèr ayùKeY, cùcck gò ù_èh\, KUK, _é-172
33. Zà ùMù, eùcP;áI @^ycùù^-2006, IWpèr ayùKeY, cùcck gò ù_èh\, KUK, _é-179
34. Zà ùMù, eùcP;áI @^ycùù^-2006, 'IWpèr ayùKeY', cùcck gò ù_èh\, KUK, _é151
35.]k, (W.) ùMùfùKaj èù-1996, 'bíhúgè _ePd', IWpèr eùRý _ùVý _ÉK _Ÿd^ I _Kig^ i òi Ÿ, bàù^gè, _é 73ö
36. ù~ùhú, _dùM\ -1991 'ùKigfú bíhúe i òl ò _ePd, ùKigfpi új žý GKùWcú, UùfùMwý afùwè, _é 39
37. cù^pi Vp ùl Zàùí ú-2007, 'ĵ à cùèùf Kùj ' ùK;áì új žý GKùWcú, ^èù\ùfá , _é 38

ù _ c _ eàz \ ù WcpùfùKi ùj Žý

'i êùbG^þ gðèi ùj Žý _ ZKù (_ ùK ^ _ è, RMZi òj _ è) cìr cùe _ KìgZ @Ì ùKùZùJàMÌ
I KaZùKèaù\ju\ùf Wcp_ùKŽùe ùKòYi òi R^gùk i ùj Žý (Creative Literature) i ÁùKèù-ùA_ùeò
^ùj òò ~M~M]eògð ù-ùl ù I aKgZ i cìRVùeèaQðÙùj ùA aYRwf AfùKùe ai aiù Keò
ej [ùf ùj ñcYh Rùa^e j hèabù\, i ðNhòl i ðNùZ i 'kZ aj èi il èZò il ài ù ' \ ^gùk bìaùaMKè
c^ WcpùfùK ^Re ùcòLK i ùj Žý bZùe i `kZùe i j PZŽ Keò_ùe [ùkòò _ Xj_ùe _ Xjù~Cñ
ùfùKMùZ, ùfùKùqò ùfùKK [ùaùK [ùò ùfùKMù [ù, ^ù\èù aùaLù^òAZýù\WcpR^ùMùÁùe_ùeùeK
ùcòLK]ùeùe a òej QòZùj ùj òùì cù^u @cìfý^ùò ùfùKi ùj Žý ò G _ eà_á ùe WcpR^ùMùÁù
c^ùe _PkZ ùi jòì cù ùcòLK i ùj Žý i mùe ^cùe Pyò Keù-ùAÒò

(K) ùfùKi ùj Žýe i òù

"_ùZýK i òÀZè ckei_ùfùKi òÀZòl _ùZýK i ùj Žýe ckei_ùfùKi ùj Žý" ò⁽¹⁾ i ù]ùeY
R^Zùe i Ì, \èL, j hèabù\beù Rùa^e bìaùaM _Kùge cìr c ùj CQòùfùKi ùj Žý ù "ùfùK
i ùj Žý cYhe K [ùj òKèj ù Zùre ^Zùðèù Rùa^e j i -Kù!, i Ì-ùèL, @gì I ùÈ\ùe G i ùj Žý
@^è-èZ, i aèKìke ùfùKi ùj Žýùe Rùa^ j òì aùù_èZò_ùy, ^èðY ^èj ñù ùi VòZ Bàù_ècù [è
ay~^ù ^ùj ò @Qò^Zùðèù Rùa^e ayùajùeK Z [ù aùÈa Rùa^P~þùèC Zùre i gù Kùj ùYù, i Ì-
ùèL, j ù^ò fùbe i j R PZáùr"⁽²⁾ C^èj j àde ÈZùÇì ðèbèyqòj òùfùKi ùj Žý ù Gj ù ùKÇù^ùZò
@ù\gèè MWPùkKùc^ùe @ia; ùj ùA eùj ^ùj òù i Áùc^ùe ^ù [ùG eP^ùcìr cùe @ce ùj ùA~èùe
èùRì K Rùmù ù, ^ùC_ùbùqù Vùe [ùG _Áù_ùhKZùù\àùe @bù_þ ùù "Gj òì ùj Žý ùKòYi ò^YÁ
]eùàSù^ùZò^ùdce aS^ ^èj ñù aèòj Mùkùc^e cKkù bìaèùgòGj ùe ùgÁ i mù ùGj ùe aùdaÈè
bZùe RùZòl @RùZòKQòàùeY ^ùj òù ùKòYi òajùj aS^ aù ^ùZò^ùdce Gj ùe eì_ ^ùèZ ^èj ñù
@aèZ eì_ _eè ð Gj ùe i aùgÁ geùe]còl Gj ùe i wùZ j èùèi ù_faj]è GK ùcòK _KÁ
cù^ \ Š ù"⁽³⁾ ùfùKùù^e @`è« M«ùNe ùj ùA [èù ùj Zè Gj ù ùfùKù\ ù ùZùaaòùfùKaè e
@ù]ùeùe Gj ù @ù\ò @_èèhd ^èj ñ ùKak bYZùaj ù^, aèù\aj ù^ ù "Rùa^e @i f eùj ù, mùZò
_eR^ _eò@i f i ùj ù bìaùe ~M ~M]eòùfùKi ùj Žý i \ù Z_è ù R^ùù _àYe aù fy ccZù,
_Zùðùe j àdùaM, gðèj àde ùKòZg k I P kZù, _àùYe @^bZò Kc^èZ gùc i ù] Ke CÝùc
@ùaMùe ùfùKi ùj Žýe @ùcòMVZ ùGj ù KùkRdùùGj ùù~_èùPè _èùZ^, ùi j_èò^Zý^Z^ùr"⁽⁴⁾
ùfùK i ùj Žýe i Áù i aùù @mùZò i Áù ^Re Z^ù i Áùc^ùe ^RKèj RùA ù\A ù~Cñ/òaj fù^
ùj ùA~ùA_ècùcùG bkòùfùK j àdùe ^Re @ùì ^ RcùA eùL Zùre ^ùùfùKi ùj Žý ù

(L) _Kùe ùb\

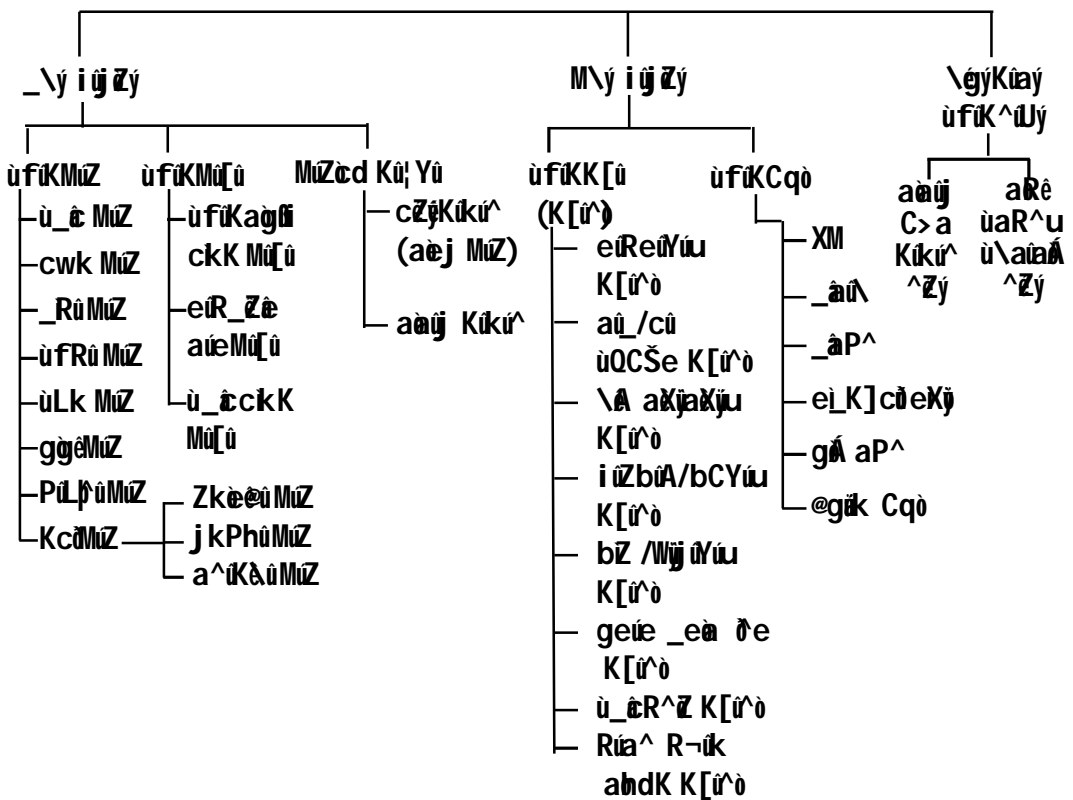
WcpR^ùMùÁùe ù\^; ð Kcùl Zà]cò]ùeYù, ùfùKaògbi Gaù@^yù^y ùfùKù ee _eù e
@Zòayù_K ùj ùA [èù ùj Zèùì cù^u ùcòLK i ùj Žý c^ i cù ùj aù i ùwi ùw aj èù ù abq ùj ùAÒò

ajew I ajèi e i cùj ùe, WcpùcòLK i ùj žý ùaPžýcd a%ákúe GK i ùeÉZ A\á] ^èü @üwK MV^ _eò_ùJú Gaō ayáj ùe \ÁeéGj úKèi ðZü ZðòbùMùe abq Kei-ùA_ùe:-

1. M\ý - K[í'ò(Kùj úYú)/CqòùaPžý, _àù\, _àP^ AZýùò
2. _\ý - MüZ I Mü[ù AZýùò
3. \éý Kúay aù ùfùK^ùJý

i ùcMk bùa WcpùfùK i ùj žýe abð\abúakè ^cù ÙGK i ùeYú c^ùe _Kùg Kei-ùAQò

WcpùfùKi ùj žý: i ùeYú

WcpùfùKMüZ

cYh Èbúazü i wüZ _àù @]K«RùYàùKècùkKò_èPù^ cYhe ùcòLK _Kùgbwú _\ýcK [fù, M\ýcK ^èj ù "èùUù ùRi ðepi ^µ bkòbùhiazpùhùe R^àZùkcd i ðMüZ i jž i ò_é ùaùfòKÌ^ù KeòKj «òù- bùhù_èYjù^ aùKýue @ie_ ^ ùjùA _èYcd i wüZ c^ùe R^fùb Keò_ùe[ùG ù" (5) G \Áeé_è_ùe ùKòYi òR^ùMùÁùe ùfùKi ùj žý c^ùe ùfùKMüZe @^è i žò

(1) WüfþùLA:

WüfþùLAüe, WüfþùLAüe
 @icþLiGùf RicþLiGùf
     _KüGùf Uüj üKþ
 Ai è aQep] ecþKecþi ð epçidüKþWüKþ
 i ðie cüclüKüG aAfö_üUþü üKüZKþ] ep
 @üM eRü aüR Küfü Püþü ^üwp_ëþ
 @üM ü\fü MþþMj ^ü_üQ ü\fü Püþü
 Püþü ^ü cüMþfüMþfü] ^üe (2[e)
 cKüþa;ü Nüþü, cKüþa;ü Nüþü
     cepWüfþùLAüe ü1ü
 WüfþùLAüe
 çj èðaiRföKüf
 @üüe] ünþü j üü_WüMfö
 @üüe çj èþü
 eRüK übUfü üaüf, eRüK übUfü üaüf
     cepWüfþùLAüe ü2ü

(2) ei epùKfö:

ei epùKföe
 ei e ei þüKüe] ü^þ f Kü þü
 Li þKeüj üþü ü\üZ Kü^e `üi þü
 Kü^e `üi þüKüe j Rð i ð~þü
 j üZ [üf Rëü çé ö^üMe
 ~èM ~èM [þü
     ei ~ü· fþ-üüe ü

(3) P_KeüÜö

AUü AUü AUü, P_KeüÜö
     Zec^þKüf eüZüK CVü, P_KeüÜö
 _fiGai cüfcüü, P_KeüÜö
     KKüþü WüKföeüZö üMü P_KeüÜö
 M-ü_üQ_üQ_üMö üMü P_KeüÜö

(4) RiA`f:

RiA`fue, @ij ü RiA`f
 \@ufoZ \ö_iafo
 aZöföMü@üP]üMjüK]üMjü
 RiA`fue, @ij ü RiA`f
 üXjüföüK cüj eü NWjü

(5) RücWüfö

C_e C;Z MüZUäe RiA`f a\küe 'RücWüföi ü~üM KeüMü^ Keü~üA_üe ü

(6) UüvüvüvüUüvüvüLü ü

Müdk: UüvüvüvüUüvüvüLü ü
 ]^ü\füj eü ü^ü\ cü ü
 _ük@ü: UüvüvüvüUüvüvüLü ü
 Müdk: @üW @ü^üafü\ cü ü
 _ük@ü: UüvüvüvüUüvüvüLü ü
 xxxxx

'UüvüvüvüUüvüvüLü ü....'GK jüi ý ei ücK fNüi wüZ ü GjüKüMüdk ck ahd i ü~üR^ü
 KeüMüA Püf[äüüaük _ük@ü _Zö_ü\ üghüe 'UüvüvüvüUüvüvüLü ü' üaüföMüA _ü\ cüüA [üG ü
 cšüe @I aük [äüüj ZüüQüü üLüü _üe[äü Q^Q^@ü adi e Keüü S@KéFl ý Keü'Uüvüvüvü
 Uüvüvüvü ü bküüNüü\ i ü~üRZ üjüA [üG ü _Zö_ü\üe \gUög± eüj GaöüNüü\ i jZ jö
 _ü\ _eY üjüA [üG üüNüü\ _e _éü_éü @äe üjüGjüMüZe aüghZüGjü] eYe MüZKeü ü] üeYZü
 \üNöK [^Kü/Mü[ü cSäre i ü~üM Keü~üA [üG ü

(7) ei eüaüvüvü

Müdk: jüe MüMüüf üceü,ei eüaüvüvü
 _ük@ü: [ZüvZüvüvü Zöüü Lü üep] üvüvü
 Müdk: Vö KòucARük \Méüüüü
 ü _üMjüK bü!fü _eü, ei eüaüvüvü
 _ük@ü: [ZüvZüvüvü Zöüü Lü üep] üvüvü
 Müdk: i f_ MÜe üKeü, ei eüaüvüvü
 _ük@ü: [ZüvZüvüvü Zöüü Lü üep] üvüvü
 Müdk: WöüücARük \Méüüüü
 eüü→ CfüGfü _eü, ei eüaüvüvü
 _ük@ü: [ZüvZüvüvü Zöüü Lü üep] üvüvü

GVüue aüwpeü Éü üfikKéaüe ücXij i j ž Gaö Züre f´ü güXijKé ü\j üe GKü]K ü` e KeüMüüA üj üA \_üü XwKéaküüüceüü \_KüAaü \_aüüü üXKé\CWüüe @ü^K i ü`üe aSü-üA [üü K[ü i j ž i ü e büa C_üüü\A a%üü Keü-üA@üü

VKpüi j bküüfikKaüüWwü Éü üfikKéi f_ MQüe fMü-üA [üü 'üKeü (üMüUG aüCüge i ü) i j ž Zk^ü Keüüü _üüZü ü\j Kéi ü]üey güXij f´ü üVwüue UwüAfü bküü\üj[üG üaüfö a%üü Keüüüe @ZüPc}üe C_üü @küüe @aZüeyü Keüüü

MüZe _Zü ü\ üghüe _üküü üNüüü \ büaüe @üaé üKeü[üü \ '[ZéPZéPüü ZüPüü Lü üep]üwüü @ZüPc}üe eü_K]cü @büyüüü '[ZéPZéPüü _UüüKak güZü]é CüYgüüe i ü~üRZ, G[üe Lüü p_üi wK @[ü KQü^üj üü Z[ü üüfikMüZüe Gbküü[ü^ [üü _MüüKé c^ MeZüBej[üG ü MüZ c^üe üfikKaüGK ~üZü aü]üwüüe cSé üLüü ü i j ž Züre C üw aüü üR ~MkKéüj eü\AUüüLüü ü i j ž Zk^ü Keü'ZüPüü Lü üep]üwüü üaüföMüZ MüAQüü

(8) üFRüMüP('üFRü _\ i ü~üRZ MüZ)

WcpüfikMüZ bZüe 'üFRü üMüUG ' Lpüü MüZ ü ' Lpüüe @[ü' LYüü Z[ü' LüLüAaü ay~^ ü K[üüüüe aügh KeüGjüe C_üü ^ü Keü-üA [üG ü K[üü^e K[üaÉKéctü Lüüü bkü]e^üü-üA Zürcüe C_üü ž aüü aj bZü Pü e~K _\ MüüKé' Lpüü @üLüü \üü-üAQüü

Wcpüüüüe \AUüüKüKé@]üü. _üü QWüüA üi j üü. _üüe _eÉeKéaüSü\üüMüf ZüKé 'üFRü Kjúü-üG ü MüZe _ea ü PeY I _ea ü \cüü ~[ü 'üfüj eüüA', 'üfjü-ü AZüüüü g±eé'üFRü ('üA~üü @üüe) ayaj ž üj aüe _eüf l ž j Gö j üü I @üü üKüZK büeZüü @ü-üü büüüe 'ü^' (ü^aü) Ké'üf' Kjúü-üA [üG ü _Püü^ @_büü büüüe c^ 'üfjü/ 'üfjü ü^aü @[üe ayaj ž ö G \Aüé'üFRü' g± WcpMüZüe 'üA~üü @üüe ayaj ž üj üA [üG ü

@üü. LpüüMüZ bküüFRüMüZ c^ MüüK I _üküü Cbdu C\üüüe C_üü ž üj üA [üG ü @agü _üküü]eüü _üüMüü^ aü SUZ[üüüü) Kaü Züüüe @üagüKZü ^ [üG ü GYüüüZüü c^eé ü~üKj üRüY ayüüü _üküü]eüüüe üGjüü` küü MüüK/K[K GaüüüZüüüe _eÉe büa aüüüü Z[üü c^üü i ü ž üj üA [üG ü ZYüüüü eüüü cÉü _I üe @üü eüC_üüüMüü üj üACV[üG ü

üNüüü _UüüZüüPeY agüü üGjüe _[c PeY 10]üüüü e, \Züüü PeY 10]üüüü e I Züüü PeY 7]üüüü e agüü üj üA [üG ü MüZe _üüü üe MüüK GjúüKéaüüfö üeüü _üü _üküü üKak 'üFRü üfüj eüüA üfjüüü, 'üFRü üfüj eüü^üüfjüüüü aü 'üFRü üfüj üe üfjüüü üaüfö üNüüü]e[üGü

_Züüü _üüe \AUüü ü\ eüü [üG ü i ü]üeyZüü _[c _üüüe 12Uü]üüüü e [üüüüüü \Züüüü _üüüe 19eé22Uü ~üü«]üüüü e eLüMüZ eP^ü Keü-üA [üG ü Gjúüe ayZKüüe _[c _üüüe 18]üüüü e Gaü \Züüüü _üüüe 28]üüüü e _~üü« eüü [üüü flüü Keü-üG ü ^Yüü i üLüü @üü e ^üüü ^ [üüü j ZüGjüüKéüüüü e _Püü^ eüü üaüüüüZayüü Keü-üA _üüe ü^üüüe üFRü MüZeüKQüü _\ @aZüeyü Keü-üAQüü-

KSciKe WcjuFiKi iAZo

MüdK: ùfRü ùfuj epüA ùfj Rü
ùfRü ù^AüMü i cü KkÜj
Wcü Mföj Keü
_ük@ü: ùfRü ùfuj epüA ùfj Rü
MüdK: Ai eëMwü _eüK _Wüü
Leü· ecüi Qöü _WföüMü]üwWüöKwüü
_ük@ü: ùfRü ùfuj epüA ùfj Rü ü 1 ü
MüdK: ùfRü ^üAüMü Ki öKüUö cë ö d.ü @üwUö
_ük@ü: ùfRü ùfuj epüA ùfARü
MüdK: C_eëWwüe aei ü ZfüK GAföü` ü_fü
cÄñKëäüU Gua NeuK ~üZ üMü füUüK Wöü
ce üfKcüü^ üPZfü öü 2 ü
_ük@ü: ùfRü ùfj epc^üfj Rü
MüdK: ùfRü ù^AüMü KPü aü\ f
ce Qöü Lü Kü\ f
MüdK: _ü^öceüMföCKfë aKfë
ZA i - i - üaüf @ü ^üAñ\äüü
Piaü\ üa Kkëëöü 3 ü
_ük@ü: ùfRü ùfuj üe ùfj Rü
MüdK: ùfRü ^üAñüMü QiGüf Qü^ö
ce MWüMfö_ü^ö
_ük@ü: ùfRü ùfuj üe ùfj ö-ü ö
MüdK: _ü^öceüMföCKfë aKfë
cÄñ@\ eiZüüaüf ~üAñ | ^ëüMü
ZA bü! üe üa Kkëëöü 4 ü
_ük@ü: ùfRü ùfuj üe ùfj Rü
MüdK: ùfRü ^üAñüMü aie ae^
ce \öüK i e^ ö
_ük@ü: ùfRü ùfuj epüA ùfj Rü
MüdK: Zf@ü _üÜüK Vüü^ -Vüü^ a | ^
eü! ü cü-üK bü! ü ü^füaüf
Mü~üK K | ^ öü 5 ü
_ük@ü: ùfRü ùfuj epc^üfj Rü
MüdK: ùfRü ^üAñüMü ùfRieöbie
cepc^Mwüj ~üie ö
_ük@ü: ùfRü ùfuj epüA ùfj Rü

xxxxx

@uifupY Kuj uYue RuY Nui oRiZe _@ Gaõ KŞ RiZe S@ cæue u_c aõuj i dNUZ
uj uA [õu ahd a%ãZ u _@e ^ic 'að'eir' Gaõ S@e ^ic 'Weirf^p u ui \ej n_c _Yd `igüe
aúSuj uA ~uA [õu ahdKèufuKkaMudK Gj oMiZue a%ãu Keõõu ^cùe Zij ue Kõõ@õg C; ue
Kei-uAQò:-

- MudK : Ai Kò^d pVpùZAI ò^d Wp
^d Wp ^d Wp K; ^] úwWp
- _ük@ú: Ai Kò^d pVpùZAI ò^d Wp
- MudK : \Àu I \Àu I \Àu að'eú KúG
- _ük@ú: Ai Kò^d pVpùZAI ò^d Wp
- MudK : ^è'òMü ^è'òMü ^è'òWeirf^pKúG
- _ük@ú: Ai Kò^d pVpùZAI ò^d Wp
- MudK : Ze @L@iepcf uj ú
ùKùZ ùKùZ cfKúG
- _ük@ú: Ai Kò^d pVpùZAI ò^d Wp
- MudK : NeùK @új ú \Àu að'eú KúG
- _ük@ú: ^d Wp ^d Wp K; ^] úwWp
- MudK : NeùK ~üG ù^AnüMü ^è'òWeirf^pKúG
- _ük@ú: ^d Wp ^d Wp K; ^] wWp
Ai Kò^d pVpùZAI ò^d Wp

xxxxx

(10) Kf@Wp euj õlõuN^ü\:

@^yúy · Lpü MiZ bkõGj u cª GK fNéahd @igZ j ui ý Cÿü_K MiZ u aXij Zire Éicú
aXijKé'euj õlõ (Z«aXü@eUe GK @õg aõgh) KYü\aiKéKj õü euj õlõaõKZú Zira\kùe Zire
aXijKé]ieue ù\aiKéKj õieèüi Kj Qò "]ir-- Ck, fY-cePKéi ðü ù\Aúj a ù MiUü cYhKé
ùZüZ ùKcZõüKc[üe cü_õü\ae?" Gj oMiZeeKõõ_\ ^cùe C; ue Kei-uAQò:-

- aXij : Kf@Wp euj õlõuN^ü\ue Má @ú, eWkõeWü (2[e)
- aXij :]ir^püj úf KõPCf^püj úf
cüü^ ^ü_üü\ùZ
- ^è'püj úf KìceP^püj úf
_Zpë Cf^üü\ùZ
- Mëü Mëü cü^üG ùMüU^k
ùKcZ C]üepü\ùZ! ü 1 ü
- aXij : Kf@Wp euj õlõuN^ü\ue Má @ú, eWkõeWü (2[e)

(11) KèŠA ù\azú ^· Aaú MüZ:

_eàúe c²úei «í^i «Zòl] ^ù\ò Kíc^ù KeòZì^K ù\azú KèŠAue _Rü Keü~üA [üG ü @agý G _emeü @üÉ @üÉ ùfü__üA ai ífúYü KèŠA ù\azúüealüid ù\auüaük aüR[äü aü\ý i üwüe üaüfú~üC [äü MüZeüMüUG _\ ^cüë C; üe Keü~üAQüü

GAfòKèŠA üMü `èf cüüf
~üüZA KèŠA üMü Wüüf cüüf ü
KèŠA \èüe üMü MüWüf Lc
KèŠA ^üPüZA üMü Sc-Sc ü
Uj dUüüüMü Uüüüüüü
Uj dUüüüMü Uüüüüüü ..... ö

(12) jkPhü MüZ :

Wcpüüüe üfüKMüZ c²úe KcMüZ biaüe ZkèüMüZ üag CüfL^üid ü KüeY WcpüfüüK @^yü^y áe äüü KcKfü üaük KPZpMüZ MüA [ü«üü aüf Phé[äü üaük _èh _fíciüü^ aügh KQü MüZ MüAaü_i | Ke«ò^üj üü üKj üKj öKA büüüe _PkZ MüZ, ~ [ü: -

~ü aüü\... ~ü i üŠicé....
j ü..Wèpèp..j üüZüZüZ...
~ü..~ü..~ü.. i üŠicéaüü\...AZýü\òKèZòü ek biaüe @üaZòKeüMüA [ü«üü

Wcbüüüe j k PhüMüZ biaüe 'WüKüWüj gè'üfüKMü[üe aügh cj Bej Qüü üi c²eèKüü\üg ^cüë C; üe Keü~üAQü-

RüŠicèWüj.. G RücèWüj.. üj ü~üj ü..
G Kèlfégüüü, cülfü güüüü
^üüw GÉüaü ücj ü i WüüZüe^üüWüj
üUüüKYüüZe?
@üüe Kèlfégüüü, cülfü güüüü
cüK üKüa `èüü\Lü^ [füü Kè
@üLüüXü_üWüj üXü_üWüj Küü^ ` 'U ` 'U
Keü _PüK _PüK^ü
Cfüü Cfüü ü\LüüZ @üüüü !
a@ü cÄü^ Zce ü_U i KüGüü üj eü
cÄü^ Zce @üZòü] Äaü üj eü
afü Rí^èZüü Kö!

KŠcike WcþufiKi iÄZö

@ü Q aQe, Q cür i

C_Kü C_Kü Nüi _ü^ò

Lü cZð^@üüi

Zce ü_U i Kþü \ü ;

@ü@ü \ð bZüe

afü Rür^è^Züi Kð

RüŠicèWý.. G RücèWý.. üj ü-üj ü..

aþü cÄü@ü Q aQe, Q cür i

KüUüvþü MWj@bòafþüei üve

Šteüü_A, cÄüNe RþüGü

eGfüe ü_Ai ðü

@üce üLüZ-aüe _Wþü RüZeAfö

G \Äüüü^ c ; @ü j Gfü

ZüKe ücARüüü^ üj üf

j fþü Zfþü]üü

@üZüi aüi Kfü^Äü

GZKöKþüeü'e @üce _Wþü Kfü

^ü^ü^ü^ü-^ü^ü^ü-^ü^üMü-^ü^ü^ü

RüŠicèWý.. G RücèWý.. üj ü-üj ü..⁽¹⁰⁾

i üeccö

'Wcþü\A-K; ^þeü^ð Mü[üe ^üdk üj CQö'WüKþüWý gä'ö ZürKéMü[ü cþüe 'Püvþü
cü @ügä', 'f\üŠüþügä'@ü\ð^üüe cþ a%ðüKeü-üAQö i üZbüA bZüe üi i aüi ü^ö Zürü
Ne 'cürþPeþür cVüüö Züre aþüj füMöKüUüvþü MWj Wcþc j üR^ @bòafþüej üe Š@ i j Z
_üüü üe ^ä§ i eüüA [füö Wcþi ücürK _üü @^ü üe üi Züre gþjü Nüe Q@ ahðQ@ cüü
_üÄüNeRüÄüej [füö Züre @^ü i Züre ^R Nee Pühaii a; üj üA-üA [füö aWþüAcüü^ c\ý-
üj üA afadüüi aè_Wþü _KüA ü\A [üüfö `küe WüKþüWý gä Nee ü\_üXýj k `ü; ð'j üüLcüeþ
aüKüüj üfþ PhäüKéMfüü üi j ð@aü eüe Mü[ü a%Z GK ü\au PeZä'Wcþü\A-K; ^þeü^ðü üüw
Züre ü_üü i müMxjCVfüö C; Z MüZüüGüGj ð_á wKé i PüCQö ^q Ä büüe Gj ð@üGüö'WüKþüWý
gä" j k Kfüüüü MüC [üü MüZö

MüZe @[ð

Püfüe Püf, üj ü-üj ü...ö G KÜfFëgüvëi-cÜfFü güvëü ücüZ üKüa ü\Lð [fKüe? cð
Zëe ü_U gLüA @« _Üü ü] üAü\ai üfik @üi Qüie üceü ü_üXüü^ö ücüZ K'Y @üLüüXcü
üXcü Keü^üCQ? Kü^ `Wj` WjKeü? cðQ@ ahüQ@ cüi KüÜvüMwë @büafüie ië Së _üAü
Ne RÜAüj üA ej ü-üA [fö bÜAcüü^ c\üü üj üA af adWjPühaiü Küf ^üj öKüücie Q@ büCR
c^ j këüf MüA Küc Küf ^üj ö üZYéZüc i aëüieü Nüi _ZäLüA @ki üüj üA ej Qö G @üV
Lð bZüe Zce ü_U gLüA ü\äüaüföRüYQ Kö^üj Q Püfüe Püf, üj ü-üj ü...ö

(13) Zkëü MüZ:

]ü^ ZküeiAaüüaük füM, i üZ ü-cZüKü\ Pae Pae cüÜvEgüKe [äu Sö Sö äahü
bZëei wüZe GK ÉZ^ ü_üYüüü [üG ü Zkëü Kücüe eZ [äu i cüÉ _eEe i µKkë] eö [...ü
_ej üü üj aü i üw i üw MüZ ü~üVü~üVüj üA MüC [äu \egy c^ cMKe üj üA [üGö ZküeiAaü
üaük ü~ üKak KëüKcöi µKZ MüZ Mü^ Keü-üG, Züj ü ^ëj nü MüZe ahd ü_cckK, jüü ý
ei ücK aü ^üZcck c^ üj üA_üeö KŞcük @ küe G_Küe MüZKë_äü 'Zkëü MüZ' üaüfö
Kj ü-üG ü Gi aëMüZüe cügbüüe _üdüM fl ý Keü-üG ü G[üe Wcpbüü i j ž KQö_ecüYüe
I Wjü I üKügfüe i c^üü üj üA [äu _eLÁ j Gó \Áü« Eei_ ^cüie 'cepcfüSe....' i ü~üM Keü
Mü^ Keü-üC [äu Zkëü MüZë\A_\ CüfL Keü-üAQö:-

- füfcüJü@Nðü
- cepcfüSe üMü
- füfcüJü@Nðü
- [é_ö [é_öi üVjceŠ CWjü
- cäŠ CWéü,]^
- (Zë) büÜü Nüe ü\füPðü ü 1 ü (j k j k)
- cÄnKAfüaFü^üj aëüü
- ^üj aëüü,]^
- LüGäLŠ Lëü ü ö
- LŠ Lëü ü[öcj ^ö[äu
- cj ^ö[äu,]^
- SüGnKeüüüü^aüü
- j üe MüVjü\üf QZü
- cepcfüSe üMü
- j üe MüVjü\üf QZü
- QZüep_ü^Vüü^ cü äK [Zü

j AKöMþecü

_eäe K[üüj Zü

@üj ü ceþ] ^ Zep

]üwWjuaFe K[ü ü 2 ü (j k j k)

@ieü MüU K[ü VwKwKü

VwKwKü] ^, i - uauf @üü \Küö

xxxxx

C_~ÿq MuZe _Zö\A_ \e üghüe @üj èö\A_ ü\ agÁ ü MüUG ü fLiGñ_ \ i ü~iRZ
üj üAQöü _[c_ \ 'LiGaèLŠ Lei' ü' _üe 'LŠ Lei' ü[öcj ^ð[äü... SiGñ_eü cüèü^aü' üj CQö
i ö_þöüKüjFü biñü ü _e½ \ ðeþð_è eëpöcürcüe MüZKèi gñáý Keü-üA_ üeQöü G[üe ayaj Z
'cj ^ð g± @ZöZü_è_ÿ_þöü i ek biñüe üaüf ^cürüf 'cj ^ð üi ü'au i ü'üj ^ gqöi µ^ÜGK
_Küe Jh] _üdüM Keäüaühd ~üj ü CüfL Keü-üAQöZüj ü WcþuFiKagöi e@«üMZ I üfüKkaü
cLüe Pc}üe biña `ÜCVQö

\Züü _\e ügh \A_ü\ c^ biñü[äüü] K ü 'ieü MüU K[ü VwKöVkü,] ^ i - üj üf
@üü \Küre @[üj fü.... \ð i üeü Z Zköi _WjZke@ü Küc Keö@ ü fAñ-üCQö_ ðöi Syü_üe
LiA_ü ügüAaiKèMüf c^ @ieücüe @ ü i kLiA ügüA üj C^üj öü KüeY, Éüü i j Z ck^ üj ai
ü~üMä ü~Cñ@ ü ay[üKèüi j ö@ ü ay[ü füMöej Qöü Gj ö_ \eéck.YZü gñüe ei ay-Z üj CQö

(14) a!üY MüZ aü cwK MüZ:

aëüj C>a @ai eüe aeK^yüüéGküVüüa\üüe ai üA a!ü_ü^ü Keäü aü] öWcþ_epeüüe
ej@üi Qöü üi i cdüe Éü üfüKcüü^ aeK^yüüéa|üA Uüü Kóü C_j üecür_ _äü^ Ke[üköü ae
_I e Éü üfüKcüü^ K^yüüe ei_Mÿ Z[ü Züre _eäüe i µKüre MüZ ü~üWjA MüA [üköü K^yü_ I c^
Züre _Zÿ e üi bkü MüZ cürcüe j öü \A [üköü Gbkü MüZ KèWcþbiñüe 'M^þ ^þcwFþMöþ üaüfö
Kj [üköü üaüküaük MüZ cürcüe Cbd _I _eÆeKèi cüüfüP^ü Ke[üü i cdüe gükü^Zü bw
Keü@gñáý/@gñk biñüüü^ c^ _üdüM Ke[üüe ü \Li-üG ü @agý C>a @ai eüe Gi aél cYüü
üj üA [üG ü a!üY MüZeéKQö_ \ ^cüe @aZüeYü Keü-üAQö-

Gü^ ü~üMü Wfö üZü^ ü~üMü Wfö

c|èöi öü Wfö

@ü'ü K^èieþA@ü PCf cüü Mü

cüüü \aüj fñj fñü

Lü üe ^ic üi SSe Sföü

Süüe ^ic üi cfo ü 1 ü (j k j k)

@[ö- \A_ügnüe \AUögnü L' Gaö QicŠ@ü cSüe ü MüUG 'i ö^ü L' ü_üZü ~üAQöü üj

üaüj ! Zë · Ck cM@üY, @üç j k j kòü\A ZëKëa |üAaëü

aeK^yüü-üMjçæeé' Lú ü' @ [üZ]S@e ^üç 'SSe Sfö Gaü 'Süü' @ [üZ]_@e ^üç 'c fòü

ü\ 'KòA@üMü bëKò· wWj

üSü~Kü i üMüK ~üZ

@üK^@ü _fü Kü! üZ @üQ üMü

KëKü^ gëë-üZ! ü 2 ü (j k j k)

j üZ SecZüüae@ü\ü[éé

_ü^üK aRC ~üZ

üZ'üe üZ'üe ü^Aüe aGüf

UU@üMüü ü\üZ ü 3 ü (j k j k)

@[ö- cüüçüZ · wWjG ü\, cüSü~Kü gÜM üZüKëüKë~üüü~Cü^@üüaüj i@ü Qüü LúföKü! Qüü

cüüKcükü^üe gYüüKë~üü! _[üç cü\üKüMü@üC _üYüXük] eö~üA ZüKëaSüA ü\üLüüü ü ücü

K[ü@üü\ü^ gYüüf ZüKëZ @ü@üC Lëü çüeüüü

Kü! fëüüü\^ü çS@ü üfAüK

üaü'üeü _Ze \^ü

j üj j üü ^éüçSëeCWüü

\Lü! a@üü i éü ü 4 ü (j k j k)

KüG ü\üLü\üü a@üü i éüMü

üi üüfü i Kfëüaü^ü

I ^éü Me@ü Meü

Gü^ Kü^ _üeü i éü

üafMüüü ^éü PCf ^ü_ üMü

cGüçüe i éMëü ü 5 ü (j k j k)

PCf]Aüf, MCF]Aüf

^! _ü^üPj f@ü

i éüeü_üüçü^ KAüMü _üGüZü

MüG Peü Mj üüü (j k j k)

@[ö- Kü! f c~ü_KüA eüS[üü çüS@ü RiCKëae _Züe _Aaü i üR[üG ü VKpüi çZüZë^@üüaüj i

@üç NeKë i üRëKü^üj öüü K[ü üZüe _S@üü [üü i éüMüüeéRYü_Wj ü GYëZëüZüe IXYü

üÜKüüf, Kü^e i éü@küüe ü\üLüüü

_ea ö _üe üaüj ühüj k güüüüüü K%ü f _S[üüK[ü a%Z ü Cq _\Üüe aüj j Z

üKüZüüüüüü _üü ö]Bë i ö-é Ée]Bö_üeüMç^ çüçüe MüZ çüüe Kò eüCüüeZ üj üAQö

Züj ü fl Yüü :-

aiĒa CyieY

MiZ cþue CyieY

Kü! fþ	Kü! fê	(C'Kie _èeMiciú jüA f > fê)
ùb\þü	ùbù\^ü	(G' Kie _èeMiciú jüA \þ > ù\)
úaieþ	úaüei	(I'Kie _èeMiciú jüA eþ > üei)
cŠep	cŠèè	(C'Kie _èeMiciú jüA Š > Šè eþ > è)
CWþü	CWþü	(C'Kie _èeMiciú jüA Wþ > Wþ)
ù\Lþ\i þ	ù\Lü\üi	(G'Kie _èeMiciú jüA Lþ > ùL I i þ > üi)
i Kfiep	i Kfèè	(A'Kie _èeMiciú jüA Kþ > KiGaøeþ > è)

@agý WcþüFüKMüZe GjüGK i ü]üeY fl Y ü

PCf]Aüf MCF]Aüf

^!_ü^øPj fþü

i èüei_üücù^ KAüMü_üGüZü

MiG Peü Mj Wþü

i üeü\üZ VøüK VøüMi

üaÜü LüZü þR^üfþü ü 6 ü (j k j k)

@[ð- MüZe _[c \A _ü\ üKak gZc]è _üAnI _üi wk Q! ck^ _üAni ü~üRZ
üj üAQü@^ý RüY ÈüFüK K^ýüNe @ai üKéi PüA Kj Qüü~, 'Zü'e aü_üRüY Meü üMüèRM@üüü
üi i èüei_üMj Yü MüYüüKiCVè_üAa ü~\a!' MüZe ügh \A_ü\ _üa w i j Z _Zýl biaüe
i ö_é ^èj nü Gjü cþue üFüKkaø i übüM góüüee a%üüKégükü^Zü _aK i ek büüü aóýüü üe
_Küg KeQüü

GVüe aýaj Z 'üaÜüLüZü þ g±e _üüüMkèfl ý Keü~üA_üüeiü Wcþbüüüe üMüÜüAaü
@[üe @ü^K i c_~þüüüPü g± aýaj Z üj üA [üG ü

@ü'/cj f bküüMüÜKþü `k aü RøhKèüMüÜüAaü @[üe 'üaÜþü' Kjú~üA [üG ü]ü^,
PüCk aü Lfè büZ AZýüüüMüÜüAaü@[üe 'eü_þü' g± aýaj Z j G üüi j_èøZek _\ü[üKüXþü
_üAn'Wèüüü' g±e _üüüM ej Qüü

WiŠ @ŠüGüf, Ne @ŠüGüf

_ü^øj üSøKA @üüQ ?

üi üAaüüU afü UüüWþü ü\LüMü

KÀèüG i øü @üüQ

_ü^ø@ü^üf, Kü~üü @ü^üf

ce aüü üKA @üüQ?ü 7 ü (j k j k)

KŠcike WcþufiKi ðÁZò

i ùcZ _ehciù^ cª aúj êòauj êòKù; ðue \Áík ej Qòú @agý _ehci^u @ù_I ù Èúciù^ @]K
ciZùe Kù; [ú«òú ùKùZK ci@ù ^Re ùbŠù_@, \Šù Sþe aùdùMKéi j ò^_ùeòZùj ùu Mª/ Kcð
@ù\Kéauj êòauj êòcZýe ahðahð_ùe cª Kù; [ùe \éý ù-ùKòYhòayqùéaPkiZ KeLŠò

MùZicd Kù; Yù bZùe @ciðciù^ i ù]ùeYZù cZ aýqøe ei_, Mª I C_Kie AZýù\Ké
aLùYòai [ú«òú Zùj ùe aýqZè KQò aùghZKè_ùjò ù KeòZùKéaie ^ùe ù\ùj eùA adù^ Ke[ùù
ù\Li-ùA [ùG ùùì Kò_eòKcùI [fù, Kò_eò@imùaj [fù, i aèùI Zùe ùKcZò_žùciZùeùì ùj ù-ý
Ke[fùùì i aèK [ùe i èY _aK Zùe cZýùe aù; Ký ùake @ùgà Zùò-ùA [ùe ù^eùgý-a%ðù
@]Kùg Kù; Yùe ahð ùj ùA [ùG ù Gi aè\ÁèGj ùKèùKak 'Kù; Yù MüZ' ^ Kj ò'MùZicd Kù; Yù
Kj ùù i cùPù^ ùj a ù ^cùe ùi bkò'MùZicd Kù; Yù eèKQòCùFùL Keù-ùAQò-

ù_ùe.....

ù_ùe ù_ù, ù_ùe ù_ù, ù_ùe ù_ù..

cùK QùMj bùMfù òKòù_ùe

Ze cù_èù\ùL ù^Aù^ Kòù_ùe

cùK ùKù aèòKAZù_ùe

cùK ùKù j ZèKAZù_ùe

G ce Mè^Kùeòù_ù, Mè^Kùeòù_ù..

ù_ùe.....

ù_ùe ù_ù, ù_ùe ù_ù, ù_ùe ù_ù..

bùù[ð_@ùe ùciùZ i Zùe ZeK'Y i aèð fùMùQùMjPùfMfè @ùRùVùeè@ùC cùùZùe cùL
\gð Keù_ùeòùj ð ùciùZ i cd-@i cdùe KQ aq ùùJ aZùA i ùj i ù\a ? ùe ùcie Mªa«
@, Mªa«@!

(L) aèùdKùkù^ (K^yù aèùd) MüZicd Kù; Yù

aèùj @ai eùe K^yù aèùd Keùù i cdùe Wcþ_eùùe Kq ^ cùe cùj i Uò@Zùa j àd
aèùeK ùj ùA [ùGò @^yù^y mùZòKùé i cùÉ Z DYù @]ùK Kù; «ð ùj ùf ci@ù Gað Sþ (K^yù) e
auj êòauj êòKù; ðù \éýUòì aMùeècùcK ùj ùA [ùGò Sþ KèNeèaèùd ù\C [ùù RùY ci@ùe MüZicd
Kù; Yùe Kùd\ùg ^cùe C; ùe Keù-ùAQò

cAùù_ù ^Gfù cù_ù_ù ^Gfù cù_ù_ù

cAùù@ù ^Gfù Uèð cù^Gfù Uèòò

cAùKùG cùwù^ cùwù eGùf ùMù Sò

cAùKùG RùPù^ RùPù eGùf ùMù Sòò

cùK KùVù_Šù ùKù @ù^ù\Zù ce Sò

cùK _Zeù_Šù ùKù @ù^ù\Zù ce Sòò

KSciKe WcpùfùKi òÁZò

~\òuKòYi òGK ^YÁ ahdùe GKú]K _\ ePZ ùj úA [úG, ùZua @^y KQò_á wKèù^A @^y i cdùe ùi Xyvùe MüZ eP^ù KeòMù^ Keòùe ùKòYi ò_ZòSK ^ [úG ù @ZGa @i ùLý _\ i ù~ùR^ùe aù]ù ^ [òùùj ZèGMWKe Kùkae i ò_Kàre ùi bkòKQò^YÁ ^ùc ^ùj ù

❖ Wcpùbùhùe ^KUZc gÁ i ùj Zý [òù bùhù ùj CQò IWpù WcpKadMùdK ^Re IWpù bùhù i ùj Zý C_ùe mìr^ [òù ahd _ùY KeòùKè~ùA ùaùk ùaùk @ciRZ IWpù aù ùKùì fù bùhùe _\ aùg±cù^ _ùl _ KeòMù^ Keòùù\Li~ùA [úG ùG_á wùe _àèèZkeòù MüZèè \Áùke @aZieYù Kei~ùAQò (\Áay-_é259)

❖ WcpùfùKMùZ]ieùe Kaòl MùdK c^ùe ùKòYi ò` eK ^ [úG ù _ùZýK MùdK @igèKaòù SUZpKaòù _\ eP^ùe _Zý_òèZèZù ^ [òù ayqòMùdK ùj úA_ùe ^ùj ùù KùeY ZùKè_èYù eP^ùKè^R ùgkùe MüA C_ì ù^ Keòù i j Z @iagýK i ùk_á ùwùPZ _\ i ù~ùR^ùKeò MüAù Reèù ùj úA [úG ù

8. ei _ùPè-ý WcpùfùKMùZe @^yZc ùaegÁy ùj úA [òù ùj ZèG [òc^ùe ei e @ù] Ký fl ý Kei~ùA [ùGò @] Kùg MüZ gùvùe ei igZ ùj úA [òù ùaùk j ùi ý, KeY ei ùùe i `k_ùdùM @ù^KZàù\Li~ùG ù ^cùe KQòC\ùj eY \Áay -

❖ **gùvùe ei :**

(K) Ai eèMùWpù _èèK _Wpù
 Leù· ecùì Qòù _Wfò]ùwWpòKùWpù
 ùfRù ùfùj epùA ùfj Rù
 ùfRù ù^AnùMù i òù KùWù, WcùMfòj Keù
 ùfRù ùfùj epùA ùfj Rù ò (aò_f_ gùvùe)

(L) _ù^òcùeMfòCKfèaKfè
 cÁneùZò@\ ùaùf ù~Aù | ^èùMù
 ZA aù|ùe aKèè
 ùfRù ùfùj epùA ùfj Rù
 ùfRù ù^AnùMù K. aù\ f
 Qòù Lù Kù\ f, ùfRù. ù (i ù_ùM gùvùe)

❖ **jùì ý ei :**

MùdK - i f_ MQe ùKeù, ei epàùwùpò
 _ùkèù - [ZèpZèWù Zòpù Lú ùep] ùwùWù
 MüdK - WòvòùcARùK \Mèp fMù
 eùù- CfùGfù_èù, ei epàùwùpò
 _ùkèù - [ZèpZèWù Zòpù Lú ùep] ùwùWù

❖ KeŸ ei :

(K) Q@ übAepQ@Üü KüŠpařp_ ap^ Mfö
 Lë Rü übAepaÜKüŠp] Kq KóVüü^ aüRfö
 üKüübAüi übAüi
 cepj üMj. aëübA
 ü\ üMü aëa ! ü^p_ü^ò
 cÄñZepfü ü\B ü (üfüKKüj üYü- 'i üZpübaepbG^pZepfü ü\B')⁽¹¹⁾

(L) üMüWjüK üMüWjü Mfö^fíazö
 üKüZüi ^q eü ü~A
 Küfö^föNüjü üPM^ébG^
 aiaëé^we ü~A ü (K[ü^ò- 'aüMjRëüGñ)⁽¹²⁾

9. i Ÿ^, Kük, _üzä@^í üe WcpüfikiMüZ ~ü[üPZ Xwüe _eüahZ üj üA[üG üGj ü MüdK
 KküKüeu C_ü ž aq öI _\ eP^ü üKogk C_üe ^bë Ke[üG ü

(K) MŠëKŠöMŠëKŠö üMü bG^
 MŠëKŠöMŠëKŠö
 c|öc|öj @ü MäüüMü üMüGüZA
 KÄeŸ (Kq eŸSëKö...) bëüü cŠöü

Gj dMüZe _q[c_ü\ _üe _üzä@^í üe 'üfüüüü^/'üMü bG^' / 'bG^püüü^'... AZýüüü
 i ü_ü]^ _\ fMüA Mü^ Keü-üA_üeö üi j_ëüMüZe ügh_üüüe i ü]üeYZü KÄeŸ
 Kq eŸSëKöüü Zír _žö_I üe [äü äyqë ^üc AZýüüü~ëj KeüMü^ Keü-üA[üG ü

(K) j üŠüK üfAüK i eüz _Aü|
 aüMjüaUüü\ ^ë eüüdü üMü
 cÄñc^Mjü ü~Aü|
 üfRü üfüj epüA üfj Rü
 üfRü ü^AüMü QüGüf Qü^ò
 Mjü Mfö_ü^ò üfRü... ü

C_üeüq MüZe Zžüüü _üüüe Míe ^üc 'c^Mjü' a\küe 'üaFMW'y 'üKüüUüMW'y
 'fKüMW'y... AZýüüü^üc a\küA MüAaüüe MüdK_üI üKóYi öaü]ü ^ [üG ü G \Äëë
 üfüKüMüZ i üaR^ü^, i cükeük Gaö_üPü^ üj üA c^Pë^Z^ ü

10. WcpüfikiMüZ üe ^ieiaj üMüZ, MüWPfüMüZ, i aieiaj üMüZe @^ë üag ü\LäüKëcük^üj ö
 G[ëëKŠcik @ ke Wcpüfiki Gi aëKcöi j ž @ZüZeeRWZ ^ [äü RYü_üW ü

KŠcike WcpùfùKi òÄZò

11. @[əj ú^ g±/_\ùle əjaj ie WcpùfùKMúZùe @ù^KZàù\LəùKéckq[úG ú ~ [ú-

(K) Ai Kò^q WpùZAi ò^q Wp
^q Wp^q WpK!^] úwWp KiG...
(ùgh \AUog± əjZúZ @^y i cÉ g±e ùKøYi ò@[ð^uj ó)

(L) [ZepZepWp Zðpù Lá iep] úwWp....
('[ZepZepWp g± \AUòe ùKøYi ò@[ð^uj ó)

(M) UòpUòpèòUòpèòLá ú
] ^pù\ fùú j eù ú^'ù\ cì ú ....

(_[c _ùle ùgh g± 'Lá ú' əjZúZ úi _ùle @^y ùKøYi òg±e @ [ð^uj ó)

^è[K új ùfú j íg± cì^ue əjaj ie GùZ ùfùK_òl ú~, ~M~M] eùWcpùcòLK _epeùe
G cì^ a òej Qò Gj òg±MòWKe @iəé ùgkú l gZic] è i ùMúZK] ßòj óGj ie R^_òlZie
KieY ú Gj ú c^ _ea ò _ù\KèZùre @ [ðəyq Keòùe i j ùdK új aù i j Z ùgàZiu _ùAñ
@]K ùeùPK Z [ù C_ùbùMý új úA [úGò

12. ùKùZK MúZùe MùdKKèi új ú-ý Keòù _ùAñ_ùkèùe @iəgyK _Wj_úG @iC ùKùZK MúZùe
\eKie _Wp^ [úG ú Mù[ù, \ùNòKùj úYú, · Lpù MúZ AZyù\òC_i_ù ^ù Kfùuàuk _ùkèùG
@_ej_ù-ý új úA [úG, Kkèi cÉ _Kie KcMúZ, a;ùY aù cwK MúZ, K[ù^òc^ue [əù
ahd bò K MúZ, ^ùPp MúZ (ei epùKfò WùfùLA AZyù\ò)@ùle _eùahY uàuk _ùkèùe
bìckú ^ [úG ú

_ùkèù ^q òeZ ùNùhù \KèùKak Zùk ckùA uàúfù [úG ú MùdK ahd a%òù KeòK [ù aÉKè
@ùMkè aXjA ^G ú _ùkèù [ùf MùdKKèaèic ckèù i j Z ùi @iəgyK i ùk ^èù _\
i ù~ùR^ù _ùAñi ùcì^y @aKùg _ùA [úG ú _ùkèù [əù MúZMòWk @ù_l ùKZ \ùNòGàò_ùkèù
^ [əù MúZMòWk @ùKieùe l ðáò GMòWkèKQò \ MùAaù _ùe aèic ù\A i ùcdK bìua
i MZ c^ Keù-ùA_ùe ú

LùfòWcpùfùKMúZ Kùj Kòù~ùKøYi òùcòLK _epeùe ùKj òKkùKie aù ùKj ò@YKkùKie
^g «òù Gj ú i aùù MYe, RYe ^èj nù ùZYèDYú @] ùK i cùÉ MúZ, K[ù^ò XM, aLù^ò
RùY [ùkòù~ùj Zè^Re ùcòLK i új Zýe] ièù i j Z i cùÉ Èùbùak Xwùe RWZ ú ùi j ò
\ÁèèK [K/MùdK MúZ aù K[ù^òG C_i_ù ^ Kfùuàuk Zù i j Z ^R C^yçùe ùMùG
_ùkèù ù~ùMùMýKeòùKè_Wp [úG ú ùgàZicŠkù c^èè~ ùKj òRùY @ùMj ú aýqòEZù_àé
bùuè @ùMA @ùì MùdK ^Kùe 'bè-ùGair fùMòuù_ùkò] eòù _ùAñ@ùì òai ò-ùA [úG ú

13. WcpùfùKMúZ ~ùj ú aùly i j Z Mù^ Keù-ùA [úG úi i aèù~ ùKak ùXj^f, fò ú^, c j eù
AZyù\ò [əù '\è\èfò aùRù i j ù~ùMue új úA [úG Zùj ú ^g nù ùKj ùKj ò^WpLùWp (\ùì KùV)

KŠcike WcjuFüKi äÄZö

cepcföe (Zkeöü) MüZue:

- 1- GAeöüMüU K[ü VwKö VKü
VwKöVKü,]^
i dR üaùf @üü \Lüü
- 2-cÄñKAföafö^üj aéeü ü
^üj aéeü ü,]^
LiGaéLŠ Lei üü
LŠ Lei ü[öcj ^ö[öü
- cj ^ö[öü,]^
SiGñ_eü cieü^aüö .....AZýü\öö

a;üY MüZue:

- 1- I ^éü Meöü Meü
Gü^ Kü^ _ieü i éüü
- 2-üaFMWjü ^éü PCf ^ü_ üMü
cŠñcúe i eMeüü
- 3-Kaeü PKeü XjeKü aüM üMü
NüJocäŠ Qü^ RñM ü
- 4-^éüce ^UK^ieö
Ci éüG Lüü_üeö
- 5-i üeü\üZ VöüK VöüMü
üaUü LüZö þR^ü föü ..... AZýü\öö

üfRü MüZue:

- 1- üfRü ü^AüMü i öü KKWj
WéüMföj Keü ü
- 2-üfRü^AüMü K· aü\F
Qöü Lü Kü\F ü
- 3-üfRü ü^AñüMü üfRieöbie
fKüMwj~äüe ö
- 4-üfRü ü^AüMü aüae^
\äüK i e^... AZýü\öö

MüZ @ü\yüe [öü i ü~üRK _\ ck ahd i j ž i µKöel üKeé^ [ürf üj ñZüj ü MüZKé@üj eö
C_übüMý Keöü ck _\e @kuie bköL-öüj üA Zíre ügüüa; šüe i jüdK üj CQüü

a |üMüZ, MüZicd Kü|Yü I afe@ü MüZ QWü @^y i cÉ MüZüe aüly, ^žy I MüZe @_ađi c^đi ü\Li-üGö N^ Rwf I _iažyü ke üüüü _Wj auMäc MWKüe aəuj au _ađ_ađYü @ai eüe i MüZe MeSüie _žj žoi ÁKüeo üi üZuaük Gj üei Mäj üügžie c^ue biaike i ÁoKe[üGö WcpüfikMüZ aiÉa_üI i c]e \üjžy Rúa^e ü_c-aej e K[ü, üMüUG RiZie üMœaiaj Mü[ü I i ü]ieY cYh j äde @üaMbeü ai üKé_äYa« Keò`üüA _ie[äu GK akÄ ücöLK _epeü ö

(M) WcpüfikMü[ü

ücöLK üfik i üj žy e Q|üđž KíajK ei_ üfikMüZ biaüe _ePž ü üfikMüZe aəđ ügkü cœeüfikMü[ü GK _biagükü abüa ü üfik Kij üYüe i ÄüNöMüZicd a%đüKüüfikMü[ü Kj ü-üA [üG ü _üžüžy i üj žyüe Mj ž Füüđž 'Baller', `eüi üe 'Balliere' Gaö AöüRü bihüe 'Ballad'g±e biéZüđ _žg± biaüe 'Mü[üKäMj Y Keü-üAQö ahd Z [ü_ÄbicMZ a%đüüüüe üfikMü[ü 1- ü_öeüYK, 2- HZj üi K I, 3- i üciRK üj üA_üe i I Wjü bihüe _Pkž 'UüKü üMüađ P|ä, 'adküMüB', cj üeüRüu Kkü_üYö, '^@u MüZ' @üüüfikMü[üe GK GK C\üj eYö MüahKu cZüe "biéZ ahüe Mü[ü eP^ü Keüüe ügkü aj é_üPü^ Kükeé_Pkž üj üA@üi Qüü i üZ aüj ü^ j üku i äKkž 'Mü[ü-i -gZü' äKž i üj žyüe ađÄ i ü^ Füü KeQö Gj öMäÉ Mü[ü aü ügäKMWKe aj k @g cí^a Rúa^e @^bZö i 'kž Z BC_üe @ü]ieZö"(13) VKpüi j bök Kšcike WcpR^üMüÁüe ücöLK _epeüüe 'eGcü Wc^p, 'Wc[üüA K|äpeü^ö, 'cieöLžj eRü, 'ai «eò\äö, 'Mè-füü\B' _bZüüfikMü[üe @«Mž ü cí^a Rúa^e aböÜ\M Gj öMü[ü MWKüe Kü_eöPžž Züj ü ^c[üüüfP^ieé RYü_W[üGö

Mü[ü_üe_k _-jüdüe üMüÁü i wüZe @«Mž [füü. eY Kaicü^ (minstrel) MüeMüKé afeüföMü[ü_eüahY Ke[üf üG_eKöGj üe ahdäÉéa%đü KeöMüAaüüaük i é üj üA ai äü ađ ö^ [fü ü RüY @üMue ahd C_i_ü^ KeöMüA Püfuf \ke @^y i \i ycü^ üKöYi öGK MeZB%ö \Ké_éieäe öKeöcLý MüdKkëi j üdK üj aü [fü Gj üe _epeüü Gj üüKögk Güa cœ Mü[ü Müd^ ügkü cœüe @^i ž ü

"^e^ieüue cü^iaKüee Pžä bia i üefý, ü_c-aj kZü, fiki ü, @Zé öI i cíMc i L R^ž @icöaö že ccö žü PžäG[üe @už üj üAQö G[üe ü_cë @bäy-^ü@žy« j ädMäj üö ^e ^ieüue ü_c i 'šKéüN^üG[üe ^ü^üei_üe ^ü^übie ^ägđ cükö gwnie ei e _žy| @ai ü G[üe ei_üđžö"(14)

Gj üe ePdžüü i ö_Küe cZüü\ ~üj ü [üC^ü Küj Kö _đüü üKj öRüY KaüMüdK \üei üKöYi ö^ü üKöYi öei_üe i ÁüFüü Keüü_üe aböÜi cdüe aböÜei_ _eMj Y KeöKü^eéKü^, cğ iécj nüj üA MWpüüf ö üKüZK @ü kK _epeüüe Mü[üKéađ ^žy i j ž cœ _eüahY Keüü ü\Li-üG ü Mü[üe i ÄüNöK [ü^Küe aüee üMœacd Kžö ž ü\auqge @üž-ž Kcö üMüUG RiZie

KSciKe Wcpüfiki öÄZö

i ðNhðl i ðNüZe jhəahü\beü @^bZöi ücZ KZò_d jüi ý üKaZKcd NUYü AZýü\òcª i ð^
_üA[iG ü

_ðü^ Küküe ~m üaük 'Mü[^þ ^ücüe Mü[ü Mir^ Keü-iC[äu K[ü EMþa\üe a%ðü
Keü-üAQüü i ek biñü, i ek Q!, ^üKüd Xýv i jZ Mir^ ü-üMý i ðMüZ]cüZü Gjüe @^ýZc
üagÁýö IWpüüe ü-üMü/büJcü^ Mü[ü KaZüe _Äü_üñK Z[ü]ieK ü cüzáWcp_emeüe
üi bkò^ÝÄ ü_hüüie · eY Kað(Scalp/minstrel) aü ü-üMü LəpKPZ ü\LəüKéck«üü MüZ/
Mü[ü/Küj üYü \Müe Mbüe ePüeL[äu aýqöü^ j óWcpüfikiMü[üMüKé^ýcü^u cü^üe-^
CüYgýue Mü^ Keü[üküü @agý WcpRüzüe _iepeK büü 'aëZëürcü^ueGjüR^üMüAüe · eY
Kaðáü minstrel üaüföKjü-üA_üe ö

Mü[üe _ebihü:

Mü[üe _ebihüKéü^A aüþ^cü^u cªüe @ü^K cZ _ü[Ký _eFl Z üj üA[üf üj üG
K[üKéi cüÉ ÉüKüe Keü[üküü~, Mü[ü KiaýK ügküüe Müd^ Keü-iC[äu GK i ðüNüüfúKK[üö
KQüüfúK i üj Zýadüþ @bücZ Z[ü i q ü«Ké@^éü^ Küf Gjüe aüÉa _ebihüKéRüYäü @üc_üAñ
i jR üj aö

I Wpü üfiki üj Zý MüahYüe _äü\ _ëñ # Ké-aj üeü \üg Mü[ü i üj ZýKé'Mü[ü MüZKü
biaüe @bj Z KeðKj «ö: -

"@^ý _fä MüZ _eüüfúKK Mü[ü MüZKüe ücðLK _emeüej Qüü Gjüe biñü i ek, Q! üe
fLZ i üj Zýe _äüi KÄ gávkü ^üj ö" " " Mü[ü-MüZKü aýqöe i Áüj üfuj ñaýqö_üPÁüe i ÉÁ
i üuZ G[üe cük ^üj ö MüZ üghüe Kaiue _iepeK bYZü^ [üG ü bia _Kügüe @üRüzý aü
@Wýe ^[üGüGjüMüZe«@^ý Z @üaMü- _eÉübiaK _Küg _äüj üi j_ëüü ñafükü@ückPk G[üe
GK aŞë @P i jR üi ö! ~ý eüRZüKe[üG ü_éëqöGjüe GK Mý üGjü@üaë öKeü-iG ^üj ö MüZ j G ü
MüZ i jZ aügü, aüYü, eücZükö L-Yö]Wkò_bZüaRü-iG ü" (15)

_üZüZý MüahK üj Rföüþ cZ @^é üe Mü[üüj CQüGK MüZück K[ü^Kü@^ýZc @üüfúPK
Waj_üKüüe Mü[ü i þKüe Kj «è "üfúK Mü[üK[ück üMdKiaý üGjüüfúK KYüe aKgz üj üA[iG
KöüüfúK Mü[üe i ücüý eü_-aü ü^ @ü] üeüe üKöYi ñaügh Kað\beü ePZ üj üA[iG ü Gjüe _ä e
R^ i ü] üeYüe GK _ëñé@^ý GK _ëñKéücdLK eü_üe üj üA[iG ü" (16)

"@^ý _l üe üfúK Mü[üe aüdaÉéküj üYü @ü] üeZ üG[üe GK aüGkü] K PeZá(Küj üYüe
^üdk, ^üdkü l @^ýüý PeZ) e ü_c, aëj , i ðNhðAZýü\è a%ðü [üG Gað«Zü i `kZü, aRd
Z[ü @ü^ üe _äZü i cü_ üj üA[iG ü üfúK Mü[üe aüeZß i üj i , eüj i ý Gað üeücü Ke bckü
MeZß %äü Gjüe cLýei üj CQüaüe Gað«üÉe üj CQüüMæaö cüzäüfúK Mü[üe cLýei üj CQü
güüie l KeY ü" (17)

_ä` i e gyici ě e cj ü üZü bihüe “ ” In other words, we may call it an oral drama. The dramatic element has its own appeal to the listeners & hence it has its predominance in later balladry when ballad is separated from dancing.” (18)

Mü[ü c²ue ü_ĉ I aieZBbeü Kõ\«üe K[iaÉei ť^ _üA[äü abndKèü^A W. i üeiR Kèie _eWjKj ěü«è “\üNäKükae, aýqMZ @^bZò ü_ĉ _Yd, ~ě, ù\au bia^ü GaöK[iaÉüe ^üJKüdzü Gj üe agüA Mý üjüA[äü üauk ü_ĉ, RiZò ~ě I aieZB AZj üi , Kõ\«ü I _eüY _bZòGj üe bia_~e ^cüY KeěüG ü” (19)

“Gj üe Küj üYü i ek I \Z MZgük üx x x Mü[ü MüZKüKèMüZKüay I Mü[ü MüZKü biaüe \A Éeüe abq Keü~üA_üe ü \üNö Mü[ü MüZKèMüZKüay Gaö @ü_I üKZ I äKaZüKèMü[ü MüZKü Kj ü~üA_üe ü MüZKüayKüfiki üj žy bihüe Folk Epic aüüfuk_èüY GaöMü[ü MüZKüKèBallad biaüe Mj Y Keü~üG ü” (20)

WcpüfikMü[ü aò_k ücöLK I üj žy üj üA[äü üj ZèGj üKègYäü, MüAaü@byüi Keäü Gaö ügäZüü i 1Lüe @icägüi e i j ž C_ü_ü^ KeäüKèj üf RùY KküküeKè\üNäö] eò@byüi KeäüKè_WěüG ü_èYü MüdK cü^u _üe @ic Mü[üe ^a-Müdk _üXöüj üeé^üj «üü Mü[ü MÜKè i äMj Z \ee K[ü, _äèè_PkZ [äü i cÉ Mü[üicü^ue ^ic c² Güa RüYäü i _a_e üj C^üj äü ü~ZKè^ic i äMj Keü~üA_üeQüüi MÜK üj fü :- 1) Wcěü\A K; ^üü^ò 2) eGcü Wc^ĵ 3) Mè-füü\A, 4) cüèöLZĵèRü I 5) ai «èö\äèĵaRü^ĵ

GZ\äyZüZ- 1) _ü_üPüvĵè2) Mèü^ĵü\A eü^ò3) WüföRcĵü 4) i üüfa^ĵèRü 5) füfĵc^ĵ I 6) MüwicĵĵèRü AZyü\üüfukMü[ü Wcpüfik i üj žy ücöLK _epeüe ej Qüö

üfiki üj žye @ü^K adB^ üfukMü[ü MÜKèPyö Keüüi MÜKè^R ^R \Äüe abq Keě[äü RYü~üG ü_üZüZy MüahK `äĵ ö ĵMücepMü[ü Kè-1) _üPü^Mü[ü 2) üKdJé K Mü[ü 3) ü_æüYK Mü[ü 4) i ücük Mü[ü 5) @üfukK Mü[ü I 6) @ieYýK Mü[ü biaüe Q@ biMüe abq KeQ«öü üi j bKüguefĵĵ~ü\äĵ^Re 'j edüYü_ä\gKüüfukĵi üj žy' _ÉKüe - 1) ü_ĉMü[ü 2) aieMü[ü 3) @nžMü[ü üb\üe ZðöbüMue abq KeQ«öü üZüa aMüKeYe cü^Š üi üZÜü i j R ^èj nü KieY üMüUG aüeMü[ü bZüe ü_ĉK[üü~ ^ [ä GK[üKj üj a ^üj äGaüüi j bKüü_ĉMü[ü c²ue @nž a%äüü~ ^ [ä GK[ü c² Kj üj a ^üj ö

üfukMü[ü üj CQüüfuk_èüY aü üfukKüay ü @^é Sü^eè RYü~üAQüü~ ,üKöYi öüMüUG üfukMü[ü I Wĵüe i cÉ _ä«üe C_faĵ ^èj nü @üj èöc² RYü~üG ü~, Mü[ü MÜKè bihü i aè @ü kK aü i ö_ě RiZè üaüföcü^K I Wĵü ^èj nü cü^K I Wĵü bihüe i Äüj aü _üe üi bihüe Mü[ü aü üKöYi üüfuk i üj žy i Äüj üA_üe^üj äü

Mü[ü c²ue aýqòäüghe i ü] ^ü I i ě ö@ü_I ü üMüÄü aü i ücüRK Rúa^e Kkü_äZü, i ü]üeY ePüäü], ei üaü] Z [ü] cüä bia^ü j óäüghKeò_Zð kZ üj üA[üG ü WcpüfikMü[ü

c²ùe MüZ ài Q; e] eiaŠù ^q ðeZ ùKòYi ò^òc ^ [ùGö bðÜbðÜMü[ù MüAaü _üAñbðÜbðÜEe
ej Qü Mü[ie @üwK eP^ù i ü] ieYZü \A _üùe GK_ \ Kóü Zðò_üùe GK _ \ üj üA [ùG ü Gbkò
ayZKk: @agy üMüUG añde a%ðü ùghùe ài ÈÏ aèic _jaðèü\Li ~üA [ùG ü K [ù bZùe MüZ
Gaö MüZ bZùe K [ie i c^èl ü~üMüMü[ù GK KùkRdù ùcòLk KíayKkù bñua a ðej ò_ieQüü agyÄ
_ü/üZý MüahK W.P. Ker G i µKùe Kj «ò- “It is a narrative poem lyrical inform or lyrical
poem with a narrative body in it” (21)

WcpùfùKRúa^ i \éj WcpùfùKMü[ie _Kíg bwú aWyi ek ü Q; @^éüü ^e D; ðie Gj ü
üag Èz; ü i aè_üùe \A_üù c²ùe @«ý ck^ @^èü-ÿ ^èj ð i ü] ieYZü \A_üùe GK_ \ e
eP^ù üj C [ùf üj ñZðò_üù agyÄ _ \ eP^ükè@ü\ñ@aükè Kjú ü-üA^_üùe üüi j bkò_üùe @I e
i òLyü c² ^q ðeZ ^èj ñü aüghZü KañMüdKe cèj _üüüM] còGj ü GK \iŠèe e eP^ù üüZüaàð
Gj ü agyü kZ ^üj üA Mü[ie MüècùKèaXjúA [ùG ü a i «eü ü\üü aRü^pMü[üùe MüZ c²ùe @«ý
ck^ _edÄ j G ^üj öü _ÿòZj üe M\ýcK Mü[üü @ü^K _ecüYüe ej ð[èie ù\Li-üG ü Wc
pùfùKRúa^üe Mü[ie _búa @\ýüa] ðej Qüü ^q Ä ayqò i Ä üj üA^ [èü ü-üMüGj üKèKZèZü Ægð
Keò_üèðij öü aeò Èz I @üùc @bàýqò\èü Gj ü c²ùe ü^+ MK i ðcù beòej Qüü WcpùfùKMü[ü
Gj òR^ü MüÄüe Rúa^ -búaüaMKè_žò kZ KeòeLèü i üwi üw i ücjú K ügèZüü ei _ò_üü üKè
PeZü[ðKeð üG ü

^cùùe üKùZK WcpùfùKMü[ie KQòKQò@éj @aZieYü Keü-üAQò-

Mü[ü-1: eGcù Wc^p

ck bñü

Gü^]^,]^']^' üMü
Gü^ aiaè aiaè aiaè üMü ö
üaùf MWyüaùf MWyüe
ùZAeòKZü fWpWpüe ö
ùcARòLá ü üai òaWpüe
cèèe büü ü üai òaWpüe ö
Zü^ü ^ü^ü ^ü^ü ^ü^ü üMü
üj üe üeüe üe'üe üeüe üMü ö
@fù aüfù K@fù Kä ü~
aüüe `üf KüKeòKü ü~ ö
@LüG ü\Lüf üfùKü cùK ^üAñ
_LüG ü\Lüf üfùKü cùK ^üAñö
ùcARòaFü cèè èüüü^ I

IWpü @[ð

G]^,]^,]^' üMü
G aiaè aiaè aiaèüMü ö
üaF MWyüüaF MWyüe
Zj è K [ü fWpWpüe ö
cüA_ üLüüü üagü aWpüe
cjú è bñü üagü aWpüe ö
Zü^ü Zü^ü ^ü^ü ^ü^ü üMü
üj üe üeüe üeüe üeüe üMü ö
@kù aükü K@kù Khü~
aüMüe `ük KüKüVjKhü~ ö
@üLüe ü\Lüf üfùK ücüZ ^üj ó
_üLüe ü\Lüf üfùK ücüZ ^üj ñö
Èüaüfö_èh cüü^ üj ü

KŞcike WcþufiKi iÄZi

^ee ü_A @Mðoi úf a;üù\ùj
^ee ü_A aúfö úf a;üù\ùj
Ze üW Nceüa;üù\ùj
Ze j ^eü^ Wceéa;üù\ùj
KUie \föa;üù\ùj...

^e _üAñ @Mðgük aŞü \ð
^e _üAñaúfögük aŞü \ð
üZie _üW Nceüa;üù\ùj
üZie j ^eü^ W´eéaŞü \ð
K ie ü\üküaŞü \ð

G_edMüZ cüæcúe ÉZiKeñüüaük ü\aiúéaŞüC [ñüüfük, K [üe cæ aðZüüjüA RYüA [üGö
Gjök [ie KQü@ig :-

"j A Meü A, ^eepfüMoZepaúfö úfpa;üKep_üWpNceü_üWpLŞüa;üKepüZüa i ðüZep^üüeiGü\ -
KæZþueüGü\ _epé.. üüi RþLüWpQüüWj, ai-þLüWpQüüWj..." AZyüñö

ce ü_Uiaúfö üMeüAaúföWwe
]e^ðciZü,]e^òü~ _ZüüK-
ü~ ^ic ü\üf...
~üj üZce aúf ^ic ü\üf
Zce aPü^ üaüüföü\üf
GüVA Z afü aiQfüi ^üAñ
üaüüVA Z afü Pðföüi ^üAñ
j üZSKü LWjü\füi
_ ^üZ _Wjü\füi .....

ücie ü_Uiaúfö üMeüAaúföWwe
]eYü ciZü,]eYü ü~ _Züüé
ü~ ^ic ü\üfö..
~ü@ Zceüaküe ^ic ü\üfö
ZceüaPü^ üaúföü\üfö
@AñüQ@üüaúföZ aiQüf ^üj ó
@_eÄte üaúföZ aiQüf ^üj ó
(Zèc) j üZÜüYüLWjü\üf ü~..
_YZüe _Wjü(\ü^ü) ü\üf .....

x x x x x x x x x

Mü[ü-3: Mè-þFöü\A:

G aüA aüAü^ aGüf, GaiA aüAü^ üMü
G aüA aüAü^ aüAcep\i éü\Aü^ üMü
G aüA aüAü^ aüAcepMè-þFöü\Aü^ üMü ü
PCfþü_üüi Kþü\ü^ aüAcep cGñ þLRé~üA^üüMü
büZ@ü ü_üüi Kþü\ü^ aüAcep cGñ þLRé~üG^üüMü ö
büZ@ü ü_üüi Kþ[üüe Ueü Zepübü^A]eü^füü^ üe
· Cfþü_üüi Kþ[üüe Ueü Zepübü^A]eü^füü^ üe ö
G aüA aüAü^ aüAcep aüA aGüf aüAü^ ü~
i Zþei ü\^þi ü\þéaGüf, aüA aGüf aüAü^ üMü
WüAKoi ü\^þi ü\þéaGüf, aüA aGüf aüAü^ üMü ö
Lè cü' ü\ü^ aüAcep cGñ þüLüRü ~üG^üüMü

\à cù; ùaù^ aiAceþ cGñ þùLiRù ~iG^ù ùMü ö
 \à cù; [fwië Uëü Zepübù^A LiA Mfiüë
 Lë cù; [fwië Ze übù^A LiA Mfiüë ö
 G aiA aiAù^ aiAceþ \ i êüü\Aù^ ùMü
 G aiA aiAù^ aiAceþMë-fou\Aù^ ùMü ö
 eZ^þKVC ü\^ù aiA cAñ cGñ þùLiRù ~iG^ù ùMü
 i wüfþKVC ü\^ù aiA cAñ cGñ þùLiRù ~iG^ù ùMü ö
 eZ^þKVC [fwië aiäëZepübù^A ü^AnMfiü^ue
 i wüf KVC [fwië aiäëZepübù^A ü^AnMfiü^ue ö
 G aiA aiAù^ aiA ceþ aiA aGüf aiAù^ ùMü
 G aiA aiAù^ aiA ceþ aiA aGüf aiAù^ ü~ ü
 cùK i žþëi ü\^þi ü\þëaiA, ZA aiA aGüf aiAù^ ùMü
 üWAKoi ü\^þi ü\þëaiA ZA, aiA aGüf aiAù^ ü~ö
 G]^]^ue]^ ceþ]^ aGüf]^ü^ ü~
 G aiäëaiäëe aiäëceþ aiäëaGüf aiäë^ üë ö
 i êüþeAñgüü\^ù aiA cAñ cGñ þùLiRù ~iG^ù ùMü
 eü_þeAñgüü\^ù aiA cAñ cGñ þùLiRù ~iG^ù ùMü ö
 i êüþeAñgü [fwië Uëü Zepübù^A ü^AnMfiüë
 eü_þeAñgü [fwië Uëü Zepübù^A ü^AnMfiüë ö
 G aiA aiAù^ aiAceþ \ i äü\Aù^ ùMü
 G aiA aiAù^ aiAceþMë-fou\Aù^ ùMü ö
 i žþëi ü\^þi ü\þëaiA, üWAKoi ü\^þi ü\þëüMü
 i žþëi ü\^þi ü\þëaiA, üWAKoi ü\^þi ü\þëüMü ö
 aÜüUwþü ü\ü^ aiA cAñ cGi þùLiRù ~iG^ù ùMü
 KðëaiMjü\ü^ aiA cAñ cGi þùLiRù ~iG^ù ùMü ö
 aÜüUwþü [fwië _fü Zepübù^A ü^AnMfiüë
 KðëaiMjü [fwië _fü Zepübù^A ü^AnMfiüë ö
 j ñaiA j ü^ aiA ce, aiA aAüf aiAù^ Mü
 üj ü aGüf üj ü^ aiAceþ j ñaGüf j ü^ ùMü ö
 Küfü afoMCWj]^ceþ KüGafokfiü^ üj ü
 Küfü afoMCWj]^ceþ KüGafokfiü^ üj ü ö

aÙàfòUwøù] ^ceþ ùaUàfòù\fir^ùcù
ùK |èafoairWj] ^ceþùaUàfòù\fir^ùù~ ö
eZ^þafòKVC] ^ceþciŠàfòù\fiù^ ùj ù
gùwifþafòKVC] ^ceþciŠàfòù\fiù^ ù~ ö
KfiafòMCWj] ^ceþPùfàfò~ùCùQ ùMù
KfiafòMCWj] ^ceþPùfàfò~ùCùQ ù~ ö⁽²⁴⁾

x x x x x x x x x

WcpùfùKMù[ùe ùKùZùÙòùagÁy-

- (K) ùfùKMù[ùe Kùj ùYù bìM \ùNùùj ùA [ùG ù
- (L) ùKùZK ùfùKMù[ù i ì%ð_ùý] cð Z @ùC ùKùZK M\ý-ùý i c^Z ùj ùA [ùG ù
- (M) Mù[ùe ahd @ùbRùZý i ì^ùPeZà eùRù I eùRKèùe/Kèùeù,RùZè HZùjK [ù, @Zòàèk
ù_èKùj ùYù aù ~è NUYùC_ùe @ù] èZ ùj ùA [ùG ùùghùe aRdaù ù_è_ùì j cùk^ùkK
ùj ùA [ùG ù
- (N) Mù^ ùgkù Èz ! \ùŠàé ùe ùj ùA [ùG ù
- (O) eì P~ùù \ùÁèèG [ùe gùvùeei e _èafý [èùàùk @ù^K Mù[ùe KeY I aùeei e
_è^ \ùÁùMùPe ùj ùA [ùG ùcSùe cSùe MùdK j ùi yei e _èùahY Keç [ùkùù
- (P) ahdàÈèeùR_èèùe ùj C aù MCWjNee, ZùbZùe WcpùfùKMùdK ^R RùZè i ùciRK
Rùa^e QaùKè_ Zò kZ Keç [ùkùù
- (Q) K [K i ek bìhùe K [ùaÉKèC_ù_ù^ Keç [ùG ù` kùe Gj ù i aR^ ùaù] Mcý ùj aù i ùw
i ùw C_ùbùMý c^ ùj ùA [ùG ù
- (R) Mù[ù ùfùKK [ùe MùZ eù_ùj ùA [èùeeKùj ùYùe i cÉ fì Y G [ùe [ùG ù
- (S) Mù[ù c^ùe i ù] èY ùfùKue ^Zùùèù Rùa^ R~ùke K [ù, ùfùK cù^ i ùe [èù @_ùð
AQù Z [ù @Kù ùK [ùG [ùe i ù^ _ùA [ùG ù
- (T) Mù[ù GK ùcùLk Mùd^/K [ù^ Kkù j ù ùaùe ùKak gZùèègZòKèMZòKeð [ùG ù Gj èe MZò
i ù ùZò ù ù àùaùe j àdeèaùj èè@^ye j àd K ! eKèc^ ~ùA [ùG ù

ZRèù:

WcpùMù[ùMùK cùYùZù 'Wcp_ùKZ' bìhùe j óa%Zò ùKak 'Kè-fù\A' Mù[ùe bìhùÙò
@ù kK ùKeù I Wjù bìhùe a%Z ù KùeY ZèWjS @ùLù_ùL @ ke MCWjRùZè ùfùK GbkùGK
bìhù àyaj èe Keç [ùkùù _ùj ùMý_àZ ùNeù_èùagùe ù~Cùùcù^èèR^e ùKòY i ò i èù] ù ^ùj ó
ù i AVùMù \ùŠùe Gj ù_èùahZ ùj ùA [ùG ù ùfùKKaùù~ùZùaùk GMùKèÈe ù\A Mù^ Kùe Zùj ù
i aù ù] èe Yuèù^ ! _èù^ Keùù i j eì ùYZ Keç [ùG ù bìeZùd ùfùK i ùj Zùe àj èKùkeGMùKè

cj ß %ði í^ ej @üi Qð Mü[ü _eüahY _eü_ü üe K[iz Wcp_ðKZ biñie c]eZü@aö 'ü\Zö Cj Z 3UüMü[üüg c^eé'eGcüWc^þ I 'ai «eò\äeþaRü^þe biñü i ö %ðWcp_ðKZö Kkë'Me-þfö ü\B' Mü[üe K[ü aÉÜöGK MCWý_eaüee NUÝü üj üA[äu \ÁeéWcpMüðK Züj üe biñü aðýüi i í^üð MCWýRüZie üfikü \þeü aýaj Z üKeü IWþü cüçüe KeQð @üç MüahK/üfLKCüü^ ~üj üKé'Mü[ü, 'MüZKüay' (Folk Epic) aü 'Mü[ü MüZKü' (Ballad) ^üçüe @bj Z KeQéZüj üKé WcpüfüüK 'Mü\ MüGauK[ü^ò üaüföKj [üçöò üi ~üj üj C Mü[üe i äÉZ Kükae bZüe biñüMZ, i üj ZýK cifýüaü] i ücZ WcpRüZie Rúa^ PZáUKð^Lóbüüa `ÜöCV[äu fl ý Keü-üAQðö

(N) WcpùfikCqò

"üçöLK üfik _epeü c^ue üfikCqòGK akÁ üaaj K]üeüü Gj üü MüÜG biñü ü MüÁie -M Káic @ü\Z üfik @binZie aiOþd _eü Küg ü Gj üü fikCqò üfikaiYü aü üfikap^ j ögÁ _epeüe i biñZ, @ü aiYü aü i q ü fNbiñü aðýüi bZüe MeéMü_ü~þ biaüaü] Keü `k biaüe `ÜüAaie C}Á cüç üj fü üfikCqòü üçöK g±bSüe bkò'üfikCqò eéü MüÜG biñü ÉZ^, üçöK, akÁ Z[üi çq üaüfö_üüY Z üj üA[üG ü_äu I _äP^Kéü^K aüþ^ ÁieüRüe 'Proverb' e _~þüdaüPü g± üaüföçZajq Ke[üçöü 'Proverb' e _ebüñü üj fü- "A short sentence based on long experience". IWþüe Gj üaüü^e @ü]üeüe j ö_äP^e i ömü^þe_Y Keü-üü ü\LäüKéçKQüü \üNüðe @binZüfaþ] i éäüPZ üfikaiYü üj üA[üf üj ü Gj ü c^ue ü MüÜG R^ü MüÁie]çöüþi, Ébiai q PkYöZ[ü RMZ I Rúa^ _Zö^Re \Ábwiü üfikap^ cüçüe _ÄÜZ üj üA[üGö @ZGa üfikCqò@«MZ _äP^KéÁieüRü 'Proverb' e %ðw _~þüdaüPü g± biaüe Mj Y Keü-üA ^_üe ü _äP^ j üZü \ügckK @ü^äP^ üj üA[üüaüç _äu\ üKüYi ö HZj üi K NUÝü aü aüeMü[ü bküaþde _ÁbcöC_üe _~þüai Z ü ü\LäüKéMüf i öl ö, i ek, _ä-k I IRü %ðbiñüe ajéKçg± _äüüM Keüayü_K biaKéayq Keüü _üAnüfüüKüçüj CQö i aüçö cüç ü"(25)

XM, Xçükü, _äu\, _äP^ AZýüö üfüüKüçö c^ue ü MüÜG RüZie i wÄZK AZj üi i ü Mü_Z üj üA ej [üGö "GK[ü GKük i Zý ü~ aüecü^u @i üçüe, çé ð @...ükKie @aügh c^ue ü~_eöG RüZie AZj üi fKküdZ @Qö Z\é Gi aéXMXçüké _\çü^ j ö IWþü i üj Zý I IWþü biñie çK _Š @U«ö @ic RüZie gZgZ AZj üi c^ Züj üeöbZüe fþej Qð"(26)

üfüüKüçö Züj ü_äu\, _äP^ aüçö _üçöü i biñY üj üA[üf üj üi aKükü^ i ZýZü C_üe @ü]üeZ üG \ÁeéGMWk ü MüÜG R^i çäüde \üNüð^bZöç^eüi ç üçK _KÜKeYe @ü\ö R^ü ü ü\^;ð Rúa^e aýaj üeK \M, i çüRe aýZKic PeZüNUÝü, Rúa^ R-üke üa\ü beü i çü yü\Ké@Zöi ek Z[üi aR^ üaü]Mçý biñüe i `k eü_ü\A C_i ü^ Keü\A[üG üfikCqò "MŠçLðVieçj ü_ŠZ _~þ« ~üj üKéaSö_üe«ö Züj ü...ö"(27)

KŠcike WcþiFiKi iÄZö

@^ý_I ùe XMxciköi ö_Küe @ù^K adl^ @ù^K _Kíee cZ _li^ Ke[ðu RYü-iG ü XM c^ue ~\d KaZê fl Ycir^ adýcir^, Gj üKaZü ^ëj nüüKj üüKj öKj «ðöbMaZþCqoj @] K üKaZg k_ %ðuj úf Xcükö _laiPý új úA [iG ü @agý @iRê \ð^ue _ü\ úck ej [ðu ü~üKöYi ö i gíay úfiKaP^Ké@üic ~Ma^icúe 'XMxcikö biaúe Mj Y Keü^AQéü "aj éaüeu] übüi ùe XMe i ömü ^%ðl KÁi i^ ü Z [ü öi öi ö üe Kj ü~üA_üue ü~ XM @MYZ _Zý_ð^cZöKaü ^ðWZc @^bZê ÊZc gíeK ei_ ir⁽²⁸⁾

C> Z [ü CüYgyKéü\Lüf _ai\ I _ap^ _eEe Lëp^KU ü _ap^UG _KÁ aP^ ai ^üZö^üYö i ^kZ úfiKaüYü új úA [ðuüaük, _ai\ _Qüe üKöYi ö^ü üKöYi ðe] ùe GK @üLýr^ i üMü_Z új úA ej [üG ü Gj öüLýidKüüüfiK agþi e Kö\«ü, úfiKc[þe [ai @üw^bü j hë ahi\ beü @bfü R^gZüü fiKcQoi aüü giYZ Gaö Zü-þK ü i cÉu _üI Gj üe _adüM üeiPK új úA^ [üf új i^büK biaúe Rúa^e @ù^K ^Áê i ZýKéGj ü_Küg Ke[üG üüa\, _éüY AZýüü abðÜ] cþüÉcir^uüe i ^üagZ @ù^K @i^ aiYüe úfiKk ei_ i ü] üeY R^Züü Cqöc^ue _PkZ [ðu ü\LüüKécök ü fiK^üZöGaö giÉ^üZöbZüe K&éGK i il à_üb\ _efl Z új úA [iG ü] cð giÉe jZaüYü C_~é KíeY ^ [üA c^ bf KeüüKé^üYö ü\aiüaük úfiKaüYü bf Vüue bf Gaö c! Vüue c! _üAni ciRüe úfiKgd ü ü\A [iG ü

XM

WcþiFiKu i üciRK Rúa^ue XM-Xcükö _ai\ I _ap^ c^ue úfiK i iÄZê i il ðe] @«üi fKü` fMê_eð_äüj Zö üi i ö_Küe ^cúe KQü@aZüeYü Keü-üAQüü

XM	IWþü @ [ö
1. _ZepZfê~üj üü^AñaéMézüK üÜüKepcQöPüaþ\ aÉLá üüK ü	üj büCR, Züc _ZäuZüküü _üAñaüü aüüK@ü RwfKé~i@ ^üj üüi Vüue üQüÜ cj éüQü Zêe üLüüüe \ög^ Keüüe bd ej Qüü
2. GWKöi é eþaèüMü ZA Kü;þ^Añ übüK i Äüf i Äaü aéü;þ^Añü	Zêc GüZ i é e büCR ü~ Zêc @ic _üAñ KÁ KeüeiS ^üj üü @üic übüKüe ügüAai _QüK üi A [ö _üAñZüc Kü; ^üj üü
3. _eepcäŠ Lü j eepcäŠ j üMþü üj ei ö	@^ýe üeiRMüeeéLüA üa_eþü biaúe ej [ðuü ayqöü
4. KünKëþü KCñü^Añ aWöUw@ieþ	i ö_%ðR^grý Afüküe a%ðü i a\þü^Añü
5. KAepceü, KA @aþeü i	@ai, Z üfiK @üi öj AeüY Keüüü
6. cèü ~iG, Kefü LiG ü	aü^ ai] KZüéèAzü aþé üe Küc Keüüü
7. @ü K [üepK [ü ü^Añ bèö_ü^üK QZü ü^Añü	C_i Z i ci ýe i cü] ü^ _üAñüPÁü Keüüü

XM	IWpü @ [ö
8. ^@ü ^@ü ^ñ@Wj _ëpü _Wjüf Q' @Wj ü	^@ü ^@ü @üi [@ü üaij] ai ašaiša aj ž bf büaüe \@ü [@ü, Küc\üc Ke[üküü Këë_ëYü üj üAMüf Zij ü DYü üj üA~üA [üG ü
9. Qü^Kp^ü\Lpüf WüŠKpa^ü ü	I üY ^ü\Lüf ej ð^_üëüü (@Züü i j)
10. i eMepRüa^ Meþa _Wjüü	ÉMKé· fë-üC [@ü Rüa^ _Yüü\j Këü` e@üi fñü
11. Rirüf ü~ Zep ^ Rirüf ü~ cepü	(Küj üYü) RüYüf üZüë, ^ RüYüf ücúë ü
12. \@ü eGüf aiUþK, LüreGüf ü_UþK ü	ü\A [üf Züre _Züü^ aiU NüÜë c^ cük ü KëëLüA [üf üKak ^R ü_U be[üG ü
13. @MþK Müf i üþþK Wep _PþK Müf füZþK Wepü	@üMKëüü _QKëü~CþüüWjüMüf c^ aü \cëj ^ëj nü
14. @ü^ü ü\üf LüüZep i ë eþcük· GüZe ü	Küc\üc ^KeðÉüüë güüë LüA_A ej üü` i ^þ Ke[üü Èü _Zü... ü
15. @Zþie ai ü _Zþie Lüü	@^Mj eë ~üj ü cKëüüi ZKüë i «Á üj üA ej üü bf ü
16. @eRëRirüf _eRëRirüþü	@Rð Keüüë I cZü [@ü üfik bfue LüA_A ej [üGü
17. Ci ü füWjü_ü^ _üþj	i @üü üaiüü aýqö
18. KŠüüLA bá KäuCAñ üZep_üfüSüüüMüüUKþ ü^Aö	ücüÜüüi üÜü Këë@KF ^üj ö (Èü)
19. üKüü_ [e[epaüf C^ü @Wjüü ^ [þüf üUWjü \ëü ö	LüAaiKë^ [þüf ak ^ [üA c^ üKü] üë Zc Zc üj aiü
20. LüGfüepMfü, _füepPfü ü	LüAüf _Aüf i L^üj üü
21. eLþüf ücARöQüWþüf _ep i ü beüf NepNepü	Èü eL[üf ü ~üGü^Re, QüWþü\üf üi _ë üj üA~üG ü
22. Neeþüawþ VëWþþüWwþj	Ki_ cŠKö
23. · fþPþü^ Püfö þUwü Xþüü Lü ü _;þ Uwüö	C c fl Y~ëj Sþë K^yü cif üagöGaö Xþüüü Lü ü_üëüKüc\üc Ke[üü Sþë cif KcþUüüü
24. ü· epüVüþaüMþþüfë eüZepKüüf aö epKfüü	ü· ecüü^ aYe jüi áR«ëbküëüZüë jü i Käl üj üA [üküü
25. QüZüi üMþK bžöbüzþ cüëþie aþjü KëWjüfüZþü	güaY cüü üë QZëZeKüëüü üwKëarf Küceë_üA [@ü] ü^e büZ LëþRc [üG ü
26. RëüG Rëüü, ai þcj eüü	RëüA ah Zfüy ü
27. Raiü\ j üëü, i cþüë aþjüö	Raiüë j üëüü i cüüë aþjüü i üw i cir^ ü
28. RirþcüfþKëf@ü Lüþþ	`ü;` Ke
29. UŠþKëaGüf ü` ŠþKAüZAö	@ZüKj ükëü

XM	I Wǰu @ [ǎ
30. UǎwǰWǰ cŠǎ ũ^ǎK ũMǎfǎ ũXǎǎeǎ ũawǰWǎeǎ ũǎfǎǎ	fŠǎcŠǎ ũ_Zǎǎ ũi y XM ũ
31. VUǎMǎ^ _Mǎ, ũ\ǎǎMǎ^ bǎhǎ ũ	cǎǎKǎWǎe @ǎKǎe @^ǎ ũe _Mǎǎ ũfǎ bǎkǎe k ũb\ǎe bǎhǎ a\ǎkǎ [ǎG ũ
32. Vǎe ũMǎǎWǎj ũMǎ Vǎe ũMǎǎWǎj cZǎǎ	ũ~CǎVǎ@Qǎe ũ AVǎ _Aǎ ũ _AV Kǎǎ
33. Wǎe cǎe bǎe ũ ZǎK ũ\ǎLǎf cŠǎ ũ^ǎ	Wǎe ǎ kKǎRǎǎ ũe Kǎe LǎAǎ ũ_ǎe ǎGǎ ũ Kǎ ũ~ǎA [ǎGǎ
34. WcǰWcǎǎ ũ _Rǎ WcǎK ũ^ǎ ũfǎ Kǎe ũe Rǎǎ	WcǎGǎǎ aǎfǎ ũ G \ǎj ũPZǎe ũ ũZǎe Gǎ ũe aǎ ũe Nǎ ũe ũ~CǎVǎ\ǎLǎ i ^ǎRǎ^K @ǎPeY Kǎe ǎ
35. ũWǎWwǎKǎǎ, _PǎK Nǎǎ ũ	. wǎe ũ\ǎy Zǎk a%ǎ ũ ũ
36. Wcǎǎ Kǎe ǎ aǎc^ǎ bǎKǎe ũ	ǎbǎZǎ WcǎBǎhǎkǎe ũ aǎj \ǎ bǎKǎe ũ
37. Zǎf bǎZǎC_ǎe @ǎi ũ	LǎCQǎ _CQǎ ũj ũf \ǎLǎe @Qǎ
38. [ZǎcZǎp_Zǎǎ _Šǎ NǎRǎe ũGǎK cŠǎ ũ^ǎ ũ	Nǎ Rǎe ũKǎcǎŠǎ ũ MŠǎe _ǎZ i Rǎ LǎAǎi Kǎe \ǎ ũ CPZ ũ
39. \ǎǎMǎfǎKǎfǎMǎfǎCǎǎf Kǎe Wǎ `fǎǎ	@i _a i _a ũj ũAQǎ
40. \ǎeǎ~ QǎP^ǎ eǎZǎeǎ~ aǎM^ǎ	\ǎ eǎZǎKǎcǎe `ǎj Zǎ^ǎ ũ
41. \ǎK ũfǎǎǎfǎǎ cǎK ũfǎǎǎ	\ǎ @ǎWǎfǎ bǎ Kǎe ũ ũ
42. eǎZǎeYǎ, \ǎeǎKYǎ ũ	eYǎ ũ _ \ǎe ũ\ǎLǎ_ǎe ^ǎ ũ ũ
43.]fǎ ũ ũM ^ǎǎ ũe _ǎ ũMǎZ]^ǎ ũe ũ	]fǎ (ǎZǎ ũZǎkǎR)e ZǎKǎe ũe fǎ @]K cǎZǎe i e[ǎbǎkǎ _ǎ ũa kǎŠǎKǎf]^ i e[ǎGǎ
44. _ǎeGǎf Lǎ, i ǎeGǎf Kǎe	_ǎA [ǎf Lǎ, gǎ[ǎf Kǎ ũ
45. _ǎj fǎK _ǎǎ ũ, j fǎZǎ ũZǎ ^ǎǎ ũ	@^ǎe C_KeY C_ǎe bǎhǎ Kǎe^Rǎ Pǎh Kǎe ũ i _a ^ǎj ũ
46. _Šǎcǎi eǎǎ ZǎLŠǎLŠǎ	Kǎ K cǎi e gǎZ _ǎk ũ
47. _ǎe\ǎǎ ũ i wǎ j fǎǎLǎ ewǎ	j kǎe ew bǎkǎ_e ũ\ǎgǎe ũ_ǎ I Yǎ ũcǎ ũ
48. _QǎK [ǎ _QǎK ũ	_QK [ǎ _Qǎe _Wǎ ũG ũ
49. ũ_Uǎ^ǎGǎ ũ aYKǎ^ǎKǎ	^Rǎ ũ_U _ǎMǎf, @^ǎ ũKǎ ũLǎAǎ ũ^ LǎAǎ ũi K [ǎ^ bǎǎ ũ ũ
50. aǎ!eRǎ^ǎf aǎfǎi ǎ eǎ KǎRǎ^ǎf K [ǎ i ǎ eǎ	aǎSǎRǎYǎf aǎk i ǎ e, Kǎ ũRǎYǎf K [ǎ i ǎ e ũ
51. aǎ ũMǎcǎŠǎ\ǎ i ǎ eǎ ũ LǎGǎf KǎG Kǎe\ǎ i ǎ!	aǎ ũ_ǎe bǎf _ǎAǎ^Mǎ cǎWǎe- ũaǎfǎi ZKǎKǎe ũAǎ ũ ũaǎk @ǎǎ _ǎ cǎMǎLǎ LǎAǎf K^Y Kǎe_ . eǎ ũ

<u>_äP^</u>	<u>IWpü@[]ö</u>
1. _í @ü KKejMá @üK aAeò ü	C_KZ üfik agdi NiZKZü Keäuü
2. _í fü KKej^wpeig · au\ ü	i cü[öüü] Kö
3. LüJepXKéplüü · aþ\ ü	^KU üfik j ögZZü @iPeY Keäuö
4. KüfKepK[ü LüfþK ü	bahyZ i aëaük @^VzZ ö
5. Kepic üKepicfü ü	büMyüe [üf i ê k ck[üG ü
6. Gü^ ~ü, üZü^ ~ü; Kecþ] üeü ~üü	GüY ~üüZüY ~ü, KcöüN^öaf[üö
7. j üK] ^þ Keüc _Zepü	@]Kieüe] ^ cük, K&éKc&ei ê Zácükö
8. LüK] ^þ Kepic _Zep	@^ý _l üe, Rdü eögc aküe] ^ @Rö
	Keü-üA_üe; K&éK_üküe ^ [üf i ê Zä_üö üj üA^ [üG ö
9. ^öKepc&iep\ ^ü aüþü	j ZbüMüüfikK&é-üj ü üüf c^ Züj ü Zü'e _ä_ý
	üj üA ^ [üG ü
10. MüG üNü^ü füüSü cŠö	füŠcŠöMüB Gaö SümeöcŠöEü bf ü
ücARö@üü^ü Sü þreü cŠöü	
11. _Qep_üfü _epüK	· h_üQA Müf üMieécj üe ~üG ü
_QepZüü þüMieþK ü	üWeüe _üfÜ@üüj üf aü_üüü cü^u üü aü ~^ö
	_üA_üe ^üj öö
12. ~A Süþieþ üZA c&þieþ	NiZ _ZNiZ @üü üf c^ [üe Ne i öü üe Küf
	i j ögüüüKéj G ü
13.] ep&epWwü aèWjü^Aüü	] c& i aüü Rd üj üA [üG ü
14.] c&þMPþK KeüMþNiZþü	] cö^ýüdüe [äuüfüKüé @ü^K ZüM^ü i j äük&
	_Wj[üG ü
15. i Äüf Neþüü þ ^ i Äüf a^þüü þü	i j üf i öü üe Pük, ^ i j üf aüü-üG ü
16. übA [üf büfü, üLZþ[üf Lfü ü	büA [üf i üj i cük, üLZ [üf Lkü j Gö
17.] ^þ@Aeö] ^þaAeö	] ^ ü~üMäAeöi Äöj @«öi Z, K&é] ^
] ^þi eüMuf PŠüþi eüü	i eüMüf aücYh PŠük i eöj Gö
18. Kfiep&üüüGü\,	] ^ @üü füaük @üLK&üj[üG K&éZüj üMfüaük
i Riep&üüüGü\ ü	RYü_üWj^üj ö
19. KüþKüf KecþXKþü\ö	KcöKeäu\üü j öbüMye \üe üLüüf ü
20. R&ü^þK[üG Neþbüüþü\	üü\ K[üe Ne büüw ü KüV Kükü
L&þ üf KüVö\ üþü\ ü	ü\A KüV Peü-üG ü
21.] ü^þK ü_üþa fþieþü^Aü	] ü^K&ü_üf Kj& ^üj öKö
cüüGüK j öþü\ Lþieþü^Aüü	cYhKéj ü^ cY& ^üj öü

<u>_äP^</u>	<u>IWþu@[ö</u>
22. @MfúK ~ü ^wfú j GuFö	@ú j eú @ú j eú K j @] K ú fú b aXú AuF
23. K^epKKúVj K^þuK @ú þú \ ú	ùghúe KQú^_úA ùfúK j i úú j aú i úe j G ú
24. Lú_@ú] ^þ ceú R@ú R^þú	^Re @bÁ i ú^Kéi cúÉ ù` eú@ú «ö
25. MúK cieþf cáuK C` þú\ ú	LúA _A] ^, ceú j RóR^ö
26. úMieþ] eú NeþuK ~Cú^Aþ	@\eKúeú ahdKéciZú] K ZeÄie Kúf ^Re
KKé] eú NeþuK ~C ö	I Zj G ú
27. úMieþMúG _ú eþcfþ	úciUú úMieé [úú NeKé^~úA
i éú eú ^MþeþZfþú	úciUú KKé [úú NeKé~úú CPZ ö
28. úWau j úZþuK úLA j úZep	úMieMúBe cifý _ú úfúK ^%ú Ke«ð
aú ú þú^Aú	i éú eú úe cifý IR^ @^ú úe j Gó
29. úWwúeþcúS úVwú ú	G ~Múe @Zú^ReKéç agþi Keúú j C^ú j öö
30. WúeéGúf aúeú	cúeàöC_úe i aé\úúZB_Wauú
31. _úPfüK cieþf K· SWþuZA ú	j úZue _Ai ú [úf i ^ú^ ck[úGó
32. _úfúG @ú þú^Aþ \úcþWjZú þú^Aú	aXj aXj [úC [úC ~éK ceþúú
33. j úMþeþú úLA ú j úGú\	_úfúebehú ^ú j ó aiOeúKéú^A · h j G^ú j úú
CMþeþú úLA ú j úGú^Aú	@i ^ú j úZeeLúA j G, ú j úf CNúAauúfúK j úZee
34. aú j úZf@ú a é a þZf@ú Zú þú	^é j ö
35. aú epú~ úbA, Kfepú~ ú\ aZú ú	aj èfúK [úú _eúúeúe aSéaiSé, ú_úLeú Zk
36. aú_ep] ^þ _ú_ep] ^þú	aifúe Púh Keöö
37. aú~epSúþú, Wceþfúþú ú	aúgKéú^A búA, KkKéú^A ú\ aZúö
38. af\ þaúVj ú· ep ce é þaúVj eúMú	ú_ZK i µ ð (~ú j ú^Re KÁ @RZ ^é j) Zú j ú
39. úbúK þúG Rúú^ Ki ú _Zú	_ú_] ^bköö
^þ þúG Rúú^ Kúú fúú ú	aiCúg aúúe gúLúúaiRauú~cZúKÁ Ke, WcþuFúK
40. ccú c' fú Kúú MPþú	i úwúe Sic fú Keúú úi cZúKÁ\úúK ú
41. cúÚeþú~ cfþ i éúeþú~ Zfþú	ak\ aXj ú j úf ú· eúA LúG, cYh aXj ú j úf
42. fúVj· fþf, VúVj· fþú\ ú	eúMú j G ú

_äP^	IWpü@[ð]
43. i ZepcäS _[epü	i ZpüMüe [ûf ai]üaNU@üi äü ÊübiaK ü
44. i ZpüK ü~ büZp cPpüK ü~ füZpü	i ZKébüZ Gaö cQKéfüz j ü~üMý ü
45. j üü þüNepai þ\	j i äüNe aüi ü

e[K]cü eXj

WcpüfüüKüqicæüe Mý aü fI Y \Äe_eÆe i ücý aj ^ Ke[äü \AUöaÉcæüe Zk^ü Kei-üA [äü@ü^K e[K]cü eXj e j Qö GbküQüeXj I Zie IWpü@[Ké^cÜe i ÜZ Kei-üAQö

eKj	IWpü@[ð]
1. LüWýLé ,]éþ ü ePüö	@bfü NUYüü (Nee @kq i j Z Zk^ü)
2. ü~üKä üi ü bð ü	ü~Crayqk j ä (_ÉiaK) üi aj ^(\üdz)Keäü
3. K[ü]wþWj, cÉä þaWj ü	c^hy ^Ée, üj üf aiYü @ce ü
4. NepafþZA ~ü~ü SüWþafþZA @ü~@ü	Ne Kj Qö~ü~ü, aY Kj Qö@ü~@ü (Rúa^e ügh @ai ü)
5. [üKf ü ü_WþK üMieü übüRþü	\äK çj üe i ücýZc üaiSUG cæ CVüAai KÁKe üj üA[üG ü
6. @üLéþKüü	^Re \üdzßi ci yüü
7. CZf ü aäþ QüeeþbüMþü	I üe CZëuf _iCgüe _W[üGö (@aiæ üj üA j ü^i üüj ai)
8. Küf K[ü, ~äM KëZþü	@ai æYüd/@ÉübiaK NUYüü
9. LC]ä è Uwþü fí äü	KZNUlayqöü
10. Léþ ü LüSUü eü~ üWueA j é@üi üP ü	RYK i j Z ü_ä Ke@^y RYKäüNih ü\aiü
11. MüWþepRep\Gü^Añü	@ZöKé_Yö
12. MPþK _ZepübüRþKä	MQKüKüa _Zäbüeüj G ^üj ö
13. üMüUKþj WþK \AUü KKeþü	üMüUG Rðh _üAñ\ARYu cæüe Kküü
14. Mëüü Rüfþ aFücüf@ü `üfþü	Mëü Müe ciQRüf I aFücük Müe fwk `ük e büeü^i @Qö
15. Müepci ü^þ _epMüep_ü^üü	^R MüncYüYöI _e Müü_üYö_Zöbd ÉübiaKö
16. MëüK a^ü, KüfäK i éüü	üMieü ü\j üe PZüKüüAüf I Kükü ü\j üe i éü _Süf ci^üG ü
17. NüþüK i ö` Üfö Ci þü]ü^þMRü j Afö ^@üü_ü^üWü^ KP@ü cüfFüü	@i , a i , a üj aiö
18. Ná þüüK _üPfü Kü\ fþü	NñeüKé_üPfü K\kü ü
19. QÜüüQfþj @ü i eMepWüfþ üLAü afþZA ü	^R i üc [ý ai] üe @]K _üAaiKé AQü ö
20. Rieþ@üZöþZüüK ü	eqe i ö_Köi äüaük ^Reö

eKj	I Wpú @ [ð
21. RiþKíçþZiúK i úR C^@ú að@ú KúF úVwú aúR ú	~új ú Kíc úi Keðu CPZ, @^ye Kíc KúF að \úe _Wpú Éúbiak ú
22. SúWpú~ aúMþK Wep Núe ú~ ccúwK Wepú	aYúe aúNKéGai Núe cícúúeWe ú
23. ÚeúwK aðúú^Aþ LéúwK aðúú^Aþú	aú _úOCŠ _fú I Léé]ie i cí^ ú
24. WcþWcþú	WcþGai @Sú Mý \Áééi cí^ ú
25. úXúþ] eúGfú ú	VKúú\auú
26. Zfep_fú LúU, LúJe _fú Zúf ú	ú~úMýKéj Kþ_á_y ^ ú\A @ú~úMýKáú\auú
27. Zú_ MRú, aGúi eRú ú	Z_Zúe MRú, adi úe eRúú
28. Z_Zþ_ú^úVúú^ Qúú^_úWþ\ Kú!	ZúZfú _úYúe Q_e _éWý^új óó (@_ái wK aýq@ K [úe KQúMézB^ [úG)
29. ú\i þMè^ úbi þú	ú\g RúYúag ó
30.]úú^ ú~ ú_úfþ MúMþWýú~ cGfþú	]úúe ú_úf Gai ú\j úe ckúej þú Éúbiak ú
31. ^úKþPú_éú	@ZúKé_Yó
32. _úú! aGúf Wep\úú! aGúf @i úú	_úúúKj úf We, ú\auúKj úf @úgúú
33. _úWýGfú KKþúwK CþþC Rúú^ú^Aþú	j úZúe LWý ^ i Ðauú
34. a^Éú eGúf `éðeRúþj úZúú	a^Éúe [úf aój úZú eúRúúe ú
35. aúMþae@úú	@úR^agZúúú
36. aúj úú_úú i úú_úú i úKA^úú_úú i úú	i è~úM _úAaú cíwZáZúj úe \éé ú~úM Keðuú
37. búZþ_é Kú\ fþUúú	_Pé LúAaú _úAaúKéckúú i Ú^ ú
38. cíþþf aúMþ@ú] úep ^ ckúf i ú_éþ@ú] úepó	ckúf _Pé LúAaú, ^ ckúf _a^ @új úeúe ej þúú
39. ZepUúŠ Qúepú_úWý ú	úZúe LúAaú @úgú] kú úZþúj C ú
40. fúúf _úú bíRþZA ú	aðú Lyúe @^y \éú Kíc KeúAú^aúú
41. úf~þ_úGúf aúMþ_úfþúúj eúú	ú~ZKúú `k Zúre gúj Mý aýd @UKk Keðuú
42. fúú úú\Lú_ú^ú_@úGúZA ú	@i j údZúe i è~úM ú^A @^úúe aýaj úe Keðuú ó
43. i Kþú NúúK CLþúG úZA ú	i cú] Z aþde @aú, Z _é^að e Keðuú
44. i éúþKKþý CWþúZA ú	bd @úguú aý ú^ @ k ú
45. i eþM CWþúZAó	cúZú] K C_úZ ú
46. i eþfwþúú	\eðáayqúú
47. i fþúP_þWýMA i çþZA ú	Éú_éþu i úMcKúú ú
48. j úZúMfú_úQ KKéþþKþúZA ú	j úZú· fèþú_úe KKé bKáúú
49. j úMþú Mþú] fþþéúGaiþú^Aþú	^ú_U @ki @úú
50. ^ú! ú~ cwep úXú_ ú~ aúMþ	^úúe Ké úe, Xú_úe aúN ú
51. ^úwepú_úU úawþ úawepú_úU ^úwþ	^úM ú_Uúe úaw úaw ú_Uúe ^úM ú

gÁaP^:

XM, _áü\ I _áP^ _eüWcpbühe üfiki üj Zýue ajégÁaP^ ej Qüü Wcpbüü GK @aKgz R^üMüÁie ücöLK büü üj üA [üf üj üG [üe i ü^, Kük I _üZá@^i üe güköZü \Áie @ü^K gÁaP^e _üdüM ü\LüüKécküGö ^cüé KQü^áüPZ gÁaP^ i j Züre I Wpü biaü [Ké Cj üe Keü-üAQü

gÁaP^	I Wpü @ [ö
1. _Züe _Wfú cü fþö	i é eü Sö ü
2. üMüWZüf Mfö	Mbðüg ai R^üüük ceþ-üü ü
3. KiPeQüWYAfü_ü^ _WfúVafö	MbðüeY Keüü ü
4. NüU _Wfö	eüRiaZü üj aiü
5. üfA _ðai ö	büZ LüAüü
6. @üL üMüUKþ Kü^ üMüUKþü	(K) ciSöü RiCüe Kcþgi ý \ü^ü _Wföü a%ðü (L) @ÉübiaK biaüe \ieZü [üü Zkð· eüAZýü\ö
7. @üLep_Zfú fþfö	cZý üj aiü
8. @üfú i üfö	ückü_ü Ébia ü
9. üMüU üMüWý~ü üMüU üMüWpüö	güNá-üA güNá@üü üü ü
10. NüMþycüfö	c]é KY* dMüZ ü
11.]é üi ^þNéWpþ	i é üi ak ü
12. ü· _þUŠü@L^þcŠüö	aiN (ü\üZüü büü)
13. · UþpPfü^Aþ cQþcþfü^Aö	^üg± AfüKüü
14. QGüü ü\LþZ eGüZAö	i aüü i üRA üj üA ej üü ü
15. QWþfüö	ceMfü ü
16. RA cüŠ QiG cüŠö	@^ziagZ/aëqþia ü
17. UŠþ_KüGüZAö	KkðfüMüü
18. UŠþaiÜü` ŠþaiÜö	SüMþaiüü
19. [ö þüZAö	_ec i é eü ü
20.]Afü K üö	^j üZüMeü ü
21. _üü þUŠüö	\MŠ_üÜe aýqüü
22. Züc Zföþeþüfþü @üü C i þeþüfþüö	Züc aWýüfþüK, @üü Cze i cKl ü^üj ö
23.]ü^ QZepüKüf _Zepþ	] ^R^ üMü_f l ä i müü
24. ^]Afü· Üeç öç ö	@aüeYý c^_üzüü
25. ^epKëf ^epaNüö	cYh cüüZá@mü^ ü

gÁaP^	IWþu@[ð
26. ù^ùfùù (_ä.)	ù^fù (Eú KeðeLäü@[ðe) ü
27. ùafþK ai\þciþZAö	@^ðý i ð eú
28. a@^þ\ü üPö	ù\jüe ai « üj aiü
29. ùaUü_KiGüZüö	cZ KcðKeäuü
30. cCi þü~ Zceþ j üMþü~ @üceþ	cüi Zce, üj üf j üMþüceü (K^yü i c_Y üaük)
31. eü þü @þüüK a^ü^Äü	üi ai~^Keäu@ai e^ ckäu (ceþ-äu_üe..)
32. f@ü`ÜþZAö	üVüüVüj i e a%ðüü
33. üi üfù i ê êþö	i é üi akö
34. i üf ai üP ö	_á a üa\^ü i cd ü
35. i Kþü c-öö	Uüüö
36. i ê üj Süö	gükgÁ Ébiae aýqöü
37. j ö þüö	^R EüKäu~ @^ý_èh i j Z Mē ü_c i µKðej Qö üaüföi ü;j Küe ö

@gük Cqö

_ðäüe _äZýK biñüe cYñ gük g± _äüüM Keðc~ÿüa« I @gük g± _äüüM Keð N&Z üjaüe ajêCüj eY ej Qöü ~\d cYñe K[üaü ü i aüü gük_þöüj aiü]d Z[ü_ö üfúKi ciRüe @gük g±e _äüüM ajk biaüe ü\LäüKéck[üGö aiÉa _üi ü\LäüKeMüf @gükZü biaüe [üG, biñüe ^èj ö C_i ü_K biñüKéCPZ i ü^, KüK Gaö _üzä@^é üe _äüüM KeðRüYüf Züj ü Mj Yüü j Gó Wcþbiñüe c^ G_Küe _äüüM ajêcüzäue ü\LäüKécküö Gj ö biñüe _á üwüPZ biaüe ajaj Z KQö@güküaü]K üfúKCqé GK I ÄäZüfKü ^cÜe _äü^ Keü-üAQö

@gük Cqö	IWþu@[ð
1. `fú` fú üMüUKþü_ü Keþü GþüK cäS übüö	Kö K äy acKþ
2. a@üþGþüK ü_ü _üwþZAö	^R_@ üj üA ai_e gZüj aiü
3. Z_Zþj üwþ^ j üZþfMüGaü üj eüü	^j üZö]i ö_füü
4. GüS LZéþZA ü	^j üZöKé_Y ü
5. \üeüK \ü^þü	Leü_cüMüe]^ Lyð/ @_üzäe \ü^ ö
6. _üMþMüf Wüüþ Ci üi þü	Küc i eþ-äu_üe ckK[ü_žüMeZB^ü\aiö
7. KYü _üMþf bGüü I' KeþüZA ü	K[üe _á w ^aöoi 1 Zou\aiö
8. _üMþ i öviGfü _eü üj üGüfü ü	ÆÁ \äüwfüKüe VKüüü
9. QüMþü ücARö _üMþf PZü ü	[üe cèüü\A[äu_á wKé_YüMeZBü\aiü ^e [K ü
10. K· MäLiGfü _eü füMþfö	@]üK üKöYi öcCKüKéj üZQWþ Keð_½zü_ Keäuü

@gäk Cqò	IWpü @[ò
11. GŠpK _r^òP@üGñ_K@ü ai üP ü	@^ye i ẽ-\äL _žòLižèò^Keò^ùR @ieicüe ej @ü ö
12. cepGüŠ _r^ò[ò üGü\ Kđ	ücie üi K'Y üi aü/C_Küe Ke@!
13. i r^pW@yG aWp_üWpü	üQüJ cđ üe aWyK[ü ü
14. i ZpK[ü i Küf, GŠpaiRföK_üf ü	i Kük _j eei žy aP^ Kj @ü K[ü; K@éNUQò I fUü ö
15. Mü\òMòü Cefü \^p \äpK ü\Lpif _äpK c^pü	@üvkò_üageëKj žü _güAaiü
16. Ci ü füWè _ü^ _üWpü	i @đ iaiüü aýqòü
17. _üWýMè pif ü	· UëK[üe übük üj aiö
18. ü` üi püKü _üWpü	^KÁ ci^e \äy ü
19. GŠp/..... PKp aAi ö` Kpü	^Re üaiKüciü ü-üMäVKüciue _Wpüö
20. eižò@iGfü üMüzp GŠp/..... PKü eđ Zpò	@]K eižüe @üi [üüKV@üPyö _üAaie j Kpüiep ^j kò

C_~žq XM-Xcükò _aiü, _äP^, eë_K]cù eKj, @gäk Cqò aügh KeögüaP^ M@VKüe Wcpüthüüüüü üfiku Rúa^e ^zK _žzaò_žò kžò ü~CñRüzè ü\^!ð Rúa^ ü~üZ KcùLe, Rúa^ RúaKüe @af^^_eö e ü~üZ aÉž, Kcùl Zai jž]cùl Zác^ i äie _ä üeü üi Rüzè Rúa^ü^bžüü üZ Mbüe Gaö ayü_K ü Wcpüfük Rúa^e i äüNò_eđ ü Nüi KUü Vieé üNüWýPXj ~üGñGaö Gjüü üfukagñi bcòVieébcü ~üGñ Ajüfuk Vieé_eüfuk ~üGñ_ä üež ü i žeüG Rüzè ücùLK]ieüe _pkž _aiü, _äP^, XMxcükò ^üü@üüKè üfukmü^e @i üc M«üNe Kj üf @žyqòüj a ^üj üü "G M@VKe \M c^ agükö i ciRe GK ^q Ä Éeüe Gj üe ck üPj [üfujüü cMäi ciRüe Gj üe güLü _güLü ücfö-üAQö Gj üe aÉž @MYü aj ei žòl ai žè aPeY bcò G[üe üKak @žüZ ci^ae KätüKk_ I i üciRK i pKòRüYj G ^üj ö @]K«ëa üi^ i ciR _üAi~ [ü[üciMòZ[ü bahýZ _üAiü ciR-i ^Z üPZia^ü ej Qö @žüZ, a üi^ I bahýZe GK i ü~üM-üi Zèüj CQò _aiü/_äP^ö"(29) Wcpüfiki üj žy @^yü^y abüM Zk^üe üfuk Cqè _üdüM _žocj i üe üj C[üüeGjü@]K üažžy_%äI R^_äö

(O) WcpK[ü^ò(üfukKüj üYü)

aj @žüZ Kükeë_Pkž üj üA @üi [üüK[ü^aiüKüj üYü Wcpüfiki üj žy GK i cđ \Mö G Rüzè Rúa^ -^è-üüi GjüüfukK[ü M@VKüe Rúa« büa Pžž üj üAej Qö üfuk i üj žy ücùLK]ieüe MüZ _žc PeYüe üj üA[üf Küj üYüe i Rðü ^žd \žüd PeYüe üj üA[üie @^ëi^ Keü-üA_üe ü aiüEa Rúa^e j h@ñü\beü @üwfbüK[ü i jž KQòKl^üe _ü fMüA ü\üf R^à ü^A[üG üfukK[ü ü^üfukKüj üYü @üly üfuk Rúa^e GK _žzaòü Gj ü c^ @ülyKüke @igü-@iKüüü, i ðNhè i ðNüz, _äPÄü I _ä^e GK @üaM_%ä_üY ü AZjüi e _bücd Pck I YK

uj üf aò@ZòC{& biaüe üfukKij üYüe _Kig _üA[uG ü Zij ü üKüZKügüe @üci\ \ir^ue
i jüdK üj C[üf c^ @ü^K Z[y eLü\A~iGü ~ [ü[üe üfukKij üYüKéGK @üfika KüaüaZüNe
Kjäu i cüPü^ üj a ü KieY Zij ü @üMüü _Kj_üAüü^K i 'ü\ \G ü" (30) Gj ü \üü K[Ke c^
Z^ü üj üA CVüü i jZ ügüZü Züre ei @üEü^ e C^ü\^üKéPeZü[üKe[uG ü K[ü^öeP^ü Keö
K[üKie ^Re gqöi üc [ye D; üe @^ZKüYüü üj üA ej [üü@i cü]Z _üj C e K^ü aküi e
@ügüüe üLüRüüj üe Ke[uGö Wcpüfiki Kij üYü aü K[ü^e RüY i `k K[KKéGKü] üeüe RüY
K[K, MüdK, @bü^Zü Gaö @üagüK _Wjüf aü\Ke büküüe c^ @aZü%üj aüKé_WjüG ü

üMüUG RiZé üfukRüa^e i üaR^ü^ NUYü c^üe ü~CüüKüZüJüNUYü @i ü] üeY aü
ayZKü: üaü] üj üA[uG, üi bküC_üü^Ké_ê~öKeüfukCüüe R^ü^A[uG K[ü^üüfuk Kij üYüe
üagüY @^ê~üü Wcpüfikk[üe ahd aü ck Kij üYü i adü i cü^, KkëGj üe a%üüügkü I bihü
aüyüü K[K@^ü üe a\k[uG üGj üMü ü~üMüfiki üj Zü _üPü^ üj üA c^ Pe ^Z^ bküC\püü Z
üj üA[uG ü üfukCüüe _PkZ üfukK[üe GbküfI YKé@^ü^ KeöGKü RüY _LüZ I Wjü
üfuk i iÄZüüKj [üf - "I Wjü RiZé @ücPeZ @üRüüj üeüü i Züe @üc RiZüü PeZüGüZ
^Lü biaüe @üC üKüKüüü, c j üKüüü aüMü C_üüü üe `üüüü üfukMü " " " " ~M ~M] eö
üfuk i ü] üeYü Rüa^, Rmüü ü, e_ I ei _üüü ü PeZü[üKe[uGü " " " " üKüüü üj Zü aü Rüa^e
GüZ i cükeüK, GüZ ^Küa ü, GüZ i üaR^ü^, GüZ ^aü^ ?" (31)

~M_üe ~M_üj_üe _KjGcZü i cdKüü _eüüRZ, _eü Z Z[ü_eüj Z üj üA
üMüUG ^cüüüüüü üZÉüü bkü@üMüKéaj üPüf[uG üfukK[üüc^üü RiZü a%üü bihü \üüü abüRZ
üj aü _üüüüfukK[üe i ÄüG \Äüüü^K _RüZü c^üe K[üaÉü\ÄüüKüYéü üc yaj ^ Ke[uü
üfukK[üü cü^ ^R ^R _RüZK/üü kK bihüüe ü\LüüKéck[uG ü i Zéüü üfukK[üü aü Kij üYüKé
@üüc GK ^üü _RüZé i mü ü^ Kjüü cMüüüa RüZé aj cüf y i ü_ \ üaüföKj üf ~ [üüj a ü

WcpK[ü^e _Kie üb

aÉZü Kij üYü Kjäu Gaö güüü cYüe GK @üüü @büPüü_üe _K Éüüe güküü \üü i e
@ai ü^ _üe Pü aü^üü^ ^cüü cYü Kij üYüKé@af^ ^ Ke[uüü ü _ea ü i cdüe üfukCüü^
\k\k üj üA aü Püfüüü aüüK Gaö abüüKüü Züe Kü~j Kfüüüü c^ Kij üYüe @üagüKZüKé
@^ba Küfö üü ~üj üj C^ü Kij Kü Pü aü^üü^, gic füNa j üGj üe cüY CüYgü ü KÜüüüK[ü
i jZ ^Re @üw^büK[üKé^y @üMüe adü^ Keüüe _äYZüüü _aZü Kij üYüe @dcüe _üj üA [üüü
"@ZüZüe a üü^ _eüKüüü Rüa^üe @ü^; beü\üü _üAüüügh KÜüüüüüü~^ cüüc @üaÄZ
üj üA ^ [üüü üü [üüAüüüMüMüZ Rüa^ @Züüj Z Ke[uüü @üüü cYü _eÄe @^bZKéüü_Yü
bZüe _Kig Keüüü ^Zü cüüüe @ü^; C_faüüü Ke[uüüü] üüe]üüe i byZüe aKig i üwi üw
cü^ae cü^üe üe c^ @üüü üü _eü ü KcP k cüj i üüüüüü YK @ü^; _Kig _üAüüü @üe
KfüKij üYü KjäuKüü" (32) üfukK[üe i ücüRK \üüüüüü] aj üü aÉZ üZij üüKak @ü^; _üüüüe
i ücZ üj üA ej üüüüüüü ~Müüü Kük Zij üüMüUG _üY Ä; ^e @üwFLy aj ^ Ke[uüüüüü i cüR
i iÄüüe c^ @^yZc @üüü bküKü~j Keüüüüüüü

WcpùfùKK[üe C\Mc Z[ü aKüg C_~žq]üeüe üj üAQöü üfùKK[ü ücöLK i üj žye @^yü'y abüa bköayqöi Ä üj üA[üf üj üGj ü RYe üj üA ej žüj ö Gj ü i aüü MYeö üfùKK[ü ayqö'Ä ^üj üA, üj üA[iG ü MüÄü^Ä ü Gj ü Kj äü aüj žy ü~ üfùKK[ü cüpcüe ü MüÜG ü MüÄüe Rúa^ Rmüü ü i j ž i ü] üeY i cüRe ÄÄ PZä` ÜöCV[üG ü üa\, \_eüY, RiZK K[ü AZyü\öcüe i ^üagz K[ü r^K cYhKëü\azü aü üaü] ö ð i ü^KëC^ÜZ üj üA~äüKëi aüü ü\_eYü ü\A[iG ü Gbkö] cüjüEüüe Rúa^ R~üke i dMäcüe GK i `k ü~ü; üj aüe ü_üj ^ @agy KPZ ü\LäüKëck[üG ü@^y[ü WcpùfùKK[üe i Äü ZyüMKeü @_üZäüü' ü\A c j ü' üj üA~äüe eüRi K @bkühe aj è\üe ü WcpùfùK aè e ÉMüe aPeY Keäü @_ü i aüEa]eü]üüe _üLeLü aü]üaüÜ i L~\äLKëMküe cükü KeöMj Y Keüü^A[iG ü

WcpùfùK i üj žye i aüüeüi cü abüüM üj CQöK[ü üaüüfùKK[ü üüfùK i üj žye üfùKMü[ü, _äü\ I Küj üYü] cü ^üZüüNüüfùKMüZ cüüe aöK[üÜG ej ž[üG ü GYüKCM\ögy büaüe Z üKCM\ i ü Mü_z büaüe, üfùKK[ü üfùK i üj žye @] Küg abüa cüüe aüýcür [üG ü i žeüGj üe _eüüY @^yü'y ücöLK i üj žy Zk^üe @] K üj aü EübüaK ü Gi aKë^YÄ K[ü äEé @ü] üeüe aMöKeY Keäü KÄi ü cü^ üj üA[iG ü WcpùfùKK[ü cüüe aböÜahd, ügkü Z[ü Kükae Küj üYü ej Qöü ZüübZüe eüRü-eüYü K[ü,] ^ü-Meä K[ü, bZü_z I Wüj üYü K[ü, _üfÜü aüN K[ü, Kj K aü ~üëc^ AZyü\öüfùKK gqë K[ü aj k büaüe a%Z ü Gj ü i j ž PeZä j ö üaüe eüRü-eüYü, üQkëü, aXj aXju Vieë@ie, KeöaböÜRüZö aböÜü_ü üe cYh Z[ü cde, aüü, aüN, i ü_, aüj ü, Nheü, Kë üe, Mj AZyü\ö«bë ü ^Rüa aÉebZüe LÄëü (GK eKce @«üaÉ), ü_eü (_Xj), Wäcep(Wcë), LŠü, Z`üUü, Kí'ëpLüMj AZyü\öPeZäMVK Küj üYüe ^üdküe@ü^KZä i j ü~üM Keäü i j ž cü'üaZe üj üA[üf üj üüi cü'üe@üüaj, K äy^Ä Z[ü aè ea« PeZä büaüe Küj üYü bZüe cü'äü^ KeöPZž Keü-üA[iG ü

WcpùfùKK[üMVKë@^ëü' Küf RYü-iG ü~, Zü bZüe ~üëc^ ahdK a%öü, 'eüRü-eüYü K[ü Z[ü 'üQkëü _fù K[ü i ücZ @üj èöü^K Küj üYüe ej Qöü VKpüi cZö'ü_ëckK K[ü'ö Vieë^A aXj aXju K[ü'ö _~ž« @ü^K üfùKK[üe bZü_z _á w i ücZ i Zý el ü I @Küç bŠüciabhdK C_üLýü'cür ü\LäüKëck[üG ö @agy WcpùfùKK[üe Gj öi aëf I Y @^yü'y üfùKK[üe cü _eüÄ ü _á w Gaö PeZäC_üe MëZü\A üfùK i öÄZë aüü'cüw üfùKK[üKë aböÜabüMüe aMöKZ Keü-üAQöü üi j ö@ü] üeüe WcpùfùK K[üMVKë^cëüZ abüMüKeY Keü-üA_üe ü Gj ö _á wüe Wcpùhüe _PKZ aj èK[ü'üKüj üYü cüëüKüZK i è äPZ Küj üYüKë ^cüe @üfùP^ü Keü-üAQö

(1) aüe (eüR_žäü I Zäd) K[ü

- (K) eRü_fü i cepi ö
- (L) üi üfui ö eRü
- (M) cüel žpöGAeöj è^pü\A eü'ëpK[ü'ö

- (N) Uúj ɔ́KéRú
- (O) aeí ɔ́eRú... AZyú\ò
- (2) ɔ́Qkəú _fú K[ú**
  - (K) P^ú M-ú
  - (L) SKɔSKɔèSKèò_ú^ò
  - (M) ~úeɔcuj ú_eéZúW... AZyú\ò
- (3) \A aXjaXj K[ú**
  - (K) Zj eòúfúK ú^Aúe aWj, cj eòúfúKú ú^Añ
  - (L) KéɔQ _\cɔ` ɔ́ɔ
  - (M) cècèicècèi
  - (N) i úZɔbA^ò RfɔKúɔɔ
- (4) Kúú _eà ɔ́ K[ú**
  - (K) RfɔKúɔɔ- Nà ɔ́ú eú^ò (_úfUú Nhéú K[ú)
  - (L) aúMɔRèúGñ (_úfUú aúN K[ú)
  - (M) KLúeéúWA^ú (_úfUú Wúj úYú K[ú)
- (5) búA bCYú(i úZ) K[ú**
  - (K) i úZɔúaeWéɔe aKfúú
  - (L) i úZɔúbAeɔbG^ɔ́Zefúú\A
  - (M) i úZ bA^ò RfɔKúɔɔ... AZyú\ò
- (6) bZ-ú_z K[ú**
  - (K) ei ɔ́Wéceɔ
  - (L) KLúeéúWA^ú
  - (M) aeí ɔ́eRú... AZyú\ò
- (7) ú_éúLýú^ K[ú**
  - (K) ei ɔ́Wéceɔ
  - (L) WíFò~cɔ́ú
  - (M) @fj @ú Kj ɔ́ɔ
- (8) Rúa^ R-úk K[ú**
  - (K) KéɔQ _\cɔ` ɔ́ɔ
  - (L) Zj eòúfúKú ú^Aúe aWj, cj eòúfúKú ú^Añ
  - (M) cècèicècèi
  - (N) cèú
  - (O) \icWj úcúZ... AZyú\ò

_äëi PiA \@i-üA @Qü~, üagÁý ^q Ä KeiWcpüfikk[üKéaMöKZ Keäu üi üZÜü
i j R ^ëj nãhd @^í üe üMüUG üfikk[üe GKü] K üagÁý cª ù\Li-iGö Gjü@ü\@aiÉa
^ëj nã Gjü\Äëë _ÉZ aMöKeY Wcpüfikk[ü_á wüe i ücírý ayZKic ej [üf üj ü Mj Yüdü

Wcpüfikk[üe C_i_Ü^ü ügkü

üfikk[üüMüUG R^i cÄüde i cç i ö_ dbüa aüaPZ üj C[üf üj nã i ae ck C_ülr
aü@ü\üaüR i cMäcír^a RiZie üfikk[üe adýcír ü üZYëüfikk[üUG ü~üZ ÉZª aü ückk
cü^ üj C[üf cª Züj ü üKöYi ö^ü üKöYi ðeü_üe @^ý R^üMüÁü cªüe @agy ej [üG ü Gj üe
KieY üj CQö cYh i cüRüe ü~üZüaük K[ü aü Kuj üYü Kj äü/gýäü _äë e Cü^h NUFü ö
üi üZüaük i cüRüe RiZüa%äü bihü abüR^ ^[fü ü i cd Käc üi cüw^ aböÜR^üMüÁüe
abüRZ üj üA ajëi Ü^ue bðÜbðÜ^icüe ai aüi KeäuKéfüMüf ü `küe üi cüw^ ^R ^R ^Z^
i ücürK _ePd (^icüe) I ^Z^ bihüe _üPü^ K[üe ck C_ülr^Ké_ë-öKeüfikk[üMöKé
i Rðü Küf ü Gj ü `küe ücÜÜð þai ck @bò_äð \Äëü\Lüf i üeü agþe üfikk[üMöKé cªüe
i ücý _efl Z üj üA [üG ü " i üeü agþe üfikk Kuj üYüMöKüe [äü 'ücÜÜð þ aü @bò_äð 'MöKéÄð
[µi ^þüZAgüabüM aüC_ abüMüe abq KeQ«öGaüüi j üabüMüKeY üagþ-ëþ-ë I ^bëü~üMý
cü^j G ü" (33)

Gjü\Äëüfikk[üe bihü _eü_üü Z[üC_i_Ü^ü ügkü j öi ö_ë i ö_äüde aüghZüaüfö
Mj Y Kei-iGü WcpüRiZüGK 'K[C' aü aüKþüZëü i µ^üi wüZ_äð RiZüü @^yü^ý @ü\äüü üüfikk[ü
cír^üe _eLÄ bihü ügkü VieüWcpüfikk[üe bihü ügkü _äð bðÜü Wcpüfikk @Züi ücírý
K[üKéÇZ I @iküieK Xwüe Kj äüüe _üewc ü i Zëü Wcpüfikk[üe bihüZü K cifýüaü]
@^yü^ý üfikk[ü Zk^üe C^Z ü Wcpüfikküj üYüe ayaj Z bihü @Züi ek Gaü üaü] Mçyö
K[K K [ü^i@ie_üe üQüÜ _fíicír^üe@ikhZ Keäu CüYgyüe biaë @ülr^ _äü^ i Züe ^cÜüZ
GK j i cÜe aüZüaeY i ÄKe[üGö ~ [ü :-

@üi üe _fíicü^	KÄüZ K[ü
KiG K[ü ?	üawþf[ü
KiG üawþ?	üXüüeü üawþ
KiG üXüüeü ?	aüc^þüaüüeü
KiG aüc^þ?	_üYþaüc^þ
KiG _üYþ?	eRieþVüYþ
KiG eRü ?	ZüK^@ü aüüÜ _Rü....

_güKeü f[äü _fíicüw^ 'ZüK ^@ü aüüÜ _Rü....' Kj äü_üe i cüÉ üj üj üj üA j i ö
CV[üKö K[K GbkiGK cü^ie-^e aüZüaeY bZëZüre Kuj üYü Kj äü L@] e[üGö WcpüKuj üYüe
@ie_ i aüi Züe MZü^MZK] eüe j üj üA [üGö üi MöK üKüaüj üf ähd aÉë cSëë@_ZýügZ

biaue @ie_ üj üA^ [üGö Kuj üYie _Ziaiký üghüe ügüZüu c²eRüY ^½Z biaue 'j ä be[üGö Gj ö'j ä ađü WcpK [Ke Kjäü Käu @ü\ @MKäMZgük üj üA _üe ^üj ö ^cÜe üKüZüüKuj üYie _ie_ @igKé(i ek biñüađyüi i jZ) @iagyK 'j ä i ö-ç j jZ ^cñübüa @aZieYü Kei-üAQö-

(K) "üMüü MüGñ\daWjajWjeGfü ücü^ ö j ä. ö KiG cüwpi^ cüwü @üi ü eGfü KiG Ri^ê ü_ü _Zpe afü ZüKe ü^Añü~ ai-è-a-ü` êüü^Añö j ä. ü aWjü ZepaGüi aiQü aiQü ü_ü-Sö ü_üC füMfö j ä. ö cZepKepic eGüf Z! j ä.ö"(34)

(L) "üMüüU eüGür fKj ü\ aWjü MüüUKpüeiGüfüü~ ZirepNue]^p]^p]^p]^pQZpep]^p j ä. ö Zfo]^p~ @fcü üPMpüZA GAeüC_ü] ^puKŠüü` ÜpZAö j ä. ö]^püÜe]^püüQ i ðüü~ aWjajWjücü^ i Lpü^Añö j ä.ö KiG KéëaGüf ... @ü aWjü üZA KUJKÜö ai-^p j ä. ö"(35)

"WwepbZpe i r^pKSpMüüMüüUKpeAFö j ä.ö MünaGüf KiG ... üi üajü \i päie Nep^ üj üGü\Zp j ä.ö i MüepüfukpK Kärük KeüëüaiepaFpüüü^Añö j ä.ö aiepüÜe LüŠ LüŠ MeWü@üQ ü~ üZA üi üa üfikp] övü aepü^ eepüZZpö j ä.ö] övü aepüK QüWjü\üf Kiepüüe üKcZpüMüüUKpü\ü füLü^pCcpZpMPpü^ ü\LpüK cfpü\ö j ä.ö ZüKepRöRäKü aGüf MWpüü^ ö j ä. ö"(36)

WcpK [ü^ie _ie_ üe _ädZü 'ücü^' g± ayajZ üj üA [üG ü 'ücü^' e @ [ö _Äö (_gü PK) ai 'Kjäü _küue' ü Kuj üYü ü~üj ZécLeécLKeMZKeöPüüf, üZYéaqü Zire gÄ[äü cZiaK 'üaifö KjäüKé~üA 'ücü^' g±e ayajie Ke[üG ü _äc aiKý _ue _ue @üi [äü aiKýMüüK i cü^ g±e _êeüaé üaü biae i wZö\üei MeÜüj üA. üf üGj üC_e Zü^üÜö C\üj eYeé\Äayö Wcpüfikk [ü K [K Gaö ügüZü _ieÆeK i j ü~üMue _eüahZ üj üA [üG ü K [K Kj öPüf [ä Gaö ügüZü üKak ^üea ej ögÄ[ä G_eö_äd j G ^üj üü Gj üeö` küe ügüZü c² Kuj üYü C_i ü_ü _Käüie GK @igü\ie üj üA ~ü@üüü aiÉa_üI K [K ađü ügüZü Kuj üYü gÄüü Gaö ügüZü ađü K [K Kuj üYü Kj äie @aKig j ö^ [üG ü K [K Gaö ügüZü _eÆe ^böegük I _eö_ek ü ügüZü j äcúeüf j öK [K Kuj üYü Küj ,Gj üKé_ä] ü^y ü\A üfLK ^Re üfüKK [ü-i öKk^ _ÉKe ^üc 'j äcúeüf Küj' eLQüü

Wcpüfikk [ü c²ue ÉZ^ _á wü\ie a%đü üAnZ\^í üei biñü _üdüM GK CüfL^üü \M üeüYüü üagü_üñü I @küie]ieY, eüRüue aie üag]ieY I @bè-ir^, Züue i j ü~üMü \k, @üW´e_%äaüj übiRüAZyü\ie a%đü aWjPc }ie biaue Wcpüfikk [ü c²ue Kei-üAQü Z^æeKQüa%đü ^cÜe C; üe Kei-üAQüü

(K) eüRüü aieüag]ieY

"Ziep üMüü j üZ fMiaep^ep LŠü, GAeü üMüü j üZ aicp^ö aepü, Lü! eicpüfip a;Kp _ü\ eZ^pKVC, cäŠ j ^cür^pÜeö; QüZö aiÜe aiMüüfip _üJK^p aiÜe bfQüfip

_d ü K_üf i d ëþKü cieý üQ ü A«g ü üi ü i ceþ ö PPþøMeø_ eþZþK üPMü üMüU\ðþ
_üe\þK üMüfù aGùf üMüU üMüU üPüU aieüKüWþRiZþRøWþcieü @icþü _Zþe
PøþüKüeA NeþK @íþZA ü ZieþüMüU üMüU _üj ü \A \A üKüi _Wþü üafþK
üi ü _ü þ_üj ü _KüGau _üQ GAeøKieþ@LþK \i þieþü^Añü^ ...." AZýüüü

(L) eüüü @kuie]ieY

"aüRYü ^ê ëþ aüRYü SÜþü, \Küü^ aðZeþü ~Wj, \j fþü Lëü- ^; þþü Seü, cZöckZü
`þepSeü, üMüU üMüU aüfþK KëüKëüöckZü, gëü _üþ_þþü, K- _üþCWþü ....ü"

(M) eüüü @^Müüü a%ðü

SÜü, _eþüü Kieþü cZþü WŠi ^ü, PøKë ü _AKë Uicþþ jüzþe cieþþü-]ieþþü
üKüü _eþüü ^þü, \^þü, Püüþ cÜüþ eRieþ@MþK _PþK jþü ficü eGfüü"

(N) @üü'e_þøaüj I übüRöbüZe a%ðü

@üü'e _þøaüj C>aüüe a%ðü Keø Kg ü-üA[iG - "_üLeþMüK ü~ Laeþü\fü,
]eþ MüK Püü _ViGfü ü i cþþ; è üfþK ü\ü MŠü\fü ü üeARþ RiKZe üUcþüÜcü
_üþü ü fMüfö@üþM^þ ^þ^ñabu ü büZepü~ Wwþ, c;þ ü~ Se^þj Afüü ü~ü^
ü\üþf j Rþ RþMRþþü j ZepC_þe j cieþüÜKü, ücŠü cŠþK AUþü _ieü, Ki ü Zcü
LëüNøüK \þü bü; þüü ü\üieþKþþü cþþþVKþü, üawþ; ü j þü j þöcieþüü"

(O) i Zý_üü aü _êüü]eøKjüü aP^

"cüj ü _ëëKüfMüGüK cieüüZepüüZþþK _GZü _d þZ; eKZþK K_üf Zifþcieý üZ,
· cþK üajþ^ø(@üü ^) KeþZ, i üZþLŠþC i þübüR^þKeþZ GAeøMüüMüüK Këþü (_Rü
cüü e büM) bfüGüZ ü"

(P) R^güý _eüage a%ðü :

'KüþKeþü KCüü^Aþ aüüUw@ieþga \þü^Aþ
i êü-i êü, ei_ü-ei_ü M;þZA ü"

(Q) @üüMZý @büýqø:

_þü- @üüüüafþZA Kíreþ
C e- ZA Küþþf Lëþ aüþþf üai üeþ
cAñZeþüWj Kieþ!

C_~þq i cÉ C\üj eYeëEÁ üjüA[iG ü~, WcþùfùKK[iü MþKüe @ZüZe eüReüüüü
[üJüü i j z i ü]ieY R^Rüa^e Pc}ie a%ðü ejþüü Qüü üfüKcüü^ üi j öK[iüMþKë

KŠcike WcpùfùKi òÄZò

@ZúZe i Zý NUYú àúfòagbi KeòKj «òl gŸ«òú WcpùfùKK[ù_Qùe Kbkò_ùepeK
ùfùK agbi @«^j Z ùj úA[òù ùj Zè~M]cKèù^A i úcír'ý _eà ð ù\Lú\A[ùf ùj ñ
GRiaZpWcpùfùK i òÄZòc^ue K[ù^òa òej Qòò

Kuj úYú c^ue MüZe @aZúeYú

KPZpWcpùfùKK[ù Kj àúàùk MüZ aè-èj ùj úA[ùG ù Kuj úYúe ahd bò K MüZ ^[ùf,
K[K/C_ù_ù_K ^òzd KQò^ù KQò· Lpù MüZe _eùahY Ke[ùkòù Gj ò\ÁeèWcpùfùKK[ù M\ý
Gaò_ùye @_àòì c^bl ù i j ùR Z WcpùfùKu àùKýkù_ùgkù Q|cd Gaò@ikuùeK ù Zùr i ùwKè
MüZ GaòK[K j úZùe eùcKùMUG àùRùf @ùì eùe K[ù,MüZ Gaò àùye ZùaYú i wc NU[ùG ù
^cùe WcpùfùKK[ùcír^uèe _á w Kùic Mü^ Keù-ùC[òù KQòMüZùgKèC; ùe Keù-ùAQè

(K) Zj eòùfùKù ù^Aùe aWj
cj eòùfùKù ù^Añ
ZèKe_^ Sfèù cè-èè
ùì ùì @ùceòùfùKù
j èp aWj KÀùfù^, j èp aWj KÀùfù^ ....
(K[ù^ò- 'Zj eòùfùKù ù^Añùe aWj cj eòùfùKù ù^Añ)

aXj ceò_Wj àù Qk^ù Ke[òùàùk aXj Kù; àùe @bò'd KeòKj Qè

@ùce ^Re ùàùfùKj ðùj à_àZ Mjù bZùe ej [òù cdecù^ j @ùce i ùj ù bei ù l ^R ùfùK ù

(L) i ùZpù ùbA a^Rpmfù
i ùZpù aèWèpe akfù
\fò. aWj \fò.ù^, \fò. aWj \fò.ù^ ....
(Kuj úYú- 'i ùZUù aè Wèpe akfùr ù)

i ùZ bìAe ùMüUG bCYù ù bìAcù^ aYR KeòùKèPùfè-òù_ùe i ùZ bìCR c^Yù Keò
Wcèòà\kùe ZùKèùaWjì_ù ^KUùe QùMj\A @ùì ùf ù ùì ùì Vùe ùàùWjì ù_KèùKùkùe gèùA
ZùKè^R Rùa^e MüZ MüAMüA ù\ùkùAaùe fùMQòù

(M) ùMüWjùK ùMüWjù Mfò^fùiaZò
ùKùZùì ^q èù ù~A
Kùfò^ùfòNùWj ùPM^èbG^
aùaèè^we ù~A ù
(Kuj úYú- 'aùMjRèùGñ)

aùNUG cYh eì_]ùeY KeòùMüUG _eàùeèe i ùZ bCYù c^eè_ù RYùèùMüDòùMüJò
KeòLùA i èeQùì i ^c SèKèWùKù^A[òùàùk ùì eùZùe Zùre C_e(6^A) bCYùKèMkàù@ùe_

KeQö(Küj üYü a%ä'í üe) üüi ZKüaük hÄ bCYüÜöNüe ügüA [äu Zire i ai i ü^ bCYüKäu i
guNäCVöKüküü^ kü üNüMjü PXj'äiaéé' we', @[üzp_ž@ükdKéPüfö-äu_üÄnüPZüA ü\AQüü KieY
aüN Zükéi ö_%äMkoi üeäu_üe Zire i ü^ bCYüKéc^ LüA~ä üaüföüi üa\üü beü KYüe ^R
bCYüKé@üMeéi PüA ü\COö:-

- (N) @üÜüK_ü^üK Müfü^ a@ü
KéüQ_ü\cp` f!`
ZepA@ü üLAFöP^ü i üMþ
]^, ~üZü LüŠKþ] epü
(Küj üYü- 'KéüQ_ü\cp` f!')

aü_ü@RMe i ü_ Vüue i Zý Ke[äu@^í üe S@KéRüYRüYöZir ^KÜue _j üA ü\AQüü
@RMe i ü_Üö_üä fKéKkeü_üLeüe Mbüe Rk bžeKéNé üA Né üA ü^A ~üC [äu K [ü S@Üö
RüYö^_üeiGj üe KieY aü_Ké_ eQüü aü_ Z i aëK [ü RüYQö, üZYéS@ Zire ü~üZ [e_üä f
Né ö~üC [äu KieY _ eQüüi üi üZ [e Züké@üj eöUKG bžeKé~äu_üÄnAwž KeQüü

- (O) i üZpüüüB KüŠpađ fFü, ađþ_äþ^ Mfö
LéþRü übAepaÜKüŠþ] Kþ] KöVüü^ aüRfö
üKüüBÄüi übÄüi , cepj üMþ_ aëüB A
ü\üMü aëa | ü^þ_ü^ö cÄñZefü ü\A .....
(Küj üYü- 'i üZpüüB AepbG^þZefü ü\A')

S@e i üZ büA bžeéQ büA ZükécüeöZire cüüi LüÄüf üi ü^ büAUöZü'e cüüi KéMüz üLükö
cüÜüe ü_üZüü\fü ü ZirbžeüMüÜG füC 'Wep (fj) aXjüi [üe üMüÜG cüZäfüC ` kifü ü Zü
bžüe Zefüü\A [üG ü ZükéüMüÜG ü~üMü i üwüe] eöMünMünaföbK cüMfüüaük Zefüü\A
füC bžüe [üA ^Re KeY Küj üYüKé gYüCOöü

Küj üYü c^ue PüLþü MüZe i c^ü

LüYü ü~üZ bf üj C^ü Küj KöZükéađüäy~^üe LüAaüue cRü^ [üG ü Wcpüfik aö eüe
üi j_ö_eö_äL LüYü Küj üYü i j_ž äy~^ Zfý KQö'. Lþ'ü' ^j üZü@iagyK ü WcpücdLk_üepeüue
· Lþ'ü MüZe _PK^ aj k biaüe ej Qüü Gj ü büZ i üwüe ZeKieü aü PUYü bköPUþ Üü Äü~éj
C_ü\ü^ ü · Lþ'ü MüZe i üMZüe üfüKK [ü @üj eöC_übüMý üj üA CüV ü ügäZüe c^ue Gj ü
beü\A [üG @` é« P kZü ü Pö P kKieü, c^cZüY@ü · Lþ'ü MüZe C_i_ü^üe ügäZü I YK
füMoaö eö~üA [üG K [üaÉéc^i ÜKeY ei üYž @^üdKéü Küj üYüÜG ü~üZüaük GK ügüKük
@üLýü^ c^ ü\A @ü^K üak ~üGñPüf [üG, üi üZüaük ügäZü Zj üe @bbZ üj üA eüj ü Gbkö
üL\ i Žöc^eüügäZüaMüé_üüi ü] üeY cü^üi ŽöKéü' eüA @üYäu CüYgyüe @iagyK üj üA [üG
· Lþ'ü MüZ ü üaüküaük K [K ck Küj üYüe ahdäÉé~üj ü [üC^ü Küj KöKQöKQöi cd äya] ü^üe

KSciKe WcpùfùKi òÁZò

bò'òbò'UÈùe · Lpù MüZe @aZieYù Ke[ùG ù ù~CùK [K ùgùZiu c^É Kèù~ùZ bf bìua] eò
_ùe, j ùi ý gòvùe @ù\òei @ùgZ · Lpù MüZ _eùahY KeòùgùZiu Pò ùcùj ò_ùe, ùi ùi ùZ
i ` k K [K ùGj ò_á wùe WcpùfùKK [ù c^ùe i ò-èj ùj C [èù KQò· Lpù MüZe cLýùgKè^cùe
CùfùL Keù-ùAQò-

(K) ùFRùMùZ

- MùdK - ùFRù ùfùj ephùA ùfj Rù
ùFRù ù^AñùMù i cù KùWj
Wcù Mfòj Kèù...
- _ùk@ù - ùFRù ùfùj ephùA ùfj Rù
- MùdK - Ai eéMùWj_èùK _Wjù
Leù · e cùi Qòù _Wjò
] ùvWjò KùWjù.....
- _ùk@ù - ùFRù ùfùj ephùA ùfj Rù
- MùdK - ùFRù ù^AñùMù ùFRùeòbùe
cAñc^MùWj ~èùe
- _ùk@ù - ùFRù ùfùj ephùA ùfj Rù....

(L) UòpUòpòUòpòLé ù

- MùdK - UòpUòpòUòpòLé ù
ù^ùQ ù^ùQ a fù\ cò ù
- _ùk@ù - UòpUòpòUòpòLé ù
- MùdK - ^èpù_ù, ^èpù_ù a fù\ cò ù
- _ùk@ù - UòpUòpòUòpòLé ù ù
- MùdK - @ùW @i^ù a fù\ cò ù
- _ùk@ù - UòpUòpòUòpòLé ù
- MùdK -] ^pù^fù ùj eù ù^ù\ cò ù
- _ùk@ù - UòpUòpòUòpòLé ù
- MùdK - ^ ù\ fù ùj eù ù\ Lpù\ cò ù
- _ùk@ù - UòpUòpòUòpòLé ù

(M) Ai Kò^d Wj...

- MùdK - Ai Kò^d WjùZ Ai ò^d Wj
^d Wj^d WjK | ^] ùvWj
- _ùk@ù - Ai Kò^d WjùZ Ai ò^d Wj

- MüdK - \äüí , \äüí aäü aäüëü KüG
- _ük@ü - Ai |Kó^q |WýüZAi ó^q Wý
- MüdK - ^éüMü, ^éüMü ^éüWéüF^pKüG
- _ük@ü - Ai |Kó^q |WýüZAi ó^q Wý

MüZÜö'ei |WéüAFp Küj üYü ahd @«MZ üZ [ü_öGj üei ei @ü Gaö i gñay Q; üe i dMüZ üj üA [äu
 üj ZéGj üe @ü^Küg aböÜK [ü^öc^ue · Lpü MüZ biaüe C_ i ü_ ^ Keü-üA [üG ü

(N) ei epaüwþè

- MüdK - ei epaüwþè
- _ük@ü - [žèpžèpWý Zóþü Lé üep] üwþWý
- MüdK - KüPö KüPöKüPöKüPö ei epaüwþè
 Güj ! GAfö Kócepüfüaüepb^Rü
 cepSóZ _ü^öMüé-ü- @üPö ei epaüwþè
- _ük@ü - [žèpžèpWýZóþü Lé üep] üwþWý
- MüdK - ccü üaMþc^ü Mèöi öwü
 NicþXifþXifþ` ÜþüZ @üP
 cÄñj &öMü\öMüf ^öKü i öü, ei epaüwþè
- _ük@ü - [žèpžèpWýZóþü Lé üep] üwþWý
- MüdK - j üe MüWéMüf üceü, ei epaüwþè
 @üüG @üüQ @üüM;ü
 MüMwZ i epü eü, ei epaüwþè
- _ük@ü - [žèpžèpWýZóþü Lé üep] üwþWý

Gj öPüL^ü MüZ gónüe ei üe _eö %öüj üA [äüééc^Kéi üYZ Keäüe üagþi c [üü Gj ö
 biñüKéayaj üe Keé [äu üfüüK aüKþ Zéüüe @Züa] ieuY ü @] K«éWcpüfiküK [ü c^ue ÉübiaK
 büüa C_cü, @kuüe, @^é äi , CZþü_ä ü, ei_K AZýü\öi ´kZ üj üA [üGö 'Wcëfþ\A a; ^þeü'ö,
 'i üfa^þeRü', 'i cepi ö eRü' bköK [ü^öb f K [K RùY Kj üf GKü] K eüZüe c^ i üe^üj öö
 K [K/MüdKcü^ i ü] üeYZü _Zý_öþZö üj üA [üköü üi cüü^ C_ i ü_ ^ Keé [äu · Lpü MüZMüW
 i ü^, Kük I _üZäüüe i ücürý a\küA _ä üwüPZ Keü_ei ö\@«ü Gj üüfikü i üj žýe @^ýZc
 üagñý ü Gj üeö` küe Wcpüfikü üj žý R^Rüa^e ^KUa ö üj aü i üw i üw _üPü^ üj üA c^
 i aäü^aü^ ü GA [ö_üAüGj üe C_übiqü Küj üYü bZüe Gaö Küj üYü Zü'e C_übiqü j äd K; eüe
 _ürag KeüGKüKüe üj üA~ü@üköü

bê-üGaiü aü _ükö] eäu \þeü ügüZü Gaö K [K/MüdK Küj üYü _eüahY _Käüe @wüöZ
 üj üA~äü` küe Züj ü biae @üüü^_äü^üe (Reciprocatve) i j R üj üA [üGö ügüZü ^üea \Äü

Kuj üYüe i cü`òKeü-üAQüü KÌ`^ü i üj žyüe @übhY ü ~ü[üPZ i cü]ü` @ü[üKÌ`^üe _ü ü\au
CyüKüÜe i üj žyK fI Y! aüüü , KÌ`^ü, I @üföKk gqë C\_ i Žü\üüüMüÜG Rüzë i ücZ`_eü e
@cüc j G; @ü\ü\ü`ëü`^R`ëgy...Kë@üü i üüi cü`^ c žyüe [üA cü`i K Éëüe i üüfuküe
aPeY Keü`üe«üü

i Zýel ü GK cj ü cü`^aüü Mý ü Güa @al düüüüj üA[üf üj üZüZüe Gj üe i ël ü _üÄü
i cüR ~ü[Ä`\_`^üü` [üüüGK[üWcpKuj üYü cü`cüe `ÜüCVüüü\üLü-üG ü`Kë`üQ`_ü`ü`ü`
Kuj üYüüe ^üüK Zü`e Éüe Rúa` el ü KeüüKë~üA aŞe üaüWüü ü` @üMüe i Zý Keüü üM @üYÜüü
i üM LüA Éü i ü üj üA K`^yüÜG R`^ü\üAQüü i Zýel ü _üÄüü` K`^yü adü`\_`üüj au`\_üe ZüKëü ü`
^KÜüe i c`\_üü\A @üü Üüü GVüüe i ü` C`\_Küe Keü[üü\Ä`ëü Zý el ü Keü`-üü ~[ü[üü`^j G ü
Kë`ë` i üZüü aëWcpë aKf`ü` Kuj üYüüe i ü` SëÜKëRae\É bWüü`^A ZüKëü KeüLüüe C`_Kë
Keüüü` küë üü üL Züë Wcpufik`^yüüKë`ëü`_I büaüe _Zü` kZ` Keü-üAQüü i ü` ÜKëü üZ büA
j üZüe cüüA, SëKëC; üe KeüA, üMüÜG Rüzë üfuk` aë e @ü] üeüe ~[ü[üü`_Zü`ü`^ Keü-üAQüü
VKüüi j bkö`ü`ü`ü`ü`ü`ü` Kuj üYüüe ^üüKëRwfüe @i j üü @ai üe _üA aüN LüAa üaüfö
Kj Üüü`^üüK üKogküe cü[üü`_Zü`gZüü\A aüN j üaüWpëcKkëüüü Üüü Zü`_üe K[ü`@`ü` üe _@Kë
aüN ^KÜKëü`Aü`aüe ^üü] eü`üj üü`ü`^ aüN üLüRüüLüRüüüü üZü`Nüe _j` ü-üAQüü Gj üü\üüü
_@Kë Nüe [üü h< _Müe ai ü`\_üepüj üA ~üüKëAi üeü\üAQüü`_@` Li ü` küA ~üüe ü\üLüüüN
üMüWjC[üüeüüi @ü`K MýüMüüeWpë`_üüüM Keüüü üghüe üfukK[üe aPte üPZ`ü aüNKë
^@üüe ü`\_Müü`cüüüüAQüüü Gj üj üüföKk` aë eë @bü` ^ü`gü`ö

Cq Kuj üYüe ^üüK aüN`\_Zü`_ä, ^ü`Keüüüaüfukj üü`-ëüü wZ`üj a`^üj ü` KüeY aüNüüe
üü i Zýel ü Keüüe üKüYi ü`-ëü`-ëjZü`^üj üü aëü aüN`_Zü`Qk`^ü` Keü`Re` I`^R`\_@e Rúa` el ü
Keüü üfuk`i ü` üke @üü\ü aëü`ü`PeY`^üj üü Gj üKuj üYüe`_Ä`büüGäü`Kë`üQ`_ü`ü`ü`ü` Kuj üYüe
_Ä`büüü`c`üe Gj üj ü`_ü[Ký ü` üfuk`aë e`^üZü`ü`ü`gKë@ü`-ü`K büaüe`\_ük`^` Keüüe`^ü`Yüü
ü\A`[üG ü`-üj ü`Ébüai ü` I`aüÉa Züj üKëj üüfuk`aë e`ÉüKZü`_ä`ü` Keü[üG ü`@`y`\_I`üe`_äKZK
@`ëüü`^` i`ü` üfuk`PeZ`ä`ü] üeüe`\_eüü` ü`Keüü\ü`üf` aCküMüB Kuj üYüe`MüBe` aüN`^KÜüe
i Zýel ü Keü[üü`K[ü`ÜüKZ`\_e`üü`^` üj üA`[üG ü`

WcpR`^üMüÄüe` aë e`c`üe` üKüZK` üL` Züë` @ü\` i` cüRe` Qü`_Ä`Ä` aüeüüj üA`\_üW` ü`
'i` üZüüüAëpüG`^p`Zëf`ü`ü\A` Kuj üYüüe` i` üZbüA` ^Re` üMüÜG` üaüföbCYüKëc`üe`üüü` LüAaü
K[ü`a`%Z` ü` üü` cZü`c`f`ü` b`^Rü` Kuj üYüüe` bCYü` ^R` büAe` cüü` LüAaüKëAzü` KeüZü`e` Éüüü
cj`üak` aüN` \üü` ZüKëc`üe`üü`\_ü`Äü`PÄZ` üj` üAQüü`@agý` Zü`e` R`^`a`Keü[üü` aüN` Q`ü` cYh` cüüKë
a` üAaü`_ü`Äü` Kk`\_üüü` Keüüü` Gbkü`@ü\`\_`_ä`ë` üe` aga` ü` üj üA` RüY` cüüZü`e` ^R` bYRüKë
]`eü`^`A` üce`ü` aküPXüA`[ü`K[ü`Üü`c`ë`ü` Kuj üYüüe` a`%Z` ü`

ücülJò paü @bò ãd abüMüKeY üI Zäie aãC^p Wò eü[pcüJòpGüc^ý I Áãp[clj ^mu bkò
_ü/züZý aãB^cír^u @a\ír^ CüFã^íd ü @agý W. Kê-ag üeü \üg c^ Züj üü I Wpü üfüKMüZ I
Küj üYü _ÉKüe I Wpü üfüKKüj üYü c^i üi cÉ ücülJò Këüamü^K _; Zäie aüghaY KeücüJ üKüMG
büMüe abq Keü-üAQ«üü

ücülJò p GK _gê _I ú, i eüi é, Zk i ü MQ, Z´ü Uuü, Kó K \Š, ùaf, Ríá^ ` e@ü,
CWýkü _I üeüR üNüWý aü aKý @i èYü ~üj üaüüj üA_üeö Zü üaüföKüj üYüe i cÉ _gê I ü PeZá
ü~ ücülJò p _\aiPý üj üa, üi K[ü ^èj nü PeZáüKüj üYüe Kò@bò ãd i ü] ^ CüYgyüe @iabüa
üj üAQò Züj üj óaüÉa_üI ^%ãd Keüf üG üMüJG cír^a/cír^uaZe/^Rüa aýqò üJüücüJò pKü^èj nü

PeZáaügh ayZüZ KQò_á w ~üj ü Küj üYüe GK ücökK CüYgyü aü @bò ãde _Z´üj ZB
Keüf üf c^ Züj ü ücülJò p _\aiPý üj üA_üe ü

Gj üüfLK \beü _ãèèi ãKkZ 'j äcúeüf Küj' _ÉKe Küj üYü MëV K @ü] üeüe Wcpufik
K[üe ücülJò pC_üe ^cúie i ãl ð @üüfP^ü Keü-üAQò

1) _gê I ü Gaö @^ýr^ý cír^uaZe _üYü Z[ü ^Rüa aÉèi `Šüü ücülJò p

_ãèèCüFã Keü-üAQòü~, Küj üYü cír^ue i cÉ _gê I ü PeZáücüJò p _\aiPý üj üA
_üe«üj ö @i ü] üeY gqoi µ^ü K[üKü ü, cír^aidZ i ü ^\ /Mý/üagÁy/Ébüa~q, ^üdK^üdKüü
@^MZ, i Zý_ãd Z[ücír^a _eüKcè-q cír^uaZe PeZá[_gê I ü/i eüi é AZýü\ü) üMüJG üMüJG
ücülJò püj üA _üe«üü

Wcpufik K[ücír^uüe _gê I ü, i eüi é üüPeZáaj k büüa ü\LüüKéck[üGö Z^æèè
'Zj eüüfüKü ü^Aüie aWýj c j eüüfüKü ü^Aü Küj üYüe cdè\k üKak üMüY PeZáGaö ücülJò p
_ebüüie _eü ebq ^g_üüü Kêè^i üZpü aèWcpue aKfür 'KêpüQ _\c^` fþ Küj Yüe a%Z Cbd
üaüWý ü PeZáüMüJG üMüJG ücülJò p @^ýZá^Kföü]éü Küj üYü c^i lãf@ü I aüej ü c^üe
^Lý büaüe cYhe büaüaM I c^É KéPZY Keü-üA[üf üj nücüJò p aüghZB^üj öü 'aüMþ
RëüGü MÏe aüN cYh e_]üeY Keü_üe[äü üj ZéGaö 'ccü c'für Küj üYüe aüN @nZ Kcö
i ö_ü^üüe i I c üj üA[äü üj ZëücüJò p _\aiPý ü

üi j bkò'RfþKüçþò Ná þü eü^ò Küj üYüe ü\ak^ýü Nheü eü_ R^äüj aü I üi Azü
Küf i é eü ZeYüüe _eYZ üj üA _üe[äü\ÁeZüj ücüJò püi j öKüj üYüe üMüJG 'Müþ aüMë ä
~G ^üdK I ^üdKüe ÉMüeüj Yüe i j ü~üM KeQüüi @^ýGK ücüJò p 'KLüeüWA^ò Küj üYüe
'KLüeé Wüj üYü e_]eü_üe[üü ü 'i üZpüAe bG^þZefü ü\B' üfüKK[üe Zefüü\Be cüü
ü_üZüü\ai \beü ZüüZééGK füC 'Wep (fj) CVò_üeüüüüi j öWëüe üMüJG cüZáfüC ` kifü;
~üj ü bZüe 'Zefü ü\B' _éRð^ü^A ej[üG ü üghüe üi ü~üMü cücüe Züüe büA büCRu
^KUKê-üA ^Re KeY Küj üYüKëMüA gýüAQüüWcpKüj üYü bZüe KLüeéI füC ` k \AUüüMüJG

KŠcike WcpùfùKi òÄZò

ùMùUG @bò'a ùcùUò þù 'ù[òLðù cùvòù_eù' Kùj úYú bZùe 'Lðù' (i ðKù%ð@«üaÉ) I 'ù_eù' (Xj) G \AUòùMòY PeZábùua @aZù%ðùj úA[ùf ùj ñicù^aùd i ùa\^ ~èj ùj úA[èù ùj ZèucùUò þuj úA _ieQ«ù

ùfùKMùZ bkòùfùKK[ù c^ _àPÁù _á Z ^èj ñù Gj ùe Cù^h àù i Rðù _Qùe ùKòY i ò ^ÿÁ cZài\, @ù\gàùe _á e bkò@bò Šò@^j Z ^[ùG ù ùfùKK[ù K[ù^K _aj ù^ Gaò PeZá K[ùe i Mc _àùj ùe GK i jùdK _Zòj òcùZàù cYh ùKak ^èj ñù ù, àùN, aifèù, aiej ù, aieùMj cde, bZ, Wùj úYú, eùl i , CWkùùNùMj G_eKùùVwù, _[e, _Xj ùfùKK[ùe K[ùKj «ùù~_eò KòZùù \èèù@ùC cYhu \èèùGK I @bòùù] K«èù^KZá^ùdK/^ùdKùùèùi , aKèi , a Keàùe Gcù^ i jùdK ùj úA[ùkùù Gj ò\Áèèùi cù^uè cù^ùaZe PeZá^Kj òaèù cù^ùàù e PeZáKj àù ~[ù[ù

ùfùKK[ù c^ùe WcpùfùK ùLùRòàùj ùe Ke[ù'«ò^R Rùa^e KQò@] èù É_ùKèi ùKùe Keàùe eij ùù Gj ùu Weù àù _èRð^àagùù e @ù] ùe @^ù ùe Rùa^ GK MZgùk]ùeù, GK i ùcùj ù^ PKàù R^à_ùe cZÿ, cZÿ_ùe R^à _èRð^à_ùgZMù ùMòeùàù{K Rùa^e _ZgZòaj ^ Keòùù [ùG ù WcpùRùa^ \gð'e Gj òc j ùòia Zùj ùu ùfùKK[ùe ^Lù bùua _Zòù Z ùj úA[èù ù\LèùKècùk ò

R^à cZÿ, aèj , j hð abù\, aèj , ck^, àùz\ Gaò i ðNhèd Rùa^e i `kZù I aò kZùe @^bZKè@KùZ Pò ùe @ùaùeòù^A MZgùk ùj úA[ùG GRùZùe Rùa^ PKàù bùhù I bìaKeÉù] ù^ bùua @bàyq Keò\_ùe[èù ùj ZèWcpùfùKK[ùe Rùa^e i cÉ \M\_ù-k Z[ù ^Lù bìaùe `ùò CV[ùGò Gj ùaùÉaùe GK i Mbùe e^Mbòcùj ù\] ò Rùa^ aè e i àÉZ_èj ò i àùl _ùe Kj àùKè Mùf, KŠcike WcpùfùKK[ù àù Kùj úYú Zùre _Kùgbwùe ÉùZ^y, @bò'a bùhùàð^yù , K[ùe KùayK i hùcù Gaò MùZùcZùù~ùMò ùagp^ù^y ù

(P) aLù'ò(^ùùèù)

Wcpùhùe ~ùj ùKèaLù'òKj «ò|Wpùe Zùj ù'] |ù, ^ùùèù àù _j kò ùMùZ, Kùj úYú Zk^ùe WcpùcùLk _epeùe Gj ùe i òLùù Kcpùj ùf ùj ð @ZùùfùK_ù ù aLù'òKèWcp_ùepeùe _Kù-ùG @[ùZùC_ù ù^ Keù-ùG, LùfòKj ù-ùG ^ùj ùù RùY aLù'ò_KùG @ùC RùY Zùre C e \G ù _eÀe _Zù~ùMZù ckK @ùù' _àù^ Pùùf ù i ù] ùeYZù Gj ù \A RY c] è i ò_Kùdu bZùe ^Zàù [...ù _èj ùù Pk[èù àyqù c^ùe mì^e _eèù_K bùua àyaj ùe ùj úA[ùG ù ùKòY i ò_Zò I ùMùUG aLù'è i VK C e ^ù\A_ùeùf ùi aLù'ò_KùA[èù àyqòùMùe @ùcù c_ù KeòC eUòKj ù\àù _ùAñ@^èù] RYùA[ùG ù ùaùkùaùk ùi ZKùe aòC e \èù-ùG ^ùj ùù _gùK ùe \ùaù cZùak _A i ù àù c\ _AaùKèù\A ZùMùeè^èù aLù'ògùL[ùG ù

aLù'è i òù

aLù'è i òù i ò_Kùe @ù^K aùù^ abòù_Kùe cZ ù\AQ«ò Z^èèèKQò^cùe C; ùe Keù-ùAQè

aLí^ò	C e
4) _WjGfù KkPvj NepNepbfùZA	- cìr^p(cùY/ùì e)
5) ùWwú cè é ìk WvjG KYù	- i Kù (gkù)
6) i èuMú aWvjùì ùfAù ;	- _ù^A (P_f)
7) eRù NepWvjù, Kù UpNepP^ù @ù ` fþ@ì ùWvjPùeþcùì þc^ù	- eþù (gckùZkù)
8) AZìe ùMú bèþ ù Kèù cAñ-ùZìG UKþù _Wj	- ù_Uþ\èù ~èùJù (LùŠ \èue _ùYò Xjùkù [ùA SùWj~èù)
9) ù] ùapNepùK aùUpù^Añ	- Wcp(@Šù)
10) [eþ[eò aWvjMPùPMùZA	- fùJp(aùCùg fùV)
11) UùCþUcþì ùf ^ èU Wcp	- Mè ù (ùKùhù)
12) QWfù cŠþk i ; C~ùùQ	- QWf i ZùK i ; @ùcZùþKèùèaèè-ùùQ ö (i Zùù~ùWvjfMù aèèùù)
13) cFù ùj eùK RþC ~ùùQ	- Zfòeèè-ùùQ (ZkùèùAaùù)
14) ùj ù Wwþe cùfùùì eù ùì eù	- PKPùJù(KkùR ; ùcùkùk ùj ùA Pùfèùù)
15) AWKùù UKòbepù^KþQWvj _ð ùùP	- KùeWp (KèW)
16) @ùì þf @ùì ù^Añ^ @ùì þf @ùì þ\	- ùaWj(^B aX) @ùì ùf @ùì è ^ùj ó ^@ùì ùf @ùì èö ⁽⁴⁵⁾

^ù\èù_j kò	C e
1. bAèèbìeþj AfobùZ ceþcŠèþaùfþ_ùPþò	- R^ù (ckù)
2. AWKùù UKòbepù^KþQWvj _ð ùùP ù	- KùeWp (KèW)
3. a] @ùì aèèùK ù_ùUKYù	- ` ^ì þ(_Yì)
4. _WjLèU ` fþ ` UþfòeRù MWþbùì þfò	- Wþèò (\ù_)
5. _WjGfù KkPvj NepNepbfùZA	- cìr^p(cùY)
6. XkþXkþ Kù^ fKþ	- _ùj èè^þ(_ùj èèù)
7. PùàùP Mfþaèþù^Añ	- Wfò (KùVL `)
8. C_èþWwþe aèù I afþZA	- Uwèþe ùVùùVùgàþ (Uùwèùe KùV j ùYèùg±)
9. [eþ[eò aWvjMPùPMùZA	- fùJp(fùV) ⁽⁴⁶⁾

(Q) WcpùfùK^ùj

Wcpùfùki ùAZòcèùe @ù] èK ^ùUK aù c _eKì ^ù \ÁùMùPe j G^ùj óù cù^èe-^
^èù« ùì _èòKQòCùfùL^ùd ^ùUK i Áùùj ùA [èù cè ù\Lù-ùG ^ùj óù ùKak ^žý MùZ I aùj
i c^èùe Mù\ùŠ i wùZcd ùj ùACV[ùG ùbeZu ^ùjgùÈe aùgh fI Ycù^ @ùc G[èe ùLùRò

KSciKe Wcpüfiki iÄZö

_üAai ^uj öö @]êü aüfMüj@ ke _iaZý C_ZýKüue @agý Gcir^ue ^ZýMüZ üZ-ÿZK Kkie
ei_ü^A ^üJyKküue ei_ükéZ üj C[äu fl ý Kei-üAQöö ahd i ´kZ MüZ, K[ir^öZ[ü afirþ
-üzäe üKüZK _~ÿüüe ^üUKüid QÜü Cj ý üj üA ej[äu \ÄüMüPe üj üA[iG ö

^üJyKkü

agÁ Wcp_ad`afirþ-üzä` @ai eüe Gj üe \Züid I ZZüid \äi üe Wcp^üJyKküe Sfk
ü\läiKéck[üGö Zö`äö]eö_ükZ üj C[äuGj öcüj ü ae \AUüPeYüe ^üUKüid ügküe _ägö
üj üA[iG üG i ö_Küe _äeëüüfPZ afirþ-üzä`_i wüe _ä äeYü \Äayö

afirþ_äe `Mëü üLfi-üaü^A ceir` GK _icL Kü-ÿKé ü GZKüaük @üüüRK, Ziu
i j]cüü I übiGüei ü\azüPeZüue ü\aiäÄ üj üA[äu aRéaü üaR^ju c^ue Mëü üLk @^ÄZ
üj üA[iG ü _äeëüMüUG cüVëüe `ü~üMþ`r^ö (_azRK) beöZüre cý Kéügük_Ze `\\þeüe
aŞü-üA[iG ü üi j öRK_%öcüü_üzKéQüicöëü Zük Kir^ _~ÿ« aüjüA cüüüe ü_üzö\ëü-iG ü
_Zü~üMZü@ie_üe cüVëüe _ZäXüüüü üLüföüi [üe KQüMëü_KüA \ëü-iG ü Zir`üe ü\azü
I @üüüRK \mZüGK ^ÿÄ \eZüeë\CWj@üi öcüVëü bZüe [äuMëüKé@Sükj ÉMZ KeüiKüPÄü
Ke«üMëü ü\azüjüzüe _Wjüf üi eL«öI @üüüRKüeKQüae \ë«ö^üj öü KëëMëü @üüüRKü
jüzüe _Wjüf üi cüü^ Züj üü\azüüü` eüA ü\A ^[ü«üübiGüei ü\azüMëü cüMüf üi cüü^
üKüZK ^ÿÄ i `öeL«üü ü\azüüeZüue cü^üai, Z ae ü\aiKé@^äeü] Ke[ü«üü\azü cLüe
_ZgZüü\üf c^ üi cüü^ cir`ë-ü`«ö^üj öü fLZ _ZgZü^ _üAüf Mëü ü` eüAüa ^üj öüaüfö^R
Räþe @Uk ejüf übiGüei ü\azü GK _Züe KQüüfLüü\aië @bðd KeöüüüüRKü j Éüe
_äir` Ke[ü«üüZü\_üe ü\azüüeMëü ü` eüA \ëü-iG üGi äe_ägö bZüe @ü^K äie UYüi Ueü,
aü_-Zäü\ · f[äu i ökü_] cü ^üUKüid \egyKéMücy R^Zü üagþC_übiM Ke[ü«üö

übiGüei ü\azü Köi ü-Z´ü _i eü_KüA [äu @ai eüe afirþ_äe \Züid PeYüe
^üUKüidZü ü\Lü ü\A[iGö ü\azü`\_üfþNepZepNep (Z´) Keö^Re `güj · fKþ@üg aj Kþ
(güj RY _eö eK I @gRY üi aüdz) uëi üwüe]eö`Kü ü-ZcüK aG aü;ü` (Köi ü-Z´ü ^cZ
aüi ^-Kä ^) aKäKeüü Cüÿgyüe _i eü i RiA eL[ü«üüAZýai eüe bq üPüe bicKüue @bðd
KeöüübiGüei ü\azüü _i eüeäüi ^ üPüeöKe[üG ü üPüeöKeüü üaük üi übiGüei ü\azüü
@^Pe RM@ükü jüzüe]eü_üWjü Züre üPüeöcüfþRaZ j G ü Z[ü_üüi ü\azüü Rðh ü` eüA
ü\aiKéeiRöj G^üj öü PüfKþü^ ZüKéübiGüei ü\azüü i `Lüe jüRe Keüü_üe ü\azü ZüKé
aüi ^ ü` eüA ü\aiKé@imü Ke[ü«üü Z[ü_üüi cir^ö^ [üG ü ^cLüe üi cir^u c^ue üj C[äu
Kü[ü_K[^e Kd\ög C; üe Kei-üAQüü

übiGüeu ü\azü : @üe ZA ^epcêi bj @üüKcZpe @icepü\azüüfiüKiep] ^Pëüü^üZ @iÖi p ü (@üe! Zê^e üfük üj üA @ic ü\azüü] ^ üKcZöüPieö KeQê)

bq (üPie) : j A Mëi Æ! Pëpüf Z Pëpüf; cÄnKüG ü^ÄnáfZüG Kd (j n_bê üPieö KeQöZ, cÄK'Y Zij ü @EüKie KeQöKê)

übiGüeu ü\azü : j &oj Güf @icepüf@icepüK ü` e@üü\ ü (~\icü^Qê üZüa @ic Rð'h @icKêü` eüA ü\ ü)

bq (üPie) : ü^Äncj ü_eê i üüücZëjê_üüe ü^ÄnüZüc @MfpcëpM@iepüMüÜKp gêüZüü (^ücj ü_bêZüj üZ üj üA _ie@ ^üj! ZëKê_üüü ücie üMüÜG Mj üeöy@üKêüj aö)

übiGüeu ü\azü : Kê^j Güf a@ü, ZëpKüG M@iepü~... (Zirüj üf Kj ! KY üZie Mj üe @Qê)

Gj ü_üe bq ^Re c^K [üübiGüeuü\azüüKüj üü\azüZüKêae _äir^ Ke«üü@bdaüYü gÿ@ü_üe bq üi Köi äüü ^ übiGüeuü\azüüeü` eüA \G ü GbköXjvüe GKü] K bq, _Zâ K^yü,] ^-e^ê ae_üZäAZyü\ü@ü^K eKce ae cüMüüüüü\azüüü^ c^ @KYZ Pö üe Züüe ae _äir^ KeüüüGj ö^üKüid @bð'd @Züa j üi y ei ücK Z [ü cü^ie-^] cüüj üA [üG ü_ä k j k j köi üXüf-cj ëü c^üe üLüf üc üe Gj ö^üj @bð'de i cüüüNUüüüü ü

GZ\äyZüZ WcpüfikiK [üMüK @ü^Ki kúe i äkü_] cü üj üA [äüëZirc^üe ^üKüid QUü beöej üüG ü üfükMüZMüK c^eê^ei epäw\pö bköüKüZK MüZe C_ü_ü^ü ügkü i ö_üö ^üj] cü ü Wcpü ciRüe üfük^Zyë @ü\ë üKöYi öMÿüe ^y^ ^j nü üi cü^ue Rúa^ügküüe ^Zy MüZ I aü\ye i c^ü @Zoi ê e büa üj üA [üG ü

^Zy Kkü

"aÉZü ' ^Zy' üfiki öÄZe @^yZc @bäy-K ü i ëYüZüZ Kikeê_ëhü^Käc Rúa^Ké C_übiM Ke@üe Gj ü GK akÄ cü^c ü Kj ü-iG ü~ @ü\c cYhe @^KeY cü^iäé ëêGj üe Cnaö @wbwü _ägð _äK @bð'deêGj üe akig üGj ö^Zy_ÿüZ-ÿZK _äü^ ü @ [üZMüZi j Z aü\y I aü\ye ZüüK ZüüK ^Zyë _ëüahY üK&ëfI y Ke@üe K [üGj ü~ i aê^Zy/ ^üüe @bð'd c^ i ücdK üKëbò K i ciRüe KcK&c cYhe abð'Ü-ir^üZä, _ad_äYüZ [ü@^yü^Yc > a cü^üe Gi aê^ZyMüZe @üüüR^ aÉZü üj üA [üG ü⁽⁴⁷⁾

üKak üi ZKö^j ü Këbò K Wcpü ciRüe ^Zy _eö_ëie GK bð'läügh Bej @Qüü " ^Zy _eö_eü üL Züe i ö_üö_ä_Ry, üZüRüa; K cj fð_ü^ KeöMüZMüA ^iPäüe Zire Cfäi Kj üf

KŞcike WcþufiKi iÄZö

^i ue ü G \ÁeRia^KéC_übüM Keäuue gaeüMüÁüe i ú^ i uaöy Kj üf Pük ü Püwé Zü'M, Keie` ^þ üXüf, Xüüü \Miaöþ Nöeü_bZöaiüý~^a jüZüe ZöüeKeüEe fj e i ÁöKeäu Züre R^MZ MY üÉe i üw Zük eLö-äK ~äZü_eÁe jüZ Q;üPKüKüeue ^Zý Keäu_üü_éhi^Küc aRüd ej üü Qüü''(48)

“Mäcü küe aaüj , @^ü_ög^, hVNe @üü^üü ü^Áü^ Z[üMY_Rü_üaüe cü^ue-^ @ai eüe üaüküaük Gj ö^Zýe @üüüR^ i ü]üeY R^Zü Ke[üüü a üü^ bWü, ücüfüWü i MüZ I i ü^cúe _büaüe G ^üPe @üüe ajZ Kcö-üA[üf aüi ö_üüüü_üA^üj öü” (49)
@ü]éK ~Müe aj äü] cü^ue-^e cürc ej [üü i ü BüfüK^Zýe @üüZüi ü]üeY R^Rüa^eé \üeA ~üA^üj öü

WcþufiüK ÉbiaZü i wüZ_üü üj üA[üüüj Zé^Zý, MüZ Gaöaiüý bküi wüZ]üeüüi cü^u i ücüRK Ria^e GK @büüüw eü_üeMYZ üj üA[üG ü Gj öR^üMüÁüe aiüýaiRYü_üAüEZ^
ü_hüüüe \k ej Q«ö, üi cü^u bZéé_üü i cüÉ MüdK I ^ K ü

WcþufiKaüüüe ^Zý Keäu_üüiGK ÉZ^ aiüýZük ^ü üeZ üj üA ej QüüGj üKé^üPüü_üep Kj ü-üG ü@^é Z Zük, fd @^é üue üKak aiüý ~^aMüWüKéüü^ Keü-üGö aiüýe aüüüe ^ZýeZ ~äK,~äZü\k ^üR MüZ MüA[üüü [üe ~äK cüü^ MüAüf Zü_üe ~äZüü _üüü_üWüü Gbkö MüZ cürcüe Cbd \k _eÁeKé_üüü e Reüüe i cüüfüP^ü Ke«üü_Zö[e MüZ MüAü_üe Zük @^é üue KQüi cd aiüü aiüRö üi ZKüaük i cüÉ @aüZ ^Zý Ke«üü aiüüüüü aiüýe Cü_üNüZ Küf(aiüü Qüüüü) ^ZýeZ ~äK--~äZü_üüü MüZ MüA[üüü Gbkö^Zýe @üü e eüZü üeü . üf üGküüKüc aiüüüüüüü i cüüüü büüa MüZ Mü^ Keü-üC[üü]üeüWcþZýüe ^üj öü ^üPüü_üepaiüüü üaük üaüüü ~üC[üü@] Küüg MüZ 'güüüe] cü^ ü @agý Zü bZüe jüü y ei ücK Gaö@^üüü Mücý MüZ cü i ú^ _üA[üG ü Z^üüüüüüüüü ^cüüe C;üe Keü-üAüüü-
güüüe ei]cüü MüZ

- (1) AUüAUüAUüAUü
Ze c^þKüf eüZük CVü
eüZük CVüüMü
büMüü PeKü cüü ö

- 2) jZö- üf cP cP
jZük ciefoi üüüf cüP
i üüüf cüP üMü
büüüüüüüüüüüü ü

^iPpò_ieje Ziúk Ziúk ùXjrf cjéú MeRòCVé[èuàùk aRþ@icüú^ c^ i ê ùj úA
ejð [ùkòù ùi cí^u bZèè_àd i cùÉ DYú @]ùK _ùùe Zik _KüA ^Zýue i icfþùj úA [ùkòù
ùaukùauk ùi cí^u bZèèMüz RiYé[èù ùfik MüZ ùaúf[ùkòù aRþ@èù bZèè^Zýue i aMieè
@]K i Kàl euj 'Xf@è' ùùì ùKùZuauk _@ \k cSKèZ @iC ùKùZuauk S@ \k i 'Lkè f@èi ò
af@f@ NeNeòùXif aRüA aRüA ^iPé[iG ù @ù^K i cdüe ^ZýeZ ~àK-èZüueC>ùj Z Keàù
_ùAñùì j hñ] ðòQüWjùXife MŠòC_ùe ùXjrf \Š _ùòZik ù\A Uj fò-üA [iG ù

aRèüaR^þ^Zý

'aRèüaR^þ _epeù Wcp]icK Rüa^Kéaj k büa _büaZ Keòùù Mj e àù Mäce _Rü
_aì@ai eùe ùi cí^u cì^cùe ^R Kke/Mj e ù\au\ai cí^u è@ij ð' KeüA c^ _i ; e ùbüMeüM
ù\au i j Z i ò_è aùlyZiküe aRèüaR^ ^Zý @üüdiR^ Kei-iG ù Gj ü\Beü ù\azicüú^ i «Ä
ùj úA @üüdiRK bqKèau, Z `k _àì^ Keé[ùkòù aúfòùfikagðbi ej @üi Qòù

aRèüaR^þcí^u ^Zý i ü]ieY ùfikü ^Zý Vüeei ò_%òbð'ùùì _èh aRèùj C àù Èü
üaR^þj C cŠùe Cbü ùj úA [èù ù\azü @^i üe ùi cüú^ ^Zý _àgð' Keé[ùkòù _èh ù\azü
~ [ùbücü, ùbüGüèù, _Wj_ùj i ùKep_ùjGaò @^yü^y Wwepù\azicüú^ j üZue Uüwü,] ^èje
AZyü\èidè] eò\Š büaue ùWAiCKPv^Zý Keé[ùkòù ^Zý Keàù bZüe C_faj i ù' @^i üe
ùNe cieòcieòafò^iPèù ù\Li-üA [iG ùùì i cdüe Cbd aRèüaR^þcí^ue ùKg cKkü [iG ù
_èh aRèüú^ c^ 'aiáfò (j_èùk) QüWjSüWj aiŠé[ùkòù Kübüüi cí^ue RU [iG ùùì i aKèC^èj
KeòcŠ j füA j füA SüWjSüWj üj úA ùi cüú^ ^Zý Keé[ùkòù ^iPèüaùk ù\aiäÄ @ai üe [èù
ùj Zèüi cüú^ ùKüYi ðayqòì j Z @üLkè@üLòcçüA ù\Li^ [ùkòù üaR^þcí^u ùl Züe c^ Gi aè
fI Y ù\LèüKècké[iG ù\aiäÄ üj aüakKèüaR^þcüú^ ^Re _Šü güXjKè@ üe MYèaiŠò_Šèù
i j Z _YZ Kü^KèKüL _AZü bkòKeòaiŠèLé[ùkòù Gj ü` küe ù\azü fimé[èuàùk ù~üZ ^Zý
Küf i è ü güXj AZyü\òäÈ ù\j eèLi èù @iguü ej ò^ [iG ù G ùl Züe ^Zý Kfüaùk ùi cüú^
_àgð' Keé[èù KQòì ü]ieY @wbwüe i P^ü CüfL Keàù _ai wk ùj aò

- 1) @ iKè@]ü^@èiA eLèù ü
- 2) @l cüZüe ùWAñ_\· k^ü Keàù ü
- 3) cŠKèZkKèSèüiA eLèù ü
- 4) aùly Zik @^i üe ùaukùauk cŠKèaì@èWij üY Keðj füAaù ü
- 5) \A j üZKèZkKèSfüA eLèüaùlyZik @^i üe aì@èKèWij üYKèj füAaù ü
- 6) ùaukùauk \A j üZKècŠùe, @ üe eLèù aùüMüUG j üZ cŠùe @iC üMüUG j üZ @ üe
ù\A ^iPèù ü Gj üügküKèWcpbüüe ù\azicüú^ 'aùj ü büwü ^iPü', bRü büwü ^iPü',
ùaufoa%ð'ü Kei-üA [iG ù

KŞcike WcþufiKi öÄZö

9. _eWj, (W.) i ueiR Keie-2001, KŞcike üfukMüz (_â\$), @ic üfiki öÄZö W. \Möcü]a ^| (i ö), üfuk i öÄZöMüahYü _eh\, aj à è, _é40
10. cZþK K i dMj üZ 'Wcþfþ\A-K| ^þeü^ö ^ick WcþufiK Mü[ü cþ i Uj kPhü MüZö MüdK gá eaðþP| aj Rieðüdk, fuüMWj
11. cü^þi Vþ üL Zauü ú- 2007, 'j äcieüf Küj ', i Uj Zý GKü\cü, ^þeü\ä, _é20-21
12. ZüZä - _é85
13. Züüü, (W.) Kê-aj üeü-1985, 'Mü[ü i ^gZü', (üaeüMü PeY üR^üu i mü\Z), Máü c|è, KUK, @bicZ- _é1
14. üR^ü, (W.) üaeüMü PeY-1985, 'Mü[ü i ^gZü' (i mü^ü), Máü c|è, KUK, bicü, _é12
15. \ig, (W.) Kê-aj üeü - 1958, 'IWþüüfukMüz I Küj üYü', aþbüeZü, gü«ðüKZ^, _é 49
16. _üYMaj ü. (W.) Keäe-^ -2012, 'üfuk]üeü üfuk i öÄZö I üfuk i Uj Zý', i èþ\äLþ _aüKg^þ i ^f_è, _é102-103
17. ZüZä, _é102-103
18. Mohapatro, (Dr.) Shyamsundar-1988, 'A Study of Oriya Folk Ballads', Viswa-Bharati Research Publications, Santiniketan, (Introduction)
19. _eWj, (W.) i ueiR Keie -2005, 'KŞcike üfuki öÄZö GK @^gük^', (@_KügZ MüahYü ^â\$), _é98
20. e[, eNéü[-2001, 'KA Mü[üMüzKü' (_â\$), @ic üfukMüz I üfukaüý, W. \Möcü]a ^| (i ö), @ic üfukMüz I üfukaüý, üfuki Uj Zý MüahYü _eh\, aj à è, _é166
21. Mohapatro, (Dr.) Shyamsundar-1988, 'A Study of Oriya Folk Ballads', Viswa-Bharati Research Publications, Santiniketan, (Introduction)
22. MüdK gá aŞeüR ^idK, üMij äüfö üafNeu cLeé i dMj üZö
23. üaR^þgücZü Kaücü^þi Vþ fuA^þ_Wj, ZeWþaŞu cLeé i dMj üZö
24. MüdK gá aŞeüR ^idK, üMij äüfö üafNeu cLeé i dMj üZö
25. aþü, (W.) üüküMiað -2004, 'Wcþbüüe üfuk Cqð, üL Zauü ú cü^þi Vþ a^gá i Uj Zý I i öÄZö _eh\, ZeWþaŞ, KŞcik, _äi wK K[^, _é-vi
26. cj ü_üZä PKä e-1971, 'Cqk MüCfoMüz', KUK _aä ö, KUK, _é-48
27. \ig, (W.) Kê-aj üeü, 1958, 'IWþüüfukMüz I üfukKüj üYü', aþbüeZü, gü«ðüKZ^, _é
28. _üYMaj ü, (W.) fü ^üe-1999, \I Y IWþüe XMXcükö GK \Áü_Z (_â\$), @ic üfuk i öÄZö W. \Möcü]a ^| (i ö), üfuki öÄZöMüahYü _eh\, aj à è, _é 86
29. _äü^, (W.) KþP| ä-1998, 'IWþüüfuki Uj Zý I üfuki öÄZö, aþyü_eü, KUK, _é275

30. ùai â, (W) \cd«ú-2006, 'i ùkùk ùfùK Kùj üYú', a^aiYú, ùl Zàiü ü cù^pi Vp(i ò.), a^gá i üj žý I i öÄžò_eh\, ZèWpŠ, KŠcük, _é1
31. aḡú, (Wü.) ùlùkùMüađ -2004, 'Wcpbühüe ùfùK Cqò, ùl Zàiü ü cù^pi Vp a^gá i üj žý I i öÄžò_eh\, ZèWpŠ, KŠcük, _ai wK K[^, _é-vi
32. _āü^ (W.) KšP|â- 1998, 'IWpü ùfùK i üj žý I ùfùK i öÄžò, alyü_éü, KUK-2, _é94-95
33. Goswami, P.D. 'Ballads and Tales of Assam', Chapter, P.174-175
34. cù^pi Vpü l Zàiü ü-2007, 'j äcìeüf Kùj ', i üj žý GKüw\cò ^èülfä, _é 1
35. ZùZä, _é 90
36. ZùZä, _é 239
37. i j fú, Kùj üfuf-1954, 'ùfùkK[üK cfp@bò_äđ', @iRpKfpüfùK[ü, _é 23
38. \èa (W.) gýcPeY, ' cù^aþl i öÄžò, _é182
39. i üžý!á(Wü.) ..... 'ùfùkpi üj žý amü^', _é122
40. Bhagawat, Durga- 1965, 'The Riddle in Indian life-Lore & Literature' (1st Publication), Popular Prakashan, 35C, Tardeo Road, Bombay-34 W.B, P.1.
41. ZùZä ü
42. \üg, (W.) Kè-aḡ üeü -1958, 'IWpü ùfùKMüZ I Kùj üYú', aḡbüeZü, gù«ðùKZ^(_aw),_é243
43. e[, eNèü[- 1999, 'KA _jkò: GK @sd^' (_äš), @ic ùfùKi öÄžò Wü. \Mücü] a ^! (i ò.), ùfùKi öÄžòMüahYü_eh\, aḡ_ä_è, _é16
44. _üYMáj ü ^cùAiPeY -2006, 'bMpf aLü^ò, ùKüi ffo_Küi ^þ a füwë, (Wü. i ù«ih Kèie e[u \èü fLž - "aLü^epcLWj' cæeCj ž)
45. i Mj üZ WcpaLü^è (ZèWpŠ @ k)
46. e[, eNèü[-2003-04, 'Wcpbühüe _jkò GK \Áü_ž' (_ä), MèSüie (KŠcük cùj_ü_a i eYKü), Rfä i öÄžò_eh\, `faiYü, _é46-47
47. ^!, (W.) \Mücü] a (i ò.)-2000, '@ic ùfùK^žý', ùfùKi öÄžòMüahYü_eh\, aḡ_ä_è, @MüfL ü
48. _üXj, (W.) üaYücü] a-2000, '_èiZ^ Kkive ^žý i öÄžò(_ä), @ic ùfùK^žý, W. \Mücü] a ^! (i ò.), ùfùKi öÄžòMüahYü_eh\, aḡ_ä_è, _é 1 ü
49. cj ü«, (W.) @ü\K! -2000, 'C e IWpüe ùfùK^žý: ^üPpü^üP', @ic ùfùK^žý, W. \Mücü] a ^! (i ò.), ùfùK i öÄžòMüahYü_eh\, aḡ_ä_è, _é26 ü

ü C_i ği e ü

WcpùfùKi òÄZè C}hZù I IWpùùfùKi òÄZKè
Gjüe @a\î^

""i cùÉ RùY«òù~, i byZù I i òÄZòùMùUG Rüzè ckbò òù üi \AUò~üj üe ù~ZKò\Kj
üi j òRüzòüi ZKòì cğ üi byZùRüzè aj ew üj fùuàuk i òÄZò«ew üCbùd geie I @icü_eò
_eÆe ^bègük ü aüi , ai Zò ayai id, üagbhü, bñhü _bZòì byZüe _eò KìgK üj fùuàuk
Müz, ^Zý, PZKKü, büÄ~j, i üj Zý üfùKagbi I]cbüa^ù\ò i òÄZè @bàý~K ü''⁽¹⁾ Gjò
_eò_á üie KŞciK Rfèe aüfMüj C_LŞüè üKCrèZüZ KikeRwf _eüagüè aüi Keüüi [èü
Wcp_Rüzè üfùKi òÄZè ajè@^üfùPZ ahdKè@^gük^ KeüüKèGj òMáüè _èüi Keü~üAQòü

WcpR^ùMüÁüu ePò Kkù,]còl ù\àZü, i üj Zý, PkYüGaòagbi uau] cPüè üfùKi òÄZò
@«üi fKü^ fMè_eòì \ü_àüj Z ü_KZòùKüküè R^ò j i Kü;e Rúa^ cPüè i cd @Zàüj Z Keò
i q üGcü^ üKüa üj ñi òÄZò_ZòazÇğ üj üA^üj «ò; aeò i üÄZK _emeie el ü\Müè i üPZ^
aü ~Zbù^ üj üA^ [üf üj ñ^Re ü\^;|ð Rúa^P~jü, üKòkK @ü e i gZü Z [ü_ü^ècù\Z
agbi uau]e @^è_ük^ Keüü Re@üè ^R i òÄZè i el ü Keò. fQ«òö RùYèKèckQòKòWcp
üfùK ck bñeZüd \èaWj i òÄZè \idü\ ö @üic RùYèKò\èaWj I @~j i òÄZè @_aði c^bleè
@iRe cjüèZüd i òÄZè R^ò @ZGa Wcpì òÄZèaügh bñüè IWpüè i òÄZKèaj èü] \ÁüKüYèè
_biaZ Ke_üèQòö

üKüküj k_üá^Me-Rúa^Vieèaj è\èüè _fèe ^bZ üKüküè WcpRüzè üfùKcüü^
ai aüi Keüüi Q«òü Gjò^è^èicüü^ Rúa^ ü_cüü ^Mee aküi -ayi ^Vieè\èüè [üf i q ü
Gjèr^u j èdüè ü_c, \dü, i j ü^bZò agbi uau] I GK^ÄZüè @ü] Ký fl ý Keü~üA_üè ü
\ieüj i ü BùfùKRúa^è Rúaü^ü_übüM Èğ ü üKòYi òMüüè DYü ^èj ñü üi jò_eò@biaüj Zè
üi cü^ue _eÆe _Züüi j c^j ai _üA^ [üG üGcüü^ üKj òCyÉee @]èüi ú/@]èüi ò'ü ^ğ «ò-
i cùÉ i ü]üèY R^i müüde @«bò ü ZèWpS, fùüMüj üafNe, Mè ü, i è%Mèò \ieüüüüü
@ü\ò_üj üWpü@ k Gcü^u aüi i ü^ ü ^\ü, SeYü, a^, _aZ, üZüüü,]ü^üLZ I Mác C_ük
üi cü^u aj üè üL Zü_KZè _Ábcüè Mác Rúa^è @bò'd c ^cZ ü_üZýK ^è^üèü G[üè
@bü^Zü/ @bü^Zü ü

WcpùfùKkaü eP^üè _èhVieè^èicüü^ @]K PZZ üj üA[èüè _eüÁ j G ü Mácý
Rúa^è ^èüè bñKü I _üZýK Küj üYüè Zü'e C_i Zòfl ý Keü~üG ü MácüY_Zá^idK ei_üè
aj è^Zý, Mü[ü, Küj üYüè @aZü%òü Zü'e aüèZbüj ZèMü[üè ^idKicü^ue ü_c ^Áüè _Üike
^üj öü üfùKkaòZeYüè ü_c Pü fy, ü_cè ZüaZü I i il àüi òKeü~j a%òüè @i ücú^ý \I Zü

_ ðgð KeQ«òü WcþufiKue f_ j ú^ ùcðLK i új Zý cæue ùi cí^u ùfiKRia^ ùfiKaðþi ,
ùfiKPKYò ùfiK]cðl ùfiKù\azüu ahdù\ò^LY büa a%Zö Gj öMáÜl Wjüe i cíR I i öÄZö
C_üe @æd^ Keð[äü MuahK cí^u æj^ @agý @iKhY Keð üairfö@igü ö _Kieiküe Gj üBeü
I Wjüe MácüY Ría^e PZKé_Küg Keü-üAQòü i cíR güÉüð @æd^eéWcþufiKue i üciRK
Ría^e ^ú^ú Z[y C\NüUz új úA_üeQòü Khò i býZie eüZè^úZì @iPüe-aPüe, _fä Ría^e
C>a @^Äü^, ùfiKüPüe I _eüag i j Z cYhe @icK i µKð I ùKüa ùKcZì@^QüKZ @i Zye
@igüð ù^C[üf új üRía^e @igü-^eigü, @ir^!-üa\^ie cícK PZáGj ö_ÉK aj ^ Keð[äieé
bieZüð i öÄZö I cíR i µKZ @üüP^ú^icü« Gj üGK i j üðK MáÜj úA_üeð ü

üi j_ò eüEbüaZü WcþufiKcüü^ @Zý« @Z[ö_eüðY Z[ü aSè_ð ü Ría^ R-üke ZüWjü
i ü ß@KZic @iZü[dZü ül Züe Gcí^u i üÄZK Ría^ú^bZie Zk^ú ^új öü aæüj , _Rü C>a
üaük aSèüSäu i j ckicgòkü-ÿ Keðüe Gcüü^ ~Zþük ü i f_ I LReüe _ü^üð cíæcúe
Gcí^ue @Z[öPüye _ie, új úA[iG ü \ü_üaküe ^Re _äRu Weü aü _Zè_ehu cZicüe
ü~Cü_Rüyðü Keü-üA[iG Züj ü Wcþi öÄZæ ü\yüZK ü

_äZýK i üciRK Kü-ÿüe i íc j K büa ü~üMü^ G RiZie @^ýZc üagüÁý, ~üj üKò@iRie
i bý i cíRüe ü\LäüKéckò^ [üG ü @ir^Äü^K gð üe @büa i ü ßcYhKécYh büa Pj äü, büA
büAe i µKðü Ü_^ Keðü I aWjüüeüi ^ir^ ü\äü WcþufiKcüü^e GK agüÁ Mÿ Kj üf @Zýqò
üj a^üj öü @_e«èi j ^gükZü, i ekZü üj ZèGcüü^ ~M_üe ~M @^ýcí^u \beü aj èi cdüe
ügüñZ fü, Z üj aü^ küe @]è^üüi cíü^ ~èMü_ü~üMü üj aü _üAñC\ýZö üKCiü I Zäe i ek I
üKCMöRUk üj aüké_Wjü GK[ü WcþRüZie ùfiKuèüagþRYü ö

KcV RiZöbüaüe ^ekü Ría^~ü_ü _ZöGcüü^ i \ü @üMj ü ü KhKèRiaKüRð^e GK
_icL _^ü büa Mj Y Keð[äü RüY Wcþ _füÜò\ð^e@icð^bègük üj aü _üAñ_ðüü Keð[iG ü
_ä]ceüü Zue j k Keðü,@iagýK i ük güKie Keðü aü Rwf RiZ \äý ~[ü- gük c-ò c j f,
Sÿü, c j è aüCjg, KüV-_Zä@ü\ò i Mj KeðÉüaf ^gük üj aü Gcí^ue GK R^MZ Mÿ ü Pè
Viedÿe @i cí^ \äLüe Gcüü^ büvò_Wjü^üj äü aeo i üj i ü, Kcð^Ä büaüe a äüKébf_üA[ü«òü

Gi aèi ü ßl Wjüe i üciRK _epeüüe ü_ZK Mj üe aWjü_@^Re @]Kie i üayÉ Keð[äü
üaük Gcí^u ül Zäe Züj ü i µ%ðl fUü ö ü_ZK Mj üe i ir^ _@e @]KieKéMeZ\@ü~üA[iG ü
i ir^ _@e adi , i üj i I i ic[ÿ ü~üj ZéaW VüéKcþüi [ö_üAñG_eüGK i üciRK aq]öGüa cæ
ej Qüü büeZ Z[ü I Wjüe üKüZK i cíRüe K^ýü_Zü Sèe aæüj i cdüe ü~üZK _äü^ Keðüe
_ä]ü aj äð^ePüf@üü Qüü KæéGj i e GK aò_eüZ]üü Wcþ_epeüüe _eðÄ üj úA[iG ü Gj ö
RiZüe K^ýü cíf ÉeL, ae_I K^ýü_I KèC_j üe _äü^ Keð[ü«òü Gcí^u K^ýücíf _ä]ü GK
@cífý \ir^ Kj üf @Zýqòüj a ^új äü^üeüEü]ir^Zü Wcþi öÄZæ GK c j ^üð \M ü _äZýK _ieäieK
^è_üe ^üeücí^ue cZicZ Mj Yüð üj úA[iGö _að_äüYü, ^ZýMüZ I C>aü\üe^üeücí^ue
i c@]Kie,RiaKüRð^e ^üeücí^u i cí^ bckü Gcí^u i öÄZKécj ir^þKeð_üeQüü

KŠciKe Wcpüfiki äÄZö

bÿj ZyüKéGjò_RüZë üfükcüw^ Nÿü Ke[üköü üi cî^u cZüë _äZyK bY _eäiee
RüY _äRu Wcü ü Gjò ägbi üaü] I Wpüë @^yî^y @ küë Mj Yü~üMý üj üA^ [üG ü i üZK
i cîRüë Gjòüfukagbi e _äi wKZie _Uüke ^üj öü

_Rü_ ääü K^yü _ä w @ai eüë Mîñ\üŠüë üQüJawýi cÉ _eh i \i y GKZZ üj üA
cj fò AZyü\ò cÄë _ü^üd _Äaü _epeü Wcpüfiki äÄZö c^üë _PkZ ö G i cdüë adÄ
ayqci^uë _[üc c\ _ei äüaü] ö _PkZ ö ü` ep _[c ayqci^y_ü^r Keäü _äë^Re _äü ehü
Wëicü^u CüYgyüë \A/Zö üUü _ü cüUZük '[ü üA' (üUü _üUü _ü Keö_KüA) _Äaü aü] äej Qöö

i ö_g WëiKëi 1^r RYüA üQüU Q@üUG R^äüj C üj C Nee i \i yu _üAñcîüi , K|ü aü
ü~ üKöYi ö` kck biM Kfüaük Zü ^üë c^ üMüUG biM eLü~üA [üG ö Rüy aü] äü Wcp
ecYü _ë aäüj Keäü Wcpi cîRüë @ü\ö _ZäSK ^üj öö G_eKüawýbiAe @Kük czÿ üj üf
aü] aüüaüj äj Zü\ë ^Keö@aäüj ä \@ë [üf Zîr i j ä ääüj KeüA \@ü~üA [üG ö Gjü Wcpi äÄZë
^hZbîaüë GK cj ^üd Mÿ ö

eüZäübiR^ _üë WcpMj Yücüw^ j üŠüë ^hZ bîaüë cMüG LùŠ i öLWýeLü\A [üköö
KüëY Wcpüfukaagbi äj QöKöeüZüë ^Re _eäüë Wëicüw^ afö@üi [üköö üi cüw^ j üŠë
i öLWýaüi ^üë Zë üj üA~üA [üköö ^ü^ üj üf üi cüw^ K@üWý@Zë üj üA cgyüKü` eö~üA [üköö
^Re _Zë ehü i 1^r üw [ü Wcpüfük _Zcäi üë ü~ i üPZ^ GK [ü RYü _W] üG ö

WcpüfukMüZ MWýKe @üwK MV^ Zöü _üüë GK _ü\ I _[c _ü\ 8] ßö 2d _ü\ -11
] ßüj aüaük 3d aüügh _ü\ ü` epß] ßö ägÄ üj üA [äü K [ü _äëüfukMüZ _ä wüë @üwüPZ
üj üAQöö ü\ LäüKëckQöKöGjü ügKüVö _üfü AZyü\üë C_ i ü_Z ö

MWýMWýMfü LWý
C_e i üj ë ü~üZK aXj
Küfö~üa _üV _Xjö

WcpüfukMüZ Qüdüë ePZ @üj ëic^ RîYäüKëckQöKüa\ë ... MüdZä @ü\üQ| c^ Wcp
I @^yî^y @ü\äüi ü MüZ Q|e _bîaüë ePZ ö WcpK [ü^ë K [K @üë _üë " @üi üë _füücü^
KÄüZ K [ü... " I üghüë " Rî^üfÜR Zep ^ Rî^püf ü~ cep Kj äü bköi Wpü Mî K [^ ügkü
bîaZ üj üA [äü f l y Keü~üAQöö I Wpü üfukMî C i ü^ üaük c^ @üë _üë " @üi üë _üf
Kj äü K [ü... " I üghüë " ücü K [üJöi eüfü, ` fMQÜöceüfü" Kj ü~üA [üG ö

Wcpüfuk K [üë cSüë · Lpü MüZ C_ i ü^ Kfüaük I Mü [üë a%äüaük MüdK/K [K
üi KüVöaRüA [üG ö Wcpi äÄZë K [ü i j ä MüZ cgyüA adü^ Keäü C_ i ü^ ügkü I ü~üWýKüVö
aRüAäü Kkü I Wpü i äÄZë ügKüVöüë @^ä ä üj üA [äü f l Keü~üG ö

Wcpü öÄZe Kü K cüi @ciäüi yü Z[e \ü_üakò@ai eüe _ad_ehu @icü ai Wciüé
\ü_/Wüw ü\üA @üj B^ Keäu I ZüüëübüRý _\ü[ð@_Y Keäu _epeü gÁ i cüRe _üe Mj üZ
üj üAQö

KŞ üfukc[þ@^ä üe WcpüfiiK _fuc K_ü · h Ke[üf ö Wcpj ó_fuc K_üei Zü
aij ie KeüfMü aYö_fuc ^üR _ö_Wüü KŞ üfukuéFMü _öäu gLüA [fö ö ü` epcj feéc\
I RWj, üUüf bküüZkaiRee_fuc WcpüfiiK üZF aiij ie Keäu üKogk \é@üKéglüA [üf ö
Gj üQWü aböÜ_güe PcWj I füeäu, fY ü\A ZükéglüA i el z Keäu üKogk c^ WcpüfikuVieé
@^ycü^ _ea ü i cdüe Mj Y KeQ«ö

_äe_eéWcpüfiiK giq _RK ö Gjü aiü ckZü giq aiü ö aiü ~^üö^icüY I
aböÜü\azü _üAnbÜbÜüaiü Zük ai 'üep ^öü Keäu Kic Wcpaiü KküKie j ö_fuc
Kj [üf ö ü` ep'UKü üMüaü P;ä Mü[ie Müd^ ügküe Ée Wcpj éie aaij _üep I 'cëZkü
_üep \üe _büaz üaüföRYü-iG ö

üküZK i cüRZ bðµ cZüe ""@ü-ÿ aiij Y I @^yü^ i müide ~iaZüid]cKcö gâj ,
aaij , R^al cZý _büzi j z i 'Ş eL[üü agüi , i öÄüe Z[üKkMZ @üPie, aböÜü\auüüe
eI I KÌ^ü Gaü@üj ie I @üPeY ahüüe ~iaZüid ^üh] I aiüYKé@ü-ÿcü^ @üüüü üüVieé
@icü üZpKeQ«üü aüghZü, j ä éü'ue R^äkeaiü, _eüfik ahüüe aböÜ]üeYü, ü_zZ B I
_zZ_Y, _ö\ir^ I gâj @üü@ü^K @^Äü^Ké@ü-ÿcü^ WcpGaü @üüüü üüVieéj öC eü] Kieü
i Züe fib KeQ«üü''(2) Gj ü büeZüid i öÄZKéC^ _büaz Keü üeQö

_eüghüe GZKüKj üf ~ü[Á üj a ü~ @müZ Kükeéej üüi [üüüfiki üj zý c^ Gcü^u
i öÄZe @^yZc aba ü üfukMüZ, Mü[ü, ^üüü, XM, _äuü, _äP^, üfukKüj üYü I üfuk^üüj
@üüe i Äüe Gcü^ ^Re i öÄZK P^Ké i c^Z Keäuüe üagpi I c üj üA_üeQ«üüGj öi üj zý
üfukü öÄZe _KÁ aiij K ü _Xpé _XjKüüeGcü^u üfukü üj zý @\yüa] ö@MMZöKeöPüfQüü
üi MÜKé i Mj I i mü^ü ~\ü@üRVieéKeü^~ä üZüa Züj ü i ö %üüfü__üA ~üA_üe ü aÉZü
üMüUG RiZe i üj zý j öüi j öRiZe C^Z i öÄZe _ePüdkö Gj öi üj zýe cüüüe I Wpüe
üfukü öÄZö^öZ büa _eü_Ä üj üA_üeü ü

ajéaba cŞZ KŞcúke Wcpüfiki öÄZe C}hZü \üü I Wpüü fuk i öÄZöü~ ajk
biaüe _büaz üj ai i üw i üw eä c« üj üAQö Gj ü @^ÉüKü-ÿ ö

_üUüKü:

1. W. _üXj, üaYüü]a; _éiz^ Kküve i ücüRK AZäé ö _KügK-Mäü;ü, KUK
2. \üi , Pö e~^, I Wpüü i üj zýe i öÄZK aKüg]üü- 1993, I WpüüüRý _üY_ÉK_Yd^
 I _Küg^ i öi ü, büü^gü

C_ûû^ _ Kû

(1) AœiRû _ÉK

Ahmad, Zafar	2010	Caste System In India, Authors Press, E-35/ 103, Jawahar Park, Laxmi Nagar, Delhi- 110 092.
Ansari, M.A.	1957	Islamic Culture, Dress of the Great Muguls, Mayurbhanj Gazetteers.
Bailey, F.G.	1968	Tribe, Caste & Nation, Manchester University Press.
Behera, Dr. Dandapani	1984	Freedom movement in the state of Ghumsar, Punthi Pustak, Cuttack
	1987	The Bhanja (The House of Upendra Bhanja) & the Khonds of Orissa.
Behera, Mohan	1991	Jayantara Pana: T & H Research-cum-Training Institute, Bhubaneswar.
Bhagwat, Durga	1965	The Riddle in Indian Life, Lore & Literature Popular Prakashan, 35C, Tardeo Road, Bombay.
Blachard, K.	1995	The Anthropology of Sport, An Introduction, London, Bergin & Garvey.
Compbell, John	1986	Human Sacrifices in India, K.M.Mital, Mital Publications, Lowerence Road, Delhi-35.
Crooke	1996	'The Tribes & Castes of North Western India', Cosmo Publication, New Delhi.
Cozens, F.W; FS	1953	Stump Sports in American Life, Chicago University of Chicago Press.
Dalton	1991	The Tribes & Castes of Bengal, Vol-II, Bengal Secretariat Press, Bengal.
Devy, G.N.	2011	A Nomad Called Thief (Reflections on Adivasi Silence), Orient Blackswan Private Ltd., 1/24 Asaf Ali Road, New Delhi.
Dist Statistical Office,	2007	Dist- Statistical Hand Book, Kandhamal Kandhamal, Directorate of Economics & Statistics, Orissa, Bhubaneswar.
Ee, Habir Angar	1994	Pali is the mother of Sanskrit Tarachand Chavhan, Upali Colony Khamia, Nagpur-25.
Elwin, Varrier(M.A.D.Sc.Oxon.)	1958	Tribal myths of Orissa, Geoffrey Cumberlege, Oxford University Press
Goswami, P.D.		Ballads & Tales of Assam.
Guru, Giridhari Prasad	2009	(Ed.) West Odisha; Past & Present, Sambalpur
Handoo, Jawaharlal	1989	Folklore; An Introduction, Central Institute of Indian Languages Mysore.
Jogindranath, Paikray	1999	New Dictionary (Hindi-Oriya-English) friends Publishers, Cuttack-1.

- Mahapatro, Dr. Shyamsundar 1988 A Study of Oriya Folk Ballads, Viswa Bharati Research Publications, Shantiniketan.
- Maithy, T.I. 1918 The Ganjam District Mannual Reported by the Superintendent, Govt. Press, Madrass.
- Mansigh, Dr. Mayadhar 2005 A History of Oriya Literature, Sahitya Academy, New Delhi.
- Mishra, Dr. Mahendra 2007 Oral Epics of Kalahandi, National Folklore Support Centre-96. Mahatmagandhi Road, Nungambakam, Chennai- 600 034.
- Mohanty, A.K. & Gomango, A.K. 1997 The Aduria Dom of Orissa, S.C. & S.T. Research cum Training Institute, Bhubaneswar.
- Mohanty, K.K. 1994 (Ed.) Development Hand Book for the Kutia Kandha of K.K. D.A, Bolghar, Phulbani Dist., S.C. & S.T. Research & Training Institute, Bhubaneswar.
- Murphy, Joseph The power of your subconscious mind, power books Sumon a Schuster U.K. Ltd., ACBS, Company.
- Ota, A.B. 2009 (Ed.) Tribal Dance of Orissa, Academy of Tribal Language & Culture, Unit-I, Bhubaneswar.
- Panigrahi, Krushna Chandra 1981 History of Orissa, Kitab Mahal, Cuttack.
- Pattnaik, D.P. 1981 (Ed.) Indian Folklore-I, Central & P.J. Clause (Haward, USA) Institute of Indian Languages, Mysore.
- Pattnaik, Nihar Ranjan 2007 Comprehensive History of Modern Orissa, Kitab Mahal, Cuttack.
- Pattnaik, N. & Mohanty Sarat Ch 1981 The Ganda, T & H Research & Training Institute, Bhubaneswar.
- Population Profile of scheduled 2010 Published by: SC&ST Research & Training tribe in Orissa Institute, Bhubaneswar.
- Rath, Raghunath 2010 The Kandhas & Kandhamal, Amadeus Press, 110 Vaishno Villa, Satyanagar, Bhubaneswar.
- Rajguru, Dr. Satyanarayan 1972 History of Ganga Dynasty, Vol-II, Superintendent, Museum of Orissa, Bhubaneswar.
- Risley, Sir H.M. 1891 Tribes & Castes of Bangal, Secretariat press, Calcutta (Quoted in 'The Aduria Dom')
- Robert, Jm. Atal 1959 Gamesin Cutuse American Anthropologist- Vol-61.
- Russel 1981 The Ganda, (Quoted) T&H Research cum Training Institute, Bhubaneswar.
- Russel, R.V. & H. Lal 1996 Tribes & Castes of central provinces of India, Vol-III, Cosmo Publication, New Delhi.
- Sachidanandan, K 2010 (Ed.) Myth in Contemporary Indian Literature, Sahitya Academi, New Delhi.
- Sahoo, Nabin Kumar 1964 History of Orissa Vol-I, Opp-cit-P-113, Utkal University, Vanivihar, Bhubaneswar.

Kṣcike Wcḥufiki iĀZō

- Senapati, N. & D.C. Kuanr 1968 (Ed.) Kalahandi Dist. Gazetteers, Orissa Govt. Press, Cuttack.
 1971 (Ed.) Sambalpur Dist. Gazetteers, Orissa Govt. Press, Cuttack.
 1980 (Ed.) Bolangir Dist. Gazetteers, Orissa Govt. Press, Cuttack.
- Sen, Gertrude Emerson 1964 The Story of Early Indian Civilization Orient Longmans, Madras.
- Shrivastab, S.L. 1974 Folk Culture & Oral Tradition, Abhinav Publication, 1974, New Delhi
- Sterling, Andrew 2004 Orissa: Its Geography, Statistics, History, Religion & Antiquities, -Prafulla Orissagarh, Jagatsinghpur, Orissa.
- Thyadi, Sasibhusan 1965 Phulbani the Khond Land. Publisher-Self, Bhanjanagar, Ganjam
- Thurston 1909 Quoted in the Ganda T & H RTI, Bhubaneswar.
- Tiwari, Nand Kishore 2002 Bharthari, A Chhatisgarhi Oral (Documented) Epic, Sahitya Academy, New Delhi.

(2) AēiRú _Zâ ZKû

- Singhdeo, Jitamitra Prasad 1984 Search of unknown civilization of Rever Tel & Rahul Valleys, O.H.R.J., Vol-XXIX, No.25.
 2010 History & Culture of Kalahandi: Political Scenario of Kalahandi, (Ed.) Jayant Kumar Behera, Mahabir Sanskrutik Anusthan, Bhawanipatna, Kalahandi.

(3) AēiRú @_KigZ MùahYû ^àŞ

- Senapati, (Dr.) Trilokyanath 2012 History & Culture of Kandhamal: A Study- Library, Berhampur University, Brahmapur

(4) IWpû _ÉK

- @iPi-ĵ, Wü. i Ægð 1992 RM^Ü[ù\à MâĤakú, aĵ à è aḡhalyúkd, aĵ à èö
- Ke, Wü. KeYúKe 1969 @ü½~ĵP~ĵPd, IWpû i ūj Zý GKûWcú, bàù^gĤö
- Ke, bàù^gĤ 1999 (@^Ĥ) i iĀZ i ūj Zýe AZĵ ūi , IWpû eRý _üVý _ÉK
 _ŷd^ I _Kig^ i ūi ū, bàù^gĤö
- ùR^û, Wü. ùaeMú PeY 1985 Mú[û i ṽgZú, (i ō_ü), MâĤ: !, e, KUKö
- Zâ üMú, Wü. Kê-aj ūeü 1985 'Mú[û i ṽgZú'MâĤ @bcZ (ùaeMú PeY ùR^û i mü\Z)

	2006	IWpü bñhüZ BI fñ_e aKüg, IWpü eürý_üVý_ÉK_ýd^ I_Küg^ i öi ü, bñu^gñö
Zñ_üMü, Wü._ñ fñKñie	2001	i `f_ëü IWpü gñüKñh, IWpü i üj Zý GKñWcñ, bñu^gñö
Zñ_üMü, eücP;ñl @^ýcñu^	2006	IWpü ayñKeY, cñcK gñ ü_ëh\, KUKö
\üg, @^ëñ	1969	üceñü, alyñ_ëü, KUKö
\üg, Wü.Kñ-aj üeü	1958	IWpü ùfñKMüZ I Kñj üYü, agñbñeZñ, gñ«ñüKZ^, KfKZñö
	1997	IWpü ùfñKMüZ I Kñj üYü (_ñS), (i ö) ùfñKi üj Zý MñahYü, Wü. gñüci ñ e cñ ü_üZñl Wü. cñ_ë Kñie i üj ñ ü`ñi ð_agn i ð KUKö
\ñi , Pö e-^	1993	IWpü i üj Zýe i ñÄZK aKüg]üeü, IWpü eürý_üVý_ÉK_ýd^ I_Küg^ i öi ü, bñu^gñö
\ñi , aüAWu	2006	Kñcñk AZññi , i Zý^ieñdY aKññÁñe, KUKö
\ñi , eüAPñY (i ö.)	2004	IWpü i üj Zý I @ñññü ü i ñÄZñ IWpü i üj Zý GKñWcñ, bñu^gñö
\ñi , Wü. i Zý _ñ ü\	1988	\IYIWpüe K[Z IWpü bñhü, IWpü i üj Zý GKñWcñ, bñu^gñö
]k, Wü.üMññfñK aj üeü	1996	bñhñgñE_ëPd, IWpü eürý_üVý_ÉK_ýd^ I_Küg^ i öi ü, bñu^gñö
	1994	]ññamñ^, IWpü eürý_üVý_ÉK_ýd^ I_Küg^ i öi ü bñu^gñö
^ñgñü, üMñ_ü^ü[	1927	IWpü bñhüZ ð añññ \ñi , cñ_ññü_ñ , KUK
^ñ, (Wü) \Mñcñ]a	1999	(i ö)@ñcùfñKi ñÄZñùfñKi ñÄZñMñahYü_ëh\, aj_ñ_ë
	2000	(i ö)@ñc ùfñK^Zý, ùfñKi ñÄZñMñahYü_ëh\, aj_ñ_ë
	2001	(i ö)@ñc ùfñKMüZ I ùfñKañly, ùfñK i ñÄZñ MñahYü_ëh\, aj_ñ_ë
	2003	(i ö)@ñc ùfñKcñ[ñ ùfñKi ñÄZñMñahYü_ëh\, aj_ñ_ë
	2004	(i ö) @ñc C_ü-üMü ùfñKñkñ, ùfñK i ñÄZñMñahYü_ëh\, aj_ñ_ë

KŞcike Wcûfûki öÄZö

^üGK, bMair^ 2006 _eRü bihügd Y _ÉKü, KügK- @ü\äüi ü bihü I i öÄZöGküWcú/ @^i PZ R^RüZöI @^i PZ RüZö C^Ü^ abüM, bäu^gö

^üdK, Wü.C; a PjY 2003 @ic IWigüe XM-Xçiköai « _aüKg^è WMe_Wj, KUKö

^üdK, Wü. \beKü^ü[1998 i ´f_ëü üfûKMüZüe i ciR Rúa^e Êei_, IWigü aKpüÄieþ KUKö
2004 _½c IWigüe üfûK^Zý, IWigü aKpüÄie, KUKö

^üj üK, MüYgeic 2005 _½c IWigüe XM-XçiköI _äü\ _äP^, KügK- I üei\ P; äcfK, bieZ i c^Z i ciR KfyüY i öi ü (agþ), \ü^ü_üfö i ´f_ëö

_güdz, Wü.PZäi ^ 2008 (i ö.ü.) _½c IWigüe üfûKMüZ, ü`üKpüÄieþ `üCüSi ^þ IWigü, bäu^gö

_eRü, MüYg _á ü\ 1999 üfûKü\ aZü(_ä), (MäÜ IWigüe üfûki öÄZö MäÜ | e, KUK)

_eWj, Wü. i ueiR Këie 1999 (_äS) KŞcike üfûKau\ý, @ic üfûKMüZ I üfûKau\ý, (i ö.ü.) Wü. \Mäcú] a ^ |, üfûki öÄZö MüahYü _eh\, aĵ à ëö
2001 KŞcike üfûKMüZ (_äS), ZüZä ü

_...^üdK, Wü. üKküg 1990 üfûK i üj Zý Pyö, KUK üUWvþKpü^ü, KUKö

_üUfþ W. _ecir^ | 2005 ü\göü bihügd Y _ÉKü, @ü\äüi ü bihü I i üj Zý GKüWcú, bäu^gö

_Šü, Wü. @güü Këie 2000 IWjü üfûKK[ü ad el aÉZö aĵ à e agþälykd, aĵ à ëö

_Šü, ^ciAiPeY 1997 _½c IWigüe üfûki üj Zýe Êei_, üc^Kü _Küg^ü, i ´f_ëö

_Šü, bMair^ 1978 üfûK]c(_ä), IWigüe üfûki öÄZö IWigü KfPpeüfþ ü`üeçþ bäu^gö

_Šü, bai^ü gue 1999 Kkúj üŠöAZj üi , _KügKü-gücZü@^Ü%ä _Šü, i öÄZö _Küg^ü, bai^ü _üYü, Kkúj üŠö

_ä] ir^, Wü. K%Py; ä 1998 IWjü üfûki üj Zý I üfûki öÄZö adlyü_ëü, KUKö
2001 IWjü üfûKMüZ biZöI bö ö(_äS), @ic üfûKMüZ I üfûKau\ý, (i ö.ü.) Wü. \Mäcú] a ^ |, üfûki öÄZö MüahYü _eh\, aĵ à ëö

_ǎǎr^, Wü.geZ P|äl @^ýcü^ 1995 IWǎǎú ayúKeY, cǎcK gǎ ú_eh\, IWǎǎú, KUKö
 _ǎǎr^, Wü.@ü^ü 1992 _ǎKZ bihúGK @ǎd^, aRd akǎǎÁieǎ ajǎ_èö
 _ǎǎr^, i üew]e 1998 Zbihú KA ayúKeY, MM^ ckK, eǎüw@ü, KŞcǎkö
 _ǎǎr^, _eücgǎ I @^ýü^ý 2001 KABihúgǎ Y_ÉKü, ^üYǎgK, @ü\ǎüü ü bihú I i öǎZö
 GKüWcú, bǎü^gǎö
 2007 KABihúgǎ Y_ÉKü, @ü\ǎüü ü bihú I i öǎZö
 GKüWcú, bǎü^gǎö
 _ǎǎeiR, üMü_ükPǎǎǎ 1931 _%Pǎǎ, ál Wǎǎú bihúKih (1c LŞ), CKk i üj Zý ü_ǎǎ þ
 KUKö
 1936 _%Pǎǎ, á bihúKih (5c LŞ), CKk i üj Zý ü_ǎǎ þ
 KUKö
 _üXú, Wü.üaYúcü]a 1979 CWRü_ǎKZ, KZia cj f, KUKö
 1988 IWǎǎú bihúe ei_Z þ KUK ÁǎW þ þüÁie, KUKö
 2001 _èüZ^ Kkive i ücüRK AZǎé, Mǎǎǎ;ǎ, KUK ü
 _üXú, Wü. eüR|ǎ 1999 üKüeü_üe @ü\ǎüü ü aüý~^a:GK i öl ö _ePd, @ic
 üfüK i öǎZö Wü. \Mǎcü]a ^| (i ö.), üfüK i öǎZö
 MüahYü _eh\, ajǎ_èö
 2012 üfüK]üeü, üfüK i öǎZö i üfüK i üj Zý, i üþ\ǎLþ
 _ǎüKg^, i ´f_èö
 _üYMǎǎü, Wü.fü´üle 1999 \IY IWǎǎúe XMXcüköGK \ÁöüZ (_ǎS), @ic üfüK
 i öǎZö Wü. \Mǎcü]a ^| (i ö.ü.), üfüK i öǎZö
 MüahYü _eh\, ajǎ_èö
 _üYMǎǎü, ^cüAǎPeY 2004 üKüü föüLf Kǎ (_üj fü biM-üü eü biM) _KügK-
 afüwüe Rǎü i üü eZü@bè-ü^ i cZö
 2006 bMüf aLü^ö üKüü fö_Küg^þ afüwüe (Wü. i ü«üh
 Kǎie e[u \üü föüZ K[ü^e 'cǎWǎ)
 _üXú, Wü.eüR|ǎ 2009 ü\gǎü XMPǎüeüaKǎü, @ü\ǎüü ü bihú I i öǎZö
 GKüWcú, bǎü^gǎö
 aüMþ Wü.üMü_ü^ü[2008 Wcþi öǎZö ü_ücü]e üi Vǎü, üKüKþ eü, Kkij üŞö
 aügü, Wü.ü\üküMüǎd 1984 üKügfü bihú i ü eü, _KügKü-gǎcZü üi übüMý c-üü
 ^|, aüj ü\é aMPü_Wǎ, bai^ü_üüYü, Kkij üŞö
 1991 üKügfü bihúe i öl ö _ePd, üFLK-_üüM\
 ü-üüü, üKügfüü^, üKügfü i üj Zý GKüWcú,
 UüüfüMǎü afüwüeþ

KŠcük Wcþbühie ùfùKCqò ùfLK-ùl Zàui ú

	2000	(_à) Wcþbühie ùfùKCqò ùfLK-ùl Zàui ú cù^þi Vþ a^gá i új žý l i òÄžò_eh\, ZèWþS, KŠcük, _ai wK K[^
ùaj ei, eui aj iei	2004	eqZú[ð @Rð_Küg^ú, cj ùaie _Wþ, bai^ú_ùYü, Kkúj úšö
cfK, i \ir^!	2003	KŠcük Kíay, a^gá i új žý l i òÄžò_eh\, ZèWþS, KŠcük ú
cj Zia, Wü.j ueK%	1983	IWþùAZj üi (1c LŠ), KUK ÁèW i þúÁie, KUKö
cj úk, eicP!á	2011	KG @ú-þ KG \iaWý KíayúfùK, bæu^gèö
cj úkð i èe!á	1981	IWþù i új žý l @ù\èui ú i òÄžò IWþù i új žý GKúWcú, bæu^gèö
cj ú_ùZà Wü. LüMgè	1976	\IYú kid IWþù, IWþùeRý _ùVý _ÉK _Yd^ I _Küg^ i òi ù, bæu^gèö
	1985	KíayK bihú, @ùfùGWþ_að öj úCi þ ^@iaRie, KUKö
	1993	IWþù fò_òl bihú, Má'lc!è, KUKö
	1994	_žù IWþù, ù` Ši þ_aþi ð KUKö
	1999	P~þù MüZKú, ù` Ši þ_aþi ð KUKö
	2006	K[ir^ð i új žý GKúWcú, ^@ù\řüö
cj ú_ùZà PKáj e	1971	CKk MiCíú MüZ, _KügKú- gácZú i ècúcj úkð ùZúfwú aRie, KUKö
	1994	CKk MácyMüZ I K[ú, IWþù i új žý GKúWcú, i òÄžò ba^, bæu^gèö
cj ú_ùZà Wü.aRd _á ù\	1999	_Šž ^úkKYü IWþù bihúZ þù` Ši þ_aþi ð KUKö
cj ú_ùZà Wü.gýici è e	1981	IWþù ùfùKi új žý, Má'lc!è, KUKö
	1997	(i ò_ù) ùfùK i új žý MüahYú, ù` Ši þ_aþi ð KUKö
cù^þi Vþ ùl Zàui ú	2000	Wcþbühie ùfùKCqò a^gá i új žý l i òÄžò_eh\, ZèWþS, KŠcükö
	2007	j ácieùf Kúj, ùK!ái új žý GKúWcú, ^@ù\řüö
cğà Wü.Kúþ ÞeY	1997	IWþù i új žý ue]cð]ieú, IWþù eúRý _ùVý _ÉK _Yd^ I _Küg^ i òi ù, bæu^gèö
cğà ùMæigúe	2003	M-úc AZj üi _eKú, %ðui ú cğà @ui Kú, M-ícö
cğà Wü.ùPò]èú új cKúk	2011	bihú_eúI Y, IWþù eúRý _ùVý _ÉK _Yd^ I _Küg^ i òi ù, bæu^gèö

cɔŋá ^úkcYò	1978	ùfùKùPùe I ùfùK i òÁúe (_áS), I Wjùe ùKùK i òÁZò I Wjù KFPeùfj ù` uecþ Má'úc e, KUKö
	1996	ùá\eiR KùgùKkò(Kaò_Zù' e b→) ùK\ie^ù[MùahYù _ZÁù^, bàù^gèö
cɔŋá _á ^ùKèie	1994	I Wjù ùfùKMùZ, i ùj ZY GKùWcù, ^èù\fiö
cɔŋá Wü.cùj áKèie	1996	ùfùK i òÁZò_eKèù Má'úc e, KUKö
	1996	Kkùj úŠe ùfùKi òÁZò ù` Ši þ_aŋj i ð KUKö
cɔŋá Wü.i ZYÈei_	1992	_f_òue bihù, I Wjù i ùj ZY GKùWcù, bàù^gèö
cɔŋá i èùì Pj_á	2006	ùMìŠbthùgò Y _ÈKù, _KùgK-@ì\àùì ù bihù I òÁZò GKùWcù/ @^ì PZ R^RìZòì @^ì PZ RìZòC^ù^ abùM, bàù^gèö
cLùRì, @i Z I @^ycùù^	2001	Kkùì ù_Zye I Wjù, I Wjù eiRý _ùMý _ÈK _Yd^ I _Kùg^ i òi ù, bàù^gèö
cŠ, _eùcge	2003	(i ò.) Kkùj úŠe ùfùKi ùj ZY, cj ùaúe i òÁZK @^Áù^, bair^ù_ùYù, Kkùj úŠö
ù-ùhù, _ùùM\	1991	ùKùg fòbihùe i òl ò _ePd, ùKùg fid^, ùKùg fù i ùj ZY GKùWcù UùfùMùY a fùwèö
e[, eNèù[	1999	KÁ_j kò GK @d^, (_á) @ùc ùfùK i òÁZòWü.\Mò cù]a ^ (i ò.) ùfùKi òÁZòMùahYù_èh\, aŋ_à_èö
	2001	(_á) KÁ Mù[ù MùZKù, @ùc ùfùKMùZ I ùfùKaùY, (i ò_ù) Wü.\Mòcù]a ^ , ùfùKi òÁZòMùahYù _èh\, aŋ_à_èö
	2010	KŠcùke i ùÁZK _ejeù, @ìgù _Kùg^ù, aŋ_à_èö
e[, Wü.@ùgùK Kèie	2000	I Wjùe eiRù^ZK AZàé, ZieùZieYù _ÈKùkd, aŋ_à_èö
	2011	~èM ~èM Nèí e, Zieù ZieYù _ÈKùkd, aŋ_à_èö
e[, Wü.a^cùkù	1993	bùeZùd i ùj ZY Z ð eiRý _ùMý _ÈK _Yd^ I _Kùg^ i òi ù, bàù^gèö
eiCZ, Wü.i ðMàc ùKgeù	2012	I Wjù I _½caw i ùcùk @ ke ùfùK i ùj ZY, I Wjù eiRý _ùMý _ÈK _Yd^ I _Kùg^ i òi ù, bàù^gèö
eiRMèè Wü.i ZY^teùdY	1988	I Wjùe i ùÁZK AZj ùì (3d LŠ), I Wjù i ùj ZY GKùWcù, bàù^gèö
	1992	I Wjùe i òl ò AZj ùì, Má'úc e, KUKö

KŠcike WcjuFiki iAZo

	2004	IWjue i iAZK AZj ui , IWju i uj zy GKuwcu, i iAZoba^, bau^gleo
	2007	Kkive @icK[u, IWju i uj zy GKuwcu, bau^gleo
ufui, i u«ih	2002	IWjue uFuKau\y, ^uYgK, ^uY uPZ^u, @ugK ^Me, bau^gle-9o
i uc f, aRdK%	2007	AueR eRZBKike IWju, IWju eRy _iVY _EK _Yd^ I _Kig^ i oi u, bau^gleo
i uc«eid, Wu.^Uae	1970	IWju _fai i uj zy, MŠadgZ_[u, aW\iŠ i uj o _eio
i uj e Wu. @i\K!	1987	Kku umrea, i ueEZ _EK bŠie, i ´f_eo
i uj e Wu. au i e\ a	1992	bihui amir^e ei_ueL, u`Š i p_agi o KUKo
i uj e Wu. ^au^ Kcie	1977	IWju RiZe AZj ui (1c LŠ) IWju eRy _iVY _EK _Yd^ I _Kig^ i oi u, bau^gleo
i uj e Wu.^ieidY		_iPj^ bueZid i uj zy, aiYu ei_u, KUKo
i uj e Wu. ~m Kcie	1988	IWju AZj ui (1c bM), ^uk!u, KUKo
i uj e i eue Kcie	2008	_1/2c IWjue i iAZK aKig] uei, @M\Z, auiaRie, KUK u
i uj e I uei\ Kcie	1995	IWju i uj zyue @i\au i iAZo ^ieidY _a i p KUKo
i uj e ^e oj PjY	2007	i Ye ueuŠu ciSò @i\au i bihu I i uj zy GKuwcu, bau^gleo
i e r^u, Wu. au i e\ a	2009	\kZ i iAZe AZj ui , Ai u^ @uZ _Kui ^u, ci^M\j, ^e_i_Wjo
hWjvu, Wu. ^e oj	2001	ag Zp IWju ayuKeY, i Zy^ieidY aKpuAuep KUKo
j ePj^ ^, Wu.^uk\ bhY	1990	bou cd, bou\Aò u`Š i p_agi o KUKo

(5) IWju _Za ZKù

^uM p i uc u k		@] AiZi u\ au ciCku (_aŠ), i eYKu, _eucgle cŠ (i o), cjuae i iAZK @^Ai^, bai^u _uYy, Kkuj iŠo
...^idK, aRdK%	2006	KŠcike i oLyrFN@i\au i, gae RiZo(_aŠ), MeSuie, RiFa i iAZo abim, `faiYuò
_uXu, Wu. uaYicu] a	1977	RM^u[_Ziue i iAZe _eikuAu (_a) ukuYukò - 32g i oLyù, IWju i uj zy GKuwcu, bau^gleo

_üYMáj ú, ^cúAñPjéY	1999	ùKúì fì@iG @fúúe(_ã\$), afíwúe ùfúK Ci ã i ðeYKüö
	2004	ùKúì fò ùLfKÀ, (_ã) i ðeYKú afíwúe ùfúKcùj úi ã, (i ò_ü) i ù«úh Kéúe e[I @^ýcúú^ ú
ùai ã, Wü.\cd«ú	2006	i ùkúik ùfúKKúj úYú(_ã), a^aiYú, ùl Zãúí ú cú^pú Vp(i ò.), a^gã i új ýý I i òÄZò_éh\, ZéWp\$S, K\$çikö
ùauj eú, @RZ Kéúe	2006	Kkúj úŠe @^úfúPZ ùfúK ù\ãZú; GK \Áó_úZ (_ã), _úciú\ Pj á_...^údk (i ò.), Rfã i òÄZò _éh\, Kkúj úŠö
ùauj eú, @RZ Kéúe	2006	Kkúj úŠe @^úfúPZ ùfúK ù\ãZú; GK \Áó_úZ, KkúSeY (úí úb^@e), _úciú\ Pj á _...^údk(i ò.), Rfã i òÄZò_éh\, Kkúj úŠö
cŠk, _[beúR	2010	\éfú^PúMúú i éúCG^p aRd Kéçj_úZã(i ò.), ùl Zãúí ú cú^pú Vp(cúý i ò.), _úK^p_é, RMZi ò_éö
cj_úZã Wü. gýici ée	1994	IWjú eóúí ò KaZúúe ùfúK i òÄZò_é_búã (_ã\$), ùKúYúKö 92Zc i òLýú, Rí^éúeúö
cú^úí Vp ùl Zãúí ú	2007	(_ã) Zí^K ù\ãúRfçZú, a^aiYú, a^gã i új ýý I i òÄZò_éh\, ZéWp\$S, K\$çikö
	2010	(_ã) Kú@ú K\$ ùfúKc[pe i úe-ú C_úLýú^, a^Rú @ú\ãúí ú búhú I i òÄZò GKúúWçú, bãú^gë ú
	2012	(_ã) K\$çúke WcpùfúKai\ýúecj_éú, C}k _á w. Rêp2012
	2013	(_ã) K\$çúke geúe PZã a^úKÀú, ZúZã ú
	2013	(_ã) úeicú^ fú_úe úcúLK @ú\ãúí ú búhú, Suúe, ù` adúeú-2013
cçã Wü. cùj Kéúe	1996	IWjúe ùfúK i új ýý Pyö (_ã\$), ùKúYúKö 99Zc i òLýú, IWjú i új ýý GKúúWçú, bãú^gëö
cçã Kúú_á ú\	2007	@ú\ãúí ú i ò_ãúde PZKkú (_ã\$), KkúSeY, i ðeYKú, Rfã i ò_éh\, Kkúj úŠö

KŠcũke Wcþũfũki iÄZò

e[, eNéú[2003 Wcþbũhũe _j kò GK \Áò úZ (_á), MĩeSũie (KŠcũk cùj ũi ð i ðYKù), Rfũ i iÄZò_eh\, `faiYũ ù

(6) I Wpũ, @_KĩgZ MũahYũ i ;bð

_eWj, Wũ i ùeiR Kĩcũe 2005 KŠcũke ùfũki iÄZò GK @^gũk^, aj à_è aõðũlũkd _ũVũie, aj à_è ù

(7) awkũ _ÉK

Ai |fũcþ cRj iefþ 1982 ù`ũKþfũeþPjũd ei_pZũ KþaũghYþ_j Zò ùfũkþ ùfũKkþ_Kĩgþũ, KfKZũ

Pũ...ũ_ũĩd, i_ẽũZþKĩcũe 1962 bũeZ i iÄZò cZũl ùNũh, KfKZũ-12

Pũ...ũ_ũĩd, Zhũe 1985 ùfũk i iÄZò Z_ẽi_pI_Éei_ i_õ]ũ^, G. cLũRũ @ũŠþKũũ^ũ, KfKZũ

\ũa, Wũ. gýicPjẽY cĩ^a I i iÄZò KfKZũ

b...iPũ-ỹ, @ĩgũZũh 1973 aũwþfũeþũfũki ũj_žý (1c LŠ), KũfKũũ aKþ j_ũCi þ KũfKũũ

gũÉũ, j_e_á_ũ 1901 ùaõ; Mũ^þũ_ũj_ũ, adMũd i ũj_žý _eh\, KfKZũ

(8) i iÄZ _ÉK

KaẽũR, aõðũú[1975 i ũj_žý _ũ, I Wpũ i ũj_žý GKũWcũö

ayũi ù\a gũc\þbMþZ MũZũ, MũZũ_á , ùMũeL_è

cẽð beZ 1960 (i_õ_ũ) ^ũJýgũÉ, Wũ. ^ũM;á, baũ^gũ @bð^a bũeZũ, @ũj_ĩaũ\ö

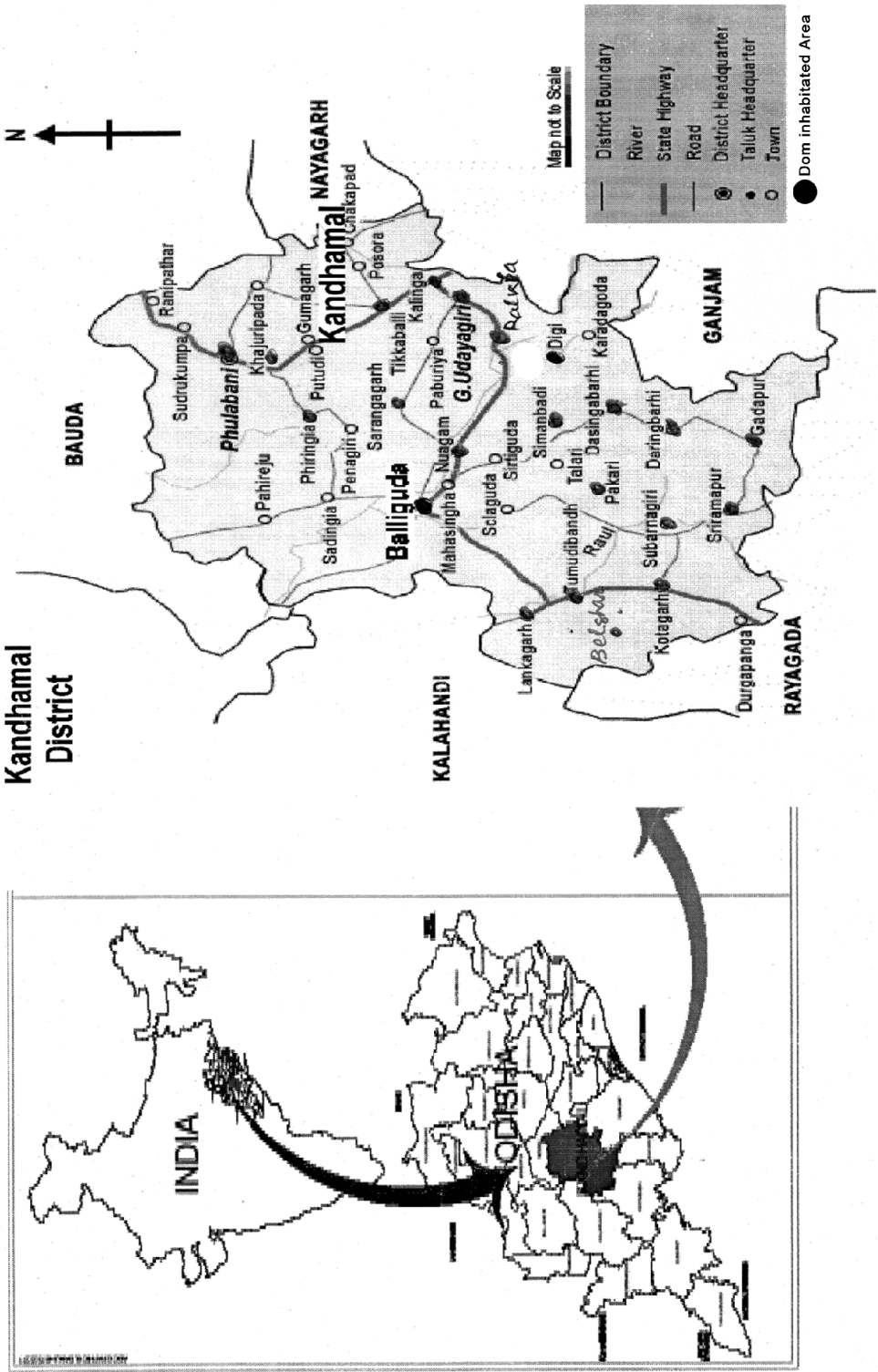
(9) j qũ _ÉK

~ũMgũe 2004 (_ð) ù\gþ ù\gþK ~ũZũ ùeicũ^þ þ ùKũKĩfþ ùaũfþj_ũ, aõðũlũyũfd _Kĩg^, aũeiYũi_ũö

C_ũĩd, (Wũ) Kũũ\ũa 1977 ùfũkþi ũj_žýKũbũcũ, i ũj_žý ba^_ã_fo, @ũj_ĩaũ\þ

i j fũ, Kũj_ũũfũfþ 1954 ùfũkþK [ũK cĩfþ@bò_ũd, @ũRþfþũfũK [ũö

j_ũŠũ.Wũ.RI_ũj_ũeþfũfþI @^yũ^ý 1982 ùfũkþi ũj_žý; Éei_pGaõ i ùaũ Yþ bũeZũd bũhũ i_õ_ũ^, c_j_ũgũö

ବାଲିଗୁଡ଼ା ଉପଖଣ୍ଡ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରମୁଖ ୬ଟି ଡମ୍ପ ଗାଁର ଜନସଂଖ୍ୟା, ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି ତଥା ଶିକ୍ଷା ସମ୍ପର୍କିତ ପରିସଂଖ୍ୟାନ

କ୍ର. ସଂ.	ଗ୍ରାମର ନାମ	ଜମିଜମା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୃତ୍ତି (ପରିକାର)						ଜନସଂଖ୍ୟା				ବରିଷ୍ଠ ନାଗରିକ (୬୦+)			BPL ପରିକାର		APL ପରିକାର		ଶିକ୍ଷାହୀନ		
		ଭୂମିହୀନ/ ମଜୁରିଆ	ନାମମାତ୍ର ବାଣୀ	କ୍ଷୁଦ୍ର ବାଣୀ	ବଡ଼ ବାଣୀ	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୃତ୍ତି *	ମୋଟ ପରିକାର	ପୁରୁଷ	ସ୍ତ୍ରୀ	ଶିଶୁ	ମୋଟ	ପୁରୁଷ	ସ୍ତ୍ରୀ	ମୋଟ	ସଂଖ୍ୟା	%	ସଂଖ୍ୟା	%	ସଂଖ୍ୟା	%	ସଂଖ୍ୟା
୧	୨	୩	୪	୫	୬	୮	୯	୧୦	୧୧	୧୨	୧୩	୧୪	୧୫	୧୬	୧୭	୧୮	୧୯	୨୦	୨୧	୨୨	
୧	ପୂର୍ଣ୍ଣଗଡ଼ (ଉତ୍ପୁଡ଼ିବନ୍ଧ ରୁକ୍)	୬୯	୬	୨	-	୨୮	୧୦୫	୨୪୫	୨୬୯	୧୬୦	୬୬୪	୧୧	୧୨	୧୩	୧୪	୧୫	୧୬	୧୭	୧୮	୧୯	୨୦
୨	ଲକ୍ଷ୍ମୀଗଡ଼ି (ଉତ୍ପୁଡ଼ିବନ୍ଧ ରୁକ୍)	୯୮	୧୧	୬	୯	୧୦	୧୩୫	୨୯୮	୩୩୦	୧୫୫	୬୮୩	୩୦	୩୧	୩୨	୩୩	୩୪	୩୫	୩୬	୩୭	୩୮	୩୯
୩	ଗୁଣ୍ଡା (ଉତ୍ପୁଡ଼ିବନ୍ଧ ରୁକ୍)	୬୭	୬	୩	-	୧୧	୮୬	୨୧୫	୨୫୫	୧୪୦	୬୧୦	୧୦	୧୧	୧୨	୧୩	୧୪	୧୫	୧୬	୧୭	୧୮	୧୯
୪	ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଡ଼ା (ଉତ୍ପୁଡ଼ିବନ୍ଧ ରୁକ୍)	୩୮	୧୪	୨	୬	୧୨	୭୨	୧୮୧	୧୬୫	୯୩	୪୩୯	୮	୯	୧୦	୧୧	୧୨	୧୩	୧୪	୧୫	୧୬	୧୭
୫	ବୁଡ଼ା ପଡ଼ା (ଉତ୍ପୁଡ଼ିବନ୍ଧ ରୁକ୍)	୭୧	୪	୨	-	୧୪	୯୧	୨୨୪	୨୦୩	୧୦୮	୫୩୫	୧୬	୧୭	୧୮	୧୯	୨୦	୨୧	୨୨	୨୩	୨୪	୨୫
୬	କେସରା ଗୁଡ଼ା (କୋଟଗଡ଼େ ରୁକ୍)	୧୦୭	୫	୩	-	୧୬	୧୩୨	୨୬୮	୨୫୭	୧୫୩	୬୮୮	୨୪	୨୫	୨୬	୨୭	୨୮	୨୯	୩୦	୩୧	୩୨	୩୩

ଉଲ୍ଲିଖିତ ତଥ୍ୟ ଗବେଷକ ଦ୍ୱାରା ଏସବୁ ଗାଁରୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ୨୦୧୨ ମସିହାରେ ସଂଗୃହୀତ ।

* ଝଷା ଓ ମଜୁରିଆ ବ୍ୟତିତ ଖୁରୁରା ବୁଲାଇକାଳି, ବାଦ୍ୟକାର, ଦରଜି, ରାଜମିସ୍ତ୍ରୀ, ବାଉଁଶ ନିର୍ମିତ ଗୃହୋପକରଣ ଓ ମାଟି ହାଣ୍ଡି ବିକାଳି, ଛୋଟକାଟିଆ ଠିକାକାର, ଯାନବାହାନ ଝଲକ, ସରକାରୀ / ବେସରକାରୀ ଝଲକିଆ ଇତ୍ୟାଦି ପେଷାଦାରଙ୍କୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୃତ୍ତି ଅନ୍ତର୍ଗତ କରାଯାଇଅଛି ।

